Anindilyakwa Bible

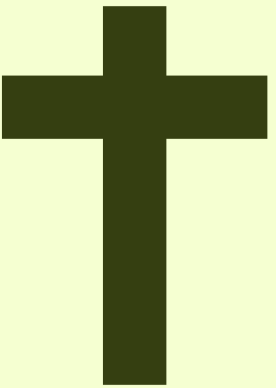

Portions of the Holy Bible in the Anindilyakwa language of Australia

Anindilyakwa Bible
Portions of the Holy Bible in the Anindilyakwa language of Australia

copyright © 2019 Bible Society of Australia

Language: Anindilyakwa

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-11-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 27 May 2022
353fd10f-41bb-5083-824e-1419c6ac6abc

Contents

Luka 1
Janjana 224
WarningEbijija 346
1 Dimidi 373
Jaminja 397

Luka

Enena jurra Luka-langwa ngarraku-makinama ni-yama-mulangwa Jesus Christ akwa ngarningka amurndakakina ayakwa nenu-wilyakajuwa-mulangwa nakina ena-langwa-manja warnikabuburrakiyuwa.

Nakine-ka Luka ngarrenu-makinama Neningikarrawara-langwa Amawurrina engbuda alyengma akina. Akwa ngarrenu-makinama Jesus nenu-wilyakajuwa-mulangwa ena-langwa-manja warnikabuburrakiyuwa ayakwa kajungwa ka-buriyamini-yada wurrakina Neningikarrawaru-wa. Akwa ngarningka ngarrenu-makinama Luka nenumini-yakuwabijuwa-mulangwa Jesus warnumamalya-manja, akwa nu-marngkirradinu-mulangwa nakina wurridarringka-manja. Nu-marngkirradinuma nakina wurrakina-manja, umba aburraja arrkala wurrababurna wurridarringka nenu-mamurikajuwama wurrakina aburramba-langwa enuwa-manja.

Eningadinuba-wiya ayakwa

1 Ngayuwe-ka ningena Luka ningenimikirra. Ning-arrikarrenama ngayuwa enena-manja jurra aduwaba kajungwa ki-larrkaji-yada ena nungkuwa-wa Diyabulaja. Ningkeningme-ka ningkakina wurrababurna warnumamalya narr-arrikarrangu-mulangwa arakba ayakwa akwala-manja jurra. Narr-arrikarranguma wurrakina ni-yama-mulangwa Jesus n-ambilyu-wiya yirruwa-manja nakina enena-manja angalya. 2 Akena nara keni-rringka wurrakina Jesus aburra-langwa-murra menba. Umba aburraja wurrababurna warnumamalya neni-rringkama Jesus n-aburradadangu-mulangwa nakina ena-langwa warka yanda-langwa ni-jerrukwama ebina warka nenu-kwamurra Neningikarrawara. Neni-rringkama wurrakina biya narr-eningmikama wurrumurndakibina warnumamalya kajungwa warnik-arrikarri-yada jurra-manja amurndakibina-langwiya ayakwa nuw-engkirrikenu-mulangwiya wurrakina. Akwa wurrumurndakibina-murrada narri-rringka-murrada warnumamalya yirrabu-makama ababurna-langwa yirruwa-manja yirrajukwaba-da.

3 Kwuja, Bungkawa, nganja ning-akakirumakajungwunuma arakba ningena amurn-dakibina ni-yama-mulangwa Jesus n-aburradadangu-mulangwa ebina warka ena-langwa yanda-langwa ni-lawurradinuma nakina Nungwenikba-wa. Angwurra ning-akakirumakajungwunuma ngayuwa nari-yada e-yakuwabijuma. Kembirra ningi-lyangkuwerribikajungwunuma arakba ngayuwa, ningenik-arrikarri-yada nganjukwaba amurndakenena akwala ayakwa, kajungwa ki-larrkaji-yada ngayuwa nganyangwa ayakwa nungkuwa-wa. Yirra-ngayindename-ka ngayuwa yiba-makinama nungkuwa-manja ababurna-langwa eningadinuba-wiya-langwa yanda-langwa angerriba eningarija-langwu-wa, 4 kajungwa nari-yada a-kwiyerrbuma nungkuwa, umba warenja-bawiya ku-miringkini-yada amurndakibina ne-yama-mulangwa ningkakina. Akwa ngarningka yiba-makinama ngayuwa kajungwa k-eningmidini-yada ningkakina ebina-murrada ayakwa wurrukwala warnumamalya b-akakirumakama arakba wurrakina nungkuwa-manja alyangmandukwuna-wiya akina-bina ayakwa-da.

Keburiyela ni-yengbinu-mulangwa ayakwa Jekarayu-wa

5 Arakba-wiya n-ambilyu-wiya nubungkawa Yerida Judiya-manja nakina, nuw-ambilyumurra wurrababurne-ka warnungkwarba WurruMinida. Ne-yengbijajungwunuma wurrakina warnimikirra warningarakburakba-kiya-langwa warnungkwarba Wur-ruMinida. Umba wurrukwala ne-yengbijajungwunuma WarningAbija warnumamalya wurrakina. Enejukwaba nuwilyaba nenumamalya nenimikirra Jekaraya ni-yengbijajungwunuma nakina Abija-langwiya ekirra. Ngalaja dadingiyenikba ena-langwa Lijibida dakina, umba ngala-langwa nungwadikba enejukwaba NuMinida nenungkwarba nakina.

6 Wuneningabe-ka wunalakina-kiya Jekaraya akwa Lijibida wunenumamalya-kiya, akwa nenumini-yarrkuwarakama ababurna-langwa ayakwa Nubungkawa-langwa Neningikarrawara-langwa. Kembirra eneja Neningikarraware-ka nakina nenilirraki-rringkama wuneningaba-kiya ngawa. Neni-yaminjamamurra wunalakina, nenumini-yarrkiyarrkuwarakama ayakwa Neningikarrawara-langwa ngawu...wa. 7 Biya nen-eniyuwangkwudinuma arakba wunalakina. Biya narra-ngayindanguma warijira akena nara ngawa-da.

Wuneningarijira-ma nen-ambilyuma, mena duburubura-baba Lijibida dakina-da.

8-9 Biya kembirra arngkawura nakina Jekaraya nu-war•danguma warka Neningikarrawara-langwa-manja angalya Jirujalema-manja. Aburraja wurrababurna-langwa WurruMinida warnungkwarba na-war•danguma wurrakina warka yakwujina, akena na-warruwarrukweyinuma wurrakina. Adinuba-wiya wurrukwala na-war•danguma warka yakwujina, kembirra aburramba-langwa wurrukwala-langwa. Biya kembirra arakba WarningAbija warnungkwarba na-war•danguma warka aburramba-langwa yakwujina Neningikarrawara-langwa-manja alikira wurrakina. Eminimininingke-ka warka na-war•dangumurra. Umba mababurna-langwa mamawura nuwilyaba NuMinida nenungkwarba ni-dakamurra nakina amukwarnjirrema wuburra, kajungwa ngala-langwa angwarra kuw-angkarrkarjeyi-yada. Eningabe-ka nengbajama akina. Ni-dakama akina mena arakburakba-kiya-wiya Neningikarrawara nenu-makamurra wurrakina WurruMinida warnungkwarba warniki-yaminjami-yada akina ena-langwi-yada. Umba na-wekbalyinu-manja wurrakina wurribina warnungkwarba akina-langwa warka, adinuba-wiya narr-arrikarranguma wurrababurna-langwa warnimikirra jurra-manja. Erribirra narr-arrikarranguma. Kembirra na-warruwarrukweyinuma narri-dakama akina amukwarnjirrema ebina-langwiya jurra. Kembirra arakba Jekaraya ni-dakama akina enamba-langwa nakina ebina-manja alikira WurruMinida warnungkwarba wulkwa nuw-awiyebeyinu-murrumanja wurrakina, umba nara-murrumanja wurrukwala warnumamalya.

10 Ni-daka-manja Jekaraya akina, nakwukawura n-ambilyuma nakina alikira-manja arrawa. Umba aburraja warnumamalya wurribina na-likenu-murrumurra Neningikarrawara-langwu-wa angalya errekba-manja-wiya nuw-arjeyuma wurrakina akwa na-buriyaminuma Neningikarrawaru-wa yakwujina. 11 Akena n-ambilyu-manja nakina nakwukawura arrawa-manja, eneja nuwilyaba nenikumamurikaja Nubungkawa Neningikarrawara-langwa ni-jadinga n-abilyerrikajungwunuma enuwa-manja nakina. Eneja Jekaraya neni-rringkama nakina n-arjeyuma ebina-manja bada emikirra alda ni-daka-murrumanja nakina ebina amukwarnjirrema. Ekbuda-langwa-langwa alda n-arjeyuma nakina nenikumamurikaja Neningikarrawara-

langwa. 12 Eneja n-arndirndade-ka Jekaraya akwa n-akbar•da angwurra nakina-da.

13 Eneja kembirra nenikumamurikaja Neningikarrawara-langwa ni-yama enuwa-wa, “Nara akbar•duma, Jekaraya,” ni-yama. “Ningku-buriyaminuma ningkakina Neningikarrawaru-wa akwa eneja n-engkirrikenuma nakina ayakwa nungkwa-langwa. Kembirra ambaka-murra ngalaja dadingiyena kangumin-arrangbinama nangariya nungkwa-langwa. Nungkwaja kembirra kini-yengbijinama niyukwujiya ningkakina nenimikirra Janjana. 14 Biya ki-yekirrerridinama angwurra ningkakina nginu-kwa-mulangwa Neningikarrawara nenikuwena-da. Aburraja wurrababurna warnumamalya ke-yekirrerridinama aburrajukwaba kini-rukwularrina-mulangwa nakina niyukwujiya nungkwa-langwa-da,” ni-yama nakina nenikumamurikaja Neningikarrawara-langwa Jekarayu-wa.

15 Biya ni-yama ngarningka, “Nenikuwene-ka naruma nenungkwarba numikbiyiya kin-ambilyama nakina. Amandangwa eneja Nubungkawa Neningikarrawara kini-yaminama, ‘Narume-ka nakina.’ Umba kin-arumidina-manja nakina, nara e-bekuma amalyirra akwurena-langwa. Nara e-bekuma ngalajukwaba akubibeka engbuda, ebina karraku-bungwurrukwunama warnumamalya. Umba ngalaja Amawurrina akwurdukwurda Neningikarrawara-langwa kenaki-lyangburrukwajinama nakina akwa kenaku-war•dikinama nakina-manja. Kenaku-war•dikinama kinu-rukwularrina-manja nakina, akwa enuwa-manja ngawa kuw-ambilyama eningangkawura akina-da.

16 “Nakina-bina nenungkwarba kenu-wilyuwilyakajinama warnumamalya-manja Neningikarrawara-langwa-langwa. Akini-yada aburraja wurrababurne-ka WarningiYijireyila warnumamalya karri-larrngkuwurrenama awurruwurrariya akwa ke-yaminama eningaba kuw-engkirrikaja-mulangwa ena-langwa ayakwa. Kenumini-yarrkuwarakiname-ka ayakwa Nubungkawa-langwa aburra-langwa-langwa Neningikarrawara, wuburra laka arakburakba-kiya-wiya ne-yaminjamama wurrumirumirarrngwa aburra-langwa wurrakina-da,” ni-yama nakina nenikumamurikaja Neningikarrawara-langwa.

17 “Yawe-ka,” ni-yama ngarningka Jekarayu-wa nakina. “Nenikuwena kini-lyengmenama nakina, umba eneja Nubungkawa kin-arijidinama arija-langwa. Narrubude-ka amandangwa kin-ambilyama nenikuwena. Ngalaja Amawurrina Neningikarrawara-langwa, ebina-murrada

nenaki-ngbudirrka-murrada Eliya arakburakba-kiya-wiya, kenaki-ngbudirrkinama enejukwaba nenikuwena. Aburraja wurrungungwarrngwa ka-lyelyingminama karr-akwurrajinama ngarningka wurriyukwayuwa aburra-langwa kuw-engkirrikaja-mulangwa wurrakina ena-langwa ayakwa. Aburrajukwaba warnumamalya wurribina nara amini-yarrkuwarakama Neningikarrawara-langwa ayakwa wurrakina ke-kuwarrukwajungwunama akwa karruma-dirrburakinama aburra-langwa mangma kuw-engkirrikaja-mulangwa ena-langwa ayakwa. Kembirra kenumini-yarrkuwarakinama wurrakina Neningikarrawara-langwa ayakwa, wuburra laka wurrukwala warnumamalya wurruwerrikidirrbura aburrajukwaba ne-yaminama wurrakina. Kembirra wurrababurna wurramukwiyadakina warnumamalya kuw-embirrarinama wurrakina kajungwa warniki-rringki-yada ebina kini-yamina-mulangwa Nubungkawa Neningikarrawara. Biya kuw-engkirrikajama enuwa-wa, nuw-engkirrikenu-mulangwa adinuba-wiya ayakwa nenikuwena-langwa-da," ni-yama nakina nenikumamurikaja Neningikarrawara-langwa nenu-maka Jekarayu-wa-da.

18 Eneja ni-yama Jekaraya enuwa-wa, "Ki-yamarrkinama ngayuwa k-eningmidinama akina ayakwa alyangmandukwuna? Ningeniyuwangkwe-ka arakba ningena. Ngalajukwaba dadingiyarrka dadiyuwangkwe-ka arakba. Yikingi-yamarrkiname-ka kembirra yirringalakena?" ni-yama.

19 Eneja kembirra nakina nenikumamurikaja Neningikarrawara-langwa ni-yama, "Ningenimikirra Keburiyela. Neningikarrawara-langwa ningenikuma-murikaja ningena, akwa ning-arjiyajinama enuwa-manja akwudangwa ningeningangkawura. Eneja ngini-larrkama nakina ngayuwa nungkuwa-wa kajungwa yiba-makini-yada nungkuwa-manja enena ayakwa eningaba. 20 Akena yi-minikalyika-mubaba ningkakina, kembirra ningkeningayakwa-ma k-ambilyama ningkakina-da, akwa nara e-yengbuma ayakwa yanda-langwa kini-rukwularrina-manja nangariya nungkwa-langwa-da. Yi-minikalyikama akena ke-yaminama amandangwa enena yirra-makinama aduwaba. Ngalaja dadingiyena kangumin-arrangbinama amandangwa nenikuwena dakina-da. Akina-bu ngawa-da," ni-yama nakina nenikumamurikaja Neningikarrawara-langwa Jekarayu-wa biya ni-likena arakba-da.

21 Umba n-ambudidinu-manja nakina Jekaraya arrawa, aburraja warnumamalya nuw-embirrarinuma

errekba-manja ngawa wurrakina. Namurndak-embirrarinu...wa. Biya ne-yama wurrakina, “Miyambena-burra nara a-jaduma warenja umba n-ambudida nakina?” ne-yamama na-lyangkumakajungwunuma wurrakina. “Nenungkwurakbe-ka arrawa-manja nakina-da,” namurndaki-yama. 22 Kembirra arakba-langwa ni-jadinga eneja Jekaraya nakina akena nara kini-yengbina ayakwa. Nu-warrijuwama wulkwa ayarrka. Umba na-lyangkumakajungwunuma wurrumurndakakina warnumamalya, “Dukwa Neningikarrawara nenu-marngkirringkama nakina-da,” namurndaki-yama wurrakina-da.

23 Bi...ya kembirra arakba neniyuwangkwa Jekaraya ni-jerrukwama ebina warka nu-war•dangu-mulangwa Neningikarrawara-langwa-manja angalya. Biya ni-lalikama arakba Jirujalema umba ni-lawurradinuma ena-langwu-wa angalya, akwa n-ambilyuma arakba yakwujina.

24 Biya yimangbala yimawura nu-wurdanguma yakinu...wa. Akena ngalaja dakina Lijibida nara kingi-likena nuw-ambilyu-murruwa warnumamalya umba ying-abuwarrkajungwunuma alikira-manja arrawa ngawa. Kembirra yinginuminu-mambakinuma arakba dakina wurrangariya Jekaraya-langwa. 25 Yingi-yama kembirra dakina, “Nubungkawa Neningikarrawara nu-marngkirradinuma nakina ngayuwa-manja mena ningi-yeliyangu-mubaba ebina-wiya ningeningarijira-mulangwa ning-ambilyuma. Akena nara arakba e-yeliyuma aduwaba ningena-da,” yingi-yama dakina-da.

Keburiyela ni-yengbinu-mulangwa ayakwa Meri-wa

26 Bi...ya yuwilyaba-manja yimawura, eneja nakina nenikumamurikaja Neningikarrawara-langwa nibina-murrada nenimikirra Keburiyela ni-likenumurra nakina akinu-wa angalya Keliliya emikirra Nejirida. 27 Eneja neni-larrkama Neningikarrawara duwilyabu-wa dadiyara dadimikirra Meri. Dadiki-yar•di-yada ngalaja dakina nuwilyaba nenungkwarba nenimikirra Jawijiba, akena nara ambaka keni-yakeyina wunalakina. Eneja numirenikba neningarakburakba-kiya Jawijiba-langwa Nubungkawa Deyibida nakina.

28 Eneja ni-yama Keburiyela Meri-wa, “Ngeniy-erriya, Nubungkawa Neningikarrawara nginu-werrungwur•denama amandangwa nungkuwa-manja. Nungkuwa-manja n-ambilyame-ka,” ni-yama nakina.

29 Ngalaja Meri yingu-werrikawarriyadinume-ka ying-engkirrikenu-mulangwa amurndakakina ayakwa. Yingi-lyangkiyama, “Ne-yamarrkama ena ayakwa? Miyambena-burra nginu-makama enena?” yingi-lyangkiyama.
30 Eneja Keburiyela ni-yama ngaluwa-wa, “Nara akbar•duma, mena Neningikarrawara nginu-werrungwur•dena-mubaba nungkuwa-manja. 31 Ku-mambakinama ningkakina nangariya, kembirra kin-arrangbinama akwa kini-yengbijinama Jesus. 32 Kin-arumidina-manja nakina, naruma numikbiyiya-dangwa nubungkawa kin-ambilyama. Aburraja warnumamalya ke-yaminama, ‘Nenikuwenikba nakina Neningikarrawara-langwa umba nakine-ka Neningikarrawara naruma numikbiyiya-dangwa nakina,’ ke-yaminama wurrakina. Eneja Nubungkawa Neningikarrawara kenu-bungkawakinama nakina. Eneja kembirra kinu-bungkawadinama nakina wuburra laka numirenikba neningarakburakba-kiya Nubungkawa Deyibida nu-bungkawadinuma nakina arakba-wiya. 33 Akwa niyirrbiyirrba ngawa kinu-bungkawadinama nakina warnikinikaduwa-manja wurrumirumirena Jekaba-langwa neningangkawura nakina-da,” ni-yama Keburiyela Meri-wa.
34 Ngalaja yingi-yama Meri, “Nara ambaka ku-mungkwula-langwa ngayuwa warnungkwarba-manja, umba ki-yamarrkinama kin-arrangbinama nangariya?” yingi-yama.
35 Eneja ni-yama Keburiyela, “Neningikarrawara-langwa Amawurrina ebina engbuda ka-likajama kaki-lyinginama ningkakina, bi...ya kembirra ambaka-murra ku-mambakinama wurrangariya ningkakina-da. Kembirra aminakina-langwa aburraja warnumamalya ke-yaminama, ‘Naka niyukwujiya Nenikuwenikba Neningikarrawara-langwa nukwurdukwurda naka-da,’ ke-yaminama wurrakina.
36 “Kwuja, ngalajukwaba Lijibida kirringuminuwilyaba-ma kirringalakina wurrumirumirenungwa yingu-mambakinama arakba wurrangariya. Mama dadiyuwangkwa arakba dakina umba kingin-arrangbinama nangariya. Duburubura ying-ambilyuma dadinungkwurakba dakina, akena yingu-mambakinuma wurrangariya yuwilyaba arakba yimawura dakina-da. 37 Amandangwa eneja kini-lyangkuwerribikajungwuna-manja Neningikarrawara neniki-yama-langwa eningerribirra, kemba kini-yaminama amandangwa nakina-da,” ni-yama Keburiyela Meri-wa-da.

38 Ngalaja yingi-yama Meri enuwa-wa, “Ning-engkirrikame-ka ayakwa nungkwa-langwa akwa ningenikuminuwar•duwar•de-ka ningena Nubungkawa-langwa Neningikarrawara, kembirra nara ningena a-waruma,” yingi-yama. Eneja kembirra nenikumamurikaja Neningikarrawara-langwa nanga-lalika Meri arakba-da.

Meri nanga-ngarrangu-mulangwa Lijibida

39-40 Umba ngalaja nanga-ngayindanguma Meri dadiki-ngarri-yada dakinu-wa Lijibida akina-wiya. Kembirra yingi-lalika dakina Nejirida arakba umba yingi-likena warenja-bawiya yadikina engku-wa nuw-angkarrinu-murruwa arrirra dalada. Yingu-wurdanguma Judiya-wa ababurna-murruwa angalya angakarjiyinga. Akina-manja angalya Judiya yingu-wurduwurdanguma ngawa angakarjiyinga, yanda-langwa ying-akburranga angalya ebina-manja n-ambilyu-murrumanja Jekaraya. Biya yingi-yar•da arakba ena-langwa-manja alikira. Ying-awiyeba dakina biya narringi-lyelyimbukweyina yakwujina arrawa Lijibida aburrunguwa. Yingi-yama Meri ngaluwa-wa, “Laka, ningkeningaba? En-ambilya Neningikarrawara nungkuwa-manja,” yingi-yama.

41 Ying-engkirrika-manja Lijibida amurndakakina ayakwa, kembirra nibina nangariya ngala-langwa eneja nu-warrinuma arakba ngala-langwa-manja mulkwa. Akini-yada ngawa ngalaja Amawurrina Neningikarrawara-langwa yingaki-lyangburrukwajuwa yingaku-war•dikama Lijibida-manja arakba akina-da.

42 Kembirra yingi-yengbinuma yingi-yangkarjiyajungwunuma ayakwa mena yingi-yangmarngkwunu-mubaba dakina. Akwa yingi-yama Meri-wa, “Neningikarrawara nginu-werrungwur•denama nungkuwa-manja akwa nu-wekbalyinuma ningkakina. Kembirra nungkwaja ningkaruma arakba ningkidarringka ningkilyengma aduwaba ningkakina. Umba ngarningka kenu-werrungwur•denama eneja Neningikarrawara nangariya-manja enejukwaba. 43 Nungkuwe-ka ningkirndenikba ningkakina nganyangwa-langwa Nubungkawa, akena ningki-likenume-ka yangkwurrangwa-da ngayuwa-wa aduwaba-da,” yingi-yama Lijibida.

44 “Ning-engkirrika-manja ngayuwa ayakwa nungkwa-langwa,” yingi-yama dakina Lijibida, “kembirra aburraja wurrangariya nganyangwa na-warrinuma mulkwa-manja nu-ngwurrkbalinuma yukwudukwuda aburra-langwa. 45 Eningabe-ka ka-ngekburakajungwunama nungkwa-langwa ningk-eningmidinu-mulangwa ayakwa

Neningikarrawara-langwa alyangmandukwune-ka, akwa ningku-werrikambilya-mulangwa enuwa-manja, mena-baba ababurna-langwa nginu-makama Nubungkawa Neningikarrawara nungkuwa-manja ke-yaminama akina amandangwa-da," nanga-makama dakina Lijibida Meri-wa-da.

Emeba nanga-ngwurrkumambambijuwa-mulangwa Neningikarrawara Meri-manja

46 Yingi-yama arakba ngalaja Meri,

"Yawe-ka. Ningeni-yangmarngkwajiname-ka amandangwa Nubungkawa Neningikarrawara ningeningangkawura.

47 Nakina-bina ngin-enibikinama ngayuwa kembirra ningu-werrikilyelyingmajungwunama angwurra.

48 Mama ningiyukwujiya ningeningerribirra ningenumamalya; umba ngin-akwurrajuwama nakina ngayuwa-manja.

Ningenikuminuwar•duwar•da wulkwa ena-langwa umba nara akwala.

Aduwaba-langwa aburraja wurrababurna-langwa warnumamalya ke-yaminame-ka, 'Nubungkawa Neningikarrawara ni-yamama eningaba nakina ngaluwa-manja,' ke-yaminama wurrakina.

49 Ke-yengbinama enena ayakwa nganyangwa-langwa wurrakina mena Neningikarrawara narrubuda-baba nilyengma nakina, akwa arrubuda nginumini-ngekburakama nganyangwa.

Narrubude-ka nakina akwa akwurdukwurda ekirra ena-langwa.

50 Neningikarrawara nakina n-errukwulinuma ngakwurra-langwa warnumamalya warningarakburakba-kiya-manja yanda-langwa aduwaba.

Akwa kin-errukwulinama nakina ngakwurra-langwa wurriyukwayuwa akwa ngarningka aburra-langwa-manja wurriyukwayuwa aburrajukwaba.

Kin-errukwulinama ngarrababurna-langwa ngarnu-mamalya ngarribina akinumini-yarrkuwarakina-murrumurra ena-langwa ayakwa.

51 Akena wurribina na-ngkweningabakajungwunu-murrumurra akwa namin-engkingkirrajajungwunu-murrumurra warnumamalya

nu-minangkirreyinuma Neningikarrawara wurrakina ni-lawulawaja-mulangwa nakina arrubuda ayarrka ena-langwa.

52 Nenu-wurranguma nakina wurrububungkawa wurribina
na-ngkweningabakajungwunu-murrumurra wurrakina,
akena nen-akumarnuma nenu-bungkawakama nakina
warningerribirra warnumamalya wurriyukwayuwada.
53 Nenu-kwama nakina Neningikarrawara aninga wurribina na-mureyangu-murrumurra warnumamalya,
akena wurrukwala neni-larrkenuma engku-wa
eyebirra ayarrka wurribina wurruminababurna
angwarnda iya amurndakijika.
54 Arakburakba-kiya-wiya nenu-makama nakina
Neningikarrawara ngakwurra-langwa-manja
wurrumirumiranyungwa kenu-mamurikajinamulangwa wurrakina-manja akwa ngarningka
akenu-mamurikajina-mulangwa ngakwurruwamanja aduwaba.
Nara nakina Neningikarrawara kini-yakuwabijuwa
amurndakakina ayakwa ena-langwa,
umba ni-likenuma nakina yangkwurrangwa aduwaba
kajungwa neniku-mamurikaji-yada ngakwurruwa
ena-langwa NgarningiYijireyila ngarnumamalya.
55 Akwa ni-yakuwerribikinuma nakina amurndakakinu-wa
ena-langwa ayakwa eningarakburakba-kiya-wa akwa
n-errukwulinuma Aburiyama-manja.
Akwa aduwaba ngarningka n-errukwulinama ngawa
ngakwurruwa ngakwurrajukwaba,
akwa kin-errukwulinama nakina aburramba-langwa
wurriyukwayuwa ngakwurra-langwa akwa wurrumirumiranyungwa warnikinikaduwa aburrajukwaba.
Kini-yaminjaminama ngawa neningangkawura
Neningikarrawara nakina-da,”
yingi-yama Meri-da.
56 Biya dakina Meri ying-ambilyumurra Lijibidamanja yabiyakarbiya yimawura. Biya kembirra yingilawurradinuma dakina angalyu-wa Nejiridu-wa arakba-da.

Ni-rukwularru-mulangwa Janjana Nenikumingekingambaja

57 Biya numu-darrbudinuma arakba mamawura dadikarrangba-wa ngalaja Lijibida wurrangariya ngala-langwa. Kembirra yingin-arrangba arakba nangariya. Diyekirrerreka arakba kembirra dakina. 58 Aburraja warnumamalya ngala-langwa wurriyabiyabada akwa ngawa wurrukwala warnumamalya wurribina nuw-ambilyu-murrumurra

akwudangwa ngaluwa-manja nuw-engkirrikama ayakwa ngala-langwa-langwa. Nuw-eningmidinuma Nubungkawa Neningikarrawara nu-marngkirradinu-mulangwa nakina ngaluwa-manja. Biya aburrajukwaba namurndaki-yekirrerridinuma kembirra wurrakina-da.

59 Bi...ya mamangbala mabiyakarbiya arakba mamawura numu-rukwulyuwakenuma makina. Aburraja kembirra neni-ringandanga nenu-mukaduwamurrikama nakina nu-murrkbalya. Umba wurrukwala warningakwujina warnu-mamalya neni-ngayindanguma keni-yengbijuwama niyuk-wujiya Jekaraya nenimikirra, ebina-murrada ngawa ekirra nungwenikba-langwa. 60 Akena ngalaja yingu-waranga dak-ina dirndenikba. “Nare-ka-da. Umba Janjana nenimikirra nakina-da,” yingi-yama Lijibida dakina-da.

61 Aburraja ne-yama, “Nara wurribina warnumamalya nungkwurna-langwa warnimikirra Janjana.” 62 Kembirra nuw-andeya wurrakina Jekarayu-wa akwa neni-yendabena ayarrka-murra. Neni-ngayindanguma wurrakina nakina-bina neniki-yengbiji-yada ekirra-da.

63 Enamba-langwa Jekaraya neni-yendabena arrkala ayarrka-murra amurndakijika eningakarrikarra. Kembirra nenu-kwa aburraja wurrakina. Kembirra n-arrikarranga arakba nakina amurndakenena ayakwa. “Amandangwa Janjana nenimikirra.”

Biya “Wa!” kembirra namurndaki-yama. 64 Akena arngkawura-wiya n-arrikarrangu-wiya Jekaraya ekirra, kembirra ni-yengbina arakba nakina ayakwa-da. Biya neni-yangmarngkwajuwa Neningikarrawaru-wa-da.

65 Akini-yada ngawa aburraja wurrumurndakakina warnumamalya warningakwujina nuw-akbar•danguma angwurra. Aburraja wurrukwala warnumamalya wurribina nuw-ambilyu-murrumurra Jekaraya-langwa-manja angalya akwudangwa nuw-akbar•danguma angwurra aburrajukwaba. Biya nenumurndaku-makama wurrukwala-manja warnumamalya engka-manja iya engka-manja angalya akina-langwa ne-yama-murrilangwa, yanda-langwa wurrababurna-langwa warnumamalya akina-manja angalya angakingakarjiyinga Judiya nuw-engkirrikenuma arakba akina ayakwa. 66 Nara ke-yakuwabijuwa umba narru-wilyakama ngawa aburra-langwa-manja mangma-da. Biya namurndaki-yama, “Kin-arumidina-manja naka niyukwujiya kini-yamarrkinam-eka? Numiyambene-ka nenungkwarba kin-ambilyama naka-da?” namurndaki-yama. Warningma wurrakina

amandangwa nen-akwurrajuwa-mulangwa Nubungkawa Neningikarrawara nakina-manja niyukwujiya-da.

Ayakwa nenu-ngwurrkumambambijuwa-mulangwa Neningikarrawara ayakwa Jekaraya-manja

67 Ngalaja kembirra Neningikarrawara-langwa Amawurrina akwurdukwurda nenaki-lyangburrukwajuwama nungwenikba-manja Jekaraya nenaku-war•dikama akina. Eneja kembirra ni-yengbinuma Jekaraya amurndakenena ayakwa Neningikarrawara-langwa nakina.

68 “Ngeni-yangmarngkwajina ngarna Nubungkawa, nibina-murrada Neningikarrawara NgarningiYijireyila-langwa ngarnumamalya,
mena ni-yar•duma ngarruwurrakuwilyarra arakba nakina-baba.
Eneja ngarrenu-mamurikajuwama ngakwurruwa ena-langwa ngarnumamalya akwa ngarren-enjungwurranguma arakba nakina.

69 Akwa ngarrenu-kwama Nubungkawa narrubuda ngakwurra-langwa.
Umba eneja Deyibida-langwa numirenikba nenikaduwa nakina.
Nakine-ka Nubungkawa aken-enibikinama nakina ngakwurruwa.

70 Arakburakba-kiya-wiya eneja Neningikarrawara ni-yarrkakumarnuma ayakwa ena-langwa-manja ngar-numamalya.
Umba aburraja ena-langwa warnikumakumaka ayakwa ngarrabumini-yarrkilalikama wurrakina akina ayakwa ena-langwa ngakwurra-langwi-yada arija-langwa.

71 Nenu-makama eneja Neningikarrawara ngakwurra-langwa-manja wurrumirumiranyungwa warningarakburakba-kiya aken-enibikina-mulangwa nakina amandangwa ngakwurruwa,
akwa aken-enjungwurrena-mulangwa nakina wurrukwala-langwa warnumamalya wurribina ngarrabu-wirrikbina-murrilangwa akwa ngarrabumini-ngekbungekburakina-murrilangwa awurruwurrariya ngakwurra-langwa.

72 Nenu-makama Neningikarrawara ngakwurra-langwa-manja wurrumirumiranyungwa kin-errukwulina-mulangwa aburruwa akwa ngawa ngakwurruwa ngakwurrajukwaba aduwaba.

Akwa nenu-makama nakina ngarningka aburruwa-
wa kin-engkingkirrikaja-mulangwa amurndakibinu-
wa ayakwa eningarumuruma ena-langwu-wa.

73 Ni-yengbinuma nakina Neningikarrawara ayakwa ar-
rubuda ngakwurra-langwa-manja numiranyungwa
Aburiyama-manja.

74 Nenu-makama enuwa-manja aken-enjungwurrena-
mulangwa ngakwurruwa wurribina-langwa warnu-
mamalya ngarrabu-wirrikbina-mulangwa ngakwur-
ruwa,

kajungwa nari-yada ngarna akbar•duma umba
akinuminu-war•deni-yada Neningikarrawara,

75 akwa kajungwa ak-ambilyi-yada ena-langwa ngarnu-
mamalya,

akwa aki-likaji-yada ngarna ena-langwa-manja ma-
murukwa meningaba-manja, ngarruwerrikidirrbura
ngarningangkawura ngarna-da,”

ni-yama Jekaraya nakina-da.

76 Biya kembirra ni-yengbina arakba Jekaraya amurndak-
enena akwala ayakwa niyukwujiya-wa Janjana.

“Umba nungkwaja, aburraja warnumamalya kabi-
yengbijinama wurrakina Neningikarrawara-langwa
ningkenikumakumaka ayakwa ningkakina,

mena ka-makina-mubaba nungkuwa ningkakina
ayakwa Neningikarrawara-langwa aburruwa-manja.

Naruma numikbiyiya-dangwa eneja nakina
Neningikarrawara.

Bi...ya nungkwaja k-arumidina-manja ningkakina ki-
lyengmename-ka.

Ki-lyengmenama nungkuwa kajungwa kinumini-
ngekburakini-yada ningkakina mamurukwa
Nubungkawa-langwa.

77 K-eningmikinama ningkakina warnumamalya-manja
Neningikarrawara ken-enibikina-mulangwa wurrak-
ina

mena kenumini-yakuwabijina-mubaba nakina awur-
ruwurrariya aburra-langwa.

78-79 Ngakwurraja aduwaba ngarnumamalya ngarri-
yaminama ngarna wuburra laka alarrumur•da-
manja ngarr-ambilyama ngarna akwa ngarr-
akbar•denama akwijungwa-langwa.

Akena eneja Neningikarrawara ngakwurra-langwa
numarngkirre-ka nakina nilyengma akwa n-
errukwulinama ngakwurruwa.

Wuburra laka ne-kbadena-manja akina, kini-larrkabarrakajinama angalya nakina Neningikar-rawara.
Akwa keni-larrkajama nakina yangkwurrangwa nibina ni-yama-murrada neniki-larrka, nibina akenumini-larrkabarrakajinama angalya, nibina aken-enibikinama ngakwurruwa ngarnumamalya.
Akini-yada kembirra meningilida wuburra ke-yaminama akina.
Aki-likaja-manja ngakwurraja meningilida akuma-rringkinama mamurukwa ngarniki-liki-yada.
Eneja kembirra Nubungkawa akenu-wilyakajinama kajungwa aki-likaji-yada Neningikarrawara-langwa-manja mamurukwa meningaba-manja ngarrakina.
Akenu-wilyakajinama nakina kajungwa ngarriyekir-rerra ngarruwurrangekburna ak-ambilyi-yada ngak-wurruwa yilyurrkwa-murra yukwudukwuda yarna-da.
Akina ngawa," ni-yama Jekaraya nakina-da.

80 Bi...ya eneja niyukwujiya Janjana n-arumidinuma nakina akwa n-eningmidinuma Neningikarrawara-langwa akwa nenumini-yarrkuwarakama Neningikarrawara-langwa ayakwa nakina. Bi...ya n-ambilyumurra nara-murrumanja alikira. N-ambambilyumu...wa. Bi...ya arakba-langwa ni-jadanguma n-abilyerrikajungwunuma nakina WarningiYijireyila-manja warnumamalya. Aburraja kembirra ena-langwa warnumamalya neni-rringkama arakba-da.

2

Ni-rukwularru-mulangwa Jesus

1 Akini-yada kembirra engka-manja angalya emikirra Rawuma eneja nubungkawa naruma n-ambilyumurra. Nenimikirra Akwajija. Narrubude-ka nubungkawa nakina. Biya ni-lyingama ababurna-manja angalya eminimininingka akwa nu-bungkawadinuma wurrababurna-manja warnumamalya wurriminimininingka. Biya ni-lyangkuwerribikajungwunuma arakba nakine-ka nubungkawa Akwajija neniku-murnduwi-yada ekirra wurrababurna-langwa warnumamalya amurndakibina-manja angalya ababurna-manja. 2 Aburraja kembirra wurrababurna-langwa wurrakina wurrububungkawa wur-riyukwayuwa ena-langwa narrawurra-murnduwarnuma arakba wurrumurndakibina warnumamalya. Umba eneja nuwilyaba nubungkawa niyukwujiya nenimikirra Kwariniyija nu-bungkawadinuma nakina engemba-manja

angalya Jiriya-manja. 3 Aburraja kembirra wurrababurna-langwe-ka warnumamalya namurndaki-likenuma wurrakina aburra-langwu-wa angalya. Namurndaki-likenuma angerriba aburra-langwu-wa angalya kajungwa warnik-arrikarri-yada wurrakina ekirra aburra-langwa yakwujina jurra-manja.

4-5 Eneja kembirra Jawijiba ni-lalikama nakina ebina angalya Keliliya emikirra Nejirida umba ni-likenuma enejukwaba ena-langwu-wa angalya aburnuwa dadingiyenikba Meri. Akena wurrangariya yingu-mambakinuma dakina Meri. Biya neni-likenuma wunalakina Judiya-wa Jawijiba-langwu-wa angalya emikirra Bediliyema. Akine-ka Bediliyema ena-langwa angalya akina, mena ena-langwa wurrumirumirena warningarakburakba-kiya wurruminakina angalya wurrakina-baba. Arakburakba-kiya-wiya eneja nuwilyaba nubungkawa nenimikirra Deyibida numinakina-langwa mamurukwa enejukwaba nakina. Umba Jawijiba kembirra ni-likenuma Keliliya-langwa yadikina Bediliyemuwa, aburnuwa Meri, wunenik-arrikarri-yada ekirra aburna-langwa yakwujina akina-manja angalya.

6-7 Nen-alilikenu...wa. Yakwujina neni-yar•da wunalakina Bediliyema-manja. Dadik-arrangbi-yada wurrangariya arakba dakina Meri, akena nara ebina angalya aburna-langwa arumuruma-manja alikira. Kembirra eyukwujiya-manja alikira bulukwa-murriya-langwa-manja nen-ambilyuma wunalakina-kiya. Biya yakwujina ngawa Bediliyema-manja yingin-arrangba Meri nenungkwarba ngala-langwa numilyengma. Biya yinginu-wurumbijuwa ngala-langwa nangariya numurrkbalya dumbala-murra akwa yingin-akumarna bulukwa-murriya-langwa-manja bada eninganinga-langwa-manja-da.

Nubungkawa Neningikarrawara-langwa nenikumamurikaja nenu-maka-mulangwa eningaba ayakwa warnikakukwurrajungwa jiba

8 Kembirra akini-yada ngawa awilyaba-manja angalya Bediliyema-manja akwudangwa, aburraja wurrukwala warnungkwarba narr-akukwurrajuwama jiba aburra-langwa. Nuw-ambilyumurra wurrakina jiba-manja, narr-akukwurrajuwama ngawa alyarrngwalyilya. 9 Eneja kembirra Nubungkawa Neningikarrawara neni-larrka arakba nakina nuwilyaba nenikumamurikaja ena-langwa angaluba angubina-langwa, nibina ni-jadinga-murrada wurrakina-murrumanja. Biya nakina Neningikarrawara ni-larrkabarrakajuwa ebina angalya-da. Aburraja

kembirra nuw-akbar•da angwurra wurrumurndakakina warnungkwarba-da.

10 Eneja nakina nenikumamurikaja Neningikarrawara-langwa ni-yama aburruwa-wa, “Nara akbar•duma kirrakina umba w-engkirrikiya-langwa enena ayakwa ngarra-makinama, mena ningi-likenumurra ngayuwa yangkwurrangwa nungkwurruwa-wa kajungwa ka-makini-yada ayakwa eningaba. Yik-engkirrikaja-manja kirrakina enena ayakwa eningaba, akwa wurruminukwala-langwa warnumamalya kuw-engkirrikaja-manja wurrakina aburrajukwaba, kembirra kirrangkwulyumida-langwa karnumamalya kinu-ngwurrkbalinama yukwudukwuda nungkwurra-langwa-da.

11 “Memema-manja ngawa mamawura Deyibida-langwa-manja angalya ni-rukwularruma arakba eneja nuwilyaba niyukwujiya. Arakburakba-kiya-wiya eneja Neningikarrawara nenu-makama nakina nungkwurra-langwa-manja wurrarumuruma keni-larrkaja-mulangwa nakina nungkwurruwa-wa ena-langwa NuMejaya. Kembirra naka arakba nibina-murrada ni-rukwularruma arakba NuMejaya-da. Nubungkawa nakina n-ambilyama. Kembirra yiken-enibikinama kirrakina karnumamalya-da.

12 “Nungkwurraja yikin-akburranginamurra numurrkbalya niyukwujiya dumbala-murra bada-manja, nara aruma-manja alikira umba eyukwujiya-manja alikira, bulukwa-murriya-langwa-manja. Yikin-akburrangina-manja kembirra nakina, yik-eningmidinama arakba enena ayakwa alyangmandukwuna ngawa ena-da,” ni-yama nakina nenikumamurikaja Neningikarrawara-langwa wurrumurndakibinu-wa warnungkwarba-da.

13 Aburraja kembirra wurrakina warnungkwarba narra-rringka arakba wurrababurne-ka warnikumamurikaja Neningikarrawara-langwa. Akini-yada ngawa aburraja nawurraki-jadingama wurrakina adirrariyaba angubina-langwa. Kembirra na-mebeyina emeba, neni-yangmarngkwajuwa Neningikarrawaru-wa wurrakina.
14 Biya namurndaki-yama,

“Ngeni-yangmarngkwajinama ngarna Neningikarrawara
nibina n-ambilyamurra ena-langwa-manja angalya
abalkaya.
Nakine-ka nenu-werrungwur•denama wurrakina
warnumamalya nenumini-yarrkuwarakina-
murrumurra ena-langwa ayakwa.
Aburraja kembirra ka-likajamurra yilyurrkwa-murra
yukwudukwuda wurrakina-da,”

namurndaki-yama wurrumurndakakina warniku-mamurikaja Neningikarrawara-langwa-da. 15 Biya nawurraki-likena erribaja, namurndaki-lawurradinuma Neningikarrawara-langwu-wa angalya arakba-da.

Aburraja kembirra wurribina warnungkwarba na-makijeyina ayakwa, biya ne-yama, “Kwa, ngarri-likaja arakba Bediliyemu-wa kajungwa akini-rringkini-yada ngarna nangariya ngarrenu-maka-murrilangwa Nubungkawa Neningikarrawara,” ne-yama. 16 Biya na-likena, nuw-enjirrikeyina arakba wurrakina-da.

Nuw-alilikenu...wa. Bediliyema-manja. Biya narralirrak-akburranga yakwujina wunalekbina Jawijiba akwa Meri, akwa neni-rringka nangariya nu-kukwunumurrkwuluma bada-manja, bulukwa-murriya-langwa-manja angalya. 17 Kembirra narralirraku-maka wunalakina-kiya-manja amurndakibina ayakwa nibina nenikumamurikaja Neningikarrawara-langwa ni-yengbinu-mulangwa nakina-langwa nangariya. 18 Biya kembirra narra-maka wurrakina wurrukwala-manja warnumamalya aburrajukwaba nangariya-langwa. Aburraja nawurrak-engkirrika-manja akina ayakwa namurndaki-yakikbijangeyina angwurra arakba wurrakina. 19 Umba ngalaja Meri yingu-wilyakama dakina amurndakibina ayakwa ngala-langwa-manja aringka akwa ying-engkingkirrikenuma ngawa amurndakakinu-wa.

20 Aburraja kembirra wurrumurndakibina warnungk-warba na-lawurradina aburra-langwu-wa jiba. Neni-yangmarngkwajuwama Neningikarrawara, eningaba-wiya-baba narri-rringkama akwa nuw-engkirrikenuma wur-rakina. Narr-akburrangame-ka ebina-langwiya ngawa ayakwa nenu-maka-mulangwiya Neningikarrawara-langwa nenikumamurikaja-da.

Jesus-langwa-langwa ekirra

21 Bi...ya mamangbala mabiyakarbiya-manja mamawura aburraja neni-ringandanguma nenu-mukaduwamurrikama nibina niyukwujiya, akwa neni-yengbijuwama nakina Je-sus. Akina ekirra ebina-murrada neni-yengbijuwa-murrada nenikumamurikaja Neningikarrawara-langwa nara-wiya kingu-mambakina dirndenikba-da.

Nangariya Jesus nenu-wilyaka-mulangwa Neningikarrawara-langwu-wa angalya Jirujalemu-wa

22-24 Aburrubukwurraja ngawa Jawijiba akwa Meri akwa nangariya Jesus nabuk-ambilyumurra wurrubukalakina Bediliyema-manja. Ngalaja yuwilyaba

yimawura nu-merrkbijanga arakba yakina akina-manja angalya. Akwa kembirra neni-likena arakba Jawijiba akwa Meri Jirujalemu-wa, nenu-wilyakama nangariya. Nabuk-alilikenu...wa. Jirujalema-manja nabuki-yar•da. Biya neni-likena arakba wunalakina Jawijiba akwa Meri Neningikarrawara-langwu-wa angalya kajungwa wuneniku-kwi-yada aburna-langwa nangariya Nubungkawu-wa Neningikarrawara akwa kajungwa keni-yamini-yada yakwujina amurndakibina-langwiya ayakwa eningarumuruma-langwiya nenu-kwa-mulangwiya Mawijija WarningiYijireyila-manja warnumamalya arakburakba-kiya-wiya. Adinuba-wiya eneja Nubungkawa Neningikarrawara nenu-makamurra nakina Mawijija-manja, umba kembirra enamba-langwa Mawijija nenu-makamurra nakina wurrumurndakibina-manja warnumamalya ebina-murrada ngawa ayakwa Neningikarrawara-langwa. Ni-yamama Nubungkawa Neningikarrawara,

“Wurrababurna-langwa nungkwurra-langwa wurru-milyengma wurriyukwayuwa warnungkwarba nganyangwa wurrakina,”

ni-yamama nakina. Akwa enena ngarningka ayakwa ni-yamama Nubungkawa Neningikarrawara,

“Dibine-ka didarringka, karring-arrangbina-manja wurrangariya dakina, kinginga-menamurra dambilyuma darrawurukukwa, akena nara-manja dibina darrawurukukwa aba dakwurakburakba. Kingi-likajamurra Neningikarrawara-langwu-wa angalya akwa kinginu-kwunama NuMinidu-wa nenungkwarba. Kingi-yaminama dakina enuwa-wa, ‘Neningikarrawara-langwa dalakena-kiya,’ kingi-yaminama. Kembirra nakina nenungkwarba NuMinida kiningalirraku-wardenama dalakina darrawurukukwa-kiya,”

ni-yamama Nubungkawa Neningikarrawara. Akwa akina kembirra ngalaja Meri yingi-yamamurra yakwujina ngawa Neningikarrawara-langwa-manja angalya kajungwa diyadi-yada arakba dakina.

25 Akina-manja ngawa angalya Jirujalema eneja nuwilyaba neniyerringka n-ambilyumurra nenimikirra Jimiyina. Nakina neniyerringka neningabe-ka, n-engkingkirrikenume-ka Neningikarrawara-langwu-wa ayakwa. Akwa n-embimbirrarinumurra nakina NuMejayu-wa, mena nakina NuMejaya nenik-enjungwurri-yada ena-langwa warnumamalya WarningiYijireyila. Ngalaja Neningikarrawara-langwa Amawurrina akwurdukwurda

nuw-ambilyumurra nakina-manja neniyerringka. 26 Ebina-
wiya ne-yengbina ayakwa akina Amawurrina enuwa-manja
akwa ne-yamama, “Nare-ka a-jungwuma ningkakina yanda-
langwa kini-rringkinama nungkuwa nibina nenumamalya
Nubungkawa Neningikarrawara neniki-larrka nakina
yangkwurrangwa nenimikirra NuMejaya,” ne-yamama
akina Amawurrina akwurdukwurda Neningikarrawara-
langwa Jimiyinu-wa-da.

27 Biya ne-yama arakba akina Amawurrina Jimiyinu-
wa, “Likaja arakba Neningikarrawara-langwu-wa angalya,”
ne-yama akina. Eneja kembirra ni-likena arakba yen-
jerrikina nakina neniyerringka. Umba n-ambilyu-wiya
nakina Neningikarrawara-langwa-manja angalya, aburnaja
Jawijiba akwa Meri wunalakina neni-yar•duma yakwujina.
Umba kembirra nakina neniyerringka Jimiyina nenilirrak-
akburrangama wunalakina yakwujina. 28 Biya kem-
birra neni-rndarrka niyukwujiya nangariya ena-langwa-
manja ayarrka akwa nenu-kwiyukwiyuma. Biya neni-
yangmarngkwajuwa nakina Neningikarrawaru-wa akwa
ni-yama enuwa-wa,

29 “Bungkawa, yirraminu-war•dangumurra warka
nungkwa-langwa arakba, akwa ningi-jerrukwama
akina.
Umba kembirra yi-larrkaja arakba ngu-ngwanjina.
Ngi-likaja-langwa ngayuwa enena-langwa angalya
yilyurrkwa-murra yukwudukwuda, mena
alyangmandukwuna-wiya-baba ayakwa nungkwa-
langwa.

30 Yi-larrkaja ngayuwa aduwaba mena ningeni-rringka-
mubaba nibina nenumamalya yirrumini-larrkama
nungkuwa yirra-langwa yarnik-enibiki-yada
yirrababurna-langwa yarnumamalya nungkwa-
langwa.
Nganyangwa-murra menba ningeni-rringkama
ngayuwa aduwaba.
31 Umba ningkeni-larrkama nakina yangkwurrangwa
kajungwa wurrababurna-langwa warnumamalya
ababurna-manja angalya keni-rringkini-yada nakina
aburrajukwaba wurrakina.

32 Nakine-ka wuburra akilarrkabarrirraka kini-yaminama.
Biya kenu-wilyakajinama nakina warnumamalya-
manja wurribina nuw-ambilya-murrumanja
emininga-manja iya emininga-manja angalya
ebina ka-ngayindena-mulangwa nungkuwa warniki-
yami-yada wurrakina.

Aburraja wurrumurndakakina warnumamalya karri-
rringkina-manja ebina akilarrkabarrirraka, yikabi-
yangmarngkwajinama kembirra yirruwa nungkwa-
langwa yarnumamalya YarningiYijireyila-da,"
ni-yama nakina Jimiyina Neningikarrawaru-wa-da.

33 Aburnaja Meri akwa Jawijiba neni-yakikbijangeyina
angwurra wunalakina akina-langwa ayakwa ni-yengbinu-
mulangwa nakina neniyerringka nangariya-langwa.
34 Eneja kembirra ni-yengbina arakba nakina neniyerringka
akwala ngarningka ayakwa Neningikarrawaru-wa. Neni-
yendabena Neningikarrawara kajungwa kini-yamini-yada
eningaba wurrubukalakina-manja Jawijiba akwa Meri
akwa Jesus.

Kembirra nakina Jimiyina ni-yengbina arakba ayakwa
Jesus-langwu-wa dirndenikba ngalajukwaba. Ni-yama
nakina, "Nubungkawa Neningikarraware-ka nakina nu-
wekbalyinuma naka nangariya akwa neni-larrkama enenu-
wa angalya kajungwa ngarrukwala NgarningiYijireyila
ngarnumamalya aki-jungweyini-yada ngarna, umba
ngarrukwala ak-enibikajungwuni-yada. Kin-arumidina-
manja nakina, kenu-wilyakajinama warnumamalya-manja
ebina kini-yamina-mulangwa Neningikarrawara. Akena
aburraja wurrababurne-ka warnumamalya ka-warename-
ka nakina. 35 Akini-yada kembirra wurrumurndakakina
warnumamalya wurribina ka-warena-murrumurra
Neningikarrawara nara arakba abuwarrkama ebina
karru-wilyakinama aburra-langwa-manja mangma. Umba
nungkwaja ningkirndenikba ningkuwerrikawarriye-
ka k-ambilyama ningkakina, wuburra laka lyelyinga
angandinga kaku-werridadenama nungkwa-langwa-manja
yukwudukwuda akina-da," ni-yama Jimiyina Meri-wa-da.

36-37 Umba ngalaja duwilyaba dadiyuwangkwa
dadimikirra Ena ying-ambilyumurra dakina akina-
manja ngawa angalya Neningikarrawara-langwa
Jirujalema-manja. Akwa narringa-makumakama
warnumamalya-manja yakwujina Neningikarrawara-
langwa ayakwa. Umba eneja nungwadikba ngala-langwa
Benyuwela wurruwurrakuwilyaba-langwa warnumamalya
warnimikirra Ajera. Dakine-ka dadiyuwangkwa
84 mamarika iya yinungkwura ying-ambilyumurra
arakba. Arakba-wiya neni-yakeyinumurra wunalakina
neningiyadikba mamangbala mambilyuma mamarika iya
yinungkwura biya ni-jungwuma nakina neningiyadikba
ngala-langwa. Kembirra dadinungkwurakba arakba ying-
ambilyumurra dingaya dakina.

Dakine-ka dadiyuwangkwa nara kingi-lalika Neningikarrawara-langwa angalya umba meningilida iya alyarrngwalyilya yingini-yangmarngkwajuwama dakina Neningikarrawara. Akwali-yada ying-alyubarinumurra aninga akena akwali-yada nara king-alyubarina aninga umba murumureya ngawa ying-ambilyumurra, yimbukwa yingi-yengbiyengbinuma ayakwa Neningikarrawaru-wa dakina.
38 Biya nabuk-ambilyu-wiya ambaka Jawijiba akwa Meri akwa Jesus yakwujina Neningikarrawara-langwa-manja angalya Jirujalema-manja wurrubukalakina, dibina-murrada dadiyuwangkwa yingi-likenuma dakina nabuk-ambilyu-murruwa wurrubukalakina. Biya yinginirringka-manja nakina nangariya, kembirra yinginiyangmarngkwajuwa arakba dakina Neningikarrawaruwa ni-rukwularrinu-mulangwa nakina niyukwujiya. Kembirra yadikina yingi-yengbina arakba dakina ayakwa ena-langwa-langwa. Narringa-makumakamurra dakina ena-langwa-langwa warnumamalya-manja wurrumurndakibina nuw-embimbirrarinu-murrumanja wurrakina Neningikarrawara ken-enjungwurrena-murruwa nakina WarningiJirujalema warnumamalya.

Jawijiba akwa Meri akwa Jesus nabuki-lawurradinu-mulangwa Nejiridu-wa
39 Aburnaja Jawijiba akwa Meri neni-jerrukwama arakba amurndakibina neni-yama-mulangwa wu-nalakina Neningikarrawara-langwa-manja angalya Jirujalema-manja, nenumini-yarrkuwarakinu-mulangwa Neningikarrawara-langwu-wa ayakwa eningarumuruma-wa. Biya nabuki-lawurradina arakba wurrubukalakina Keliliyu-wa aburrubukwurra-langwu-wa angalya emikirra Nejirida. 40 Yakwujina kembirra akina-manja ngawa angalya n-arumidinumurra niyukwujiya Jesus nakina. Ambaka-langwa n-arumidinuma, ni-ngbudidinuma akwa num-arrubudidinuma ena-langwa mangma. Eneja Neningikarrawara nenu-werrungwur•dangume-ka nakina-manja akwa nu-manjikbudanguma ngawa neningangkawura enuwa-manja-da.

Nenjarrngalyilya-wiya Jesus ni-likenu-mulangwa Neningikarrawara-langwu-wa angalya
41 Aburraja wurruwurrakwulyumide-ka warnumamalya WarningiYijireyila nawurraki-likenuma Jirujalemu-wa wurrakina arngkababurna-langwa na-jerridinu-manja akilarrkumurndada yakwujina. Namurndaki-likenumurra kajungwa warnik-ambarringi-yada wurrakina

Akwurungkuwarrukwa yakwujina. Aburnajukwaba ngawa Jawijiba akwa Meri nen-alilikenuma Jirujalemu-wa akinu-wa wunalakina. 42 Bi...ya n-ambilyumurra arakba eneja Jesus mememberrkwa mambilyuma mamarika iya yinungkwura. Kembirra enejukwaba nenu-wilyakamurra wunalakina Jawijiba akwa Meri Jirujalemu-wa Akwurungkuwarrukwu-wa wunalakina. Biya kembirra nabuki-likena nabuk-ambarringa wurrubukalakina Akwurungkuwarrukwa akwa ngawa wurruwurrakwulyumida WarningiJudiya warnumamalya aburrajukwaba.

43 Biya na-jerridu-manja Akwurungkuwarrukwa ebina, neni-lalika Jawijiba akwa Meri Jirujalema umba neni-lawurradinuma wunalakina angalyu-wa Nejiridu-wa. Aburrajukwaba wurrababurne-ka ngawa warnumamalya aburra-langwa namurndaki-likenuma aburruwa wurrakina. Umba eneja nakina Jesus n-ambilya ngawa yakwujina Jirujalema-manja. Akena wuneningbalakiya wunalakina Jawijiba akwa Meri n-ambilyumurra nakina Jesus yakwujina-wiya. 44 Wurrukwala-manji-kba nilikenume-ka nakina, neni-lyangkiyamamurra wunalakina.

Biya nen-alilikenuma wunalakina memerrkuwilyaba mamawura, biya nen-andeya akena nara nibina Jesus kinilikena aburruwa-manja. Biya kembirra narramurndakiyendabena wurrumurndakibina warnumamalya yakwujina aburruwa na-likenuma keni-rringka-murrikba Jesus. 45 Akena aburraja nara keni-rringka umba nuwedirremeyina wurrakina-da.

Kembirra wunalakina Jawijiba akwa Meri nenabuburangkeyinu...wa. Nara ken-akburrangarna. Nenumungkwula. Wurdarriya-wiya. Akwa neni-lawurradina kembirra Jirujalemu-wa. Nen-alilikenu...wa. Yakwujina. Na-larrumur•da. Nenu-mungkwula. Wurdarriya-wiya. Kembirra nen-abuburangkeyina akina-manja angalya Jirujalema. Yakwujina mamurukwa-manja iya alikiramanja nen-aburangkeyinuma. 46 Biya kembirra nenilawurrada wunalakina Neningikarrawara-langwu-wa angalya. Biya nen-akburranga arakba nakina Jesus wunalakina yakwujina ngawa Neningikarrawara-langwamanja angalya-da.

Eneja Jesus n-ambilyumurra nakina yakwujina ngawa, nangmungmakwulaluma aburruwa warnikakakirumaka warnungkwarba Mawijija-langwa ayakwa. Nalyelyimbukweyinuma wurrakina. Umba Jesus nengkirrikenumurra ayakwa aburra-langwa akwa

ngarningka neni-yendabenuma ayakwa nakina Jesus wurrumurndakakinu-wa warnikakakirumaka warnungkwarba. 47 Aburrajukwaba arrkala neni-yendabenumurra Jesus-uwa ayakwa. Biya nuw-engkirrikenu-manja wurrakina ayakwa ena-langwa, wurrababurna-langwa warnumamalya yakwujina nawurraki-yakikbijangeyinume-ka wurrakina akina-langwa ayakwa ni-yengbinu-murrilangwa Jesus, aringkawa-baba nakina akwa eningaba-baba ayakwa ni-lawurrakajuwama aburruwa-wa-da.

48 Aburnajukwaba Jawijiba akwa Meri neni-yakikbijangeyina angwurra wunalakina neni-rringka-mulangwa nakina n-angmungmakwulaluma wurrumurndakakina-manja warnikakakirumaka. Biya dirndenikba yingi-yama enuwa-wa, “Naburra, miyambena-burra nara ki-likena nungkuwa yinuwa-manja? Ngayuwa akwa nungwena yinu-mukwunakeyinumurra nungkuwa-wa yinalakena yin-abuburangkeyinuma nungkuwa-wa-da,” yingi-yama Meri-da.

49 Eneja ni-yama, “Miyambena-burra kin-aburangkeyinumurra kinalakina engka-manja angalya amurndakakina-manja? Yangkwurrangwa-maka adinuba-wiya yikini-likenumurra kinalakina. Yirrumin-aburangkama akena kineningbala-burra kinalakina ningi-lyangmurukweyinamurra ngayuwa yelakwa Nungwarrka-langwa-manja alikira?” ni-yama nakina Jesus-da. 50 Akena nara aburnaja kenu-mumiringka akina ayakwa ni-yengbinumurra nakina-da.

51 Eneja kembirra nu-warumajungwa arakba nakina Jesus akwa ni-lalika Jirujalema umba ni-lawurradina angalyu-wa Nejiridu-wa, aburrubukwurruwa Jawijiba akwa Meri. Biya yadikina-langwa Jesus nenumin-engkirrikenuma neningangkawura wunalakina-kiya-langwu-wa ayakwa yakwujina.

Ngalaja Meri ying-engkingkirrikenuma dakina ngawa amurndakibinu-wa yingi-rringka-murruwa akwa ngawa ying-engkirrikenu-murruwa, yingu-wilyakama ngawa ngala-langwa-manja mangma-da.

52 Bi...ya eneja arakba Jesus n-arumidinuma. Mangma ena-langwa numu-ringbirradinuma makina. Eneja Neningikarrawara nenu-werrungwur•danguma enuwa-wa. Aburrajukwaba warnumamalya nenu-werrungwur•danguma enuwa-manja ngawa-da.

3

Janjana nibina Nenikumingekingambaja ni-yengbinu-mulangwa ayakwa warnumamalyu-wa

1 Akini-yada ngawa eneja nuwilyaba ningka nubungkawa naruma nenimikirra Daburiyeja n-ambilyumurra nakina Rawuma-manja. Nu-bungkawadinuma wurruwurrakwulyumida-manja warnumamalya engka-manja iya engka-manja angalya. Nu-bungkawadinumurra nakina nenungkwurakba, mememberrkwa mamangbala mamarika iya yinungkwura nu-bungkawadinuma. Umba eneja nuwilyaba niyukwujiya nubungkawa nenimikirra Bandiyija Balida nu-bungkawadinuma nakina wurrababurna-manja warnumamalya wurruminakina angalya Judiya. Umba eneja nuwilyaba ningka nenungkwarba nenimikirra Yerida nu-bungkawadinuma nakina wurrababurna-manja warnumamalya Keliliya-manja. Umba eneja nenikumarnjenikba Yerida-langwa nenimikirra Biliba nu-bungkawadinuma nakina alakina-kiya-manja angalya emikirra Yidiriya akwa ngawa Dirakinada-manja. Alakina-kiya angalya nuw-ambilyuma akwudangwa Keliliya. Umba ngarningka eneja nuwilyaba ningka nenungkwarba nenimikirra Leyijeniya nu-bungkawadinuma nakina warnumamalya-manja emininga-manja angalya emikirra Abuleniya. 2 Akini-yada ngawa na-bungkawadinu-manja wurrumurndakakina wurrububungkawa amurndakakina-manja angalya eminimininga, kembirra aburnaja wunambilyuma wunubungkawa-kiya wunaruma WunuMinida nen-ambilyumurra wunalakina Jirujalema-manja. Wunenimikirra wunalakina Enija akwa Kayubaja.

Akini-yada ngawa eneja Jekaraya-langwa nenikuwenikba Janjana, nibina-murrada yirra-maka-murrada arakba ngayuwa, n-ambilyumurra nakina nara-murrumanja alikira. Engburingke-ka angalya. N-ambambilyumurra nakina ngawa yanda-langwa yakwujina ngawa ni-yengbinuma eneja Neningikarrawara amurndakenena ayakwa enuwa-wa. Eneja ni-yama Neningikarrawara, “Wurra-makina nungkwa-langwa-manja warnumamalya kabumini-yarrkuwarakina-mulangwa wurrakina nganyangwu-wa ayakwa arakba,” ni-yama. 3 N-engkirrikenu-manja Janjana Neningikarrawara-langwa ayakwa, kembirra ni-dirrirnduma arakba adalyuma-wa nakina. Emikirra adalyuma Jardina. Biya engku-wa iya engku-wa angalya adalyuma-manja akwudangwa ni-likenumurra nakina nen-akakirumakamurra

Neningikarrawara-langwa ayakwa warnumamalya-manja yakwujina.

Ni-yama nakina aburruwa-wa, “Wurri-larrngkuwurriya arakba alarrngkilarrngkawarriya amurndakibina kirri-yama-murrilangwa, umba wunumini-yarrkuwarakina Neningikarrawara-langwa ayakwa arakba. Nganja kembirra ngayuwa ka-mingekingambajini-yada kirrakina, kajungwa wurrababurna-langwa warnumamalya kuw-eningmidini-yada wurrakina yikinumini-yarrkuwarakina-mulangwa Neningikarrawara-langwa ayakwa arakba kirrakina-da. Umba eneja Neningikarrawara yikenumini-yakuwabijiname-ka nakina amurndakibina awurruwurrariya kirri-yama-mulangwa-da,” ni-yama Janjana wurrumurndakibinu-wa warnumamalya-da.

4 Umba arakburakba-kiya-wiya eneja nuwilyaba nenungkwarba nenimikirra Ajaya n-ambilyuma nakina. Nenikumakumaka ayakwa nenumamalya Neningikarrawara-langwa nakina. Ni-yamama nakina Ajaya,

“Nuwilyaba nenumamalya n-ardirdenama nakina alarrkingburingka-langwa angalya, nara-murrilangwa alikira. Enena kembirra ayakwa ena-langwa:

‘Nungkwurraja karna karnumamalya wurruma-ngekburakina arakba mamurukwa Nubungkawa-langwa.

Mulikarrkidirrbure-ka yikuma-ngekburakinamurra mamurukwa kirrakina kajungwa neniki-liki-yada nakina makina-manja.

5 Wurri-lyangburrukwajina arakba ababurna-langwa angwurn•dikirra

akwa ngarningka wurri-ngakburrukwajina angakarjiyinga angalya ababurna-langwa kajungwa angakbilyuwalyi-yada akina.

Akwa mibina mamurukwa mulikarrkiyangkwuruwura yikuma-likarrkidirrburakinama kirrakina,

umba mibina mulikarrmilumila yikume-kbilyuwalyakinama makina-da.

6 Aburraja warnumamalya kamurndak-eningmidiname-ka wurrakina Neningikarrawara ken-enibikina-mulangwa warnumamalya nakina-da!’ ni-yame-ka nakina nenumamalya.”

Akina-bina ayakwa ni-yamama nakina Ajaya arakburakba-kiya-wiya. Umba amurndakakina ayakwa ena-langwa nuw-arrikarrijungwunuma Neningikarrawara-langwa-manja ju-

rra. Nakina-bina Janjana nibina-murrada ngarraku-maka-mulangwa amurndakakina ayakwa.

7 Aburraja kembirra wurruwurrakwulyumida warnumamalya namurndaki-likenuma Janjanu-wa mena neni-ngayindangu-mubaba nakina neniku-mingekingambaji-yada wurrakina akina-manja akungwa. Akena ni-yama nakina aburruwa-wa, “Karniniyerriye-ka karna karnumamalya! Kirruwurrariya yingarna wuburra! Nara kirrakina a-lyumaduma akini-yada ngawa yikenu-banijumindena-manja Neningikarrawara nungkwurruwa-na!

8 “Yikini-ngayindena-manja amandangwa Neningikar-rawara nakina yiken-enibikinama nungkwurruwa karnumamalya, kembirra yiki-dirrburakajungwunama kirrakina aduwaba. Eningaba yiki-yaminama wuburra laka eka eningaba ebina nuw-arrangbinamurra amaninga eningaba. Eningaba yiki-yaminama kajungwa warnuma-malya kuw-eningmidini-yada kirri-larrngkuwurrangu-mulangwa alarrngkawarriya. Umba nare-ka a-lyangkuwerribikajungwuma kirrakina, ‘Ngarningaba ngarna mena Aburiyama-baba numiranyungwa ngakwurra-langwa neningadinuba-wiya nakina.’ Nara e-yamama akina ayakwa umba w-engkirrikiya enenu-wa ayakwa ngarra-makina-murruwa aduwaba. Kini-ngayindena-manja eneja Neningikarrawara, kinu-kuwarrukwajinama nakina angwarnda amurndakenena nawurraku-murrkwulijeyina-murrumurra yelakwa ajiringka-manja akina. Amurndakakina-langwa-bina angwarnda kenumini-ngekburakinama nakina Neningikarrawara warijira-da Aburiyama-langwa-da.

9 “W-engkirrikiya! Neningikarrawara kini-lyangkuwerribikajungwunama nakina karnumamalya-langwa karningaba-murrikba akwa kirruwurrariya-murrikba kirrakina. Nakine-ka Neningikarrawara nu-war•denama ena-langwa warka wuburra laka nuwilyaba nenungkwarba ni-ridenama eka bangkilya-murra. Nakine-ka ni-ridenama ababurna-langwa eka eningeningaba-ma amurndakibina nara arrangbama aninga eningaba, akwa ni-ngkarrnginama amurndakakina eka eningeningaba-ma arrawa-langwa amukayerra-langwa. Akwa ngarningka nu-wurrenama amurndakakina angwura-wa ni-dakinama-da. Nakine-ka wuburra nenungkwarba kini-yaminama eneja Neningikarrawara akwa neniku-war•di-yada arakba nakina ena-langwa warka,” ni-yama Janjana wurrumurndakibinu-wa warnumamalya-da.

10 Aburraja kembirra namurndaki-yama, “Kardi! Yiki-yamarrkiname-ka yarna yarnumamalya?”

11 Eneja kembirra ni-yama Janjana aburruwa-wa, “Ka-makinama ngayuwa akwa enena yiki-yaminamurra nungkwurraja karna. Kirruwilyaba karnumamalya yikinga-wilyakina-manja dambilyuma dumbala dadingikarrawara karnik-awiyebi-yada kirrakina, kembirra yikinu-kwunamurra kirrakina duwilyaba nibinu-wa neningidumbala-murruwa nenumamalya. Umba kirruwilyaba yiku-wilyakina-manja aninga karnik-alyubari-yada kirrakina, yik-awurikeyinamurra kembirra akina aninga nibinu-wa neninganinga-murruwa nenumamalya,” ni-yama Janjana wurrumurndakakinu-wa warnumamalya.

12 Bi...ya aburraja kembirra wurrukwala warnumamalya narraminu-war•dangu-murrumurra warka Warningi-Rawuma wurrububungkawa namurndaki-likenumurra Janjanu-wa. Narruwurra-murndukwama angwarnda warnumamalya-langwa kajungwa warniku-kwi-yada akina WarningiRawumu-wa wurrububungkawa. Aburrajukwaba nawurraki-likenumurra Janjanu-wa kajungwa kenu-mingekingambajuwi-yada nakina aburruwa-manja. Biya namurndaki-yama wurrakina enuwa-wa, “Bungkawa, yirraja yiki-yamarrkinama yarna yarnumamalya?”

13 Eneja ni-yama Janjana, “Yikuwurra-murndukwuna-manja angwarnda, yiku-murnduwarnama akina wulkwa ebina bu-maka-mulangwa umba nara akwala,” ni-yama Janjana.

14 Aburraja wurrawinyamba warnungkwarba ne-yama enuwa-wa, “Umba yirraja, yiki-yamarrkinama yarna yarnumamalya?”

Eneja ni-yama Janjana, “Kirrakine-ka kirr-akbar•duwakinama warnumamalya, kirra-ngajinama kajungwa yikabu-kwuni-yada angwarnda aburra-langwa. Akwa ngarningka kirra-lekbajamurra erribirra warningaba warnumamalya awurrariya-langwa, akena nara aburraja ke-yaminjamina akina umba warninguwurrariya-ma wurrakine-ka-da. Awurrariya akina, kembirra nara arakba e-yamama. Mama eyukwujiya angwarnda yiku-menamurra warka-langwa, nara a-ngwurrmiluma akina-langwa angwarnda eyukwujiya-langwa,” ni-yama Janjana wurrumurndakakina-manja warnungkwarba wurrawinyamba nakina-da.

15 Akini-yada ngawa aburraja wurrababurne-ka warnumamalya na-minandabumeyinumurra nawurraki-

yendabijajungwunuma wurrakina nuw-engkirrikenu-mulangwa ayakwa Janjana-langwa. Biya kembirra namurndaki-lyangkiyama wurrakina, “Dukwa naka Janjana nibina-murrada nenungkwarba nenimikirra NuMejaya, nibina Neningikarrawara ni-yama-murrada neniki-larrka nakina yangkwurrangwa. Dukwa naka, dukwa nara-da,” namurndaki-lyangkiyama wurrakina-da.

16 Eneja kembirra Janjana ni-yama nakina aburruwa-wa, “Ngayuwe-ka ningena ngarra-mingekingambajinama kirrakina akungwa-murra aduwaba, umba nara akwala. Umba eneja nuwilyaba ningka nenungkwarba nubukwaya kini-likajama nakina arija-langwa. Naruma nilyengma nakina angwurra ngayuwa-manja. Nganja ki-yakuwerribikaja-manja ngayuwa ena-langwa-langwa, kembirra ningeningma ngayuwa ningiyukwujiya ningeningerribirra. Ngayuwe-ka ningeningeningaba-ma ningeniku-war•dinga-langwa ena-langwa warka akwa ningenik-aburawaka-langwa eningalika ena-langwa. Eneja kembirra kini-yar•diya-manja nakina nenungkwarba enena-manja angalya, kini-yaminama wuburra laka yikenu-mingekingambajinama Neningikarrawara-langwa-murra Amawurrina akwurdukwurda-murra akwa ngarningka angwura-murra nakina-da. 17 Nakine-ka nenungkwarba neniki-lyangkuwerribikajungwi-yada arakba karnumamalya-langwa karningaba-murrikba akwa kirruwurrariya-murrikba kirrakina. Akwa nenik-eyebijebaki-yada arakba nakina karnumamalya wuburra laka nuwilyaba nenumamalya ni-yaminama n-eyebijebakinama amadidira amaninga akwa amarda. Nakine-ka nuwurra-murndukwunama amurndakakina amadidira amaninga ena-langwu-wa alikira eninganinga-wa. Umba amarda awurrariya ni-dakinamurra angwura-wa nakina. Akine-ka wuburra ke-yaminama, akini-yada ngawa kini-likaja-manja yangkwurrangwa nenungkwarba nibina-langwa ngarra-maka-murrilangwa ngayuwa. Akena ngalaja akina angwura ena-langwa nara e-kakbujungwuma akina umba eningangkawura ka-dadinama-da,” ni-yama Janjana wurrumurndakibinu-wa warnumamalya-da.

18 Ni-yengbinume-ka nakina Janjana ababurne-ka ayakwa eminimininga wurrumurndakakina-manja warnumamalya. Nenu-makama nakina eningaba ayakwa Neningikarrawara-langwa-langwa akwa nenu-werrikijiranguma angwurra wurrakina, kajungwa karri-larrngkuwurreni-yada alarrngkilarrngkawarriya umba kenumini-yarrkuwarakini-yada Neningikarrawara-langwa ayakwa wurrakina-da.

19 Biya ni-yengbinuma Janjana arrubuda ayakwa Yerida-
manja enejukwaba. Nakine-ka Yerida nibina-murrada
yirra-maka-murrada arakba ngayuwa nubungkawa
Keliliya-langwa. Neni-lekbenumurra nakina mena
nanga-manguma nenikumarnjenikba-langwa didarringka
dadimikirra Yeridiyeja. Nanga-manguma dakina
ena-langwi-yada dadingiyenikba, nara-wiya ambaka
kini-jungwuna ngala-langwa neningiyadikba Biliba.
Ababurne-ka eminimininga awurruwurrariya ni-
yamama ngarningka Yerida nakina. Aminakina-langwa
eneja Janjana ni-yaminjamama nakina enuwa-wa,
“Ningkuwurrariye-ka ningkilyengma ningkenumamalya,”
ni-yama. 20 Akena eneja Yerida n-arriyakajungwununa
ngarningka awurrariya-wa. Ni-yama nakina ena-langwu-
wa wurrawinyamba warnungkwarba, “Wunu-mena nakina
Janjana akwa wuni-didena arakba akididijungwa-manja,”
ni-yama. Kembirra nenu-manguma aburraja wurrakina
akwa neni-didanga nakina-da.

*Janjana nenu-mingekingambajuwa-mulangwa Jesus-
manja*

21 Nara-wiya Janjana kini-didikajungwuna akididijungwa-
manja nakina, eneja Jesus ni-likenuma Janjanu-wa.
Eneja nenu-mingekingambajuwama Janjana Jesus-
manja enamba-langwa arija-langwa. Umba nenu-
mingekingambajuwa-mulangwa Janjana Jesus-manja,
nu-buriyamina kembirra arakba Jesus Neningikarrawaru-
wa. Umba nu-buriyaminu-wiya ngawa nakina Jesus,
eneja Neningikarrawara nu-ngwurrkbalijuwama nakina
angubina, 22 akwa ni-larrkamurra nakina ena-langwa
Amawurrina akwurdukwurda enuwa-wa. Akine-
ka Amawurrina na-larrinuma angaluba Jesus-uwa.
Darrawurukukwa wuburra akina, biya nuw-ambarringa
enuwa-manja-da.

Biya kembirra ne-yengbina arakba amayakwa angaluba
karrawara-langwa akina. Ne-yama, “Ningkenikuwarrka
nganyangwa ningkakina, ningkibina ningi-lyelyingminama
ngayuwa akwa yirra-werrungwur•denama ningkakina-da,”
ne-yama akina amayakwa-da.

*Warningarakburakba-kiya-langwa wurrumirumirena Je-
sus Christ-langwa*

23 N-aburradadu-manja eneja nakina Jesus ena-
langwa warka n-ambilyumurra arngkabiyakarbiya-ma
arngkumemberrkwa mamarika iya yinungkwura nakina.
Na-lyelyimbukweyinu-manja aburraja warnumamalya
enuwa-langwa, ne-yama wurrakina, “Jesus-langwa

nungwenikba Jawijiba nakina." Akena Jawijibe-ka nen-
arumurrkama wulkwa nakina Jesus.
Umba Jawijiba-langwa nungwenikba nenimikirra Yileya
nakina.
24 Umba Yileya-langwa nungwenikba Mededa nakina.
Umba Mededa-langwa nungwenikba Libaya nakina.
Umba Libaya-langwa nungwenikba Melkiya nakina.
Umba Melkiya-langwa nungwenikba Jeneya nakina.
Umba Jeneya-langwa nungwenikba Jawijiba nakina.
25 Umba Jawijiba-langwa nungwenikba Medidaya nakina.
Umba Medidaya-langwa nungwenikba Emaja nakina.
Umba Emaja-langwa nungwenikba Neyuma nakina.
Umba Neyuma-langwa nungwenikba Ejiliya nakina.
Umba Ejiliya-langwa nungwenikba Nakaya nakina.
26 Umba Nakaya-langwa nungwenikba Mayada nakina.
Umba Mayada-langwa nungwenikba Medidaya nakina.
Umba Medidaya-langwa nungwenikba Jemeyina nakina.
Umba Jemeyina-langwa nungwenikba Jawijeka nakina.
Umba Jawijeka-langwa nungwenikba Jawuda nakina.
27 Umba Jawuda-langwa nungwenikba Jawenina nakina.
Umba Jawenina-langwa nungwenikba Reja nakina.
Umba Reja-langwa nungwenikba Jarababela nakina.
Umba Jarababela-langwa nungwenikba Jiyeldiyela nakina.
Umba Jiyeldiyela-langwa nungwenikba Neraya nakina.
28 Umba Neraya-langwa nungwenikba Melkiya nakina.
Umba Melkiya-langwa nungwenikba Adiya nakina.
Umba Adiya-langwa nungwenikba Kawijama nakina.
Umba Kawijama-langwa nungwenikba Elmadama nakina.
Umba Elmadama-langwa nungwenikba Era nakina.
29 Umba Era-langwa nungwenikba Jajuwa nakina.
Umba Jajuwa-langwa nungwenikba Eliyeyija nakina.
Umba Eliyeyija-langwa nungwenikba Jawuruma nakina.
Umba Jawuruma-langwa nungwenikba Mededa nakina.
Umba Mededa-langwa nungwenikba Libaya nakina.
30 Umba Libaya-langwa nungwenikba Jimiyina nakina.
Umba Jimiyina-langwa nungwenikba Juda nakina.
Umba Juda-langwa nungwenikba Jawijiba nakina.
Umba Jawijiba-langwa nungwenikba Jawunama nakina.
Umba Jawunama-langwa nungwenikba Eliyakima nakina.
31 Umba Eliyakima-langwa nungwenikba Meliya nakina.
Umba Meliya-langwa nungwenikba Mena nakina.
Umba Mena-langwa nungwenikba Mededa nakina.
Umba Mededa-langwa nungwenikba Nedina nakina.
Umba Nedina-langwa nungwenikba Deyibida nakina.
32 Umba Deyibida-langwa nungwenikba Jeji nakina.

Umba Jeji-langwa nungwenikba Abeda nakina.
Umba Abeda-langwa nungwenikba Baweja nakina.
Umba Baweja-langwa nungwenikba Jala nakina.
Umba Jala-langwa nungwenikba Najena nakina.
33 Umba Najena-langwa nungwenikba Aminadaba nakina.
Umba Aminadaba-langwa nungwenikba Adumina nakina.
Umba Adumina-langwa nungwenikba Arni nakina.
Umba Arni-langwa nungwenikba Yejirena nakina.
Umba Yejirena-langwa nungwenikba Bereja nakina.
Umba Bereja-langwa nungwenikba Juda nakina.
34 Umba Juda-langwa nungwenikba Jekaba nakina.
Umba Jekaba-langwa nungwenikba Ajika nakina.
Umba Ajika-langwa nungwenikba Aburiyama nakina.
Umba Aburiyama-langwa nungwenikba Dera nakina.
Umba Dera-langwa nungwenikba Neyawa nakina.
35 Umba Neyawa-langwa nungwenikba Jerukwa nakina.
Umba Jerukwa-langwa nungwenikba Riyuwa nakina.
Umba Riyuwa-langwa nungwenikba Beleka nakina.
Umba Beleka-langwa nungwenikba Ebera nakina.
Umba Ebera-langwa nungwenikba Jela nakina.
36 Umba Jela-langwa nungwenikba Keyinena nakina.
Umba Keyinena-langwa nungwenikba Arbakijada nakina.
Umba Arbakijada-langwa nungwenikba Jema nakina.
Umba Jema-langwa nungwenikba Nawa nakina.
Umba Nawa-langwa nungwenikba Lameka nakina.
37 Umba Lameka-langwa nungwenikba Midijela nakina.
Umba Midijela-langwa nungwenikba Yinakwa nakina.
Umba Yinakwa-langwa nungwenikba Jereda nakina.
Umba Jereda-langwa nungwenikba Meyilelela nakina.
Umba Meyilelela-langwa nungwenikba Kenena nakina.
38 Umba Kenena-langwa nungwenikba Yinaja nakina.
Umba Yinaja-langwa nungwenikba Jeda nakina.
Umba Jeda-langwa nungwenikba Eduma nakina.
Umba Eduma-langwa nungwenikba Neningikarrawara nakina-da.

4

Namukwa nenu-kwudirrka-mulangwa Jesus-manja

1 Eneja kembirra Jesus ni-lalikamurra arakba nakina ebina adalyuma EningiJardina. Ngalaja Neningikarrawara-langwa Amawurrina akwurdukwurda nenaki-lyangburrukwajuwama enuwa-manja. Biya ni-likena arakba nakina umba lukwakwa ngalaja Amawurrina Neningikarrawara-langwa nenaku-war•dikama akwa nenaku-wilyakama angerriba alarrkingburingka-wa

angalya nara-murruwa alikira iya warnumamalya.
2 Umba eneja nakina Namukwa ni-likena Jesus-uwa akwa
nenu-kwudirrka awurrariya-wa. Arngkabiyarbuwa-ma
arngkumemberrkwa mamawura ni-yaminjamama nakina
ngawa nenu-kwukwudirrkama Jesus awurrariya-wa n-
ambilyu-wiya Jesus yakwujina nakwukawura. Eneja
kembirra nu-mureyanguma angwurra nakina Jesus akwa
ni-ngayindanguma arakba aninga, nara-baba kini-janga
aninga n-ambilyu-manja nakina alarrkingburingka-manja
angalya.

3 Eneja kembirra ni-yama enuwa-wa Na-
mukwa, “Ningkakine-ka Neningikarrawara-langwa
Ningkenikuwenikba-na? Kemba wu-warrukwajiya enena
angwarnda kajungwa damba ka-ngekburakajungwuni-
yada akina,” ni-yama.

4 Ni-yama Jesus enamba-langwa, “Neningikarrawara-
langwa-manja jurra amurndakenena ayakwa nuw-
arrikarrijungwunuma. Ne-yaminama,

‘Aninga yimbukwa nara akina enibikama warnumamalya
wurrakina-da,’

ne-yaminama akina ayakwa-da,” ni-yama nakina Jesus-da.

5 Eneja kembirra arakba Namukwa nenu-wilyakamurra
nakina Jesus karrawaru-wa angakarjiyinga-wa angalya.
Biya warenja-bawiya nenu-wilyakajuwama nakina
ababurna-langwa angalya amurndakibina-manja
warnumamalya nuw-ambilyu-murrumanja wurrakina.
Angerriba iya angerriba alyengma-langwa-langwa akwa
engku-wa akwaburrangarnu-wa nenu-wilyakajuwama
nakina Namukwa angalya Jesus-manja. 6 Biya ni-
yama, “Yiba-kwunama ababurna-langwa eninginingaba
amurndakangaba-manja angalya ababurna, akwa yiba-
bungkawakinama amurndakangaba-manja ababurna-
manja angalya. Nganyangwe-ka amurndakibina
angalya iya amurndakijika ningki-rringkinama.
Nganja ningubungkawa amandangwa ningena.
Kembirra ki-ngayindena-manja ngayuwa, dukwa yiba-
kwunamurra, dukwa ka-kwunama ngayuwa wurrukwala
warnumamalya. 7 Umba yiki-yangmarngkwajina-
manja ngayuwa ningkakina, kembirra ababurna-langwa
amurndakakina nungkwa-langwa arakba-da,” ni-yama
Namukwa Jesus-uwa-da.

8 Ni-yama Jesus enamba-langwa, “Arakburakba-kiya-
wiya Mawijija nenu-makama amurndakenena ayakwa
Neningikarrawara-langwa-manja warnumamalya. Ni-
yamama,

‘Ningkakine-ka kini-yangmarngkwajinama Nubungkawa
nibina nungkwa-langwa Neningikarrawara nakina,
akwa kinuminu-war•denama wulkwa warka ena-
langwa umba nara wurrukwala-langwa,’
ni-yamama nakina-da,” ni-yama Jesus Namukwu-wa-da.

9 Eneja kembirra nenu-wilyakamurra arakba Namukwa
Jesus Neningikarrawara-langwu-wa angalya Jirujalemu-
wa. Umba ngalaja na-ngwurrkwarrngajungwunuma
akina angalya arumuruma-murra angwarnda. Biya
nenu-wurdijuwama nakina Namukwa Jesus karrawara
amurndakakina-manja angwarnda. Kembirra nen-
andiyinga arakba wunalakina-kiya angerriba engku-wa
ajiringka-wa. Ni-yama Namukwa Jesus-uwa, “Ningkakine-
ka Neningikarrawara-langwa Ningkenikuwenikba-na?
Kembirra ki-kbilyajajungwunama ningkakina arrawu-
wa ajiringka-wa. 10 Neningikarrawara-langwa-manja jurra
nuw-arrikarrijungwunuma amurndakenena ayakwa. Ne-
yaminama,

‘Neningikarrawara kenu-makinama warnikumamurikaja
ena-langwa akwa aburraja kab-akwurrajinama
ningkakina. 11 Kabi-ngkajikinama ayarrka-murra
wurrakina nari-yada a-ngajuma angwarnda
nungkwa-langwa-manja alika,’
ne-yaminama akina ayakwa-da,” ni-yama Namukwa Jesus-
uwa-da.

12 Ni-yama Jesus enamba-langwa Namukwu-
wa, “Neningikarrawara-langwa-manja jurra nuw-
arrikarrijungwunuma amurndakenena ayakwa
ngalajukwaba. Ne-yaminama,

‘Nara kirrakina a-labuma Neningikarrawara neniki-yama-
langwa ebina yikini-ngayindena-mulangwa,’
ne-yaminama akina,” ni-yama Jesus Namukwu-wa-da.

13 Eneja kembirra ni-yaminjamama nenu-
kwukwudirrkama Namukwa Jesus-manja ngawu...wa.
Bi...ya ni-yengminjada arakba nakina. Nara arakba kenu-
kwudirrka, umba neni-lalika arakba nakina Jesus aduwaya
yanda-langwa arngkingku-wa-da.

Jesus n-aburradadangu-mulangwa ena-langwa warka

14 Eneja kembirra Jesus ni-lalika arakba akina
angalya alarrkingburingka eningalikira-ma. Biya ni-
lawurradina arakba nakina ebinu-wa aringbirra angalya
Keliliyu-wa. N-alilikenu...wa. Biya ni-yar•da arakba
Keliliya-manja. Umba ngalaja Neningikarrawara-langwa
Amawurrina akwurdukwurda nenaki-ngbudirrkamurra
akwa nenaku-war•dikama nakina-manja. Aburraja

kembirra wurrababurna-langwa WarningiKeliliya warnumamalya narri-yarrumurnduwarnumurra ayakwa Jesus-langwa-langwa wurrakina. 15 Umba ni-likenu-manja nakina Jesus engku-wa iya engku-wa angalya nen-akakirumakama warnumamalya-manja Neningikarrawara-langwa ayakwa. Nen-akakirumakama nakina amurndakakina-manja alikira Neningikarrawara-langwa-manja emikirra jinikakwa. Aburraja wurrumurndakakina warnumamalya wurrababurna-langwa nenumurndaki-yangmarngkwajuwama Jesus-uwa arakba wurrakina-da.

Warnumamalya WarningiNejirida na-warangu-mulangwa Jesus

16 Eneja kembirra Jesus ni-likena Nejiridu-wa, n-arumidinu-murruwa nakina. Biya makina-manja mamawura memikirra Jebuda ni-likena nakina jinikakwu-wa, mena akina ni-yaminjama-mubaba nakina Jesus ababurna-langwa Jebuda. Biya nawurrak-ambarringa-manja warnumamalya yakwujina jinikakwa-manja arrawa, Jesus n-arjiyinga. Biya ni-likena nakina amarru-wa kajungwa kini-ridimindeni-yada nakina Neningikarrawara-langwa ayakwa, ebina nuw-arrikarrijungwunuma jurra-manja, kajungwa kuw-engkirrikaji-yada wurrumurndakibina warnumamalya. 17 Eneja nuwilyaba nenikuminuwar•duwar•da nenu-kwa Jesus awilyaba jurra ebina nuw-ararikajungwunuma ebina-manja nuw-arrikarrijungwunu-murrumanja Ajaya-langwa ayakwa. Nakine-ka Ajaya nenikumakumaka ayakwa Neningikarrawara-langwa. Umba n-ambilyumurra nakina arakburakba-kiya-wiya. Eneja kembirra n-aburawaka Jesus ebina jurra, biya n-aburangka akwala ayakwa ni-ngayindanguma. Biya n-akburrangu-manja akina, ni-ridimindanga arakba nakina amurndakenena ayakwa wurrumurndakibina-manja warnumamalya. 18 Ni-yama Jesus,

“Amawurrina Nubungkawa Neningikarrawara-langwa
ngayuwa-manja nuw-ambilyama akina aduwaba.
Ku-war•dikinama akina Amawurrina ngayuwa-manja,
mena Neningikarrawara nu-wekbalyinu-mubaba
ngayuwa.
Nu-wekbalyinuma ngayuwa kajungwa ka-makini-
yada ngayuwa ayakwa eningaba ena-langwa
warningalyingmalyingma-wa warnumamalya.

Neningikarrawara ngini-larrkama ngayuwa yangkwur-
rangwa kajungwa ka-makini-yada ngayuwa na-

didijungwuna-murruwa warnumamalya keni-jadijina-murrilangwa Neningikarrawara wurrakina.
Akwa ngarningka ngini-larrkama nakina yangkwurrangwa kajungwa ka-makini-yada ngayuwa wurrumimbumimbu-wa warnumamalya ayakwa kuw-andiya-mulangwa ngarningka menba wurrakina.
Akwa ngarningka ngini-larrkama yangkwurrangwa nakina kajungwa k-enjungwurreni-yada ngayuwa warnumamalya, karramini-ngekburakina-mulangwa wurrukwala warnumamalya awurruwurrariya aburralangwa.
19 Akwa ngarningka ngini-larrkama ngayuwa kajungwa ka-makini-yada warnumamalyu-wa ken-enibikina-mulangwa Nubungkawa Neningikarrawara ena-langwa warnumamalya aduwaba. Ena ngawa,”
ni-yama Jesus.
20 Amurndakakina ayakwa ni-ridimindanga nakina Jesus. Biya ni-didanga n-aburamukwa ebina jurra, ni-lawurrakajuwa nibina nenikuminuwar•duwar•da nenu-kwamurra adinuba-wiya enuwa-wa, biya n-ambarringa nakina ayakwi-yada. Aburraja wurrababurna-langwa warnumamalya ebina-manja alikira neni-rruburringkama arakba wurrakina. 21 Umba ni-yama Jesus aburruwa-wa, “Aduwabe-ka amurndakakina ayakwa ningi-ridimindanguma ngayuwa, ebina nuw-arrikarrijungwunuma Neningikarrawara-langwa-manja jurra, na-lyangmandukwunadinume-ka akina, kirr-engkirrikenu-manja kirrakina karnumamalya memema-manja mamawura-da,” ni-yama Jesus nakina-da.
22 Aburraja wurrababurna-langwa warnumamalya nuw-engkirrikenu-murrumurra ayakwa Jesus-langwa na-makijeyina arakba ayakwa ena-langwa-langwa. “Eningaba amandangwa ayakwa ena-langwa,” namurndaki-yama, “akena Jawijiba-langwa nenikuwenikba nenaka-na?” ne-yama wurrakina.
23 Eneja ni-yama Jesus, “Ningeningma ngayuwa ayakwa yiki-yengbinama karna ngayuwa-wa. Yiki-yengbijinama amurndakenena ayakwa eningarakburakba-kiya. ‘Nungkwaje-ka ningkakina,’ yiki-yaminama ngayuwa-wa, ‘ningkakakiruma k-eningabakina-mulangwa warnumamalya, kembirra k-eningabakajungwuna nungkwabakiya-ba ningkakina-da,’ yiki-yaminama karna. Akwa ngarningka yiku-makinama nungkwurruwa ningeniki-yama-langwa ngayuwa yelakwa enena-manja angalya nganyangwa-manja ebina ningi-yamamurra

Kabuniyuma-manja, kirr-engkirrikenu-mubaba karna ebina ningi-yamamurra yakwujina ngayuwa. 24 Akena nganja ngarra-makinama amandangwa enena. Nuwilyaba NuBurabuda, nibina nenikumakumaka Neningikarrawara-langwa ayakwa, kini-yengbina-manja nakina ayakwa ena-langwu-wa warnumamalya ena-langwa-manja angalya, kembirra aburraja ena-langwa warnumamalya nare-ka engkirrikuma wurrakina enuwa-wa," ni-yama Jesus wurrumurndakibinu-wa warnumamalya.

25 Biya ni-yama ngarningka, "W-engkirraja enena ayakwa ningi-yengbinama nungkwurruwa-wa. Wi-yakuwerribikina Eliya-langwa. Arakburakba-kiya-wiya nakine-ka Eliya n-ambilyumurra Yijireyila-manja. Akini-yada ngalaja nara yibina yelyukwa kini-larrina ena-langwa-manja angalya. Abiyakarbiya-manja akilarrkelyukwa nara yibina yelyukwa. Nara kembirra ngalaja aninga ka-lungkuwarrina. Aburraje-ka murumureya nuw-ambilyumurra wurruminakina angalya warnumamalya. Umba wurrababurna wurridarringka wurringayingaya yakwujina nawurrak-ambilyuma akina-manja angalya. 26 Akena nara eneja Neningikarrawara keni-larrka Eliya wurruwurrakakinu-wa wurridarringka wurribina nuw-ambilyu-murruwa ena-langwa-manja angalya. Nara, umba neni-larrkama Neningikarrawara nakina Eliya emininguwa angalya Jayidinu-wa. Eneja kembirra ni-likena nakina angerriba Jayidinu-wa. Kembirra nanga-mamurikajuwama nakina duwilyaba dingaya yakwujina engemba-manja Jarubuda.

27 "Akwa wi-yakuwerribikina ngarningka ningka-langwu-wa NuBurabuda Eliju-wa. Enejukwaba n-ambilyumurra nakina arakburakba-kiya-wiya Yijireyila-manja. Umba akini-yada ena-langwa-manja angalya aburraja wurrababurne-ka warnumamalya nuw-arrirreyinuma awurrakwulyumida amarmarra wurrakina. Akena nara eneja Elija kenuminu-mungkwur•danga warnumakwulya wurrumurndakakina-langwa warnumamalya ena-langwa. Nara, umba nenuminu-mungkwur•danga nenumakwulya Neyumena. Nimininguka nakina Neyumena umba ena-langwa angalya Jiriya. Wi-yakuwerribikine-ka kembirra wunalakina-kiya-wa WunuBurabuda-kiya kirrakina-da," ni-yama nakina Jesus wurruwurrakibinu-wa warnumamalya ebina-manja alikira jinikakwa-manja-da.

28 Aburraja kembirra awinyamba narrak-ar•darra wurrumurndakakina warnumamalya nuw-engkirrikenu-mulangwa ayakwa Jesus-langwa. Na-werrikardadinuma

wurrakina angwurra, 29 biya namurndaku-warumajungwa, neni-rndarrka nakina Jesus, neni-jadijuwa alikira-langwa, biya nenu-wilyaka yadikina errekbu-wa kajungwa warniki-lyikarrkuwurri-yada nakina abalkaya-langwa angakarjiyinga-langwa angalya arrawu-wa wurrakina-da. 30 Akena eneja Jesus ni-likena wurrilyimbilyimberrkuwilyarra-langwiya nakina, biya neni-lalika wurrumurndakakina warnumamalya arakba nakina-da.

Nuwilyaba-langwa nenungkwarba nenu-wilyaka-mulangwa wurruwurrariya wurramukwa

31 Biya kembirra ni-likenumurra nakina Jesus engembu-wa Kabuniyumu-wa. Akine-ka angalya Kabuniyuma aminababurna alikira iya warnumamalya Keliliya-manja nuw-ambilyumurra. Biya Jebuda-manja ni-likenumurra Jesus jinikakwu-wa, nenu-wilyakajuwamurra nakina wurruminakina angalya warnumamalya Neningikarrawara-langwa ayakwa. 32 Aburraja wurrumurndakakina wurrababurna-langwa warnumamalya nuw-engkirrikenu-manja Jesus-langwa ayakwa, nawurraki-yakikbijangeyinume-ka wurrakina. Nawurraki-yakikbijangeyinuma wurrakina ni-yengbinu-mulangwa Jesus ayakwa engbingbuda-da, wuburra ne-yengbinama ayakwa wurrububungkawa-da.

33 Akina-manja angalya Kabuniyuma-manja n-ambilyumurra eneja nuwilyaba nenungkwarba, umba aburraja nuw-awiyebenuma wurruwilyaba wurramukwa wurruwurrariya enuwa-manja arrawa. Enejukwaba ni-likenuma jinikakwu-wa nakina nenungkwarba. Biya yakwujina jinikakwa-manja nu-warduwardemina angwurra nakina. 34 “Kardi!” ni-yama. “Yi-lalika! Miyambena-burra ningki-likenuma yirruwa-wa nungkuwa ningkakina Jesus NingkeningiNejirida? Ningki-likenuma yangkwurrangwa ningkeniku-wardi-yada yirruwa-na! Ningeningme-ka nungkuwa ngayuwa. Ningkakine-ka ningkenumamalya ningkibina Neningikarrawara ngini-larrkama yangkwurrangwa-da!” ni-yama nakina.

35 Eneja Jesus ni-yama, “Wurri-yengminjada! Umba wurri-jadiya arakba enena-wiya nenaka-langwa nenungk-warba,” ni-yama. Aburraja wurrakina wurramukwa neni-kbilyaja nakina nenungkwarba ajiringka-wa wurruwur-rakuwilyarra warnumamalya, akena nara kenu-wardanga nakina umba na-jadinga enuwa-langwa.

36 Aburraja wurrababurna-langwa warnumamalya
yakwujina jinikakwa-manja namurndaki-yakikbijangeyine-
ka. Biya na-makijeyinumurra wurrakina ayakwa.
“Amiyambene-ka ayakwa amurndakeyena?” nawurraki-
yama wurrakina. “Engbuda ayakwa ni-yengbinamurra
naka nenungkwarba-na? Wuburre-ka naruma
nubungkawa nu-bungkawadinama nakina wurramukwa-
manja. Aburraja kembirra warna nenumin-engkirrikajama
wurramukwa ena-langwa ayakwa-da akwa na-jadenama
nenaka-langwa nenungkwarba-da,” ne-yama wurrakina.
37 Biya wurrumurndakakina warnumamalya arakba
na-lawurradina aburra-langwu-wa angalya. Biya
kembirra na-makijeyinumurra wurrakina Jesus-
langwa-langwa, akwa narra-makamurra enuwa-langwa
wurrukwala-manja warnumamalya yanda-langwa
engka-manja iya engka-manja angalya Kabuniyuma-
manja akwudangwa wurrababurne-ka warnumamalya
namurndak-engkirrikenuma akina ayakwa ni-yama-
murrilangwa Jesus, akwa nawurraku-makumakijeyinuma
ngawa aburrajukwaba Jesus-langwa-da.

Jesus nen-eningabaka-mulangwa wurrababurna warnu-
mamalya

38 Kembirra enejukwaba Jesus ni-lalikamurra nakina
ebina jinikakwa umba ni-likenuma numinakinu-
wa alikira nenungkwarba nenimikirra Jayumuna.
Biya n-awiyebena Jesus alikira-manja akwa nang-
akburranga nakina duwilyaba didarringka arrawa
dangbilyuwa-ma. Ngalaja Jayumuna-langwa dadijenikba
dakina. Yingu-murrkumurrkwuluma yakwujina yingu-
murndakardadinumurra angwurra dakina. Aburraja
ngala-langwa warnumamalya nenu-makamurra Jesus-
manja ngaluwa-langwa ying-angbilyuwadinu-mulangwa,
kajungwa kining-eningabakini-yada nakina dakina-manja
didarringka. 39 Eneja Jesus ni-lika yingu-murrkwulu-
murruwa dakina, akwa n-arjiyinga akwudangwa ngaluwa-
manja akwa ni-yengbina akwala ayakwa engbingbuda.
“Nga-lalika arakba,” ni-yama akinu-wa angbilyuwa. Ngalaja
kembirra akina-wiya yingu-warruwalyada arakba-da.
Arngkawura-wiya ying-adingabada ying-ardadinu-murrada
akwa yingu-mirajanga dakina. Biya narringamini-daka
dakina aninga arakba-da.
40 Ngalaja kembirra num-awiyeba arakba mamawura.
Aburraja kembirra wurrababurna warnumamalya
namurndaki-likenumurra Jesus-uwa wurrakina. Narra-
wilyakama enuwa-wa aburra-langwa warnumamalya

wurrangbangbilyuwa-murra. Ababurne-ka angbilyuwa eminimininingka wurrakina narru-wilyakama. Umba eneja Jesus ni-lawulawaja ayarrka ena-langwa, neni-lyingama wurruwilyuwilyaba-wiya-manja akwa nenuwurrak-eningabakama wurrumurndakakina warnumamalya wurrababurna-langwa amurndakakina-langwa angbilyuwa-da.

41 Aburrajukwaba wurruwurrariya wurramukwa nuw-ambilyuma wurrababurna-manja warnumamalya, akena na-jadanguma narra-lalikama arakba wurrakina. Namurndaku-warduwardemina wurrakina akwa ne-yama Jesus-uwa, “Neningikarrawara-langwa Ningkenikuwenikba ningkakina-na!” Umba Jesus ni-yengbina ayakwa arrubuda aburruwa-wa. Nenuwurraki-yengminjakama wurrakina, warningma-baba Jesus NuMejaya nakina, nibina-murrada Neningikarrawara neni-larrka-murrada enenu-wa angalya-da.

Jesus ni-yengbinu-mulangwa jinikakwa-manja

42 Mingka-manja mamawura ne-kbadangu-manja akina, eneja Jesus ni-lalika Kabuniyuma umba ni-likena nakina nakwukawura nara-murruwa warnumamalya. Akena aburraja wurrumurndakibina warnumamalya nuw-aburangkeyinuma enuwa-wa arakba. Nuw-abuburangkeyinume-ka wurrumurndakakina. Biya nen-akburranga arakba. Neni-ngayindangumurra wurrakina nenik-ambilyingi-yada aburruwa-manja nakina Jesus.

43 Akena eneja ni-yama Jesus aburruwa-wa, “Ki-likajame-ka ningena akwalu-wa angalya eminimininingku-wa kajungwa ka-makini-yada ngayuwa wurrumurndakakina-manja warnumamalya aburrajukwaba eningaba ayakwa. Ka-makinamurra kinu-bungkawadina-mulangwa Neningikarrawara warnumamalya-manja. Ka-makinama akina ayakwa mena Neningikarrawara ngini-larrka-mubaba ngayuwa yangkwurrangwa kajungwa ka-makini-yada wurrababurna-manja warnumamalya wurriminimininingka kinu-bungkawadina-mulangwa nakina,” ni-yama Jesus aburruwa-wa-da.

44 Kembirra arakba neni-lalikama Jesus wurru-murndakibina warnumamalya umba ni-likenuma angerriba angalyu-wa iya angalyu-wa. Ni-likenumurra Neningikarrawara-langwu-wa alikira jinikakwu-wa biya yakwujina ni-yengbinuma nakina ayakwa Neningikarrawara-langwa, nenu-makamurra warnumamalya-manja nakina-da.

5

Jesus nu-wekbalyinu-mulangwa warningadinuba-wiya warnikabuburrakiyuwa ena-langwi-yada

1 Arngkawura Jesus nakina n-arjijeyumurra mijiyelya-manja akina-manja angalya emikirra Kenejireda. Aruma akungwa nuw-ambilyuma yakwujina akina-manja angalya. Awilyaba-murra angalya akina umba aminambilyuma emikirra, alakina Kenejireda akwa ngawa Keliliya. Aburraja warnumamalya wurrakina yenjerrikina nawurraki-likenumurra Jesus-uwa warnik-engkirriki-yada ayakwa Neningikarrawara-langwa. Akena wurruwurrakwulyumide-ka yakwujina warnumamalya akwa kembirra nawurraki-jijiriyinumurra wurrakina.

2 Eneja Jesus numa-rringka mambilyuma-kiya mijiyanga numa-mundirruwajungwununa yakwujina. Aburraja wurruminakina mijiyanga narruma-lalikama malakina umba narrum-ajirrangumurra mamurndakibina mukayuwa-ma merra makirndirndirrka akwalya. 3 Umba Jesus ni-rijawudija nakina muwilyaba-manja mijiyanga Jayumuna-langwa-manja, akwa ni-yama enuwa-wa, “Ma-jiriya-langwa angerriba arngkidarrba awarrngkungwarbu-wa akungwa,” ni-yama Jesus Jayumunu-wa. Eneja Jayumuna numa-jira kembirra makina mijiyanga-da. Akwa ngalaja numi-lyikbina arngkidarrba erribaja awarrngkungwarbu-wa-da.

Eneja kembirra Jesus n-ambarringa arakba nakina mijiyanga-manja akwa ni-yengbina ayakwa wurrumurndakibinu-wa warnumamalya nuw-ambilyu-murruwa ariba-manja. Nen-akakirumakama nakina Neningikarrawara-langwa ayakwa. 4 Biya ni-jerrukwa-manja nakina ayakwa Jesus, ni-yama nakina Jayumunu-wa, “Ma-jiriya mema mijiyanga angerriba angwarbu-wa, kajungwa nungkuwa akwa nungkwa-langwa warnungkwarba yikuma-larrijini-yada mema mukayuwa, kembirra yiku-meni-yada akwalya,” ni-yama.

5 Eneja Jayumuna ni-yama Jesus-uwa, “Bungkawa, yarne-ka yirr-abuburangkeyinumurra alyarrngwalyilya akwalyu-wa akena nara yiku-manga yik-akburrangarna aduwaba. Mama, yikumini-ngayindena-manja nungkuwa ngayuwa, kuma-larrijinama kembirra mamurndakenena mukayuwa-da,” ni-yama Jayumuna Jesus-uwa-da. 6 Kembirra narruma-larrija mamurndakakina mukayuwa arakba-da.

Ngalaja kembirra awurrakwulyumide-ka akwalya namurndak-awiyebena arakba mamurndakakina-manja

mukayuwa, akena arngkidarrba kumi-ngkarrnginume-
ka makina. 7 Biya kembirra narr-ardijuwa ayarrka-
ma wurrakina wurribinu-wa warnungkwarba na-
rijawudiyinu-murruwa mingka-manja mijiyanga, mena
wurrumurndakakina warnungkwarba malakina-kiya-
manja mijiyanga na-rijawudiyinuma warnubiyakaja
wurrakina-baba. Kembirra Jayumuna-murriya narra-
ngayindanguma wurrakina warniku-mamurikaji-yada
warnik-arrki-yada amurndakibina akwalya narru-
mangumurra mukayuwa-ma merra. Aburraja kembirra
na-mideyina aburruwa-wa-da akwa narra-mamurikajuwa
narrumamurndak-arrkarna mamurndakibina mukayuwa-
ma merra-da.

Biya malekbina-kiya mijiyanga narruma-
lyangburrukwajuwa amurndakibina akwalya akwa
arngkidarrba kumu-ngwardinumurra akwa kumu-
wurrilanguma makina. 8 Eneja Jayumuna Bida ni-rringka-
manja amurndakakina akwalya akwa numa-rringka-
manja malakina mijiyanga-kiya kumu-ngwardinuma
arngkidarrba, ni-nginakilarra nakina yina-ma alyengma-
langwa Jesus n-arjeyu-murrumanja. Biya ni-yama,
“Jeyi! Likaja yadada ngayuwa-langwa, Bungkawa, mena-
baba ningena ninguwurrariye-ka,” ni-yama nakina Bida
Jesus-uwa, 9 mena ni-yakikbijangu-mubaba ni-rringka-
murrilangwa amurndakibina akwalya awurrakwulyumida.

Aburrajukwaba wurrumurndakibina warnungkwarba
na-rijawudiyinuma yakwujina Jayumuna Bida-
langwa-manja mijiyanga ne-yakikbijangeyinume-ka
wurrakina amurndakibina-langwa akwalya narru-
mangu-murrilangwa. 10 Aburnajukwaba Jaminja akwa
Janjana neni-rijawudiyinumurra mingka-manja mijiyanga
neni-yakikbijanginuma wunalakina-da. Wunalakina
wunenungkwarba-kiya Jebediya-langwa nenikuwenikba-
kiya. Jayumuna Bida-langwa warnubiyakaja wunalakina
ne-yakiyakeyinuma-da.

Eneja kembirra Jesus ni-yama nakina Jayumunu-
wa, “Nara akbar•duma, umba aduwaba-langwa ka-
wilyakinama nungkuwa warnumamalya ngayuwa-wa,
wuburra laka aduwaba ningku-wilyakinama akwalya
ariba-wa-da,” ni-yama Jesus-da. 11 Aburraja kembirra
narrumalirraku-mundirruwa mijiyanga malekbina
mijiyelya-manja akwa narruma-lalika yakwujina akwa
akwala-langwa amurndakijika aburra-langwa, akwa
kembirra neni-yuwarna Jesus-uwa arakba wurrakina-da.

Jesus nen-eningabaka-mulangwa nuwilyaba nenungkwarba namarmarra-ma

12 Arngkawura eneja Jesus n-ambilyumurra nakina awilyaba-manja angalya n-ambilyu-murrumanja nuwilyaba nenungkwarba nibina n-arrirreyinuma awurrakwulyumida amarmarra ena-langwa-manja nenumakwulya. Arrubude-ka angbilyuwa akina. Eneja kembirra neni-rringka-manja nakina Jesus, n-abuluwendingama nakina nenungkwarba n-engmidirruwajungwununa nenumukwurra ajiringka-wa akwa nenu-marrakbakama nakina Jesus-uwa akwa ni-yama, “Ningkubungkawa ningkukwulyubena,” ni-yama. “Ki-ngayindena-manja ningkakina ningkeningma yiku-mungkwur•denama ningenumakwulya,” ni-yama nakina Jesus-uwa.

13 Eneja kembirra Jesus ni-lawulawaja ayarrka ena-langwa akwa nenu-minjirrkilyinga arakba nakina nenungkwarba. Biya ni-yama, “Yirra-ngayindenama ningena yib-eningabakinamurra-da, kembirra nungkwaja ningkumungkwur•da ningkenumakwulya k-ambilyama ningkakina-da,” ni-yama Jesus. Kembirra arngkawura-wiya ayakwa ni-yengbinu-wiya nakina, akini-yada ngawa ne-jerrida arakba ngalaja amurndakibina amarmarra ena-langwa-da.

14 Biya ni-yama Jesus enuwa-wa, “Nara a-makama wurrukwala-manja warnumamalya ningk-eningabadu-mulangwa, umba jeyi, likaja ena-wiya dirrbura NuMinida-wa nenungkwarba. Kembirra nakine-ka keni-rringkinama ningkakina, biya kini-yaminama nungkuwa-wa, ‘Ningk-eningabaduma arakba,’ kini-yaminama nakina nenungkwarba NuMinida. Nungkwaja kembirra ambaka kinu-kwunama nungkuwa wurrambilyuma wurrajija kajungwa nenikuminu-wardi-yada nakina, ebina-langwiya ayakwa ni-yengbinu-mulangwiya Mawijija arakburakba-kiya-wiya. Kembirra aburramba-langwa wurrangkwulyumida-langwa warnumamalya kuw-eningmidinamurra nungkuwa ningk-eningabadu-murrilangwa akwa ningkuminjirrkinyungwurra arakba ningkakina-da,” ni-yama Jesus nakinu-wa nenungkwarba-da.

15 Akena eneja ni-yarrkbalijuwama nakina akina ayakwa ni-yama-mulangwa Jesus. Ngalaja kembirra nuw-errbalinuma akina ayakwa angwurra angalyu-wa iya angalyu-wa-da. Aburraja kembirra wurruwurrakwulyumida-langwe-ka warnumamalya nawurraki-likenumurra Jesus-uwa. Nawurraki-likenuma

wurrakina kajungwa kuw-engkirrikaji-yada ayakwa ena-langwa akwa ngawa kenumurndak-eningabakini-yada nakina Jesus wurrakina warnumamalya wurribina wurrangbangbilyuwa-murrumurra angbilyuwa-langwa.
16 Akena adadinuba ngawa ni-likenuma eneja Jesus nakwukawura nara-murruwa warnumamalya, akwa nu-buriyaminumurra yakwujina Neningikarrawaru-wa nakina.

Jesus nen-eningabaka-mulangwa nirrengmurnirna nenungkwarba

17 Arngkawura Jesus n-ambilyumurra nakina nuwilyaba-manja nenungkwarba ena-langwa-manja alikira. N-ambilyu-manja nakina yakwujina ngawa akina-manja alikira, aburraja wurrukwala warnumamalya na-likenuma yenjerrikina enuwa-wa. Umba Jesus nen-akakirumakama nakina wurrakina-manja warnumamalya Neningikarrawara-langwa-langwa. Aburrajukwaba na-likenuma Jesus-uwa wurrukwala WarningiJudiya warnungkwarba warnimikirra WurruBarija akwa ngawa wurrukwala warnikakakirumaka warnungkwarba ayakwa eningarumuruma Mawijija-langwa. Wurrakine-ka warnungkwarba na-likenumurra engka-langwa iya engka-langwa angalya Judiya-langwa akwa ngarningka Keliliya-langwa. Wurrukwala aburrajukwaba Jirujalema-langwa na-likenuma. Biya nuw-ambarringa ebina-manja alikira n-ambilyu-murrumanja Jesus nakina. Umba ngalaja Amawurrina Nubungkawa Neningikarrawara-langwa Jesus-manja nuw-ambilyumurra akina akwa nenaki-ngbudirrkama. Eneja nen-eningabakama kembirra Jesus wurrangbangbilyuwa-ma warnumamalya yakwujina alikira-manja arrawa.
18 Aburraja wurrukwala warnungkwarba na-likenumurra akinu-wa alikira, neni-lyilyanguma nuwilyaba nirrengmurnirna nenungkwarba. Neni-ngkajikamurra nakina, nenu-wilyakama akumurrkumurrkwulinga-murra, mena nara-baba kin-alilikena yeya, nara kinu-warruwarrina nakina-baba. Numurndakayuwaya neningangkawura n-ambilyumurra nakina. Kembirra ebina-manja alikira nuw-aburangkama angalya wurrakina warnungkwarba kajungwa warnik-awiyebi-yada akwa warnik-akumi-yada nibina nirrengmurnirna akwudangwa Jesus-manja.

Nuw-aburangkeyinu...wa. 19 Akena nara karr-akburrangarna angwurn•dikirra, nara kuw-awiyebeyina arrawu-wa mena wurrababurna-baba warnumamalya

nuw-ambilyuma yakwujina. Biya kembirra na-wurdanga wurrakina karrawaru-wa errekba-langwiya, nenu-wilyakamurra ngawa neni-ngkajikama nakina nirrengmurnirna. Biya yakwujina ngawa alikira-manja karrawara narru-ngwurrkbalijuwa wurrakina eningikarrawara edirri-yada. Biya neni-larrija merra-murra nibina nenungkwarba nirrengmurnirna yadikina akina-langwa edirra. Neni-larrija, biya ajiringka-manja nuw-ambarringa ebina akumurrkumurrkwulinga wurruwurrakuwilyarra warnumamalya-da. Aburnaja kembirra arakba nakina nirrengmurnirna akwa Jesus nenu-kwurukweyinuma wunalakina-da.

20 Umba wurrakine-ka warnungkwarba wurribina nenu-wilyakama nakina nirrengmurnirna Jesus-uwa na-werrikambilyumurra wurrakina Jesus-manja akwa warningma Jesus ken-eningabakina-mulangwa nakina-manja. Eneja Jesus neningma mangma aburra-langwa akwa ni-yama nakina nibinu-wa nirrengmurnirna, “Nungkuwa, ababurna-langwa awurruwurrariya ningki-yama-murrilangwa ningkakina ningkumini-lyurrkwajungwunuma arakba akina. Kembirra eneja Neningikarrawara nara nakina engkirrikuma arakba akinu-wa aduwaba-da,” ni-yama Jesus enuwa-wa-da.

21 Aburraja warnungkwarba warnikakakirumaka ayakwa eningarumuruma Mawijija-langwa akwa ngawa wurribina WurruBarija warnungkwarba na-lyangkiyama wurrakina, “Numiyambene-ka naka nenungkwarba? Ningayindenama kini-yaminama Neningikarrawara wuburra naka-na? Eneja Neningikarrawara nuwilyaba akenumini-yakuwabijinama awurruwurrariya ngakwurra-langwa, nara wurrukwala amini-yakuwabijuma-da,” ne-yama wurrakina-da.

22 Neningma eneja Jesus aburra-langwa mangma, biya ni-yama aburruwa-wa, “Miyambena-burra kirr-engkirrikajamurra karna amukwiyadakinu-wa? 23 Nungkwaja ningkakina kinu-makina dukwa enena ayakwa naka-manja nenungkwarba, ‘Nginumini-yakuwabijuwama Neningikarrawara awurruwurrariya ningki-yama-murrilangwa ningkakina.’ Nare-ka ningkakina-da! Umba kinu-makina dukwa enena engka ayakwa enuwa-wa, ‘Laka! Mirajanga, akwa wu-warrijiya alika nungkwa-langwa.’ Nare-ka ningkakina-da! Ningki-lyangmuridiname-ka akwa nara e-yengbuma alakena-kiya ayakwa ningkabakiya-ba naka-manja nenungkwarba ningkakina-da. 24 Umba nganje-ka ningena, ningibina-murrada ningi-rukwularrinuma enena-manja angalya,

eneja Neningikarrawara nginu-makama ngayuwa-manja kamini-yakuwabijina-mulangwa awurruwurrariya karnumamalya-langwa ngayuwa. Nganja kembirra kamin-abilyerrikinama aduwaba alyangmandukwuna akina ayakwa Neningikarrawara nginu-makama nakina ngayuwa-manja-da," ni-yama Jesus wurrumurndakibinu-wa warnumamalya-da.

Biya kembirra Jesus ni-yengbina arakba nakina akwala ayakwa nakinu-wa nenungkwarba nirrengmurnirnu-wa. Ni-yama, "Nungkwaja, mirajanga! Wu-larrngkumiya ena akumurrkumurrkwulinga nungkwa-langwa umba likaja lawurradina angalyu-wa," ni-yama Jesus enuwa-wa-da.

25 Kembirra arngkawura-wiya eneja nu-mirajanga, ni-larrngkumanga ebina akumurrkumurrkwulinga ena-langwa. Aburraja wurrababurna-langwa warnumamalya yakwujina neni-rringkama n-arjeyuma arakba. Umba ni-jadinga nakina alikira-langwa errekbu-wa, nu-wilyakama ebina akumurrkumurrkwulinga ena-langwa-da. Biya ni-lawurradina arakba angalyu-wa, neni-yangmarngkwajuwamurra Neningikarrawaru-wa lukwakwa-da.

26 Aburraja wurrababurna-langwa warnumamalya yakwujina namurndaki-yakikbijangeyinume-ka akwa namurndak-akbar•dangumurra akina-langwa wurrakina. Biya neni-yangmarngkwajuwamurra arakba aburrajukwaba Neningikarrawaru-wa. Biya namurndaku-makijeyinumurra ayakwa. Ne-yama, "Amandangwe-ka, ngarri-rringkama eningaba ngakwurra-langwa-murra menba aduwaba-da," ne-yama na-makijeyinuma wurrumurndakakina warnumamalya-da.

Jesus nu-wekbalyinu-mulangwa Libaya

27 Eneja kembirra nen-eningabaka-mulangwa Jesus nibina nirrengmurnirna nenungkwarba akwa nenumini-yakuwabijuwa-mulangwa awurruwurrariya ena-langwa, ni-jadanga nakina ebina-langwa alikira. Biya ni-likenu-manja nakina lukwakwa Jesus, nen-akburranga nakina nuwilyaba nenungkwarba nenimikirra Libaya. Numinambilyuma ekirra nakina, Libaya akwa ngawa Meduwa. Umba nakina Libaya nenuminu-war•duwar•danguma warka wurrububungkawa WarningiRawuma. Ngalaja eyukwujiya alikira warka-langwa nuw-arjeyumurra akina ena-langwa mulikarrkbidjina mamurukwa. Kembirra nakina Libaya nuwurra-murndukwamurra angwarnda warnumamalya-langwa, akini-yada ngawa na-likenu-manja wurrakina

mamurukwa-langwiya. Narri-yarruwarnu-manja akina alikira eyukwujiya, kembirra nenuminu-mangumurra angwarnda aburra-langwa kajungwa neniku-kwi-yada akina WarningiRawumu-wa wurrububungkawa.

Ni-likenu-manja eneja Jesus mibina-langwiya ngawa mamurukwa, neni-rringka nakina Libaya n-angmakwulaluma ebina-manja eyukwujiya alikira arrawa. Biya Jesus niyama enuwa-wa, “Kwa, yi-yuwarna ngayuwa-manja,” niyama Jesus nakina-da. 28 Eneja kembirra Libaya n-arjiyinga akwa ni-jadinga errekbu-wa. Biya ni-likena arakba neniyuwarna Jesus-manja. Ni-lalikame-ka ebina warka nuwar•duwar•dangumurra, kajungwa ken-aburrakiyuwarniyada nakina Jesus-manja-da. Biya neni-likena arakba wunalakina-da.

29 Biya nakine-ka Libaya nenikaburrakiyuwa nenikaduwa Jesus-langwa arakba, akwa nenuminidakama aninga Jesus-langwa ena-langwa-manja alikira. Arume-ka aninga ni-dakamurra. Kembirra na-walyuwa-manja akina, aburraja Jesus akwa enalangwa wurrukwala warnikabuburrakiyuwa akwa wurrababurne-ka warnumamalya namurndakilikenumurra Libaya-langwu-wa alikira wurrakina. Wurrukwala wurrababurna wurrumurndakakina warnumamalya na-war•duwar•danguma aburrajukwaba warka angwarnda-manja, wurrididirrbura Libaya adinubawiya, nara-wiya kini-likena nakina Jesus-uwa. Umba wurrukwala wurriminimiiningka. Biya ne-yebukeyina arakba wurrakina ebina aninga-da.

30 Aburraja wurrukwala warnungkwarba WurruBarija akwa ngawa wurrukwala warnungkwarba warnikakakirumaka ayakwa eningarumuruma Mawijijalangwa warningma wurrakina ni-likenu-mulangwa Jesus Libaya-langwu-wa alikira. Biya kembirra nangwurriyengbeyinuma wurrakina ayakwa akwa ne-yama Jesus-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Miyambenaburra kirri-yebukeyinama aninga akwa kirri-bekeyinama akubibeka nakina-langwa-manja nenungkwarba alikira? Kirri-yebukeyinama karna akwa wurribina narruwurramurndukwuna-murrumurra angwarnda wurrukwalalangwa warnumamalya-da. Wurruwurrariya-manja warnumamalya kirri-yebukeyinamurra karna-da!” neyama wurrakina-da.

31 Eneja Jesus n-engkirrika-manja nakina aburra-langwa ayakwa, ni-yama aburruwa-wa, “Wurrangbangbilyuwame-ka warnumamalya kuw-aburangkinamurra wurrakina nuwilyabu-wa nenungkwarba kajungwa

ken-eningabakini-yada nakina angbilyuwa-langwa wurrakina. Umba aburraja wurringbingbuda warnumamalya nare-ka aburangkuma namukwiyadakinuwa nenungkwarba wurrakina. 32 Umba nganja ningilikenuma yangkwurrangwa kajungwa ka-dirrburakiniyada ngayuwa wurruwurrariya warnumamalya, kajungwa nari-yada wurrakina arriyakajungwuma awurruwurrariya-langwa umba kenumini-yarrkuwarakiniyada Neningikarrawara-langwu-wa ayakwa wurrakinada. Ke-yamina-manja warnumamalya, ‘Nara arriyakajungwuma awurrariya-langwa ngayuwa umba ningena ngawa ningeningaba,’ kembirra nare-ka ngayuwa a-dirrburakuma wurramukwiyadakina warnumamalya, umba wurruwurrariya yimbukwa warnumamalya ka-dirrburakinama wulkwa ngayuwa-da,” ni-yama nakina Jesus wurrumurndakibinu-wa WurruBarija akwa ngawa wurrumurndakibinu-wa warnikakakirumaka ayakwa eningarumuruma Mawijija-langwa-da.

Warnumamalya neni-yendabenu-mulangwa Jesus-manja warnik-ambilyinga-langwa murumureya

33 Aburraja kembirra wurrukwala warnumamalya ne-yama wurrakina Jesus-uwa, “Ningkeningma wurrumurndakibina warnikabuburrakiyuwa Janjana-langwa ne-yaminjaminama. Adadinube-ka murumureya na-likajama wurrakina, kajungwa ka-buriyamini-yada wurrakina Neningikarrawaru-wa. Aburrajukwaba warnikabuburrakiyuwa WurruBarija-langwa ne-yaminamurra wurrakina akina. Akena aburraja warnikabuburrakiyuwa nungkwa-langwa nara wurrakina e-yamama akina, umba erribirra nuw-alyubarinama aninga akwa ne-bekeyinama akubibeka wurrakina,” ne-yama wurrumurndakakina warnumamalya Jesus-uwa.

34 Eneja Jesus ni-yama aburruwa-wa, “W-engkirrikiya enena ayakwa. Kini-yar•diya-manja nuwilyaba nenungkwarba didarringka ena-langwa, kembirra wurrababurne-ka warnumamalya kawurra-murndukwunama wurrakina aburnuwa-manja kajungwa wurriyekirrerri-yada wurruwurrakawura-ma wurrakina. Akwa aninga eningaba ke-yebukeyinama. Kembirra nare-ka nungkuwa e-yengbuma enena ayakwa aburruwa-wa, ‘Nara alyubaruma enena aninga umba murumureya yiki-likajama.’ Nare-ka! Nara nungkuwa e-yengbuma amukwiyadakina ayakwa aburruwa-wa, mena wurrumurndakakina warnumamalya narri-ngayindena-mubaba ke-yebukeyinama ebina aninga eningaba,

kin-ambilya-manja ambaka nibina nenumamalya aburra-langwa aburruwa-manja. 35 Ambaka arija-langwa, dukwa aburraja wurrukwala wurruwurrariya warnungkwarba kenu-wilyakinama engku-wa nibina ni-yar•danguma dadingiyenikba. Kembirra akini-yada wulkwa aburraja wurrumurndakibina warnumamalya ena-langwa ka-werrikawarriyadinama wurrakina-da. Karri-ngayindename-ka ka-ngwanjinama aninga-langwa, akwa ka-likajama murumureya wurrakina arakba-da," ni-yama Jesus wurrumurndakibinu-wa warnumamalya. Umba n-engkirrikenuma nakina Jesus ena-langwa-langwa akwa ngawa ena-langwa-langwa warnikabuburrakiyuwa-da.

36 Biya kembirra Jesus nenu-makamurra enena eyukwujiya alawudawarra dumbala-langwa aburruwa-manja. Ni-yama nakina, "Nara ngarna e-ngkarrnguma ambilyumakuma dumbala dadikaduwa, kajungwa ngarniku-warrki-yada dikuwarra diyukwujiya dumbala dadingaba dingku-wa dumbala dadinungkwurakbu-wa. Nara akina e-yamama, nari-yada arriyakuma dibina dumbala dadikaduwa. Aki-yamina-manja akina, kembirra dibina dumbala dadikaduwa-dangwa kingu-kuwarrinama akwa ngawa dimininga dakina dadinungkwurakba-langwa dumbala arakba-da," ni-yama Jesus wurrumurndakibinu-wa warnumamalya.

37 Biya kembirra enena engka ayakwa nenu-makamurra Jesus aburruwa-manja. Ni-yengbinuma nakina alawudawarra akwurena-langwa ebina warnumamalya narr-akbijuwa-mulangwa ke-bekini-yada ngala-langwa amalyirra wurrakina. Narri-jirabama wurrakina amalyirra akwurena-langwa amakwulya-murru-wa budila. Narri-lyangburrukwajuwama akina amakwulya amalyirra-ma akwa narri-lalikama akina ambaki-yada, kajungwa ke-bekini-yada arija-langwa ebina amalyirra-da. Kembirra akine-ka amalyirra amakwulya-manja nuw-ambambilyumurra ngawa yanda-langwa na-rrangkuwanginume-ka akina amalyirra. Aminakina-langwa narri-jirabama warnumamalya enikaduwa amalyirra engbudu-wa amakwulya enikaduwa-wa. Umba ka-rrangkuwangina-manja ebina amalyirra, kembirra ngalaja amakwulya ka-rrangkuwanginama ngalajukwaba akina. Kembirra ni-yama Jesus, "Nare-ka ngarrakina a-jirabuma enikaduwa amalyirra enungkwurakbu-wa amakwulya ebina na-rrangkuwanginu-murruwa arakba. Aki-yamina-manja akina, kembirra ka-rrangkuwangina-manja ebina amalyirra, kuw-akbalbarrinama-da

ebina amakwulya-da, akwa ka-kwularrinama ebina amalyirra ajiringka-wa-da. 38 Nara kembirra e-yamama ngarnumamalya akina, umba enikaduwa amalyirra ngarri-jirabinama enikaduwa-wa amakwulya budila-da," ni-yama nakina Jesus wurrumurndakibinu-wa warnumamalya-da.

39 Biya kembirra enena engka alawudawarra amalyirra-langwa nenu-makama Jesus aburruwa-manja. Ni-yama nakina, "Ebina amalyirra ngarra-maka-mulangwa ngayuwa, warnumamalya narri-lalalikinama akina kuw-enungkwurakbadina-murruwa. Na-warenama e-bekuma enikaduwa-wiya umba enungkwurakba-manja akina ne-bekinama. Kembirra ne-bekinu-mulangwa warnumamalya amalyirra enungkwurakba, na-warename-ka ebina enikaduwa-langwa. Ke-yaminamurra wurrakina, 'Enungkwurakba-dangwa eningaba,' ke-yaminamurra," ni-yama Jesus, nenu-makama wurrumurndakibina-manja warnumamalya. Ni-yengbinu-manja nakina alawudawarra dumbala-langwa akwa ngawa amalyirra-langwa ni-yakuwerribikinuma nakina Jesus warnumamalya-langwa. Keni-yuwarna-manja enuwa-manja wurrakina, kembirra nare-ka a-likama wurrakina wurrumarngkambilyuma-da.

6

WurruBarija warnumamalya narr-anjijimangkwa-mulangwa warka Jebuda-manja

1 Ngalaja mamangbala mambilyuma mamawura makina memikirra Jebuda. Makina-manja mamawura aburraja wurrumurndakibina warnumamalya WarningiJudiya na-ngwanjinumurra wurrakina warka-langwa. Mababurna-langwa Jebuda ne-yaminjamama wurrakina WarningiJudiya warnumamalya. Nara ka-war•danga wurrakina warka, umba na-likenumurra Neningikarrawara-langwu-wa alikira jinikakwu-wa. Akwa neni-yangmarngkwajuwamurra yakwujina Neningikarrawara.

Muwilyaba-manja Jebuda eneja nakina Jesus akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa nawurraki-likenumurra yeya wurrakina. Biya nawurraki-likenuma wurrakina amarda-langwiya amaninga-langwiya. Awalyuwa arakba akina amaninga. Biya Jesus-langwa warnikabuburrakiyuwa narr-arrangbama lukwakwa akwala amadidira akwa ayarrka-murra na-mambajinuma akina. Kembirra awurrariya amarda narru-wurrangumurra umba amadidira eninginingaba

nuw-alyubarinuma-da, na-ngwujalangumurra wurrakina-da.

2 Aburraja wurrukwala WurruBarija warnumamalya narra-rringkama wurrakina narr-arrangbama nuw-alyubarinuma akina aninga. Biya ne-yama aburruwa-wa, “Kirri-yamarrkiname-ka karna? Ngakwurra-langwa ayakwa eningarumuruma ngarraku-makinama akina, ‘Nara karningerribirra karnumamalya a-war•duma warka Jebuda-manja,’ ne-yaminama akina. Umba nungkwurraja karnumamalya kirru-war•denama karna warka yelakwa Jebuda-manja kirrakina-da. Kembirra kirri-yarrkuwurranguma arakba karna ebina ayakwa eningarumuruma-na? Awurrariye-ka enena kirri-yaminama kirrakina-da,” ne-yama wurrakina WurruBarija Jesus-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa-da.

3 Eneja Jesus ni-yama aburrawa-wa, “Karningma ebina Deyibida ni-yama-murrilangwa arakburakba-kiya-wiya, nara-wiya kinu-bungkawadina nakina. Nu-mureyangumurra nakina akwa wurrukwala warnungkwarba ena-langwa. 4 Kembirra n-awiyebena nakina Deyibida Neningikarrawara-langwa-manja kalikwa. Biya nu-manga aninga damba akwa n-alyubarina. Biya nenu-kwa ekuwarra ena-langwu-wa warnungkwarba. Aburrajukwaba kembirra nuw-alyubarina-da. Mama akwurdukwurda akina, umba nuw-alyubarinuma wurrakina-da. Nara warningerribirra kuw-alyelyubarina warnumamalya akina aninga umba aburraja WurruMinida warnungkwarba yimbukwa nuw-alyelyubarinuma wulkwa-da. Akena eneja Deyibida n-alyubarinuma ebina aninga akwurdukwurda-da,” ni-yama Jesus wurrumurndakibina-manja WurruBarija warnungkwarba-da.

5 Biya ni-yama ngarningka aburruwa-wa nakina, “Ngayuwe-ka ningena, ningibina-murrada ningi-rukwularrinuma enena-manja angalya, Ningubungkawe-ka ngayuwa Jebuda-langwa ningena-da,” ni-yama Jesus-da.

Nenungkwarba-langwa numinirrengmurnirna ayarrka

6 Bi...ya memininga-manja Jebuda ni-likenuma Jesus jinikakwu-wa. N-awiyebenuma nakina alikira-manja arrawa biya nen-akakirumakama yakwujina Neningikarrawara-langwa ayakwa wurrukwala-manja warnumamalya. Enejukwaba nuwilyaba nenungkwarba numinirrengmurnirna ayarrka n-angmakwulalumurra nakina yakwujina. Nara kinu-warrijuwa nakina

ayarrka nekbuda-langwa-langwa. Eningangkawura na-murndakayuwayanguma akina.

7 Ebina-manja ngawa jinikakwa aburraja wurrukwala warnungkwarba warnikakakirumaka Mawijija-langwa ayakwa eningarumuruma nuw-ambilyumurra yakwujina akwa ngawa wurrukwala WurruBarija warnumamalya aburrajukwaba. Neni-rruburringkama wurrakina angwurra ngawa Jesus-uwa. Nuw-andeyuma enuwa-wa kenumin-eningabakina-murrikba nakina Jesus ayarrka nibina-langwa nenungkwarba, mena neni-ngayindanguma wurrakina warniki-lekbi-yada Jesus awurrariya-langwa. Kini-ngekburakina-manja Jesus ebina ayarrka akini-yada ngawa Jebuda-manja, kembirra keni-lekbajama Jesus-uwa wurrakina. Ke-yaminama enuwa-wa, “Awurrariye-ka akina mena aduwaba Jebuda-baba ena-da,” ke-yaminama wurrakina enuwa-wa-da.

8 Akena neningma eneja Jesus mangma aburra-langwa akwa ni-yama nakina nibinu-wa nenungkwarba, “Kwa, mirajanga, akwa likaja yangkwurrangwa amarru-wa,” ni-yama. Eneja kembirra nu-mirajanga, ni-lika nakina amarru-wa akwa n-arjiyingama Jesus-manja akwudangwa.

9 Umba kembirra ni-yama nakina Jesus wurrumurndakibinu-wa warnumamalya yakwujina nuw-angmakayanguma jinikakwa-manja arrawa, “Yirru-makina arakba,” ni-yama. “Ke-yamarrkinama ayakwa eningarumuruma Mawijija-langwa ngarniki-yama-langwa ngarna? Aki-yaminama ngakwurruwa eningaba Jebuda-manja yinda awurrariya? Umba ak-enibikinama ngarna warnumamalya yinda aka-jungwajinama?” ni-yama nakina Jesus aburruwa-wa.

10 Ni-yengbinuma Jesus amurndakakina ayakwa biya neni-rringkama nakina wurrumurndakibinu-wa warnumamalya wurruwilyuwilyaba-wiya-wa. Biya ni-yama nakina nibinu-wa nenungkwarba, “Wu-lawulawajiya ayarrka nungkwa-langwa,” ni-yama. Eneja kembirra nakina nenungkwarba ni-lawulawaja arakba ayarrka ena-langwa-da. Arrengmurnirna-murrada akena ne-ngbudida arakba-da.

11 Aburraja wurrakina awinyamba narrak-ar•darra wurrumurndakibina warnungkwarba warnikakakirumaka akwa aburrajukwaba WurruBarija warnungkwarba wurrakina. Na-lyelyimbukweyinumurra biya, “Aki-yamarrkinamurra ngarna naka-manja nenungkwarba?” ne-yama wurrakina-da.

Jesus nu-wekbalyinu-mulangwa wurrumemberrkwa wurrambilyuma warnikilarrkilarrka

12 Akini-yada kembirra eneja Jesus nu-wurdanguma
angakarjiyinga-wa angalya nakwukawura, kajungwa kinu-
buriyamini-yada nakina Neningikarrawaru-wa yakwujina.
Nu-buburiyaminu...wa. Na-larrumur•da arakba. Nu-
buburiyamina nakina ngawu...wa. Marngkirngkuwilyarra
arakba. Ni-yaminjama ngawa nakina yanda-langwa ne-
kbadanguma arakba akina. 13 Buwa-wiya. Kembirra
nen-ardijuwa Jesus ena-langwa warnikabuburrakiyuwa
enuwa-wa. Biya nu-wekbalyinuma nakina wur-
rumemberrkwa wurrambilyuma warnungkwarba.
Biya neni-yengbijuwama nakina warnikilarrkilarrka
warnungkwarba wurrakina, mena-baba ena-langwa
warnikuminuwar•duwar•da wurrumurndakakina arakba,
akwa ambaka-murra keni-larrkaja-mubaba nakina
angerriba iya angerriba warniku-maki-yada wurrakina
warnumamalya-manja Neningikarrawara-langwa-langwa.
14 Warna warnimikirra Jayumuna, nibina Jesus
neni-yengbijuwama Bida, iya nenikumarnjenikba
Endiruwa, iya Jaminja iya Janjana iya Biliba iya
Badalameya 15 iya Meduwa iya Damija iya Jaminja, nibina
nenikuwenikba Albiyija-langwa nakina, akwa ngawa
nuwilyaba ningka Jayumuna. Umba naka nenungkwarba
Jayumuna akwa wurrukwala warnumamalya ena-langwa
WarningiJudiya nuw-awinyambadinume-ka angwurra
wurrakina mena WarningiRawuma warnumamalya
narri-lyinga-mubaba aburra-langwa angalya Judiya.
Aminakina-langwa kembirra ne-yengbijajungwunumurra
wurrakina Jelada. Akina ekirra aburra-langwa. 16 Akwa
wunambilyuma wunenungkwarba-kiya aburnajukwaba
nu-wekbalyinuma Jesus wunenimikirra-kiya Judija.
Nuwilyaba nenikuwenikba Jaminja-langwa nakina umba
ningka-langwa Judija nenimikirra Yijikariyada, nibina
kenu-wilyakinama wurrukwala wurrububungkawa Jesus-
uwa kajungwa kenu-meni-yada nakina.

Jesus nen-akakirumaka-mulangwa akwa nen-eningabaka-mulangwa warnumamalya

17 Biya kembirra Jesus akwa ngawa wurrumurndakibina
warnungkwarba warnimikirra warnikilarrkilarrka akwa
ngawa ena-langwa wurrukwala warnikabuburrakiyuwa
nawurraki-dirrirnduma wurrakina yadikina karrawara-
langwa angakbilyuwalyu-wa angalya. Biya nuw-
akburranganja yakwujina wurrababurne-ka warnuma-
malya wurribina Jesus-langwa warnikabuburrakiyuwa

aburrajukwaba wurrakina. Akwa ngarningka wurrababurne-ka warnumamalya wurriminimiringka aburrajukwaba nawurraki-likenumurra yenjerrikina eminimiringka-langwa angalya. Nawurraki-likenumurra engka-langwa iya engka-langwa angalya Judiya-langwa akwa ngawa Jirujalema-langwa. Akwa ngawa Daya-langwa akwa Jayidina-langwa namurndaki-likenumurra wurrukwala. Alakina-kiya angalya Daya akwa Jayidina alarrkumijiyelya-manja nuw-ambilyumurra alakina. 18 Nawurraki-likenume-ka wurrakina engka-langwa iya engka-langwa angalya nawurra-murndukwunuma kajungwa warnik-engkirriki-yada Jesus-langwu-wa ayakwa, akwa ngawa nenik-eningabaki-yada nakina Jesus wurribina wurrangbangbilyuwa-murra warnumamalya. Umba n-arjiyinga eneja Jesus yakwujina ebina-manja ngawa angalya angakbilyuwalya-manja. Ni-yengbinuma nakina aburruwa-manja ayakwa akwa ngarningka nen-eningabakamurra wurrakina angbilyuwa-langwa. Umba aburraja wurrukwala wurrumurndakakina na-werrikangbilyuwadinuma mena wurramukwa wurruwurrariya nuw-ambilyu-mubaba aburruwa-manja. Eneja Jesus kembirra nenumurndaki-jadijuwama wurrakina wurramukwa aburruwa-langwa. 19 Umba wurrababurna-langwa warnumamalya nenuwurraki-ngayindanguma kuw-akwudangwukajungwuni-yada Jesus-uwa kajungwa warniki-lyingi-yada nakina-manja wurrakina-da, mena nakina Neningikarrawara neni-ngbudirrkama Jesus-manja-da. Kembirra nen-eningabakama nakina wurrumurndakakina warnumamalya wurrababurna-langwa-da.

Akwiyekirrerra-langwa akwa mijawara-langwa

20 Biya kembirra Jesus nenuwurraki-rringkama nakina ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa akwa ni-yengbinuma aburruwa-manja amurndakenena ayakwa nuw-engkirrikenu-murrumanja aburrajukwaba wurrukwala warnumamalya. Ni-yama Jesus,

“Karningalyingmalyingma kirribina karnumamalya,
eningabe-ka ka-ngekburakajungwunama nungkwurra-langwa,
mena Neningikarrawara nu-bungkawadina-mubaba arakba nungkwurruwa-manja nakina.

21 Umba nungkwurraja kirru-mureyena-murrumurra aduwaba karnumamalya, eningabe-ka ka-

ngekburakajungwunama nungkwurra-langwa
nungkwurrajukwaba akina.
Ambaka-murrumurra yiki-ladenama kirrakina.

Umba nungkwurraja kirru-ngwadeyina-murrumurra
aduwaba karnumamalya, eningabe-ka ka-
ngekburakajungwunama nungkwurra-langwa
nungkwurrajukwaba akina.
Ambaka-murrumurra yiku-marngkinama kirrakina-da.

22 “Mama wurrukwala warnumamalya yikabu-
wirrikbinama wurrakina, umba eneja Neningikarrawara
neningabe-ka nungkwurruwa-manja. Yikabu-
wirrikbinama wurrakina, ka-warenama nungkwurruwa,
akwa ke-yengbinama wurrakina ayarrkiyarrkawarriya
ayakwa nungkwurruwa-wa akwa ke-yaminama
nungkwurruwa-wa, ‘Karniniyerriya kirrakina
karnumamalya,’ ke-yaminama wurrakina. Ke-
yaminame-ka akina mena kirru-werrikambilya-
mubaba nungkwurruwa karnumamalya ngayuwa-
manja, ningibina-murrada ningi-rukwularrinuma
enena-manja angalya. Mama akina umba nakine-
ka Neningikarrawara neningabe-ka nungkwurruwa-
manja. 23 Aburrajukwaba arakburakba-kiya-wiya aburra-
langwa wurrumirumirarrngwa warningarakburakba-kiya
narra-wirrikbama WurruBurabudu-wa warnumamalya
wurribina nenumini-yengbiyengbinu-murruwa ayakwa
Neningikarrawara-langwa wurrakina. Kembirra
aduwaba yikabu-wirrikbina-manja warnumamalya
warningaduwaba nungkwurruwa-wa, nungkwurraja
yiku-werrikilyelyingmajungwunama kirrakina. Kini-
ngwurrkbalinama yukwudukwuda nungkwurra-langwa
mena Neningikarrawara yikenu-kwunama eninginingaba
ena-langwa, akini-yada ngawa yiki-likaja-manja kirrakina
ena-langwu-wa angalya eningabu-wa.

24 “Umba nungkwurraja kirruminababurna angwarnda
iya amurndakijika, ka-ngekburakajungwuname-ka
awurruwurrariya nungkwurra-langwa,
mena kirru-wilyakiname-ka akina arakba alarrngek-
burna eninginingaba nungkwurra-langwa aduwaba.
Kembirra nara akwala a-manguma nungkwurruwa.

25 Umba nungkwurraja kirri-ladena-murrumurra aduwaba
karnumamalya, ka-ngekburakajungwuname-
ka awurruwurrariya nungkwurra-langwa
nungkwurrajukwaba.
Ambaka-murrumurra yiku-mureyenama kirrakina.

Umba nungkwurraja kirru-marngkina-murrumurra karnumamalya enubuwakida amarngka aduwaba, ka-ngekburakajungwuname-ka awurruwurrariya nungkwurra-langwa nungkwurrajukwaba.
Ambaka-murrumurra yiki-jakawarenama-da yiku-ngwadeyinama kirrakina-da.”

26 “Umba ke-yengbina-manja wurrababurna-langwa warnumamalya ayakwa eninginingaba nungkwurra-langwa-langwa, kembirra awurruwurrariye-ka ka-ngekburakajungwunama nungkwurra-langwa. Aburrajukwaba arakburakba-kiya-wiya aburra-langwa wurrumirumirarrngwa warningarakburakba-kiya ne-yaminjamamurra amukwiyadakina ayakwa wurrikikalyu-wa WurruBurabuda warnumamalya. Wurrumurndakakine-ka ngawa WurruBurabuda nara karra-makumaka warnumamalya-manja Neningikarrawara-langwa ayakwa, umba aburra-langwa ayakwa amurndakibina ekikalya-wiya ne-yengbinumurra wurrumurndakakinu-wa warnumamalya. Umba aburraja wurrababurna warnumamalya warningarakburakba-kiya-wiya ne-yengbiyengbeyinuma wurrakina eninginingaba ayakwa aburra-langwa-langwa. Kembirra aduwaba ke-yengbina-manja warnumamalya eninginingaba ayakwa nungkwurra-langwa-langwa, awurruwurrariye-ka ka-ngekburakajungwunama akina nungkwurra-langwa-da,” ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa nakina-da.

Aki-lyelyingmina-mulangwa warnumamalya wurribina akabu-wirrikbina-murrumurra ngakwurruwa-wa

27 “W-engkirrikiya,” ni-yama ngarningka Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa. “Enena ayakwa ngarra-makinama nungkwurruwa-manja, kirribina kirr-engkirrikaja-murrumanja ngayuwa-wa angwurra aduwaba mena-baba nungkwurra-langwa mada numu-ngwur•dangmina-mubaba amandangwa. Nungkwaja ki-lyelyingminame-ka ningkakina warnumamalya wurribina kabu-wirrikbina-murrumurra nungkuwa-wa. Ki-yaminame-ka eningaba wurrumurndakakina-manja warnumamalya. 28 Kabi-kbajina-manja wurrukwala warnumamalya nungkuwa, kembirra arrkala nungkwamba-langwa kini-yengkilabajama Neningikarrawaru-wa, kajungwa kini-yamini-yada nakina eningaba aburra-langwa. Umba wurrukwala wurrumarngilyarra warnumamalya kabu-larrkbarjena-manja ningkakina, akwa ke-yengbina-manja wurrakina

ayakwa ayarrkawarriya nungkuwa-wa, kembirra arrkala nungkwamba-langwa kini-yengkilabajama Neningikarrawaru-wa, kajungwa kenu-mamurikajini-yada nakina aburruwa-manja.

29 “Umba nuwilyaba nenumamalya keni-larrkbarjiya-manja ningkakina awilyaba-langwa amungkwurra, nara a-ngwanjajuma nakina, umba mama kini-lalikina keni-larrkbarjena nakina nungkuwa-manja ningkikuwarra-langwa ningkenumungkwurra. Umba kenu-murrakajiya-manja nuwilyaba nenumamalya dumbala nungkwa-langwa dibina dadikawiyeba dadingikarrawara, nara a-ngwanjajuma nakina nungkuwa, umba ngarningka kininga-mena dibina dumbala nungkwa-langwa dadikawiyeba dadingarrawa ngalajukwaba-da.

30 “Umba kabi-yendabaja-manja warningerribirra warnumamalya nungkwa-langwa amurndakijika, kembirra nungkwaja ka-kwunama. Umba wurribina kabu-murrakajiya-manja amurndakijika nungkwa-langwa, kembirra nara a-larrngkilawurrakajuma amurndakakina. Mama nara a-lawurrakajuma amurndakakina wurrakina. 31 Umba nungkwaja ku-marngkirradiname-ka ningkakina wurrukwala-manja warnumamalya, wuburra laka ningkarra-ngayindenama wurrakina ka-marngkirradinama aburramba-langwa nungkuwa-manja-da.

32 “Laka nara ningkakina a-lyelyingmama wurrababurna-manja warnumamalya umba ningki-lyelyingminama warnumamalya wulkwa wurribina na-lyelyingmina-murrumurra nungkuwa-manja? Eneja kembirra Neningikarrawara nara nakina e-yamama enena ayakwa nungkuwa-wa, ‘Yirra-werrungwur•denama ngayuwa nungkuwa-manja.’ Nara nakina e-yamama akina ayakwa nungkuwa-wa, mena aburrajukwaba wurruwurrariya warnumamalya na-lyelyingmajeyinama wurrakina. Na-lyelyingminama wurrakina warnumamalya wurribina aburramba-langwa na-lyelyingmina-murrumurra aburruwa-manja-da.

33 “Umba laka nara ningkakina a-marngkirraduma wurrababurna-manja warnumamalya umba ki-yaminama nungkuwa eningaba warnumamalya-manja wulkwa wurribina ne-yamina-murrumanja nungkuwa-manja? Eneja kembirra Neningikarrawara nara e-yamama enena ayakwa nungkuwa-wa, ‘Yirra-werrungwur•denama ngayuwa nungkuwa-manja.’ Nare-ka, mena aburrajukwaba wurruwurrariya warnumamalya ne-yamina-mubaba wurrakina eningaba warnumamalya-manja wurribina

ne-yamina-murrumanja aburramba-langwa eningaba aburruwa-manja.

34 “Dukwa nungkwaja ka-kwunama amurndakijika nungkwa-langwa wurrukwala-manja warnumamalya warnik-akwurraji-yada akina aduwaya wurrakina warnumamalya. Akena nara wurrababurna-manja warnumamalya a-kwama nungkuwa nungkwa-langwa amurndakijika eningaduwaya, umba wurrumurndakibina-manja wulkwa warnumamalya wurribina kabumini-lawurrakajina-murrumanja wurrakina arija-langwa amurndakibina amurndakijika nungkwa-langwa. Eneja kembirra nakina Neningikarrawara nara e-yamama enena ayakwa nungkuwa-wa, ‘Yirra-werrungwur•denama ngayuwa nungkuwa-manja.’ Nare-ka, mena aburrajukwaba wurruwurrariya warnumamalya na-kweyina-murrubaba eningaduwaya, kajungwa ambaka-murra karru-meni-yada wurrakina adidirrbura-wiya.

35 “Nungkwaje-ka ki-lyelyingminama wurrumurn-dakibina warnumamalya wurribina kabu-wirrikbina-murrumurra nungkuwa-wa. Ki-yaminame-ka ningkakina eningaba aburruwa-manja. Akwa ka-kwunama amurndakijika nungkwa-langwa aduwaya aburruwa-wa, akwa nara engkirrikuma ningkakina warniki-lawurrakaja-langwa wurrakina amurndakibina amurndakijika nungkwa-langwa. Ki-yamina-manja nungkuwa akina, kembirra eneja Neningikarrawara kini-yaminama eningaba nakina angwurra nungkuwa-manja, akwa Neningikarrawara-langwa ningkenumamalya k-ambilyama ningkakina. Nakine-ka naruma numikbiyiya-dangwa Neningikarrawara. Kembirra Neningikarrawara wuburra ki-yaminama ningkakina, mena nu-marngkirradina-mubaba nakina wurruwurrariya-manja warnumamalya. Mama nara engkirrikuma wurrakina wurrukwalu-wa warnumamalya, mama namin-engkingkirrajajungwunama wurrakina, umba nu-marngkirradiname-ka amandangwa aburruwa-manja nakina. 36 Nakine-ka Nungwanyungwa n-errukwulinama amandangwa ngarnumamalya-manja. Kembirra nungkwurrajukwaba yik-errukwulinama kirrak-ina wurriminiminingka-manja warnumamalya kirrakina-da,” ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa-da.

Nara ngakwurruwa a-lyangkuwerribikajungwuma wurrukwala-langwa

37 Biya ni-yama Jesus ngarningka ena-
langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Nare-ka a-
lyangkuwerribikajungwuma warnumamalya-langwa
warningaba-murrikba akwa wurruwurrariya-murrikba
wurrakina. Eneja kembirra Neningikarrawara nara a-
lyangkuwerribikajungwuma nakina nungkwa-langwa-
langwa, ningkeningaba-murrikba akwa ningkuwurrariya-
murrikba ningkakina. Akwa nara ngarningka a-
lekbuma warnumamalya-manja. Eneja kembirra
Neningikarrawara nara nakina a-lekbuma nungkuwa
ningkakina. Umba nungkwaja kamini-yakuwabijinama
ningkakina awurruwurrariya wurrukwala-langwa.
Kembirra enejukwaba Neningikarrawara kenumini-
yakuwabijinama nakina awurruwurrariya nungkwa-
langwa-da.

38 “Umba nungkwaja ka-kwunama eninginingaba-wiya
wurrukwala-manja warnumamalya. Eneja kembirra
Neningikarrawara kenu-kwunama eninginingaba-
wiya nungkuwa-manja. Nakine-ka Neningikarrawara
numekba nilyengma, akwa kenu-kukwunama eningaba
neningangkawura. Kenu-wekbilyenama nungkuwa-
manja akwa nara a-ngwanjuma. Kini-yaminama
Neningikarrawara wuburra laka nuwilyaba nenumamalya
ni-jirabinama nakina yinumalyirra yilyakwa nungkwa-
langwu-wa bajikala. Nara a-ngwanjuma nakina umba
ni-jirabinama yakina kini-lyangburrukwuna-murruwa
yibina nungkwa-langwa-manja bajikala-da. Enejukwaba
nakina Neningikarrawara nara a-ngwanjuma umba kenu-
wekbilyenama ngawa eninginingaba-wiya nungkuwa-
manja neningangkawura. Umba nungkuwa ka-kwuna-
manja eningaba wurrukwala-manja warnumamalya
ningkumekba-manja ningkakina, kembirra enamba-
langwa nakina Neningikarrawara kenu-kwunama eningaba
nungkuwa-manja-da,” ni-yama Jesus nakina-da.

39 Amurndakakina-bina ayakwa ni-yengbinuma Jesus,
nenu-makama nakina ena-langwa-manja warnikabubur-
rakiyuwa. Biya kembirra enena alawudawarra nenu-
makama arakba nakina wurrimimbimimba-langwa
akwa warnikakakirumaka-langwa warnumamalya.
Ni-yama Jesus aburruwa-wa, “Wi-yakuwerribikina
wurrimimbimimba-langwa warnumamalya. Kenilirraki-
ngayindena-manja wunambilyuma-kiya wunimimba-
kiya keni-likaja-manja yeya, nare-ka wunalakina
arndawarakajajuma a-wilyakajajuma-da. Kenilirraki-larra-
maka edirra-wa-da.

40 “Aburnajukwaba wunambilyuma-kiya
wunenumamalya-kiya wunalekbina wunikikamarra-kiya
nare-ka akakirumakajajuma wunalakina. Umba eneja
nuwilyaba nenikakakirumaka kenu-wilyakajinama ningka-
langwa nenumamalya niyukwujiya, mena nakakiruma-
baba nakina angwurra. Eneja niyukwujiya-dangwa ni-
ngayindijungwunuma enejukwaba aringkawi-yada nakina.
Kembirra kin-akakirumakajungwunama nakina angwurra.
Kin-engkirrikajama angwurra ayakwa ena-langwa-langwa
bungkawa. Kin-engkingkirrikajama ngawa mababurna-
langwa marringa, kini-yamina-murruwa nakina ababurna-
langwa nibina nubungkawa nakakiruma. Kembirra akini-
yada ngawa arija-langwa wunalakina-kiya kenilirrak-
eningmidinama wunididirrbura-kiya-da,” ni-yama Jesus
ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa-da.

41 Biya ngarningka ni-yengbina nakina Jesus ayakwa,
nenu-makama angwurra wurrumurndakibinu-wa
warnikabuburrakiyuwa. Ni-yama, “Nungkwaja ningku-
werrikawarriyadinama ningkakina ebina-langwa
eyukwujiya ajiringka nenikumarnjena-langwa-manja
menba. Miyambena-burra ningku-werrikawarriyadinama
akina-langwa, akena nara engkirrikuma nungkuwa arumu-
wa eka nungkwa-langwa-manja menba? 42 Nungkwaja
nara e-yamama nenikumarnjenu-wa, ‘Ngeniyerriya,
nenikama, ngu-miya-langwa akina ajiringka nungkwa-
langwa-langwa menba.’ Nara e-yamama akina, mena nara-
baba ningkakina a-rringkama ebina eka adirrungwarna-
dangwa nungkwa-langwa-manja menba. Ka-ngayindenama
ningkakina wurrukwala warnumamalya ke-yaminama,
‘Ningkeningabe-ka ningkakina,’ akena ningkuwurrariya
nungkuwa. Adinuba-wiya ki-ngkarbajinama eka nungkwa-
langwa-langwa menba, kajungwa ki-rringkini-yada
angwurra ningkenik-ambijangaji-yada ebina ajiringka
eyukwujiya menba-langwa nenikumarnjena-langwa
ningkakina-da,” ni-yama nakina Jesus ena-langwu-wa
warnikabuburrakiyuwa-da.

*Ngarri-yama-mulangwa ngakwurruwa wuburra eka nuw-
arrangbinama amaninga amamamuwa*

43 Biya ni-yama nakina Jesus aburruwa-wa ngar-
ningka, “W-engkirrikiya-langwa enena alawudawarra ka-
makinama. Ka-makinama alawudawarra eka-langwa nuw-
arrangbina-mulangwa amaninga amamamuwa. Awilyaba
eka eninganinga eningaba-dangwa nuw-arrangbinama
akina amaninga amamamuwa ngala-langwa enikalye-
lyubara eningaba. Akena ebina-murrada awilyaba-ma

eka eningaba nara arrangbama amaninga amamamuwa awurrariya ebina nara ngakwurruwa alyubaruma. Akwa ngalaja eka awurrariya-dangwa nara arrangbama akina amaninga amamamuwa eningaba enikalyelyubara.

44 “Aki-rringkina-manja ngakwurraja amaninga amamamuwa eka-manja, ngarningma ngarrakina akina eka eningaba-murrikba akwa ngawa awurrariya-murrikba, mena ngarningma-baba ngala-langwa amaninga amamamuwa ebina nuw-arrangbinama. Kembirra akuma-ngayindena-manja ngarrakina manyungwunya ak-alyubarini-yada, nara a-likama ngarna akwurrirra-wa, umba manyungwunyu-wa aki-likajama akum-arrangbinama-da. Akwa ngarningka, aki-ngayindena-manja akwurena ak-alyubarini-yada ngarrakina, nara a-likama yimirriru-wa umba akwurenu-wa aki-likajama ak-arrangbinama-da.

45 “Amandangwa eningaba eka nuw-arrangbinama akina amaninga amamamuwa eninginingaba-wiya, umba awurrariya eka nuw-arrangbinama akina amaninga amamamuwa awurruwurrariya-wiya. Umba eneja nuwilyaba nenungkwarba neningaba kini-yaminjamina-manja eningaba-wiya nakina, akine-ka wuburra eka eningaba kini-yaminama nakina, mena nara-baba engkirrikuma nakina awurrariya-wa umba kin-engkingkirrikaja-mubaba ngawa eningabu-wa. Umba eneja nuwurrariya nenungkwarba kini-yaminjaminama awurrariya-wiya, mena n-engkingkirrikaja-mubaba ngawa awurrariya-wa angwurra nakina. Umba ngalaja ayakwa ngakwurra-langwa ebina ka-jadenama edirra-langwa aki-yengbina-mulangwa ayakwa ngarrakina, adinuba-wiya nuw-ambilyumurra akina ngakwurra-langwa-manja mangma iya yukwudukwuda-manja-da,” ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa-da.

Neni-likiraka-mulangwa alikira wunambilyuma wunenungkwarba-kiya

46 Biya kembirra ni-yama ngarningka Jesus aburruwa-wa, “Kirri-yaminjaminama ngawa kirrakina ngayuwa-wa, ‘Bungkawa, Bungkawa,’ kirri-yaminjaminama. Miyambena-burra yirri-yengbijinama ngayuwa Ningubungkawa ningena kirrakina, akena yirrumini-yarrkuwurrenama ayakwa nganyangwa? 47 Kirruwilyaba karnumamalya nara-manja amini-yarrkuwurruma akina ayakwa nganyangwa umba yiki-likaja-manja ngayuwa-wa akwa yikumini-yarrkuwarakina-manja

nganyangwa ayakwa, kirrumiyambene-ka kembirra kirrakina karnumamalya? Ka-makinama ngayuwa.

48 “Kirrakine-ka karnumamalya wuburre-ka nuwilyaba nenungkwarba ni-likirakama nakina alikira ena-langwa. Nakine-ka nu-mungkadinumurra adinuba-wiya angwujirira edirra ajiringka-manja. Nu-mungkumungkadinumurra nakina yanda-langwa n-akburrangarnuma akwurraka angwarnda. Biya kembirra ni-likirakamurra arakba nakina alikira ena-langwa ebina-manja ngawa angwarnda akwurraka kajungwa engbudi-yada ebina alikira. Bi...ya kembirra ngalaja akungwa na-didumina adirrungwarna. Biya na-wardanguma angwurra akina akungwa akina-manja alikira, akena nara ke-kbilyajanga akina. Akwurrake-ka ngawa nuw-arjeyumurra akina, mena eningaba-baba warka nu-war•danguma nibina nenungkwarba. Eningabe-ka engbuda alikira ni-likirakamurra nakina-da.

49 “Umba kirruwilyaba karnumamalya yik-engkirrikaja-manja ayakwa nganyangwa kirrakina, akena yikumini-yarrkuwurrena-manja akina ayakwa nganyangwa, kirrumiyambene-ka kembirra kirrakina karnumamalya? Ka-makinama arakba ngayuwa. Kirrakine-ka karnumamalya wuburre-ka nuwilyaba ningka nenungkwarba ni-likirakama nakina ena-langwa alikira enejukwaba. Akena erribirra ajiringka-manja ngawa ni-likirakama akina. Nara kinu-mungkadina edirra adinuba-wiya nakina akwa nara kini-likiraka alikira ena-langwa akwurraka-manja angwarnda. Bi...ya kembirra ngalaja akungwa na-didumina adirrungwarna. Biya na-wardanguma angwurra alikira-manja akwa warenja-bawiya ne-kbilyajanguma akina. Kembirra arngkawura-murra ngawa na-jerridinuma-da,” ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa-da.

7

Jesus nen-eningabaka-mulangwa nenikumin-uwar•duwar•da NeningiRawuma-langwa nubungkawa

1 Eneja Jesus ni-jerrukwama amurndakibina ayakwa ni-yengbinu-mulangwa wurrumurndakibina-manja warnumamalya, biya kembirra ni-likena arakba nakina engembu-wa Kabuniyumu-wa. 2 Yakwujina akina-manja ngawa angalya Kabuniyuma n-ambilyumurra eneja nuwilyaba nubungkawa wurrawinyamba-langwa. NeningiRawume-ka nakina. Biya nakina nubungkawa nu-bungkawadinuma wurrababurna-manja

warnungkwarba wurrawinyamba. Aburrajukwaba WarningiRawuma wurrakina. Kembirra nakina nubungkawa aburra-langwa nu-werrikawarriyadinuma mena-baba nuwilyaba nenikuminuwar•duwar•da ena-langwa n-angbilyuwadinuma aruma ajungwa akwa ni-lyelyingminu-mubaba nakina-manja akwa arngkidarrba kini-jungwunu-mubaba nakina.

3 Biya nubungkawa nakina n-engkirrikenuma ayakwa wurrukwala-langwa warnumamalya na-makijeyinu-mulangwa Jesus-langwa. Biya kembirra ni-yama nakina wurrukwalu-wa wurrarumuruma warnungkwarba WarningiJudiya-wa, “Jeyi! Wurri-likaja angerriba Jesus-uwa. Wurri-yarrkuwilyakina enena ayakwa enuwa-wa akwa yikinu-makina kini-likaji-yada nakina warenja-bawiya yangkwurrangwa nganyangwu-wa alikira kajungwa ken-enibikini-yada nenikuminuwar•duwar•da nganyangwa,” ni-yama nakina wurrumurndakibinu-wa wurrarumuruma WarningiJudiya-wa.

4 Aburraja kembirra na-likena arakba wurrakina warnungkwarba wurrarumuruma Jesus-uwa. Biya ne-yama enuwa-wa, “Nuwilyaba nubungkawa Neningi-Rawuma ngini-ngayindenama nungkuwa ki-likajama kin-eningabakinama ena-langwa nenikuminuwar•duwar•da angbilyuwa-langwa. 5 Nakine-ka nubungkawa neningaba nakina akwa ni-lyelyingminama ngakwurruwa NgarningiJudiya ngarnumamalya. Ngarrenumini-likirakama arakba alikira Neningikarrawara-langwa enena-manja angalya. Amandangwa neningabe-ka nakina nenumamalya. Kembirra ngarri-likaja enena-wiya,” ne-yama wurrumurndakibina wurrarumuruma Jesus-uwa. 6 Biya namurndaki-likenuma arakba wurrakina wurrarumuruma akwa ngawa wurrababurna warnumamalya Jesus aburruwa.

Nuw-alilikenu...wa. Ngalaja nuw-akwudangwudina arakba alikira nibina-langwa nubungkawa Neningi-Rawuma, akena aburraja wurrubukwaya wurrukwala warnumamalya ena-langwa nenumini-yarrkuwilyakama ayakwa Jesus-uwa. “Bungkawa, arjiyinga-langwa yakwujina,” ne-yama. “Nara arakba a-likama. Yirrenu-makama nibina nubungkawa wurrawinyamba-langwa, ‘Jeyi! Wurri-likaja Jesus-uwa. Yikinu-makina nari-yada a-likama awiyebuma nakina nganyangwu-wa alikira, mena naruma-baba nubungkawa nakina Jesus, umba ningiyukwujiye-ka ningena ngayuwa. 7 Akwa aminakina-langwa nara ngarningka a-likama nganja

enuwa-wa. Umba eni-yengbina wulkwa ayakwa nakina, kajungwa nganyangwa nenikuminuwar•duwar•da kin-eningabadini-yada arakba,' ni-yama nakina nubungkawa NeningiRawuma yirruwa-manja. 8 Akwa enena engka ayakwa yirrenu-makama nakina. 'Ngayuwe-ka ningena ningubungkawa,' ni-yama nakina, 'akena ningenumin-engkirrikajame-ka nganjukwaba nganyangwu-wa nubungkawa. Aburrajukwaba wurrawinyamba nganyangwa wurribina-manja ningu-bungkawadinama ngayuwa nuw-engkirrikajame-ka ayakwa nganyangwa. Ki-yamina-manja ngayuwa warningerribirra-wa warnungkwarba nganyangwu-wa, Jeyi! Likaja nungkuwa angerriba, kembirra warenja-bawiya kini-likajama nakina angerriba. Umba ki-yamina-manja ngayuwa ningku-wa nenungkwarba, Kwa yangkwurrangwa ngayuwa-wa, kembirra warenja-bawiya kini-likajama ngayuwa-wa nakina. Umba ki-yamina-manja ngayuwa nganyangwu-wa nenikuminuwar•duwar•da, War•dena ena warka! Kembirra amandangwa kinu-war•denama nakina-da nganyangwa-langwiya ayakwa-da,' ni-yame-ka nakina nubungkawa NeningiRawuma yirruwa-manja," ne-yama wurrumurndakibina warnumamalya ena-langwa Jesus-uwa.

9 Kembirra eneja Jesus ni-yakikbijanginume-ka nakina amurndakakina-langwa ayakwa, biya ni-nyakuwarrukwajungwa akwa ni-yengbina ayakwa wurrumurndakibina-manja wurrababurna warnu-mamalya wurribina neni-yuwarnu-murrumanja enuwa-manja. Ni-yama Jesus aburruwa-wa, "Nara ambaka ngayuwa k-akburrangarna karningerribirra karnumamalya kirribina yiku-werrikambilya-murrumurra angwurra ngayuwa-manja. Nara kirruwilyuwilyaba karnumamalya enena-manja angalya Yijireyila-manja a-werrikambilyuma angwurra ngayuwa-manja, umba eneja NeningiRawuma nenumamalya nu-werrikambilyama amandangwa ngayuwa-manja angwurra nakina," ni-yama nakina Jesus wurrumurndakibinu-wa wurruwurrakwulyumida warnumamalya.

10 Aburraja kembirra wurrumurndakibina warnungk-warba namurndaki-lawurradina arakba nibinu-wa nubungkawa NeningiRawuma. Biya ne-yar•da wurrakina ena-langwa-manja alikira. Akwa neni-rringka nibina n-angbilyuwadinuma nenikuminuwar•duwar•da ena-langwa n-eningabaduma kemba nakina arakba-da.

Jesus nen-enibika-mulangwa naburradikba dingaya-langwa

11 Eneja kembirra ni-likenuma Jesus engembu-wa Neyina,
ena-langwa warnikabuburrakiyuwa aburruwa. Aburraja
wurrukwala wurruwurrakwulyumida warnumamalya
namurndaki-likenuma wurruwurrakawura-ma Jesus-
manja. Nawurrak-alilikenu...wa. 12 Ngalaja nuw-
akwudangwudina arakba akina angalya Neyina
aminababurna alikira iya warnumamalya. Kembirra
ne-yar•da arakba Jesus-murriya akawiyuwiyeba-manja
akwudangwa. Akini-yada ngawa aburraja wurrukwala
warnumamalya na-jadanga errekbu-wa. Nenu-wilyakama
nuwilyaba nenikijungwa nenungkwarba warniki-
rungkwabi-yada nakina. Ngalaja dirndenikba dingaya
dakina, akena nara arakba wurriyukwayuwa ngala-
langwa, mena nuwilyaba-ma yimbukwa naburradikba
nakina. Biya yingi-jadanga Neyina-langwa ngaluwa akwa
wurruwurrakwulyumida warnumamalya.

13 Eneja Nubungkawa Jesus nanga-rringka-manja
nakina, n-errukwulinuma dakinu-wa dingaya. Biya ni-
yama ngaluwa-wa, “Nara a-ngwaduma.” 14 Kembirra n-
akwudangwukajungwa Jesus nakinu-wa nenikijungwa
nenungkwarba arakba. Biya n-akumarna nakina ayarrka
ena-langwa bada-manja. Aburraja warnungkwarba
wurribina nenu-wilyakama nibina nenikijungwa
nenumamalya nuw-alkayinga nuw-erriminja wurrakina
arakba. Kembirra ni-yengbina nakina Jesus ayakwa
nibinu-wa ni-jungwu-murruwa. “Nungkuwa! Mirajanga!”
ni-yama. 15 Eneja ni-rrakarjiyinga arakba nakina
nenungkwarba ni-jungwu-murrada. Biya ni-yengbina
nakina ayakwa-da. Kembirra Jesus nanga-kwa
dirndenikba-wa arakba-da.

16 Aburraja wurrumurndakakina warnumamalya
nawurrak-akbar•de-ka angwurra wurrakina. Biya
neni-yangmarngkwajuwa Neningikarrawaru-wa. Akwa
na-makijeyina ayakwa. “Naka nenungkwarba ni-
yengbinamurra ayakwa Neningikarrawara-langwa,”
ne-yama. “Narume-ka NuBurabuda nakina. Eneja
Neningikarrawara nakina ni-likenuma yangkwurrangwa
kajungwa aken-enibikini-yada ngakwurruwa ena-langwa
ngarnumamalya,” namurndaki-yama wurrakina.

17 Biya ebina-manja aringbirra angalya Judiya
namurndaku-makijeyinuma warnumamalya ebina-langwa
Jesus ni-yama-mulangwa nakina. Akwa ngarningka
ababurna-manja angalya Judiya-manja akwudangwa,
aburrajukwaba warnumamalya namurndaku-
makijeyinuma akina-langwa-da.

Janjana Nenikumingekingambaja neni-larrkenu-mulangwa wunenikaburrakiyuwa-kiya ena-langwa Jesus-uwa

18 Kembirra arakba warnikabuburrakiyuwa Janjana-langwa aburrajukwaba nuw-engkirrikenuma amurndakibina ababurna-langwa ne-yama-mulangwa. Akwa nenu-makama Janjana-manja. Eneja kembirra nen-ardijuwama nakina Janjana enuwa-wa wunambilyuma-kiya ena-langwa wunenikaburrakiyuwa-kiya. 19 Ni-yama aburnuwa-wa, "Nungkwurnuwa, jeyi! Wuni-likaja angerriba Nubungkawa Jesus-uwa," ni-yama, "yikumini-yengbini-yada enena ayakwa enuwa-wa. Yikini-yama, 'Ningkumiyambena ningkenumamalya ningkakina?' yikini-yamina. 'Yirrenu-makama Janjana nuwilyaba-langwa naruma nenumamalya neniki-lika-langwa yangkwurrangwa. Dukwa nungkuwa ningkena-da. Umba dukwa yik-embirrarinama yarna ningka nenumamalya yelakwa kini-yar•dena-murruwa-da. Umba nungkwaja, ningkumiyambena ningkenumamalya ningkena?' yikini-yamina Jesus-uwa kinalakina," ni-yama Janjana wunalakina-kiya-wa. 20 Aburnaja neni-likena arakba-da.

Nen-alilikenu...wa. Nen-akburranga arakba Jesus. Biya neni-yama, "Yinenumamalya-kiya Janjana Nenikumingekingambaja-langwa yinalakena. Yirrenu-makama nakina nuwilyaba-langwa naruma nenumamalya nibina neniki-lika-langwa enenu-wa angalya. Ningkakine-ka dukwa kembirra yirrenu-maka-mulangwa ayakwa Janjana-da. Nara-manja nungkuwa, kembirra yik-embirrarinama yarna ningku-wa nenumamalya dukwa-da. Ni-ngayindenama Janjana kin-eningmidinama nungkuwa-langwa. Yirru-makina kembirra. Ningkumiyambena ningkenumamalya ningkakina?" neni-yama Jesus-uwa wunalakina-kiya.

21 Akini-yada ngawa eneja Jesus nen-eningabakama wurrababurna warnumamalya wurrangbangbilyuwa-murra. Aruma ajungwa narraku-wardanguma wurrukwala, umba aburraja wurrakina wurrukwala narra-wilyakama wurruwurrariya wurramukwa aburruwa-manja, umba aburraja wurrukwala wurrimimbimimba wurrakina. Kembirra nakine-ka Jesus nen-eningabakama wurrakina eningerribirra-langwa angbilyuwa akwa namurndak-eningabadinuma arakba wurrakina-da.

22 Kembirra ni-yama Jesus wunalekbina-kiya-wa wunenikaburrakiyuwa Janjana-langwa, "Jeyi! Wuni-lawurradina Janjanu-wa," ni-yama. "Yikinu-makina

ababurna-langwa kini-rringka-mulangwa kinalakina nungkwurna-langwa-murra menba aduwaba. Akwa yikinu-makina ababurna-langwa ayakwa kin-engkirrikenu-mulangwa kinalakina memema-manja mamawura. Wurribina wurrimimbimimba-murrada warnumamalya adinuba-wiya nuw-andiyama arakba. Wurribina wurrirrengmurrengmurnirna-murrada warnumamalya na-likajama yiningaba arakba yeya. Aburrajukwaba wurramarmarra-murrada warnumamalya amungkwur•da arakba aburra-langwa amakwulya. Aburrajukwaba wurrambambuma-murrada warnumamalya nuw-engkirrikajama arakba ayakwa. Aburrajukwaba warnumamalya na-jungwunu-murrada warniba arakba. Akwa enena engka. Aburraja warningalyingmaly-ingma warnumamalya nuw-engkirrikajama arakba ayakwa eningaba Neningikarrawara-langwa-langwa.
23 Amandangwa eneja Neningikarrawara neningabe-ka nakina warningerribirra-manja warnumamalya wurribina nara a-minikalyikuma nganyangwa-langwa," ni-yama Jesus wunalekbina-kiya-wa wunenikaburrakiyuwa Janjana-langwa.

24 Aburnaja neni-lalika arakba Jesus wunalakina-kiya akwa neni-lawurradina Janjanu-wa. Eneja kembirra Jesus ni-yengbina akwala ayakwa Janjana-langwa-langwa wurrumurndakibina-manja wurruwurrakwulyumida warnumamalya. Ni-yama nakina, "Kirri-likenu-manja nungkwurruwa engku-wa alarrkingburingka-wa angalya nara-murruwa alikira, numiyambenu-we-ka nenungkwarba kirr-aburangkama kirrakina? Kirri-likenuma dukwa kirr-andeyuma nenungkwarba nilyangkadawa, nibina numa-warrukwajinama mangma erribirra? Dukwa nenungkwarba kirr-aburangkama amarda wuburra, ebina na-warrijinama arrirra angerriba iya angerriba? 25 Dukwa kirr-aburangkama kirrakina nenungkwarba nibina n-awiyuwiyebenama dukukwulyubena dumbala akwa n-alyelyubarinama eningaba aninga akwa nu-murrkumurrkwulama mamurrkbalya-manja mamukumungkwulinga? Namukwiyadakine-ka nenungkwarba kirr-andeyuma dukwa-da. Nare-ka. Namukwiyadakina nenungkwarba nara erribirra ambilyuma alarrkingburingka-manja angalya umba alikira-manje-ka n-ambilyama, wuburra wurrububungkawa-langwa-manja alikira nakine-ka-da," ni-yama Jesus wurrumurndakibina-manja warnumamalya.

26 "Yirru-maka," ni-yama ngarningka Jesus

wurrakina-manja. “Kirr-aburangkama NuBurabuda nenumamalya kirrakina-da, nibina nenu-makumakinama Neningikarrawara-langwa ayakwa warnumamalyu-wa-na! Yawe-ka, nakina-bina-da! Kirri-likenuma kirr-aburangkama NuBurabuda nenumamalya akwa kin-akburrangama arakba nakina. Umba nakine-ka NuBurabuda nenikiyarrkuwilyaka ayakwa Neningikarrawara-langwa ngarningka nakina. 27 Ka-makinama nganja ningena, kembirra w-engkirrikiya-langwa angwurra amurndakenenu-wa ayakwa nuw-arrikarrijungwunu-murruwa Neningikarrawara-langwa-manja jurra. Ngarraku-makinama ayakwa Janjana-langwa-langwa. Ni-yamama Neningikarrawara arakburakba-kiya-wiya,

‘Ngayuwe-ka ningena kini-larrkajama nganyangwa nenikiyarrkuwilyaka ayakwa nenumamalya, kajungwa kenumini-ngekburakini-yada mamurukwa nungkwa-langwa ningkeniki-liki-yada nungkuwa. Kini-lyengmenama nakina umba k-arijidinama ningkakina arija-langwa,’

ni-yamama Neningikarrawara. Kembirra arakba nakina-bina Janjana-da, ni-lyengmanguma nakina-da,” ni-yama Jesus wurrumurndakibinu-wa warnumamalya.

28 “Amandangwa,” ni-yama ngarningka Jesus. “Naruma ngawa nenumamalya nakina Janjana-da. Arakburakba-kiya-wiya-langwa yanda-langwa aduwaba nara wurribina wurrukwala warnumamalya wurraruma wuburra enuwa. Umba nungkwurraja kirriyukwujiya-dangwa karnuma-malya, kirr-engingmidina-manja Neningikarrawara nu-bungkawadina-mulangwa nakina, kembirra kirrarume-ka Janjana-manja angwurra kirrakina. Kirr-eningmidina-manja Neningikarrawara nu-bungkawadina-mulangwa nakina, kembirra eneja Neningikarrawara kini-yaminama nakina nungkwurra-langwa-langwa, ‘Naka nenungkwarba naruma, amandangwa naruma Janjana-manja angwurra,’ kini-yaminama Neningikarrawara-da,” ni-yama Jesus wurrumurndakibinu-wa wurruwurrakwulyumida warnumamalya-da.

29 Aburraja wurrumurndakakina warnumamalya wurrababurna-langwa namurndak-engkirrikenuma akina ayakwa Jesus-langwa. Akwa ngawa aburraja wurrukwala warnungkwarba narraminu-war•dangu-murrumurra warka WarningiRawuma-langwa akwa narraminu-murndukwa-murrumurra angwarnda warnumamalya-langwa aburrajukwaba nuw-engkirrikenuma akina Jesus-langwa ayakwa wurrakina

akwa neni-yangmarngkwajuwama Neningikarrawaru-wa. Wurrumurndakakine-ka wurrababurna warnumamalya nuw-engkirrikenuma ebina-wiya adinu...ba-wiya ebina ayakwa Janjana-langwa. Kembirra nenumini-yarrkuwarakama wurrakina Neningikarrawara-langwa ayakwa akwa kembirra eneja Janjana nenu-mingekingambajuwama wurrakina. Kembirra aduwaba nuw-engkirrikenuma Jesus-langwa ayakwa wurrakina-da. 30 Umba aburraja WurruBarija warnumamalya akwa ngawa warnikakakirumaka ayakwa eningarumuruma Mawijija-langwa nara wurrakina kenumini-yarrkuwaraka Neningikarrawara-langwa ayakwa. Kembirra nara Janjana kenu-mingekingambajuwa wurrakina, mena namurndaku-warangu-mubaba-da.

31 Eneja kembirra ni-yama Jesus wurrumurndakibinu-wa wurruwurrakwulyumida warnumamalya, “Karnuma-malya kirribina kirr-ambilyama enena-manja angalya aduwaba, kirrumiyambene-ka karna? 32 Wurriyukwayuwe-ka wuburra kirrakina-da, wurribina nuw-angmakayenama wurrakina namurndaki-likaja-murrumanja wurrababurna warnumamalya, namurndaku-warrukweyina-murrumanja wurrakina angerriba iya angerriba. Umba wurrukwala wurriyukwayuwa nuw-ardenama wurrukwalu-wa. Ne-yaminama,

‘Yarna ngarraminu-mebinuma eninginingaba emeba ka-jungwa ke-yekirrerrikini-yada nungkwurruwa.
Akena nara nungkwurraja yiki-lukweyina kirrakina-da.
Biya kembirra yirru-mebinuma emeba eningamukwa akwa yirru-ngwadinuma yarna awurrumalya.
Akena nara yiku-ngwadeyina nungkwurramba-langwa kirrakina-da,’

ne-yaminama wurrukwala wurriyukwayuwa wurrukwalu-wa wurrakina-da. Kembirra wurriyukwayuwa wuburra yiki-yaminama nungkwurraja karna karnumamalya karningaduwaba-da, mena kirru-waranguma adinuba-wiya Janjana, akwa kirru-warenama ngarningka ngayuwa nganjukwaba aduwaba kirrakina-da.

33 “Amandangwa,” ni-yama Jesus, “ebina-wiya ni-likenu-manja Janjana Nenikumingekingambaja yangkwurrangwa, kini-rringkama nakina mamawura iya marringa. Adadinuba nara nakina kin-alyubarina aninga, umba murumureya n-ambambilyuma neni-yangmarngkwajuwama Neningikarrawaru-wa nakina. Akwa nara amalyirra kini-bekina nakina akwurena-langwa. Nungkwurraja kini-rringkama nakina, akwa

kirri-yamama, ‘Kardi! Wurramukwa-dangwa naka-manja nenungkwarba nuw-ambilyama,’ kirri-yamama-da. 34 Kembirra nganja, ningibina-murrada ningi-rukwularrinuma enena-manja angalya, ningi-yar•duma arakba arija-langwa ngayuwa. Nungkwurraja yirri-rringkinama ngayuwa ning-alyubarinama aninga iya ningi-bekinama akwurena-langwa amalyirra. Kembirra kirri-yaminama, ‘Kardi! Nake-ka nenungkwarba numungwur•dangme-ka. N-alyelyubarinama naka akwa ngawa ni-bibekinama akwurena-langwa amalyirra naka-da. Akwa ngarningka namurndaki-yakeyinama enuwa akwa warnungkwarba wurribina narruwurra-murndukwunama angwarnda wurrukwala-langwa akwa ngawa warnumamalya wurruwurrariya aburrajukwaba-da,’ kirri-yaminama-da. Amukwiyadakina ayakwa kirri-yengbiyengbinama nganyangwa-langwa-da. Adinuba-wiya kirru-waranguma Janjana, umba aduwaba kirru-warenama ngayuwa nganjukwaba-da.

35 “Aburraja warnumamalya wurribina nenumini-yarrkuwarakinama ayakwa Neningikarrawara-langwa narra-wilyakajinama wurrukwala-manja warnumamalya ayakwa ni-yengbinu-mulangwa Neningikarrawara alyangmilyangmandukwuna-wiya amurndakakina-da,” ni-yama Jesus wurrumurndakibinu-wa warnumamalya-da.

Duwurrariya didarringka yinginumin-ajirrangu-mulangwa alika-kiya Jesus-langwa

36 Bi...ya eneja nuwilyaba NuBarija nenumamalya nen-ardijuwama Jesus ena-langwu-wa alikira aningi-yada. Nakina NuBarija nenimikirra Jayumuna. Ni-likena eneja Jesus ena-langwu-wa alikira, n-awiyebena, akwa n-ambarringa biya n-alyubarina arakba aninga enuwa-manja yakwujina. 37 Akina-manja ngawa angalya aminababurna alikira ying-ambilyuma ngalaja dakina duwilyaba didar-ringka duwurrariya. Dadinungkwurakba ngawa duwur-rariya ying-ambambilyuma dakina. Umba dadingma Jesus n-alyubarinuma aninga Jayumuna-langwa-manja alikira. Kembirra yingu-manga bungabungwa akwulyubena ebina yingu-beyindanguma aminaruma angwarnda eyukwujiya-ma budila. Eningabe-ka amalyirra akina akwa eningaba budila angwarnda-ma akwulyadada-ma. Yingu-manga ak-ina biya yingu-wilyaka Jayumuna-langwu-wa alikira. Yingi-yar•da, biya ying-awiyebena ngalajukwaba.

38 Eneja Jesus n-angmungmakwulaluma nakina umba n-arndadadilyuma. Umba dakina didarringka ying-akwudangwukajungwuna enuwa-wa, ying-arjijeya

akwaburrangarna ena-langwa-manja alika akwudangwa. Ying-arjijeya, biya yingu-ngwadina dakina didarringka, umba ngala-langwa angwada ne-ngkalyikama alika Jesus-langwa na-kwularrinu-mulangwa ngala-langwa-langwa menba. Biya kembirra arakba ying-abuluwendinga yingi-ngburingkakama alika Jesus-langwa ngala-langwa-murra mamungba. Biya yingi-lawurangka arakba alika ena-langwa-da. Akwa amalyirra ebina yingu-wilyakama eningaba yingi-jiraba budila-langwa Jesus-langwa-manja alika arakba-da. Eningabe-ka na-kirruwanjuma. Dakine-ka didarringka yingi-yamama akina mena-baba yingi-lyelyingminuma Jesus-da, akwa yingini-ngayindanguma Jesus neningmi-yada nakina yingi-lyelyingminu-mulangwa dakina-da.

39 Eneja NuBarija numinakina alikira nanga-rringkama ebina yingi-yamama dakina, biya ni-lyangkiyama, “Numiyambene-ka naka nenungkwarba? NuBurabuda-manja nenungkwarba amandangwa naka, kin-eningmidinuma kembirra daka-langwa didarringka-da! Kin-eningmidinuma duwurrariya dilyengma daka didarringka dibina yingini-lyinginama-da,” ni-lyangkiyama nakina NuBarija.

40 Eneja Jesus ni-yama enuwa-wa, “Jayumuna, yiba-makinama eyukwujiya alawudawarra,” ni-yama.

Ni-yama eneja Jayumuna, “Yi-makina kembirra, Bungkawa.” Eneja kembirra nakina Jesus nenu-makama enena alawudawarra.

41 Nuwilyaba nenungkwarba numinababurna angwarnda nenu-kwama ena-langwa angwarnda wurrukwalu-wa warnumamalya wurribina warningalyingmalyingma-wa. Nara erribirra kenu-kwa umba ambaka-murra aburraja kenumini-lawurrakajinama arija-langwa wurrakina. Arngkababurna-langwa ni-yaminjamama nakina. Biya nenu-kwa nuwilyaba nenungkwarba eningaduwaya angwarnda aruma, 500 ajilba-murra-da. Umba nenu-kwa ningka nenungkwarba 50-da.

Bi...ya numi-jerrida arakba mamawura wuneniki-lawurrakaji-yada wunalakina wunenungkwarba-kiya ebina angwarnda. 42 Akena wuneningangwarnda-ma wunalakina-kiya-da. Nara kenu-wilyaka ebina angwarnda wuneniki-lawurrakaji-yada-da.

Bi...ya eneja n-embimbirrarinu-mulangwa nakina nenungkwarba nenungkwurakba, nenu-maka arakba

wunalakina-kiya-wa, “Mama arakba akina. Nara a-lawurrakajuma ngayuwa-wa, mena kineningangwarnda-ma-baba kinalakina. Kamini-yakuwabijinama akina-langwa angwarnda,” ni-yama nakina. Ena ngawa.

“Yi-makina kembirra ningkakina Jayumuna,” ni-yama Jesus enuwa-wa, “numiyambene-ka nenungkwarba kinu-warrngkilyelyingminama nakina-manja nenumamalya umba numiyambena kini-lyelyingminama angwurra?” ni-yama Jesus Jayumunu-wa.

43 Eneja ni-yama Jayumuna, “Ngaya ningi-yaminama nibina nenungkwarba kini-lawurrakajini-yada aruma angwarnda enuwa-wa kini-lyelyingminama angwurra nakina, mena aruma-baba angwarnda nenumini-yakuwabijuwama nakina-da,” ni-yama Jayumuna-da.

“Nakina-bina-da,” ni-yama Jesus. 44 Biya ni-nyakuwarrukwajungwa arakba nakina dibinu-wa didarringka, akwa ni-yama ngarningka Jayumunu-wa, “Nga-rringka daka didarringka,” ni-yama. “Ningena ngayuwa ning-awiyebenu-manja enenu-wa alikira nungkwa-langwu-wa, nara yiku-kwa akungwa alika-langwa. Nara nungkuwa yikumin-ajirranga alika, umba ngalaja daka didarringka ngumin-ajirranguma alika nganyangwa ngala-langwa-murra angwada, akwa yingi-ngburingkakama ngala-langwa-murra mamungba. 45 Ning-awiyebu-manja ngayuwa nungkwa-langwa-manja alikira, nara nungkwaja yiki-lawurangka ngayuwa. Umba ngalaja daka didarringka arngkababurna ngumini-lawurangkama alika nganyangwa, yingi-lyelyingminu-mubaba ngayuwa. 46 Nara nungkwaja yikumini-jiraba aliba-langwa amalyirra nganyangwa-manja aringka, kajungwa warningmi-yada warnumamalya ningki-yekirrerridinu-mulangwa nungkuwa ningi-yar•du-mulangwa ngayuwa nungkwa-langwa-manja alikira. Umba ngalaja daka didarringka yingu-beyindangume-ka amalyirra aminaruma angwarnda ebina ne-ngbajama eningaba biya ngumini-jirabama alika-manja. 47 Dadingma daka duwurrariya dilyengma mena ababurne-ka awurruwurrariya yingi-yama-mubaba arakba daka. Umba eneja Neningikarrawara nangamini-yakuwabijuwama arakba amurndakakina awurruwurrariya yingi-yama-mulangwa daka-da. Kembirra aminakina-langwa ngalamba-langwa yingi-lyelyingminama angwurra ngayuwa-da. Umba kenumini-yakuwabijina-manja adinakba-kiya Neningikarrawara nuwilyaba nenumamalya ambawura awurruwurrariya,

kembirra nakina-bina kinu-warrngkilyelyingminama ngayuwa-da," ni-yama Jesus Jayumunu-wa-da.

48 Biya kembirra ni-yama nakina Jesus dibinu-wa didarringka, "Eningerribirre-ka awurruwurrariya ningki-yamamulangwa ningkakina ningkumini-lyurrkwajungwunuma arakba ababurna-langwa," ni-yama Jesus.

49 Aburraja warnumamalya wurribina ne-yebukeyinumurrumurra aninga Jayumuna-langwa-manja alikira nalyangkumakajungwunuma wurrakina, "Numiyambeneka naka nenungkwarba nenumini-lyurrkwunama awurruwurrariya warnumamalya-langwa? Eneja Neningikarrawara yimbukwa nuwilyaba-ma kiniyengbinama amukwiyadakina ayakwa ngarnumamalyuwa, umba nara naka," na-lyangkumakajungwunuma wurrumurndakakina warnumamalya-da.

50 Eneja Jesus ni-yama kembirra dibinu-wa didarringka, "Ningku-werrikambilyu-mulangwa ngayuwa-manja ningkakina, kembirra yirr-enibikama ngayuwa ningkakina arakba. Umba jeyi, likaja arakba yiningaba-murra yukwudukwuda," ni-yama Jesus ngaluwa-wa-da. Ngalaja kembirra yingi-likena arakba yiningaba-murra yilyurrkwamurra yukwudukwuda dakina-da.

8

Wurrukwala-langwa wurridarringka wurribina nenumamurikajuwa-mulangwa Jesus

1 Bi...ya eneja Jesus ni-likenuma arakba nakina angerriba iya angerriba engku-wa iya engku-wa angalya. Nilikenuma kembirra akwalu-wa angalya aminababurnu-wa alikira iya warnumamalya akwa akwalu-wa ngarningka angalya aminambawuru-wa alikira nakina. Biya amurndakakina-manja angalya ababurna-langwa nenumakama warningakwujina warnumamalya eninginingaba ayakwa kinu-bungkawadina-mulangwa Neningikarrawara ena-langwa-manja warnumamalya. Aburrajukwaba wurrumurndakibina wurrumemberrkwa wurrambilyuma warnikabuburrakiyuwa ena-langwa nawurraki-likenuma enuwa-manja wurrakina-da.

2 Ebina-wiya ngawa nakine-ka Jesus neni-jadijuwama wurruwurrariya wurramukwa wurrukwala-langwa wurridarringka. Umba nen-eningabakama wurrukwala angbilyuwa-langwa nakina. Arngkawura neni-jadijuwama Jesus wurrumangbala wurrambilyuma wurramukwa wurruwurrariya duwilyaba-langwa didarringka dadimikirra Meri. Aburraja narringa-yengbijuwama

dakina Meri DadinguMakidala, mena ngala-langwa angalya Makidala akina-baba. Kembirra wurrumurndakakine-ka wurridarringka namurndaki-likenuma aburrajukwaba Jesus-manja wurrakina. 3 Ngalajukwaba duwilyaba dingka didarringka yingi-likenuma dadimikirra Jawena. Umba eneja ngala-langwa neningiyadikba nenimikirra Juja. Naruma nakina nenungkwarba nibina nenuminu-war•duwar•danguma warka Nubungkawa-langwa Yerida. Akwa ngawa ngalajukwaba yingi-likenuma duwilyaba dingka didarringka dadimikirra Jujena. Wurrumurndakakine-ka wurrababurna wurridarringka nawurraki-likenuma Jesus-manja akwa ena-langwa-manja warnikabuburrakiyuwa. Narru-wilyakame-ka aninga iya angwarnda aburra-langwa, kajungwa warnik-akwurrajiyada wurrumurndakakina-manja warnungkwarba, akwa warniku-kwi-yada aninga-da.

Nenungkwarba ni-lungkuwabijuwa-mulangwa amadidira

4 Aburraja wurrababurne-ka warnumamalya nawurraki-likenume-ka wurrakina akini-yada ngawa Jesus-uwa engka-langwa iya engka-langwa angalya. Biya kembirra wurruwurrakwulyumida warnumamalya nawurra-murndukwunuma arakba Jesus-manja. Eneja nenumakama nakina Jesus enena alawudawarra aburruwa-wa.

5 Nuwilyaba nenungkwarba numinakina angalya ni-lyangkuwerribikajungwunuma nakina nenikilungkuwabiji-yada akina amadidira amaninga eyukwayuwa. Nakina nenungkwarba n-akumarnuma amadidira amaninga embimbirrkaluwa ena-langwa-manja beka, biya ni-likena arakba. Biya ni-likenumanja lukwakwa nakina ena-langwa-manja angalya n-errikbeyinuma arakba amurndakakina amadidira ajiringka-wa. Erribirra numurndak-arrijakama angerriba iya angerriba, ka-lungkuwarrini-yada akina aninga.

N-errikbeyinu-manja lukwakwa amurndakakina amadidira, ngalaja akwala ne-ngkilarreyinuma mamurukwa-manja. Kembirra arngkidarrba-langwiya aburraja warnumamalya na-likenu-manja wurrakina narr-embirrkingalyilyakama ebina amadidira amaninga. Kembirra aburraja wurrajija nuw-angkirreyinuma akwa narr-embirrkumanguma, akwa nuw-alyubarinuma amurndakibina embimbirrkamamuwa amaninga.

6 Umba ngalaja amadidira akwala ne-ngkilarreyinuma akina amurndurrkangwarnda-manja ajiringka. Kembirra na-lingbijangeyinu-manja amurndakakina nalungkwardadinuma akina engburingka-baba ajiringka.

7 Umba ngalaja akwala ne-ngkilarreyinuma akwurrirra-
langwa-manja angalya awurruwurrakuwilyarra. Ngalaja
kembirra amurndakakina akwurrirra akwa ngawa ebina
amaninga amarda na-lingbijanginuma aburrunguwa alir-
rakidirrbura. Kembirra akwurrirra akwa ngawa akina
amaninga amarda na-lungkuwarreyinuma adidirrbura. Ak-
ena angwurra akwurrirra na-lungkuwarrinuma warenja,
akwa kembirra naminu-mar•danguma angalya. Ngalaja
kembirra ebina amaninga amarda nara ka-lungkuwarrina
angwurra, akwa nara kuw-arrangba aninga.
8 Umba ngalaja akwala amadidira ne-ngkilarreyinuma
eningabu-wa ajiringka. Kembirra na-lingbijanginuma akwa
na-lungkuwarreyinuma. Biya kembirra nuw-arrangbama
arakba aninga ababurna akine-ka-da. Ena-bu ngawa
alawudawarra-da.
Ene-ka alawudawarra nakina Jesus nenu-makama
wurrumurndakibina-manja warnumamalya. Biya
kembirra nenu-makama arakba nakina enena
engbuda eningarija-langwa ayakwa aburruwa-wa.
“Yiki-yakuwerribikinama ambaka-langwa akinu-wa
alawudawarra ngarra-maka-murruwa,” ni-yama Jesus.
“Umba yik-awiyebajina-manja akina nungkwurra-langwu-
wa mada, nara kembirra a-jadijuma mungarrkuwarru-
wa mada akwa a-lyikbijuma akina ayakwa umba yiki-
yakuwerribikaja ngawa ambaka-langwa amurndakakinu-
wa,” ni-yama Jesus nenu-makama wurrumurndakibina-
manja warnumamalya-da.
9 Aburraja Jesus-langwa warnikabuburrakiyuwa
namurndaki-yama wurrakina enuwa-wa, “Ne-
yamarrkiname-ka enena alawudawarra?” ne-yama.
10 Kembirra ni-yama Jesus aburruwa-wa, “Akine-ka
ayakwa Neningikarrawara-langwa kinu-bungkawadina-
mulangwa nakina nuw-abuwarrkajungwunuma adinuba-
wiya akina. Umba kirrenu-mukangbijuwama eneja
Neningikarrawara arakba nungkwurruwa-manja. Umba
aburraja wurrukwala warnumamalya kuw-engkirrikajama
ayakwa alawudawarra-murra. Mama wurrakina
kuw-andiyama akena nara wurrakina a-rringkama-
da, akwa mama kuw-engkirrikajama akena nara
akburranguma wurrakina-da,” ni-yama Jesus ena-langwu-
wa warnikabuburrakiyuwa-da.
11 Biya neni-dirrburakama arakba Jesus ena-
langwu-wa warnikabuburrakiyuwa ebina-langwa
alawudawarra. Ni-yama, “Amurndakibina eyukwayuwa
amaninga amadidira Neningikarrawara-langwa wuburra
ayakwa ke-yaminama akina. 12 Umba aburraja

wurrukwala warnumamalya kuw-engkirrikajama ayakwa Neningikarrawara-langwa, akena eneja nakina Namukwa kini-likajama akwa kenu-murrakajinama amurndakibina Neningikarrawara-langwa ayakwa aburra-langwa-langwa mangma. Kembirra ke-yaminama wurrakina warnumamalya wuburra amurndakibina amadidira amaninga ne-ngkilarreyinuma mamurukwa-manja. Umba eneja Namukwa kini-yaminama nakina wurrajija wuburra wurribina narru-menama amurndakibina amadidira. Kenu-murrakajinama Namukwa ayakwa Neningikarrawara-langwa wurrumurndakibina-langwa warnumamalya kajungwa nari-yada eningmiduma wurrakina ebina ayakwa eningaba akwa nari-yada a-werrikambilyuma Neningikarrawara-manja, akwa nari-yada Neningikarrawara enibikama wurrakina-da.

13 “Aburraja wurrukwala warnumamalya kuw-engkirrikajama aburrajukwaba Neningikarrawara-langwa ayakwa akwa ke-yekirrerridinama, karru-menama akina ayakwa aburra-langwu-wa mangma. Akena nara ngalaja ambilyuma akina ayakwa amiyerra aburruwa-manja. Ka-werrikambilyama wurrakina aduwaya-wiya Neningikarrawaru-wa. Akena Namukwa keni-labaja-manja wurrakina-manja warnumamalya kembirra nara arakba a-werrikambilyuma wurrakina Neningikarrawara-manja. Wurrakine-ka kembirra warnumamalya ke-yaminama wuburra amurndakibina amadidira ne-ngkilarreyinuma amurndurrkangwarnda-manja ajiringka.

14 “Aburraja wurrukwala warnumamalya kuw-engkirrikajama ayakwa Neningikarrawara-langwa aburra-jukwaba wurrakina, akena ka-werrikawarriyadinameka awinyamba-langwa wurrakina akwa kuw-engkingkirrikajama angwarndu-wa iya amurndakijikuwa akwa abadakalyu-wa. Ngalaja amukwiyadakina ka-likajama angwurra aburra-langwu-wa mangma, akwa ka-jadijinama ayakwa Neningikarrawara-langwa aburra-langwa-langwa mada. Wurrakine-ka warnumamalya ke-yaminama kembirra wuburra amurndakibina amadidira ne-ngkilarreyinuma akwurrirra-manja akwa na-lingbijangeyinuma, biya na-lungkuwarreyinuma akwa nuw-arrangbama aninga, akena nara ka-walyuwadina akina.

15 “Aburraja wurrukwala warnumamalya kuw-engkirrikajama ayakwa Neningikarrawara-langwa akwa karru-menama karri-lyinginama akina warningamiyerra. Kenumini-yarrkiyarrkuwarakinama wurrakina Neningikarrawara-langwa ayakwa wurriyirrbiyirrba

ngawa akwa ke-yaminjaminama eningaba wurrakina warningangkawura. Ke-yaminama kembirra wurrakina warnumamalya wuburra amurndakibina amadidira nengkilarreyinuma eningaba-manja ajiringka akwa nalungkuwarreyinuma yanda-langwa nuw-arrangbama eningaba aninga akina-da," ni-yama Jesus ena-langwuwa warnikabuburrakiyuwa-da.

Nara ngakwurruwa e-yamama wuburra warnumamalya wurribina narr-abuwarrkinama bajananga

16 Biya kembirra Jesus ni-yengbina ngarningka ayakwa ena-langwa-manja warnikabuburrakiyuwa akwa wurrukwala-manja warnumamalya aburrajukwaba. Nenumakama alawudawarra bajananga-langwa. Ni-yama nakina, "Yakuwa yak-abarrakajina-manja bajananga alikira-manja arrawa, yak-akumurnama akina karrawara, kajungwa karri-rringkini-yada warnumamalya eningaba alarradada amungkwurrkbuda. Yak-abarrakajina-manja akina bajananga yalakena nare-ka abuwarrkama akina. Nara akumama yalakena bajikala karrawara akina-manja bajananga akwa ngarningka nara awiyebajuma akina mamukumungkwulinga-manja arrawa. Umba karrawara yak-akumurnama, kajungwa ka-larrkabarrakajini-yada angalya akina bajananga. Kembirra aburraja wurrukwala warnumamalya kuw-awiyebena-manja arrawu-wa alikirawa karri-rringkinama akina alarradada wurrakina-da," ni-yama Jesus wurrumurndakibina-manja warnumamalyada.

17 Biya ni-yama ngarningka nakina Jesus, "Ebina nuw-abuwarrkajungwunama adinuba-wiya aduwaba kuw-abilyerrikajungwunama akina arija-langwa. 18 Kembirra nungkwurraja yik-engkirrikajame-ka ambaka-langwa kirrakina nganyangwu-wa ayakwa aduwaba. Nara amini-yarrkuwurruma umba yikumini-yarrkuwarakinama angwurra ngawa.

"Karningerribirre-ka karnumamalya nara-manja amini-yarrkuwurruma nganyangwa ayakwa umba yik-engkirrikaja-manja akina angwurra kirrakina, kembirra yiki-yarrkuwarakinama amurndakibina ayakwa nungkwurra-langwa-manja mangma ngawa. Kembirra nganja ngayuwa ka-mamurikajinama nungkwurruwa-manja kajungwa yik-eningmidini-yada angwurra kirrakina. Umba kirruwilyaba karnumamalya yiki-lyangkiyamina-manja kirrakina, 'Ningeningma amurndakakina ayakwa,' akena nara-manja engkirrikuma angwurra kirrakina, umba yikumini-yarrkuwurrena-manja ayakwa

nganyangwa, nare-ka ngayuwa a-mamurikajuma kirrakina. Nungkwurraja kembirra yiki-yakuwabijiname-ka kirrakina amurndakibina ayakwa nganyangwa. Aminakina-langwa kembirra yik-engkirrikajame-ka ambaka-langwa nganyangwu-wa ayakwa aduwaba kirrakina-da," ni-yama Jesus wurrumurndakibinu-wa warnumamalya-da.

Jesus-langwa-langwa dirndenikba akwa wurrarrkwurrkuwena-langwa

19 Bi...ya aburraja Jesus-langwa dirndenikba akwa ngawa warnikukumarnjena ena-langwa na-likenuma wurrakina ebinu-wa alikira Jesus n-ambilyu-murruwa nakina, akena nara kuw-akwudangwukajungwuna wurrakina enuwa-wa mena wurrababurna-baba warnumamalya nuw-ambilyuma yakwujina arrawa. 20 Aburraja nenu-makama kembirra wurrukwala warnumamalya Jesus-manja, "Daka arakba dirndena akwa nenikumarnjena-murriya," ne-yama wurrakina. "Errekba-manja ngawa nuw-alkayenama warna, umba bu-ngayindenama nungkuwa," ne-yama-da.

21 Eneja Jesus ni-yama wurrumurndakakinu-wa warnumamalya wurrababurnu-wa, "Daka dirndirrka akwa ngawa narrkuwarrka-murriya arakba-na? Nganja ninginga-yengbijinama dirndirrka dadingerribirra akwa narrkuwarrka-murriya wurribina nara a-yarrkuwurruma Neningikarrawara-langwa ayakwa umba nuw-engkingkirrikajama akina," ni-yama Jesus aburruwa-wa.

Jesus ni-lyurrkwaka-mulangwa akungwa akwa arrirra

22 Bi...ya arngkawura Jesus ni-likena nakina awurukwu-wa na-kuwabalinu-murruwa adirrungwarna enuwa akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa. Biya nawurraki-rijawudiyinuma mijiyanga-manja. Ni-yama Jesus, "Nga-likaja arakba, ngarr-aburrungkuwarrukwuna enena akungwa," ni-yama. Biya narring-arjiyajuwa dumbala wurrakina biya na-likena arakba-da.

23 Ngalaja makina mijiyanga num-angkidikarrinu...wa. Eneja kembirra Jesus nu-mungkwulinga. Ngalaja kembirra adirrariyaba aruma arrirra narrak-akburranga, narraku-wardanga arakba wurrakina. Na-warumajungwunuma arrubude-ka. Ngalajukwaba akungwa na-warumajungwunuma, na-rrangkuwanginuma adirrungwarna, na-ngakarjeyuma akwa nuw-awiyebeyinuma memedirra-wa mijiyanga. Nuw-awiyebeyinuma akwa na-lyangburrukwajuwame-ka makina-manja mijiyanga-da. Kembirra arngkidarrba ka-ngwardinume-ka wurrakina-da.

24 Kembirra aburraja warnikabuburrakiyuwa Jesus-langwa na-lika akwa nenu-mirajangajuwa Jesus-manja. “Bungkawa! Bungkawa!” ne-yama. “Adinuba aku-lkuwarriname-ka ngarna, umba mirajanga!” ne-yama.

Eneja Jesus nu-mirajanga, biya ni-yengba ayakwa eng-buda akinu-wa arrirra akwa akungwa-wa. “W-erriminja!” ni-yama. Ngalaja kembirra nuw-ar•darra ebina arrirra akwa na-lyurrkwuda arakba akungwa ngalajukwaba-da.

25 Biya Jesus ni-yama ena-langwu-wa warnikabubur-rakiyuwa, “Miyambena-burra nungkwurruwa nara a-werrikambilyuma ngayuwa-wa?” ni-yama.

Aburraja nawurraki-yakikbijangeyina angwurra wurrak-ina. Nuw-akbar•dange-ka. “Numiyambena-burra naka ne-nungkwarba?” ne-yama na-makijeyinuma wurrakina. “Ni-yengbinama ayakwa arrirra-wa akwa akungwa-wa nakina, biya nenakumin-engkirrikajama ngalajukwaba enuwa-wa-da!” ne-yama wurrakina warnikabuburrakiyuwa Jesus-langwa-da.

Jesus nen-eningabaka-mulangwa nuwilyaba nenungk-warba nibina nenu-wilyakama wurramukwa

26 Kembirra Jesus akwa ngawa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa narr-aburrungkuwarrukwama arakba akungwa warniki-liki-yada wurrakina aburrungkuwarru-wa engembu-wa Kiraju-wa. Akine-ka angalya aringbirra emikirra Kiraja nuw-ambilyuma aburrungkuwarra akungwa umba Keliliya aburrungkiladada ngalaja nuw-ambilyuma akina.

Biya ne-yar•da arakba wurrakina Kiraja-manja. 27-29 Kembirra ni-rukbijangu-manja Jesus mijiyanga-langwa ariba-wa, eneja nuwilyaba nenungkwarba nubukwaya ni-likena nenu-kwurukwa enuwa-wa. Nakina nenungkwarba numinakina angalya Kiraja, umba nenu-wilyakama enuwa-manja wurrababurne-ka wurramukwa wurruwurrariya. Warningarakba-kiye-ka wurrumurndakakina wurramukwa namurndak-ambilyuma enuwa-manja. Arngkababurna-langwa nen-engkengkarrngarnuma nakina-manja. Aburraja kembirra warnumamalya ena-langwa nen-ararikama nakina ayarrka-manja akwa alika-manja didija-murra. Akena ni-ngkingkarrngarnuma alakina-kiya didija. Aburraja wurramukwa wurruwurrariya neni-yakiyakarnuma arakba engku-wa nara-murruwa alikira iya warnumamalya. Nara dumbala kin-awiyuwiyebena umba neyebirra nakina n-alilikenuma. Nara kin-ambilya

arakba angalya-manja umba n-ambilyumurra nakina nara-murrumanja alikira iya warnumamalya. Medirra-manja ngawa nu-mungkumungkwuluma narr-akakumarnu-murrumanja warninikijungwa warnumamalya.

Umba n-akwudangwukajungwunu-manja nakina ne-nungkwarba Jesus-uwa, eneja Jesus ni-yengbina nakina ayakwa wurrumurndakibinu-wa wurramukwa. “Wurri-jadiya!” ni-yama. Akena eneja nenungkwarba ni-likilalinga akwa n-abuluwendingama alyengmilyengma-langwa Jesus-manja.

Biya angwurra n-ardanga nakina. “Jesus, Ningkenikuwenikba Neningikarrawara-langwa, ki-yamarrkinama nungkuwa ngayuwa-manja? Nara a-larrkbarjuma ngayuwa umba yi-lalika!” ni-yama.

30 Eneja Jesus ni-yama, “Ningkumiyambena ningken-imikirra?”

“Ningene-ka ningenimikirra ngayuwa ‘Ningababurna,’ ” ni-yama eneja, mena wurrababurna-baba wurramukwa wurruwurrariya nawurrak-awiyebenuma arrawa enuwa-manja.

31 Aburraja wurruwurrariya wurramukwa ne-yama Jesus-uwa, “Marrakba, nara a-larrkuma yirruwa engku-wa, nara a-diduma yarna awurrariya-manja angalya!” ne-yama wurrakina.

32 Umba akina-manja ngawa angalya akwudangwa ngalaja nuw-ambilyuma ababurne-ka bikibiki. Ne-yebiyebukeyinuma aninga angakarjiyinga-manja angalya karrawara amurndakakina. Kembirra wurrumurndakibina wurramukwa ne-yama Jesus-uwa, “Marrakba, yirri-larrkiya amurndakangabu-wa bikibiki,” ne-yama wurrakina wurra-mukwa Jesus-uwa. Eneja kembirra Jesus ni-lyangkuwama nakina-da.

33 Aburraja kembirra wurrumurndakakina wurramukwa nawurraki-jadinga nakina-langwa nenungkwarba akwa nawurraki-likena amurndakibinu-wa bikibiki. Nuw-awiyebaja arakba arrawa bikibiki-manja-da. Ngalaja bikibiki nuw-angkirreyina angwurra arakba. Nawurraki-dirrirnda angadingidirra-wa angalya akwa arakba namurndaku-ngwur•dirruwajungwa akungwa-manja akwa na-jungweyina-da.

34 Aburraja warnungkwarba wurribina narr-embimbirrajuwa-murrumurra bikibiki narri-rringkamurra nuw-angkirreyinuma akungwa-wa akwa na-ngwur•dirruwajungwunuma akina akungwa-manja akwa na-jungweyinuma. Kembirra nuw-angkirreyina wurrakina akwa narra-maka wurrukwala-manja warnumamalya

wurribina nuw-ambilyu-murrumanja angalya-manja aminababurna-murrumanja alikira akwa ngawa nuw-ambilyu-murrumanja wurreyebijeba ambumbawura-manja alikira.

35 Aburraja kembirra wurrababurne-ka warnumama-malya namurndaki-likenuma ebinu-wa angalya bikibiki na-jungweyinu-murruwa. Biya namurndaki-yar•da arakba Jesus-manja akwa nen-akburranga nibina yakwujina nenungkwarba nen-angmungmakayanguma Jesus aburnuwa. Nakine-ka nibina-murrada nenungkwarba n-eningabaduma akena n-awiyebenuma arakba dumbala nakina akwa n-engkirrikenuma Jesus-langwa ayakwa, mena-baba meningaba arakba mangma ena-langwa. Aburraja warnumamalya namurndak-akbar•danguma. 36 Umba aburraja wurribina narr-embimbirrajuwama bikibiki, akwa narri-rringkamurra amurndakibina bikibiki na-jungweyinuma akina, narra-maka wurrumurndakakina-manja warnumamalya n-eningabadu-mulangwa nibina nenungkwarba. Narra-makama ayakwa Jesus nen-eningabaka-mulangwa nakina-da.

37 Kembirra wurrababurne-ka wurruminakina angalya WarningiKiraja warnumamalya ne-yama Jesus-uwa, “Wu-lalika enena angalya yirra-langwa akwa likaja engku-wa,” ne-yama, mena-baba nuw-akbar•danguma angwurra wur-rumurndakakina warnumamalya wurrababurna-langwa. Kembirra eneja Jesus ni-rijawudija mijiyanga-manja neniki-liki-yada nakina. 38 Akena eneja nakina nenungkwarba nibina n-eningabaduma arakba ni-likena Jesus-uwa akwa nen-ambudirrka. “Marrakba,” ni-yama, “yakuwa?”

Jesus eneja neni-larrkama angalyu-wa akwa ni-yama enuwa-wa, 39 “Jeyi! Likaja nungkwa-langwu-wa angalya akwa wurra-makina wurrukwala-manja warnumamalya Neningikarrawara ngin-eningabaka-mulangwa,” ni-yama Jesus.

Eneja nakina nenungkwarba ni-likena arakba nenumurndaku-maka WarningiKiraja-manja warnu-mamalya Jesus nen-eningabaka-mulangwa nakina. Ni-likenuma ngawa mababurna-manja mamurukwa awilyuwilyaba-wiya-wa alikira akwa yanda-langwa wurrababurna-langwa WarningiKiraja warnumamalya warningma arakba ayakwa ena-langwa. Umba eneja Jesus akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa narri-lalika akina angalya akwa na-likena arakba-da.

Jesus nang-enibika-mulangwa dadikijungwa dadiyara akwa nang-eningabaka-mulangwa dangbilyuwa-ma didarringka

40 Biya Jesus akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa narr-aburrungkuwarrukwama ngarningka akungwa akwa na-lawurradinuma Kiraja-langwa angerriba Keliliyu-wa. Aburraja warnumamalya wurruminakina angalya Keliliya nuw-embimbirrarinuma ngawa Jesus-uwa warnungkwurakba. Ni-yar•du-manja kembirra nakina Jesus, nalyelyingmeyinuma wurrakina neni-rringka-mulangwa.

41 Eneja nubukwaya ni-likena nuwilyaba nenungkwarba nenimikirra Jaraja. Nubungkawa nakina jinikakwa-langwa. Biya n-abuluwendinga Jesus-langwa-manja alika akwa nenu-marrakbakama Jesus-uwa akwa ni-yama, “Marrakba, kwa, likaja nganyangwu-wa alikira,” ni-yama, 42 “mena nganyangwa dadiyawarrka ying-angbilyuwadinu-mubaba ajungwa akwa dambawura-murra-baba dakina. Mememberrkwa mambilyuma mamarika iya yinungkwura ying-ambilyuma dakina akena dadiki-jungwangene-ka arakba,” ni-yama.

Eneja kembirra Jesus ni-likena nakina aburnuwa Jaraja ena-langwu-wa alikira. Aburraja wurrababurneka warnumamalya namurndaki-likenuma Jesus-manja aburrajukwaba akinu-wa alikira. Akwudangwa Jesus-manja namurndaki-likenuma wurrakina, namurndaki-lyibilyidanguma wurrumurndakakina, nenu-kwurdakama Jesus-manja lukwakwa.

43 Ngalaja duwilyaba didarringka yingi-likenuma aburruwa-manja. Angbilyuwa dakina dadinungkwurakba. Mememberrkwa mambilyuma mamarika iya yinungkwura yingi-jungwunuma angbilyuwa dakina, mena-baba merra ngala-langwa numu-kwularrinuma miyirrbiyirrba ngawa. Aburraja wurrababurna warnumamalya narringa-mamurikajuwama dakina akina-langwa angbilyuwa akena nara ngalaja king-adingabadina dakina. 44 Biya wurrumurndakibina-manja warnumamalya yingi-likenuma dakina mamurukwa-langwiya, biya ying-akwudangwukajungwa Jesus-uwa akwaburrangarna-langwa, akwa yinginumin-anjalkilyingama dibina dumbala Jesus-langwa dadumakirnda-manja ying-anjaljalangu-murrumanja. Akwa kembirra arngkawura-wiya ngalaja merra ngala-langwa numu-ngwanja, nara arakba kumu-kwularrina.

45 Eneja Jesus ni-yama wurrumurndakibinu-wa warnumamalya, “Angkaburra bi-lyingama?” ni-yama.

Aburraja wurrababurna-langwa warnumamalya nuw-edirremeyina. Eneja Bida ni-yama, “Bungkawa, wurrababurne-ka warna warnumamalya nungkuwa-manja akwudangwa bu-minjirrarjinama,” ni-yama.

46 Umba eneja Jesus ni-yama, “Wurruwilyaba warnumamalya bi-lyingama. Ningeningma nganja mena-baba akwala amawurrina nganyangwa na-likenuma ngayuwa-langwa wurrakinu-wa,” ni-yama.

47 Ngalaja dibina didarringka dadingma nara king-abuwarrkajungwuna. Yingu-murndaburrirridanga dubukwaya yingi-likena alyengmilyengmu-wa, biya ying-abuluwendingama ying-engmudirruwajungwunuma dadumukwurra ajiringka-manja n-arjeyu-murrumanja Jesus. Biya yingi-yengbina ayakwa Jesus-uwa, kajungwa warnik-engkirriki-yada aburrajukwaba warnumamalya ayakwa ngala-langwa. Kembirra yinginu-maka dakina Jesus-manja yingini-lyinga-mulangwa nakina, mena-baba angbilyuwa dakina, akwa ying-adingabadu-mulangwa arakba dakina arngkawura-wiya yingini-lyinga-manja Jesus.

48 Eneja ni-yama nakina Jesus ngaluwa-wa, “Ngeniyerriya nungkuwa, nara a-werrikawarriyaduma. Ningkuwerrikambilyuma ngayuwa-manja ningkakina, kembirra aminakina-langwa ningk-adingabaduma arakba. Jeyi! Likaja yiningaba-murra yukwudukwuda,” ni-yama.

49 Ni-yengbinu-manja Jesus ayakwa ngaluwa-wa, eneja nubukwaya ni-likena nuwilyaba nenungkwarba Jaraja-langwa-langwa alikira. Biya ni-yama Jaraju-wa, “Dadiyawena nungkwa-langwa arakba yingi-jungwuma adinuba. Mama arakba, ni-lalika naka nubungkawa, nara a-likama nakina nungkwa-langwu-wa alikira,” ni-yama.

50 Umba eneja Jesus n-engkirrika akina ayakwa akwa ni-yama Jaraju-wa, “Nara akbar•duma, umba eningmidina amandangwa dakina king-adingabadinama,” ni-yama.

51 Biya Jesus akwa wurrababurna-langwa warnumamalya na-likena ngawa wurriyirrbiyirrba Jaraja-langwu-wa alikira, biya ne-yar•da arakba wurrakina. Biya Jesus nenawiyebaja Bida iya Jaminja iya Janjana iya Jaraja akwa ngalajukwaba dadingiyenikba Jaraja-langwa alikira-wa arrawu-wa, umba nara wurrukwala warnumamalya kenawiyebajuwa nakina. Ni-yama Jesus wurrumurndakibinuwa warnumamalya, “Nara awiyebuma kirrukwala arrawuwa umba yelakwa wurr-ambilya errekba-manja-wiya,” ni-yama.

52 Aburraja wurrababurna-langwa warnumamalya
akina-manja angalya na-ngwadeyinume-ka namurndaki-
ringirriyadinume-ka wurrakina warnumamalya dibina-
langwa dadiyara. Umba ni-yama Jesus aburruwa-wa, “Nara
a-ngwaduma mena nara kingi-jungwuna dadingangkawura
dakina, umba yanda yingu-mungkwulingame-ka marringa
daka aduwaya,” ni-yama Jesus-da.
53 Umba aburraja warnumamalya nenu-
wurrumalyakama nakinu-wa Jesus, mena warningma-baba
dakina amandangwa yingi-jungwuma. 54 Akena eneja Jesus
n-awiyeba arrawu-wa akwa ni-rndarrka ayarrka ngala-
langwa akwa n-ardinga ngaluwa-wa. “Mirajanga!” ni-yama.
55 Ngalaja ngala-langwa amawurrina na-lawurradina
ngaluwa-wa, ying-enibuda arakba dakina-da yingi-jungwu-
murrada-da. Arngkawura-wiya ngawa yingu-mirajanga-da.
Umba Jesus nenu-maka ngala-langwu-wa warnumamalya.
“Wurringa-kwuna aninga king-alyubarini-yada arakba,”
ni-yama nakina-da.
56 Aburnaja nungwadikba akwa dirndadikba neni-
yakikbijangeyine-ka ying-enibudu-mulangwa dakina
diyukwujiya. Eneja Jesus ni-yama wunalakina-kiya-wa,
“Nara a-makuma wurrukwala-manja warnumamalya
ninging-enibika-mulangwa daka ngayuwa,” ni-yama Jesus
wunalakina-kiya-wa nakina-da.

9

*Jesus neni-larrka-mulangwa ena-langwa warnikabubur-
rakiyuwa engku-wa iya engku-wa angalya*

1 Biya kembirra Jesus nenuwurra-murndukwama arakba
ena-langwa warnikabuburrakiyuwa wurrumemberrkwa
wurrambilyuma akwa nenu-kwama ena-langwa amawur-
rina kajungwa wurringbudi-yada wurrakina. Ni-yama Je-
sus aburruwa-wa, “Ngayuwa ke-ngbudirrkinama kirrakina,
kajungwa yika-jadijini-yada wurramukwa warnumamalya-
langwa akwa yikamurndak-eningabakini-yada angbilyuwa-
langwa warnumamalya,” ni-yama Jesus aburruwa-wa.
2 “Kembirra jeyi!” ni-yama. “Wurri-likaja arakba
angerriba. Yika-makina wurrababurna-manja warnuma-
malya kinu-bungkawadina-mulangwa Neningikarrawara.
Akwa ngarningka yik-eningabakini-yada warningerribirra
wurrangbangbilyuwa-murra warnumamalya angbilyuwa-
langwa. 3 Wurri-likaja arakba, akena nara a-wilyakama
amurndakijika. Arnduwarra nara a-wilyakama iya kayuwa
iya aninga akwa angwarnda nara a-wilyakama. Akwa

duwilyaba-ma ngawa dumbala dadingikarrawara yik-awiyebenama, umba nara a-wilyakama dukwala.

4 “Biya kembirra yiki-yar•diya-manja kirrakina awilyaba-manja angalya, akwa yikab-ardijina-manja wurrukwala warnumamalya akwa yikab-awiyebajina-manja kirrakina alikira-wa wurrakina, kembirra yakwujina ngawa yiku-mungkwula marringa. Awilyaba-manja ngawa alikira yiku-mungkwula yanda-langwa yiki-lalikina-manja akina angalya aburra-langwa. 5 Umba yiki-yar•diya-manja eningerribirra-manja angalya akwa ka-warena-manja nungkwurruwa wurruminibina angalya warnumamalya, kembirra yiki-lalikinama akina angalya aburra-langwa. Akwa yiki-jadena-manja nungkwurruwa akina-langwa angalya, yiku-wurrena ajiringka ebina kuw-ar•dirrenama nungkwurra-langwa eningalika. Yiku-wurrenama akina kajungwa wurrumurndakibina warnumamalya warningmi-yada wurrakina yika-lalikinama kirrakina karningangkawura arakba. Yika-wilyakajinama nungk-wurruwa wurrumurndakakina-manja warnumamalya ka-warena-mulangwa nungkwurruwa wurrakina akwa ka-warena-mulangwa Neningikarrawara enejukwaba,” ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa.

6 Aburraja namurndaki-likenuma arakba wur-rakina engku-wa iya engku-wa angalya warniku-maki-yada wurrakina warnikabuburrakiyuwa wurrumurndakakina-manja warnumamalya eningaba ayakwa Neningikarrawara-langwa-langwa, akwa warnik-eningabaki-yada warnumamalya wurribina wurrangbangbilyuwa-murra-da.

Yerida neni-ngayindangu-mulangwa neniki-rringki-yada Jesus

7 Bi...ya eneja Yerida, nibina nu-bungkawadinuma akina-manja angalya Keliliya, n-engkirrikenuma nakina ayakwa warnumamalya na-lyelyimbukweyinuma wurrakina Jesus-langwa. Wurrakine-ka na-makijeyinuma amurndakibina-langwa ni-yama-mulangwa Jesus akwa ngawa amurndakibina-langwa ayakwa ni-yengbinu-mulangwa nakina warnumamalya-manja. Umba nakina Yerida nara kinu-mumiringka ayakwa ebina ne-yengbeyinuma, mena wurrukwala-baba ne-yamama, “Janjana Nenikumingekingambaja n-enibuduma ni-jungwu-murrada nakina-da.” 8 Umba aburraja ne-yamama wurrukwala, “Eliye-ka dukwa nakina ni-yar•duma yelakwa.” Umba aburraja ne-yamama wurrukwala, “Nuwilyaba NuBurabuda nibina ni-jungwu-murrada

arakburakba-kiya-wiya naka-bina dukwa-da n-enibudumada.”

9 Nara kinu-mumiringka eneja Yerida n-engkirrikenumulangwa akina ayakwa ne-yengbeyinuma nalyelyimbukweyinuma wurrakina. Umba ni-lyangkiyama nakina, “Ne-yamarrkiname-ka amurndakakina ayakwa? Ningenu-makama nuwilyaba-manja nawinyamba nganyangwa akwa eneja nenumini-ngkarrngarnuma aringka Janjana-langwa arakba-da! Numiyambena-langwa nenungkwarba kembirra na-lyelyimbukweyinama wurrakina?” ni-yama nakina Yerida ni-lyangkumakajungwunumada. Kembirra neni-ngayindanguma angwurra nenuminaburangkama neniki-rringki-yada Jesus ena-langwa-murra menba-da.

Jesus nenu-kwa-mulangwa aninga iya akwalya wurruwurrakwulyumida-wa warnungkwarba 5,000

10 Aburraja kembirra namurndaki-lawurradina arakba wurrumurndakibina warnikilarrkilarrka warnungkwarba Jesus-langwa enuwa-wa. Biya nenu-maka wurrakina Jesusmanja ababurna-langwa ne-yama-mulangwa amurndakakina. Eneja kembirra Jesus nenu-wilyaka wurrakina angerriba engembu-wa Bejeda. Nenu-wilyakama wurrumurndakakina wulkwa, umba nara wurrukwala kenu-wilyaka nakina Jesus.

11 Aburraja wurrukwala warnumamalya nuwengkirrikama ayakwa nakina Jesus ni-likenu-mulangwa angerriba Bejedu-wa akwa nuw-arijidinuma enuwawa wurrakina arija-langwa. Kembirra wurrakina nenakburranga arakba nakina wilyarra. Eneja Jesus nara kinu-minangkirreyina wurrakina umba ni-yengbina ayakwa aburruwa-manja kinu-bungkawadina-mulangwa Neningikarrawara, akwa nenumurndak-eningabaka nakina wurribina wurrangbangbilyuwa-murra warnumamalya.

12 Kembirra na-larruwurada arakba, numamerrimerrkbalina mamawura. Aburraja wurrumurndakibina warnikabuburrakiyuwa wurrumemberrkwa wurrambilyuma Jesus-langwa na-likena enuwa-wa. Neyama, “Ene-ka angalya eningalikira-ma. Kembirra wurralarrkaja arakba wurrumurndakenena warnumamalya. Abu-likaja arakba kajungwa kuw-alyubarini-yada aninga akwa ka-mungkwuli-yada marringa amurndakeyina-manja angalya yenjerra,” ne-yama.

13 Eneja Jesus ni-yama aburruwa-wa, “Nungkwurruweka-dangwa wurra-kwuna aninga kuw-alyubarini-yada warna warnumamalya,” ni-yama.

Aburraja ne-yama, “Yarne-ka yirru-wilyakinama amangbala damba akwa ambilyuma akwalya umba nara akwala ebina-da. Nare-ka yarna a-kwama wurrumurndakeyina wurruwurrakwulyumida warnumamalya enena aninga-da. Dukwa yirrumini-ngayindenama nungkuwa yarna yikilikajama yiku-beyindenama aninga wurrumurndakeyinalangwa wurruwurrakwulyumida warnumamalya-da?” neyama. 14 Aburraja wurrakina warnumamalya yakwujina nuw-ambilyuma wurruwurrakwulyumide-ka nalyimberrumur•dinumurra, 5,000 warnungkwarba akwa ngawa wurridarringka akwa wurriyukwayuwa aburralangwa aburrajukwaba.

Eneja kembirra ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Wurr-ambarrijina abangmakayena ajiringka-manja. Abuwurra-murndukwuna 50 yelakwa, 50 angakuba, umba 50 yada-langwalangwa. Abi-yamina ngawa wurrumurndakenena warnumamalya wurruwurrakwulyumida-langwa,” niyama Jesus. 15 Kembirra aburraja warnikabuburrakiyuwa ena-langwa narra-maka wurrumurndakibina-manja warnumamalya ebina-langwiya ayakwa Jesus-langwa. Akwa kembirra aburraja nuw-alambarringa arakba wurrakina wurrababurna-langwa-da.

16 Eneja kembirra Jesus ni-rndirrka ebina amangbala damba akwa ambilyuma akwalya. Akwa nungwundikadinga, angubina-wa n-andeya, akwa neniyangmarngkwajuwa Neningikarrawara nenu-kwamulangwa nakina ebina damba iya akwalya wurrakinamanja. Biya numurndaku-kuwarranga kembirra ebina eyukwayuwa-wiya-da. Akwa nenu-kwa akina damba iya akwalya ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, kajungwa aburramba-langwa warniku-kwi-yada akina wurrumurndakibinu-wa warnumamalya-da. 17 Aburraja ne-yebukeyina arakba-da akwa namurndaki-ladinga wurrababurna-langwa-da.

Ngalaja yakwujina adirrungwarna angarumungkwa alabura nuw-ambilyuma akina. Kembirra wurrumurndakibina warnumamalya narruwurramurndukwama amurndakibina eyukwayuwa aninga narri-lalika-mulangwa nuw-eyijinu-murrada wurrakina. Aburraja Jesus-langwa warnikabuburrakiyuwa narrakumarnuma amurndakakina ebina-manja adirrungwarna angarumungkwa alabura akina aninga. Kembirra ememberrkwa ambilyuma angarumungkwa alabura adidirrungwarna na-lyangburrukwunuma-da.

Bida ni-yengbinu-mulangwa ayakwa Jesus-langwa-langwa

18 Bi...ya arngkawura eneja Jesus nakina nakwukawura
n-ambilyuma akwa nu-buriyaminuma Neningikarrawaru-
wa. Aburraja wurrubukwaya na-likena arakba enuwa-
wa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa. Umba Jesus ni-
yama aburruwa-wa, “Na-lyelyimbukweyinu-manja warnu-
mamalya, ningumiyambena ningena ne-yamama wurrak-
ina?” ni-yama.

19 Aburraja ne-yama wurrakina Jesus-uwa, “Wurrukwala
warnumamalya ne-yamama, ‘Nakine-ka Janjana, nibina
Nenikumingekingambaja-da.’ Umba aburraja wurrukwala
ne-yamama wurrakina, ‘Eliye-ka nakina-da.’ Aburraja wur-
rukwala ne-yamama, ‘Nuwilyabe-ka NuBurabuda nenungk-
warba neningarakba-kiya n-enibuduma arakba nakina-
da,’ ” ne-yama.

20 “Umba nungkwurraja?” ni-yama eneja Jesus aburruwa-
wa. “Ningumiyambena ngayuwa kirri-yaminama?” ni-
yama.

Eneja Bida ni-lawurrakaja ayakwa. “Nungkuwe-
ka ningkubungkawa ningkibina Neningikarrawara ni-
yengbinu-mulangwa nakina arakburakba-kiya-wiya,” ni-
yama. “Ni-yamama nakina Neningikarrawara, ‘Ngayuwe-
ka ningena ningeniki-larrka nuwilyaba nenumamalya
kajungwa ken-enibikini-yada nakina nganyangwa
warnumamalya,’ ni-yamama. Kembirra nungkuwa-
bina ningkakina ningkenumamalya ningkenimikirra
NingkuMejaya-da,” ni-yama Bida nakina-da.

*Jesus ni-yengbinu-mulangwa ayakwa neniki-lyanda-
langwa akwa neniki-jungwa-langwa*

21 Eneja ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabubur-
rakiyuwa, “Nare-ka a-makama warningerribirra-manja
warnumamalya ebina Bida ni-yengbinu-mulangwa
ayakwa ngayuwa-langwa. 22 Ngayuwe-ka ningena,
ningibina-murrada ningi-rukwularrinuma enena-manja
angalya, ki-lyandiname-ka angwurra ningena-da.
Aburraja wurrarumuruma ngakwurra-langwa akwa
ngawa WurruMinida wurrarumuruma ka-warename-
ka wurrakina ngayuwa. Aburraja warnikakakirumaka
Mawijija-langwa eningarumuruma ayakwa aburrajukwaba
ka-warename-ka ngayuwa-da. Kabu-wardenama
ningena akena k-enibudinama mabiyakarbiya-manja
mamawura ngayuwa-da,” ni-yama Jesus ena-langwu-wa
warnikabuburrakiyuwa-da.

23 Kembirra Jesus ni-yengbina ngarningka ayakwa ena-
langwu-wa warnikabuburrakiyuwa wurrababurnu-wa.

“Kwurruwa-yi!” ni-yama. “W-engkirraja enenu-wa ayakwa ningi-yengbina-murruwa. Karningerribirra karnumamalya yiki-ngayindena-manja yiki-yuwarna-manja ngayuwa-manja, kembirra yiki-yakuwabijina amurndakibina amurndakijika-murriya kirri-ngayindenama umba yiki-lyangkiyamina, ‘Nare-ka! Nara a-ngayinduma amurndakakina arakba,’ yiki-lyangkiyamina kirrakina,” ni-yama Jesus. “Mababurna-langwa marringa nara a-waruma kirrakina karniki-lika-langwa eningerribirru-wa angalya ki-likaja-murruwa ngayuwa. Ngayuwa wuburra yiki-yaminama, mama yiki-lyandinama kirrakina, wuburra laka ki-lyandinama ngayuwa eka-manja ka-mambalina-murrumanja. 24 Nara amin-engkirrikajajungwuma nungkwurra-langwa-langwa, mena-baba yikumin-engkirrikajajungwuna-manja kirrakina, yiku-milkikajungwuna-manja akwa yik-engkingkirrikaja-manja karnik-ambilyinga-langwa karniba karningangkawura, kembirra yiki-jungwunama kirrakina-da. Umba nungkwaja nara-manja a-marrukwajungwuma, mama kabu-wardena-manja wurrukwala warnumamalya nungkuwa-manja, umba yiki-yuwarna-manja ngayuwa-manja akwudangwa, kembirra k-enibudinama ningkeningangkawura ningkakina-da. 25 Umba nungkwaja ku-wilyakina-manja ababurna-langwa eningerribirra amurndakijika eminimininingka amurndakibina ningki-ngayindena-mulangwa, mama k-ambilyama ningkubungkawa ningkaruma ningkilyengma enena-manja angalya, akena nara-manja ebina amamalya akwanenibika nungkwa-langwa, amiyambena kembirra eningaba nungkwa-langwa? Nare-ka ebina eningaba nungkwa-langwa-da!

26 “Umba karningerribirra karnumamalya yiki-yeliyena-manja aduwaba ngayuwa-langwa akwa ngawa nganyangwa-langwa ayakwa, kembirra ngayamba-langwa kamini-yeliyenama nganjukwaba nungkwurruwa-langwa. Ngayuwa, ningibina-murrada ningi-rukwularrinuma enena-manja angalya, kamini-yeliyenama nungkwurruwa-langwa akini-yada ngawa ki-lawurradina-manja ngayuwa yangkwurrangwa. Ki-lawurradina-manja ngayuwa yangkwurrangwa ku-kwulyadenama ningena ngayabakiya-ba. Akwa ku-kwulyadenama ngarningka Nungwarrka-langwu-ma alarradada. Akwa aburrajukwaba warnikumamurikaja Neningikarrawara-langwa ka-kwulyadenama wurrakina.

27 “W-engkirraja enena ayakwa ngarra-makinama ningi-

larrkbularrkbakinama. Karne-ka kirrukwala karnu-mamalya yelakwa nara a-jungwuma kirrakina yanda-langwa yikini-rringkina-manja Neningikarrawara kinu-bungkawadina-manja nakina kirrababurna-manja kar-numamalya ababurna-langwa angalya," ni-yama Jesus wurrumurndakibinu-wa warnumamalya-da.

Jesus ni-miningkadinu-mulangwa

28 Bi...ya ngalaja mamangbala mambilyuma mamawura numu-likenuma makina. Biya kembirra Jesus nenu-wilyakama Bida iya Janjana akwa Jaminja, kembirra nabuki-likenuma nabuku-wurdanguma wurrubukalakina angakarjiyinga-wa angalya, kajungwa kinu-buriyamini-yada nakina Jesus Neningikarrawaru-wa yakwujina. Biya nabuku-wurdanga wurrubukalakina karrawaru-wa. Kembirra arakba nu-buriyaminuma Jesus Neningikarrawaru-wa. 29-32 Umba aburrubukwurraja Bida iya Janjana akwa Jaminja narrubukuma-ngayindanguma marringa. Akwa nabuku-mungkwulinga maruma marringa wurrubukalakina. Eneja kembirra nu-buriyaminu-wiya nakina Jesus, ni-miningkadinume-ka nenumukwurra. Ngalaja dibina dumbala ena-langwa n-awiyebenuma nakina yingu-kwulyarriyinume-ka arakba dakina. Yingu-kwulyadanguma dukwulyadade-ka wuburra amangwurrajija amarrirla-langwa dakina.

Aburnaja kembirra wunambilyuma-kiya wunenungkwarba-kiya neni-jadinga adirrariyaba yakwujina. Biya nabuki-lyelyimbukweyinuma arakba yakwujina aburrubukwurruwa Jesus. Wunalakina wunenungkwarba-kiya wunenimikirra-kiya nuwilyaba nubungkawa Mawijija nakina umba nuwilyaba Eliya, NuBurabuda nenungkwarba nakina. Arakburakba-kiya-wiya neni-jungweyinu-murrada wunalakina, akena Jesus-manja arakba yakwujina wunalakina-da. Akwa nenu-kwulyarriyinume-ka aburnajukwaba wunalakina-kiya. Biya nabuki-lyelyimbukweyinuma wurrubukalakina neniki-jungwa-langwa Jesus Jirujalema-manja. Neniki-jungwi-yada Jesus nakina mena Neningikarrawara ni-lyangkuwerribikajungwunuma akina arakburakba-kiya-wiya.

Kembirra aburrubukwurraja Bida iya Janjana akwa Jaminja nabuku-mirajanga arakba, akwa neni-rringka Jesus nu-kwulyarriyinuma nakina. Akwa narralirraki-rringka ngar-ningka wunalakina wunenungkwarba-kiya Jesus-manja ak-wudangwa nen-alkayanguma.

33 Aburnaja wuneniki-liki-yada wunalakina wunenungkwarba-kiya Jesus-langwa arakba. Eneja ni-yama Bida Jesus-uwa, “Bungkawa,” ni-yama, “eningabe-ka ena yirrubuk-ambilyama yarna yelakwa-da. Kembirra kamini-ngekburakiname-ka abiyakarbiya amiyerriya, awilyaba nungkwa-langwa, awilyaba Mawijija-langwa umba awilyaba Eliya-langwa-da,” ni-yama nakina Bida. Akena erribirra ni-yengbinuma nakina Bida, mena nara-baba angwurra kin-engkirrikena akinu-wa ayakwa ena-langwa.

34 Awilyaba-wiya ayakwa ni-yengbinu-wiya Bida, ngalaja angubina na-jadinga narrakuwurraku-wurumbija wurrakina-manja yakwujina karrawara angakarjiyinga-manja angalya. Aburrubukwurraja nabuk-akbar•da wurrubukalakina Bida iya Janjana akwa Jaminja narrakuwurraku-wurumbiju-mulangwa akina angubina aburrubukwurruwa-manja akwa ngawa Jesus-manja akwa ngawa wunalakina-manja Mawijija-manja akwa Eliya-manja aburnajukwaba akina-da.

35 Biya nuw-engkirrika arakba amayakwa ne-yengbinuma angaluba angubina-langwa. Ne-yama ngalaja, “Naka Nenikuwarrka nganyangwa, nibina ningu-wekbalyinuma. W-engkirraja enuwa-wa,” ne-yama akina amayakwa.

36 Kembirra ne-yengbinu-mulangwa akina amayakwa, aburrubukwurraja wurrubukalekbina Bida iya Janjana akwa Jaminja neni-rringka Jesus nakwukawura arakba nakina-da. Nara wurribina wurrukwala umba Jesus enuwa yimbukwa neni-rringkama nakwukawura arakba-da. Akena nara karra-maka wurrubukalakina wurrukwala-manja warnumamalya ebina-langwa narri-rringka-mulangwa, umba nabuki-yengminjadinuma, nara ayakwa kabuki-yengbina wurrubukalakina ngawa-da.

Nenjarrngalyilya-langwa nibina Jesus nen-eningabaka-mulangwa nakina

37 Biya mingka-manja mamawura Jesus akwa wurrubukalekbina ena-langwa wurrubukabiyakarbiya warnikabuburrakiyuwa nabuki-dirrirnduma arakba ebina-langwa angakarjiyinga. Aburraja wurrababurne-ka warnumamalya nuw-akburranganja wurrakina yakwujina arrawa. 38 Eneja nuwilyaba nenungkwarba n-ardanga nakina Jesus-uwa akwa ni-yama, “Bungkawa, yimini-rringka-langwa naka nenikuwarrka nambawura-murra. 39 Aburraja wurruwilyaba wurruwurrariya wurramukwa nenu-mumenama nakina arngkababurna-langwa.

Na-warduwardeminame-ka wurrakina wurramukwa akwa nenu-murndakuwarrijinama nenumadangkwa niyukwujiya-langwa angerriba iya angerriba, kembirra alyukwalya na-jadenama edirra-langwa ena-langwa-langwa. Wurrakine-ka wurramukwa nara a-lalikama naka niyukwujiya umba neni-lyandikiname-ka naka. 40 Nganja ningarra-yendabenuma warnikabuburrakiyuwa nungkwa-langwa karra-jadijuwi-yada wurrakina wurramukwa, akena nara aburraja karra-jadijuwa-da," ni-yama nibina nungwenikba Jesus-uwa-da.

41 Eneja ni-yama Jesus wurrumurndakibinu-wa warnu-mamalya, "Karukwa, mukwurrake-ka mangma kirruma-wilyakinama ngawa karna karnumamalya, kembirra nara ambaka a-werrikambilyuma kirrakina ngayuwa-manja. Ngayuwe-ka ningena ning-erriburandiname-ka nungkwurruwa-wa. Ngambi-yade-ka ka-lalikinama ngayuwa nungkwurruwa karnumamalya?" ni-yama Jesus. Biya kembirra ni-yama nakina nibinu-wa nenungkwarba, "Kwa, nu-wilyakina nenikuwena yangkwurrangwa," ni-yama.

42 Aburnaja neni-likena wunalakina Jesus-uwa ak-ena lukwakwa aburraja wurribina wurramukwa neni-kbilyajanga nakina niyukwujiya ajiringka-wa, akwa nenu-murndakuwarrijuwa nenumadangkwa ena-langwa anger-riba iya angerriba. Eneja ni-yengbina nakina Jesus ayakwa wurrakinu-wa wurramukwa. "Jadiya nakina-langwa niyuk-wujiya," ni-yama. Ni-yengbinu-wiya nakina Jesus akina ayakwa wurrakinu-wa wurramukwa, kembirra eneja n-eningabaduma arakba nakina niyukwujiya. Kembirra Jesus ni-yama nungwenikba-wa, "Naka arakba nenikuwena n-eningabaduma," ni-yama.

43 Aburraja wurrababurna-langwa warnumamalya ebina-manja angalya ne-yakikbijangeyinuma angwurra mena Neningikarrawara narrubuda amandangwa nakina-baba-da.

Ni-yengbinu-mulangwa Jesus ngarningka kini-jungwuna-mulangwa

Na-makijeyinu-wiya ngawa wurrumurndakibina warnumamalya ababurna-langwa eningiringaba ni-yama-mulangwa Jesus, eneja ni-yengbina nakina Jesus ayakwa ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa. 44 "W-engkirraja ambaka-langwa enenu-wa ayakwa ka-makina-murruwa ngayuwa nungkwurruwa-wa," ni-yama. "Yik-awiyebajina-manja enena ayakwa muwilyabu-wa mada, nara a-jadijuma mungarrkuwarru-wa, umba yiku-wilyakinama

akina ngawa. Ngayuwe-ka ningena ning-ambilyama ningibina-murrada ningi-rukwularrinuma enena-manja angalya, akena aburraja wurrukwala warnungkwarba kabu-menama, kabu-wilyakinama wurrububungkawu-wa," ni-yama Jesus aburruwa-wa.

45 Akena aburraja warnikabuburrakiyuwa Jesus-langwa nara karru-mumiringka akina ayakwa ena-langwa wurrakina. Akine-ka ayakwa nuw-abuwarrkajungwunuma kajungwa nari-yada a-mumiringkama wurrakina warnungkwarba. Kembirra nare-ka ke-yama keni-yengkilabena wurrakina, "Ne-yamarrkama ebina ayakwa ningki-yengbinuma?" nara ke-yama keni-yengkilabena, mena namurndak-akbar•danguma angwurra wurrakina-baba-da.

Nara ngakwurruwa a-ngkweningabakajungwuma

46 Biya kembirra wurrumurndakakina warnikabuburrakiyuwa Jesus-langwa namurndaku-merribeyinuma akwa ne-yama, "Ngarrumiyambena ngarraruma ngarrukwala-manja angwurra? Umba ngarrumiyambena aku-bungkawadinama ngarrukwala-manja ngarnungkwarba?" ne-yama.

47 Eneja Jesus neningma nakina aburra-langwa mangma akwa nen-ardijuwa nuwilyaba niyukwujiya enuwa-wa. Nen-arjiyajuwama nakina enuwa-manja nurukwuwarra-langwa, 48 akwa ni-yama ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, "Karningerribirra karnumamalya yikumin-engkirrikaja-manja ngayuwa-wa akwa yiki-lyelyingmina-manja naka niyukwujiya, kembirra yiki-lyelyingminama kirrakina ngarningka ngayuwa nganjukwaba. Akwa karningerribirra karnumamalya yiki-lyelyingmina-manja ngayuwa, kembirra yiki-lyelyingminama ngarningka Neningikarrawara enejuk-waba, nibina ngini-larrkama ngayuwa yangkwurrangwa nungkwurruwa-wa. Kirruwilyaba karnumamalya nara-manja a-ngkweningabakajungwuma kirrakina umba yikaminu-war•dena-manja wurrukwala-langwa warka, kembirra eneja nakina Neningikarrawara kini-yaminama nungkwurruwa-wa, 'Ningkaruma ningkenumamalya,' kini-yaminama nakina-da," ni-yama nakina Jesus aburruwa-wa.

Warnumamalya neni-yengbijuwa-mulangwa Jesus-langwa ekirra

49 Eneja kembirra Janjana ni-yama Jesus-uwa, "Bungkawa," ni-yama, "yini-rringkama yarna nuwilyaba nenungkwarba neni-jadijuwama wurruwurrariya

wurramukwa warnumamalya-langwa. Umba eneja ni-yengbijuwama nakina ekirra nungkwa-langwa. Kembirra yinu-ngwanjajuma mena nara-baba nakina ngakwurra-langwa nenumamalya," ni-yama Janjana nakina-da.

50 Umba eneja nakina Jesus ni-yengbina ayakwa Janjanu-wa akwa ngarningka ena-langwu-wa wurrukwala warnikabuburrakiyuwa. "A•a, nara a-ngwanjajuma nakina," ni-yama. "Nara a-ngwanjajuma mena nakina nenumamalya, nibina nara a-waruma nungkwurruwa-manja, kirrenu-mamurikajinama nungkwurruwa nakina-da," ni-yama Jesus aburruwa-wa-da.

Wurrukwala warnumamalya WarningiJameriya na-warangu-mulangwa Jesus

51 Bi...ya ni-lyangkuwerribikajungwununa arakba nakina Jesus kini-likaji-yada dirrbura Jirujalemu-wa kajungwa nari-yada ambudiduma amiyerra nakina. Num-ambawuradinuma arakba ngalaja mamawura neniki-lawurrada-langwa Jesus Neningikarrawara-langwu-wa angalya abalkayu-wa. 52 Neni-larrkenuma kembirra Jesus wurrukwala warnungkwarba awilyabu-wa angalya aminambawura-murruwa alikira. Akine-ka angalya nuw-ambilyuma Jameriya-manja mibina-manja mamurukwa numu-likenu-murrumanja Jirujalemu-wa makina. Neni-larrkenuma nakina Jesus kajungwa warnik-aburangki-yada wurrakina angalya adinakba nenik-ambilyingi-yada wilyarra nakina. Aburraja na-lyengmanguma wurrakina adinakba umba Jesus akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa nuw-arijidinuma wurrumurndakakina arija-langwa-da.

Bi...ya aburraja ne-yar•da arakba wurrakina warnungk-warba akina-manja angalya aminambawura alikira. Akwa narre-yengkilabena wurrakina warningakwujina warnumamalya alikiri-yada Jesus-langwi-yada akwa ngawa ena-langwi-yada warnikabuburrakiyuwa kajungwa warnik-ambilyingi-yada aduwaya wurrakina yakwujina. 53 Akena aburraja wurruminakina angalya WarningiJameriya warnumamalya namurndaku-waranguma nara ambilyuma Jesus aburra-langwa-manja angalya. Namurndaku-waranguma wurrumurndakakina warnumamalya mena narra-wirrikba-mubaba angwurra warningerribirra-manja WarningiJudiya warnumamalya. Akwa ngarningka warningma wurrakina kini-likajama nakina Jesus Jirujalemu-wa kajungwa nenik-ambarringi-yada nakina Akwurungkuwarrukwa yakwujina-da.

54 Bi...ya aburraja nuw-akburranganja-manja ngarningka
wurribina warnungkwarba akwa Jesus akwa ena-
langwa warnikabuburrakiyuwa, nenu-makama wurrakina
Jesus-manja ebina ayakwa na-warangu-mulangwa Jesus
wurrumurndakibina WarningiJameriya warnumamalya.
Aburnaja kembirra Jaminja akwa Janjana neni-
yama Jesus-uwa arakba, “Bungkawa,” neni-yama,
“dukwa ningkakina yirri-ngayindenama yarna yikini-
yengkilabajama Neningikarrawaru-wa kajungwa kini-
larrkaji-yada nakina angwura angubina-langwa karraki-
dakini-yada wurrumurndakeyena WarningiJameriya
warnumamalya-da?” neni-yama wunalakina-da.
55 Eneja Jesus ni-yama wunalakina-kiya-wa
wunenungkwarba-kiya, “Nare-ka e-yengbuma
nungkwurnuwa amukwiyadakina ayakwa kinalakina-da,”
ni-yama nakina. 56 Kembirra nara ka-ngwanjina wurrakina
Jesus akwa ngawa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa
akina-manja angalya, umba wurrarrijinungkwa ngawa
angwurra namurndaki-likenuma emininگku-wa angalya-
da.

Akini-yuwarna-mulangwa Jesus-manja

57 Biya Jesus akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa
na-likenu-manja lukwakwa wurrakina nuw-akburranganja
nuwilyaba nenungkwarba. Eneja ni-yama nakina Jesus-
uwa, “Nganjukwaba ki-likajama nungkuwa-manja,” ni-
yama. “Yiba-yibiyuwarnama ngawa ngayuwa ababurnu-
wa angalya ki-likaja-murruwa nungkuwa ningkakina-da,”
ni-yama nakina.
58 Eneja ni-yama Jesus enuwa-wa, “Kwuja, akine-
ka warningenimbaluba-langwa edirra aburra-langwa
akwa ngawa wurrajija-langwa miyerriya aburra-langwa
aburrajukwaba makina. Akena nara ebina angalya
nganyangwa-da. Ngayuwe-ka ningena ning-ambilyama
ningibina-murrada ningi-rukwularrinuma enena-manja
angalya, akena nara ebina angalya nganyangwa kajungwa
ningeniku-mungkwulingi-yada ningingkinyungwurra
wurrumurndakibina wuburra warningenimbaluba
akwa wurrajija wurribina na-mungkwulijeyinama
wurringkinyungwurra wurrakina-da,” ni-yama Jesus
nibinu-wa nenungkwarba nakina-da.
59 Bi...ya nuw-akburranganja Jesus akwa ena-langwa
warnikabuburrakiyuwa nuwilyaba ngarningka nenungk-
warba ni-likenuma mamurukwa-langwiya. Biya Jesus
ni-yama enuwa-wa, “Kwa, likaja yakuwa, yi-yuwarna
ngayuwa-manja,” ni-yama.

Eneja nenungkwarba ni-yama, “Nara ambaka, Bungkawa,” ni-yama. “Ngi-likaja-langwa adinuba-wiya angalyu-wa, mena nungwarrka nganyangwa ni-jungwuma arakba. Kini-rungkwabinama adinuba-wiya nenumadangkwa ajiringka-manja, kembirra arija-langwa ki-likajama yiba-yuwarnama ngayuwa nungkuwa-manja,” ni-yama.

60 Eneja ni-yama Jesus enuwa-wa, “Aburraja warnuma-malya wurribina nara a-likama Neningikarrawara-langwa-manja mamurukwa aburra-rungkwabina warninikijungwa warnumadangkwa aburra-langwa, mena na-likaja-mubaba aburrajukwaba warninikijungwa wuburra wurrakina. Umba nungkwaja, jeyi, likaja arakba, umba ka-makina warnumamalya-manja, ‘Neningikarrawara kinu-bungkawadini-yada nakina kirrababurna-manja karnumamalya ababurna-langwa angalya,’ ki-yaminama nungkuwa ningkakina-da,” ni-yama Jesus enuwa-wa-da.

61 Eneja nuwilyaba ningka nenungkwarba ni-yama Jesus-uwa, “Bungkawa,” ni-yama, “ningena ngayuwa yiba-yuwarnama nungkuwa-manja, umba adinuba-wiya ngi-likiya-langwa angalyu-wa ngayuwa ka-makini-yada nganyangwa-manja warnumamalya yiba-yuwarna-mulangwa ngayuwa nungkuwa-manja,” ni-yama nakina.

62 Eneja kembirra Jesus ni-yama enuwa-wa, “Nungk-waja yiki-yuwarna-manja ngayuwa-manja, kembirra nara ningkakina errikerruma. K-errikerrina-manja nungkuwa, kembirra ki-yaminama ningkakina nuwilyaba wuburra nenungkwarba ni-ngadingkarrijinama ajiringka. Kin-errikerrina-manja akwaburrangarnu-wa nakina, nara kem-birra dirrbura a-likama, umba angerriba iya anger-riba kini-likajama kini-yangkwuruwudinama nakina-da. Nakina wuburra nenungkwarba ki-yaminama nungkwaja yimini-yarrkuwarakina-mulangwa aduwaya nganyangwa ayakwa akena yi-lalikina-mulangwa ngayuwa-da. Nare-ka Neningikarrawara a-bungkawaduma kirramukwiyadakina-manja karnumamalya nakina-da,” ni-yama Jesus enuwa-wa-da.

10

Jesus neni-larrkenu-mulangwa 70 warnumamalya engku-wa iya engku-wa angalya

1 Bi...ya Nubungkawa Jesus nu-wekbalyinuma nakina wurrukwala ngarningka warnumamalya. Ni-lyangkuwerribikajungwunuma neniki-liki-yada ababurnu-wa angalya nuw-ambilyu-murruwa alikira

iya warnumamalya. Nu-wekbalyinuma nakina 70 warnumamalya kajungwa ka-lyengmeni-yada wurrakina wurrambambilyuma-wiya angerriba iya angerriba amurndakakinu-wa angalya umba kuw-arijidini-yada Jesus akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa wurrumemberrkwa wurrambilyuma ambaka-murra wurrakina-da.

2 Ni-yengbina kembirra Jesus amurndakenena ayakwa lukwuniyawa aburruwa-wa nara-wiya ka-likena engku-wa. “W-engkirrikiya,” ni-yama Jesus. “Adinuba Neningikarrawara kinu-bungkawadinama nakina. Aburraja warnumamalya warnik-engkirriki-yada wurrababurna Neningikarrawara-langwa ayakwa arakba wurrakina. Kembirra kuw-engkirrikaja-manja nara wurrakina a-waruma ena-langwa ayakwa umba kenumin-engkirrikajama enuwa-wa. Akena nungkwurraja kirribina kinuminu-war•denama Neningikarrawara-langwa warka aduwaba kirrambawure-ka kirrakina-da. Kembirra wuni-yengkilabaja Nubungkawa Neningikarrawara kajungwa keni-larrkaji-yada nakina wurrababurna warnikuminuwar•duwar•da ena-langwa kajungwa kenu-makini-yada ena-langwa ayakwa wurrababurna-manja warnumamalya nakina-da.

3 “W-engkirrikiya,” ni-yama ngarningka Jesus. “Kuw-akburranganja-manja warningenimbaluba ebina eyukwu-jiya jiba, enijiyangme-ka awinyamba akina jiba eyuk-wujiya, wurrabarda-baba awinyamba wurrakina warnin-genimbaluba. Umba nganja ngarra-larrkajama nungk-wurruwa aduwaba akwa akine-ka wuburra eyukwu-jiya jiba yiki-yaminama kirrakina karnumamalya. Yik-akburrangeyinama kirrakina warnumamalya wurribina wurrabarda awinyamba wurrakina-da.”

4-5 Biya Jesus ni-yama ngarningka, “Nare-ka a-wilyakama angwarnda iya beka meninganinga akwa eningalika nungkwurruwa-manja, umba erribirra yiki-likaja. Biya yika-rringkina-manja wurrukwala warnumamalya mamurukwa-manja, nara ambudiduma a-lyelyimbukwajuma lukwakwa umba dirrbura yiki-likaja kirrakina ngawa.

“Kembirra yikini-yar•diya-manja kinalekbina kinambilyuma-kiya kinenumamalya-kiya awilyaba-manja angalya akwa yikin-awiyebena-manja arrawu-wa alikira-wa kinalakina, adinuba-wiya yikini-yengbina enena ayakwa wurruminakinu-wa alikira. Yikini-yama kinalakina, ‘Yilyurrkwa yukwudukwuda wurr-ambilya,’ yikini-yamina aburruwa-wa. 6 Umba akina-manja alikira

kin-ambilya-manja nuwilyaba nenumamalya nibina keni-ngayindenama nakina Neningikarrawara kenumini-lyurrkwakinama yukwudukwuda ena-langwa, kembirra eneja Neningikarrawara kenumini-lyurrkwakinama amandangwa yukwudukwuda ena-langwa. Umba ka-warena-manja wurruminakina alikira warnumamalya nara-manja amini-lyurrkwakama Neningikarrawara yukwudukwuda aburra-langwa, kembirra ngalaja ebina ayakwa nungkwurna-langwa nara akina amini-lyurrkwakama yukwudukwuda aburra-langwa. Umba akine-ka ayakwa nungkwurna-langwa kuw-ambilyama ngawa nungkwurnuwa-manja. 7 Umba yakwujina ngawa ebina-manja alikira yikinu-mungkwula kinalakina. Akwa yikin-alyubarina aninga aburra-langwa akwa yikini-bekina akubibeka yakwujina aburra-langwa. Yiki-yaminjaminama ngawa kirrakina karnumamalya mena yikabu-kwuna-manja wurrakina warnumamalya aninga karnikuminuwar•duwar•da karnumamalya eningaba akina. Nara a-rnjirrkwuma engku-wa iya engku-wa alikira, umba awilyuwilyaba-wiya-manja yik-ambilyama ngawa-da.”

8 Biya Jesus ni-yama ngarningka, “Yikini-likaja-manja nungkwurnuwa eningerribirru-wa angalya,” ni-yama, “akena nara-manja a-waruma kinalakina wurruminakina angalya warnumamalya, kembirra yikin-alyubarina ebina aninga yikabu-kwunama wurrakina, 9 akwa yik-eningabakina wurrangbangbilyuwa-ma warnumamalya aburra-langwa. Yik-eningabakina warnumamalya angbilyuwa-langwa, akwa yikini-yengbina nungkwurnuwa enena ayakwa wurrumurndakakina-manja wurrababurna-manja warnumamalya. ‘Aduwaba,’ yikini-yamina, ‘yik-eningmidinama kirrakina kinu-bungkawadina-mulangwa Neningikarrawara adinuba nakina-da,’ yikini-yamina kinalakina aburruwa-wa.”

10 Biya Jesus ni-yama ngarningka, “Yikini-likaja-manja kinalakina eningerribirru-wa angalya,” ni-yama, “akena ka-warena-manja kinalakina wurruminakina angalya warnumamalya, kembirra yikini-rijakbina akina angalya aburra-langwa akwa yikini-yengbina lukwakwa enena ayakwa aburruwa-wa. 11 Yikini-yamina, ‘Enena ajiringka nungkwurra-langwa-manja angalya ebina nuw-ar•dirrenama yina-langwa-manja alika yikinu-wurrenama arakba yinalakena,’ yikini-yamina. ‘Yinuwa yikinu-wurrenama akina kajungwa karningmi-yada yinuwa yinalakena ngarra-lekbajama nungkwurruwa-wa, mena kirru-warangu-mubaba aduwaba ayakwa

Neningikarrawara-langwa. Umba w-engkirraja angwurra enenu-wa ayakwa nungkwurraja karnumamalya enena-manja angalya. Aduwabe-ka yik-eningmidinama kirrakina kinu-bungkawadina-mulangwa Neningikarrawara adinuba nakina!' yikini-yamina kinalakina-kiya aburruwa-wa-da.

12 "Amandangwa, ngarra-makinama," ni-yama ngarningka Jesus, "Neningikarrawara keni-lekbajame-ka wurrumurndakakinu-wa warnumamalya meningarija-langwa-manja mamawura. Akini-yada ngawa kini-lyangkuwerribikajungwunama nakina karnumamalya-langwa, karningaba-murrikba akwa kirruwurrariya-murrikba. Nakine-ka keni-lekbajama aburrajukwaba wurrumurndakibinu-wa warnumamalya wurruwurrariya WarningiJaduma, kembirra akini-yada ngawa ka-lyandiname-ka wurrakina warnumamalya. Akena keni-lekbajama nakine-ka Neningikarrawara angwurra wurrumurndakibina warnumamalya wurribina ka-warenama nungkwurra-langwa ayakwa aduwaba, akwa ka-lyandiname-ka angwurra wurrakine-ka-da!" ni-yama Jesus, nenu-makama wurrumurndakibina-manja warnumamalya 70-da.

Warnumamalya-langwa wurribina na-warena-mulangwa Neningikarrawara-langwa ayakwa

13 Biya kembirra Jesus ni-yama nakina, "Nungkwurraja karnumamalya KarningiKarajina akwa ngawa KarninguBejeda yiki-yamarrkiname-ka kirrakina?" ni-yama. "Eneja Neningikarrawara yikenumini-ngekburakinama awerrikawarriya awurrariya nungkwurra-langwi-yada. Kirrakine-ka kirri-rringkama arakba engbingbuda amurndakibina Neningikarrawara ni-yama-mulangwa nakina nungkwurra-langwa-manja angalya aduwaba, akena nara yiki-larrngkuwurranga alarrngkilarrngkawarriya kirrakina akwa nara yikinumini-yarrkuwaraka ayakwa Neningikarrawara-langwa-da."

Biya Jesus ni-yama ngarningka, "Aburraja arakburakba-kiya-wiya warnumamalya WarningiDaya akwa Warningi-Jayidina wurruwurrariya wurrakina nuw-ambilyuma. Wurruwurrariya wurrilyengme-ka. Akena nara wurrakina karri-rringka engbingbuda amurndakakibina ni-yama-mulangwa Neningikarrawara nungkwurra-langwa-manja angalya. Karri-rringka-manja wurrakina ebina eningaba engbingbuda Neningikarrawara-langwa, kembirra karru-wurranguma wurrakina awurruwurrariya umba

kenumini-yarrkuwarakama arakba Neningikarrawara-langwa ayakwa wurrakina. Warenja-bawiya kuw-awiyebeyinuma duwurruwurrariya dumbala dibina narringa-ngekburakama nenukwuda-langwu-ma amangwurrajija, akwa kuw-ambarrinuma ajiringka-manja amarnina-manja. Akine-ka ke-yamama wurrakina kajungwa neningmi-yada Neningikarrawara narri-larrngkuwurrangu-mulangwa alarrngkilarrngkawarriya umba nenumini-yarrkuwarakinuma Neningikarrawara-langwa ayakwa arakba wurrakina-da," ni-yama nakina.

14 Biya Jesus ni-yama ngarningka, "Meningarija-langwa-manja mamawura eneja Neningikarrawara keni-lekbajama amandangwa wurrumurndakibina warnumamalya WarningiDaya-manja akwa ngawa WarningiJayidina-manja, wurruwurrariya-baba wurrakina. Umba yikeni-lekbajama nakina angwurra kirrakina karnumamalya KarningiKarajina akwa KarninguBejeda kirru-warangu-mulangwa nungkwurrajukwaba Neningikarrawara-langwa ayakwa aduwaba.

15 "Umba nungkwurraja karnumamalya KarningiKabuniyuma," ni-yama Jesus. "Kirri-lyangkuwerribikajungwunuma Neningikarrawara yikenu-wilyakina-mulangwa kirrakina ena-langwu-wa angalya eningaba-na! Akena nare-ka-da! Nakine-ka yikeni-larrkajama kirrakina awurrariya-wa angalya kirru-warangu-mulangwa ena-langwa ayakwa aduwaba-da!" ni-yama Jesus.

16 Biya kembirra ni-yama Jesus nenu-makama wurrumurndakibina-manja 70 warnumamalya, "Aman-dangwa," ni-yama, "warningerribirra warnumamalya kuw-engkirrikaja-manja ayakwa nungkwurra-langwa, akine-ka wuburra laka kuw-engkirrikajama ayakwa nganyangwa. Umba ka-warena-manja nungkwurruwa wurrakina, akine-ka wuburra laka ka-warenama ngayuwa nganjukwaba. Akwa ka-warena-manja ngayuwa wurrakina warnumamalya, ka-warenama enejukwaba nibina ngini-larrkama ngayuwa yangkwurrangwa-da," ni-yama Jesus aburruwa-wa. Aburraja kembirra namurndaki-likenuma arakba wurrakina akwa na-war•danguma ebina warka nenu-kwama Jesus aburruwa-da.

Wurrumurndakibina 70 warnumamalya na-lawurradinu-mulangwa Jesus-uwa

17 Bi...ya kembirra wurrumurndakibina 70 warnumamalya namurndaki-lawurradinuma arakba Jesus-uwa wurrakina. Wurriyekirrerre-ka wurrumurndakakina

warnumamalya. Biya namurndaki-yama Jesus-uwa, “Bungkawa,” ne-yama, “wurruwurrariye-ka wurramukwa na-jadanguma warnumamalya-langwa. Yirri-yengbijuwa-manja ekirra nungkwa-langwa wurrumurndakibinu-wa wurramukwa, yirrabumin-engkirrikenuma yirra-langwa ayakwa,” namurndaki-yama wurrumurndakakina warnumamalya Jesus-uwa.

18 Eneja ni-yama Jesus, “Ngayuwa ningena ningeni-rruburringkama Namukwa, nibina nubungkawa wurruwurrariya-langwa wurramukwa. Biya ningeni-rringkama ni-ngkilarruma nakina angubina-langwa. Warenja-bawiya arrawu-wa ni-larruma nakina, wuburra laka yibilyibilya yibina ni-ngarningmindenama ni-larrinama warenja-bawiya ajiringka-wa yakina-da.

19 “W-engkirrikiya-langwa!” ni-yama Jesus ngarningka aburruwa-wa. “Ngayuwa ngarre-ngbudirrkama kirrakina karnumamalya kajungwa karniku-bungkawadi-yada Namukwa-manja akwa ngarningka ena-langwa-manja wurruwurrariya wurramukwa wurrababurna-manja. Yiki-likaja-manja kirrakina yikini-ngalyilyakina-manja yingarna, nara ngalaja anguma nungkwurruwa-manja yakina. Akwa ngarningka yikuma-ngalyilyakina-manja merribura, nara ar•darruma makina nungkwurruwa-manja. Amandangwa eneja narrubude-ka nibina Namukwa akena nganja ngayuwa ngarre-ngbudirrkama angwurra kirrakina. Kembirra nara nakina amini-ngekburakuma awurrariya nungkwurra-langwa-da.”

20 Biya kembirra Jesus ni-yama ngarningka aburruwa-wa, “Nungkwurraja aduwaba kirru-werrikilyelyingmajungwunama kirrakina kirru-bungkawadina-mulangwa wurramukwa-manja. Eningaba akina. Umba angwurra yiku-werrikilyelyingmajungwunama karna mena Neningikarrawara-langwa karnumamalya kirrakina-da. Ngalaja ekirra nungkwurra-langwa nuw-arrikarrijungwunuma arakba. Akwa eneja Neningikarrawara nu-wilyakinama ngawa amurndakakina ekirra nungkwurra-langwa ena-langwa-manja angalya abalkaya-da,” ni-yama Jesus wurrumurndakibinu-wa warnumamalya-da.

Nu-werrikilyelyingmajungwunu-mulangwa Jesus

21 Akini-yada ngawa ngalaja Amawurrina Neningikarrawara-langwa nenaki-yekirrerrikama angwurra nakina Jesus. Eneja ni-yama Neningikarrawaru-wa, “Ngeniyerriya Ngangwa, ningku-bungkawadinama

abalkaya angubina-manja ningkakina, akwa ngarningka yelakwa enena-manja angalya ningku-bungkawadinama," ni-yama Jesus. "Nganja yirre-yangmarngkwajinama ningkakina mena ningkarra-wilyakajuwa-mubaba wurrumurndakenena-manja warnumamalya ningku-bungkawadina-mulangwa aduwaba. Nara nungkwaja kenu-maka aringkawa-manja warnumamalya, umba wurrumurndakenena-manja wulkwa warnumamalya ningkarra-makama ningkakina-da. Amandangwa yirre-yangmarngkwajinama ngayuwa, mena ningkumarngkirra ningkakina akwa ningki-lyangkuwerribikajungwunuma akina-da," ni-yama Jesus Neningikarrawaru-wa nakina-da.

22 Biya kembirra ni-yengbina Jesus amurndakenena ayakwa wurrababurnu-wa warnumamalya. Ni-yama nakina, "Nungwarrke-ka nginu-kwama nakina ababurna-langwa ngayuwa-manja," ni-yama. "Kirrumiyambene-ka karnumamalya kirrakakiruma amandangwa ngayuwa Ningenikuwenikba? Nara-da. Eneja Nungwarrka enuwa yimbukwa nakakiruma ngayuwa-da. Umba kirrumiyambene-ka karnumamalya kirrakakiruma amandangwa Nungwarrka? Nara-da. Ngayuwe-ka ningena Ningenikuwenikba ningakakiruma nakina-da. Umba yika-ngayindena-manja ngayuwa ka-wilyakajinama kirrakina-manja, kembirra kirrukwala karnumamalya nungkwurrajukwaba yik-eningmidinama Nungwarrka," ni-yama Jesus wurrumurndakakinu-wa warnumamalya wurrababurnu-wa-da.

23 Biya kembirra ni-nyakuwarrukwajungwa Jesus, ni-yengbina ngarningka amurndakenena akwala ayakwa ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa nara-murrumanja kuw-engkirrikena wurrukwala warnumamalya. Ni-yama nakina, "Neningikarrawara nukwulyubene-ka nakina nungkwurruwa-manja," ni-yama, "mena kirri-rringkama nungkwurra-langwa-murra menba arumuruma engbingbuda ningi-yama-mulangwa ngayuwa. 24 Arakburakba-kiya-wiya aburraja WurruBurabuda warnumamalya akwa ngawa wurrububungkawa warningarakba-kiya nuw-ambilyumurra wurrakina. Narri-ngayindangume-ka karri-rringkama amurndakibina kirri-rringkinama karna karnumamalya aduwaba akwa ngawa kuw-engkirrikenuma ayakwa amurndakibina kirr-engkirrikajama karna aduwaba. Amandangwa narri-ngayindanguma, akena nara karri-rringka kuw-engkirrikena wurrakina-da," ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa-da.

Ena alawudawarra neningaba-langwa nenungkwarba NeningiJameriya

25 Bi...ya nuw-angmungmakayangu-manja wurrakina Jesus akwa ngawa wurrukwala warnumamalya, na-lyelyimbukweyinu-manja wurrakina, eneja nuwilyaba nenikakakirumaka ayakwa Mawijija-langwa eningarumuruma nu-warumajungwa nakina ayakwi-yada. Neni-ngayindanguma neniki-kadiki-yada Jesus, kembirra neni-yendabenuma nakina. “Bungkawa,” ni-yama nakina Jesus-uwa, “ki-yamarrkinama ngayuwa nari-yada a-jungwuma amawurrina nganyangwa umba ningeniba k-ambilyi-yada ningeningangkawura?” ni-yama.

26 Eneja ni-yama Jesus, “Ki-ridimindena-manja nungkuwa amurndakibina ayakwa Mawijija-langwa eningarumuruma, amiyambena kembirra ayakwa kaku-makinama akina ningkeniki-yama-langwa nungkuwa?” ni-yama Jesus enuwa-wa.

27 Enamba-langwa nenungkwarba nenumini-lawurrakaja ayakwa ebina Mawijija-langwa Jesus-uwa akwa ni-yama, “Ni-yamama nakina Mawijija,

‘Ki-lyelyingminama Nubungkawa nungkwa-langwa Neningikarrawara amandangwa. Ku-mirajangina-manja nungkuwa akwa ngawa ku-mungkwula-manja ki-yakuwerribikajama enuwa-wa ningkeningangkawura ningkakina,’

ni-yamama nakina. Akwa ngarningka ni-yamama,

‘Ki-lyelyingminama nungkwa-langwa nenumamalya wuburra laka ningki-lyelyingmajungwunama nungkuwa,’

ni-yamama Mawijija,” ni-yama nakina nenungkwarba Jesus-uwa.

28 Ni-yama eneja Jesus enuwa-wa, “Akina-bina-da. Nungkuwa amandangwa yu-kwama ayakwa adirrbura. Ki-yaminjaminama nungkuwa akina. Kembirra ngalaja amawurrina nungkwa-langwa nara a-jungwuma, umba eniba kuw-ambilyama eningangkawura,” ni-yama Jesus.

29 Umba eneja nakina nenungkwarba neni-ngayindanguma ngawa neniki-kadiki-yada Jesus, kembirra ni-yama, “Wurrumiyambena kembirra warnumamalya nganyangwa ki-lyelyingminama?” ni-yama nakina nenungkwarba. 30 Eneja Jesus nenu-maka arakba nakina enena alawudawarra.

Nuwilyaba NeningiJudiya nenungkwarba ni-likenuma nakina Jirujalema-langwa akwa ni-dirrirnduma Jerika-wa. Umba ni-likenu-manja nakina mamurukwa-langwiya, aburraja wurrukwala wurrengkengmina nen-akburranga.

Biya nenu-wardanga akwa nenu-murrakajuwa dumbala iya angwarnda akwa amurndakijika ena-langwa, akwa arngkidarrba neniki-jungwangena neni-lalika arakba akwa na-likena-da. Umba yakwujina ngawa eneja numurrkumurrkwuluma nakina ajiringka-manja-da.

31 Bi...ya eneja nuwilyaba NuMinida nenungkwarba nubukwaya ni-likena enejukwaba mibina-manja ngawa mamurukwa. Neni-rringka nakina akena nara kenumamurikajuwa nakina-manja umba numa-likarrkuwakika akwa narrijinungkwa ni-likena ni-dirrirnduma arakba.

32 Bi...ya eneja nuwilyaba ngarningka nenungkwarba, nibina nu-war•duwar•danguma warka Neningikarrawaralangwa-manja angalya Jirujalema-manja, nubukwaya ngawa ni-likenuma enejukwaba mibina-manja ngawa mamurukwa. Biya n-akwudangwukajungwa akwa nenirringka, akena neni-lalika-da. Enejukwaba nara kenumamurikajuwa nakina-manja nenungkwarba-da, umba numa-likarrkuwakika akwa narrijinungkwa ni-likena nidirrirnduma arakba nakina-da.

33 Bi...ya enamba-langwa nuwilyaba nenungkwarba nilikenuma enejukwaba makina-manja ngawa mamurukwa. Akena nakine-ka nenungkwarba NeningiJameriya nenumamalya nakina. Umba aburraja WarningiJudiya warnumamalya narra-wirrikbame-ka angwurra WarningiJameriyamanja warnumamalya wurrakina. Biya nen-akburranga arakba nakina nenungkwarba nibina arngkidarrba nenikijungwangena. Biya neni-rringka akena n-errukwula nakina. 34 Nara keni-lalika umba ni-likena dirrbura enuwa-wa. Biya nenumini-jirabama mamalyirra mirrijina akwa ngawa amalyirra akwurena-langwa ebina-manja amarmarra ka-warruwalyi-yada. Kembirra nenuminilamiranguma dumbala-murra. Biya kembirra neninjawudanga arakba ena-langwa-manja dangki akwa nenilikena wunalakina arakba-da.

Nen-alililikenu...wa. Biya alikira-manja neni-yar•da arakba wunalakina. Akine-ka alikira akumungkumungkwulinga wurrababurna-langwa warnumamalya. Biya nakina NeningiJameriya nenungkwarba nen-embirrajuwama muwilyaba marringa nibina nenungkwarba nenikijungwangena yakwujina akina-manja alikira.

35 Biya wurdarriya-wiya nenu-kwama angwarnda numinakina-manja alikira, kajungwa nenik-akwurrajiyada nibina nenikijungwangena nenungkwarba. Akwa nenu-makama enuwa-wa, “Yimin-akwurrajina naka,” niyama nakina NeningiJameriya nenungkwarba. “Ningilikajama ningena, umba wiya, angwarnda. Ngarningka

ki-ngayindena-manja nungkuwa, yiba-kwunama ningena yangkwurrangwa-murruwa ki-lawurradina-manja ngayuwa," ni-yama nakina. Biya ni-likena arakba-da. Ena-bu ngawa alawudawarra-da.

36 Akine-ka alawudawarra Jesus nenu-makama nibinu-wa nenumamalya nenikumakumaka ayakwa Mawijija-langwa eningarumuruma. Biya kembirra ni-yama Jesus enuwa-wa, "Wurrakina-murruwiya-bina-da wurrabiyakarbiya warnumamalya-da," ni-yama. "Umba wurrumiyambena kembirra warnungkwarba nenu-mamurikajuwama nakina nenungkwarba nenu-wardangu-mulangwa wurrakina wurrengkengmina, wuburra laka nungkuwa ningkarra-mamurikajinama nungkwa-langwa-manja warnumamalya?" ni-yama nakina Jesus-da.

37 Eneja ni-yama, "Nakina-bina nenungkwarba nibina n-errukwulinuma nenikijungwangena nenungkwarba," ni-yama.

Eneja kembirra Jesus ni-yama enuwa-wa, "Jeyi! Likaja ki-yamini-yada nakina wuburra nenungkwarba nungkwa-jukwaba," ni-yama Jesus enuwa-wa-da.

Meri-langwa akwa Mada-langwa

38 Bi...ya Jesus akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa ne-yar•da arakba awilyaba-manja angalya aminambawura-manja alikira iya warnumamalya. Emikirra angalya Bediniya. Yakwujina ngalaja ying-ambilyuma duwilyaba didarringka dadimikirra Mada, ngaluwa akwa ngawa ngala-langwa warnumamalya. Umba Jesus akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa na-likena ngala-langwu-wa alikira. Dakine-ka Mada narring-awiyebajuwa wurrakina, kajungwa kuw-alyubarini-yada aninga akwa ngawa ke-bekini-yada akubibeka. Aburraja nuw-awiyebeyina arrawa, nuw-ambarringa akwa na-lyelyimbukweyina wurrakina ayakwa, umba Mada narringamini-dakama aninga aburra-langwa.

39 Ngalaja dadiyamarnjadikba Mada-langwa dadimikirra Meri. Ying-ambarringa dakina Jesus-manja akwudangwa, biya ying-engkirrikenuma ayakwa ena-langwa. Ying-angmungmakwulaluma ngawa dakinu...wa. 40 Akena ngalaja Mada dakwukawura yingu-war•danguma warka aruma. Yingi-lyangmurukweyinuma, akwa nara king-erriminjina. Biya dakina Mada yingu-werrikawarriyadina warka-langwa arakba akwa yingi-likena Jesus-uwa. Yingi-yama dakina enuwa-wa, "Bungkawa, ningi-lyangmurukweyinama ngayuwa, mena dadiyamarnjarrka nara a-mamurikajuma nganja daka," yingi-yama.

“Awurrariye-ka ena ningu-war•denama ningakwukawura ngayuwa-na? Kembirra nga-makina kajungwa kangu-mamurikajini-yada ngayuwa,” yingi-yama Mada Jesus-uwa.

41 Eneja Jesus ni-yama ngaluwa-wa, “Amandangwa, ningku-werrikawarriyadiname-ka, ngeniyerriya, ababurna-langwa, amukwiyadakina-langwa aninga-murriya-langwa. 42 Akena enena awilyaba eningaba ningki-ngayindenama: k-engkirrikajama ayakwa nganyangwa ningkakina. Ngalaja dakaka dadiyamarnjena ying-angmakwulalama ying-engkirrikajama ngayuwa-wa. Eningaba kembirra ngala-langwa. Ena yingi-ngayindenama akwa yingi-lyangkuwerribikajungwunuma dakina eningabi-yada. Kembirra nara nganja a-minangkirrajuma daka-da. Ang-angmakwulala ngawa, ang-engkirrikaja ayakwa nganyangwa-da,” ni-yama Jesus Mada-wa nakina-da.

11

Jesus nenu-wilyakajuwa-mulangwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa ka-buriyamina-mulangwa

1 Arngkuwilyaba Jesus nu-buriyaminuma nakina Neningikarrawaru-wa. Kembirra ni-jerrukwa-manja ebina ayakwa, eneja nuwilyaba nenikaburrakiyuwa ena-langwa ni-yama enuwa-wa, “Bungkawa,” ni-yama, “yirru-wilyakajina yirraja ayakwa kajungwa yirrajukwaba yiku-buriyamini-yada Neningikarrawaru-wa. Yirru-wilyakajina yirraja wuburra laka Janjana nenu-wilyakajuwama ena-langwa-manja warnikabuburrakiyuwa,” ni-yama nakina Jesus-uwa.

2 Eneja Jesus ni-yama ena-langwu-wa warnikabubur-rakiyuwa, “Yiku-buriyamina-manja Neningikarrawaru-wa kirrakina, kembirra amurndakenena ayakwa yiki-yengbinama:

‘Ningkungwanyungwa,’ yiki-yaminama, ‘yirru-mamurikajina yirruwa yiki-yengbini-yada eningaba-wiya nungkwa-langwa-langwa ningkenimikirra,
mena akwurdukwurda-baba akina ekirra nungkwa-langwa.
Umba bungkawadina-langwa yirruwa-manja nungkuwa.

3 Akwa yiku-kwuna aninga yirraja mababurna-langwa ma-mawura.

4 Akwa yirrumini-yakuwabijina awurruwurrariya amurn-dakibina yirri-yama-mulangwa,

mena yirrajukwaba yirramini-yakuwabijinama awurruwurrariya wurrukwala-langwa warnuma-malya amurndakibina yirrabumini-ngekburakama wurrakina.
Akwa yirri-ngbudirrkina awurrariya-langwa yirruwa,'
yiki-yaminama kirrakina-da," ni-yama nakina Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa-da.

5 Biya nenu-makama nakina enena alawudawarra aburruwa-manja.

Nuwilyaba nenungkwarba ni-likenuma ena-langwu-wa nenumamalya marngkirngkuwilyarra aningi-yada. Biya ni-yama nakina enuwa-wa, "Yu-kwa-langwa nganja aninga, 6 mena nuwilyaba nenumamalya nganyangwa ni-yar•duma adinuba engka-langwa. Akena nara ebina aninga ningena, kemba yu-kwa-langwa," ni-yama nibina nenungkwarba numinakinu-wa alikira-da.

7 Kembirra eneja numinakina alikira ni-lawurrakaja enena ayakwa arrawa-langwa ena-langwa-langwa alikira, "Jeyi, likaja!" ni-yama. "Nara a-mirajangajuma ngayuwa mena na-didijungwu-mubaba akwurraka ena alikira nganyangwa akwa warna wurriyukwayuwa nganyangwa namurndaku-mungkwulijajuma arakba. Kemba nara nganja a-mirajanguma a-kwama aninga ngayuwa nungkuwa-wa-da," ni-yama nakina. Ni-lawurrakaja ena ayakwa arrawa-langwa, 8 akena mama ena-langwa nenumamalya n-arjijeyuma errekba-manja ngawa, nare-ka nakina kinu-mirajangina nakina-da.

Eneja n-ardirdanguma ngawa nakina errekba-langwa. Eneja kembirra arakba-langwa nu-mirajanga nakina nenungkwarba numinakina alikira, mena n-ardirdanguma nibina ena-langwa nenumamalya-baba-da. Nu-mirajanga nakina biya nenu-kwa ebina aninga ni-ngayindanguma. Ena-bu ngawa alawudawarra-da.

9 Jesus nakina nenu-makama ebina alawudawarra ena-langwa-manja warnikabuburrakiyuwa. Biya ni-yama nakina aburruwa-wa, "W-engkirraja ebinu-wa ayakwa ngarra-maka-murruwa nibina-langwa nenungkwarba. Wuni-yendabaja kembirra Neningikarrawaru-wa yikenu-kwuni-yada nakina ebina kirri-ngayindenama. Kembirra eneja yikenu-kwunama akina. Wurr-andiya angwurra, akwa yik-akburranginama kirrakina ebina kirr-andiyama. Yiki-ringbajenama akina-manja akawiyuwiyeba. Kembirra eneja Neningikarrawara yikenuminu-ngwurrkbalijinama akina akawiyuwiyeba-da. 10 Karningerribirra karnumamalya yikini-yendabaja-manja

enuwa-wa, kembirra Neningikarraware-ka nakina yikenu-kwunama ebina kirri-ngayindenama. Akwa ngarningka yik-andiya-manja karningerribirra karnumamalya ebina kirri-ngayindanguma, kembirra yik-akburranginame-ka kirrakina-da. Akwa ngarningka yiki-ringbajena-manja karningerribirra karnumamalya akawiyuwiyeba-manja, kembirra Neningikarraware-ka nakina yikenuminu-ngwurrkbalijinama kirrakina akawiyuwiyeba-da.

11 “Umba engkirraja enenu-wa ayakwa, nungkuwa ningkungwarringba wurriyukwayuwa-langwa,” ni-yama Je-sus. “Kini-yamina-manja nenikuwena nungkuwa-wa, ‘Ngangwa, yu-kwa-langwa akwalya,’ kemba kinu-kwunama enuwa-wa yuwurrariya yingarna yibina nara ngarna alyubaruma-na? Nare-ka ningkakina-da! 12 Umba kini-yamina-manja nakina nenikuwena, ‘Ngangwa, yu-kwa-langwa nganja yinumamuwa,’ kinu-kwunama kembirra enuwa-wa merribura-na? Nara-da. Nare-ka ningkakina-da!

13 “Karningme-ka karna kirrungwarringba yika-kwuna-mulangwa ababurna-langwa eninginingaba nungkwurra-langwu-wa wurriyikwayuwa. Mama kirruwurrariya, umba karningme-ka kirrakina. Umba eneja Neningikarrawara Nungwenungwa nungkwurra-langwa enejukwaba nen-ingma angwurra nakina akwa kenu-kwunama Amawur-rina akwurdukwurda ena-langwa wurribinu-wa warnu-mamalya keni-yendabaja-murruwa-da,” ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa-da.

Jesus ni-yengbinu-mulangwa ayakwa Namukwa-langwa nibina nenimikirra Biyeljibula

14 Bi...ya Jesus neni-rringkama nuwilyaba nenungk-warba neningayakwa-ma. Nakine-ka nara kini-yengbina ayakwa mena wurruwurrariya-baba wurramukwa nuw-awiyebuma enuwa-manja. Umba neni-jadijuwama Jesus wurrakina wurramukwa enuwa-langwa. Eneja kembirra nenungkwarba ni-yengbina arakba ayakwa. Aburraja nuw-engkirrikenu-manja ayakwa ena-langwa wurrababurna warnumamalya wurribina nuw-ambilyu-murrumurra yak-wujina, namurndaki-yakikbijangeyinume-ka wurrakina.

15 Wurrukwala warnumamalya na-makijeyinuma wur-rakina. Namurndaki-yama, “Nakine-ka Namukwa nib-ina nenimikirra Biyeljibula, nibina wurramukwa-langwa nubungkawa, neni-ngbudirrkiname-ka nakina-bina Jesus-na? Amandangwa Biyeljibula neni-ngbudirrkinama nakina akwa neni-jadijinama Jesus wurruwurrariya wurramukwa warnumamalya-langwa-na?” namurndaki-yama wurrak-ina.

16 Umba wurrukwala warnumamalya narri-ngayindanguma warniki-labi-yada Jesus wurrakina. Biya ne-yama enuwa-wa, “Wu-ngekburakina engbingbuda ebina nara warnumamalya a-ngekburakuma wurrakina, kajungwa yarningmi-yada yarna nungkuwa ningki-likenuma Neningikarrawara-langwa ningkakina-da,” ne-yama wurrakina.

17 Akena eneja Jesus neningma nakina aburra-langwa mangma akwa ni-yama aburruwa-wa, “W-engkirrkiya-langwa,” ni-yama. “Namukwa nara a-mamurikajuma nakina karnumamalya-manja karniki-yama-langwa eningaba. Yika-jadijiya-manja karnumamalya wurruwurrariya wurramukwa wurrukwala-langwa wurrakina, nare-ka kembirra e-ngbudirrkama Namukwa kirrakina-manja. Nungkwurraja yiku-wardiyina-manja kirruwurrakawura-ma karnumamalya, kirrukwala yadada umba kirrukwala angaluba, kemba yiki-yamarrkinama kirrakina? Nara arakba kirruwurrakawura-ma ambilyuma kirrakina umba kirruwurrakeyebijeba ngawa yik-ambilyama-da. 18 Umba ka-wardiyina-manja aburraja wurruwurrakawura-ma wurruwurrariya wurramukwa, kembirra ke-yamarrkinama wurrakina? Nare-ka arakba wurruwurrakawura-ma ambilyuma wurrakina umba wurruwurrakeyebijeba ngawa kuw-ambilyama aburrajukwaba.

“Umba nungkwurraja kirri-yamama karna karnuma-malya ena ayakwa nganyangwa-langwa, ‘Namukwa neni-ngbudirrkinama nakina neniki-jadiji-yada wurruwurrariya wurramukwa warnumamalya-langwa,’ kirri-yamama kirrakina. Akena nare-ka. 19 Ka-jadijiya-manja ngayuwa wurramukwa warnumamalya-langwa ngini-ngbudirrkina-mulangwa Biyeljibula ngayuwa-manja, kemba yirru-makina arakba, ke-yamarrkinama warnikabuburrakiyuwa nungkwurra-langwa? Ke-yamarrkinama wurrakina warniki-jadiji-yada wurruwurrariya wurramukwa warnumamalya-langwa? Warningma wurrakina nare-ka Biyeljibula e-ngbudirrkama wurrakina-manja. Kembirra warningma wurrakina ekikalya ayakwa kirri-yengbinama nganyangwa-langwa kirrakina-da.

20 “Nare-ka ningena. Eneja Neningikarraware-ka nakina ngini-ngbudurrkinama ngayuwa kajungwa ena-langwa-murra Amawurrina wulkwa ka-jadijini-yada wurruwurrariya wurramukwa warnumamalya-langwa ngayuwa-da. Kembirra ka-jadijina-manja ngayuwa wurrakina Neningikarrawara-langwa-

murra Amawurrina, karningma karna Nubungkawa Neningikarrawara nu-bungkawadiname-ka enena-manja angalya arakba amandangwa nakina-da," ni-yama Jesus wurrumurndakibinu-wa warnumamalya-da.

21 Biya enena ngarningka ayakwa nenu-makama nakina Jesus. "W-engkirrikiya enenu-wa ayakwa nuwilyaba-langwa nenungkwarba ningbuda," ni-yama. "Kin-embirrajina-manja nakina nenungkwarba ena-langwa alikira, ngalaja akina eningawinyamba amurndakijika ena-langwa kuw-ambilyame-ka akwudangwa enuwa-manja eningangkawura. Kemba nare-ka a-murrakajuma aburraja wurrukwala warnumamalya ebina amurndakijika iya aninga akwa dumbala ena-langwa. Ngalaja engkinyungwurra ngawa kuw-ambilyama akina.
22 Umba eneja kini-likaja-manja ena-langwu-wa alikira nakina nuwilyaba nenumamalya, nibina ningbuda enuwa-manja angwurra, kemba kenu-wardiyiname-ka wunalakina. Biya nakina ningbuda-dangwa nenumamalya kini-likajama angwurra nakina-da. Kemba kenu-murrakajiname-ka amurndakijika iya aninga akwa dumbala ena-langwa numinakina-langwa alikira. Akwa kenu-murrakajiname-ka ngarningka amurndakibina amurndakijika eningawinyamba ena-langwa, ebina nenaki-kalyikama numinakina alikira-da. Biya keni-larrmburrenama amurndakibina amurndakijika wurringku-wa iya wurringku-wa warnumamalya," ni-yama Jesus wurrumurndakibinu-wa warnumamalya.

23 Biya ni-yama ngarningka Jesus, "Karningerribirra karnumamalya nara-manja aminu-war•duma warka nganyangwa, yik-awinyambakinama kembirra ngayuwa-manja kirrakina. Umba karningerribirra karnumamalya nara-manja a-murndukwajuma kirrakina wurrukwala warnumamalya ngayuwa-wa, kirru-minangkirreyinama kembirra engku-wa wurrumurndakibina wurrukwala warnumamalya-da," ni-yama Jesus wurrumurndakibinu-wa warnumamalya.

Wurruwurrariya wurramukwa na-lawurradinu-mulangwa nenungkwarbu-wa

24 Biya ni-yama Jesus, "Ka-jadena-manja wurruwilyaba wurruwurrariya wurramukwa nuwilyaba-langwa nenungkwarba, kembirra ka-likajama wurrakina engku-wa alarrkingburingka-wa kuw-aburangkinama angalya ka-ngwanjini-yada. Nara-manja akburranguma

eningaba angalya aburra-langwi-yada, kembirra ka-makijajungwunama ka-lyangkiyaminama wurrakina, ‘Ki-lawurradinama arakba ngayuwa ebinu-wa angalya ning-ambilyu-murruwa adinuba-wiya,’ ke-yaminama wurrakina wurramukwa.
25 “Kembirra ka-lawurradinama arakba, biya karri-rringkinama ebina angalya amungkwur•da alarrngekburna. 26 Biya kembirra ka-likajama kuw-aburangkinama wurrukwalu-wa wurramukwa, akwa karra-wilyakinama wurrumangbala wurrambilyuma wurramukwa akinu-wa angalya. Akena aburraja wurrumurndakakina wurramukwa wurruwurrariye-ka, amandangwa wurruwurrariya warningadinuba-wiya-manja angwurra. Biya kembirra kuw-awiyebenama wurrakina akwa yakwujina ngawa kuw-ambilyamurra wurruwurrakawura-ma nibina-manja nenungkwarba warningangkawura wurrakina. Kembirra nakine-ka nenungkwarba kin-arriyadiname-ka angwurra, ka-lawurradina-mulangwa wurribina warningadinuba-wiya wurramukwa, wurrukwala wurringka wurramukwa aburruwa. Adinuba-wiya n-arriyaduma nakina akena angwurra ngawa kin-arriyadinama nakina-da,” ni-yama Jesus wurrumurndakibinu-wa warnumamalya nakina.

Amamalya-langwa akwiyekirrerra

27 Kembirra ni-jerrukwa-manja Jesus amurndakakina ayakwa, ngalaja duwilyaba didarringka yakwujina wurrumurndakibina-manja warnumamalya ying-ardinga dakina. Yingi-yama dakina Jesus-uwa, “Diyekirrerre-ka didarringka dibina ng-arrangbama ngu-ngwunjikama ningkakina,” yingi-yama dakina.
28 Eneja ni-yama Jesus, “Mungkwe-ka dakina, akena amandangwa aburraja wurriyekirrerra angwurra wurribina nuw-engkirrikaja-murrumurra Neningikarrawara-langwa ayakwa akwa nenumini-yarrkuwarakina-murrumurra akina ayakwa ena-langwa-da!” ni-yama Jesus ngaluwa-wa-da.

Jesus ni-yengbinu-mulangwa ayakwa Jawuna-langwa

29-30 Aburraja kembirra wurrumurndakibina warnumamalya nuw-engkirrikenu-murrumurra Jesus-uwa nuw-ababurndadinuma wurrakina, biya nawurraki-lyibilyidanguma arakba. Kembirra ni-yama eneja Jesus aburruwa-wa, “Karniniyerriya karnumamalya karna aduwaba! Kirri-ngayindenama karniki-rringki-yada eminimininga engbingbuda amurndakibina nara e-yamama warnumamalya, akena nara a-rringkama

kirrakina. Ngayuwe-ka, ningibina-murrada ningi-rukwularrinuma enena-manja angalya, Jawuna wuburra ningi-yaminama ningena. Nakine-ka Jawuna n-ambilyuma ebina-manja akwalya mabiyakarbiya mamawura akena neniba ngawa ni-jadanguma nakina. Aminakina-langwa kembirra aburraja wurrumurndakibina warnumamalya wurruminakina angalya Niniba nuw-eningmidinuma wurrakina Neningikarrawara neni-larrkama Jawuna aburruwa-wa-da. Akine-ka wuburra yikenu-wilyakajinama eneja Neningikarrawara kirrakina-manja karnumamalya ngini-larrka-mulangwa ngayuwa nungkwurruwa-wa umba nara akwala-da," ni-yama Jesus wurrumurndakibinu-wa warnumamalya.

31 Biya kembirra ni-yama nakina aburruwa-wa ngarningka, "Ambaka-murrumurra meningarija-langwa-manja mamawura, Neningikarrawara nakina kini-lyangkuwerribikajungwunama warnumamalya-langwa, warningaba-murrikba akwa wurruwurrariya-murrikba. Akini-yada ngawa ngalaja king-arjiyama dibina dubungkawa duminakina angalya Jiba. King-arjiyama dakina akwa yikangi-lekbajama nungkwurruwa-wa karnumamalya kirribina kirr-ambilya-murrumurra ena-manja angalya aduwaba. Arakburakba-kiya-wiya yingi-likenuma dakina engka-langwa emininga-langwa angalya kajungwa dadik-engkirriki-yada ayakwa Nubungkawa-langwa Jalumuna-langwa. Arrubude-ka ayakwa ni-yengbinuma eneja Jalumuna, aringkawa-baba nakina, akwa ying-engkirrikenuma dakina amurndakakinu-wa ayakwa. Kembirra yikangi-lekbajama nungkwurruwa-wa dakina-da. Yikangi-lekbajama dakina mena nuwilyaba-baba nenumamalya nibina naruma-dangwa n-ambilyama nakina yelakwa nungkwurruwa-manja aduwaba. Akena nungkwurraja karnumamalya nare-ka engkirrikuma ena-langwu-wa ayakwa aduwaba kirrakina-da.

32 "Kembirra ngarningka akini-yada meningarija-langwa-manja ngawa mamawura aburraja wurrumurndakibina WarningiNiniba warnumamalya kuw-arjiyama aburra-jukwaba kajungwa warniki-lekbi-yada nungkwurruwa-wa karnumamalya. Yikabu-lekbajama wurrakina mena narrume-kuwarrukwajuwa-mubaba mangma aburra-langwa nuw-engkirrikenu-mulangwa ayakwa Jawuna-langwa. Narrume-kuwarrukwajuwama mangma wurrumurndakibina warnumamalya, narru-wurranguma awurruwurrariya umba nenumini-yarrkuwarakama wurrakina ayakwa Neningikarrawara-langwa arakba.

Arrubuda ayakwa ni-yengbinuma eneja Jawuna, umba amurndakenena ayakwa kirr-engkirrikajama karna aduwaba arrubuda-dangwa angwurra ena-da. Akena nara nungkwurraja engkirrikuma kirrakina-da," ni-yama Jesus wurrumurndakibina-manja warnumamalya.

Aki-rringkina-mulangwa eningabu-wa ngar-ningangkawura

33 Biya enena ayakwa bajananga-langwa nenu-makama Jesus wurrumurndakibinu-wa warnumamalya. Ni-yama nakina, "Yakuwa yalakena yak-abarrakajina-manja bajananga alikira-manja arrawa, nare-ka abuwarrkama akina. Nare-ka yalakena akumama akina bajikala-manja arrawa umba yak-akumurnama akina karrawara kajungwa karri-rringkini-yada wurrukwala warnumamalya eningaba alarradada. 34 Nara-manja ebina bajananga alikira-manja arrawa alyarrngwalyilya kembirra nara yalakena a-rringkama angalya. Akwa nara-manja mibina menba yakwa-langwa kembirra nara yalakena a-rringkama angalya. Akwa muwurrariya menba yakuma-wilyakina-manja kembirra alarrumur•da-manja ngawa yak-ambilyama yalakena. Umba yakuma-wilyakina-manja meningaba menba kembirra engku-wa yaki-rringkinama yalakena. 35 Kembirra yiki-rringkajungwunama karna karnumamalya kajungwa nari-yada a-rringkama awurrariya-wa umba eningabu-wa yiki-rringkini-yada kirrakina-da. 36 Kembirra nara-manja a-rringkama awurrariya-wa umba yiki-rringkina-manja eningabu-wa karningangkawura, kembirra ababurna-langwa nungkwurra-langwa *ka-wuldinama *ka-ngwur•denama akina eningangkawura ngawa, wuburra laka kirr-ambilyama alikira-manja ebina na-lyangburrukwuna-murrumanja alarradada akina-da," ni-yama Jesus wurrumurndakibinu-wa warnumamalya.

Jesus neni-lekba-mulangwa WurruBarija warnumamalya akwa ngawa warnikakakirumaka Mawijija-langwa ayakwa

37 Ni-jerrukwa-mulangwa Jesus amurndakibina ayakwa, kembirra eneja nuwilyaba nenungkwarba, nibina NuBarija, ni-yama nakina enuwa-wa, "Yi-likaja arakba nganyangwu-wa angalya aningi-yada," ni-yama. Biya neni-likena arakba wunalakina NuBarija-langwu-wa alikira, akwa wurrukwala warnungkwarba aburruwa.

Biya n-ambarringa nakina Jesus aningi-yada arakba, akena nara nakina kini-jiraba akungwa adinuba-wiya ena-langwa-manja ayarrka. 38 Eneja NuBarija nenungkwarba

nenu-miringkama nakina Jesus-uwa nara kin-ajirranga ena-langwa ayarrka umba n-ambarringa warenja-bawiya aningi-yada nakina. Biya ni-yakikbijanguma NuBarija nakina-da.

39 Eneja kembirra ni-yama nakina Nubungkawa Jesus enuwa-wa, “KirruBarija karnumamalya kirr-ajirrename-ka nungkwurra-langwa ayarrka. Akina kirri-yaminjaminama eningarumuruma-langwiya ayakwa nungkwurra-langwa, akena nara kirrakina a-mungkwur•duma mangma iya yukwudukwuda nungkwurra-langwa. Kirrumungwur•dangma kirrakina karnumamalya kirribina kirra-murrakajinama ababurna eningerribirra warnumamalya-langwa mena muwurrariya-baba mangma iya yukwudukwuda kirrumawilyakinama kirrakina. Amandangwa kirri-yaminama nuwilyaba wuburra nenumamalya nenubuwakida, nibina n-ajirrenama ambaka-langwa ena-langwa bajikala errekbalangwiya, akena nara ajarruma akina arrawa-langwiya,” niyama Jesus nibina-manja NuBarija nenungkwarba.

40 Biya ni-yama ngarningka nakina Jesus, “Karninubuwakida karnumamalya. Eneja Neningikarrawara ni-ngekburakama nakina ababurna-langwa ebina ngarrirringkinama aduwaba ngarna, eningerrekba akwa ngawa eningarrawa ngalajukwaba ni-ngekburakama nakina. 41 Nungkwurraja kembirra ena yiki-yamina kirrakina karnumamalya kajungwa yikuma-wilyakiniyada mamungkwur•da mangma meningaba. Yika-kwuna nungkwurra-langwa amurndakijika wurrukwalu-wa warnumamalya warningalyingmalyingma-wa. Yikumarngkirradinama aburruwa-manja kirrakina-da.

42 “Amandangwe-ka awurrariya kangekburakajungwunama nungkwurra-langwa KirruBarijalangwa karnumamalya! Nare-ka kirrakina engkirrikuma karniki-yama-langwa eningaba wurrukwala-manja. Akwa ngarningka nare-ka engkirrikuma Neningikarrawaruwa, akwa nara a-lyelyingmama enuwa-wa kirrakina karnumamalya. Umba amarda enikalyubara eyukwayuwa, amurndakibina ka-kwurarikinama aninga nungkwurralangwa, kirru-murnduwarnama amurndakakina awilyuwilyaba-wiya, kajungwa yikinu-kwuni-yada awilyaba Neningikarrawaru-wa umba yiku-wilyakini-yada kirrakina amangbala abiyarbuwa nungkwurra-langwiyada. Eningaba akina akena nara e-yakuwabijuma karnikiyama-langwa eningaba wurrukwala-manja-da akwa ngarningka karniki-lyelyingma-langwa Neningikarrawaruwa kirrakina-da.

43 “Amandangwe-ka awurrariya ka-ngekburakajungwunama akina nungkwurra-langwa KirruBarija-langwa karnumamalya! Kirru-ngkweningabakajungwuname-ka. Kirri-likaja-manja kirrakina jinikakwu-wa kirru-mar•denama kirrakina angalya eningaba karnik-ambarringi-yada yakwujina. Akwa kirri-likaja-manja kirrakina wurrababurnu-wa warnumamalya kirri-lyelyingminame-ka ayakwa aburra-langwa ne-yengbina-mulangwa eninginingaba-wiya wurrakina ayakwa nungkwurruwa-wa,” ni-yama Jesus nibinu-wa NuBarija nenungkwarba.

44 “Yawe-ka,” ni-yama ngarningka Jesus. “Awurrariye-ka ka-ngekburakajungwunama nungkwurra-langwa! Kirrumiyambene-ka karnumamalya karna? Ka-makinama ngayuwa. Kirrakine-ka karnumamalya awilyaba wuburra angalya ebina-manja narra-rungkwaba-murrumanja warninikijungwa warnumadangkwa. Akena akine-ka angalya nuw-abuwarrkajungwunama. Aburraja kemba ka-likaja-manja warnumamalya yenjerrikina, karri-ngalyilyakinama akina-manja angalya. Warningbale-ka nuw-ambilya-mulangwa arrawa wurrumurndakibina wurrimingma warnumadangkwa. Amandangwa akine-ka wuburra angalya kirrakina-da, mena warningbala-baba wurrakina wurrukwala warnumamalya nungkwurra-langwa mangma muwurrariya mibina num-abuwarrkajungwunama makina-da,” ni-yama Jesus nibinu-wa nenungkwarba NuBariju-wa-da.

45 Eneja kembirra nuwilyaba nenikakakirumaka Mawijija-langwa ayakwa eningarumuruma ni-yengbinuma nakina ayakwa Jesus-uwa. “Bungkawa,” ni-yama, “ningki-yaminama ningkakina kembirra yirruwa-wa, ‘Karniniyerriya karnumamalya karna nungkwurrajukwaba,’ ningki-yaminama-na?” ni-yama nakina nenikakakirumaka nenungkwarba.

46 Eneja ni-yama Jesus nakinu-wa, “Awurrariye-ka ka-ngekburakajungwunama nungkwurra-langwa nungkwurrajukwaba akina, mena kirra-makina-mubaba wurrukwala-manja warnumamalya warniki-yama-langwa eminimininga, akena nara karna a-mamurikajuma wurrakina-manja kirrakina-da. Kirri-yaminama wurrububungkawa wuburra wurribina narra-kwunama warnikuminuwar•duwar•da engkubarrngwarrngwa amurndakijika warniku-wilyaki-yada akena nara a-mamurikajuma wurrakina-manja-da.

47 “Yawe-ka,” ni-yama ngarningka Jesus. “Awurrariye-ka

ka-ngekburakajungwunama akina nungkwurra-langwa! Arakburakba-kiya-wiya aburraja wurrumirumirenungwa nungkwurra-langwa narra-wardanguma wurrakina WurruBuburabuda warnungkwarba Neningikarrawara-langwa. Narra-wardanguma wurrakina mena na-warangu-mubaba Neningikarrawara-langwa ayakwa. Kembirra aduwaba ngarningka nungkwurraja karnumamalya kirri-likirakama akukwulyubena eyukwayuwa alikira karrawara narra-rungkwaba-murrumanja wurrakina warnumadangkwa wurrumurndakibina-langwa WurruBuburabuda arrawa. 48 Kirri-likirakama amurndakakina alikira akukwulyubena kajungwa warnik-engkirrikiyada wurrakina warnumamalya kirri-lyelyingmina-mulangwa kirrakina ayakwa WurruBuburabuda-langwa. Akena nara karna a-lyelyingmama aburra-langwu-wa ayakwa, umba kirri-lyelyingminama kirrakina ne-yama-mulangwa wurrumirumirenungwa narra-wardangu-mulangwa wurrumurndakibina WurruBuburabuda Neningikarrawara-langwa. Kirri-lyelyingminama narra-wardangu-mulangwa wurrakina mena nungkwurrajukwaba kirru-warangu-mubaba Neningikarrawara-langwa ayakwa aduwaba. 49 Akina-langwa-bina eneja ni-yengbinuma enena ayakwa nakina Neningikarrawara nibina nakakiruma ababurna-langwa. Ni-yamama nakina,

‘Ka-larrkajama ngayuwa wurrukwala warnikumakumaka
warnumamalya akwa ngawa warnikiyarrkuwilyaka
warnumamalya ayakwa nganyangwu-wa warnuma-
malya. Akena wurrumurndakakine-ka warnuma-
malya nganyangwa karra-jungwajinama wurruk-
wala umba karramini-ngekburakinama awinyamba
wurrukwala-langwa,’

ni-yamama Neningikarrawara.

50 “Kembirra yikeni-lekbajama nakina Neningikarrawara nungkwurruwa karnumamalya karningaduwaba. Yikeni-lekbajama akwa yikeni-larrkbarjenama nungkwurruwa narra-jungwajuwa-mulangwa wurrumirumirenungwa nungkwurra-langwa arakburakba-kiya-wiya wurrumurn-dakibina WurruBuburabuda ena-langwa wurrababurna-langwa. 51 Adinuba-wiya arakburakba-kiya eneja Keyina nenu-wardanguma nakina nenikumarnjenikba Ebula. Bi...ya na-lamulamukwarridinuma aburraja ngawa wurrakina warnumamalya wurrababurna-manja Neningikarrawara-langwa-manja WurruBuburabuda warnungkwarba. Ne-yaminjamama ngawa wurrakina yanda-langwa Jekaraya n-ambilyuma nakina. Jekaraya

nu-war•danguma warka Neningikarrawara-langwa-manja angalya Jirujalema-manja. Umba yakwujina ngawa neni-jungwajuma nakina-da, akwudangwa ebina alda akwa ebina alikira akwurdukwurda-da. Amandangwa nganja ningi-larrkbularrkbakinama ngayuwa. Eneja Neningikarrawara yikeni-lekbajama nakina karnumamalya karningaduwaba akwa yikeni-larrkbarjename-ka na-lamukwarridinu-mulangwa wurrumirumirenungwa warningarakburakba-kiya ena-langwa-manja WurruBuburabuda wurrababurna-manja wurrakina-da," ni-yama Jesus wurrumurndakibinu-wa warnikakakirumaka Mawijija-langwa ayakwa eningarumuruma.

52 Biya kembirra ngarningka Jesus ni-yama aburruwa-wa, "Karnikakakirumaka Mawijija-langwa ayakwa karnungkwarba, awurrariye-ka ka-ngekburakajungwunama akina nungkwurra-langwa! Awurrariye-ka ka-ngekburakajungwunama, mena warnumamalya narri-ngayindena-mubaba wurrakina aduwaba kuw-akakirumadini-yada Neningikarrawara-langwa ayakwa, akena nungkwurraja kirr-abuwarrkinama ayakwa ena-langwa aburruwa-manja kirrakina-da. Nara karna a-ngayinduma akina ayakwa akwa ngarningka nara a-makama wurrukwala-manja warnumamalya kirrakina-da. Aminakina-langwa ka-ngekburakajungwunama akina awurrariya nungkwurra-langwa-da," ni-yama Jesus wurrumurndakakina-manja warnikakakirumaka ayakwa Mawijija-langwa-da.

53 Biya kembirra ni-lalika arakba nakina Jesus ebina alikira nibina-langwa NuBarija nenungkwarba. Yadikina aburraja wurrumurndakibina warnikakakirumaka ayakwa eningarumuruma Mawijija-langwa akwa ngawa wurrumurndakibina WurruBarija warnumamalya aburrajukwaba ne-yengbeyinuma arakba ayakwa ayarrkiyarrkawarriya Jesus-langwa. Biya ne-yengbiyengbeyinumurre-ka ngawa wurrumurndakakina warningangkawura ayarrkiyarrkawarriya ayakwa enuwa-wa. Akwa neni-yengkilabenuma wurrakina ababurne-ka ayakwa eminimiringka enuwa-manja. Neni-yengkiyengkilabenuma ayakwa, 54 mena neni-ngayindanguma wurrakina warniki-kadiki-yada nakinu-wa Jesus kajungwa neniki-yengbi-yada ayakwa awurrariya. Neni-ngayindanguma warniki-lekbi-yada enuwa-wa wurrakina akena nare-ka kini-yengbina ayakwa ayarrkawarriya nakina Jesus-da.

12

Jesus nenu-madumurrukwa-mulangwa ena-langwa-manja warnikabuburrakiyuwa WurruBarija-langwa warnumamalya akwa Neningikarrawara-langwa

1 Akini-yada ngawa aburraja wurruwurrakwulyumide-ka warnumamalya nawurra-murndukwununa Jesus-manja wurrakina. Nawurraki-lyibilyidanguma akwudangwa akwa nawurraki-ngalyilyakijeyinuma wurrumurndakakina warnumamalya mena wurruwurrakwulyumida-baba wurrakina. Eneja kembirra arakba Jesus ni-yengbina nakina ayakwa ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa akwa ni-yama, “Wurrakine-ka WurruBarija warnungkwarba narramini-ngayindenama wurrukwala warnumamalya ke-yaminama wurrakina, ‘Warningabe-ka wurrumurndakakina WurruBarija warnumamalya.’ Akena wurruwurrariya wurrakina, akwa narrum-abuwarrkinama mangma aburra-langwa wurrukwala-langwa warnumamalya. Nungkwurraja kembirra nara e-yamama wurrumurndakakina wuburra warnungkwarba, 2 mena eningerribirra ebina nuw-abuwarrkajungwunama aduwaba kuw-abilyerrikajungwunama ambaka-murra akina. 3 Ababurna-langwa ayakwa amurndakibina ningki-yengbinuma nungkuwa ningkakina alarrumur•da-manja, kuw-engkirrikajame-ka aburraja warningerribirra warnumamalya alarradada-manja. Akwa ngarningka ababurna-langwa ayakwa amurndakibina ningki-yengbinuma ningkakina amurama alikira-manja arrawa, kuw-engkirrikajame-ka warningerribirra warnumamalya amurndakakinu-wa ayakwa nungkwa-langwu-wa-da, wuburra laka ningk-ardanguma angwurra ningkakina-da,” ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa.

4 “Amandangwa, kirribina ngakwurruwa-murrumurra,” ni-yama ngarningka Jesus aburruwa-wa, “nare-ka akbar•duma warnumamalya-langwa wurribina wurrabarda awinyamba. Dukwa wurrakine-ka kabu-wardena kabi-jungwajina ningkakina-da. Akena kabu-wardena-manja ningkenumadangkwa akwa ki-jungwuna-manja ningkakina, nara arakba ebina akwala awurrariya nungkwa-langwa warniki-yama-langwa wurrakina-da. 5 Umba nganja yiba-wilyakajinama ngayuwa nibina nenumamalya ken-akbar•dijinama angwurra ningkakina. Nungkwaja k-akbar•denama ningkakina Neningikarrawara-langwa, mena narrubuda-baba nakina amandangwa. Eneja keni-ngayindena-manja nakina, kenu-wardenama nakina ningkenumadangkwa

akwa ki-jungwunama, akwa ngarningka nakina kenu-wurrenama ningkenumawurrina awurrariya-wa angalya angwura-murru-wa. Kembirra yakwujina ngawa k-ambilyama ningkeningangkawura-da. Yawe-ka, yirra-madumurrukwunama ngayuwa nungkuwa-manja. Nakina-langwa-bina nenumamalya k-akbar•denama angwurra ningkakina, mena narrubuda-baba nakina-da," ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa-da.

Neningikarrawara aken-akwurrajina-mulangwa ngakwurruwa ngarnumamalya

6 Biya ni-yengbina ngarningka enena ayakwa nakina Jesus ena-langwa-manja warnikabuburrakiyuwa. "Narrubuda Neningikarrawara nakina akwa ken-embirrajinama nungkuwa-manja," ni-yama. "Dukwa kirruwilyaba karnumamalya yiku-beyindenama kirrakina wurrumangbala wurriyukwayuwa wurrajija eyu...kwujiya-murra angwarnda-da. Umba eneja Neningikarrawara nakina nen-embirrajinama warningerribirra wurrajija wurrakina wurrababurna-langwa. Nara nakina e-yakuwabijuma a-ngwarndirruma wurruwilyuwilyaba umba nen-embirrajinama wurrakina-manja ngawa. 7 Neningikarrawara nen-embirrajinama wurriyukwayuwa wurrajija, akwa ken-embirrajinama nungkuwa-manja nungkwajukwaba akwa nara nakina e-yakuwabijuma. Neningme-ka nakina mamungba nungkwa-langwa. Numa-murnduwarnama arakba makina mamungba muwurrakwulyumida nungkwa-langwa. Neningma nakina! Nare-ka kembirra nungkwaja akbar•duma, mena Neningikarrawara nen-akwurrajinama nakina wurriyukwayuwa wurrajija, akwa ngin-akwurrajinama angwurra amandangwa nungkuwa-manja nungkwajukwaba ningkenumamalya-manja. Ngin-akwurrajiname-ka nungkuwa-manja mena ena-langwa-baba ningkakina-da," ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa-da.

Nara ngakwurruwa e-yeliyuma Jesus-langwa

8 Biya ni-yama ngarningka Jesus, "Kirruwilyabe-ka karnumamalya yiki-yamina-manja nakina wurrakinu-wa wurrukwala warnumamalya, 'Ngayuwe-ka ningena Jesus Christ-langwa ningenumamalya,' yiki-yamina-manja kirrakina akina ayakwa, kembirra nganja ngayamba-langwa ki-yaminama enena ayakwa. Ngayuwe-ka ningena, ningibina-murrada ningi-rukwularrinuma enena-manja angalya, ki-yaminama nganjukwaba, 'Nungkwaja ningkakina nganyangwa ningkenumamalya-da.' Enena

ayakwa ki-yengbinama ngayuwa kajungwa warnikumamurikaja Neningikarrawara-langwa kuw-engkirrikaji-yada wurrakina ena-langwa-manja angalya abalkaya-da.

9 "Umba kirruwilyaba karnumamalya yiki-yaminamanja wurrukwalu-wa warnumamalya, 'Ngayuwe-ka ningena ningeningbala Jesus Christ,' yiki-yamina-manja kirrakina akina ayakwa, yik-eningbalikajungwuna-manja kirrakina ngayuwa-langwa, kembirra nganja ngayambalangwa ki-yaminama enena ayakwa. 'Nganjukwaba ningeningbala ningkakina, nara nganyangwa ningkakinada,' ki-yaminama. Enena ayakwa ki-yengbinama ngayuwa kajungwa warnikumamurikaja Neningikarrawara-langwa kuw-engkirrikaji-yada wurrakina aburrajukwaba enalangwa-manja angalya abalkaya-da.

10 "Umba karningerribirra karnumamalya yiki-yengbinamanja ayakwa awurruwurrariya ningibina-langwa ningirukwularrinu-mulangwa enena-manja angalya, kembirra eneja Neningikarrawara yikenumini-yakuwabijinama nakina ayakwa nungkwurra-langwa. Umba yikiyengbina-manja kirrakina ayakwa awurruwurrariya Amawurrina-langwa Akwurdukwurda Neningikarrawaralangwa-langwa, nara kembirra Neningikarrawara aminiyakuwabijuma amurndakakina ayakwa awurruwurrariya nungkwurra-langwa-da," ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa-da.

11 Biya ni-yama ngarningka Jesus aburruwawa, "Kabu-mena-manja ningkakina wurruwurrariya warnungkwarba akwa kabu-wilyakina-manja ningkakina jinikakwu-wa wurrakinu-wa wurrububungkawa warningijinikakwa, akwa ngawa wurrukwalu-wa wurrububungkawa wurrimininingku-wa aburrajukwaba, nare-ka a-werrikawarriyaduma ayakwa-langwa. Akwa nara a-lyangkiyamama, 'Karukwa, ki-yamarrkinama ki-yengbinama ayakwa? Amiyambene-ka ayakwa kilawurrakajinama ngayuwa wurrububungkawu-wa, kajungwa nari-yada a-warduma a-diduma ngayuwa aduwaba?' Nare-ka a-lyangkiyamama akina, awerrikawarriyaduma akina-langwa ayakwa, 12 mena akini-yada ngawa Amawurrina Akwurdukwurda Neningikarrawara-langwa kaku-wilyakajina-mubaba ayakwa adirrbura ningkeniki-yengba-langwa ningkakina," ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa-da.

Nara ngakwurruwa a-mungwur•dangmaduma akwa amar•dumar•duma amurndakijika wurrukwala-langwa

13 Eneja kembirra nuwilyaba nenungkwarba, nibina yakwujina ngawa n-ambilyuma wurrumurndakakina-manja warnumamalya wurruwurrakuwilyarra, ni-yengbinuma nakina ayakwa Jesus-uwa. Biya ni-yama, “Bungkawa,” ni-yama, “nawarrka nara a-ngayinduma nakina ngu-kwama ngayuwa-wa akwala angwarnda. Ni-jungwuma arakba yina-langwa nungwarrka, kembirra yikini-larrmburrenama yinalakena angwarnda iya amurndakijika akwa angalya nungwarrka-langwa, ekuwarra nawarrka-langwa umba ekuwarra nganyangwa. Umba nungkwaja ningkakina yiminu-makina-langwa nganyangwa nawarrka kajungwa kenu-kwuni-yada nganja akwala amurndakijika nganyangwa ngayuwa-wa,” ni-yama nakina nenungkwarba Jesus-uwa.

14 Eneja ni-yama Jesus, “Kada. Nara wurribina warningerribirra warnumamalya kabu-kwa amuk-wiyadakina warka ngayuwa-wa. Nara nganja a-lyangkuwerribikajungwuma ningena akina-langwa. Nara kembirra a-makama ngayuwa nawena-manja ningena-da,” ni-yama Jesus enuwa-wa-da.

15 Biya kembirra Jesus ni-yengbinuma nakina ayakwa wurrumurndakakina-manja ngawa warnumamalya wurrababurna-manja yakwujina. Ni-yama, “W-engkirrikiya-langwa! Nare-ka a-mungwur•dangmaduma akwa a-mar•dumar•duma eningerribirra amurndakijika wurrukwala-langwa. Nare-ka e-yamama akina. Mama kirruminababurne-ka amurndakijika-murriya kirrakina, akena nare-ka akina a-kwama amamalya akwanenibika eningaba nungkwurra-langwa-da. Kembirra wurri-rringkajungwunama aduwaba-da,” ni-yama Jesus wurrumurndakakinu-wa warnumamalya. 16 Kembirra arakba enena alawudawarra nenu-makama nakina aburruwa-wa.

Nuwilyaba nenungkwarba n-ambilyumurra numinababurne-ka angwarnda iya aninga akwa amurndakijika. Biya nu-war•danguma nakina mababurna-langwa mamawura warka ena-langwa. Ni-lungkuwabijuwamurra nakina ababurna aninga amarda-murra. Nu-war•duwar•dangu...wa. Ngalaja ababurne-ka amarda-murra amaninga na-lungkuwarreyinuma ena-langwa-manja angalya mena eningaba-baba ajiringka akina.

17 Bi...ya numa-war•dikama nakina mangma ena-langwa, kembirra ni-yakuwerribikinuma arakba. Biya ni-lyangkiyama nakina, “Nara ebina angalya

ningenik-akumi-yada enena aninga awurrakwulyumida-da, mena ababurne-ka ena aninga nganyangwa-da. Ki-yamarrkinama kemba ningena? 18 Wa! Ku-wurrenama ngayuwa amurndakenena alikira eninganinga eyukwayuwa, umba ki-likirakinama akwala alikira ningena adidirrungwarna-langwa. Kemba arakba ki-larrngkwaburrenama ababurna-langwa aninga iya amurndakijika nganyangwa enikinikaduwa-manja alikira adidirrungwarna-manja-da. 19 Biya kembirra arakba ki-lyangkumakajungwunama ngayuwa, ‘Enena kembirra laka ababurna eninginingaba-wiya nganyangwa arakba,’ ki-yaminama. ‘Kembirra nara arakba a-war•duma ningena warka umba ku-ngwanjinama ningena warka-langwa ningeningangkawura ngayuwa-da. K-alyubarinama aruma aninga akwa ki-bekinama aruma akubibeka ningeningangkawura-da. Ningiyekirrerre-ka k-ambilyama ngayuwa-da!’ ” ni-yama nu-makajungwunuma nakina nenungkwarba.

Akina ayakwa ni-lyangkumakajungwunuma nakina nenungkwarba. 20 Umba eneja Neningikarrawara ni-yengbina nakina ayakwa enuwa-wa. Ni-yama, “Ningkenubuwakide-ka ningkakina ningkenuma-malya! Mema-manja marringa ki-jungwunama ningkeningangkawura. Ningki-larrngkwaburranguma ningkakina ababurna aninga-murriya nungkwa-langwi-yada aduwaba. Umba ki-jungwa-manja ningkakina, angkaburra karru-menama amurndakenena aninga iya angwarnda akwa amurndakijika nungkwa-langwa? Nare-ka ningkakina a-wilyakama nungkuwa-manja amurndakakina ababurna-langwa nungkwa-langwa, umba aburraja wurrukwala warnumamalya karru-menama ababurna-langwa nungkwa-langwa-da,” ni-yama nakina Neningikarrawara enuwa-wa. Ena ngawa alawudawarra-da.

21 Biya ni-jerrukwa-mulangwa nakina Jesus akina alawudawarra, ni-yama nakina wurrumurndakakinu-wa warnumamalya, “Akina wuburra ke-yaminama wurrababurna-langwa warnumamalya wurribina narri-larrngkwaburrenama aduwaba alarrngkababurna amukwiyadakina aburra-langwi-yada, akena nara ebina eningaba aburra-langwa warniku-wilyakaja-langwa wurrakina Neningikarrawaru-wa-da,” ni-yama Jesus wurrumurndakakinu-wa warnumamalya.

Aku-werrikambilya-mulangwa Neningikarrawara-manja

22 Kembirra ni-yengbinuma nakina Jesus akwala
ayakwa ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa. Ni-yama
nakina, “Ngarra-makama arakba kirruminababurna-
langwa amurndakijika-murriya ngayuwa. Ningi-
yamama, ‘Nara amurndakakina amurndakijika a-kwama
amamalya eningaba nungkwurra-langwa,’ ningi-yamama.
Kembirra aminakina-langwa nara nungkwurraja a-
werrikawarriyaduma engkirrikuma ebinu-wa aninga
kirri-ngayindena-murruwa yik-ambilyi-yada karniba
enena-manja angalya. Nara ngarningka engkirrikuma
dibinu-wa dumbala kirringa-ngayindena-murruwa karnik-
awiyeba-langwa kirrakina. 23 Kirr-akukwurrajinama
kirrakina karnumadangkwa. Umba kirr-alyelyubarinama
aninga kirringbudi-yada, akwa kirr-awiyuwiyebenama
duwabilya dumbala yiku-wabilyadini-yada kirrakina.
Umba kirrakina-bina karnumawurrina nungkwurra-
langwa yik-engkingkirrikajama akwa yik-akukwurrajinama
kirrakina-da.

24 “Umba wi-yakuwerribikina kirrakina yingwu-
wa,” ni-yama ngarningka Jesus. “Nara yakina a-
lungkuwabijuma arrangbama amadidira amaninga.
Nara ebina alikira eninganinga ena-langwa akena
eneja Neningikarrawara kinu-kwunama nakina
aninga ena-langwa. Kembirra yikenu-kwunama
amandangwa aninga nungkwurra-langwa, mena nakina
Neningikarrawara nen-akwurrajina-mubaba wurrajija
akwa nungkwurruwa nungkwurrajukwaba karnumamalya
kirren-akwurrajinama nakina angwurra amandangwa-da.

25 “Yirru-makina,” ni-yama ngarningka Jesus. “Yiku-
werrikawarriyadina-manja kirrakina karnik-ambilyinga-
langwa karniba amiyerra enena-manja angalya, kembirra
akina-langwa yiku-werrikawarriyadina-mulangwa, dukwa
yik-ambilya karna karniba mukwala mamawura amiy-
erra? Nare-ka. 26 Kembirra nara-manja kirrakina a-
merrijirrirrakuma nungkwurra-langwa mamawura enena-
manja angalya, kajungwa amiyerra angwurra yik-ambilyi-
yada karniba, kembirra nare-ka a-werrikawarriyaduma
aninga-langwa akwa dumbala-langwa.

27 “Umba wi-yakuwerribikaja kembirra mebinu-wa
numu-lungkuwarrina-murruwa erriberriba-manja,”
ni-yama nakina Jesus ngarningka. “Nara ngalaja
mamurndakakina mebina a-war•duma warka amini-
ngekburakuma dumbala ngala-langwa menik-awiyebi-
yada makina. Arakburakba-kiya-wiya eneja Nubungkawa
Jalumuna numinababurne-ka amurndakijika nakina akwa

n-awiyuwiyebeyinume-ka dumbala dukukwulyubene-ka. Dakine-ka dumbala ena-langwa dukwulyubena dumurndakakina umba ngalaja mebina meningaba mukwulyubena angwurra makina mamawalyuwa. 28 Eneje-ka Neningikarrawara numa-ngekburakama makina mukwulyubena mebina akena meningaduwaya makine-ka mamawalyuwa. Muwilyaba-manja mamawura kumu-lingbadenama mukwulyubena makina, umba mingka-manja mamawura kumi-ngburingkadinama warenja-bawiya, kumi-jungwunama makina arakba. Dukwa ekalara-manja kumu-dadinama makina. Umba nungkwurraja karnumamalya nare-ka kirrakina a-werrikambilyuma Neningikarrawaru-wa, akena eneja nakina Neningikarrawara yikenu-kwunama kirrakina dumbala karnik-awiyebi-yada amandangwa-da," ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa.

29 Biya ni-yama ngarningka nakina aburruwa-wa, "Nara kembirra a-lyangmilyangmurukwajuma a-werrikawarriyaduma aninga-langwa iya akubibeka-langwa. 30 Umba aburraja warnumamalya wurribina warningbala-murruwiya Neningikarrawara na-lyangmurukweyiname-ka aninga-manja akwa ngawa akubibeka-manja wurrakina-da. Eneja Nungwena Neningikarrawara neningme-ka ningki-ngayindena-mulangwa ningkakina aninga-murriya akwa akubibeka-murriya kajungwa k-ambilyi-yada ningkeniba aduwaba ningkakina-da. 31 Nara kembirra a-lyangmilyangmurukwajuma a-werrikawarriyaduma amukwiyadakinu-wa, umba ki-lyangmurukweyinama nungkuwa kinumin-engkirrikajama Neningikarrawaru-wa, mena nungkwa-langwa ngawa Nubungkawa nakina-baba-da. Kembirra eneja Neningikarrawara kenu-kwunama amurndakibina aninga akwa akubibeka-murriya nungkuwa-wa-da.

32 "Ngeniyerriya, kirrambawura karna karnumamalya nganyangwa," ni-yama ngarningka nakina Jesus. "Kembirra nara akbar•duma, mena Nungwenungwa kirreni-ngayindena-mubaba kinu-bungkawadinama nakina nungkwurruwa-manja. Ngarra-makama arakba nungkwurruwa-manja Neningikarrawara kirren-akwurrajina-mulangwa kirrakina aduwaba. 33 Kembirra nungkwurraja yika-kwunama amurndakijika wurrukwalu-wa warnumamalya akwa yiku-menama angwarnda akina-murrada. Kembirra yika-kwunama ebina-murrada ngawa angwarnda warningalyingmalyingma-wa warnumamalya-

da aburra-langwi-yada eningangkawura akina.

“Umba ki-yamina-manja nungkuwa akina, ku-menama kembirra eninginingaba-wiya nungkwa-langwa ambaka-murra Neningikarrawara-langwa-manja angalya abalkaya. Umba ngalaja amurndakakina eninginingaba-wiya alarrngekburna-wiya Neningikarrawara-langwa-manja angalya nare-ka a-jerriduma akina. Enena-manja angalya ningki-larrngkumurndukwunama ababurna amurndakijika, akena amurndakakine-ka kuw-enungkwurakbadinama kuw-arriyadinama akina. Dukwa akwala ka-lyumadinama akina. Dukwa aburraja warnumamalya wurrengkengmina kuw-angmadama akwala amurndakibina nungkwa-langwa. Dukwa aburraja wurrilukukwulyilya kuw-alyubarinama akwala wurrakina. Akena Neningikarrawara-langwa-manja angalya abalkaya nara-da. Nara angmaduma wurrengkengmina warnumamalya, akwa nara alyubaruma wurrilukukwulyilya yakwujina wurrakina-da. Ngalaja eningangkawura alarrngekburna nungkwa-langwa kuw-ambilyama akina yakwujina ngawa-da.

34 “Neningikarrawara kinu-bungkawadina-manja nungkuwa-manja, kembirra nungkwa-langwa mada kumu-likajama ngawa enuwa-wa. Umba kumu-likaja-manja nungkwa-langwa mada amurndakijika-murriya-wa kirri-ngayindena-murruwa, nara kembirra Neningikarrawara a-bungkawaduma nakina nungkuwa-manja,” ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa.

Ak-embirrarina-mulangwa ngarruwerringmurndirra kini-lawurradina-murruwa Jesus yangkwurrangwa

35-36 Biya enena engka ayakwa nenu-makama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa. “Yik-embirrarinama ngawa kirrakina ngayuwa-wa, yik-andandiyama ki-lawurradina-murruwa ningena,” ni-yama nakina. Biya nenu-makama enena alawudawarra wurrukwala-langwa warnikuminuwar•duwar•da nuw-embirrarinu-murrilangwa aburra-langwu-wa nubungkawa.

Nuwilyaba n-ambilyuma nakina nubungkawa ena-langwa-manja angalya. Biya nakina nubungkawa ni-likena neni-yekirrerrikama ena-langwa nenumamalya mena nakine-ka nenumamalya nanga-mangu-murrubaba dadingiyenikba ena-langwa. Biya nakina nubungkawa akwa ngawa wurrukwala warnumamalya aburrajukwaba neni-yekirrerrikama nakina-manja nenumamalya akwa ne-yebukeyinuma aninga wurruwurrakawura-ma wurrakina.

Aburraja warnikuminuwar•duwar•da nakina-langwa nubungkawa nuw-embirrarinuma angalya-manja ngawa kini-lawurradina-murruwa aburra-langwa nubungkawa. Nuw-embimbirrarinuma na-mumirakwulaluma ngawa wurrakina. Nara ka-mungkwula, nara karring-aburawaka dumbala dadingikarrawara marringi-yada umba na-mirakwulaluma ngawa. Akwa ngarningka nara karri-jungwajuwa aburra-langwa bajananga.

Nuw-embimbirrarinu...wa. Kembirra arakba-langwa ni-yar•da eneja nibina nubungkawa. Aburraja nuw-engkirrikena wurrakina ni-ringbajanguma nakina akididijungwa-manja. Biya kembirra nara kuw-ambudidina umba warenja-bawiya na-warumajungwa, narru-ngwurrkbalijuwa akawiyuwiyeba akwa nen-awiyebajuwa arakba aburra-langwa nubungkawa wurrakina warnikuminuwar•duwar•da-da.

37-38 Dukwa marngkirngkuwilyarra, dukwa nara-wiya ke-kbadanga ni-lawurradinuma eneja nakina nubungkawa akena aburraja nuw-embimbirrarinuma ngawa wurrakina-da. Ni-lyelyingminuma nakina nubungkawa nara-baba ka-mungkwula ena-langwa warnikuminuwar•duwar•da umba nuw-embimbirrarinuma ngawa wurrakina-baba. Biya nang-aburawaka ena-langwa dadingikarrawara dumbala akwa nu-manga nakina aninga akwa nen-angmakayijuwama wurrakina. Mama aburra-langwa nubungkawa nakina umba nenu-kwama arakba wurrakina. Umba ni-yekirrerriduma ngawa akwa neni-yekirrerrikama wurrakina-manja warnikuminuwar•duwar•da ena-langwa-manja aburrajukwaba-da. Neni-yekirrerrikama amandangwa nakina nubungkawa wurrakina-manja warnikuminuwar•duwar•da-da nuw-embirrarinu-mulangwa enuwa-wa wurrakina-da. Ena ngawa alawudawarra-da.

39 Akine-ka alawudawarra nenu-makama Jesus ena-langwa-manja warnikabuburrakiyuwa. Biya kembirra ni-yama nakina aburruwa-wa, “Nungkwurrajukwaba yik-embirrarinama kirrakina kirruwerringmurndirra ki-lawurradina-murruwa ngayuwa yangkwurrangwa enenu-wa angalya. Yik-embirrarinama kirrakina wurrumurndak-ibina wuburra warnikuminuwar•duwar•da. Akena nare-ka e-yamama wuburra nakina nabalija numinakina alikira. Nakine-ka neningbala neniki-lika-langwa nengkengmina nenungkwarba ena-langwu-wa alikira. Kin-eningmidinu-manja nakina nengkengmina-langwa neniki-lika-langwa nakina ena-langwu-wa angalya, kembirra nara-maka ken-

awiyebajuwa nakina nengkengmina-na? Nare-ka. Kin-andeya-maka ngawa nakina nabalija alikira-da.

40 “Nungkwurraja nungkwurruwa karnikabuburrakiyuwa nganyangwa yik-embirrarinama ngawa kirrakina ngayuwa-wa, mena ngayuwa, ningibina-murrada ningirukwularrinuma enena-manja angalya, ki-lawurradinama ngayuwa karningbala-wiya kirrakina. Ki-lawurradinama ngayuwa nara-manja andiyama karna karnumamalya-da,” ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa-da.

Neningikarrawara-langwa warnikuminuwar•duwar•da ka-war•duwar•dena-mulangwa eningaba warka

41 Eneja kembirra Bida ni-yama nakina Jesus-uwa, “Bungkawa, akina alawudawarra yirru-makama yirruwa-manja, yirruwa-langwa yimbukwa yinda yirrababurna-langwa?” ni-yama.

42 Eneja ni-yama Nubungkawa Jesus Bida-wa akwa ena-langwu-wa wurrukwala warnikabuburrakiyuwa, “Yi-maka-langwa. Nibina nuwilyaba nenikuminuwar•duwar•da nuwerrikidirrbura akwa aringkawa numiyambene-ka nakina? Eneja nubungkawa ena-langwa nenu-bungkawakama nakina nenikuminuwar•duwar•da nubungkawa wurrukwala-manja warnikumin-uwar•duwar•da. Akwa nenu-war•duwar•dikinama arakba nakina wurrumurndakakina-manja warnungkwarba iya wurridarringka, akwa nenu-kukwunama aninga nubungakwa-langwa wurrumurndakakinu-wa warnungkwarba iya wurridarringka mababurna-langwa marringa. Kini-yamarrkinama kembirra kinu-war•denama nakina warka nara-wiya nibina nubungkawa ena-langwa? Nakine-ka nenungkwarba kinu-war•denama eningaba warka neningangkawura kini-likaja-wiya engku-wa ena-langwa nubungkawa-da.

43 “Kembirra kini-lawurradina-manja eneja nakina nubungkawa angalyu-wa akwa keni-rringkina-manja ena-langwa nenikuminuwar•duwar•da nu-war•danguma eningaba warka, kembirra kini-lyelyingminama nakina nubungkawa-da. Akwa niyekirrerra kin-ambilyama enejukwaba nibina nenikuminuwar•duwar•da ena-langwa-da. 44 Kembirra nakine-ka nubungkawa ena-langwa kenu-bungkawakinama nakina nenikuminuwar•duwar•da ena-langwa ababurna-manja amurndakijika ena-langwa-manja-da,” ni-yama Jesus.

45 Biya ngarningka ni-yama Jesus, “Akena nibina-murrada ngawa nenikuminuwar•duwar•da dukwa kini-lyangkiyaminama nakina, ‘Nara a-lawurraduma umba

n-ambudida nubungkawa-da,' kini-yaminama. Biya arakba keni-larrkbarjenama nakina wurrumurndakibina-manja warnungkwarba iya wurridarringka kenu-war•dikina-murrumanja nakina. Nara arakba a-war•duma eningaba warka, umba erribirra kinu-war•denama awurrariya warka-da. Ababurne-ka aninga kin-alyubarinama nara-wiya nibina ena-langwa nubungkawa-da. Akwa kini-bekinama anija nakina, kinu-bungwurridinama-da.

46 "Bi...ya eneja ena-langwa nubungkawa kini-lawurradinama nakina arakba-da. Kini-yar•denama warenja-bawiya, nara-manja engkirrikuma nibina nenikuminuwar•duwar•da neniki-lawurrada-langwa nakina nubungkawa ena-langwa. Kembirra nakina nubungkawa kini-yamarrkinama dukwa ena-langwa-manja nenikuminuwar•duwar•da? Amandangwa kembirra kenu-wardenama nakina-da wuburra laka warnumamalya aburrajukwaba narra-wardenama wurruwurrariya-manja warnumamalya," ni-yama Jesus.

47 "Akwa ena engka," ni-yama ngarningka Jesus. "Nuwilyaba nenikuminuwar•duwar•da nimiringka-dangwa eneja neningma nakina ababurna-langwa neniki-yama-langwa nenumini-ngayindangu-mulangwiya ngawa nibina ena-langwa nubungkawa. Akena nara nakina aminu-war•duma eningaba warka. Kembirra eneja ena-langwa nubungkawa keni-larrkbarjenama angwurra nakina ena-langwa-manja nenikuminuwar•duwar•da nuwurrariya-manja. 48 Umba eneja ningka-langwa nenikuminuwar•duwar•da neningbala nakina neniki-yama-langwa nenumini-ngayindangu-mulangwiya ena-langwi-yada nubungkawa. Enejukwaba nara nakina aminu-war•duma eningaba warka. Kembirra eneja ena-langwa nubungkawa keni-larrkbarjenama ambaka-langwa nakina ena-langwa-manja nenikuminuwar•duwar•da nuwurrariya-manja, neningbala-baba nakine-ka-da," ni-yama nakina Jesus.

Biya ni-yama ngarningka Jesus, "Kembirra yikenu-kwuna-manja Neningikarrawara aruma warka nungkwurruwa-wa, nungkwurraja yikinumin-engkirrikajame-ka kirrakina enuwa-wa akwa yikinuminu-war•denama kirrumurndamurndirra alyangmandukwuna ngawa warka. Umba yikenu-kwuna-manja Neningikar-rawara nungkwurruwa-manja warka, ebina aruma angwurra, kembirra yikinumin-engkirrikajame-ka akwa yikinuminu-war•denama angwurra ngawa kirrakina-da,"

ni-yama nakina Jesus Bida-wa akwa ngawa ena-langwu-wa wurrukwala warnikabuburrakiyuwa.

Jesus ni-likenu-mulangwa enenu-wa angalya kini-lyangkuwerribikajungwuni-yada warnumamalya-langwa

49 Biya ni-yengbina nakina Jesus ayakwa ena-langwa-manja warnikabuburrakiyuwa wurrababurna-manja. Ni-yama, “Ngayuwe-ka ningena ningi-likenuma enenu-wa angalya kajungwa ki-lyangkuwerribikajungwuni-yada karningaba-murrikba akwa kirruwurrariya-murrikba karna akwa ngawa warningaba-murrikba akwa wurruwurrariya-murrikba aburrajukwaba wurrababurna-langwa wurrukwala warnumamalya. Ki-yaminama ngayuwa wuburra laka ke-kilarrkajama angwura kajungwa ki-dakini-yada ngayuwa alarrngkilarrngkawarriya amurndakijika. Karukwa! Ke-kalaridinuma arakba akina angwura, 50 akena nara ambaka e-kalariduma, mena adinuba-wiya ningeniki-lyandi-yada ngayuwa-baba-da.

“Ki-lyandina-manja ngayuwa, wuburra laka ku-ngwur•dirruwajungwunama ngayuwa akarrkwujaja-manja arrawa ke-yaminama akina. Ebina-wiya nenu-mingekingambajuwa-manja Janjana nuwilyaba nenungkwarba, eneja nakina nenungkwarba nu-ngwur•dirruwajungwunuma akungwa-manja. Umba ki-lyandina-manja ngayuwa, akine-ka wuburra ke-yaminama, wuburra laka ku-ngwur•dirruwajungwunama ngayuwa akarrkwujaja-manja arrawa. Karukwa! Ningu-werrikawarriyadiname-ka ngayuwa akina-langwa akarrkwujaja. Akwa ku-werrikawarriyadinama ngawa yanda-langwa ki-jerrukwuna-manja ngayuwa akina akarrkwujaja-da,” ni-yama nakina Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa.

51 Biya kembirra ngarningka Jesus ni-yama, “Kirri-yamarrkinama kirr-engkirrikajama nungkwurruwa kembirra nganyangwa-langwa? Laka ningi-likenuma ningena enenu-wa angalya kajungwa ka-marumini-yada ngayuwa warnumamalya-langwa? Nare-ka. Ningi-likenuma ngayuwa enenu-wa angalya kajungwa warnumamalya ke-beyini-yada ngawa wurrakina akwa kuw-awinyambakeyini-yada nganyangwa-langwa wurrakina.

52 “Dukwa kuw-ambilyama aburraja wurrumangbala warnumamalya awilyaba-manja ngawa alikira. Kembirra aduwaba-langwa wurrubukalakina wurrubukabiyakarbiya karra-wirrikbinama wurrakinu-wa wurrambilyuma.
53 Dukwa wunenukwa-manja kenu-wirrikbijeyinama

wunalakina-da. Umba dukwa aburringajukwaba wurringaburra-manja karringu-wirrikbajeyinama wurringalakina-da. Umba dukwa wurringadija-manja ngarningka ngawa karringu-wirrikbajeyinama aburringajukwaba-da," ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa.

54 Biya kembirra ni-yengbinuma ngarningka nakina Jesus wurrumurndakibinu-wa warnumamalya wurrababurna-langwu-wa. Akwa ni-yama, "Yiki-rringkina-manja kirrakina angubina ka-lumur•dina-manja akina akwa ka-lukwulyuwakena-manja akina akwaburrangarna-langwa, ka-warumajungwuna-manja akina, kembirra yiku-makijeyinama akina-langwa. Biya warenja-bawiya yiki-yaminama kirrakina, 'Yelyukwe-ka yubukwaya-da.' Ngalaja kembirra kini-larrinama amandangwa yelyukwa adinuba. 55 Umba yik-engkirrikaja-manja ngarningka arrirra dalada kuw-angkarrina-manja akina angwurra, kembirra yiki-yaminama kirrakina, 'Mubukwaya arakba mukwena-da,' yiki-yaminama kirrakina-da. Biya amandangwa-da.

56 "Karningme-ka karna yelyukwa-langwa yiki-rringkina-mulangwa angubina. Kemba miyambena-burra nara kirrakina a-miringkama ababurna-langwa Neningikarrawara ni-ngekburakina-mulangwa enena-manja angalya aduwaba? Karniniyerriya karnumamalya, kirra-ngayindenama karna wurrukwala warnumamalya ke-yaminama wurrakina nungkwurra-langwa-langwa, 'Warningabe-ka warna warnumamalya,' akena kirruwurrariya karnumamalya kirrakina-da," ni-yama Jesus wurrumurndakibinu-wa warnumamalya wurrababurnu-wa-da.

Aki-lyangkuwerribikajungwuna-mulangwa ebina eningaba

57 Biya kembirra ngarningka Jesus ni-yama aburruwa-wa, "Miyambena-burra nara a-lyangkuwerribikajungwuma kirrakina nungkwurrabakiya-ba ebina eningaba karniki-yama-langwa nungkwurruwa karnumamalya? 58 Dukwa eneja nuwilyaba nenumamalya keni-lekbajama nungkuwa-wa. Kembirra kinalakina ambaka-langwa yikini-lyelyimbukweyinama akina-langwa. Dukwa kenu-wilyakinama nakina nungkuwa nubungkawu-wa akina-langwa awurrariya ningki-yama-mulangwa. Kembirra kenu-wilyakina-manja ngawa ningkakina nibina yikini-lyelyimbukweyinama lukwakwa akina-langwa kinalakina-da, nungkuwa akwa nibina ngini-lekbuma nungkuwa-wa-da. Yikini-lyelyimbukweyinama nara-wiya e-yar•duma

nubungkawa-langwa-manja alikira kinalakina-da. Nara ambudiduma ningkakina, umba kini-yekirrerrikinama nibina nenumamalya ningkakina-da, kajungwa kenuminiyakuwabijini-yada nakina ebina awurrariya ningki-yamamulangwa ningkakina-da.

“Nara-manja nungkuwa e-yekirrerrikama nibina nenumamalya, nakine-ka kembirra kenu-wilyakinama dirrbura nungkuwa nubungkawu-wa ningkakina. Eneja nakina nubungkawa kini-lyangkuwerribikajungwunama karnumamalya-langwa, karningaba-murrikba akwa kirruwurrariya-murrikba. Nakine-ka kembirra nubungkawa kenu-kwunama nungkuwa nuwilyabamanja nawinyamba nenungkwarba. Eneja kembirra nakina nawinyamba nenungkwarba ken-awiyebajinama ningkakina akididijungwa-manja, keni-didenama ningkakina-da. Kemba yakwujina ngawa nungkwaja kambilyama ningkeningamiyerra-da. K-ambambilyama ngawa. 59 Nara-manja ningkakina a-kwama enuwa-manja ababurna-langwa angwarnda ebina ni-ngayindenama, nara kemba a-jadijuma ningkakina mibina-langwa medirra nibina nubungkawa nakina-da. Kinu-kwunameka angwarnda ababurna-langwa ningkakina-da,” niyama Jesus wurrumurndakibinu-wa warnumamalya wurrababurnu-wa nakina-da.

13

Aku-wurrena-mulangwa awurruwurrariya

1 Akini-yada ngawa aburraja wurrukwala warnumamalya nenu-makama Jesus-manja enena ayakwa ni-yamamulangwa nubungkawa Balida. Ne-yama wurrakina enuwa-wa, “Nakine-ka Balida nenu-makama ena-langwamanja wurrawinyamba warnungkwarba, biya narrawardanguma wurrakina wurrukwala-manja warnungkwarba WarningiKeliliya-manja,” ne-yama. “Wurrakineka warnungkwarba WarningiKeliliya na-likenuma Keliliyalangwa akwa angerriba Jirujalemu-wa Neningikarrawaralangwu-wa angalya, kajungwa kenuminu-wardeni-yada jiba-murriya Neningikarrawara-langwa yakwujina. Umba yakwujina ngawa wurribina wurrawinyamba warnungkwarba narra-wardanguma wurrakina-manja warnumamalya, nenu-maka-mubaba nubungkawa Balida. Ngalaja mibina merra aburra-langwa akwa ngawa jiba-murriyalangwa numu-ngwunyurrkweyinuma makina-da,” ne-yama nenu-maka Jesus-manja wurrakina warnumamalya-da.

2 Eneja ni-yama Jesus aburruwa-wa, “Wurru-
miyambena warnumamalya wurrumurndakakina?
Na-jungweyinuma wurrakina wurruwurrariya-baba-
na? Wurruwurrariya angwurra wurrukwala-manja
warnumamalya WarningiKeliliya-na? 3 Nare-ka!
Umba nungkwurraja karnumamalya, yiku-wurrenama
aduwaba awurruwurrariya akwa yikinumini-yarrkuwarakinama
Neningikarrawara-langwa ayakwa kirrakina.
Nara-
manja a-wurruma kirrakina awurruwurrariya akwa
amini-yarrkuwarakama Neningikarrawara-langwa
ayakwa, kembirra nungkwurrajukwaba yiki-jungwunama-
da. Wuburra wurrumurndakibina WarningiKeliliya
warnungkwarba yiki-yaminama kirrakina yiki-jerridinama
karningangkawura.
4 “Umba wi-yakuwerribikaja wurrumurndakibinu-
wa wurrukwala warnumamalya nuw-ambilyu-
murruwa Jirujalema-manja engemba angalya Jilawuma-
manja. Wurrakine-ka namurndaki-jungweyinuma
wurrumemberrkwa wurrumangbala wurrabiyakarbiya
warnumamalya yakwujina. Ngalaja alikira na-
ringkilarruma alingajirrirra akwa narraku-wardanguma
wurrumurndakakina warnumamalya. Wurrumiyambena
kemba wurrumurndakakina warnumamalya?
Wurruwurrariya angwurra wurrakina wurrababurna-
manja warnumamalya Jirujalema-manja-na? 5 Nare-
ka! Umba nungkwurraja, yiku-wurrenama aduwaba
awurruwurrariya akwa yikinumini-yarrkuwarakinama
Neningikarrawara-langwa ayakwa. Nara-manja a-
wurruma kirrakina awurruwurrariya akwa amini-
yarrkuwarakama Neningikarrawara-langwa ayakwa,
kembirra nungkwurrajukwaba yiki-jungwunama-da.
Wurrumurndakibina wuburra warnumamalya Jirujalema-
manja yiki-yaminama yiki-jerridinama karningangkawura
kirrakina,” ni-yama Jesus wurrumurndakibinu-wa
warnumamalya-da.

Meninganinga-ma-langwa manyungwunya

6 Biya enena kembirra alawudawarra eka-langwa
nenu-makama Jesus wurrumurndakakina-manja
warnumamalya.

Nuwilyaba nenungkwarba numa-lungkuwabijuwama
nakina muwilyaba manyungwunya ebina-manja
ngawa angalya ni-lungkuwabijuwa-murrumanja nakina
akwurena. Biya arngkawura ni-likenuma nakina n-
aburangkama makinu-wa manyungwunya mamaninga
akena nara mibina kinum-akburrangarna nakina.

7 Biya nenu-makama nakina ena-langwa-manja
nenikuminuwar•duwar•da. “Kwuja,” ni-yama, “ningi-
likenuma ngayuwa ebini-yada akilarrkardidarra ning-
aburangkama mamaninga. Arngkabiyakarbiya-ma
akilarrkardidarra arakba ning-aburangkama mamaninga
mema-manja mememeka nganyangwa-manja, akena nara
mibina. Na-mar•dena-mubaba ena angalya, kembirra
yimini-ridena-langwa mema,” ni-yama enuwa-wa.

8 Eneja ni-yama ena-langwa nenikuminuwar•duwar•da
enuwa-wa, “Ma-lalika ambaka mema awilyaba
ngarningka akilarrkardidarra abukwaya. Adinuba-
wiya ngu-mungkadina-langwa ajiringka, kembirra kum-
akumurnama yimi bulukwa-langwa yelakwa eningabi-
yada ajiringka. Kum-ambilyama ngawa mema yanda-
langwa engka-manja akilarrkardidarra. 9 Kembirra kuw-
arrangbina-manja mamaninga ngala-langwa, eningaba
akina. Akena nara-manja arrangbama mamaninga makina,
kembirra ambaka-murra yibamini-ridenama ngayuwa
mema manyungwunya nungkwa-langwa,” ni-yama nakina
nenikuminuwar•duwar•da, nenu-makama ena-langwa-
manja nubungkawa. Ena ngawa.

Enena alawudawarra nenu-makama Jesus
wurrumurndakibina-manja warnumamalya.

*Jesus nang-eningabaka-mulangwa didarringka dirreng-
murnirna Jebuda-manja*

10-11 Ngalaja dakina duwilyaba didarringka ying-
ambilyumurra, akena narringa-wilyakama wurruwilyaba
wurruwurrariya wurramukwa ngaluwa-manja.
Wurrakine-ka wurramukwa narring-angbilyuwakama
dakina. Dadinungkwurakbe-ka angbilyuwa dakina
yingaku-wardanguma, akwa nara dirrbura kingi-
likena umba ying-abuluwenduma dadingangkawura
ngawa. Yingi-yaminjamama ngawa dakinu...wa.
Ying-abuluwenduma mememberrkwa mamangbala
mabiyakarbiya mamarika iya yinungkwura.

Kembirra muwilyaba-manja mukwurdukwurda
mamawura Jebuda dakina yingi-likenuma akinu-wa alikira
jinikakwa. Umba akini-yada ngawa eneja Jesus nenu-
wilyakajuwama yakwujina nakina warnumamalya-manja
jinikakwa-manja. 12 Biya nanga-rringka-manja nakina
Jesus, kembirra nang-ardijuwa dadiki-liki-yada enuwa-wa.
“Ngeniyerriya, ngarr-enjungwurrenama arakba ngayuwa
angbilyuwa-langwa,” ni-yama nakina ngaluwa-wa. 13 Biya
nanga-mingekilyinga Jesus ayarrka-murra dakina-manja

didarringka, umba arngkawura-wiya ngawa ngalaja yingi-dirrburada arakba dakina-da. Biya kembirra arakba yingini-yangmarngkwajuwa Neningikarrawaru-wa dakina didarringka-da.

14 Akena eneja nubungkawa neningijinikakwa n-awinyambada nakina, mena Jebuda-manja nang-eningabaka-mubaba Jesus dakina didarringka. Biya kembirra ni-yengbina nakina nubungkawa enena ayakwa wurrumurndakibina-manja warnumamalya yakwujina. “Yaku-war•denama warka mamangbala muwilyaba-manja mamawura yalakena,” ni-yama, “akena aduwaba nare-ka a-war•duma yalakena mena Jebuda-baba ena-da,” ni-yama nakina aburruwa-wa. “Yika-ngayindena-manja karna yikab-eningabakina-manja warnumamalya angbilyuwa-langwa, nara kembirra Jebuda-manja aburangkama eningabakama warnumamalya angbilyuwa-langwa, umba yiki-likajama yangkwurrangwa mamurndakibina-manja mamawura mamangbala muwilyaba-manja kirrakina,” ni-yama nubungkawa neningijinikakwa aburruwa-wa-da.

15 Eneja Nubungkawa Jesus ni-yama enuwa-wa akwa wurrumurndakibinu-wa warnumamalya, “Karniniyerriye-ka karna kirrububungkawa,” ni-yama, “kirra-ngayindenama karna wurrukwala warnungkwarba ke-yaminama, ‘Warningabe-ka warna wurrububungkawa,’ ke-yaminama, akena kirri-kadikajungwunama kirrakina-da,” ni-yama. “Ningkeningerribirra ningkenumamalya k-aburawakinama bulukwa akwa dangki nungkwa-langwa Jebuda-manja akwa ku-wilyakinama akina akungwa-wa. 16 Ngalaja daka didarringka dadikaduwa Aburiyama-langwa dumirenikba daka-da, akena eneja Namukwa nanga-lamiranguma daka dadinungkwurakba-da. Mememberrkwa mamangbala mabiyakarbiya mamarika iya yinungkwura nara king-arjeya dirrbura daka umba aduwaba-manji-kba-da. Eningaba akina ngayuwa ninging-enjungwurrangu-mulangwa daka didarringka Jebuda-manja-na?” ni-yama nakina Jesus nibinu-wa nubungkawa neningijinikakwu-wa.

17 Umba ni-yengbinu-manja Jesus akina ayakwa, aburraja warnungkwarba yakwujina wurribina nenu-wirrikba-murrumurra Jesus-uwa wurrakina namurndakumini-yelijungwunuma, mena nen-arndirrangu-mubaba nakina Jesus wurrakina. Akena aburraja wurrababurna warnumamalya na-werrikilyelyingmajungwunuma wurrakina ni-yama-mulangwa Jesus enininginingaba-da.

Neningikarrawara kinu-bungkawadina-mulangwa

18 Eneja kembirra Jesus ni-yengbinuma ngarningka ayakwa wurrumurndakibinu-wa warnumamalya nuw-ambilyu-murruwa yakwujina jinikakwa-manja. “Kini-yamarrkinama Neningikarrawara kinu-bungkawadina-manja nakina?” ni-yama. “Umba amiyambena ayakwa ka-makinama ngayuwa nungkwurruwa-manja kajungwa yik-eningmidini-yada kirrakina kinu-bungkawadina-mulangwa Neningikarrawara?” ni-yama. “Kwuja, kinu-bungkawadinama nakina adinuba-wiya wurrambawura-manja warnumamalya. Bi...ya ngarningka wurruwurrakwulyumida-manja warnumamalya kinu-bungkawadinama Neningikarrawara kembirra arakba nakina-da.

19-21 “Kwuja, ngayuwa ka-makinama ambilyuma-kiya alawudawarra, awilyaba eka-langwa umba awilyaba damba-langwa,” ni-yama ngarningka Jesus wurrumurndakibinu-wa warnumamalya.

Nuwilyabe-ka nenungkwarba nu-manguma nakina awilyaba amadidira embirrkaluwa eyukwujiye-ka akwa ni-lungkuwabijuwa akina. Ngalaja kembirra na-lungkuwarrinuma akina amadidira yanda-langwa aruma eka nuw-arjeyuma akina. Kembirra aburraja wurrajija nuw-ambarrinuma ememeka-manja akwa narruma-ngekburakama miyerriya aburra-langwa yakwujina.

Umba ngarningka ngalaja duwilyaba didarringka yingu-manguma dakina akubudika iya bulawa akwa akungwa dambi-yada. E...yukwujiye-ka akubudika yingu-manguma dakina. Akena ngalaja akina akubudika eyukwujiya na-war•danguma damba-manja, yanda-langwa akina na-milyingkuwarumajungwunuma akwa na-budinuma aruma. Akina ngawa alakina-kiya alawudawarra-da.

Biya ni-yama ngarningka Jesus aburruwa-wa, “Ka-makinama kembirra ngarningka ngayuwa kinu-bungkawadina-mulangwa nakina Neningikarrawara. Ke-yaminama akina wuburra laka ebina eyukwujiya amadidira na-lungkuwarrinama ajiringka-manja yanda-langwa adirrungwarna eka kembirra nuw-arjiyama akina. Akwa ke-yaminama ngarningka akina wuburra laka ebina eyukwujiya akubudika na-milyingkuwarumajinama akina damba kembirra adirrungwarna. Adinuba-wiya eneja Neningikarrawara kinu-bungkawadinama nakina wurrambawura-manja warnumamalya. Umba ambaka-murrumurra kinu-bungkawadinama Neningikarrawara wurruwurrakwulyumida-manje-ka warnumamalya arakba nakina-da,” ni-yama Jesus wurrumurndakibina-manja warnumamalya nakina-da.

Ak-awiyebena-mulangwa Neningikarrawara-langwa manja angalya eyukwujiya-langwiya akawiyuwiyeba

22 Nakine-ka Jesus akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa narruma-yuwarnuma wurrakina mibina mamurukwa numu-likenuma Jirujalemu-wa. Nawurrakalilikenu...wa. Biya lukwakwa wurrakina na-ngwanjinuma ababurna-manja angalya, waka aminababurna-manja alikira, umba waka aminambawura-manja alikira. Biya Jesus nen-akakirumakama ayakwa yakwujina wurruminakina-manja angalya warnumamalya akwa ngawa ena-langwa-manja warnikabuburrakiyuwa aburrajukwaba.

23 Umba eneja nuwilyaba nenumamalya ni-yama Jesus-uwa, “Bungkawa, Neningikarrawara aken-enibikinama wulkwa ngarrambawura-manja ngarnumamalya?”

Eneja Jesus ni-lawurrakaja enena ayakwa enuwa-wa akwa ngarningka wurrukwalu-wa warnumamalya aburrajukwaba. Ni-yama, 24 “Yik-aburangkeyinama angwurra kirrakina karnumamalya karnik-awiyebi-yada Neningikarrawara-langwu-wa angalya. Yiki-yaminama wuburra laka kirr-awiyebenama alikira-manja e...yukwujiya-langwiya edirra. Kembirra yik-aburangkeyinama angwurra aduwaba mena aburrajukwaba wurrababurna warnumamalya kuw-aburangkeyinama wurrakina akinu-wa edirra warnik-awiyebi-yada, akena ka-lyangmuridinama wurrakina-da. Kembirra nungkwurraja yik-aburangkinama aduwaba angwurra kirrakina-da,” ni-yama Jesus wurrumurndakakinu-wa warnumamalya.

25 Biya ni-yama ngarningka Jesus, “Eneja numinakina angalya nabalija kinu-warumajungwunama nakina akwa kini-didenama akina akididijungwa, akwurraka ngawa kin-akumurnama. Umba nungkwurraja errekba-manja-wiya yik-arjiyama akwa yik-ardenama enuwa-wa. ‘Bungkawa,’ yiki-yaminama, ‘yirr-awiyebajiya-langwa yirraja!’ yiki-yaminama. Akena eneja numinakina angalya kini-yaminama nungkwurruwa-wa, ‘Ningeningbala ningena nungkwurruwa. Karningamba-langwa kirrakina?’ kini-yaminama nakina-da.

26 “Umba nungkwurraja yiki-yaminama nungkwurramba-langwa enuwa-wa, ‘Kada, ngarribina ngakwurruwa ngarri-yebukeyinu-murrada aninga akwa ngarri-bekeyinu-murrada ngarruwurrakawura-ma akubibeka ngarribina-da. Umba nungkwaja yirru-

wilyakajuwa-murrada ayakwa yirra-langwa-manja angalya ningkibina-da,' yiki-yaminama kirrakina-da.

27 "Eneja kini-yaminama ngawa, 'Ningeningbale-ka kirrakina, kirriminimininingke-ka karnumamalya. Jeyi! Karniniyerriya karnumamalya, engku-wa wurri-likaja yadada ngayuwa-langwa!' kini-yaminama nakina-da," ni-yama Jesus wurrumurndakakinu-wa warnumamalya.

28 "Errekba-manja-wiya ngawa yiku-ngwadeyinama kirrakina," ni-yama Jesus. "Yiku-ngwadungwadeyinama yiki-ringirriyadiname-ka yika-rringkina-mulangwa kirrakina wurrubukalakina Aburiyama iya Ajika iya Jekaba akwa ngawa aburrajukwaba wurrababurna-langwa WurruBuburabuda warnumamalya Neningikarrawara-langwa ena-langwa-manja angalya. Akena nara kirrakina awiyebuma umba errekba-manja-wiya ngawa yik-ambilyama. Yiku-ngwadeyinama angwurra kirrakina mena wurrumurndakibina warnumamalya kuw-ambilyama arrawa warningadinakba nara awiyebajuma kirrakina-da. 29 Umba aburraja wurrukwala warnumamalya ka-likajama yenjerrikina alyengmilyengma-langwa akwa akwaburrangarna-langwa. Engka-langwa iya engka-langwa angalya ka-likajama wurrakina kuw-awiyebeyinama Neningikarrawara-langwa-manja angalya. Biya kamurndak-ambarrinama kamurndaki-yebukeyinama wurruwurrakawura-ma wurrumurndakibina warnumamalya, akena nungkwurraja nara-da!" ni-yama Jesus wurrumurndakakinu-wa warnumamalya.

30 Biya ni-yama ngarningka Jesus, "Wurrukwale-ka warnumamalya kuw-arijidinamurra aduwaba akena ka-lyengmename-ka akini-yada ngawa wurrakina-da. Aburraja wurrukwala ka-lyengmenama aduwaba biya kembirra ka-likajama kuw-arijidiname-ka arija-langwa akini-yada ngawa wurrakina-da," ni-yama Jesus nenu-makama wurrumurndakibina-manja warnumamalya nakina-da.

Jesus ni-lyelyingminu-mulangwa Jirujalema

31 Akini-yada ngawa aburraja wurrubukwaya wurrukwala WurruBarija warnumamalya na-likenuma wurrakina Jesus-uwa. Biya ne-yama, "Nara yelakwa ambilyuma amiyerra ena-manja angalya, umba jeyi, likaja yadada," ne-yama, "mena Nubungkawa Yerida ngini-ngayindenama kenu-wardenama ningkakina," ne-yama wurrakina-da.

32 Eneja ni-yama Jesus aburruwa-wa, "Jeyi! Wurri-likaja Yeridu-wa. Yikinu-makine-ka nganyangwa ayakwa

nakina-manja nuwarnkarnyerra nenumamalya. Nganje-ka ningena ningi-lyangmurukweyinama aduwaba, akwa ngarningka arnungkwaya ki-lyangmurukweyinama ningena ngawa. Ku-war•denama ningena ka-jadijinama wurramukwa warnumamalya-langwa akwa ka-ngekburakinama warnumamalya angbilyuwa-langwa aduwaba akwa ngawa arnungkwaya. Umba mabiyakarbiya-manja mamawura ki-jerrukwunama warka nganyangwa," ni-yama Jesus. 33 "Akena Jirujalemu-wa ki-likajama ngayuwa," ni-yama. "Kuma-yuwarnama mamurukwa mibina numu-likajamurra Jirujalemu-wa aduwaba, akwa arnungkwaya, akwa mingka-manja. Jirujalemu-wa ki-likajama ningena mena yirruwa YirruBurabuda yarnumamalya Neningikarrawara-langwa nara aminukwala-manja angalya a-jungwuma yirrakina umba yiki-jungweyinama ngawa yarna yakwujina Jirujalema-manja-da," ni-yama Jesus wurrumurndakakinu-wa WurruBarija warnumamalya.

34 "Karukwa! Karnumamalya KarningiJirujalema!" ni-yama Jesus. "Neni-larrkenu-manja nakina Neningikar-rawara ena-langwa warnumamalya WurruBurabuda nungkwurruwa-wa, kembirra kirr-ar•dirranguma wurrakina malarra-murra. Kirr-errikbeyinuma malarra aburra-langwu-wa warnumadangkwa yanda-langwa kirra-jungwajuwama warningangkawura wurrakina-da. Biya aduwaba kirri-yaminjaminama kirrakina ngawa-da.

"Karukwa!" ni-yama Jesus. "Ngarra-ngayindanguma nganja ngayuwa kawurra-murndukwama nungkwurruwa ngayuwa-manja wuburra laka dibina dirndarringba jukwujukwa narringawurra-murndukwunama dakina wurriyukwayuwa ngala-langwa ngaluwa-manja kajungwa wurringkinyungwurri-yada ngala-langwa-manja mememiyeja wurrakina-da. Akena nungkwurraja kirru-warangume-ka kirrakina karnumamalya-da.

35 "Kembirra eneja nakina Neningikarrawara kini-lalikinama ena-langwa angalya (Jirujalema-manja), akena nara arakba akwurrajuma akina. Nganjukwaba ka-lalikinama kirrakina karnumamalya-da. Nara amandangwa a-rringkama karna ngayuwa yanda-langwa yiki-yaminama kirrakina enena ayakwa, 'Akini-yangmarngkwajina nibina nenungkwarba neni-larrkama Neningikarrawara yangkwurrangwa kajungwa aken-enibikini-yada ngakwurruwa ena-langwa ngarnumamalya,' yiki-yaminama kirrakina," ni-yama Jesus nenu-makama

wurrumurndakibina-manja warnumamalya WurruBarija-da.

14

Jesus nen-eningabaka-mulangwa nenungkwarba nibina nangbilyuwa-ma

1 Bi...ya arngkawura Jesus ni-likenuma nakina alikira-wa nuwilyaba-langwu-wa nenungkwarba NuBarija. Narume-ka nubungkawa nakina WurruBarija-langwa warnuma-malya. Biya Jesus ni-likenuma nakina ena-langwu-wa alikira Jebuda-manja nenik-alyubari-yada nakina aninga yakwujina enuwa-manja. Akena nakine-ka NuBarija ne-nungkwarba akwa ngawa wurrukwala warnumamalya aburrajukwaba neni-rruburringkama ngawa Jesus-uwa wurrakina.

2 Neni-rringka-manja wurrakina Jesus-uwa, eneja nuwilyaba nenungkwarba ni-likena nakina enuwa-wa. Akena namurndaki-rrangkuwanginume-ka alakba iya ayarrmurra ena-langwa. 3 Umba eneja Jesus ni-yengbina ayakwa wurrukwalu-wa warnikakakirumaka Mawijija-langwa ayakwa eningarumuruma akwa ngawa wurrukwalu-wa WurruBarija warnumamalya. Ni-yama nakina, “Karningma karna Neningikarrawara-langwa ayakwa eningarumuruma. Kembirra ne-yamarrkinama ngarraku-makinama ena? Ak-eningabakina-manja ngarna warnumamalya Jebuda-manja angbilyuwa-langwa, eningaba akina yinda awurrariya?” ni-yama Jesus.

4 Aburraja nawurraki-yengminjada wurrakina. Umba Jesus nenu-minjirrkilyinga nibina-manja nenungkwarba akwa nen-eningabakama nakina akwa neni-larrka arakba angalyu-wa-da.

5 Biya Jesus ni-yama nakina wurrumurndakibinu-wa warnumamalya, “Kini-ngkilarrina-manja nenikuwena Jebuda-manja edirra-wa, kemba ki-yamarrkinama nungkuwa ningkakina? Akwa ke-ngkilarrina-manja bulukwa nungkwa-langwa edirra-wa Jebuda-manja, ki-yamarrkinama nungkuwa ningkakina? Mama Jebuda akina, umba warenja-bawiya kin-arrkirnama nenikuwena akwa k-arrkirnama ebina bulukwa nungkwa-langwa ngalajukwaba edirra-langwa-na?” ni-yama Jesus aburruwa-wa.

6 Nara aburraja kenumini-lawurrakajuwa awilyuwilyaba ayakwa enuwa-wa umba na-rrakiyinduma ngawa wurrak-ina. Nawurraki-yengminjaduma ngawa wurrumurndakak-ina warnumamalya.

Nara ngakwurruwa a-ngkweningabakajungwuma

7 Eneja Jesus nenu-miringka wurrumurndakakina
warnumamalya narru-mar•dumar•du-mulangwa ebina
eningaba angalya warnik-ambarringi-yada, mena
na-lyangkiyamama wurrakina, “Ngarrarumuruma
ngarnumamalya ngawa ngarna-da.” Kembirra nakina
Jesus nenuwurraki-rringka-manja wurrakina, nenu-
makama arakba enena ayakwa aburruwa-wa. 8 Ni-yama,
“Ken-ardijina-manja nungkuwa ningkakina nuwilyaba
nenungkwarba ena-langwu-wa alikira aningi-yada, nara
kembirra nungkwaja a-mar•duma angalya eningaba-
dangwa ningkenik-ambarringi-yada nungkuwa. Dukwa
eneja nabalija alikira nen-ardijuwama nakina nuwilyaba
naruma nenungkwarba enejukwaba aninga-wa. Akena
ningkiyukwujiye-ka ningkakina umba eneja nakina
naruma. 9 Nara kembirra a-mar•duma eningaba-
dangwa angalya, nari-yada e-yamama nibina nabalija
alikira nungkuwa-wa, ‘Jeyi! En-ambarriya-langwa naka
nenungkwarba yelakwa umba erribaja-wiya ningkakina.’
Kini-yamina-manja nakina akina ayakwa nungkuwa-
wa, kembirra ku-werrikiyeliyenama ningkakina akwa
ki-lalikinama ebina angalya ningku-mar•dangu-mulangwa.
10 “Nara kembirra a-mar•duma eningaba angalya umba
ki-likajama k-ambarrinama awurrariya-manja angalya.
Mama nara a-rungekburakajungwuma ningkakina,
umba k-ambarrinama yakwujina. Kembirra eneja
kin-akwudangwukajungwuna-manja nibina nabalija
alikira nungkuwa-wa, kini-yaminama nakina nungkuwa-
wa, ‘Ngeniyerriya, awurrariya ena angalya nungkwa-
langwa. Angerriba likaja eningabu-wa angalya, rungek-
burakajungwuna ningkakina,’ kini-yaminama nakina
nungkuwa-wa. Kini-yamina-manja akina ayakwa, kembirra
ka-lyangkiyaminama aburraja wurrababurna-langwa
warnumamalya yakwujina, ‘Wa! Kwuja, narume-ka nakina
nenumamalya-na!’ ka-lyangkiyaminama wurrakina.
11 Amandangwa nara-manja a-ngkweningabakajungwuma
ningkakina, kembirra Neningikarrawara kini-yaminama
nakina nungkuwa-wa, ‘Ningkeningabe-ka ningkakina
ningkenumamalya,’ kini-yaminama nakina. Akena ku-
ngkweningabakajungwuna-manja ningkakina, kembirra
enamba-langwa Neningikarrawara arrkala keni-
lyangkiyelijinama nungkuwa-manja nakina-da,” ni-
yama Jesus wurrumurndakibinu-wa warnumamalya
wurrababurnu-wa-da.
12 Biya kembirra ni-yengbina Jesus akwala ayakwa
nabaliju-wa alikira nenungkwarba. “Ka-murndukwajina-

manja ningkakina warnumamalya kajungwa karniki-yebukaji-yada aninga nungkwa-langwa-manja alikira, kembirra nara a-murndukwama warnumamalya nungkwa-langwa, wurribina nungwena-murriya, nawena-murriya, akwa wurribina wurrukwala wurruminababurna angwarnda warnumamalya. Aburramba-langwa dukwa kab-ardijinama wurrakina ambaka-murra aburra-langwu-wa alikira aningi-yada. Umba warningerribirra-langwa warnumamalya ka-murndukwunama nungkuwa-wa," ni-yama Jesus.

13 "Umba wurramukwiyadakena warnumamalya warningerribirra k-ardijinama nungkuwa-wa, wurru-murndakibina warningalyingmalyingma warnumamalya, wurrirrirrengmurrengmurnirna warnumamalya akwa ngawa wurrimimbimimba warnumamalya. 14 Mama nara wurrakina ardijuma nungkuwa aningi-yada aburramba-langwa umba eningaba ka-ngekburakajungwunama nungkwa-langwa. Eneja Neningikarrawara kini-yaminama eningaba nungkuwa-manja meningarija-langwa-manja mamawura kuw-enibudina-manja ngarningka warninginingaba warnumamalya wurribina ka-jungwuna-murrada," ni-yama Jesus enuwa-wa-da.

Kuw-alyubarina-mulangwa warnumamalya aninga akini-yada kinu-bungkawadina-manja Neningikarrawara

15 Eneja nuwilyaba nenungkwarba n-engkirrika-manja amurndakibina ayakwa yakwujina ni-yengbinu-mulangwa Jesus, ni-yama nakina, "Ke-yekirrerridiname-ka wurrakina warnumamalya kuw-alyubarina-murrumurra aninga akini-yada ngawa kinu-bungkawadina-manja Neningikarrawara nakina-da," ni-yama nakina. 16 Eneja kembirra Jesus nenu-makama enena alawudawarra enuwa-wa.

Nuwilyaba nenungkwarba n-ambilyumurra nakina. Neni-ngayindanguma nakina ena-langwa warnumamalya wurrababurna warniki-liki-yada ena-langwu-wa alikira wurrakina kajungwa warniki-yebukaji-yada aninga yakwujina enuwa-manja. Kembirra ni-larrka ayakwa aburruwa-wa adinuba-wiya warniki-liki-yada wurrumurndakakina warnumamalya. Aburraja kembirra ena-langwa warnikuminuwar•duwar•da arakba narri-dakama aninga eminimininingka. Aruma aninga eningaba akwa ngawa akwalya narri-dakama wurrakina eningaba-da.

17 Kembirra na-walyuwa-manja arakba akwalya iya aninga, eneja nakina nubungkawa neni-larrka nuwilyaba nenikuminuwar•duwar•da ena-langwa wurrumurndakibinu-wa warnumamalya, kajungwa

kawurraki-likaji-yada ena-langwu-wa alikira. Eneja kembirra ni-likena arakba nakina nenikuminuwar•duwar•da. Biya ni-yama nakina wurrumurndakibina-manja warnumamalya, “Awalyuwa arakba aninga, umba kwa!” ni-yama. 18 Akena aburraja narri-lyangkilyuwakajuwama wurruwurrakidirrbura aringka aburra-langwa wurrakina-da.

Ni-yama neningadinuba-wiya nenungkwarba enuwa-wa, “Kinu-makina nungkwa-langwa nubungkawa ena ayakwa nganyangwa. Ngayuwe-ka ningena ningu-beyindanguma angalya kajungwa ki-lungkuwabijini-yada amarda eninganinga nganyangwa. Akwa ningi-ngayindenama ki-likajama ngayuwa enena-wiya ki-rringkinama akina. Nara kembirra a-likama ngayuwa aduwaba-da,” ni-yama nakina.

19 Eneja ni-likena ngarningka arakba nenikumin-uwar•duwar•da ningku-wa nenungkwarba. “Awalyuwa arakba aninga, umba kwa!” ni-yama.

Eneja ni-yama enuwa-wa, “Kinu-makina nubungkawa nungkwa-langwa ena ayakwa nganyangwa. Ngayuwe-ka ningena ningu-beyindanguma ememberrkwa bulukwa kakuminu-war•deni-yada warka nganyangwa. Kemba ningi-ngayindenama ki-likajama ngayuwa enena-wiya ki-rringkinama amurndakakina bulukwa nganyangwa eningaba-murrikba akina. Nara kemba a-likama ngayuwa nungkwa-langwu-wa nubungkawa aduwaba,” ni-yama nakina.

20 Eneja ni-likena ngarningka nenikuminuwar•duwar•da ningku-wa nenungkwarba. “Awalyuwa arakba aninga, umba kwa!” ni-yama nakina.

Eneja ni-yama enuwa-wa, “Adinube-ka ningena yirringi-yakajuma dadingiyarrka. Kembirra aminakina-langwa nara a-likama ngayuwa nungkwa-langwu-wa nubungkawa aduwaba-da,” ni-yama nakina.

Eneja ni-yaminjamama ngawa nenumurndaki-yendabenuma nakina nenikuminuwar•duwar•da wurrababurnu-wa warnumamalya warniki-liki-yada wurrakina ena-langwu-wa nubungkawa aningi-yada. Akena aburraja nawurraki-waranguma nara ka-likena wurrakina. 21 Eneja kembirra ni-lawurradina arakba angalyu-wa akwa nenu-maka amurndakibina ayakwa ena-langwa-manja nubungkawa.

Eneja kembirra n-awinyambade-ka nakina nubungkawa arakba amurndakibina-langwa ayakwa. Biya ni-yama nibinu-wa nenikuminuwar•duwar•da, “Jeyi! Likaja errekbu-wa mamurukwu-wa,” ni-yama. “Nara

ambudiduma umba warenja likaja wurrukwalu-wa warnumamalya nuw-ambilya-murruwa enena-manja angalya. Ki-likaja maruma-langwiya mamurukwa akwa ngawa miyukwayuwa-langwiya mamurukwa. Biya k-aburangkina ningkakina warningerribirra warnumamalya, wurribina warningalyingmalyingma akwa ngawa wurrirrengmurrengmurnirna akwa ngawa wurribina wurrimimbimimba warnumamalya. Kembirra ka-wilyakina wurramukwiyadakina warnumamalya yangkwurrangwa nganyangwu-wa angalya kajungwa kuw-alyubarini-yada enena aninga," ni-yama nakina nubungkawa nenu-makama ena-langwa-manja nenikuminuwar•duwar•da-da. 22 Eneja ni-likena arakba-da.

Biya wurramukwiyadakina warnumamalya n-aburangkama nakina. Biya wurrukwala nen-akburrangarnuma nakina akwa nenu-wilyakama arakba ena-langwu-wa nubungkawa-da. Biya ni-yama ena-langwu-wa nubungkawa, "Ningarra-wilyakama wurrumurndakenena warnumamalya yangkwurrangwa akena aruma ngawa enena angalya-da," ni-yama nakina.

23 Eneja kembirra nubungkawa ni-yama enuwa-wa, "Jeyi! Likaja mamurndakangaba-wa mamurukwa nara-murruwa alikira," ni-yama. "K-aburangkina ningkakina yakwujina warningerribirra warnumamalya. Biya k-akburrangina-manja wurrakina ka-wilyakina yangkwurrangwa, ka-jungwa ena alikira nganyangwa ka-lyangburrukwuni-yada warnumamalya. Ka-warena-manja wurrakina, kembirra ki-yamina nungkuwa aburruwa-wa, 'Yiki-likajama enena-wiya,' ki-yamina, 'mena nubungkawa nganyangwa nginu-maka-mubaba nakina ngayuwa-manja yiki-likaji-yada karningerribirra karnumamalya aningi-yada,' ki-yamina nungkuwa aburruwa-wa.

24 "Amandangwa ningi-yaminama, wurrumurndakibina warnumamalya ka-likeni-yada warningadinuba-wiya nganyangwu-wa angalya nara arakba wurrakina alyubaruma ena aninga nganyangwa," ni-yama nakina nubungkawa ena-langwu-wa nenikuminuwar•duwar•da-da. Ena-bu ngawa-da.

Enena alawudawarra nenu-makama Jesus nibinu-wa nenumamalya-da.

Akin-aburrakiyuwarna-mulangwa angwurra Jesus-manja

25 Bi...ya narruma-yuwarnuma ngawa mibina mamu-rukwa numu-dirrirnduma makina Jirujalemu-wa nakina Jesus akwa wurribina ena-langwa warnikabuburrakiyuwa. Aburraja wurrilyimberrkwulyumide-ka warnumamalya

namurndaki-likenuma makina-manja ngawa mamurukwa aburrajukwaba wurrakina.

Kembirra na-likenu-manja wurrakina lukwakwa nakineka Jesus nu-ngwanja akwa ni-nyakuwarrukwajungwa akwa ni-yengbina amurndakenena ayakwa wurrumurndakakinu-wa wurruwurrakwulyumida warnumamalya. 26 Ni-yama nakina, “Kirruwilyaba karnumamalya yiki-likaja-manja ngayuwa-wa akwa yiki-lyelyingmina-manja angwurra nungwenungwa iya dirndenungwa iya dadingiyenungwa iya wurriyukwayuwa nungkwurra-langwa, akwa ngawa narrkuwena-murriya iya darrkuwena-murriya umba yiku-warrngkilyelyingmina-manja ngayuwa, nara kembirra aburrakiyuwama ngayuwa-manja kirrakina. Yiki-lyelyingminama angwurra ngayuwa-manja umba yiku-warrngkilyelyingmajungwunama kirrakina-da. 27 Akwa ki-lyelyingmajungwuna-manja ningkakina akwa ku-warena-manja ningkeniki-jungwa ngayuwa-langwa, nara kembirra aburrakiyuwama ngayuwa-manja ningkakina-da,” ni-yama Jesus nenumakama wurrumurndakibinu-wa warnumamalya-da.

28 Biya ngarningka ni-yama nakina aburruwa-wa, “Yiki-ngayindena-manja kirrakina karniki-yuwi-yada ngayuwa-manja, kembirra yikuma-war•dikinama ambaka-langwa mangma nungkwurra-langwa,” ni-yama Jesus. “W-engkirrikiya-langwa. Ka-makinama ngayuwa ambilyuma eyukwujiya-kiya alawudawarra, awilyaba alikira-langwa umba awilyaba awinyamba-langwa,” ni-yama Jesus.

Nuwilyaba nenungkwarba kini-ngayindena-manja kini-likirakina-manja nakina alikira alingajirrirra, kembirra adinuba-wiya nara-wiya aburradaduma nakina warka kinuma-war•dikinama ambaka-langwa mangma ena-langwa. Kinu-murnduwarnama angwarnda ena-langwa, aruma-murrikba akina, kajungwa arngkawura-murri-yada ngawa kini-ngekburakini-yada akina alikira. 29 Nara-manja a-murnduwama nakina angwarnda ena-langwa adinuba-wiya, kinum-akumurnama jimenda yimbukwa dukwa-da umba nara akwala-da. Kemba nara a-likirakuma akina alikira ambaka nakina-da.

Kembirra aburraja wurrukwala warnumamalya kenirinjarrkinama enuwa-wa. 30 “Wayi!” ke-yaminama wurrakina. “Naka nenungkwarba n-aburradadanguma warka ena-langwa, akena nara nakina kini-jerrukwa-na! Ekuwarra yimbukwa wulkwa ni-likirakama, akena nara ambaka kini-jerrukwa akina-da,” ke-yaminama wurrakina-da. Ena ngawa.

31 Umba nuwilyaba eneja nubungkawa keni-ngayindena-
manja nakina neniku-wardi-yada ningku-wa nubungkawa,
enejukwaba kinuma-war•dikinama ambaka-langwa
mangma ena-langwa. Akwa kenu-murnduwarnama
nakina ena-langwa wurrawinyamba warnungkwarba
nara-wiya a-likama awinyambu-wa. Dukwa
wurrilyimberrkwulyumide-ka 10,000 warnungkwarba
wurrawinyamba ena-langwa, umba eneja nuwilyaba-
langwa nubungkawa wurrilyimberrkwulyumide-ka
angwurra dukwa nakina wurrawinyamba 20,000
warnungkwarba-da. 32 Kembirra nara eneja nakina
ambudiduma umba keni-larrkajama warenja-bawiya
wurrukwala warnungkwarba ningku-wa nubungkawa kin-
ambilya-murruwa awilyikerra nakina ambaka. Aburraja
ka-likajama akwa ke-yaminama, “Amiyambena ningki-
ngayindenama nungkuwa?” ke-yaminama enuwa-wa.
“Umba yirraja yiki-yamarrkinama yirruwa yarnumamalya
nari-yada awinyamba?” ke-yaminama wurrakina
kenuminu-wilyakinama ayakwa aburra-langwa-langwa
nubungkawa ningku-wa nubungkawa wurrakina-da. Ena
ngawa-da.
33 Biya kembirra nenu-makama Jesus
wurrumurndakibina-manja warnumamalya, “Kembirra
wunalakina-kiya wuburra wunenungkwarba-kiya yiki-
yaminama kirrakina nungkwurrajukwaba. Ningkakina
ningkuwilyaba yiki-ngayindena-manja ningkeniki-yuwi-
yada ngayuwa-manja, kembirra nara ningkakina a-waruma
ningkeniki-lalika-langwa eningerribirra amurndakijika
nungkwa-langwa umba kuma-war•dikinama mangma
nungkwa-langwa,” ni-yama Jesus nakina-da.

*Ngarri-yamina-mulangwa ngakwurruwa wuburra dilin-
gena dibina dungwurrkwarda*

34 Biya kembirra ni-yama ngarningka Jesus aburruwa-
wa, “Karningme-ka karna dilingena. Dadingabe-ka dak-
ina. Akena kingu-milyingkambumadina-manja dakina
dilingena, aki-yamarrkinama ngarna kembirra kajungwa
aking-eningabakini-yada dakina? Nare-ka-da. Nara ngarna
eningabakama dakina dilingena dadingungwurrkwarda-
ma-baba dakina, 35 umba akinga-wurrenama dakina
ngarna-da. Nara ngarna akumama dakina ajiringka-manja,
mena nara-baba eningabakama dakina akina ajiringka.
Akwa nara ngarningka a-ngwunyirrkwajuma bulukwa-
langwa-manja yimi, mena nara-baba eningabakama dakina
dilingena amarda-murriya. Nare-ka-da, duwurrariya-baba
ngawa dakina dilingena-da.

“Kembirra w-engkirraja angwurra amurndakakinu-wa ayakwa ngarra-maka-murruwa. Yik-awiyebajina-manja akina nungkwurra-langwu-wa mada, nara kembirra a-jadijuma mungarrkuwarru-wa mada akwa a-lyikbijuma akina ayakwa, umba yiki-yakuwerribikaja ngawa ambaka-langwa amurndakakinu-wa,” ni-yama Jesus wurrumurndakibinu-wa warnumamalya wurrilyimberrkwulyumida-da.

15

Na-lyumadu-mulangwa jiba

1 Bi...ya aburraja wurrababurne-ka warnumamalya narrumurndaki-ngayindanguma warnik-engkirriki-yada ayakwa wurrakina Jesus-langwa. Umba wurrilyimberrkuwarra warnumamalya narraminu-war•danguma warka WarningiRawuma-langwa wurrububungkawa wurrumurndakakina. Akwa narraminu-manguma angwarnda wurrukwala-langwa WarningiJudiya warnumamalya kajungwa warniku-kwi-yada akina aburra-langwu-wa wurrububungkawa. Biya nuw-akwudangwukajungwununa Jesus-uwa wurrakina aburruwa wurrukwala ngarningka warnumamalya wurruwurrariya aburrajukwaba.

2 Akena aburraja WurruBarija warnumamalya akwa wurribina warnikakakirumaka Mawijija-langwa ayakwa eningarumuruma na-ngwurrkiyengbeyinuma wurrakina. Biya ne-yama, “Jesus-eka nakina nara a-larrkama wurruwurrariya warnumamalya engku-wa, umba nen-ardijinama wurrakina enuwa-wa akwa n-alyubarinama aninga aburruwa-manja-da,” ne-yama wurrakina.

3 Kembirra aminakina-langwa eneja Jesus nenu-makama abiyakarbiya alawudawarra wurrumurndakakina-manja warnumamalya.

4 Nuwilyaba nenungkwarba n-akwurrajuwama nakina ababurna jiba arngkumemberrkwa-ma arngkumemberrkwa ena-langwa. Umba awilyaba na-lyumaduma akina. Kembirra kini-yamarrkinama nakina? Ngayuwe-ka kembirra arakba ngarra-makinama nungkwurruwa-wa. Kini-lalikinama amurndakibina akwala jiba ena-langwa amarda-manja umba kini-likajama nakina kin-aburangkinama ebinu-wa awilyaba jiba na-lyumadu-murruwa ena-langwa-da.

Nakina ngawu...wa kin-aburangkinamu...wa, yanda-langwa kin-akburrangina-manja ebina na-lyumadu-murrada. 5 Biya kin-akburranga-manja akina, kinu-menama akwa kin-akumurnama ena-langwa-manja amurn•da. Niyekirrerre-ka arakba kembirra kinu-werrikilyelyingmajungwunama-da. 6 Kembirra kini-lawurradinama nakina angalyu-wa kini-ngabukwunama akina ena-langwa-manja amurn•da-da. Biya kenu-murndukwajinama warnumamalya ena-langwa akwa kini-yaminama aburruwa-wa, “Kwa, ngarri-yekirrerrikajungwuna-langwa arakba ngakwurruwa, mena ning-akburranga-mubaba arakba nganyangwa ebina na-lyumadu-murrada jiba,” kini-yaminama nakina-da, kenu-makinama ena-langwa-manja warnumamalya-da. Ena ngawa.

7 Biya kembirra ni-yengbina ngarningka akwala ayakwa nakina Jesus. Ni-yama, “Neningikarrawara-langwa warnikumamurikaja ke-yekirrerridinama wurrakina ena-langwa-manja angalya abalkaya, kinu-wurrena-mulangwa nuwilyaba nenumamalya awurruwurrariya amurndakibina n-arriyakajungwunu-mulangwa nakina. Umba kwuja! Neningikarrawara-langwa warnikumamurikaja ke-yekirrerridinama wurrakina wurrumurndakibina-langwa 99 warnumamalya ke-yamina-mulangwa eninginingaba wurrakina. Umba ke-yekirrerridinama angwurra wurrakina wurruwilyaba-langwa warnumamalya karru-wurrena-mulangwa awurruwurrariya amurndakibina nuw-arriyakajungwunu-mulangwa umba kenumini-yarrkuwarakina-mulangwa ayakwa Neningikarrawara-langwa wurrakina-da,” ni-yama Jesus nakina-da.

Na-lyumadu-mulangwa embirrkaluwa angwarnda

8 Biya kembirra ni-yama nakina Jesus, “W-engkirraja enenu-wa ngarningka alawudawarra,” ni-yama.

Duwilyaba dakina didarringka ying-akwurrajuwama ememberrkwa angwarnda eningilyamarmba ngala-langwa. Umba nuw-embirrkilyumaduma awilyaba akina. Kingi-yamarrkinama kembirra dakina didarringka? King-aburangkinama dakina angwurra ebina ngala-langwu-wa eyukwujiya angwarnda nuw-embirrkilyumadu-murruwa. Akwa king-abarrakajinama bajananga akwa kingi-yangbarrkinama ngala-langwa-manja alikira ambaka-langwa.

King-abuburangkinama ngawu...wa, yanda-langwa king-embirrkakburrangina-manja ebina nuw-embirrkilyumadu-murrada. 9 Kembirra king-akburranga-manja akina karringawurra-murndukwajinama dakina ngala-langwa warnumamalya. Kingi-yaminama aburruwa-wa, “Kwa, ngarri-yekirrerrikajungwuna-langwa aduwaba,” kingi-yaminama, “mena ngayuwa ning-akburranga-mubaba ebina angwarnda nganyangwa nuw-embirrkilyumadu-murrada,” kingi-yaminama dakina didarringka, karringa-makinama ngala-langwu-wa warnumamalya-da. Ena ngawa.

10 Biya kembirra ni-yengbina ngarningka akwala ayakwa nakina Jesus. Ni-yama, “Wuburra laka dibina didarringka kingi-yekirrerridinama, kembirra aburrajukwaba Neningikarrawara-langwa warnikumamurikaja ke-yekirrerridinama wurrakina-da. Ke-yekirrerridinama wurrakina wurruwilyaba-langwa warnumamalya karru-wurrena-mulangwa awurruwurrariya amurn-dakibina nuw-arriyakajungwunu-mulangwa wurrakina akwa kenumini-yarrkuwarakina-mulangwa ayakwa Neningikarrawara-langwa wurrakina-da,” ni-yama nakina Jesus.

Ni-lyumadu-mulangwa nenungkwarba

11 Biya enena ngarningka alawudawarra nenu-makama Jesus aburruwa-wa.

Nuwilyaba nakina nenungkwarba akwa wunambilyuma warnikuwabulena-kiya nabuk-ambilyuma yakwujina awilyaba-manja angalya wurrubukalakina. 12 Biya neningarija-langwa-dangwa nenikuwenikba ni-yama nungwenikba-wa, “Ngangwa,” ni-yama, “wu-murnduwarna arakba akwa wi-yebijebakina amurndakijika iya ajiringka nungkwa-langwa aduwaba kajungwa ku-meni-yada ekuwarra ngaya nganyangwa,” ni-yama. Eneja kembirra nungwenikba nu-murnduwarna nakina amurndakibina amurndakijika iya ajiringka. Nenuminilirrak-eyebijebakama arakba wunalakina-langwa wunenungkwarba-kiya, ekuwarra nawenikba-langwa umba ekuwarra nenikumarnjenikba-langwa.

13 Eneja kembirra arngkidarrba-langwiya nakina nijira-dangwa nenu-kwa ebina ajiringka ena-langwa wurrukwalu-wa warnumamalya umba nu-manga angwarnda aburruwa-langwa akina-murrada. Akwa kembirra ni-likena emininggu-wa angalya nakina-da. Biya ni-likena arakba, nu-wilyakama ena-langwa amurndakijika iya angwarnda-da. Juju...j engku-we-ka ni-likenuma nakina.

N-alilikenu...wa, yanda-langwa ni-yar•da emininga-
manja angalya arakba aminababurna-manja alikira iya
warnumamalya. Yakwujina n-ambilyuma nakina akena
nara amurndamurndirra ambaka kinu-wilyaka ebina
angwarnda, nara kin-engkirrikena nakina ambaka-murri-
yada umba nu-wurrawaja ngawa warenja-bawiya akina-da.
Ni-jerrukwama angkwulyumida-langwa ngawa nakina-da.
14 Nara ebina ajijira-mulangwa kinu-wilyaka ena-langwa-
manja ayarrka, nu-mangbijerriduma nakina ngawa arakba-
da. N-eningalyingmalyingmadume-ka nakina-da.
Umba akina-manja ngawa angalya na-
warrngkijerridinuma ngalaja aninga akina. Kembirra
nakine-ka nenungkwarba nu-mureyanguma akwa ni-
ngayindanguma kin-alyubarinuma aninga. 15 Biya arakba
ni-likena nakina nuwilyaba-langwu-wa nenungkwarba
angalya, neni-yendabenuma warki-yada, akwa kembirra
arakba nenuminu-war•danga nakina warka. Eneja nakina
neni-larrka ena-langwu-wa bikibiki nenik-akwurraji-yada
amurndakakina. 16 Umba ni-ngayindanguma nenik-
alyubari-yada aninga bikibiki-langwa kajungwa nenik-
ladikajungwi-yada nakina nenungkwarba, mena nara kenu-
kwa warnumamalya aninga. Akine-ka bikibiki-langwa
aninga na-jijanguma narru-wurrangu-mulangwa ebina
amakwulya narr-alkuwayijuwa-mulangwa warnumamalya
amamuwa-langwa aninga warnik-alyubara-langwa.
17 Biya kembirra arakba ni-yakuwerribika nakina akwa
ni-lyangkiyama, “Wurrumurndakibina warnungkwarba
nenuminu-war•duwar•denama warka nungwarrka-langwa,
nuw-alyubarinama arume-ka aninga aburra,” ni-yama.
“Umba nganja ningena yelakwa murumureya ning-
ambilyama. 18-19 Ngi-likajama arakba ngi-lawurradina
nungwarrku-wa. Ki-yaminama ngayuwa enuwa-
wa, ‘Ngangwa, ningene-ka ning-arriyakajungwuma.
Nara kembirra arakba wurrukwala e-yengbijuma
ningena nungkwa-langwa ningenikuwena, mena nara k-
engkirrikena ngayuwa ayakwa Neningikarrawaru-wa akwa
nungkuwa-wa. Umba yirra-ngayindenama ningkakina ki-
yaminama ngayuwa-manja wuburra laka wurrukwala-
manja ningki-yaminama aduwaba warnumamalya
buminu-war•duwar•dena-murrumanja nungkwa-langwa
warka. Nganjukwaba ku-war•denama wuburra wur-
rumurndakenena warnikuminuwar•duwar•da buminu-
war•denama, akena nara arakba ningenikuwena e-yamama
ningena,’ ki-yaminame-ka ningena nungwarrku-wa-da,”
ni-lyangkiyama nakina ni-lyangkumakajungwununa
nenungkwarba. 20 Biya kembirra nu-mirajanga nakina

akwa ni-likena arakba ni-lawurradina nungwenikba-langwu-wa angalya-da.

N-alilikenu...wa. Akena awilyikerra-langwiya ngawa ni-likenu-wiya nakina ambaka nenungkwarba, eneja nungwenikba neni-rringka nubukwaya ni-lawurradinuma. Neni-rringka-manja nakina ni-lawurradinu-manja nenikuwenikba, n-errukwule-ka. Biya n-angkarra nakina nenu-kwurukwa, akwa nen-engkarrnga akwa neni-lawurangka nenikuwenikba-manja-da.

21 Kembirra ni-yama eneja nenikuwenikba nungwenikba-wa, “Ngangwa, ningene-ka ning-arriyakajungwuma. Nara k-engkirrikena Neningikarrawaru-wa akwa nungkuwa-wa. Nara kembirra arakba nungkwa-langwa ningenikuwena ningena mena ninguwurrariya-baba,” ni-yama.

22 Akena eneja nungwenikba nen-ardijuwa wurrumurndakibina warnumamalya nenuminu-war•duwar•danguma, biya ni-yama aburruwa-wa, “Kwa warenja, wurringa-lyilyiya dumbala dadingaba-langwa aken-awiyebaji-yada naka,” ni-yama. “Akwa wun-awiyebajiya eyukwujiya errumungkwa amamamuwa ena-langwa-manja amamamuwa ayarrka akwa wun-awiyebajina ngarningka ebina eningalika ena-langwa-manja alika. 23 Akwa yiki-likaja yiku-mena ebina eyukwujiya bulukwa engmurra. Yiku-wardena akwa yik-aburdena akina. Kembirra ak-alyubarinama ababurna amadangkwa iya aninga ngakwurruwa aki-yekirrerrikajungwunama, 24 mena naka nenikuwarrka nganyangwa ni-jungwu-murrada, akena aduwaba n-enibuduma arakba naka-da. Ningen-akburrangama arakba nibina ni-lyumadu-murrada-da,” ni-yama neniyuwangkwa nakina. Biya nuw-alyubarina arakba aninga wurrakina-da.

25 Akini-yada ngawa eneja nuwilyaba nenikuwenikba naruma-dangwa nu-war•danguma warka errekba-manja. Biya ni-lawurradinu-manja nakina angalyu-wa akwa n-akwudangwukajungwunu-manja alikira-wa, n-engkirrika nakina arakba akumalyumalyangka eningalukwanja na-malyangkeyinuma. 26 Biya kembirra nen-ardija nuwilyaba nenikuminuwar•duwar•da nungwenikba-langwa akwa ni-yama, “Ne-yamarrkinama wurrakina?” ni-yama nakina.

27 Eneja nibina nenikuminuwar•duwar•da ni-yama enuwa-wa, “Nungkwa-langwa nenikumarnjena ni-yar•duma naka. Kembirra eneja nungwena yirrenu-makama yarniku-warda ebina eyukwujiya bulukwa engmurra, mena ni-lawurradinu-mubaba karninikuwena ngawa neningaba nakina-da,” ni-yama.

28 Eneja kembirra naruma-dangwa nenikuwenikba
nenak-ar•darra awinyamba. Nara kini-ngayindanga kin-
awiyebena alikira-wa. Kembirra eneja nungwenikba
ni-jadinga nakina alikira-langwa akwa ni-yama, “Nara
errekba-manja ambilyuma umba kwa, awiyeba-langwa
marrakba arrawu-wa,” ni-yama.
29 Akena eneja ni-yama nungwenikba-wa, “Kwuja,
ngayuwa yirraminu-war•danguma warka nungkwa-
langwa,” ni-yama. “Mababurne-ka mamarika iya yin-
ungkwura ningu-war•danguma, ningu-war•duwar•denama
aduwaba ngawa ningena-da, wurrumurndakenena
wuburra warnumamalya buminu-war•denama
aburrajukwaba nungkwa-langwa. Nara yibamini-
yarrkuwurranga ebina yi-maka-mulangwa ayakwa
nungkuwa, akena nara kembirra yiku-kwa awilyuwilyaba
nenukwuda ngayuwa-wa-da kajungwa yarnik-alyubari-
yada nganyangwa warnumamalya-da. 30 Akena naka
eneja nenikuwena nungkwa-langwa ni-jerrukwama
ebina angwarnda nungkwa-langwa wurruwurrariya-
manja wurridarringka. Umba ni-lawurradinu-manja
naka nungkwa-langwa nenikuwena angalyu-wa,
kembirra nungkwaja ningkarra-makama ningkakina
nungkwa-langwa-manja warnikuminuwar•duwar•da,
kembirra narru-wardanguma engmurra eyukwujiya
bulukwa ena-langwi-yada wurrakina-da,” ni-yama nakina
nenikuwenikba nungwenikba-wa.
31 Eneja kembirra nungwenikba ni-yama enuwa-
wa, “Nenukwa, ngeniyerriya,” ni-yama, “ningkene-
ka ningk-ambambilyuma yelakwa ngayuwa-manja,
akwa amurndakenena amurndakijika-murriya
nganyangwa nungkwa-langwe-ka ababurna-langwa ena.
32 Umba ena yirr-alyubarinama yarna aninga yirri-
yekirrerrikajungwunama yarna. Eningabe-ka ena mena
naka nenikuwarrka nganyangwa ni-jungwu-murrada,
akena aduwaba n-enibuduma arakba naka-da. Ni-lyumadu-
murrada, akena ningen-akburrangama ngayuwa,” ni-yama
neniyuwangkwa, nenu-makama nenikuwenikba-wa-da.
Akwa ena ngawa-da.

Enena abiyakarbiya alawudawarra nenu-makama Jesus
wurrumurndakibinu-wa warnumamalya.

16

*Numinilyenjirra-langwa mangma nenikumin-
uwar•duwar•da*

1 Biya kembirra nenu-makama Jesus ena-langwa-manja
warnikabuburrakiyuwa enena alawudawarra nuwilyaba-
langwa nenikuminuwar•duwar•da.
Nuwilyaba n-ambilyumurra nenikuminuwar•duwar•da
nakina. Umba eneja ena-langwa nubungkawa
numinababurne-ka alikira iya amurndakijika
akwa angwarnda nakina. Nakine-ka kembirra
nenikuminuwar•duwar•da ena-langwa numurndak-
akukwurrajuwama ababurna-langwa eningerribirra ena-
langwa-langwa nubungkawa.
Bi...ya aburraja wurrukwala warnumamalya na-
likenuma nakinu-wa nubungkawa akwa ne-yamama,
“Nakine-ka nenikuminuwar•duwar•da nungkwa-langwa
nibina n-akwurrajinama ababurna-langwa amurndakijika
nungkwa-langwa nuwurrariye-ka nenumamalya nakina,”
ne-yama. “Ni-jerrukwuname-ka eningerribirra nungkwa-
langwa nakina. Ku-mangbijerridinama kembirra adinuba
ningkakina,” ne-yama wurrakina nenu-maka nakina-manja
nubungkawa-da.
2 Eneja kembirra nubungkawa nen-ardijuwa nibinu-wa
arakba nenikuminuwar•duwar•da. Nakine-ka ni-likena
kembirra enuwa-wa. Umba ni-yama nakina nubungkawa
ena-langwu-wa nenikuminuwar•duwar•da, “Amiyambena
ena ayakwa bu-makama warnumamalya nungkuwa-
langwa?” ni-yama. “Yirra-ngayindenama nungkuwa ku-
murnduwarnama aduwaba ababurna-langwa angwarnda
nganyangwa. Akwa yikumin-arrikarrenama jurra-manja
akina ababurna-langwa akwa yiku-kwunama akina jurra
ngayuwa-wa, mena nara-baba arakba aminu-war•duma
ningkena warka nganyangwa yelakwa,” ni-yama nakina
nubungkawa enuwa-wa.
3 Umba eneja nakina nenikuminuwar•duwar•da
ni-lyangkumakajungwunuma arakba. “Karukwa!”
ni-yama. “Ki-yamarrkiname-ka ningena aduwaba?
Nubungkawa nganyangwa nu-warenama ngayuwa.
Nara kembirra arakba aminu-war•duma ningena warka
ena-langwa-da. Ningeningarrubuda-me-ka ningena
ningeniku-mungkada-langwa edirra-da. Akwa nara
e-yukwamajuma erribirra angwarnda iya aninga
warningerribirru-wa warnumamalya, ki-yeliyena-mubaba
kembirra ningena ngayuwa akina-langwa-da. 4 Wa!
Ningeningma kembirra arakba ningeniki-yama-langwa
ngayuwa kajungwa nari-yada a-waruma wurrukwala
warnumamalya ngayuwa-da. Kembirra ki-jadena-
manja ngayuwa nubungkawa-langwa-langwa alikira,
aburraja kab-awiyebajinama ambaka-murra ngayuwa

wurrakina warnumamalya aburra-langwu-wa alikira-da," ni-yama ni-lyangkumakajungwunuma nakina nenikuminuwar•duwar•da-da.

5 Biya nen-ardijuwama nakina kembirra wurrumurn-dakibina warnumamalya warniku-kwi-yada angwarnda iya aninga ena-langwu-wa nubungkawa. Wurruwilyuwilyaba-wiya nen-ardijuwama nakina enuwa-wa wurrumurndakak-ina warnumamalya wurrababurna-langwa. Biya ni-yama nakina nuwilyabu-wa, "Ambarrngarna aninga ningkeniku-kwi-yada ningkena nubungkawa nganyangwa?" ni-yama.

6 Eneja ni-yama, "Kinu-kwuname-ka ningena arngkumemberrkwa-ma arngkumemberrkwa budila enuwa-wa aliba-langwa amalyirra," ni-yama.

Kembirra eneja ni-yama nakina nenikumin-uwar•duwar•da enuwa-wa, "A•a! Wu-miya ena jurra nungkwa-langwa. Ambarriya akwa wu-warrukwajiya ena ekirra. Nara arngkumemberrkwa-ma arngkumemberrkwa umba arngkumangbala-ma arngkumemberrkwa k-arrikarrenama ningkakina yelakwa-da. Biya arngkumangbala-ma arngkumemberrkwa kinu-kwunama budila enuwa-wa kembirra-da," ni-yama nakina.

7 Umba ningka-langwa nenungkwarba ni-likenuma enamba-langwa enuwa-wa. Kembirra ni-yama eneja nakina nenikuminuwar•duwar•da, "Umba nungkwaja, ambarrngarna ningkena aninga ningkeniku-kwi-yada nubungkawa nganyangwa?" ni-yama.

Eneja ni-yama, "Kinu-kwuname-ka ningena 1,000 beka amadidira-murra amaninga nungkwa-langwu-wa nubungkawa," ni-yama.

Kembirra eneja nakina nenikuminuwar•duwar•da ni-yama, "A•a! Wu-miya ena jurra nungkwa-langwa. Nara 1,000 umba 800 k-arrikarrenama ningkakina," ni-yama nakina-da.

8 Bi...ya n-engkirrika arakba eneja nubungkawa ayakwa nakina-langwa nikalya nenikuminuwar•duwar•da ni-yama-mulangwa nakina. Biya ni-yama, "Nakakirume-ka nakina nenikuminuwar•duwar•da nganyangwa. Milyenjirre-ka mangma ena-langwa," ni-yama nakina nubungkawa. Ena-bu ngawa-da.

Biya kembirra Jesus nenu-makama ngarningka ayakwa ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa akwa ni-yama nakina, "Akine-ka ni-yengbinuma nakina nubungkawa ayakwa, mena warnumamalya wurribina na-lyelyingmina-murrumurra wulkwa amurndakijika-murriya-manja na-likaja-mubaba milyenjirra-murra mangma wurrakina. Warningme-ka wurrakina *warniku-wulda-langwa

*warniku-ngwur•da-langwa enena-manja angalya. Warningme-ka warniki-yama-langwa warnumamalya-manja wurribina na-lyangmurukweyina-murrumanja aburrajukwaba amurndakijika-manja umba nara akwala. Umba aburraja warnumamalya wurribina na-lyelyingmina-murrumurra Neningikarrawara-langwa-manja alarradada na-lyangmurukweyinama aburrajukwaba wurrakina enena-manja angalya akwa ngawa ngarningka amurndakibina-manja Neningikarrawara-langwa-manja ngalajukwaba-da. Kembirra enena-manja angalya narruma-wilyakinama wurrakina mangma meningilyenjirra-ma amurndakijika-langwa. Warningbala warniki-yama-langwa warnumamalya-manja wurribina na-lyangmurukweyina-murrumanja amurndakijika-murriya-manja wurrakina umba nara akwala-manja," ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa.

9 Biya ni-yama ngarningka nakina Jesus aburruwa-wa, "Kembirra ngarra-makinama ena ayakwa nungkwurruwa-manja," ni-yama. "Nungkwurraja yika-mamurikajinama kirrakina wurrukwala-manja warnumamalya. Yika-kwunama aninga iya amurndakijika akwa angwarnda. Ambaka-murra kembirra yiki-jungwuna-manja kirrakina, nara arakba a-ngayinduma amukwiyadakina kirrakina amurndakijika-murriya. Akini-yada ngawa eneja Neningikarrawara nakina yikenu-wilyakinama kirrakina ena-langwu-wa angalya abalkaya," ni-yama nakina Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa.

10 Biya ni-yama nakina Jesus ngarningka aburruwa-wa, "Kirruwilyaba karnumamalya yikinumin-akwurrajina-manja amurndamurndirra kirrakina eyukwujiya angwarnda ningka-langwa nenumamalya akena nara-manja amini-jerrukwama akina, kembirra ambaka-murra eneja yikenu-werrungwur•denama nungkwurruwa-manja akwa nungkwurraja yikinumin-akwurrajinama kirrakina ena-langwa adirrungwarna angwarnda-da. Akena kirrikalya-manja kirruwilyaba karnumamalya, nara-manja akwurrajuma eyukwujiya angwarnda ebina ambaka-langwa umba yikinumini-jerrukwuna-manja akina, kembirra nara nakina a-werrungwur•duma nungkwurruwa-manja akwa nara kirrakina amin-akwurrajuma aruma angwarnda ena-langwa-da. 11 Nara-manja nungkuwa akwurrajuma ningkakina angwarnda iya amurndakijika ningkumurndamurndirra enena-manja angalya, amiyambena kembirra Neningikarrawara-langwa kinumin-akwurrajinama ningkakina? Nara-da. Nare-ka

a-kwama Neningikarrawara eningerribirra ena-langwa nungkuwa-manja ningkenik-akwurraji-yada ena-langwa akina-da. 12 Amurndakenene-ka amurndakijika iya angwarnda nara nungkwa-langwa akina. Umba eneja Neningikarrawara nginu-kwunama ena-langwa angwarnda iya amurndakijika-murriya eningaduwaya nungkuwa-manja. Kembirra nara-manja akwurrajuma ningkakina amurndakakina eningaduwaya enena-manja angalya, ki-yamarrkinama ningkakina ambaka-murra? Eneja kenu-kwunama ningkakina Neningikarrawara eningaba ebina ena-langwa eningangkawura ena-langwa-manja angalya abalkaya-na? Nare-ka nakina-da," ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa-da.

13 Biya ni-yama ngarningka nakina aburruwa-wa, "Neningerribirra nenikuminuwar•duwar•da nare-ka nakina aminu-war•duma warka wunalekbina-kiya-langwa wunubungkawa-kiya-langwa wunambilyuma. Dukwa kini-lyelyingminama nuwilyaba-manja nubungkawa, kinu-werrikambilyama enuwa-manja, umba dukwa kenu-wirrikbinama nakina ningka-manja akwa nara kembirra akwurrajuma angwurra nakina-manja-da. Akine-ka ngarra-makama mena-baba ka-bungkawadina-manja akina angwarnda nungkwurruwa-manja, kembirra Neningikarrawara nara a-bungkawaduma nakina nungkwurruwa-manja-da," ni-yama Jesus nenu-maka ena-langwa-manja warnikabuburrakiyuwa nakina-da.

Jesus ni-yengbinu-mulangwa abiyakarbiya akwala ayakwa

14 Aburraja wurrukwala WurruBarija warnumamalya aburrajukwaba nuw-engkirrikenuma amurndakibina ayakwa Jesus-langwa. Kembirra nenu-marngkajuwama enuwa-wa mena na-lyelyingminu-mubaba angwurra angwarnda.

15 Eneja Jesus ni-yama aburruwa-wa, "Kirrakina-bina kirra-ngayindenama warnumamalya ke-yamina-mulangwa-da, 'Karningabe-ka KirruBarija kirrakina karnumamalya, kirruwerrikidirrbure-ka kirrakina-da.' Akina kirri-ngayindenama akena eneja Neningikarrawara neningma nakina mangma iya yukwudukwuda nungkwurra-langwa. Neningma angwurra nungkwurruwa-manja karnumamalya. Nara a-lyangkuwerribikajungwuma nakina wuburra kirrukwala karnumamalya kirri-lyangkuwerribikajungwunama kirrakina-da. Yiki-yamina-manja karnumamalya, 'Eningaba akina,' dukwa Neningikarrawara kini-yaminama arrkala, 'Awurrariya

akina,' kini-yaminama dukwa nakina-da," ni-yama Jesus nenu-maka WurruBarija-manja-da.

16 Biya ngarningka ni-yama kembirra Jesus aburruwa-wa, "Arakburakba-kiya-wiya wurribina warnikakakirumaka warnumamalya narr-akakirumakama Mawijija-langwa ayakwa eningarumuruma narra-makama wurrukwala-manja warnumamalya. Akwa narr-akakirumakama ngarningka Neningikarrawara-langwa-langwa ayakwa amurndakibina WurruBuburabuda narra-maka-mulangwa wurrakina ena-langwa-manja warnumamalya. Amurndakakina-langwiya-bina ayakwa narr-akakirumakama wurrakina warnikakakirumaka wurrukwala-manja warnumamalya wurriyirrbiyirrba ngawa-da.

"Bi...ya aburraja warningaduwaba warnumamalya kembirra nuw-engkingkirrikenuma aburrajukwaba aduwaba amurndakakinu-wa-bina ngawa ayakwa wurrakina. Eneja kembirra Janjana Nenikumingekingambaja ni-yar•duma arakba enena-manja angalya. Kembirra ni-yar•dangu-mulangwa nakina Janjana, ngayamba-langwa ningarra-wilyakajuwama warnumamalya-manja eningaba ayakwa kinu-bungkawadina-mulangwa Neningikarrawara nakina. Kembirra aduwaba aburraja wurrababurna-langwe-ka warnumamalya neni-ngayindenama angwurra wurrakina kinu-bungkawadina-mulangwa Neningikarrawara nakina aburruwa-manja. 17 Nungkwurraja kirri-yaminama karna karnumamalya, 'Nare-ka a-jerriduma amurndakakina angalya abalkaya akwa amurndakenena angalya arrawa ngalajukwaba,' kirri-yaminama. Umba amurndakibina ayakwa eningarumuruma Mawijija-langwa ngalajukwaba nare-ka a-jerriduma akina. Akena ngarra-makinama nganja ngayuwa, amurndakibina angalya abalkaya iya amurndakenena angalya arrawa dukwa ka-jerridinama akina umba amurndakibina ayakwa eningarumuruma Mawijija-langwa nare-ka a-jerriduma akina. Nara ngawa awilyuwilyaba a-jerriduma akina-da.

18 "Arakburakba-kiya-wiya nenu-kwa-manja eneja Neningikarrawara enena ena-langwa ayakwa eningarumuruma nakina-manja Mawijija, ni-yamama nakina Neningikarrawara,

'Nuwilyaba nenungkwarba kininga-lalikina-manja dadingiyenikba ena-langwa, umba kininga-mena-manja dingka-manja didarringka, kembirra wunalakina-kiya ngawa keni-rndirndirrkeyinama arakba. Akwa ngarningka nuwilyaba nenungkwarba kininga-lalikina-manja dadingiyenikba ena-langwa,

akwa kembirra eneja ningka-dangwa nenungkwarba kininga-mena-manja dakina, kembirra nakine-ka nenungkwarba akwa ngawa dakina didarringka aburnajukwaba keni-rndirndirrkeyinama arakba wunalakina-da,'
ni-yamama Neningikarrawara," ni-yama Jesus wurrumurndakibina-manja WurruBarija warnungkwarba-da.

Numinababurna-langwa amurndakijika nenumamalya akwa Lajirida-langwa

19 Biya kembirra arakba nenu-makama enena alawu-dawarra nakina Jesus wurrumurndakakina-manja Wur-ruBarija warnumamalya.

Nuwilyaba naruma nenumamalya n-ambilyuma nakina awilyaba-manja angalya. Numinababurne-ka nakina amurndakijika iya angwarnda akwa aninga-murriya. Akwa n-awiyuwiyebenuma dumbala dukukwulyubena dibina nu-beyindanguma duminaruma angwarnda. Akwa n-alyelyubarinuma aninga eninginingaba-wiya mababurna-langwa mamawura iya marringa nakina-da.

20 Eneja nuwilyaba nenungkwarba n-ambilyuma nakina yakwujina enejukwaba ebina-manja ngawa angalya. Nenimikirra nakina Lajirida. Nakine-ka nenungkwarba neningalyingmalyingme-ka. Awurrakwulyumide-ka amarmarra n-arrirreyinuma ena-langwa-manja nenumadangkwa. Aburraja wurrukwala warnumamalya ena-langwa neni-lyilyanguma nakina nibina-langwu-wa naruma nenumamalya alikira. Neni-lyilyanguma wurrakina akwa neni-lalikama nen-angmakwulalijuwama nakina akawiyuwiyeba-manja akwudangwa. 21 N-alyubarinu-manja nibina naruma nenumamalya ebina aninga, kembirra ngalaja eyukwayuwa aninga n-alyubarinu-mulangwa nakina ne-ngkilarreyinuma akina ajiringka-wa. Eneja nakina Lajirida ni-ngayindanguma ebina aninga ne-ngkilarreyinu-mulangwa nenik-alyubari-yada akina. Aburraja wurruwarda na-likenuma enuwa-wa akwa narri-ngbijuwama amarmarra amurndakibina ena-langwa-da.

22 Bi...ya kembirra nakine-ka neningalyingmalyingma nenungkwarba ni-jungwa arakba. Umba aburraja Neningikarrawara-langwa warnikumamurikaja neni-ngkajika wurrakina nibina ni-jungwuma, akwa nenu-wilyakama karrawaru-wa Neningikarrawara-langwu-wa angalya n-ambilyu-murruwa Aburiyama, kajungwa

kin-ambilyi-yada ngawa enuwa-manja yakwujina akwudangwa.

Bi...ya kembirra eneja nibina nenumamalya numinababurna amurndakijika iya aninga ni-jungwa enejukwaba nakina. Aburraja neni-rungkwaba nenumadangkwa ajiringka-manja arakba-da. 23 Umba ni-likena arakba kembirra awurrariya-wa angalya warninikijungwa-langwu-wa nakina. Akena akina-manja ngawa angalya warninikijungwa-langwa-manja, n-arrkwujeyinuma nakina nenumamalya, ni-lyandinume-ka angwurra nakina-da. Biya nu-ngwundikadinga akwa nenilirraki-rringka wunalakina Aburiyama akwa Lajirida. Umba awilyikerra ngawa angalya aburnaja wunalakina nen-ambilyumurra-da.

24 Eneja kembirra n-ardanga nakina nenumamalya Aburiyamu-wa. “Namira...wu!” ni-yama. “Errukwuliya-langwa nganja akwa ni-larrkiya-langwa Lajirida ngayuwa-wa yangkwurrangwa, kajungwa kin-akumi-yada ayarrka amamuwa ena-langwa akungwa-manja akwa kinu-murndadiki-yada alyelyikba nganyangwa. Marrakba! Karukwa! Ningi-lyandiname-ka ningena enena-manja angalya angwura-wiya,” ni-yama nakina nenumamalya Aburiyamu-wa-da.

25 Akena eneja ni-yama Aburiyama, “Engkirrikiya, namira,” ni-yama. “Ningk-ambilyu-wiya ningkeniba nungkuwa ningkakina, ningku-wilyakama ababurna amurndakijika iya aninga. Eneja naka Lajirida nara ebina amurndakijika iya aninga kinu-wilyaka enuwa-manja, neningalyingmalyingma neningangkawura n-ambilyuma nakina. Umba aduwaba kembirra niyekirrerra arakba naka yelakwa, umba nungkwaja ningkakina yakwujina ningk-arrkwujeyinama ngawa, ningki-lyandinama ningkeningangkawura. 26 Umba ngarningka ngalaja akina laka edirra angwujirira angwurn•dikirra nuw-ambilyama wilyarra, kajungwa wurribina karri-ngayindena-manja warniki-lika-langwa yadada nungkuwa-wa nari-yada wurrakina a-likama-da. Akwa nara warningerribirra yadikina ningk-ambilya-mulangwa ningkakina a-kuwabijanguma yangkwurrangwa yirruwa-wa-da,” ni-yama Aburiyama enuwa-wa-da.

27 Eneja kembirra ni-yama nibina nenumamalya, “Aburiyama, marrakba, namira, ni-larrkiya-langwa kembirra Lajirida nungwarrka-langwu-wa angalya,” ni-yama. 28 “Aburraja wurrakina yakwujina wurrumangbala

nganyangwa narrkuwarrka-murriya nuw-ambilyama. Enilikaja nakina abunu-makina abunu-madumurrukwuna, kajungwa nari-yada a-likama wurrakina enenu-wa awurrariya angalya akwulyandilyandu-wa, wuburra laka ngayuwa ningi-likenuma yangkwurrangwa enenu-wa angalya," ni-yama nakina nenumamalya Aburiyamu-wa-da.

29 Eneja Aburiyama ni-yama enuwa-wa, "Nungkwalangwa narrkuwena-murriya narru-wilyakinama wurrumurndakakina akina ayakwa Mawijija-langwa akwa ngawa WurruBuburabuda-langwa," ni-yama. "Abengkirrikaja kembirra wurrakina amurndakakinu-wa ayakwa aburra-langwu-wa. Narra-madumurrukwamulangwa arakba, kembirra abarramin-engkirrikaja wurrakinu-wa akina ayakwa," ni-yama Aburiyama enuwawa-da.

30 Eneja kembirra nenumamalya ni-yama, "Nare-ka, namira," ni-yama nakina. "Ka-jungwuna-manja wurruwilyaba warnumamalya biya kembirra kuw-enibudinamanja wurrakina akwa ka-likaja-manja aburruwa-wa, kembirra kuw-engkirrikajame-ka amandangwa wurrakina akina ayakwa-da. Kembirra arakba wurrakina karruwurrenama awurruwurrariya umba kuw-engkirrikajama arakba eninginingaba-wiya-da," ni-yama nakina nenumamalya Aburiyamu-wa.

31 Eneja ni-yama Aburiyama, "Nara-manja wurrakina engkirrikuma Mawijija-langwu-wa ayakwa akwa WurruBuburabuda-langwu-wa, nara kembirra wurrakina engkirrikuma aduwaba wurrukwalu-wa warnumamalya. Kwuja! Kini-jungwuna-manja nuwilyaba nenumamalya biya kin-enibudina-manja nakina akwa kini-likaja-manja nakina yadada aburruwa-wa, kenu-madumurrukwunamanja nakina wurrakina-manja, nare-ka wurrakina engkirrikuma ena-langwu-wa ayakwa," ni-yama Aburiyama nibinu-wa nenumamalya-da. Ena ngawa-da.

Enena alawudawarra nakina Jesus nenu-makama wurrumurndakibina-manja WurruBarija warnumamalya-da.

17

Aka-kwudirrkina-mulangwa warnumamalya awurruwurrariya-wa akwa akamini-yakuwabijeyinamulangwa wurrukwala warnumamalya

1 Biya kembirra Jesus ni-yengbinuma nakina ayakwa ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa. "Wurrukwala warnumamalya yikabu-kwudirrkiname-ka amandangwa nungkwurruwa-manja awurrariya-wa wurrakina," ni-yama

Jesus aburruwa-wa. “Akena nara nungkwurraja karna a-ngwanjajuma wurrakina. Kembirra yiki-yamina-manja akina awurrariya, ka-ngekburakajungwunama ngalaja awurrariya nungkwurra-langwa ambaka-murra. 2 Umba yika-kwudirrkina-manja wurrukwala warnumamalya awurrariya-wa akwa ke-yamina-manja akina awurrariya, kembirra aminakina-langwa ka-ngekburakajungwunama awurrariya angwurra nungkwurra-langwa ambaka-murra. 3 Nungkwurraja kembirra yiki-rringkajungwunama angwurra kirrakina kajungwa nari-yada a-kwudirrkama wurrukwala warnumamalya awurrariya-wa,” ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa-da.

Biya ni-yama ngarningka nakina Jesus aburruwa-wa, “Kini-yamina-manja nenikumarnjena awurrariya nungkuwa-manja, kembirra nungkwamba-langwa kinu-makinama enuwa-wa ebina-langwa awurrariya ni-yama-mulangwa nakina nungkuwa-manja. Umba kin-engkirrikaja-manja nakina nenikumarnjena ayakwa nungkwa-langwa akwa kinuma-warrukwajina-manja mangma ena-langwa, kembirra arrkala kinumini-yakuwabijinama ningkakina-da. 4 Umba kini-yamina-manja ngawa nakina, kini-ngekbungekburakina-manja nakina awurruwurrariya nungkuwa-manja neningangkawura, kembirra nungkwaja arrkala kinumini-yakuwabijinama ngawa ningkakina ningkeningangkawura-da. Dukwa arngkababurna kini-yaminjaminama nakina nungkuwa-wa, ‘Marrakba, yimini-yakuwabijiya-langwa nganja akina.’ Dukwa arngkumangbala arngkambilyuma kini-yaminama nakina akina ayakwa nungkuwa-wa muwilyaba-murra-manja ngawa mamawura. Kembirra nungkwamba-langwa kinumini-yakuwabijinama ningkakina amurndakibina ena-langwa awurruwurrariya, mama amangbala ambilyuma akina-da,” ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa-da.

Aku-werrikambilya-mulangwa ngarna Jesus-manja akwa akinuminu-war•dena-mulangwa warka ena-langwa

5 Aburraja kembirra Jesus-langwa warnikilarrkilarrka warnungkwarba ne-yama wurrakina enuwa-wa, “Bungkawa, yirri-ngayindenama yarna yiku-werrikambilyama angwurra nungkuwa-manja,” ne-yama wurrakina. “Yirru-mamurikajina yirraja kajungwa nari-yada a-minikalyikama nungkuwa, umba yiku-werrikambilyi-yada ngawa nungkuwa-manja yarningangkawura,” ne-yama wurrakina.

6 Eneja ni-yama Nubungkawa Jesus aburruwa-wa, “Nara
ambaka karna a-werrikambilyuma ngayuwa-manja-na!”
ni-yama. “Ku-werrikambilya-manja ngawa ningkak-
ina ngayuwa-manja, mame-ka ku-warrngkuwerrikambilya-
manja ningkakina ngayuwa-manja, ki-yengbinamurra kem-
birra enena ayakwa ningkakina. Ki-yaminama enenu-wa
eka, ‘Warumajungwa, umba jeyi, likaja angerriba makardu-
wa. Biya kembirra yakwujina k-akumurna amukay-
erra nungkwa-langwa kuw-arjiyi-yada makarda-manja,’ ki-
yamina ningkakina-da. Umba ngalaja enena eka kakumin-
engkirrikajame-ka ayakwa nungkwa-langwa akina-da,” ni-
yama Jesus ena-langwu-wa warnungkwarba warnikilarrki-
larrka nakina-da.

7 Biya ni-yama ngarningka nakina Jesus aburruwa-
wa, “Awurmurra kirruwilyaba karnumamalya yikini-
larrkajama nungkwurra-langwa nenikuminuwar•duwar•da
errekbu-wa warki-yada. Dukwa kinu-mungkadinama
nakina ajiringka-da, dukwa jiba-manja kin-akwurrajinama-
da. Biya kembirra larruwura kini-lawurradinama awur-
murra nakina alikira-wa. Nara kembirra e-yamama
kirrakina enuwa-wa, ‘Kwa, warenja, ambarriya-langwa
yelakwa ng-angkirna-wiya ngayuwa aninga nungkwa-
langwa k-alyubarini-yada.’ Nare-ka e-yamama nungk-
wurruwa enena ayakwa nungkwurra-langwu-wa nenik-
uminuwar•duwar•da kirrakina-da. 8 Nare-ka! Kir-
rubungkawa ena-langwa kirrakina. Kembirra yiki-
yaminama kirrakina enuwa-wa, ‘Yimini-dakina aninga
nganyangwa. Kembirra k-awiyebenama ningkakina
dadingaba-langwa dumbala akwa ku-wilyakinama ebina
aninga ningki-daka-mulangwa yangkwurrangwa ngayuwa-
wa, kajungwa k-alyubarini-yada ngayuwa akina aninga,
akwa ki-bekini-yada akubibeka. Kembirra arija-langwa
nungkwamba-langwa ki-jenama aninga nungkwa-langwa-
da,’ yiki-yaminama nungkwurra-langwu-wa nenikumin-
uwar•duwar•da kirrakina-da.

9 “Nara ningkakina e-yangmarngkwajuma nungkwa-
langwu-wa nenikuminuwar•duwar•da nginuminu-
war•dangu-mulangwa nungkwa-langwa warka,
nginumin-engkirrikenu-mulangwa ayakwa nungkwa-
langwa ningkibina ningkubungkawa ena-langwa.
Nare-ka-da! 10 Kembirra nungkwurrajukwaba
kirrakina yiki-lyangkumakajungwunama enena
ayakwa. ‘Ngarningerribirre-ka yanda ngarna.
Ngarnikuminuwar•duwar•da wulkwa ngarri-yaminama,
akwa ngarningaruma-ma,’ yiki-lyangkiyaminama
kirrakina. Umba yiki-jerrukwuna-manja kirrakina

ababurna-langwa ebina Neningikarrawara kirrenu-maka-mulangwa karniki-yama-langwa, kembirra yiki-lyangkumakajungwunama enena ayakwa. ‘Mama akina, ngarru-war•danguma ngakwurra-langwa warka, umba nara akwala,’ yiki-lyangkiyaminama kirrakina-da,” ni-yama nakina Jesus ena-langwu-wa warnikilarrkilarrka warnungkwarba nakina-da.

Nen-eningabaka-mulangwa Jesus wurrumemberrkwa warnungkwarba

11 Bi...ya na-likenuma ngawa wurrakina Jesus akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa mibina-langwiya ngawa mamurukwa numu-likenu-mulangwiya Jirujalemu-wa makina. Na-likenu-manja wurrakina, ngalaja akina angalya Keliliya ekalyarra-langwa nuw-ambilyuma, umba ngalaja Jameriya ekbuda-langwa nuw-ambilyuma akina. Nuw-alilikenu...wa. 12 Biya ne-yar•danga arakba wurrakina angalya-manja aminambawura-manja alikira iya warnumamalya. Yakwujina ngawa nara-wiya kuw-awiyebena akinu-wa angalya, aburraja wurrumemberrkwa warnungkwarba nenu-kwurukwa wurrakina Jesus-uwa arakba-da. Wurrakine-ka warnungkwarba nuw-alkilkayanguma ambaka awilyikerra, mena nuw-arrirreyinuma awurrakwulyumida amarmarra wurrakina-baba. 13 Biya nuw-ardanga Jesus-uwa. “Jesus...ayi!” ne-yama wurrakina. “Bungkawa...yi, errukwuliya-langwa yirraja...wu!” ne-yama wurrakina warnungkwarba, nuw-ardanguma engka-langwa Jesus-uwa.

14 Eneja Jesus neni-rringka wurrakina, akwa n-ardanguma nakina engka-langwa aburruwa-wa akwa ni-yama, “Jeyi! Wurri-likaja kembirra arakba Neningikarrawara-langwu-wa alikira...wu, kajungwa yikabu-rringkini-yada yakwujina WurruMinida warnungkwarba...wu! Akwa yikabumini-rringkini-yada nungkwurra-langwa karnumakwulya...wu!” ni-yama nakina Jesus. Kembirra na-likena arakba aburraja wurrakina wurrumemberrkwa warnungkwarba angerriba Neningikarrawara-langwu-wa alikira. Biya na-likenu-manja ngawa mamurukwa-langwiya, na-mungkwur•dadinuma lukwakwa warnumakwulya wurrakina-da.

15-16 Umba kembirra nuwilyaba nenungkwarba ni-rringkajungwa nakina n-eningabaduma arakba, akwa ni-lawurrada dirrbura Jesus-uwa. Nimiiningke-ka nenungkwarba, NeningiJameriya nakina.

Biya ni-yangkarjiyajungwunuma nakina neni-yangmarngkwajuwama Neningikarrawaru-wa. “Neningabe-ka Nubungkawa Neningikarrawara!” ni-yama. Biya n-abuluwendinga n-engmudirruwajungwa nenumukwurra nakina ajiringka-wa akwudangwa Jesus-langwa-manja alika, akwa ni-yama nakina Jesus-uwa, “Ngeniyerriya, yiminu-mungkwur•dangu-murrada nganyangwa ningenumakwulya!” ni-yama nakina-da.

17 Eneja ni-yama Jesus, “Wurrumemberrkwa warnungkwarba ningarra-mungkwur•danguma warnumakwulya ngayuwa, akena wurrangamba wurrukwala wurrumangbala wurrabiyarbuwa? 18 Miyambena-burra naka nenungkwarba nimininingka ni-lawurradinuma nuwilyaba-ma nakwukawura ngayuwa-wa akwa neni-yangmarngkwajuwama nakina yimbukwa Neningikarrawara?” ni-yama Jesus.

19 Biya ni-yama nakina Jesus nakinu-wa nenungkwarba, “Mirajanga!” ni-yama. “Jeyi! Likaja arakba. Nara yiku-minikalyika ayakwa nganyangwa, umba ningk-eningmidinuma ngayuwa ka-mungkwur•dena-mulangwa warningerribirra-langwa warnumamalya. Kembirra akina-langwa ningk-eningabaduma arakba ningkakina-da,” ni-yama Jesus nakinu-wa nimininingka nenumamalya NeningiJameriya-wa-da.

Kinu-bungkawadina-mulangwa Neningikarrawara

20 Bi...ya aburraja wurrukwala WurruBarija warnungkwarba neni-yendabena wurrakina Jesus-uwa. “Ngambi-yada-burra Neningikarrawara kinu-bungkawadinama nakina ngarrababurna-manja ngarnumamalya?” ne-yama.

Eneja ni-yama Jesus, “Kinu-bungkawadina-manja Neningikarrawara, nara kirrakina a-rringkama menba-murra kinu-bungakwadina-mulangwa nakina. 21 Akwa nara e-yamama amukwiyadakena ayakwa, ‘Kwuja! Naka-bina!’ akwa ngawa, ‘Nangaba!’ nare-ka e-yamama kirrakina. Ngarra-makinama ngayuwa ningena, Neningikarrawara kinu-bungkawadinama nakina akini-yada ngawa yikinumini-yarrkuwarakina-manja kirrakina ayakwa karnumamalya ena-langwa nungkwurra-langwa-manja mangma iya yukwudukwuda,” ni-yama Jesus wurrumurndakakinu-wa WurruBarija warnungkwarba-da.

22 Biya kembirra ni-yama nakina Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Arngkingka-manja yiki-ngayindenama kirrakina karniki-rringki-yada ngayuwa

ki-lawurradina-mulangwa yangkwurrangwa ngayuwa, ningibina-murrada ningi-rukwularrinuma enena-manja angalya. Yiki-ngayindenama karniki-rringki-yada ngayuwa aduwaya, wulkwa muwilyaba-ma ngawa mamawura, akena nara a-rringkama kirrakina ngayuwa-da.

23 “Aburraja kirrabu-makinama wurrukwala warnumamalya, ‘Kwuja! Nangaba!’ umba aburraja wurrukwala, ‘Naka-da!’ Akena nungkwurraja nara engkirrikuma aburruwa-wa, e-yuwama aburruwa-manja. 24 Nare-ka engkirrikuma aburruwa-wa, mena ki-lawurradina-manja ngayuwa, kembirra wurrababurna-langwe-ka warnumamalya kabu-rringkinama ngayuwa-wa. Wuburra laka yibina yibilyibilya kini-ngarningmindena-manja yakina, kembirra yikini-rringkina-manja kirrakina kini-larrkabarrakajinama angalya yakina angerriba iya angerriba, yakine-ka wuburra ki-lawurradinama nganja ningena. Aburraja kembirra kabu-rringkinama wurrababurna-langwa warnumamalya ngayuwa, ningibina-murrada ningi-rukwularrinuma enena-manja angalya. Kabu-rringkiname-ka aburra-langwa-murra menba wurrakina. 25 Akena adinuba-wiya nganja ki-lyandinama ningena ngayuwa angwurra, ka-warena-mulangwa ngayuwa warna warnumamalya warningaduwaba,” ni-yama Jesus nakina-da.

26-27 Biya ni-yama ngarningka nakina Jesus, “Arakburakba-kiya-wiya, n-ambilyu-wiya nakina Nawa, aburraja wurrakina warnumamalya namin-engkingkirrikajajungwunuma ngawa warningangkawura. Ne-yaminjamama na-jijanguma aninga, ne-bibekinuma wurrakina akubibeka. Akwa ne-yakiyakeyinuma warnungkwarba iya wurridarringka, nuw-ambambilyuma ngawa. Ne-yaminjamama wurriyirrbiyirrba ngawa-da.

“Bi...ya eneja ni-jerrukwama ebina arakba warka nu-war•dangu-mulangwa nakina Nawa, numa-ngekburaka-mulangwa num-ar•dirrangu-mulangwa mibina mijiyanga memikirra arka. Kembirra n-awiyebenuma nakina akwa ena-langwa wurrukwala warnumamalya aburruwa. Kembirra ni-larrinuma ngalaja yibina yelyukwa. Umba nawurraki-jungweyinuma wurrumurndakibina warnumamalya wurruwurrakwulyumida. Wurrababurna-langwa na-jungweyinuma. Wulkwa eneja Nawa neniba n-ambilyuma nakina akwa ngawa ena-langwa warnumamalya. Kembirra akine-ka wuburra, ke-yaminama warnumamalya aburrajukwaba ki-lawurradina-manja ngayuwa, ningibina-murrada ningi-

rukwularrinuma enena-manja angalya. Kamin-engkingkirrikajajungwunama aburrajukwaba wurrakina ngawa-da.

28 “Akwa ngarningka arakburakba-kiya-wiya, n-ambilyu-wiya nakina Lada, aburraja WarningiJaduma warnumamalya namin-engkingkirrikajajungwunuma warningangkawura wurrakina aburrajukwaba. Ne-yaminjamama na-jijanguma aninga akwa ngawa ne-bibekinuma akubibeka. Namurndaku-beyindanguma akwa ngawa narri-lungkuwabijuwama amamarda aninga, akwa narri-ngekburakama alikira. Ne-yaminjamama wurriyirrbiyirrba ngawa wurrakinu...wa. 29 Akena ni-lalika-manja nakina Lada ebina angalya Jaduma, mibina-manja ngawa mamawura, eneja Neningikarrawara ni-larrkama angwura angubina-langwa ajiringka-wa. Ngalaja nawurraki-kalaridinuma akwa nawurraki-jungweyinuma wurrumurndakibine-ka WarningiJaduma warnumamalya. Wurrababurna-langwa na-jungweyinuma wurrakina, umba yimbukwa Lada neniba n-ambilyuma nakina. 30 Kembirra akine-ka wuburra, aburrajukwaba ke-yaminama warnumamalya, akini-yada ngawa k-abilyerrikajungwuna-manja ngayuwa, ningibina-murrada ningi-rukwularrinuma enena-manja angalya. Aburrajukwaba kamin-engkirrikajajungwunama wurrakina ngawa-da.

31 “Akini-yade-ka ngawa, eneja kin-ambilya-manja nuwilyaba nenungkwarba ena-langwa-manja alikira karrawara ekbilyuwalya-manja, nara nakina a-dirrirnduma akwa awiyebuma arrawu-wa angkama amurndakijika ena-langwa. Umba enejukwaba ningka-langwa nenungkwarba kinu-war•dena-manja warka errekba-manja, nara nakina errikerruma akwa a-lawurraduma angalyu-wa. 32 Nungkwurraja yik-eningmidinama karna yingi-yama-mulangwa ying-errikerrinu-mulangwa dibina dadingiyenibka Lada-langwa. Kembirra yiki-yakuwerribikinama ambaka-langwa ngaluwa-wa kirrakina-da.

33 “Umba eneja nuwilyaba nenungkwarba nibina kini-lyelyingmajungwunama kini-ngayindena-manja ababurna-langwa amurndakijika enena-manja angalya umba kinu-warena-manja Neningikarrawara, kembirra kini-jungwunama neningangkawura nakina-da. Umba nibine-ka eneja nenungkwarba nara-manja a-waruma neniki-jungwangena-langwa umba ken-aburrakiyuwarna-manja ngayuwa-manja nakina, neniba kin-ambilyama

neningangkawura nakina-da," ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa-da.

34 Biya kembirra ngarningka ni-yama nakina Jesus, "Ngarra-makinama ningena ngayuwa," ni-yama nakina, "akini-yada ngawa aburraja wurrambilyuma warnumamalya-kiya ka-mungkwula-manja marringa wurrakina muwilyaba-murra-manja ngawa mamuku-mungkwulinga alyarrngwalyilya, kembirra aburraja Neningikarrawara-langwa warnikumamurikaja ka-wekbalyinama wurrakina wurruwilyaba-ma ngawa, umba karra-lalikinama wurrakina wurruwilyaba-ma-da. 35-36 Umba aburringaja wurringambilyuma wurringidarringka-kiya karringu-war•dena-manja warka wurringalakina akwa karringu-mamurikajeyina-manja karringi-rungkwulena-manja ebina amadidira, kembirra aburraja Neningikarrawara-langwa warnikumamurikaja ka-wekbalyinama wurrakina wurruwilyaba ngawa wurridarringka, umba karra-lalikinama wurrakina wurruwilyaba-ma-da," ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa nakina-da.

37 Aburraja ne-yama wurrakina, "Bungkawa," ne-yama, "nga-manja ke-yaminama akina?"

Eneja Jesus nenumini-lawurrakajuwa nakina enena ayakwa ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa. Akwa ni-yama nakina, "Ka-murrkwulijeyina-manja warnumadangkwa warninikijungwa ajiringka-manja, kembirra yakwujina akina-manja ngawa angalya yikini-rringkinama yukwurrijija-murriya kinuwurra-murndukwunama yakina-da," ni-yama nakina Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa-da.

18

Dingaya-langwa akwa ngawa nubungkawa-langwa

1 Biya kembirra nenu-makama Jesus enena alawudawarra ena-langwa-manja warnikabuburrakiyuwa, kajungwa warningmi-yada ngawa wurrakina ka-buriyamina-mulangwa ngawa mababurna-langwa marringa akwa kembirra nari-yada a-werrikilyangmuriduma a-werrikungwanjuma wurrakina.

2 Nuwilyaba nubungkawa n-ambilyuma nakina. Biya ni-lyangkuwerribikajungwunuma nakina warnumamalya-langwa warningaba-murrikba akwa wurruwurrariya-murrikba, mena ena-langwa warka akina. Akena nara nakina kenumin-engkirrikena Neningikarrawaru-wa iya warnumamalyu-wa. 3-4 Ngalaja duwilyaba didarringka

duminakina angalya yingi-likenuma enuwa-wa. Dingaya dakina. “Marrakba,” yingi-yama, “yi-mamurikajiya-langwa nganja, mena nuwilyaba nenungkwarba nginumini-ngekburaka-mubaba awurrariya nganyangwa. Kemba ki-lyangkuwerribikajungwunama nungkwaja ningkakina yinalakena-langwa yinenumamalya-kiya, akwa yikumini-yengbinama ayakwa nungkuwa nganyangwa enuwa-wa nuwarnkarnyerra-baba nakina-da,” yingi-yama dakina.

Akena eneja nubungkawa nu-waranguma akwa n-ambudidina neningamiyerra nakina, akwa nara kininga-mamurikajuwa kembirra dakina dingaya. Umba ngalaja ying-alilikenuma ngawa diyirrbiyirrba enuwa-wa. Yingi-yaminjamama dakina ngawa-da. Eneja nubungkawa nu-waranguma kembirra dakina ngawa.

Bi...ya arakba-langwa ni-lyangkiyama nakina kembirra, “Nara engkirrikuma ningena ngayuwa Neningikarrawaru-wa iya warnumamalyu-wa akena, 5 daka-langwa dingaya ningu-warenama ning-erriburandiname-ka. Aminakina-langwa kemba kinga-mamurikajinama ningena ngayuwa. Nara-manja a-lyangkuwerribikajungwuma ningena ngala-langwa-langwa eningaba, ngalaja kembirra king-alilikajama ngawa dakina ngayuwa-wa diyirrbiyirrba ngawa-da. Kembirra nganja k-erriburandinama ngayuwa angwurra-da,” ni-yama arakba nakina nubungkawa, ni-lyangkumakajungwunuma-da. Enena ngawa-da.

6 Enene-ka alawudawarra Nubungkawa Jesus nenu-makama ena-langwa-manja warnikabuburrakiyuwa. Biya kembirra ni-yama nakina aburruwa-wa, “Yiki-yakuwerribikinama karna nakina-langwa nubungkawa ngarra-maka-mulangwa,” ni-yama. “Arakba-langwa kembirra eneja nanga-mamurikajuwama dakina-manja dingaya, mama nakina nuwurrariya. 7 Umba eneja nakina Neningikarrawara n-engkingkirrikajama ayakwa ena-langwa-langwa karnumamalya akwa kirren-akukwurrajinama nungkwurruwa-manja. Kembirra yik-ardirdena-manja kirrakina enuwa-wa meningilida iya alyarrngwalyilya, kin-engkirrikajama nakina akwa kini-lyangkuwerribikajungwunama nungkwurra-langwa-langwa eningaba. Yikenumin-akwurrajinama karnumamalya kirribina nu-wekbalyinuma nakina ena-langwi-yada karnumamalya kirrakina. Nara nakina ambudirrkajungwuma, 8 umba yikenu-mamurikajinama kirrumurndakakina warenja-bawiya-da. Amandangwa nganja ki-lawurradinama yangkwurrangwa ngayuwa, ningibina-murrada ningi-rukwularrinuma

enena-manja angalya. Dukwe-ka aburraja kuw-embirrarina warnumamalya ngayuwa-wa, akwa ka-werrikambilya ngawa ngayuwa-wa, dukwa nara-da," ni-yama Nubungkawa Jesus ena-langwa-manja warnikabuburrakiyuwa nakina-da.

NuBarija-langwa akwa nenikumurndumurndukwa-langwa angwarnda nenungkwarba

9 Enena ngarningka awilyaba alawudawarra Jesus-langwa. Nenu-makama nakina enena alawudawarra wurrukwalu-wa warnumamalya wurribina na-ngkweningabakajungwunu-murruwa. Wurrakine-ka ne-yaminjamama wurrukwalu-wa warnumamalya, "Yirre-ka yarningaba-wiya yarna yarnumamalya umba nungkwurraja kirruwurrariya kirrakina-da," ne-yama wurrakina warnumamalya-da. Kembirra aminakina-langwa nenu-makama Jesus enena alawudawarra.

10 Wunambilyuma wunenungkwarba-kiya nen-ambilyumurra Jirujalema-manja wunalakina. Nuwilyaba NuBarija nenumamalya nakina, umba nuwilyaba nenuminu-war•danguma warka WarningiRawuma-langwa wurrububungkawa akwa nuwurra-murndukwama nakina angwarnda warnumamalya-langwa. Biya nenilikenuma wunalakina-kiya Neningikarrawara-langwu-wa angalya kajungwa yakwujina wuneniku-buriyami-yada Neningikarrawaru-wa wunalakina.

11 Nakine-ka NuBarija nenumamalya n-awiyeba akinu-wa angalya biya nu-kuwarjeyuma nakwukawura ngawa, nu-buriyaminuma Neningikarrawaru-wa yakwujina. Biya "Ningkeningikarrawara," ni-yama, "yirre-yangmarngkwajinama nungkuwa-wa, mena nara-baba e-yamama ngayuwa wuburra wurrukwala warnumamalya ne-yaminjaminama wurrakina aduwaba. Nuw-angmadame-ka wurrakina angwarnda iya amurndakijika-murriya wurrukwala-langwa warnumamalya, akwa wurrumungwur•dangma wurrakina. Warniniyerriye-ka warnumamalya akwa na-rndirndirrkeyinama erribirra warningerribirra-manja wurridarringka. Nara nganja wurrumurndakakina wuburra warnumamalya e-yamama ningena. Akwa ngarningka nangaba wuburra nenungkwarba nuwurrariya nibina nenuminu-war•denama WarningiRawuma-langwa, nara ningena e-yamama enuwa wuburra ningena ningenumamalya ngayuwa. 12 Ngayuwe-ka ningena k-ambilyama murumureya muwilyaba-manja mamawura akwa mingka-manja ababurna-langwa wika, kajungwa

yiba-yangmarngkwajini-yada ngayuwa nungkuwa-wa. Akwa ena ngarningka. Ku-mena-manja ngayuwa angwarnda nganyangwa, ku-murnduwarnama akina akwa yiba-kwunama awilyaba akina nungkuwa-wa umba amangbala abiyarbuwa ku-minambilyama ningeningangkawura-da," ni-yama nakina NuBarija nenumamalya Neningikarrawaru-wa nakina-da.

13 Eneja ningka-langwa nenungkwarba nara kin-akwudangwukajungwuna nakina warnumamalyu-wa umba nu-kuwarjeyuma nakwukawura engka-langwa-langwa. Nu-buriyaminu-manja nakina, nara kinu-ngwundikadina angubina-wa umba nu-wardijungwunuma yukwudukwuda-manja, mena ni-lyangkiyeliyangu-mubaba nakina. Ni-yama, "Ningkeningikarrawara, ninguwurrariye-ka ngayuwa, umba errukwuliya-langwa nganja ningena," ni-yama nakina. Ena ngawa.

14 Biya nenu-maka-mulangwa nakina Jesus enena alawudawarra wurrumurndakibina-manja warnuma-malya, kembirra ni-yama aburruwa-wa, "Amandangwa eneja Neningikarrawara nara kenu-werrungwur•danga nakina nibina-manja NuBarija nenumamalya umba nenu-werrungwur•dangume-ka nakina-manja nenikumurndumurndukwa angwarnda nenungkwarba. Kembirra nara-manja a-ngkweningabakajungwuma kirrakina, kembirra Neningikarrawara enamba-langwa kini-yaminama nakina nungkwurruwa-wa, 'Ningkarume-ka ningkakina ningkenumamalya,' kini-yaminama nakina-da. Umba karningerribirra karnumamalya yiku-ngkweningabakajungwuna-manja kirrakina, kembirra Neningikarrawara enamba-langwa keni-yengkiyelijinama nungkwurruwa-wa nakina-da," ni-yama Jesus wurrumurndakibinu-wa warnumamalya-da.

Warnumamalya narra-lyilyangu-mulangwa wurriyuk-wayuwa Jesus-uwa

15 Aburraja kembirra wurrukwala warnumamalya narra-lyilyanguma wurriyukwayuwa aburra-langwa Jesus-uwa kajungwa neniku-minjirrkilyingi-yada Jesus wurrakina-manja wurriyukwayuwa. Umba aburraja warnikabubur-rakiyuwa Jesus-langwa narra-rringkama wurrakina war-numamalya namurndaki-likenuma enuwa-wa. Biya na-ngwurrkiyengbeyinuma ayakwa aburruwa-wa mena na-warangu-mubaba warniki-lika-langwa wurrumurndakak-ina wurriyukwayuwa Jesus-uwa-da.

16 Akena eneja Jesus nen-ardijuwa nakina
wurrumurndakakinu-wa wurriyukwayuwa warniki-
liki-yada enuwa-wa. Ni-yama kembirra nakina ena-
langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Nara kirrakina
a-murndurrkwama wurrakina umba wurra-lalikina,
abu-likaja wurriyukwayuwa ngayuwa-wa,” ni-yama.
“W-engkirrikiya! Yiki-likaja-manja karningerribirra
karnumamalya Neningikarrawaru-wa wuburra laka wur-
rumurndakenena wurriyukwayuwa na-likenuma aduwaba
ngayuwa-wa, kembirra yik-eningmidinama kirrakina
Neningikarraware-ka nakina nu-bungkawadina-mulangwa
arakba nungkwurruwa-manja. 17 Akena karningerribirra
karnumamalya nara-manja a-werrikambilyuma kirrakina
Neningikarrawaru-wa, karningbala kembirra kirrakina
kinu-bungkawadina-mulangwa Neningikarrawara
nungkwurruwa-manja. Umba yiku-werrikambilyame-
ka kirrakina Neningikarrawaru-wa nungkwurrajukwaba,
wuburra laka wurrumurndakenena wurriyukwayuwa
na-werrikambilyama Neningikarrawaru-wa-da,” ni-yama
Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa-da.

Numinababurna-langwa amurndakijika-murriya nenungkwarba nibina ni-likenuma Jesus-uwa

18 Bi...ya eneja nuwilyaba nubungkawa NeningiJudiya
nubukwaya ni-likena nakina Jesus-uwa. Akwa ni-
yama, “Ningkeningaba ningkenikakakirumaka, yi-makina,
ki-yamarrkinama ngayuwa kajungwa k-ambilyi-yada
ngayuwa ningeniba ningeningangkawura?” ni-yama
nakina Jesus-uwa.

19 Eneja ni-yama Jesus, “Miyambena-burra ningki-
yaminama ngayuwa-wa, ‘Ningkeningaba?’ Nara
wurribina warnumamalya warningaba-da. Wulkwa
Neningikarrawara nuwilyaba-ma neningabe-ka nakina-
da. 20 Ningkeningma Neningikarrawara-langwa
ayakwa eningarumuruma. Ngarraku-makinama akina
ayakwa ngakwurruwa-wa nari-yada a-rndirndirrkajuma
ngarna, akwa nari-yada a-lamukwarriduma ngarna,
akwa nari-yada angmaduma, akwa nari-yada amini-
kikaduma ayakwa wurrukwala-langwa warnumamalya,
umba aka-werrikiyangmarngkwajini-yada ngarna
wurrungungwanyungwa iya wurrirndirndanyungwa
ngakwurra-langwa-da,” ni-yama Jesus enuwa-wa.

21 Eneja ni-yama nakina nenungkwarba kembirra Jesus-
uwa, “Yawe-ka,” ni-yama. “Ningeningma ngayuwa. Ningu-
wilyakama amurndakakina ayakwa ningiyukwujiya-wiya

ngayuwa, biya ningi-yarrkiyarrkuwarakama akina ningeningangkawura yanda-langwa aduwaba-da," ni-yama.

22 N-engkirrika-manja eneja Jesus amurndakakina ayakwa, kembirra ni-yama nakina enuwa-wa, "Ena engka awilyaba ki-yaminama ningkena," ni-yama nakina. "Ka-kwunama angwarnda nungkwa-langwa warningalyingmalyingma-wa warnumamalya. Adinubawiya ki-lyilyenama nungkwa-langwa amurndakijika wurrukwalu-wa warnumamalya, biya ku-warrukwajinama amurndakakina amurndakijika angwarndu-wa. Biya kembirra akine-ka angwarnda ningku-manguma nungkuwa warnumamalya-langwa ka-kwunama ningkakina angkwulyumida-langwa akina wurrukwalu-wa warnumamalya wurribina warningalyingmalyingma-wa. Ki-yamina-manja akina nungkuwa ningkakina, kembirra ambaka-murrumurra eneja Neningikarrawara kenukwunama nungkuwa-manja ababurna eninginingaba ena-langwa-manja angalya abalkaya. Ki-yaminame-ka adinuba-wiya akina yirra-maka-mulangwa, kembirra arija-langwa ki-lawurradinama nungkuwa ngayuwa-wa akwa yiki-yuwarnama ngayuwa-manja ningkakina-da," ni-yama Jesus nakinu-wa nenungkwarba.

23 Eneja n-engkirrika-manja nakina nenungkwarba amurndakakina ayakwa Jesus-langwa, nuwerrikawarriyada arakba. Numinababurne-ka angwarnda iya amurndakijika-murriya nakina-baba, kembirra n-arrirriyade-ka nenumukwurra arakba-da.

24 Umba eneja neni-rringka nakinu-wa nenungkwarba nakina Jesus nu-werrikawarriyadu-mulangwa akwa ni-yama, "Ke-yamarrkiname-ka warnumamalya wurruminababurna angwarnda iya amurndakijika? Ke-yamarrkinama warnik-awiyeba-langwa wurrakina Neningikarrawara-langwu-wa angalya abalkaya? 25 Eneja nuwilyaba nenumamalya, nibina numinababurne-ka angwarnda iya amurndakijika, nara warenja-bawiya a-werrikambilyuma Neningikarrawara-manja nakina. Akwa nara ngarningka warenja-bawiya awiyebuma nakina Neningikarrawara-langwu-wa angalya abalkaya. Yimakina enena. Ngalaja duwilyaba kamila dibina darumadangwa kingi-rukawiyebena dakina e...yukwujiya-langwa edirra-na? Nare-ka-da! Nare-ka a-rukawiyebuma dakina. Umba eneja nenumamalya numinababurna angwarnda iya amurndakijika kin-awiyebenama nakina warenja-bawiya Neningikarrawara-langwu-wa angalya abalkaya-na? Nare-

ka-da! Nara nakina awiyebuma-da," ni-yama Jesus nakinuwa nenungkwarba.

26 Aburraja wurrukwala warnumamalya nuw-engkirrikenu-mulangwa amurndakakina ayakwa Jesus-langwa ne-yakikbijangeyinuma wurrakina. Biya ne-yama, "Wurrumiyambene-ka kembirra warnumamalya ken-enibikinama eneja nakina Neningikarrawara wurrakina?" ne-yama.

27 Ni-yama kembirra eneja nakina Jesus, "Kini-yaminame-ka Neningikarrawara ababurna-langwa nakina. Aburraja na-lyangmuridinama warnumamalya akena nakina Neningikarrawara nara-da," ni-yama nakina.

28 Eneja kembirra ni-yama Bida, "Umba yirraja yirruwa yarna yirri-lalikama ababurna-langwa yirra-langwa, akwa nungkuwa-wa ngarre-yuwarnuma," ni-yama nakina Bida Jesus-uwa.

29 Eneja ni-yama Jesus Bida-wa akwa ngawa wurrumurndakibinu-wa warnumamalya wurrababurnu-wa aburrajukwaba, "Mungkwa-da!" ni-yama. "Umba nungkwurraja kirruwilyaba karnumamalya dukwa yiki-lalikinama kirrakina alikira nungkwurra-langwa iya nungwenungwa iya dirndenungwa iya nawenungwa iya dadingiyenungwa akwa wurriyukwayuwa nungkwurra-langwa aburrajukwaba. Yiki-lalikinama kirrakina ababurna-langwa nungkwurra-langwa kajungwa Neningikarrawara kinu-bungkawadini-yada nungkwurruwa-manja nakina. 30 Yiki-lalikina-manja kirrakina ababurna nungkwurra-langwa, kembirra eneja Neningikarrawara yikenumini-lawurrakajinama nakina ababurna nungkwurruwa-wa. Kembirra nungkwurraja yiku-mename-ka kirrakina eningaba ababurna angwurra enena-manja angalya. Akwa ngarningka yiki-jungwuna-manja kirrakina, yiki-likajama Neningikarrawara-langwu-wa angalya abalkayu-wa akwa yik-ambilyama yakwujina karningangkawura-da," ni-yama nakina Jesus wurrumurndakakinu-wa warnumamalya-da.

Jesus ni-yengbinu-mulangwa ngarningka neniki-jungwangena-langwa

31 Bi...ya Jesus nenu-wilyakama arakba nakina ena-langwa warnikabuburrakiyuwa wurrumemberrkwa wur-rambilyuma nara-murruwa wurrukwala warnumamalya. Biya ni-yengbinuma amurndakenena ayakwa aburruwa-manja. Ni-yama nakina, "W-engkirraja ena ayakwa nganyangwa," ni-yama. "Ngarri-likajama arakba ngarna angerriba Jirujalemu-wa. Arakburakba-kiya-wiya aburraja

wurrumurndakibina WurruBuburabuda warnumamalya ne-yengbinuma ayakwa ngayuwa-langwa, ningibina ningi-rukwularru-mulangwa enena-manja angalya. Kembirra ngalaja ayakwa aburra-langwa nuw-arrikarrijungwunuma jurra-manja akina. Kembirra amurndakakina ababurna-langwa ne-yengbinu-mulangwa wurrakina adinuba-wiya ka-ngekburakajungwunama akina yakwujina Jirujalema-manja-da.

32 “Umba aburraja wurrukwala warnungkwarba yakwujina Jirujalema-manja kabu-wilyakinama ngayuwa WarningiJudiya-murru-wa warnumamalya. Aburraja kembirra wurrumurndakakina warnumamalya kabu-wurrumalyakinama, kabu-rinjarrkinama akwa kabu-kwurarrkinama ngayuwa-manja wurrakina-da. 33 Biya kembirra kabu-larrkbarjenama ngayuwa akwa ngawa kabi-jungwajinama-da. Akena mabiyakarbiya-manja mamawura ku-mirajanginama ngayuwa ki-jungwuna-mulangwa-da,” ni-yama Jesus.

34 Akena aburraja wurrumurndakibina warnikabuburrakiyuwa Jesus-langwa nara karru-mumiringka ena-langwa ayakwa. Nuw-engkirrikenuma mada-murra wurrakina akena nawurraki-lyumadinuma amurndakakina ayakwa mena warningbala-wiya-baba ambaka wurrakina-da.

Jesus nen-eningabaka-mulangwa nuwilyaba nimimba

35 Biya kembirra narruma-yuwarnuma ngawa wurrakina Jesus-murriya mibina mamurukwa numulikenuma makina Jirujalemu-wa. Namurndakalilikenu...wa. Biya nuw-akwudangwukajungwa wurrakina Jerika-manja arakba. Umba eneja nuwilyaba nenungkwarba nimimba n-angmungmakwulaluma nakina yakwujina mulikarrkbidjina-manja mamurukwa. Kembirra wurrukwala warnumamalya na-likenu-manja neni-yarruwarnu-manja wurrakina nakina-manja nimimba, neni-yukwamajuwama nakina angwarnda aburruwa-wa. 36 N-engkirrika-manja nakina nimimba wurrumurndakibina wurrababurna warnumamalya wurrarrijinungkwa nawurraki-likenuma, neni-yendabena kembirra wurrukwalu-wa warnumamalya. “Ne-yamarrkinama wurrakina angakuba?” ni-yama nakina.

37 Aburraja ne-yama, “Jesus NeningiNejirida naka-da akwa ni-likajama memema-langwiya mamurukwa-da.”

38 Eneja kembirra nakina n-ardanga nimimba Jesus-uwa. “Jesus...ayi!” ni-yama. “Ningkumirenikba Deyibida-langwa, errukwuliya-langwa nganja ningena...wu!” ni-yama.

39 Aburraja na-lyengmanguma wurribina warnumamalya
na-ngwurrkiyengbeyinuma enuwa-wa. “Yengminjada!” ne-
yamama wurrakina.
Akena ngarningka ngawa n-ardanga eneja nakina
angwurra Jesus-uwa. “Ningkumirenikba Deyibida-
langwa...wu!” ni-yama. “Errukwuliya-langwa nganja...wu!”
ni-yama.
40 Eneja kembirra n-arjiyinga Jesus, akwa nenu-maka
wurrukwala-manja warnungkwarba. “Wunu-wilyakina
nangaba yangkwurrangwa ngayuwa-wa,” ni-yama. Abur-
raja wurrukwala nenu-wilyaka kembirra nakina Jesus-uwa
arakba-da. Umba ni-yama nakina Jesus enuwa-wa, 41 “Ki-
yamarrkinamurra ngayuwa nungkuwa-manja ningena yi-
ngayinduma?” ni-yama.
Eneja ni-yama, “Bungkawa, ningi-ngayindenama ningena
k-andiyama ngarningka,” ni-yama.
42 Kembirra ni-yama arakba eneja nakina Jesus nimimbu-
wa, “Andiya kembirra arakba! Nara yiku-minikalyika
nungkuwa umba ningk-eningmidinuma ngayuwa yib-
eningabakina-mulangwa ningkakina. Kembirra aminakina-
langwa ningk-eningabaduma arakba-da,” ni-yama Jesus
enuwa-wa-da.
43 Arngkawura-wiya ngawa eneja nenungkwarba n-
andiyinga arakba nimimba-murrada nakina. Biya neni-
yuwarna Jesus-manja, akwa neni-yangmarngkwajuwama
Neningikarrawaru-wa nakina. Umba aburraja
wurrababurna-langwa warnumamalya yakwujina nuw-
ambilyuma neni-rringkama nakina n-andeyuma arakba
menba, akwa neni-yangmarngkwajuwama aburrajukwaba
Neningikarrawaru-wa wurrakina-da.

19

Jesus-langwa akwa Jekiyija-langwa

1 Biya Jerika-manja arakba wurrakina namurndaki-
yar•duma Jesus-murriya. Akena nara ka-ngwanjina wur-
rakina yakwujina umba dirrbura namurndaki-likenuma
narruwurraku-warrukwama alikira.
2 Umba eneja n-ambilyuma nakina yakwujina nuwilyaba
nenungkwarba nenimikirra Jekiyija. Numinababurne-
ka angwarnda iya amurndakijika nakina. Niyukwujiya
nubungkawa nakina umba nenuminu-war•danguma
warka WarningiRawuma-langwa wurrububungkawa.
Nuwurra-murndukwama angwarnda warnumamalya-
langwa kajungwa neniku-kwi-yada akina ena-langwu-
wa wurrububungkawa. 3 Nakina Jekiyija neningma

arakba Jesus-murriya wurrubukwaya namurndaki-likenuma wurrakina. Akwa neni-ngayindanguma neniki-rringki-yada nenumukwurra Jesus-langwa, mena neningbala-baba nakina. Akena nirukwudarrbe-ka nakina nenungkwarba, akwa aburrajukwaba wurrababurne-ka warnumamalya mamurukwa-manja na-murndukwunuma akwa nawurraki-lyibilyidanguma wurrakina. 4 Nakine-ka kembirra ni-lyengmanga arakba, n-angkarra eningabu-wa eka akuwurduwurdu-wa. Biya nu-wurdanga arakba nakina karrawaru-wa eku-wa kajungwa nenik-andiyingi-yada Jesus-uwa kinu-warrukwuna-murruwa akina eka-da.

5 Eneja kembirra n-akwudangwukajungwunumurra arakba Jesus ebinu-wa eka n-ambilyu-murruwa Jekiyija. Biya n-andiyinga nakina Jesus karrawaru-wa enuwa-wa. Ni-yama nakina Jekiyiju-wa, “Dirrirndiya warenja enena-wiya mena-baba ki-likajama ningena nungkwa-langwu-wa alikira aduwaba,” ni-yama.

6 Kembirra warenja-bawiya ni-dirrirndinga eneja Jekiy-ija ajiringka-wa biya nenu-wilyaka Jesus ena-langwu-wa alikira. Niyekirrerre-ka arakba nakina nenungkwarba nen-awiyebajuwa Jesus ena-langwa-manja alikira. 7 Umba aburraja wurrukwala warnumamalya neni-rringka Je-sus ni-likenuma nakina Jekiyija-langwu-wa alikira akwa na-ngwurrkiyengbeyinuma wurrakina. “Nuwurrariye-ka nakina Jekiyija akena Jesus ni-likenuma ena-langwu-wa alikira-da!” ne-yama wurrakina.

8 Eneja Jekiyija n-arjiyinga akwa ni-yama nakina Nubungkawu-wa Jesus, “Ningkubungkawa,” ni-yama, “ka-kwunama ngayuwa ababurna amurndakijika nganyangwa warningalyingmalyingma-wa warnumamalya. Ekuwarra ku-minambilyama nganyangwa umba ekuwarra ka-kwunama aburruwa-wa. Umba ebina angwarnda ningu-manguma ngayuwa wurrukwala-langwa warnumamalya ningarra-kadika-mulangwa, kembirra kamini-lawurrakajinama arakba ababurna, arngkabiyarbuwa-ma ebina ningu-manguma kamini-lawurrakajinama akina ngayuwa-da,” ni-yama nakina Jekiyija-da.

9 Eneja ni-yama Jesus, “Aduwaba memema-manja mamawura eneja Neningikarrawara nen-enibikama nakina warna warnumamalya enena-manja alikira. Nake-ka nenungkwarba n-ambilyama nenikaduwa numirenikba Aburiyama-langwa. 10 Umba ngayuwa, ningibina-murrada ningi-rukwularrinuma enena-manja angalya, ningi-likenuma yangkwurrangwa enenu-wa angalya

kajungwa k-aburangkini-yada wurribina na-lyumadinu-murrada warnumamalya akwa k-enibikini-yada ngayuwa wurrakina-da," ni-yama Jesus Jekiyiju-wa-da.

Akinuminu-war•dena-mulangwa warka eningaba Neningikarrawara-langwa

11 Aburraja wurrumurndakibina warnumamalya Jekiyija-langwa-manja alikira nuw-engkirrikenu-manja ayakwa Jesus-langwa, na-lyangkiyama wurrakina, "Adinube-ka Neningikarrawara kinu-bungkawadinama nakina enena-manja angalya." Akine-ka na-lyangkiyamama mena nakina Jesus Jirujalema-manja akwudangwa n-ambilyu-mubaba arakba. 12 Kembirra nenu-makama arakba nakina Jesus enena alawudawarra aburruwa-wa.

Nuwilyaba naruma nenungkwarba n-ambilyumurra nakina. Neniki-liki-yada engku-wa emininguku-wa angalya kajungwa nakina nubungkawa naruma-dangwa neningakwujina kenu-bungkawakini-yada nakina nenungkwarba nubungkawa wurrababurna-manja warnumamalya ena-langwa-manja angalya. Kembirra yadikina neniki-lawurrada nakina ena-langwu-wa angalya naruma arakba nubungkawa. 13 Akena nara-wiya kini-likena nakina engku-wa, nen-ardijuwama lukwuniyawa ena-langwa wurrumemberrkwa warnikuminuwar•duwar•da enuwa-wa. Biya nenu-kwama angwarnda aburruwa-wa wurruwilyuwilyaba-wiya-manja nakina. "Ki-likajama ningena," ni-yama nakina aburruwa-wa. "Nara-wiya ningibina, yikuminu-war•denama enena warka nganyangwa. Yikumin-arumurrkinama ngawa enena angwarnda nganyangwa. Kembirra akine-ka angwarnda nganyangwa kuw-arumidinama ngawa ki-lawurradina-manja ngayuwa yangkwurrangwa," ni-yama nakina nenungkwarba ena-langwu-wa warnikuminuwar•duwar•da. Biya ni-likena nakina arakba-da.

14 Akena aburraja wurruminibina angalya warnumamalya nenu-wirrikbama angwurra nakina-manja nenungkwarba. Kembirra narra-larrkenuma wurrukwala warnungkwarba arakba nibinu-wa nubungkawa naruma. Aburraja na-likena wurrakina biya ne-yama enuwa-wa, "Yarne-ka yirrababurna-langwa yarnumamalya yirru-warenama nakina nenungkwarba, nara a-bungkawaduma nakina yirruwa-manja yirrababurna-manja," ne-yama. 15 Akena eneja nubungkawa naruma-dangwa nara kenumin-engkirrikena akina ayakwa aburra-langwa.

Aburraja kembirra na-lawurradina arakba yadikina angalyu-wa wurrakina-da.

Bi...ya arakba-langwa enejukwaba ni-lawurradina nakina angalyu-wa nenungkwarba, nibina-murrada nenu-kwa-murrada angwarnda ena-langwa-manja warnikuminuwar•duwar•da. Narume-ka nubungkawa arakba nakina wurrababurna-manja wurruminibina-langwa-manja angalya warnumamalya. Biya kembirra nen-ardijuwa nakina wurrumurndakibina warnikuminuwar•duwar•da ena-langwa wurruwilyuwilyaba-wiya enuwa-wa, ni-ngayindangu-mubaba ayakwa ebina-langwa angwarnda.

16 Eneja kembirra neningadinuba-wiya ni-likena nenikuminuwar•duwar•da enuwa-wa. “Bungkawa,” ni-yama, “yukwama awilyaba-ma ngawa angwarnda nara-wiya ki-likena nungkuwa engku-wa, umba ememberrkwa arakba amurndakakenena aduwaba-da,” ni-yama nakina.

17 Eneja kembirra ni-yama nakina nubungkawa enuwa-wa, “Wa! Eningabe-ka! Eningaba warka yiminuwar•danguma, kirrinjeya! Kembirra yiba-kwunama aruma warka mena yirra-werrungwur•dangu-mubaba ngayuwa eyukwujiya-langwa warka yiminu-war•dangu-mulangwa nganyangwa. Ku-bungkawadinama arakba ningkakina ememberrkwa-manja angalya aminababurna-manja alikira iya warnumamalya,” ni-yama nakina nubungkawa ena-langwu-wa nenikuminuwar•duwar•da.

18 Kembirra ngarningka ningka-langwa enejukwaba ni-likena nenikuminuwar•duwar•da enuwa-wa. “Bungkawa,” ni-yama, “ebina-wiya yu-kwama ngayuwa-manja awilyaba angwarnda, umba amangbala arakba amurndakenena nungkwa-langwa aduwaba-da,” ni-yama.

19 Kembirra ni-yama eneja nakina nubungkawa enuwa-wa, “Kembirra ku-bungkawadinama arakba ningkakina amangbala-manja angalya aminababurna-manja alikira iya warnumamalya,” ni-yama.

20 Kembirra ngarningka ngawa ningka-langwa nenikuminuwar•duwar•da ni-likena enejukwaba enuwa-wa. “Bungkawa,” ni-yama, “wiya, ena arakba angwarnda nungkwa-langwa yu-kwa-murrada ebina. Ebina-wiya ning-abuwarrkama ngayuwa dumbala-ma. 21 Ning-akbar•duma nungkuwa-langwa, ningeningma-baba ngayuwa ningkilyangkarnyerra-baba ningkakina ningkenumamalya. Ningku-mumenama ebina aburra-langwa akwa ningk-arrangbinama ebina amaninga narri-lungkuwabijuwamurra wurrukwala-langwa warnumamalya. Akina-langwa kembirra

yirraminu-wilyakama ena angwarnda nungkwa-langwa engkinyungwurra ngawa-da," ni-yama nakina nenikuminuwar•duwar•da ena-langwu-wa nubungkawa-da.
22 Kembirra eneja ni-yama arakba nakina nubungkawa enuwa-wa, "Ningkuwurrariye-ka ningkakina. Yirr-arndirrename-ka ningkakina warka-langwa. Ngayuwa yiba-lekbajama ningkakina amurndakakina-murra ayakwa ningki-yengbinu-mulangwa ningkabakiya-ba. Ningki-yamama dangba nungkuwa ngayuwa-wa, 'Ningkeningma nungkuwa ningilyangkarnyerra ningubungkawa ningena, ningibina ningu-mumenama ebina aburra-langwa akwa ning-arrangbinama amaninga aburra-langwa,' ningki-yamama ningkakina ngayuwa-wa. 23 Kembirra miyambena-burra nara ka-kwa ena angwarnda nganyangwa wurrukwalu-wa warnungkwarba na-war•duwar•dena-murruwa warka angwarnda-manja? Ka-kwa-manja nungkuwa ebina-wiya nganyangwa angwarnda aburruwa-wa, kemba ku-manguma ngayuwa aduwaba ebina-murrada angwarnda akwa ngawa akwala ngarningka ngayuwa-da," ni-yama nakina nubungkawa ena-langwu-wa nenikuminuwar•duwar•da-da.
24 Biya kembirra nenu-maka nakina wurrukwala-manja warnikuminuwar•duwar•da, "Wunu-murrakajiya arakba akina angwarnda, umba yikinu-kwuna akina nibinu-wa nu-wilyakina-murruwa ememberrkwa angwarnda nakina," ni-yama nakina nubungkawa-da.
25 Aburraja ne-yama, "A•a! Ememberrkwa arakba akina ena-langwa-da!" ne-yama wurrakina.
26 Eneja kembirra ni-yama nakina nubungkawa aburruwa-wa, "Mama akina-da. Umba kinu-kwuna-manja ngayuwa nuwilyaba nenumamalya eyukwujiya warka nganyangwa, akwa kenuminu-war•dena-manja nakina eningaba warka akwa kin-aburrakijerrukwuna-manja akina, kembirra ngayuwa kinu-kwunama aruma warka ngarningka enuwa-wa. Umba kinu-kwuna-manja ngayuwa nuwilyaba nenumamalya eyukwujiya warka nganyangwa akena nara-manja a-jerrukwama akina, kembirra kinu-makinama ngayuwa nakina-manja kini-lalikina-mulangwa nakina arakba akina warka. Kembirra ngayuwa kinu-kwunama ebina-murrada warka ningku-wa nenungkwarba kajungwa nenikuminu-war•di-yada nganyangwa akina warka enamba-langwa-da.
27 "Wurribina-murrada warnumamalya bumurndaku-wirrikba-murrada ngayuwa-wa, akwa namurndaku-warangu-murrada ngayuwa aburra-langwi-yada

ningubungkawa, yika-wilyakinama wurrakina yangkwurrangwa ngayuwa-wa. Akwa yika-wardenama kirrakina yelakwa kajungwa ka-rringkini-yada ngayuwa ka-jungwuna-manja wurrakina," ni-yama nakina nubungkawa-da. Ena ngawa-da.

Ni-jerrukwa-mulangwa akina Jesus alawudawarra, kembirra ni-jadinga nakina Jekiyija-langwa-langwa alikira akwa ni-lalika arakba ebina angalya Jerika-da.

Jesus ni-likenu-mulangwa Jirujalemu-wa dangki-murra

28 Biya ni-likena arakba Jesus num-aburrakiyuwarna ngawa mibina mamurukwa numu-wurdanguma Jirujalemu-wa, aburruwa warnikabuburrakiyuwa ena-langwa. 29 Bi...ya nuw-akwudangwudina ngalaja ambilyuma arakba angalya eyukwujiya-kiya emikirra Bebaja akwa Bediniya. Alakina-kiya nuw-ambilyuma angakarjiyinga-manja narri-lungkuwabijuwa-murrumanja eninganinga eka emikirra aliba. Aminakina-langwa emikirra angalya Alibumanja akina.

30 Biya ni-yama Jesus wunalakina-kiya-wa ena-langwa wunenikaburrakiyuwa, "Jeyi!" ni-yama. "Wuni-likaja amurndakangaba-wa alikira. Yakwujina kinalakina yikining-akburranginama diyukwujiya dangki dadinungkwarba. Nara ambaka warnumamalya ka-wurdanga-langwa ngala-langwa-manja mirirrba. Ying-ararikajungwunama dakina akena yikining-aburawakina dakina akwa yikininga-wilyakina yangkwurrangwa ngayuwa-wa. 31 Umba wurruminakina angalya warnumamalya yikabi-yengkilabaja-manja wurrakina, 'Miyambena-burra kinalakena kining-aburawakinama dakina?' kembirra yikini-yamina aburruwa-wa, 'Nubungkawe-ka nanga-ngayinduma daka dangki,' yikini-yamina kinalakina," ni-yama Jesus wunalakina-kiya-wa.

32 Kembirra aburnaja neni-likena arakba wunalakina akwa nening-akburranga dibina dangki ebina-langwiya ayakwa ni-yengbinu-mulangwiya Jesus. 33 Nening-aburawaka-manja dakina dangki wunalakina wunenungkwarba-kiya, aburraja ne-yama wurruminakina dangki wunalakina-kiya-wa, "Miyambena-burra kinalakina kining-enjungwurrenama dakina dangki yirra-langwa?" ne-yama.

34 Neni-yama aburnaja aburruwa-wa, "Nubungkawa nanga-ngayinduma daka-baba," neni-yama. 35 Kembirra

neninga-wilyaka arakba wunalakina dakina dangki Jesus-uwa-da. Biya nening-akumarna aburna-langwa dumbala dangki-langwa-manja mirirrba, akwa nenu-wurdijuwa arakba nakina Jesus dakina-manja dangki-da.

36 Eneja kembirra ni-likenuma arakba nakina Jesus dangki-murra. Aburraja ena-langwa warnumamalya narring-akumarna aburra-langwa dumbala ajiringka-manja lukwakwa, kajungwa dadiki-liki-yada dumbala-manja dakina dangki. Ne-yamamurra akina kajungwa warningmi-yada warnumamalya Jesus nakina naruma nubungkawa nilyengma. 37 Biya na-wurdanguma ngawa karrawaru-wa angakarjiyinga-wa wurrakina yanda-langwa karrawara ne-yar•duma arakba. Umba wurruwurrakwulyumida warnikabuburrakiyuwa Jesus-langwa namurndaki-likenuma aburrajukwaba Jesus-manja. Biya nawurraki-dirrirndingu-wiya amurndurrkwangaluba angakbilyuwalyu-wa wurrumurndakakina, nawurraku-werrikilyelyingmajungwunume-ka arakba kembirra wurrakina warnikabuburrakiyuwa Jesus-langwa. Neni-yangmarngkwajuwa wurrakina Neningikarrawara narri-rringka-mulangwa amurndakibina engbingbuda ni-yama-mulangwa nakina.

Biya ne-yangkarjiyajungwunuma nuw-ardanguma wurrakina angwurra. 38 Biya ne-yama wurrakina,

“Ngeni-yangmarngkwajina nubungkawa nibina
Neningikarrawara neni-larrkama yangkwurrangwa
kajungwa kinu-bungkawadini-yada ngakwurruwa-manja ena-langwa-manja ngarnumamalya!

Neningikarrawara ngarrenumini-lyurrkwakinama
yukwudukwuda ngakwurra-langwa!

Ngeni-yangmarngkwajina Neningikarrawaru-wa
neningaba-baba!”

namurndaki-yama wurrumurndakakina warnumamalya-da.

39 Yakwujina wurrumurndakakina-manja ngawa warnumamalya wurribina na-likenu-murrumanja Jirujalemuwa, aburraja warnungkwarba wurrukwala WurruBarija aburrajukwaba na-likenuma wurrakina. Biya ne-yama wurrakina WurruBarija Jesus-uwa, “Bungkawa, wurra-makina warnikabuburrakiyuwa nungkwa-langwa ke-yengminjadini-yada warna!” ne-yama wurrakina-da.

40 Ni-yama eneja Jesus, “Ngarra-makinama ngayuwa nungkwurruwa-wa, ke-yengminjadina-manja warna,

kembirra ngalaja angwarnda amurndakenena na-murrkwulijeyinama ajiringka-manja kuw-ardenama amandangwa akina-da," ni-yama Jesus wurrumurndakakinu-wa WurruBarija nakina-da.

Jesus nenuminu-ngwadinu-mulangwa angwada WarningiJirujalema-langwa warnumamalya

41 Bi...ya n-akwudangwukajungwunuma arakba nakina Jesus Jirujalemu-wa, akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa aburruwa. Umba ni-rringka-manja akina angalya engka-langwa nakina Jesus, nu-werrikubarrnguma akina-langwa angalya, biya nu-ngwadina arakba angwada. 42 "Karukwa, karnumamalya KarningiJirujalema," ni-yama, "yik-eningmidinuma ngayuwa memema-manja mamawura! Eneja nakina Neningikarrawara ngini-larrkama ngayuwa yangkwurrangwa kajungwa yiki-likaji-yada nungkwurruwa karnumamalya yilyurrkwa-murra yukwudukwuda, akena karningbala ambaka ngayuwa kirrakina-da," ni-yama Jesus.

43 Biya ni-yama ngarningka, "Ambaka-murrumurra ka-ngekburakajungwunamurra awurrariya nungkwurra-langwa. Aburraja kembirra wurrawinyamba wurribina yikabu-wirrikbina-murrumurra nungkwurruwa-manja kuw-alkayenama yikabu-ngwurrkwarrnginama wurrakina yalina iya yalina. Karri-didename-ka ababurna-langwa akawiyuwiyeba nari-yada a-jaduma kirrakina a-lyumaduma. Biya karruwurrak-akumurnama engkubarrngwarrngwa eka iya ajiringka yadada akwa ngawa yadikina biya kembirra karruwurra-dirralijinama, nari-yada a-jaduma nungkwurruwa karnumamalya a-lyumaduma. 44 Kembirra karrumurndaku-burrijiname-ka alikira nungkwurra-langwa, yikabumini-jerrukwunama eningangkawura amurndakakina. Biya yikabu-wardenama nungkwurruwa kirrababurna-langwa, nungkwurruwa akwa ngarningka wurriyukwayuwa nungkwurra-langwa aburrajukwaba. Kuw-errikbeyiname-ka ababurna-langwa angwarnda nungkwurra-langwa-langwa alikira arrawu-wa ajiringka-wa. Amandangwa ke-yaminama yikabi-jerrukwunama kirrakina-da, kirru-warangu-mulangwa Neningikarrawara kirrakina-da. Eneja ni-likenuma nakina yangkwurrangwa yiken-enibikini-yada nungkwurruwa akena kin-angkungkuwabijuwama nakina-da," ni-yama Jesus ni-rringka-mulangwa Jirujalema nakina-da.

Jesus ni-yar•dangu-mulangwa Jirujalema-manja Neningikarrawara-langwa-manja angalya

45 Bi...ya Jesus ni-yar•da Jirujalema-manja arakba nakina,
akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa aburruwa.
Biya ni-likena nakina Neningikarrawara-langwu-wa
angalya. N-awiyebena nakina arrawu-wa akena neni-
rringka yakwujina warnungkwarba narra-kukwama
wurrajija-murriya wurrukwalu-wa warnumamalya
wurribina na-beyindangu-murruwa angwarnda-murra
wurrumurndakakina wurrajija-murriya. Biya kembirra
neni-jadijuwa arakba nakina Jesus wurrumurndakakina
warnungkwarba wurribina narra-kukwama wurrajija-
murriya ebina-ma angwarnda.
46 Biya ni-yama nakina Jesus aburruwa-
wa, "Arakburakba-kiya-wiya ena ayakwa nuw-
arrikarrijungwunuma Neningikarrawara-langwa-manja
jurra. Ni-yamama nakina Neningikarrawara,
'Nganyangwa angalya karniku-buriyami-yada awilyaba
ngayuwa-wa akina,'
ni-yamama Neningikarrawara nakina arakburakba-kiya-
wiya. Akena kirr-arriyakama karna ena angalya-da.
Kirrengkingkengmina-langwa ena angalya karnumamalya
aduwaba arakba-da!" ni-yama Jesus wurrumurndakakinu-
wa warnumamalya-da.
47 Biya yadikina-langwa nenu-wilyakajuwama Jesus
wurrababurna warnumamalya Neningikarrawara-
langwa-manja angalya. Mababurna-langwa mamawura
nenu-wilyakajuwama. Akena aburraja WurruMinida
warnungkwarba wurrarumuruma iya warnikakakirumaka
wurribina Mawijija-langwa ayakwa eningarumuruma
akwa wurribina wurrububungkawa warnumamalya-
langwa neni-ngayindangume-ka wurrakina angwurra
warniku-wardi-yada Jesus. Neni-ngayindanguma
wurrakina warniku-wardi-yada nakina, 48 akena
na-lyangmuridinuma, mena wurrababurna-langwa
warnumamalya nara karri-ngayindanga ka-kwiyerrbena
awilyuwilyaba ayakwa Jesus-langwa umba nuw-
engkingkirrikenuma ngawa ena-langwu-wa ayakwa
wurrakina-da.

20

Numiyambena nenumamalya nenu-makama Jesus-manja neniki-yama-langwa nakina?

1 Muwilyaba-manja mamawura nenumurndaku-
wilyakajuwama ngawa eneja Jesus wurrumurndakakina
warnumamalya Neningikarrawara-langwa-manja angalya
Jirujalema-manja. Nenu-wilyakajuwama ayakwa

Neningikarrawara-langwa eningaba kajungwa kenumini-yarrkuwarakini-yada ayakwa ena-langwa wurrakina. Aburraja kembirra nawurraki-likena wurrakina Jesus-uwa WurruMinida warnungkwarba wurrarumuruma iya warnikakakirumaka Mawijija-langwa ayakwa eningarumuruma akwa ngawa wurribina wurrarumuruma aburrajukwaba warnungkwarba. 2 Namurndaki-yama, “Ningki-yamarrkinamurra ena-manja angalya? Yirru-makina arakba. Numiyambena nenumamalya nginu-makama nungkuwa-manja ningkeniki-yama-langwa amurndakibina ningki-yaminjamamurra yelakwa ena-manja angalya?” ne-yama.

3 Eneja ni-yama Jesus, “Nganjukwaba ngarre-yengkilabajama karna ayakwa nungkwurruwa-wa. Yirru-makina-langwa ngayuwa-wa. 4 Ebina-wiya nenu-mingekingambajuwama eneja Janjana warnumamalya ebina-manja adalyuma. Numiyambena kembirra nenumamalya nenu-makama Janjana-manja neniku-mingekingambaja-langwa warnumamalya nakina? Neningikarrawara yinda warnumamalya?” ni-yama Jesus aburruwa-wa.

5 Aburraja kembirra nawurraki-lyelyimbukweyinuma. Biya na-makijeyinuma wurrakina akwa ne-yama, “Amiyambena ayakwa akinumini-lawurrakajinama ngarna akinu-kwunama? Aki-yamina-manja ngarna, ‘Neningikarraware-ka nenu-makama Janjana-manja,’ kembirra enamba-langwa nakina kini-yaminama ngakwurruwa-wa, ‘Miyambena-burra kinu-minikalyikama nakina kembirra Janjana kirrakina?’ kini-yaminama nakina. 6 Umba aki-yamina-manja ngarna, ‘Wurrukwala warnumamalya nenu-makama Janjana-manja wurrakina,’ kembirra wurrumurndakenena wurrababurna warnuma-malya akabu-ngajinama ngakwurruwa-manja malarra-murra-da. Wurrababurna-langwe-ka warnumamalya akabu-ngajinama ngarna, mena namurndaki-yama-mubaba wurrakina, ‘Janjane-ka nenikumakumaka ayakwa Neningikarrawara-langwa nakina,’ namurndaki-yamama wurrakina-baba,” namurndaku-makijeyinuma wurrumurndakakina warnungkwarba-da.

7 Biya kembirra ne-yama Jesus-uwa, “Kada! Yarningbala. Dukwa angkaburra nenu-makama nakina-manja Janjana?”

8 Eneja ni-yama Jesus aburruwa-wa, “Nara kembirra a-makama arakba ngayamba-langwa nungkwurruwa-manja nganjukwaba nibina-langwa nenumamalya nenimikirra nginu-maka-mulangwa ningeniki-yami-yada amurndake-nena,” ni-yama Jesus nakina-da.

Warnikakukwurrajungwa-langwa warnungkwarba akwurena

9-10 Biya kembirra Jesus nenu-makama arakba enena alawudawarra yakwujina wurrumurndakakina-manja wurruwurrakwulyumida warnumamalya.

Nuwilyaba nenungkwarba ni-lungkuwabijuwama nakina akwurena ena-langwa-manja angalya. Ababurne-ka akina akwurena awurrakawura-ma ni-lungkuwabijuwama. Biya nenu-kwama warka wurrukwala-manja warnungkwarba kajungwa warnik-embirraji-yada akina-manja akwurena ena-langwa. Kembirra ngalaja ekuwarra ebina amaninga ena-langwi-yada umba ekuwarra aburra-langwi-yada akina. Biya ni-lalikama ebina angalya arakba ena-langwa, umba ni-likenuma engku-we-ka nakina emininguk-wa angalya. Biya yakwujina ngawa n-ambilyumurra nakina-da.

N-ambambilyumurra ngawa nakina, bi...ya akilarrkakwurena arakba. Kembirra ni-ngayindanguma nakina arakba ena-langwa akwurena. Biya neni-larrka nuwilyaba nenikuminuwar•duwar•da ena-langwa yadikina angerriba ena-langwu-wa angalya, kajungwa kenumin-angkarniyada nakina amurndakibina akwala akwurena awalyuwadangwa ena-langwa. Eneja kembirra ni-likena arakba nakina nenikuminuwar•duwar•da.

Biya yakwujina ni-yar•da. Biya neni-yukwamajuwa wurrumurndakibinu-wa warnungkwarba akwala akwurena kajungwa kenuminu-wilyakini-yada akina ena-langwu-wa nubungkawa. Akena aburraja wurrumurndakakina warnungkwarba narru-marrukwama nara kenu-kwa umba neni-larrkbarjanga nakina-manja nenikuminuwar•duwar•da biya na-minangkirreyinuma engku-wa wurrakina-da. Kembirra eneja ni-lawurradina nakina arakba ena-langwu-wa nubungkawa, akena nara kinu-wilyaka akina akwurena, numamungkwur•da nilikenuma nakina-da.

11 Bi...ya kembirra ngarningka eneja nibina nabalija angalya neni-larrka arakba nakina ningka-langwa nenikuminuwar•duwar•da ena-langwa nenik-angki-yada akina akwurena. Akena aburraja warnungkwarba wurruwurrariye-ka ngawa wurruwarnkarnyerra wurrakina. Akwa ayarrkawarriya ne-yengbinuma ayakwa wurrakina enuwa-wa, neni-rinjarrkame-ka. Biya angwurre-ka neni-larrkbarjanguma ngawa biya na-minangkirreyinuma enejukwaba-da. Kembirra ni-lawurradinuma enejukwaba nakina numamungkwur•da ena-langwu-wa nubungkawa nakina-da.

12 Bi...ya ngarningka eneja nibina-murrada nabalija angalya neni-larrka nuwilyaba ningka-langwa nenikuminuwar•duwar•da ena-langwa angerriba wurrumurndakibinu-wa warnungkwarba. Neni-larrkbarjanguma ngawa enejukwaba akwa na-minangkirreyinuma wurrakina-da. Kembirra eneja ni-lawurradinuma nakina amarmarra-wiya neni-larrkbarjangu-mulangwa wurrakina-da.

13 Eneja ni-yama nabalija angalya nakina, “Ki-yamarrkinama ngayuwa?” ni-yama. “Karukwa! Kini-larrkajama ngayuwa nenikuwarrka. Ningi-lyelyingminama nakina akena ke-yamarrkina dukwa wurrumurndakibina warnumamalya wurruwurrariya? Nenikuwarrka naka-baba akwa nara dukwa warna a-larrkbarjuma-da,” ni-yama. Biya kembirra neni-larrka arakba ena-langwa nenikuwenikba ebinu-wa angalya ena-langwu-wa. Eneja kembirra ni-likena arakba-da.

14 Akena aburraja wurrumurndakibina warnungkwarba neni-rringka-manja nubukwaya ni-likenuma nakina nenikuwenikba, na-lyelyimbukweyinuma arakba. Biya na-makijeyinuma ayakwa. “Naka-bina nenikuwenikba arakba nubungkawa-langwa,” ne-yama. “Kini-jungwuna-manja nakina nungwenikba, kembirra naka-bina nenikuwenikba kini-lyinginama enena angalya enamba-langwa nakina-da. Ngenu-wardena arakba enena-wiya, kembirra enena angalya akwa ngawa amurndakenena akwurena ngakwurra-langwi-yada!” ne-yama na-makijeyinuma wurrakina. 15 Biya kembirra neni-rndirrka, akwa neni-jadijuwa wurrakina ebina-langwa angalya akwa na-lamukwarridinuma nakina-manja arakba-da. Ena-bu ngawa-da.

Jesus nenu-makama enena alawudawarra wurrumurndakibina-manja warnumamalya biya ni-yama aburruwa-wa, “Kini-yamarrkiname-ka kembirra nibina nabalija angalya? Ka-makinama ngayuwa. 16 Kini-likajama nakina ena-langwu-wa angalya akwa kenu-wardenama wurrumurndakibina warnungkwarba wurruwurrariya. Biya kenu-kwunama akina angalya ena-langwa arakba wurringku-wa warnungkwarba kajungwa kini-likaja-manja nakina engku-wa, kembirra kenumin-akwurrajini-yada ena-langwa akwurena yakwujina,” ni-yama Jesus aburruwa-wa.

Aburraja kembirra nuw-engkirrika-mulangwa wurrakina akina ayakwa Jesus-langwa, namurndaki-yama, “Kardi! Nare-ka akina e-yamama nakina-da!” ne-yama wurrakina-da.

17 Eneja kembirra nenumurndaki-rringka Jesus
wurrakina-murru-wa arakba-da. Biya ni-yama,
“Amurndakenena ayakwa nuw-arrikarrijungwunuma
arakburakba-kiya-wiya Neningikarrawara-langwa-manja
jurra. Ne-yaminama akina,

‘Wurrukwala warnungkwarba nuw-ambilyumurra
wurribina warniki-likiraki-yada alikira angwarnda-
murra. Kembirra narruwurra-murndukwama ebina
ababurne-ka angwarnda adinakba wurrakina. Biya
awilyaba angwarnda eyebijeba narr-akumarnuma
engka-langwa-langwa mena na-warangu-mubaba
akina. Umba ambaka-murra ngarningka narru-
manguma ebina-murrada angwarnda na-waranguu-
murrada adinuba-wiya. Akena eningaba-dangwa
amurndangekburna-dangwa alyengma akina
eningadinuba-wiya angwarnda-da,’

ne-yaminama akina ayakwa.”

Biya kembirra ngarningka ni-yama Jesus aburruwa-
wa, “Yiki-yakuwerribikajama karna ambaka-langwa
amurndakakinu-wa ayakwa,” ni-yama, 18 “mena yikaku-
mungkwurrarjiya-manja kirruwilyaba karnumamalya
ebina angwarnda, kembirra adidira nungkwurra-
langwa ke-ngkarrnginama eyukwayuwa-wiya. Umba
ke-ngkilarrina-manja akina angwarnda nungkwurruwa-
manja kembirra yikakuminu-wurrakadabajenama adidira
nungkwurra-langwa amangwarra-wiya,” ni-yama Jesus
wurrumurndakibinu-wa warnumamalya.

WarningiJudiya warnumamalya narra-kwa-mulangwa angwarnda WarningiRawumu-wa wurrububungkawa

19 Aburraja kembirra wurrumurndakakina
warnikakakirumaka Mawijija-langwa ayakwa eningaru-
muruma akwa ngawa WurruMinida warnungkwarba
wurrarumuruma aburrajukwaba neni-ngayindangume-
ka wurrakina warniki-rndarrki-yada Jesus akina-wiya
ngawa. Na-lyandarrkenume-ka wurrakina ni-yengbinu-
mulangwa Jesus ayakwa aburruwa-langwa nenu-maka-
mulangwa nakina ebina alawudawarra wurruwurrariya-
langwa warnumamalya. Akena nuw-akbar•danguma
wurrakina wurrumurndakibina-langwa warnumamalya
nenuwurraki-ngayindangu-murrilangwa Jesus wurrakina-
da. 20 Biya neni-rruburringkama ngawa wurrakina Jesus-
uwa mamawura iya marringa-da.

Biya narra-makama arakba wurrukwalu-wa warnungk-
warba wurruwurrariya-wa, “Jeyi! Wurri-likaja Jesus-uwa,”
ne-yama. “Kwureya, yikini-yendabaja ayakwa enuwa-wa

wuburra laka wurrilyangmilyangmandukwuna warnumamalya ne-yaminama wurrakina. Akena yikini-kadikinama kirrakina. Yikini-yendabaja ayakwa kini-lawurrakajiyamurrikba nakina awurrariya ayakwa nungkwurruwawa, kajungwa yikini-lekbaji-yada yirruwa nakina-manja. Yiki-likaja-manja karna, ka-kwunama angwarnda yarnada," ne-yama. Neni-ngayindanguma wurrakina nenikiyengbi-yada nakina Jesus awurrariya ayakwa, kajungwa kenu-kwuni-yada kembirra nubungkawu-wa nakina Jesus NeningiRawumu-wa wurrakina-da.

21 Aburraja kembirra wurrumurndakibina warnungkwarba wurruwurrariya na-likena wurrakina arakba Jesus-uwa. "Bungkawa," ne-yama, "yarningma yarna ayakwa nungkwa-langwa ayarrkidirrbura-wiya. Karringkinama ningkakina warnumamalya wurrarumuruma akwa ngawa warningaruma-ma wurruwurrakididirrbura wurrakina. Kembirra ka-dirrburakina-manja nungkuwa ningkakina warnumamalya-manja, kembirra kiyengbinama ningkakina alyangmilyangmandukwuna-wiya ayakwa Neningikarrawara-langwa-langwa. 22 Kembirra yirru-makina-langwa. Karru-murndukwuna-manja warnungkwarba angwarnda ngakwurra-langwa, NgarningiJudiya-langwa-langwa angwarnda, kajungwa karri-larrkaji-yada akina angerriba engku-wa Rawumuwa Nubungkawu-wa Kajara, kembirra eningaba akina? Akinu-kwunama ngarna yinda nara a-kwama nakina?" ne-yama.

23 Eneja Jesus neningma mangma aburra-langwa. Neningma narruma-yangkwuruwurrkama aburra-langwa mangma wurrakina. 24 Biya ni-yama, "Yu-kwalangwa angwarnda awilyaba. Yi-mukangbijiya-langwa. Yindukwureya, numiyambena naka nenumukwurra enenamanja angwarnda yikini-rringkinama? Akwa amiyambena ekirra kirri-rringkinama?" ni-yama.

Aburraja ne-yama, "Nubungkawa Kajara-da akwa enalangwa ekirra-da."

25 Ni-yama kembirra Jesus aburruwa-wa, "Nakina-binada. Kembirra yikinu-kwunama enuwa-wa ababurna-langwa ebina ena-langwa umba yikinu-kwunama enejukwaba Neningikarrawaru-wa ababurna-langwa ebina enalangwa kirrakina-da," ni-yama Jesus aburruwa-wa-da.

26 Aburraja kembirra warnikakakirumaka Mawijijalangwa ayakwa eningarumuruma akwa ngawa WurruMinida warnungkwarba wurrarumuruma kembirra nawurraki-yengminjada arakba. Ne-yakikbijangeyinuma amurndakibina-langwa ayakwa Jesus-langwa. Kembirra

na-lyangmuridinuma arakba wurrakina, akena nara ken-arndirranga Jesus wurrakina, mena wurrababurna-baba warnumamalya nuw-ambilyumurra wurrakina yakwujina-da.

Ak-enibudina-mulangwa aki-jungwuna-murrada ngakwurruwa

27 Aburraja kembirra wurrukwala warnungkwarba na-likenuma Jesus-uwa. WarningiJudiya wurrakina warnu-mamalya warnimikirra WurriJedija. Wurrumurndakakine-ka WurriJedija warnumamalya ne-yaminjamama, “Aki-jungwuna-manja ngarna ngarnumadangkwa, kembirra nare-ka ngarna enibuduma ngarningka,” ne-yaminjamama wurrakina. Biya wurrukwala na-likenuma Jesus-uwa. 28 “Bungkawa,” ne-yama, “arakburakba-kiya-wiya Mawijija n-arrikarranguma nakina enena ayakwa eningarumuruma ngakwurra-langwa-manja jurra. Ni-yamama,

‘Kini-jungwuna-manja neningiyadikba duwilyaba-langwa didarringka akwa wuneningarijira-murra-manja wunalakina-kiya, kembirra nenikumarnjenikba enamba-langwa kininga-menama dakina dingaya ena-langwi-yada didarringka-da. Kininga-menama dakina dingaya kajungwa aburna-langwa warijira wuburra nawenikba-langwa, nenikijungwa-langwa, kuw-ambilyi-yada wurrakina,’

ni-yamama nakina Mawijija.

29 “Umba aburraja arngkawura wurrumangbala wur-rambilyuma warnungkwarba wurrumangadiyerra-manja nuw-ambilyumurra wurrakina. Biya neningadinuba-wiya nadarringka-ma nakina, akena wuneningarijira-ma wu-nalakina. Biya kembirra ni-jungwuma arakba nakina.

30 “Bi...ya nenikumarnjenikba nuwilyaba nanga-manguma enamba-langwa dibina-murrada didarringka. 31 Akena neningarijira-ma ngawa ni-jungwuma enejukwaba nakina.

“Bi...ya enamba-langwa nuwilyaba ningka nenikumarnjenikba nanga-manguma dibina-murrada. Akena neningarijira-ma ngawa ni-jungwuma enejukwaba nakina.

“Bi...ya ne-yaminjamama wurrakina ngawa, wurrababurna-langwe-ka wurruwilyuwilyaba-wiya narringa-manguma dibina didarringka duwilyaba-murrada ngawa-da. Akena warningarijira-ma ngawa wurrakina na-jungweyinuma-da. 32 Biya arakba-langwa yingi-jungwuma ngalamba-langwa dakina-da arakba-da.

33 “Yirru-makina kembirra, Bungkawa. Makina-manja mamawura ak-enibudina-manja ngarrakina aki-jungwuna-murrada, kingi-yamarrkiname-ka kembirra dibina didarringka? Wurrumurndakibina warnungkwarba wurrumangbala wurrambilyuma narringa-manguma ne-yakiyakeyinuma ngaluwa-manja. Wurruwilyuwilyaba-wiya ne-yuweyinuma wurrakina. Numiyambena kembirra neningiyadikba?” ne-yama wurrumurndakakina WurriJedija warnumamalya.

34 Eneja kembirra arakba ni-yama Jesus aburruwa-wa, “Enena-manja angalya warnungkwarba akwa wurridarringka ne-yar•dijeyinama wurrakina. 35-36 Akena Neningikarrawara-langwa-manja angalya abalkaya nara arakba e-yakajuma ena-langwa warnumamalya. Ka-jungwuna-manja wurrumurndakakina-bina warnuma-malya ena-langwa, kembirra eneja Neningikarrawara ken-enibikinama wurrakina, akwa kini-yaminama, ‘Warningabe-ka warna warnumamalya.’ Akwa kenu-wilyakinama wurrakina ena-langwu-wa angalya kajungwa enuwa-manja kuw-ambilyi-yada warningangkawura wurrakina. Nara a-jungwuma ngarningka akwa nara e-yakajuma wurrakina. Akena aburraja warnikumamurikaja Neningikarrawara-langwa nara wurrakina a-jungwuma-da. Kembirra wurrumurndakakina wuburra warnikumamurikaja Neningikarrawara-langwa ke-yaminama kuw-ambilyama wurrakina aburrajukwaba warnumamalya-da. Kembirra Neningikarrawara-langwa wurriyukwayuwa kuw-ambilyama wurrakina, mena-baba ka-jungwuna-manja wurrakina kuw-enibudina-mubaba ngarningka-da.

37 “Umba nungkwurraja KirriJedija karnumamalya kirri-yaminame-ka, ‘Nara ngarna enibuduma aki-jungwuna-murrada,’ kirri-yaminama kirrakina. Akena nare-ka. Eneja Mawijije-ka nakina ngarrenumin-abilyerrikama ayakwa ak-ina amandangwa ak-enibudina-mulangwa aki-jungwuna-murrada. Karningme-ka karna Mawijija-langwa ayakwa n-arrikarranguma nakina arakburakba-kiya-wiya. N-arrikarranguma nakina ayakwa ebina-langwa eka. Nara ambaka akina ka-jerridina na-dadinu-murrada akina. Akwa akini-yada ngawa n-arrikarranguma ngarningka amurndakenena ayakwa Neningikarrawara-langwa. Ni-yamama Neningikarrawara Mawijiju-wa,

‘Ngayuwe-ka ningena Ningeningikarrawara Aburiyama-langwa akwa ngawa Ajika-langwa akwa ngarningka Jekaba-langwa,’

ni-yamama nakina. 38 Nakine-ka Neningikarrawara nara
warninikijungwa-manja warnumamalya a-bungkawaduma
nakina umba Nubungkawa nakina n-ambilyama warniba-
langwa warnumamalya, mena wurrababurna-langwa
warnumamalya wurribina namurndaku-werrikambilyama
Neningikarrawara-manja enena-manja ngawa angalya
warniba-babe-ka arakba wurrakina-da," ni-yama Jesus
wurrumurndakibinu-wa warnungkwarba WurriJedija-da.
39 Aburraja wurrukwala warnikakakirumaka warnungk-
warba Mawijija-langwa ayakwa eningarumuruma ne-
yama wurrakina Jesus-uwa, "Akina-bina-da. Eningaba
ayakwa ayarrkidirrbura nungkwa-langwa ningkarra-
makama ningkakina WurriJedija-wa warnumamalya-da,"
ne-yama wurrakina. 40 Kembirra nara arakba keni-
ngayindanga wurrakina keni-yendabena ayakwa Jesus-
uwa, ne-yeliyangu-mubaba-da akwa nuw-akbar•dangu-
mubaba wurrakina-da.

Ayakwa NuMejaya-langwa-langwa

41 Eneja kembirra Jesus ni-yengbinuma ayakwa
wurrumurndakakinu-wa warnikakakirumaka Mawijija-
langwa ayakwa eningarumuruma akwa ni-yama,
"Na-lyelyimbukweyinama NuMejaya-langwa-langwa
warnumamalya wurrakina. Na-makijeyinama akwa ne-
yaminama wurrakina, 'Nakine-ka NuMejaya nenikaduwa
numirenikba Deyibida-langwa nakina,' ne-yaminama
wurrakina. Amandangwa akina ayakwa aburra-langwa?
42 Ngarningma ngarna amurndakenena ayakwa Deyibida-
langwa ebina n-arrikarranguma nakina jurra-manja. Ni-
yamama nakina,

'Nubungkawa Neningikarrawara ni-yamame-ka nakina
nganyangwu-wa Nubungkawa:
Ambarriya-langwa yelakwa ningekbuda-langwa.
K-ambilya ngayuwa-manja akwudangwa
43 yanda-langwa yiba-bungkawakinama ngayuwa
ningkakina wurrumurndakibina-manja warnuma-
malya b-angmar•dena-murrumanja nungkuwa-da,'

ni-yamama arakburakba-kiya-wiya Deyibida-da.
44 "Ni-yengbinu-manja nakina Deyibida amurndakenena
ayakwa NuMejaya-langwa-langwa neni-yengbijuwama
nakina ena-langwa Nubungkawa nakina-da. Kembirra
aminakina-langwa ngarningma ngarna nakina NuMejaya
nenikaduwa numirenikba Deyibida-langwa nakina akwa
ngawa Deyibida-langwa nubungkawa ngarningka-na?" ni-
yama Jesus wurrumurndakibinu-wa warnikakakirumaka
Mawijija-langwu-wa ayakwa eningarumuruma-da.

Jesus nenu-madumurrukwa-mulangwa warnumamalya-manja warnikakakirumaka-langwa warnumamalya

45 Biya kembirra nakina Jesus ni-yengbinuma arakba
akwala ayakwa ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa.
Umba aburraja wurrababurna warnumamalya nuw-
engkirrikenuma ayakwa ena-langwa aburrajukwaba.
46 Ni-yama Jesus, “Wurri-rringkajungwuna kem-
birra wurrumurndakakina-langwa warnungkwarba
warnikakakirumaka Mawijija-langwa ayakwa
eningarumuruma. Wurri-rringkajungwuna kajungwa
nari-yada wurrakina e-kadikama nungkwurruwa-manja.
Aburraja wurrumurndakenena warnikakakirumaka ka-
lyelyingminame-ka kuw-awiyuwiyebeyinama dumbala
dilingajirrirra, kajungwa wurrukwala warnumamalya
karra-rringkini-yada wurrakina. Aburraja karra-
rringkinama akwa ke-yaminama, ‘Wurrarumurume-
ka warnungkwarba wurrakina,’ ke-yaminama
wurrakina. Akwa ngarningka, aburraja ka-likaja-
manja wurrumurndakakina warnikakakirumaka
warnungkwarba wurruwurrakuwilyarru-wa warnuma-
malya, ka-lyelyingminame-ka ke-yengbina-mulangwa
warnumamalya eninginingaba-wiya ayakwa aburruwa-
wa. Akwa ngarningka ka-lyelyingminame-ka wurrakina
angalya eninginingaba warnik-ambarringi-yada wurrakina,
waka Neningikarrawara-langwa-manja alikira, waka
wurrukwala-langwa-manja alikira akini-yada ngawa
ke-yebukeyina-manja aninga wurrakina. 47 Akwa
ngarningka nuw-angmungmadama wurrakina alikira
wurringaya-langwa wurridarringka. Biya kembirra
ka-buriyaminama Neningikarrawaru-wa ababurna-
murra ayakwa. Ke-yengbiyengbinama ngawa ayakwa
wurrakina karra-rringkina-murrumanja warnumamalya.
Amukwiyadakina ne-yaminjaminama wurrakina-da.
Kembirra nungkwurraja wi-yakuwerribikina karna
meningarija-langwu-wa mamawura, mena akini-yada
ngawa Neningikarrawara keni-lekbajama wurruwurrariya-
wa warnumamalya. Umba warnikakakirumaka
ayakwa Mawijija-langwa angwurra keni-lekbajama
Neningikarrawara nakina-da!” ni-yama Jesus ena-langwu-
wa warnikabuburrakiyuwa-da.

21

Dingaya yinginu-kwa-mulangwa angwarnda Neningikarrawaru-wa

1 Biya n-ambilyu-manja nakina Jesus Neningikarrawara-
langwa-manja angalya Jirujalema-manja, n-andeya
nakina akena neni-rringkama wurrakina warnumamalya
wurruminababurna angwarnda na-likenuma yenjerrikina.
Aburraja narr-akumarnuma angwarnda wurrakina
bada-manja, kajungwa warniku-kwi-yada akina
Neningikarrawaru-wa. 2 Umba Jesus nanga-rringka ngar-
ningka nakina duwilyaba dingaya dadingalyingmalyingma
dubukwaya yingi-likenuma ngalajukwaba ebinu-wa bada.
Umba ying-embirrkawiyebajuwama ngalamba-langwa
akina angwarnda, akena embirrkambilyuma eyukwujiya-
kiya akina-da.
3 Kembirra eneja Jesus ni-yama ena-langwu-wa
warnikabuburrakiyuwa, “Arume-ka angwarnda narr-
akumarnuma wurrukwala warnumamalya bada-manja,
umba ngalaja daka dingaya eyukwujiya angwarnda
ying-akumarnuma. Akena ngaluwa eningaba angwurra
yingi-yamama amandangwa dakina-da. 4 Aburraja
wurrumurndakangaba warnumamalya narr-akumarnuma
aruma angwarnda, akena aruma ngawa na-minambilyama
aburra-langwa. Umba daka dadingalyingmalyingma
dingaya ying-akumarnuma arngkuwilyaba ababurna-
langwa angwarnda ngala-langwa. Arngkawura yingi-
jerrukwama-da, kembirra nara ebina ambilyuma arakba
ngaluwa-manja-da,” ni-yama Jesus nakina-da.

Warnumamalya karru-burrijina-mulangwa
Neningikarrawara-langwa angalya Jirujalema-manja

5 Aburraja kembirra wurrukwala warnikabubur-
rakiyuwa Jesus-langwa na-lyelyimbukweyinuma
wurrakina yakwujina ngawa Neningikarrawara-
langwa-manja angalya Jirujalema-manja. “Eningabe-ka
akwulyubena ena alikira,” ne-yama. “Eninginingaba-
wiya amurndakeyena angwarnda. Ngalajukwaba
eninginingaba-wiya amurndakijika narru-wilyakama
warnumamalya yangkwurrangwa akwulyubeni-yada
angalya Neningikarrawara-langwa,” ne-yama na-
makijeyinuma wurrakina.
Eneja ni-yama Jesus, 6 “Amurndakenena amurndakijika-
murriya kirri-rringkinama karna aduwaba, nara
eningangkawura ambilyuma akina yelakwa. Umba
aburraja wurruwurrariya warnumamalya karru-
burrijinama ambaka-murrumurra ena-da. Karru-
burrijiname-ka ababurna-langwa angwarnda, kembirra
kawurra-murrkwulijeyinama akina ajiringka-manja-da,”
ni-yama Jesus nakina-da.

Jesus nenu-madumurrkwa-mulangwa warnumamalya-manja meningarija-langwa-langwa mamawura

7 Aburraja Jesus-langwa warnikabuburrakiyuwa ne-yama
wurrakina enuwa-wa, “Bungkawa, yirru-makina angwurra.
Ngambi-yade-ka akina? Umba ke-yamarrkinama akina ka-
jungwa yik-eningmidini-yada yirruwa nara-wiya a-larruma
enena alikira?” ne-yama.

8 “Wurri-rringkajungwuna kirrumurndamurndirra,”
eneja ni-yama Jesus. “Wurri-rringkajungwuna nari-
yada e-kadikama kirrakina wurribina wurrikikalya
warnumamalya. Wurrababurne-ka warnungkwarba
kamurndaki-yaminama wurrakina, ‘Ngarra-makinama
yarna Neningikarrawara-langwa ayakwa nungkwurruwa-
wa,’ ke-yaminama wurrakina. Biya yikabi-kadikinama
wurrakina akwa ke-yaminama wurruwilyuwilyaba-wiya,
‘W-engkirraja ena ayakwa nganyangwa. Ngayuwe-
ka ningena NinguMejaya!’ ke-yaminama wurrakina,
akwa ngarningka, ‘Aduwaba memema-manja marringa
ababurna-langwa ka-jerridinama akina angkawura!’
ke-yeminama. Kembirra nare-ka engkirrikuma
amurndakakinu-wa ayakwa aburra-langwu-wa ekikalyu-
wa akwa e-yuwama aburruwa-manja. 9 Umba yik-
engkirrikaja-manja kirrakina ayakwa awinyamba-langwa,
dukwa nungkwurra-langwa-manja angalya, dukwa engka-
manja iya engka-manja angalya, mama ka-wardiyinama
aburruwa-kiya, mama ka-wardiyinama wurrimininga
warnumamalya, nare-ka akbar•duma. Amukwiyadakina
awurruwurrariya ka-ngekburakajungwunama adinuba-
wiya, akena nara warenja-bawiya a-jerriduma
ababurna-langwa,” ni-yama nakina Jesus ena-langwu-wa
warnikabuburrakiyuwa.

10 Biya kembirra ngarningka ni-yama nakina Jesus
aburruwa-wa, “Wurruwurrakuwilyaba warnumamalya
ka-likajama wurrakina karri-ngekburakinama awinyamba
wurruwurrakuwilyaba-manja warnumamalya. Ka-
ngajeyiname-ka. 11 Engka-manja iya engka-manja
angalya ngalaja ajiringka ka-makburridenama angwurra
akwa ka-makbarrinama akina-da. Akwa ngawa
aburraja warnumamalya ka-jungweyinama ka-likaja-
mulangwa murumureya wurrakina-da. Akwa ngawa
ngalaja angbilyuwa adirrungwarna karraku-wardenama
warnumamalya-manja, biya ke-ngbijangeyinama
warnumamalyu-wa angerriba iya angerriba akina-
da. Ngalaja eminimininga awurruwurrariya ka-
ngekburakajungwunama angubina-manja. Kembirra

aburraja warnumamalya kuw-akbar•denama angwurra amurndakakina-langwa, ka-murndaburridename-ka wurrakina-da," ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa.

12 Biya ni-yama ngarningka Jesus, "Akena nara-wiya a-ngekburakajungwuma ababurna-langwa amukwiyadakina awurruwurrariya, adinuba-wiya kembirra aburraja wurruwurrariya warnumamalya yikabu-menama kirrakina, akwa yikabumini-ngekburakinama awinyamba nungkwurra-langwa. Yikabu-wilyakinama wurrakina jinikakwu-wa amurndakibinu-wa alikira Neningikarrawara-langwu-wa. Umba aburraja wurrububungkawa yikabu-lekbajama kirrakina yakwujina akwa yikabu-didenama wurrakina medirra-manja arrawa kirrakina. Yikabu-wilyakinama ngarningka wurrarumuruma-wa wurrububungkawa, akwa ngawa wurrukwalu-wa wurriyukwayuwa wurrububungkawa. Ke-yaminjaminama ngawa amukwiyadakina wurrakina bu-wirrikbina-mulangwa ngayuwa akwa yikabu-wirrikbina-mulangwa nungkwurrajukwaba kirrakina-da.

13 "Akini-yada-bina ngawa kirrakina yikumini-yengbinama ayakwa. 14 Kembirra adinakba-kiya-wiya yiki-lyangkuwerribikajungwunama kirrakina nari-yada a-werrikawarriyaduma ayakwa-langwa. Nara a-lyangkiyamama, 'Kabu-lekbaja-manja wurrakina ngayuwa-manja, amiyambene-ka ayakwa ki-lawurrakajinama ningena aburruwa-wa?' Nara a-lyangkiyamama aduwaba akina, 15 mena ngayuwe-ka-bina ka-kwunama akini-yada ngawa amurndakingekburna ayakwa nungkwurruwa-manja, kajungwa yikumini-yengbini-yada ayakwa kirrakina. Ka-kwuname-ka milyenjirra mangma akwa ngawa engbingbuda ayakwa. Aburraja warnumamalya wurribina yikabu-wirrikbinama nungkwurruwa-wa kuw-engkirrikaja-mulangwa amurndakakina ayakwa nungkwurra-langwa, kembirra ka-lyangmuridiname-ka wurrakina akwa nara a-lawurrakajuma nungkwurruwa-wa awilyuwilyaba ayakwa wurrakina-da," ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa.

16 Biya ngarningka ni-yama nakina, "Nungkwurra-langwe-ka warnumamalya akwa ngarningka wurrungungwenungwa iya wurrirndirndenungwa akwa wurrarrkwurrkuwenungwa yikabu-wilyakinama kirrakina wurrububungkawu-wa. Kembirra aburraja wurrububungkawa yikabi-jungwajinama kirrakina kirrukwala. 17 Wurrababurna-langwa warnumamalya

yikabu-wirrikbinama wurrakina mena nganyangwa kirrakina-baba karnumamalya. 18 Akena nareka akbar•duma, 19 mena yiki-likaja-manja kirrumungkwurrkidirrbura Neningikarrawara-langwa-manja mamurukwa, kembirra Neningikarrawara yikenumin-enibikinama karnumawurrina nungkwurra-langwa karningangkawura nakina-da," ni-yama Jesus ena-langwuwa warnikabuburrakiyuwa-da.

Warnumamalya karru-burrijina-mulangwa Jirujalema

20 Biya kembirra ni-yengbinuma ngarningka Jesus amurndakenena ayakwa ena-langwa-manja warnikabuburrakiyuwa. Ni-yama, "Yikawurraki-rringkina-manja wurruwurrakwulyumida wurrawinyamba warnungkwarba kawurrak-alkayena-manja karrungwurrkwarrngina-manja enena angalya Jirujalema errekba-langwiya, kembirra yik-eningmidinama kirrakina kumu-darrbudinama arakba mamawura makina warnikuburrija-langwa wurrakina nungkwurra-langwa alikira.

21 "Kembirra akini-yada ngawa kirrababurna-langwa karnumamalya kirribina Judiya-manja kirr-ambilya-murrumurra yikumurndak-angkirreyinama kirrakina akwa yiku-wurdenama angakarjiyinga-wa, kajungwa yik-abuwarrkajungwuni-yada kirrakina yakwujina. Nungkwurrajukwaba kirribina kirr-ambilya-murrumurra yelakwa Jirujalema-manja arrawa yiki-lalikinama kirrakina alikira nungkwurra-langwa umba yik-angkirreyinama engku-wa. Umba kirribina errekba-manja-wiya kirr-ambilya-murrumurra karnumamalya nara kirrakina awiyebuma Jirujalemu-wa arrawu-wa-da.

22 "Akini-yade-ka ngawa eneja Neningikarrawara yikenubanijumindenama ena-langwa karnumamalya. Akiniyada ngawa ngalaja ababurna-langwa awurruwurrariya amurndakibina nuw-arrikarrijungwununa arakburakbakiya-wiya amandangwa ka-ngekburakajungwunamurra akina-da. Ka-ngekburakajungwunama akina kajungwa alyangmandukwuni-yada amurndakakina ayakwa-da," ni-yama nakina Jesus.

23 Biya ni-yama ngarningka nakina, "Ngeniyerriya nungkwurraja kirridarringka kirribina yiku-mambakinamurrumurra wurrangariya nungkwurra-langwa akiniyada, akwa ngarningka kirribina yika-ngwunjikinamurrumurra wurriyukwayuwa nungkwurra-langwa yiku-werrikawarriyadiname-ka. Yikenu-banijumindenamanja Neningikarrawara ena-langwa karnumamalya

awurruwurrariya-langwa, kembirra kirrababurna-langwa karnumamalya yiki-lyandiname-ka angwurra.

24 “Kirrukwale-ka yikuwurraki-jungweyinama karnumamalya yelakwa Jirujalema-manja yikabar•dirrena-mulangwa wurrukwala kaliwanga-murra. Umba kirrukwala yiki-likajama engku-wa kirrakina eminimininingku-wa angalya, mena wurrakina wurriminimininingke-ka warnumamalya yikabu-wilyakina-mubaba aburra-langwu-wa angalya akwa yikabu-didenama yakwujina akididijungwa-manja wurrakina-da. Aburraja kembirra wurruminjirrkingka warnumamalya ka-bungkawadinama Jirujalema-manja wurrakina-da. Ke-yaminjaminama wurrakina yanda-langwa Neningikarrawara yiken-enjungwurrenama nakina karnumamalya ena-langwa. Nakine-ka Neningikarrawara yiken-enjungwurrenama kirrakina mibina-manja ngawa mamawura ni-lyangkuwerribikajungwunu-murrumanja enabakiya-ba adinakba-kiya nakina-da,” ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa-da.

Jesus kini-lawurradina-mulangwa ngarningka yangkwurrangwa

25 Biya kembirra ngarningka ni-yama Jesus aburruwa-wa, “Yiku-ngwundikadina-manja kirrakina angubina-wa yikuma-rringkinama mamawura kuma-miningkadinama makina. Ngalajukwaba yimawura kinu-miningkadinama yakina. Ngalajukwaba dakilyingajanga kingu-miningkadinama dakina. Umba yik-andiya-manja kirrakina angerriba makardu-wa yikuma-rringkinama kum-arumidinama. Kembirra yik-akbar•dename-ka angwurra kum-akakadena-mulangwa makarda akwa kum-arumidina-mulangwa makina. Kirrangkwulyumida-langwe-ka karnumamalya ababurna-manja angalya yikumurndaku-werrikawarriyadinama kirrakina. 26 Kembirra yikumurndaki-yendabijeyinama kirrakina. ‘Amiyambene-ka akwala awurruwurrariya ka-ngekburakajungwunama aduwaba?’ yiki-yaminama kirrakina-da. Yik-akbar•dename-ka kirrakina angwurra-da. Kembirra yiku-murndaburridenama iya yiki-yikarrnginama, yiki-kbilyarrnginama ajiringka-wa kirrakina, mena nakina Neningikarrawara kini-yerrerrikinama eningerribirra angubina-manja amurndakibina engbingbuda ababurna-langwa akina-da.

27 “Biya kembirra yiki-rringkinama arakba ngayuwa ningibina-murrada ningi-rukwularrinuma enena-manja

angalya. Yiki-rringkinama akini-yada ngawa ki-lawurradina-manja ngayuwa enenu-wa angalya. Ngayuwa ki-dirrirndama angubina-langwa yangkwurrangwa ningibina ningingbuda ningilyengma akwa ku-kwulyarriyiname-ka.

28 “Umba ka-ngekburakajungwuna-manja amurndakakina eminimininingka, kuw-aburradadijungwuna-manja akina, kembirra nara akbar•duma kirrakina karnumamalya nganyangwa wuburra kuw-akbar•denama wurrukwala warnumamalya. Umba kirrumungkwurrkidirrbura yiki-likajama ngawa Neningikarrawara-langwa-manja mamurukwa kirrumarngba-da, mena-baba adinube-ka arngkidarrba-langwiya Neningikarrawara nakina yiken-enjungwurrenama kirrakina-da,” ni-yama nakina Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa.

29 Biya ni-yama ngarningka nakina Jesus aburruwa-wa, “Wi-yakuwerribikaja mibinu-wa manyungwunya akwa ngarningka akwalu-wa eka. 30 Kumu-lingbijangina-manja mamangwurrajija ngala-langwa, kembirra ngarningma ngarrakina akaburarruwa arakba, umba akilarrkardidarra abukwaya adinuba akina. 31 Kembirra yiki-rringkina-manja ababurna-langwa amurndakibina awurruwurrariya ngarra-maka-mulangwa nungkwurruwa-wa ngayuwa aduwaba, kembirra yik-eningmidinama nungkwurrabakiya-ba akini-yada ngawa kinu-bungkawadinama nakina Neningikarrawara adinuba-da.

32 “Ababurna-langwe-ka amurndakibina ngarra-makama ngayuwa nungkwurruwa-manja aduwaba ka-ngekburakajungwunama akina nara-wiya a-larruma kirrababurna-langwa karnumamalya karningaduwaba. 33 Ngalaja angubina iya enena angalya ka-jerridinama alakena, akena ngalaja ababurna-langwa ayakwa nganyangwa nara akina a-jerriduma. Eningangkawura ngawa kuw-ambilyama akina-da,” ni-yama nakina Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa.

Aki-rringkajungwuna-mulangwa ngarrumurn-damurndirra

34 Akwa ni-yama ngarningka nakina Jesus, “Wurri-rringkajungwuna kirrumurndamurndirra,” ni-yama. “Nara engkirrikuma aninga-wa yimbukwa iya anija-wa yimbukwa. Yiki-lyangmurukweyina-manja kirrakina amukwiyadakina-manja, akwa yiku-werrikawarriyadina-manja yik-engkingkirrikaja-manja amurndakakinu-wa

amurndakijika yiki-ngayindena-murruwa karna yik-ambilyi-yada enena-manja angalya, kembirra warenja-bawiya yikam-akburranginama mibina meningarija-langwa mamawura nara-wiya engkirrikuma kirrakina makinu-wa. 35 Aburraja wurrababurna-langwa warnumamalya amurndakenena-manja angalya awurrakwulyumida-manja karruma-rringkinama makina mamawura nara-wiya engkirrikuma wurrakina makinu-wa. Wuburra laka yibina yinungwakarda ni-dirrirndama nu-menama warenja-bawiya akwalya, ngalajukwaba kumi-ngbijanginame-ka warenja-bawiya mamawura meningarija-langwa makina-da.

36 “Aminakina-langwa kirrinjeya kembirra, ngarra-makinama, yiki-rringkajungwunama karningangkawura. Nara a-ngwanjuma umba yiku-buburiyaminama ngawa Neningikarrawaru-wa, kajungwa ka-ngekburakajungwuna-manja amurndakibina awurruwurrariya, kembirra yikeni-ngbudirrkini-yada nakina kirrakina karnumamalya. Kembirra nara e-ngkilarruma kirrakina umba kirringbuda ngawa yik-arjiyama, yanda-langwa aku-kwurukweyinama ngarrakina, ngayuwa, ningibina-murrada ningi-rukwularrinuma enena-manja angalya, akwa nungkwurruwa-da. Akina-bina ngawa-da,” ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa nakina-da.

37 Biya mababurna-langwa mamawura nen-akakirumakama warnumamalya-manja, neni-dirrburakama nakina Jesus yakwujina Neningikarrawara-langwa-manja angalya Jirujalema-manja. Umba mababurna-langwa meningalyarrngwalyilya nu-wurdanguma nakina ebinu-wa angakarjiyinga angalya emikirra Alibumanja. Biya yakwujina ngawa n-ambilyuma nakina marringa-ma. 38 Biya mababurna-langwa meninguwurdarriya-wiya mamawura ngarningka ni-lawurradinuma nakina Jesus Jirujalemu-wa Neningikarrawara-langwu-wa angalya ayakwi-yada. Aburrajukwaba wurrababurna-langwa warnumamalya namurndaki-likenuma yenjerrikina kajungwa warnik-engkirriki-yada wurrakina ayakwa ena-langwa yakwujina-da.

22

Neni-ngayindangu-murrilangwa wurrububungkawa warniku-wardi-yada Jesus

1 Akwudangwe-ka arakba kuw-ambarrinama ebina Akwurungkuwarrukwa WarningiJudiya warnumamalya

akwa kuw-alyubarinama wurrakina ebina damba eningakubudika-murra. Wurruwurrakwulyumide-ka warnumamalya nawurra-murndukwunuma arakba Jirujalema-manja Akwurungkuwarrukwi-yada wurrakina. Namurndaki-likenuma yenjerrikina engka-langwa iya engka-langwa angalya. 2 Aburraja wurrumurndakibina wurrarumuruma WurruMinida warnungkwarba akwa ngarningka wurrumurndakibina warnikakakirumaka Mawijija-langwa ayakwa eningarumuruma aburrajukwaba neni-ngayindangume-ka warniku-wardi-yada Jesus. Akena na-lyangkirerrminuma mena nuw-akbar•dangu-mubaba wurrakina wurribina-murra-langwa warnumamalya narri-ngayindangu-murrilangwa ayakwa warnik-engkirriki-yada wurrakina Jesus-langwa. Kembirra nuw-embirrarinuma wurrakina kenu-mena-murruwa nakina Jesus kin-ambilya-murruwa nakwukawura nakina-da.

Ni-lyangkuwama-mulangwa Judija neniku-kwi-yada Jesus wurrububungkawu-wa

3-4 Kembirra arakba eneja Namukwa n-awiyebuma nakina nuwilyaba-manja nenikaburrakiyuwa. Nenimikirra nakina Judija Yijikariyada. Kembirra Judija neni-lalika nakina Jesus akwa wurrumurndakibina wurrukwala warnikabuburrakiyuwa umba ni-likena nakina wurrumurndakibinu-wa wurrarumuruma WurruMinida warnungkwarba. Biya Judija na-lyelyimbukweyinuma wurrarumuruma-manja WurruMinida warnungkwarba akwa ngawa wurrukwala-manja wurrububungkawa wurribina na-bungkawadinuma warnungkwarba-manja warnikakukwurrajungwa Neningikarrawara-langwa-manja angalya. Na-lyelyimbukweyinuma biya nenu-makama wurrakina warnungkwarba Judija-manja kenu-kwunama nakina Jesus aburruwa-wa, 5-6 umba kenu-kwunama arrkala angwarnda Judija-manja. Biya ni-lyangkuwama-manja Judija, kembirra na-lyelyingmeyinuma arakba wurrumurndakakina wurrububungkawa. Eneja ni-likena Judija arakba nakina-da. Biya n-embirrarinuma nakina ambaka neniku-kwi-yada Jesus aburruwa-wa, warningbala-wiya wurrababurna warnumamalya-da.

Nenu-maka-mulangwa Jesus wunenikaburrakiyuwa ena-langwa wunenik-akumi-yada adinakba aninga Akwurungkuwarrukwa-langwa

7 Kembirra nuw-arakbada akina arakba warnik-alyubari-yada wurrakina WarningiJudiya warnumamalya

akina damba eningakubudika-murra. Kembirra nuw-arakbada ngalajukwaba warniku-wardi-yada wurrakina eyukwayuwa jiba Akwurungkuwarrukwa-langwa.
8 Kembirra eneja nenilirraki-larrka arakba Jesus wunalekbina Bida akwa Janjana wuneniki-lyengmi-yada Jirujalemu-wa wunalakina. “Wuni-likaja arakba Jirujalemu-wa,” ni-yama Jesus aburnuwa-wa. “Yikini-lyengmena kinalakina, biya yikinu-mena amadangkwa iya aninga akwurdukwurda Akwurungkuwarrukwa-langwa biya yikin-akumurna adinakba kajungwa ak-alyubarini-yada akina,” ni-yama Jesus wunalakina-kiya-wa.

9 Aburnaja neni-yama, “Nga-manja akina?”

10 Eneja ni-yama Jesus, “Yikini-yar•diya-manja Jirujalema-manja kinalakina yikin-akburrangama yakwujina nuwilyaba nenungkwarba. Nakine-ka kinuma-wilyakinama maruma menarlamba meningamilyumilyinja. Ngalaja akungwa akina ka-lyangburrukwunama. Kemba nungkwurnaja yikini-yuwarna nakina-manja. Biya kin-awiyebena-manja nakina alikira-manja, yikin-awiyebena nungkwurnajukwaba akinu-wa alikira.
11 Biya yikini-yamina nabaliju-wa numinakinu-wa alikira, ‘Nenikakakirumaka yirra-langwa kin-alyubarinama amadangkwa iya aninga Akwurungkuwarrukwa-langwa yelakwa enena-manja alikira nungkwa-langwa, enuwa akwa yarnikabuburrakiyuwa ena-langwa. Angamba kemba angalya yarnik-alyubari-yada aninga?’ yikini-yamina enuwa-wa. 12 Kembirra nakina eneja nenungkwarba yikenu-wilyakajinama aruma angalya karrawara. Eningaba akina angalya, mena eningerribirra aki-ngayindenama amurndakakina yakwujina. Kemba yakwujina ngawa yikin-akumurna adinakba amadangkwa iya aninga-murriya kinalakina-da,” ni-yama nakina Jesus Bida-wa akwa Janjanu-wa.

13 Aburnaja neni-likena arakba wunalakina wunenungkwarba-kiya. Biya nen-akburranga ababurna-langwa nenu-maka-mulangwiya ebina Jesus. Biya yakwujina ngawa nen-akumarna adinakba eyukwujiya jiba awalyuwa iya aninga iya akubibeka, kajungwa Jesus akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa kuw-alyubarini-yada Akwurungkuwarrukwa-langwa amadangkwa iya aninga-da.

Nubungkawa Jesus akwa ena-langwa warnikilarrki-larrka ne-yebukeyinu-mulangwa amadangkwa iya aninga Akwurungkuwarrukwa-langwa

14 Kembirra nuw-arakbada warniki-yebukaji-yada amadangkwa iya aninga Akwurungkuwarrukwa-langwa. Kembirra ni-likena arakba eneja Jesus Jirujalemu-wa nakina akwa ena-langwa warnikilarrkilarrka warnungkwarba aburruwa. Biya nuw-awiyebeyina arakba aburrajukwaba ebina-manja alikira nen-awiyebeyinu-murrumanja adinakba Bida akwa Janjana. Biya yakwujina akina-manja ngawa alikira namurndak-ambarringa karrawara wurrakina Jesus akwa ena-langwa warnikilarrkilarrka wurrumemberrkwa wurrambilyuma.

15 Ni-yama kembirra nakina Jesus aburruwa-wa, “Ngayuwe-ka ningena ngarra-ngayindanguma angwurra ak-alyubarinama ngarna enena amadangkwa iya aninga Akwurungkuwarrukwa-langwa nara-wiya a-lyanduma ngayuwa. 16 W-engkirrikiya! K-alyubarinama aduwaba enena ngayuwa, akena nara arakba alyubaruma ningena ngayuwa Akwurungkuwarrukwa-langwa amadangkwa iya aninga kinu-bungkawadina-murruwa Neningikarrawara nakina ena-langwa-manja warnumamalya. Kembirra akini-yada ngawa kuw-eningmidinama aburraja warnumamalya, karru-mumiringkinama enena-langwa Akwurungkuwarrukwa,” ni-yama Jesus nakina-da.

17 Kembirra nu-manga arakba amalyirra akwurena-langwa menarlamba-murra akwa neni-yangmarngkwajuwa nakina Neningikarrawaru-wa akina-langwa. Biya ni-yama nakina ena-langwu-wa warnungkwarba warnikilarrkilarrka, “Kirruwilyuwilyaba-wiya yikuma-mena memema menarlamba, biya yiki-bekina yiku-kweyina kirrababurna-langwa. 18 Ngarra-makinama ngayuwa, nganja ki-bekinama enena aduwaba, kembirra nara arakba e-bekuma ningena akwurena-langwa amalyirra aduwaba-langwa kinu-bungkawadina-murruwa Neningikarrawara nakina-da,” ni-yama Jesus. Biya kembirra namurndaki-bekina wurruwilyuwilyaba-wiya arakba wurrakina-da.

19 Kembirra nu-manga Jesus damba akwa neni-yangmarngkwajuwa nakina Neningikarrawaru-wa akina-langwa. Biya ni-ngkarrngarna akina akwa nenu-kwa aburruwa-wa. Ni-yama nakina, “Enena amadangkwa wuburra nganyangwa ngarra-kwunama nungkwurra-langwi-yada. Yik-alyubarinama enena kajungwa yiki-yakuwerribikaji-yada ngayuwa-langwa,” ni-yama Jesus.

20 Biya ne-yebukeyinuma wurrakina arakba akina amadangkwa iya aninga Akwurungkuwarrukwa-langwa.

Kembirra narri-jerrukwama arakba. Umba ne-yebukeyinu-mulangwa wurrakina, numa-manga Jesus muwilyaba mingka menarlamba, ebina-wiya wuburra, nara-wiya ke-yebukeyina wurrakina. Nenu-kwa makina menarlamba aburruwa-wa akwa ni-yama nakina, “Enena amalyirra akwurena-langwa merra wuburra mema nganyangwa. Enene-ka kirraku-wilyakajinama Neningikarrawara kini-yarrkakumurna-mulangwa nakina ayakwa eningarumu-ruma enikaduwa-dangwa nungkwurra-langwi-yada. Kini-yaminama nakina akina nganyangwa-murra merra mibina kaminu-kwularrijinamurra ningena,” ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnungkwarba warnikilarrkilarrka nakina.

21 Kembirra ni-yama ngarningka Jesus, “Kirruwilyaba karna karnungkwarba yelakwa yika-kwunama ngayuwa wurrububungkawu-wa kajungwa kabu-wardeni-yada. Ngayuwa-manja kirr-alyubarinuma arakba kirrakina aduwaba amadangkwa iya aninga yelakwa enena-manja angalya, akena yika-kwunama ngayuwa wurrububungkawu-wa kajungwa kabu-wardeni-yada ngayuwa wurrakina-da. 22 Ngayuwa ningibina-murrada ningi-rukwularrinuma enena-manja angalya ki-jungwunama amandangwa ngayuwa, ni-lyangkuwerribikajungwunu-mulangwiya nakina adinuba-wiya Neningikarrawara ningeniki-jungwa-langwa. Akena ka-ngekburakajungwunama awurrariye-ka kirrakina-langwa karnumamalya kirribina yika-kwuna-mulangwa ngayuwa wurrububungkawu-wa-da kajungwa kabu-wardeni-yada ngayuwa-da,” ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikilarrkilarrka-da.

23 Aburraja kembirra namurndaki-lyelyimbukweyinuma arakba wurrumurndakakina warnungkwarba. Namurndaki-yendabijeyinuma akwa ne-yama wurrakina, “Ngarrumiyambene-ka kembirra ngarnungkwarba ngarna ngarruwilyaba aki-yaminama enena aduwaba?” namurndaki-yama wurrakina-da.

Aki-yamina-mulangwa wuburra ngarnikumin-uwar•duwar•da

24 Biya kembirra wurrumurndakakina warnikabubur-rakiyuwa namurndaku-merribeyinuma wurrakina. Biya ne-yama, “Ngarrumiyambena angwurra ngarraruma ngarrumurndakeyina-manja? Umba ngarrumiyambena aku-bungkawadinama ngarrukwala-manja ngarnungkwarba?” nawurraki-yama wurrakina.

25 Umba eneja Jesus ni-yama aburruwa-wa arakba, “Wurrumurndakakina warnumamalya wurribina

warningbala-murrumurra Neningikarrawara, aburraja aburra-langwa wurrububungkawa wurringbingbuda-wiya wurrakina. Narra-war•dikinama angwurra aburra-langwa-manja warnumamalya akena karra-makinama wurrakina enena ayakwa wurrumurndakakina-manja warnumamalya. Ke-yaminama, ‘Kirrakine-ka karnumamalya yiki-yengbinama enena ayakwa yirruwa-wa. Yiki-yaminama, Kirrumarngkirra iya kirrumekba karna kirrububungkawa-da, yiki-yaminama kirrakina-da,’ ke-yaminama wurrakina wurrububungkawa-da.

26 “Akena nara akina e-yamama yelakwa nungkwurruwa-manja nganyangwa-manja karnikabuburrakiyuwa. Umba kirruwilyaba karnumamalya kirraruma-dangwa yiki-yaminama kirrakina wuburra laka niyukwujiya nenungkwarba kini-yaminama nakina-da. Akwa kirruwilyaba kirrubungkawa yiku-war•denama kirrakina warka wuburra laka nenikuminuwar•duwar•da nenumamalya nenuminu-war•denama warka wurrukwala-langwa nakina-da.

27 “Eneja nuwilyabe-ka nenumamalya kin-alyubarinama aninga ebina nenumini-daka-mulangwa wurringka warnumamalya. Kembirra nungkwurraja yirru-makina, numiyambene-ka nenumamalya yikini-yengbijinama kirrakina naruma angwurra? Ka-makinama ngayuwa nungkwurruwa-wa. Wurrukwala warnumamalya kenumini-dakina-manja aninga ena-langwa, kembirra nakina-bina nenumamalya nibina nara a-dakuma iya a-war•duma nakina-bina kembirra naruma-da. Akena nganja ngayuwa ning-ambilyama ningena yelakwa enena-manja angalya nungkwurruwa-manja wuburra ningenikuminuwar•duwar•da karnumamalya-langwa ngayuwa-da,” ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa.

28 Akwa ni-yama ngarningka nakina Jesus aburruwa-wa, “Ebina-wiya bu-wirrikba-wiya ngayuwa-wa warnumamalya akwa ngawa bumini-ngekburaka-manja wurrakina awurrariya nganyangwa, nungkwurraje-ka kirru-manjikbudangumurra ngayuwa-manja angwurra kirrakina karningangkawura. 29 Eneja nakina Nungwarrka nginu-bungkawakama arakba ngayuwa. Kembirra ngayamba-langwa ka-bungkawakinama ngayuwa nungkwurruwa karnumamalya nungkwur-rajukwaba. 30 Ngayuwe-ka ka-bungkawakinama karna ambaka-murrumurra kenu-bungkawakina-manja ngayuwa Nungwarrka wurrababurna-manja warnumamalya. Kembirra yiku-bungkawadinama

kirrakina wurrilyimberrkumemberrkwa-manja wurrily-imberrkambilyuma WarningiYijireyila warnumamalya. Akini-yada ngawa yik-alyubarinama aninga iya yiki-bekinama akubibeka ngayuwa-manja nganyangwa-manja angalya-da," ni-yama Jesus aburruwa-wa.

Jesus nenu-maka-mulangwa Bida-manja kin-eningbalikajungwuna-mulangwa nakina

31 Biya ni-yama Jesus Jayumuna Bida-wa, "Nungkuwa Jayumuna, engkirrikiya-langwa. Nakina Namukwa eneja kirreni-ngayindanguma yikeni-labajama kirrakina karningaba-murrikba. Kembirra neni-yendabenuma nakina Neningikarrawaru-wa akena nara nakina Neningikarrawara a-ngwanjajuma nakina Namukwa-da. Kembirra yikeni-labaja-manja Namukwa nungkwurruwa-manja, yiken-eyebijebakinama kembirra karnumamalya karningaba-langwa iya kirruwurrariya-langwa nakina-da.

32 "Akena yirraminu-buriyaminuma arakba ngayuwa Neningikarrawaru-wa, Jayumuna, kajungwa ku-werrikambilyi-yada ningkiyirrbiyirrba ningkakina ngayuwa-manja. Adinube-ka yiki-lalikinama ngayuwa ningkakina. Kembirra k-eningbalikajungwunama ngayuwa-langwa. Akena ambaka kembirra ki-lawurradinama ngarningka ngayuwa-wa. Akwa ki-lawurradina-manja nungkuwa ngayuwa-wa kembirra ke-ngbudirrkinama ningkakina nungkwa-langwa warnumamalya-da," ni-yama Jesus Jayumuna Bida-wa.

33 Eneja ni-yama Jayumuna Bida Jesus-uwa, "Bungkawa, ngayuwa ningeniki-lika-langwa eningerribirru-wa angalya nungkuwa ki-likaja-murruwa. Aburraja kabu-didena-manja nungkuwa medirra-manja, kembirra nganjukwaba kabu-didenama ngayuwa. Kabi-jungwajina-manja nungkuwa wurrakina, kembirra nganjukwaba kabi-jungwajinama ngayuwa. Nare-ka a-waruma ningena a-rukuwurruma ningkakina!" ni-yama Bida Jesus-uwa.

34 "A•a!" ni-yama Jesus. "Mema-manja ngawa meningal-yarrngwalyilya, nara-wiya ng-arduma dadinungkwarba jukwujukwa, ki-yaminama nungkuwa arngkabiyakarbiya-ma enena ayakwa, 'Ningeningbala ngayuwa naka nenungk-warba,' ki-yaminama ningkakina-da," ni-yama nakina Jesus Jayumuna Bida-wa-da.

Angwarnda-langwa iya amurndakijika-langwa akwa kaliwanga-langwa

35 Biya ni-yama kembirra Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Ebina-wiye-ka ngarra-larrkena-manja ngayuwa kirrakina engku-wa iya engku-wa angalya, nara yiku-wilyaka angwarnda iya amurndakijika akwa eningalika nungkwurruwa-manja, umba erribirra kirrumamungkwur•da ngarra-larrkenuma ngayuwa kirrakina karnumamalya. Akena kirri-likenuma karningaba, kirr-ambilyuma wurrukwala-langwa-manja alikira akwa kirr-alyubarinuma aninga aburra-langwa-na?”

Aburraja, “Yawe-ka,” namurndaki-yama.

36 “Umba aduwaba-langwa,” ni-yama Jesus, “yiki-likaja-manja yiku-wilyakina angwarnda iya amurndakijika akwa kaliwanga nungkwurruwa-manja. Nara-manja ebina kaliwanga nungkwurruwa-manja, kembirra yiku-warrukweyinama dumbala akwa wurrukwala-langwa kaliwanga. Nungkwurra-langwa kembirra akina kaliwanga-da.

37 “Arakburakba-kiya-wiya enena ayakwa nuw-arrikarrijungwunuma. Ne-yaminama akina,

‘Ni-jungwuma nakina wuburra laka warniniyerriya war-
nungkwarba na-jungweyinamurra wurrakina,’

ne-yaminama akina ayakwa. Ngarra-makinama ngayuwa aduwaba, ene-ka ayakwa na-makijajungwunuma ngayuwa-langwa ena-da. Ki-jungwuname-ka amandangwa ngayuwa wuburra laka warniniyerriya warnungkwarba na-jungweyinamurra wurrakina-da. Kembirra amandangwa akina-langwiya ayakwa ka-ngekburakajungwunama akina-da,” ni-yama Jesus aburruwa-wa-da.

38 Aburraja ne-yama, “Kwuja, Bungkawa! Alakena-kiya kaliwanga-kiya nungkwa-langwi-yada!” ne-yama.

Akena ni-yama eneja Jesus aburruwa-wa, “Ngawa arakba!”

Nu-buriyaminu-mulangwa Jesus angakarjiyinga-manja angalya Alibumanja

39 Biya ni-dirrirndingu-manja Jesus arrawu-wa ni-jadinga nakina alikira-langwa errekbu-wa. Biya ni-likena arakba angerriba angakarjiyinga-wa angalya Alibumanju-wa ebinu-wa adaka angalya n-alilikenu-murruwa nakina. Aburraja ena-langwa warnikabuburrakiyuwa namurndaki-likenuma enuwa-manja wurrakina.

40 Biya kembirra yakwujina ne-yar•da arakba. Ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Yelakwa-wiya wurr-ambilya akwa yiku-buriyamina

Neningikarrawaru-wa arakba, kajungwa yikeni-labaja-manja nakina Namukwa nungkwurruwa-manja, kembirra kirringbuda ngawa yik-arjiyi-yada," ni-yama nakina aburruwa-wa. 41 Biya yakwujina ngawa neni-lalikama Jesus wurrumurndakakina warnungkwarba umba ni-likena nakina arngkidarrba akwa ni-nginakilarrina ajiringka-manja akwa nu-buriyamina nakina Neningikarrawaru-wa. 42 "Ngangwa," ni-yama nakina, "ningeniki-jungwi-yada arakba ngayuwa, akena nare-ka! Yimini-larrkaja, marrakba, nari-yada a-lyanduma ngayuwa aduwaba. Akena ningki-lyangkuwerribikajungwunu-mubaba arakba nungkuwa, kembirra mama ngawa ki-yaminama ngayuwa nungkwa-langwa-langwiya mangma aduwaba. Mama ku-warenama ngayuwa umba ki-lyandinama amandangwa ningena," ni-yama nakina Jesus Nungwenikba-wa.

43 Kembirra nu-buriyaminu-wiya ngawa nakina Jesus Nungwenikba-wa, aburraja wurruwilyaba warnikumamurikaja Neningikarrawara-langwa nuw-abilyerrikajungwa enuwa-manja. Neningikarrawara-langwa-langwa angalya abalkaya-langwa na-likenuma na-larrinuma wurrakina akwa neni-ngbudirrkama kembirra arakba Jesus-manja. 44 Akena angwurra ngawa nu-werrikawarriyadinume-ka nakine-ka Jesus. Akwa ngarningka nu-buriyaminuma nakina Nungwenikba-wa. Nu-buburiyaminu...wa. Mukwene-ka numi-jadanguma arakba makina wuburra merre-ka ena-langwa-langwa nenumadangkwa akwa numu-kwularrinuma ajiringka-wa-da.

45 Biya ni-jerrukwa arakba nakina Jesus ayakwa nu-buriyaminu-mulangwa. Biya nu-mirajanga akwa ni-lawurrada arakba nakina ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa. Umba aburraja na-mungkwulijeyina ngawa marringa mena na-werrikawarriyadinu-mubaba wurrakina.

46 Ni-yama Jesus aburruwa-wa, "Wa! Marringa-manja karna-na? Wurru-mirajangina arakba, kajungwa yiku-buriyamini-yada, kajungwa yikeni-labaja-manja nakina Na-mukwa nungkwurruwa-wa, kembirra kirringbuda ngawa yik-arjiyi-yada-da," ni-yama nakina Jesus-da.

Wurrukwala warnungkwarba nenu-mangu-mulangwa Jesus

47 Akena ni-yengbinu-wiya ngawa ayakwa nakina Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, aburraja wurrubukwaye-ka wurrababurna warnumamalya namurndaki-likenuma nawurraki-lyibilyidanguma wurrakina. Wurrumurndakibina warnungkwarba WurruMinida

wurrarumuruma wurrukwala akwa wurrumurndakibina wurrububungkawa warnikakukwurrajungwa-langwa Neningikarrawara-langwa-manja angalya Jirujalema wurrukwala akwa wurrumurndakibina wurrarumuruma warnungkwarba wurrukwala nawurraki-likenuma kajungwa warniki-rndarrki-yada Jesus. Umba eneja nibina nuwilyaba nenikaburrakiyuwa nenungkwarba Jesus-langwa nenimikirra Judija ni-lyengmanguma nakina akwa nenu-wilyakama wurrumurndakakina Jesus-uwa. Biya ni-likena dirrbura Jesus-uwa akwa neni-lawurangka nakina-da.

48 Eneja ni-yama Jesus Judiju-wa, “Ningkena yi-lawurangkama ngayuwa-manja kajungwa kabu-meni-yada ngayuwa warna warnumamalya wurrawinyamba-na! Yi-lawurangkama ngayuwa ningibina-murrada ningi-rukwularrinuma enena-manja angalya-da!” ni-yama nakina Jesus Judiju-wa.

49 Umba aburraja wurrumurndakibina wurrukwala warnikabuburrakiyuwa Jesus-langwa neni-rringka-mulangwa nakinu-wa Judija, warningma arakba wurrakina ke-yamina-mulangwa akina. Biya, “Bungkawa,” ne-yama, “yirrumini-ngayindenama yiku-wardiyinama kaliwanga-ma-na?” 50 Biya nuwilyaba ni-ngkarbaja kaliwanga ena-langwa biya neni-ngaja nuwilyaba-manja nenungkwarba akwa nenumini-ngarrkarrngarna ena-langwa mada mekbuda-langwa nakina. Nakine-ka nenungkwarba nenuminu-war•duwar•danguma warka naruma nubungkawa NuMinida Neningikarrawara-langwa-manja angalya Jirujalema-manja.

51 Umba eneja ni-yama Jesus, “Ngawa arakba! Ni-lalika!” Biya numa-lyinga arakba mibina mada akwa num-eningabaka makina-da.

52 Biya kembirra ni-yengbina Jesus ayakwa wurrumurndakibinu-wa WurruMinida wur-rarumuruma iya wurrumurndakibinu-wa wur-rububungkawa warnikakukwurrajungwa-langwa akwa wurrumurndakibinu-wa wurrarumuruma warnungkwarba. Akwa ni-yama, “Kirri-likenuma karna ngayuwa-wa kaliwanga-murra akwa eka-ma, akena ningeningengkengmina-ma nganja ningena. 53 Ning-ambambilyuma ngawa ngayuwa nungkwurruwa-manja Neningikarrawara-langwa-manja angalya arngkababurna-langwa. Akena nara nungkwurraja yiku-manga umba aduwaba-manji-kba. Akena yiku-menama ngayuwa ningena aduwaba mena nakina Neningikarrawara nara a-ngwanjajuma kirrakina, akwa ngawa kirringbuda-baba

karna karniniyerriya karnungkwarba aduwaba-da," ni-yama Jesus aburruwa-wa nakina-da.

Bida n-eningbalikajungwunu-mulangwa Jesus-langwa

54 Kembirra aburraja wurrukwala warnungkwarba neni-rndarrka nakina Jesus, akwa nenu-wilyakama anger-riba nubungkawa-langwu-wa angalya nibinu-wa naruma nubungkawa NuMinida. Umba eneja engka-langwiya neni-yuwarna nakina Bida. 55 Wurrakine-ka ne-yar•da arakba nubungkawa-langwa-manja angalya. Biya wurrakina war-nungkwarba nen-awiyebajuwa Jesus angerriba alikira-wa umba errekba-manja-wiya ngawa nuw-ambilyuma wurrak-ina. Biya nawurrak-ambarringa angwura-manja yakwu-jina.

Eneja arija-langwa ni-yar•da Bida akwa n-ambarringa enejukwaba yakwujina angwura-manja. 56 Umba ngalaja duwilyaba dadikuminuwar•duwar•da yinginu-miringka Bida n-angmakwulaluma angwura-manja nakina, akwa yingini-rringka dirrbura enuwa-wa. Yingi-yama, "Naka nenungkwarba enejukwaba n-ambilyumurra Jesus-manja."

57 Eneja Bida n-eningbalikajungwuna nakina. "Ningeningbale-ka nakina nenungkwarba-da!" ni-yama nakina-da.

58 Kembirra arngkidarrba-langwiya nuwilyaba enejukwaba nenungkwarba nenu-miringka nakina Bida. "Nungkwajukwabe-ka nangaba-langwa ningkenumamalya ningkena-da!" ni-yama.

Eneja Bida ni-yama, "Nara ngayuwa!"

59 Bi...ya eneja ningka-langwa arakba ngarningka nenungkwarba ni-yama, "Amandangwa, ningkena-bina ningk-ambambilyumurra nangaba-manja nenungkwarba-da. KineningiKeliliya kinalakina-da!" ni-yama.

60 Eneja ni-yama Bida, "Ningeningbala akina-langwa!" ni-yama. Umba awilyaba-wiya ayakwa Bida-langwa ngalaja jukwujukwa dadinungkwarba ying-ardanga arakba dakina-da.

61 Eneja Nubungkawa ni-nyakuwarrukwajungwa nakina akwa neni-rringka dirrbura Bida-wa. Akini-yada ngawa eneja n-engkirrikenuma nakina Bida Jesus-langwu-wa ayakwa ni-yengbinu-murruwa. Ebina-wiya ni-yamama Jesus enuwa-wa, "Nara-wiya arduma jukwujukwa mema-manja ngawa meningalyarrngwalyilya nungkuwa ningkakina k-eningbalikajungwunama ngayuwa

arngkabiyakarbiya-ma," ni-yamama nakina Jesus Bida-wa-da. 62 Biya kembirra ni-jadinga arakba nakina Bida ebina-langwa angalya-da. Nu-werrikawarriyadinume-ka, biya nu-ngwadina arakba aruma angwada-da.

Nenu-marngkajuwa-mulangwa warnungkwarba Jesus-uwa akwa neni-ngaja-mulangwa

63 Aburraja wurrukwala warnungkwarba nen-embirrajuwama Jesus-manja wurrakina. Nenu-marngkajuwama akwa neni-ngajama wurriyirrbiyirrba ngawa wurrakina. 64 Kembirra nenuminu-mungkwurrkararikama menba ena-langwa dumbala-murra. Biya ne-yama, "NingkuBurabude-ka ningkenu-mamalya ningkakina, kembirra kwurukwa! Numiyambena nenungkwarba ngini-ngajama nakina?" 65 Akwa ababurne-ka amukwiyadakina ayakwa awurruwurrariya ne-yengbinuma enuwa-wa. Neni-rinjarrkame-ka enuwa-manja wurrakina warnungkwarba.

Nenu-wilyaka-mulangwa Jesus wurrububungkawu-wa

66 Ne-yaminjamama ngawa wurrakina warnungkwarba makina-manja ngawa meningalyarrngwalyilya. Bi...ya marngkirngkuwilyarra. Ne-yaminjamama ngawa wurrakina yanda-langwa ne-kbadanguma arakba akina-da. Kembirra aburraja nawurra-murndukweyinuma arakba wurrarumuruma WarningiJudiya warnumamalya, akwa ngawa wurrarumuruma WurruMinida akwa ngawa warnikakakirumaka Mawijija-langwa ayakwa eningarumuruma. Nawurra-murndukweyinuma akwa namurndak-alambarringa ayakwi-yada. Biya nen-ardijuwa arakba Jesus-uwa kajungwa kini-likaji-yada nakina aburruwa-wa. Aburraja kembirra wurrawinyamba nenu-wilyaka arakba Jesus angerriba aburruwa-wa ayakwi-yada.

67 Aburraja ne-yama enuwa-wa wurrakina wurrububungkawa, "NingkuMejaya-manja ningkakina ningkenumamalya, kembirra yirru-makina arakba," ne-yama.

Eneja ni-yama Jesus aburruwa-wa, "Ka-makina-manja ayakwa ngayuwa nungkwurruwa-manja kembirra yiku-minikalyikinama ngayuwa-da. 68 Umba ngayuwa ke-yendabaja-manja ayakwa arrkala ngayamba-langwa nungkwurruwa-wa, nara kembirra kirrakina a-lawurrakajuma ayakwa ngayuwa-wa-da. 69 Akena aduwaba-langwa ngayuwa ningibina-murrada ningi-rukwularrinuma enena-manja angalya k-ambarrinama k-angmungmakwulalinama nekbuda-langwa

Neningikarrawara nibina narrubuda-dangwa," ni-yama Jesus.
70 Aburraja namurndaki-yama, "Kembirra Neningikarrawara-langwa Ningkenikuwenikba ningkakina-na?"

Enamba-langwa ni-yama Jesus aburruwa-wa, "Amandangwa akina akena nara nganyangwa ayakwa umba nungkwurra-langwa akina," ni-yama.
71 Aburraja kembirra na-makijeyina arakba ayakwa wurrakina wurrububungkawa. "Ngawa arakba," ne-yama, "mena enabakiya ni-yamama nakina-baba, 'Ningenikuwenikba ngayuwa Neningikarrawara-langwa,' ni-yamama. Nara kembirra ardijuma ngarna wurrukwala warnumamalya yangkwurrangwa a-lekbuma enuwa-wa, mena ngarr-engkirrikenu-mubaba ngakwurrabakiya ena-langwa ayakwa ngarna-da," namurndaki-yama wurrakina-da.

23

Neni-lyilyangu-mulangwa Jesus Balidu-wa

1 Biya kembirra nawurraku-warumajungwa arakba wurrumurndakakina wurrububungkawa wurrababurna-langwa akwa nenu-wilyaka wurrakina Jesus Balidu-wa. Balide-ka nakina nubungkawa NeningiRawuma akwa nubungkawadinuma wurrababurna-manja warnumamalya WarningiJudiya-manja. 2 Kembirra yakwujina Balida-langwa-manja ngawa angalya nenumurndaki-lekbenuma arakba Jesus-uwa wurrakina.

Ne-yama wurrakina Balidu-wa, "Naka nenungkwarba yin-akburrangama yarna ni-yengbiyengbinuma ayakwa awurruwurrariya. Nenu-wilyuwilyakajuwama warnumamalya-manja awurruwurrariya ayakwa. Akwa ni-yama aburruwa-wa, 'Nare-ka a-kwama angwarnda angerriba Nubungkawu-wa Kajara,' ni-yamame-ka naka nenungkwarba. Akwa ngarningka ni-yamama, 'NinguMejaya ngayuwa, Ningubungkawa ningena,' ni-yamame-ka naka nenungkwarba-da," namurndaki-yama wurrakina Balidu-wa-da.
3 Ni-yama eneja Balida Jesus-uwa, "Nungkuwa ningkakina WarningiJudiya-langwa Ningkubungkawa-na?"

Eneja ni-yama Jesus, "Nungkwa-langwa-bina ayakwa akina-da."
4 Kembirra ni-yengbina arakba eneja Balida ayakwa wurrarumuruma-manja WurruMinida warnungkwarba akwa wurrumurndakibina-manja warnumamalya wurruwurrakwulyumida-manja aburrajukwaba. Ni-yama

nakina, “Nara ngayuwa k-akburrangarna awurrariya naka-manja nenungkwarba-da,” ni-yama nakina Balida.

5 Akena wurriyirrbiyirrba ngawa aburraja namurndaki-yama Balidu-wa, “Amandangwa, awurruwurrariya ayakwa nenu-wilyuwilyakajuwama warnumamalya-manja nakina. Akwa n-aburradadanguma awinyamba aburruwa-manja. N-aburradadanguma adinuba-wiya angaba-manja angalya Keliliya-manja nakina, kembirra yadikina ababurna-manja ngawa angalya Judiya-manja yanda-langwa enena-manja angalya arakba ni-yar•duma naka. Kembirra yelakwa ngawa ni-ngekbungekburakinama awinyamba niyirrbiyirrba ngawa naka-da,” namurndaki-yama wurrakina warnungkwarba-da.

Neni-larrka-mulangwa Jesus Yeridu-wa

6 N-engkirrika-manja eneja nakina Balida akina ayakwa, ni-yama nakina, “NeningiKeliliya naka nenungkwarba-na?” Aburraja na-lyangkuwamina. 7 Kembirra warenja-bawiya nakina Balida neni-larrka arakba Jesus angerriba Nubungkawu-wa Yerida, mena Yerida nu-bungkawadinu-mubaba nakina WarningiKeliliya-manja warnumamalya. Yeride-ka nakina Jirujalema-manja n-ambilyuma enejuk-waba akini-yada.

8 Aburraja arakba nenu-wilyaka wurrukwala wurrawinyamba nakina Jesus Yeridu-wa. Eneja Yerida ni-yekirrerride-ka neni-rringka-mulangwa nakina Jesus. Nenungkwurakbe-ka neni-ngayindanguma nakina keni-rringkama Jesus, n-engkirrikenu-mulangwa ababurna alawudawarra ena-langwa-langwa. Biya neni-ngayindanguma nakina keni-rringkama neniki-yama Jesus eningerribirra engbuda emininga nakina. 9 Aminakina-langwa kembirra neni-yendiyendabenuma arakba nakina Yerida ababurna ayakwa Jesus-manja. Akena ni-yengminjada eneja Jesus. Nara kini-lawurrakajuwa ayakwa Yeridu-wa-da.

10 Aburraja wurrarumuruma WurruMinida warnungkwarba iya warnikakakirumaka Mawijija-langwa ayakwa eningarumuruma warnungkwarba nuw-alkilkayanguma yakwujina akwa namurndaki-yama, “Nuwurrariye-ka naka. Amandangwa naka nuwurrariya nenumamalya!” Ne-yaminjamama ngawa ne-yengbiyengbinuma neni-lekbulekbenuma ayarrkingbuda-murra ayakwa wurrakina-da.

11 Kembirra eneja Yerida akwa ngawa ena-langwa wurrawinyamba neni-rinjarrkama Jesus-uwa akwa nenu-marngkajuwama nakina. Biya nakina Yerida nenu-makama

ena-langwa-manja wurrawinyamba biya nen-awiyebajuwa kembirra wurrakina dumbala dukwulyubena Jesus-manja, akwa nenu-wilyakama arakba neni-lawurrakajuwama nakina Balidu-wa. 12 Yadikina-langwa aburnaja wunalakina wunubungkawa-kiya Yerida akwa ngawa Balida wunenubiyakaja arakba, nen-awinyambakeyinu-murrada wunalakina-da.

Balida nenu-kwa-mulangwa Jesus wurrarumuruma-wa WurruMinidu-wa warnungkwarba warniku-wardi-yada Jesus wurrakina

13 Biya kembirra Balida nenuwurra-murndukwama wurrumurndakibina wurrarumuruma WurruMinida warnungkwarba iya wurrumurndakibina wurrububungkawa wurrarumuruma WarningiJudiya akwa wurrumurndakibina wurruwurrakwulyumida warnumamalya aburrajukwaba. 14 Biya ni-yama Balida aburruwawa, “Kinu-wilyakama karna naka nenungkwarba yangkwurrangwa ngayuwa-wa mena kirri-yamamubaba kirrakina, ‘Nuwurrariya nilyengma naka akwa awurruwurrariya-wiya ayakwa nenu-wilyakajuwama warnumamalya-manja,’ kirri-yamama kirrakina. Umba nganja ningeni-yendabenuma ebina-wiya ngayuwa enuwawa, kirr-engkirrikenu-wiya ayakwa nganyangwa. Akena nare-ka k-akburrangarna ngayuwa awurrariya kinilekbenu-mulangwa kirrakina. 15 Enejukwaba nakina Yerida nara kin-akburrangarna awurrariya enuwamanja. Kembirra erribirra neni-lawurrakajuwama naka yangkwurrangwa ngarningka ngakwurruwawa. Eneja naka nenungkwarba amandangwa nara kini-yama awurrariya akwa nara kembirra nganja awarduma nakina-da. 16 Kembirra ngayuwa ka-makinama arakba nganyangwa-manja wurrawinyamba akwa kenilarrkbarjenama wurrakina nakina-manja. Kembirra ngayuwa kin-enjungwurrenama naka nenungkwarbada,” ni-yama nakina Balida wurrumurndakakinu-wa wurrababurnu-wa warnumamalya nakina-da.

17 (Akini-yada ngawa Akwurungkuwarrukwamanja neniki-jadija nakina nubungkawa Balida nuwilyaba nenungkwarba ni-didikajungwunu-murrada. Kenumini-jadijinama warnumamalya-langwa nuwilyaba nenungkwarba nakina Balida mena ni-yaminjamamubaba nubungkawa Judiya-langwa ababurna-manja Akwurungkuwarrukwa.)

18 Akena aburraja wurrumurndakibina warnumamalya wurruwurrakwulyumida namurndak-ardanguma

wurrakina. “Yikuminu-wardena nakina nenungkwarba umba yikumini-jadijiya Baraba,” namurndaki-yama.
19 Ebina-wiya eneja nakina Baraba akwa wurrakina wurrababurna WarningiJudiya warnumamalya na-wardiyinuma WarningiRawuma-manja warnumamalya yakwujina Jirujalema-manja. Umba Baraba nenu-wardanguma nuwilyaba-manja nenungkwarba. Akina-langwa ni-didijungwununa nakina. Akwa nakina-bina neni-ngayindanguma arakba aburraja wurrumurndakibina warnumamalya umba na-waranguma Jesus wurrakina-da.

20 Nakine-ka Balida neni-ngayindanguma ken-enjungwurranguma ngawa nakina Jesus, kembirra n-ardanga ngarningka wurrumurndakakinu-wa warnumamalya nakina. 21 Akena nuw-ardanguma angwurra aburraja wurrakina. “Wun-ar•dirrena eka-manja na-mambalinu-murrumanja...wu! Wun-ar•dirrena...wu!” namurndaki-yama.

22 Eneja kembirra ngarningka ni-yama arakba Balida aburruwa-wa, “Miyambena-burra karna yirru-makina, mena amiyambena awurrariya ni-yamama naka nenungkwarba-burra? Nare-ka k-akburrangarna ngayuwa awurrariya enuwa-manja, akwa nara kembirra a-jungwajuma ningena. Kembirra aburraja keni-larrkbarjenama nganyangwa wurrawinyamba akwa ken-enjungwurrenama naka-da,” ni-yama nakina Balida-da.

23-24 Akena aburraja ne-yengbiyengbeyinuma wurrakina wurriyirrbiyirrba amurndakibina ayakwa Jesus-langwa-langwa. Nuw-ardanguma, ne-yangkarjiyajungwununa wurrumurndakakina. Bi...ya eneja ni-lyangkuwaminuma arakba nakina Balida neni-ngayindangu-mulangwa wur-rakina akwa neni-yengkiyengkilabenu-mulangwa enuwa-wa akwa nuw-ardirdangu-mulangwa enuwa-wa wurriyir-rbiyirrba ngawa wurrakina-da. Biya ni-yama nakina Balida aburruwa-wa, “Nake-ka nenungkwarba kini-jungwuna-da!” ni-yama nakina-da.

25 Biya kembirra nen-enjungwurranguma arakba nakina Balida nibina neni-ngayingayindanguma wurrumurndakakina, nibina ni-didijungwunu-murrada awinyamba-langwa akwa nilamukwarra-baba nakina. Umba nenu-kwama Balida nakina Jesus ena-langwu-wa wurrawinyamba kajungwa ke-yamini-yada ken-ar•dirreni-yada nakina ebina-langwiya narri-ngayindangu-mulangwiya wurrumurndakakina WarningiJudiya warnumamalya-da.

Wurrawinyamba nen-ar•dirrangu-mulangwa Jesus na-mambalinu-murrumanja eka

26 Aburraja kembirra wurrumurndakakina wurrawinyamba nenu-wilyaka arakba Jesus Balida-langwa-langwa angalya akwa angerriba warnik-ar•darri-yada nakina eka-manja. Akena eneja Jesus enabakiya-ba ni-ngabukweyina ebina eka. Biya lukwakwa nuwakburranganja wurrakina nuwilyaba nenungkwarba nenimikirra Jayumuna. NeningiJarena nakina, akena engka-langwa ni-likenuma nakina Jirujalemu-wa. Aburraja wurrumurndakibina wurrawinyamba neni-rndarrka Jayumuna-manja, nenu-mambambijuwa ebina eka ena-langwa-manja mirirrba akwa nenu-maka kenuminingabukweyini-yada akina eka Jesus-langwa. Kembirra nilyengmanguma eneja Jesus umba n-arijidinuma Jayumuna arija-langwa nakina.

27 Aburraja wurruwurrakwulyumide-ka warnumamalya narre-yuwarnuma wunalakina-kiya-manja arija-langwa. Aburrajukwaba wurrukwala wurridarringka narre-yuwarnuma akwa na-ngwadeyinuma lukwakwa naringirriyadinuma wurrakina. 28 N-errikerra eneja Jesus akwa ni-yengbina ayakwa wurrumurndakakinu-wa wurridarringka. “KarningiJirujalema kirridarringka,” ni-yama, “nara a-ngwaduma ngayuwa-langwa, umba wurruminu-ngwadijungwuna nungkwurra-langwa-langwa akwa wurriyukwayuwa nungkwurra-langwa-langwa. 29 Adinube-ka aburraja ke-yaminama warnumamalya, ‘Wurriyekirrerre-ka wurridarringka wurribina warningarijira-ma wurruburubura!’ ke-yaminama wurrakina-da.

30 “Akini-yada ngawa ke-yaminama ngarningka wurrakina, ‘Karukwa, enu-murndurrkwularrina yinijirra yamakumakwulyumida ngakwurruwa-wa, akwa ngarningka akenumurndak-abuwarrka yinijirra, nari-yada ambilyuma ngarniba ngarna amiyerra enena-manja angalya aduwaba,’ ke-yaminama wurrakina. 31 Kwuja, mama ningeningaba ningenumamalya ngayuwa umba nungkwurraja kirrirringkinama amurndakenena awurruwurrariya warneka wurrububungkawa bumini-ngekburakinama wurrakina aduwaba. Karri-ngekburakina-manja amurndakenena awurruwurrariya ngayuwa-manja ningeningaba-manja aduwaba, kembirra ambaka-murrumurra amandangwa karramini-ngekburakinama arija-langwa awurruwurrariya angwurra warniniyerriya-langwa warnumamalya wurrilyengma wurrakina-da,” ni-yama nakina Jesus

wurrumurndakakinu-wa wurridarringka-da.
32 Aburraja wurrumurndakibina wurrawinyamba narra-
wilyakama ngarningka wunambilyuma wunenungkwarba-
kiya wunuwurrariya-kiya, kajungwa warnik-ar•darri-yada
wunalakina aburnajukwaba Jesus aburrubukwurruwa.
33 Nuw-alilikenu...wa. Biya narr-akburrangarna arakba
angalya emikirra “Aringka-langwa-manja amadidira.” Biya
yakwujina ngawa nen-ar•dirranguma Jesus eka-manja na-
mambalinu-murrumanja. Akwa narralirrak-ar•dirranguma
aburnajukwaba wunalekbina wunuwurrariya-kiya
wunenungkwarba eka-manja, nuwilyaba nekbuda-langwa,
nuwilyaba nekalyarra-langwa umba Jesus wilyarra.
34 Eneja kembirra nu-buriyamina nakina Jesus
Neningikarrawaru-wa. “Ngangwa,” ni-yama, “wurramini-
yakuwabijina warna b-ar•dirrangu-mulangwa, mena
wurrikikamarra-baba ne-yamina-mulangwa,” ni-yama.
Aburraja wurrumurndakibina wurrawinyamba na-
malyangkeyinuma akumalyangka kajungwa karringa-
mangi-yada dibina dumbala Jesus-langwa. Biya kembirra
arija-langwa na-murnduweyinuma dakina.
35 Aburraja wurruwurrakwulyumida warnumamalya
nuw-alkilkayanguma yakwujina neni-rruburringkamurra
Jesus-uwa. Umba aburraja wurribina wurrububungkawa
nenu-marngkajuwama nakinu-wa wurrakina akwa ne-
yama, “Naka nenungkwarba nen-enibikama wurrukwala-
manja warnumamalya, kembirra eni-dirrirndiya
enabakiya-ba ajiringka-wa. Ni-likenuma yangkwurrangwa
nakina Neningikarrawara-langwa-na? Akwa nakine-ka
Neningikarrawara nu-wekbalyinuma amandangwa ena-
langwi-yada NuMejaya-na? Kembirra eni-dirrirndiya
akwa nara kembirra a-jungwuma nakina-da!” ne-yama
wurrakina-da.
36 Aburrajukwaba wurrawinyamba nenu-
marngkajuwama wurrakina nakinu-wa Jesus-da. Narru-
wilyakama ajirrkarnyerra amalyirra akwurena-langwa
enuwa-wa kajungwa kini-bekini-yada nakina. 37 Akwa
ne-yama wurrakina Jesus-uwa, “Ningkubungkawa
WarningiJudiya-langwa warnumamalya ningkakina-na!
Kembirra dirrirndiya arakba yadikina enena-wiya nari-
yada a-jungwuma ningkakina!” ne-yama wurrakina-da.
38 Umba ebina-wiya aburraja wurrakina wurrawinyamba
narr-akumarnuma ekirra karrawara eka-manja.
Ngalaja ne-yamama amurndakakina ayakwa nuw-
arrikarrijungwunuma, “Naka nenungkwarba Nubungkawa
WarningiJudiya-langwa warnumamalya,” ne-yamama
akina ayakwa.

39 Kembirra eneja nuwilyaba nenungkwarba n-alyilyaduma eka-manja akwudangwa Jesus-manja neni-rinjarrkama arakba Jesus-uwa nakina. “Neningikarrawara-langwa ningkakina NingkuMejaya-na!” ni-yama. “Kemba dirrirndiya angerriba ajiringka-wa akwa yik-enibikina yinalakena yinenumamalya-kiya yinajukwaba!” ni-yama nakina-da.

40 Eneja ni-yama ningka-langwa nenungkwarba enuwa-wa, “Yengminjada arakba! Miyambena-burra ningkakina nara e-yeliyuma n-engkirrikaja-mulangwa Neningikarrawara amurndakakina ayakwa nungkwa-langwa?” ni-yama. “Ngarrubukwurruwa akubuki-jungweyinama ngarrubukalakena, ngarrabu-lekbenu-mubaba wurrububungkawa ngarrubukididirrbura. 41 Yarrabu-wardenama awurrariya-langwa yi-yama-mulangwa yalakena yakuwa, akena naka eneja nenumamalya nara kini-yama awurrariya,” ni-yama nuwilyaba nuwurrariya nenungkwarba ningku-wa. 42 Kembirra ni-yama arakba Jesus-uwa nakina, “Jesus, ki-yakuwerribikina ngayuwa-wa akini-yada ngawa ku-bungkawadina-manja ningkakina,” ni-yama.

43 Eneja ni-yama Jesus enuwa-wa, “Amandangwa yirra-makinama, mema-manja mamawura yak-akburrangeyinama yalakena akwulyubena-manja angalya aduwaba Neningikarrawara-langwa-manja,” ni-yama nakina.

Jesus ni-jungwunu-mulangwa

44 Bi...ya ngalaja mamawura numu-wurduwurdanguma makina karrawaru-wa. Memerrkuwilyarra arakba makina, akena ngalaja alarrumur•da nuw-abuwarrka makina mamawura. Nara arakba kumu-larrkabarrakina makina. Alyarrngwalyilya wuburra ne-yamama ngalaja akina arakba angalya. Bi...ya numi-yaminjamama makine-ka mamawura yanda-langwa numu-larruwurada makina. 45 Ngalaja kembirra Jirujalema-manja Neningikarrawara-langwa-manja alikira arrawa yingi-ngkarrnguma dibina dumbala ying-anjalkalyilyaduma yingu-ngwurrkwarrngarnuma akawiyuwiyeba akwurdukwurda-manja angalya yakwujina. Wilyarra-langwa yingu-kuwarruma kembirra dakina-da.

46 Kembirra n-ardanga eneja Jesus. “Ngangwa,” ni-yama, “yirra-kwunama arakba nganyangwa ningenumawurrina nungkuwa-wa,” ni-yama. Biya nu-werrikarrnga arakba-da.

47 Umba eneja nubungkawa wurrawinyamba-langwa
ni-rringka-manja amurndakibina ne-yamama, neni-
yangmarngkwajuwa kembirra nakina Neningikarrawaru-
wa akwa ni-yama, “Nake-ka nenungkwarba amandangwa
nilyangmandukwuna-da!” ni-yama.
48 Aburraja wurrababurne-ka warnumamalya
wurribina nawurra-murndukwunuma yakwujina
warniki-rringki-yada Jesus nawurraki-lawurradina
angalyu-wa narri-rringka-mulangwa ebina ne-yama-
mulangwa. Biya namurndaki-ngajajungwunuma
yukwudukwuda-manja lukwakwa na-werrikawarriyadinu-
mubaba wurrakina. 49 Umba aburraja Jesus-
langwa warnumamalya nuw-alkilkayanguma ngawa
neni-rringkama engka-langwa wurrakina Jesus-uwa.
Wurrukwala wurrakina wurridarringka nawurraki-likenu-
murrumurra Jesus-manja Keliliya-langwa akwa Jirujalemu-
wa. Wurrababurna-langwa nuw-alkayanguma engka-
langwa akwa neni-rringkama wurrakina enuwa-wa.

Nen-akumarnu-mulangwa Jesus nenumadangkwa
medirra-manja

50-51 Eneja nuwilyaba nenungkwarba nenimikirra
Jawijiba neningaba nakina nilyangmandukwuna.
NeningiJudiya nubungkawa nakina, umba Arumudiya
ena-langwa angalya. Nara keni-ngayindanga neniki-
jungwangena Jesus nakina nenungkwarba, umba
n-embimbirrarinuma kinu-bungkawadina-murruwa
Neningikarrawara nakina. Mama wurrukwala
wurrububungkawa neni-ngayindanguma neniku-wardi-
yada Jesus, umba nakina Jawijiba nenuminu-waranguma.
52 Biya ni-likena nubungkawu-wa arakba Balidu-
wa. Neni-yendabena nakina-manja kajungwa neniki-
rndirrki-yada nakina nenumadangkwa Jesus. Eneja ni-
lyangkuwama kembirra Balida. Nakine-ka kembirra
ni-lawurradina arakba Jawijiba n-ambilyu-murruwa
Jesus. 53 Biya neni-larrijuwa nenumadangkwa Jesus,
akwa nen-eyukumurndanga dumbala-murra akwa nenu-
wilyaka engku-wa menikaduwa-wa medirra. Ebina-
wiya makina aburraja wurrukwala warnungkwarba
na-mungkadinumurra malarra-langwa, akena nara
ambaka karr-akumarna warninikijungwa makina-manja.
54 Makine-ka mamawura Buradi akina. Kembirra
akwudangwa mibina mamawura Jebuda, mena mamawura
mamuk-awiyebi-yada arakba makina.

55 Umba aburraja wurrumurndakibina wurridarringka
na-likenu-murrumurra Jesus-manja Keliliya-langwa

akwa Jirujalemu-wa na-likenuma wurrakina Jawijiba-manja medirra-wa aburrajukwaba. Narruma-rringkama kembirra makina medirra akwa ngarningka narri-rringkama angalya nen-akumarnu-murrumanja Jesus nenumadangkwa medirra-manja arrawa. 56 Biya na-lawurradina arakba angalyu-wa, akwa narru-manguma adinakba bungabungwa amalyirra akwa engburingka amangwarra karr-akumurni-yada Jesus-langwa-manja nenumadangkwa ambaki-yada wurrakina. Biya na-ngwanjinuma arakba wurrakina Jebuda-manja, ebina-langwiya ayakwa eningarumuruma Neningikarrawara-langwa-da.

24

Murn•debirra-langwa medirra

1 Bi...ya Jandi arakba akina buwa-wiya. Biya wurrumurndakibina wurridarringka na-likenuma medirra-wa narruma-wilyakama mibina mirrijina. Wurrubukalakina wurrubukidarringka nabuki-likenuma makinu-wa medirra warnimikirra Meri DadinguMakidala iya Jawena akwa duwilyaba dingka Meri Jaminja-langwa dirndenikba. Wurrubukalakina-bina akwa ngawa wurrukwala wurridarringka aburrajukwaba namurndaki-likenuma wurrakina aburruwa. 2 Biya narrum-akburranga-manja makina medirra wurrakina, nuw-andeya akena aburraja wurrukwala warnumamalya narri-rnjirrkwajuwama akina arakba adirrungwarna angwarnda ebina narruma-ngwurrkididanguma. 3 Kembirra nuw-awiyebeyina medirra-wa, akena nara ken-akburrangarna nenumadangkwa Nubungkawa Jesus arrawa-da.

4 Biya nuw-alkayanguma ambaka medirra-manja. Na-minandabumeyinuma angwurra wurrakina. Nuw-alkayangu-manja yakwujina ngawa wurrakina wurri-darringka, aburnaja wunambilyuma wunenungkwarba-kiya neni-jadingama adirrariyaba nen-alkayanguma yakwujina aburruwa-manja akwudangwa. Nen-awiyebeyinuma wunalakina dukwulyadada dumbala yingu-kwulyarriyinuma. 5 Wurrakine-ka wurridarringka nuw-arndirndadinuma nuw-akbar•danguma angwurra akwa nuw-abuluwendijaja wurrakina ajiringka-wa-da.

Aburnaja neni-yama wunalakina aburruwa-wa, “Miyambena-burra kirr-aburangkinama yelakwa kirrakina nenibu-wa nenungkwarba warninikijungwa-langwa-manja angalya? 6 Nara arakba nibina yelakwa. Umba eneja

Neningikarraware-ka nen-enibikama nakina arakba-da. Wi-yakuwerribikaja ebina Jesus-langwa ayakwa ni-yengbinuma nungkwurruwa-wa ebina-wiya n-ambilyu-wiya nakina Keliliya-manja. 7 Eneja ni-yamama nakina, ‘Wurrukwala warnungkwarba kabu-menama ngayuwa ningibina-murrada ningu-rukwularrinuma enena-manja angalya. Kabu-menama karra-kwunama warniniyerriya-wa warnumamalya. Kembirra aburraja kab-ar•dirrenama ngayuwa eka-manja ka-mambalina-murrumanja. Umba mabiyakarbiya-manja mamawura k-enibudinama ki-jungwuna-murrada ngayuwa,’ ni-yamama,” neni-yama wunalakina wunenungkwarba-kiya wurrumurndakakinu-wa wurridarringka-da.

8 Aburraja nuw-engkirrikenuma akwa narru-marngkirringkama wurrakina ebinu-wa ayakwa ni-yengbinu-murruwa Jesus adinuba-wiya. 9-10 Biya narruma-lalika mibina medirra akwa na-lawurradina arakba angalyu-wa. Biya narra-makama amurndakibina ne-yama-mulangwa akina Jesus-langwa-manja warnikabubur-rakiyuwa wurrumemberrkwa wurruwilyaba-manja, akwa ngawa wurrukwala-manja warnumamalya Jesus-langwa aburrajukwaba.

11 Akena nuw-engkirrika-manja aburraja wurrakina warnikilarrkilarrka amurndakakina ayakwa aburra-langwa, narra-minikalyikama ebina. Wuburre-ka enubuwakida ayakwa ne-yamama akina aburra-langwa. 12 Umba nu-mirajanga arakba eneja Bida akwa n-angkarra mibinu-wa medirra nakina. Biya num-akburranga arakba. N-abuluwendinga n-andirrarina. Nanga-rringka dumbala yimbukwa, nara akwala. Kembirra arakba ni-lawurrada angalyu-wa enejukwaba nu-minandabumeyinuma ni-yakikbijanginuma angwurra nakina Bida-da.

Wunenungkwarba-kiya neni-likenu-mulangwa Emeyiju-wa

13 Mibina-manja ngawa mamawura Jesus n-enibudu-manja, aburnaja wunambilyuma-kiya wunenikabuburrakiyuwa ena-langwa neni-likenuma wunalakina Jirujalema-langwa angerriba awilyabu-wa angalya emikirra Emeyija. Akine-ka angalya Emeyija awarrngkuwilyikerra akina. Biya neni-likenu-manja mamurukwa-langwiya wunalakina, 14 neni-lyelyimbukweyinuma ababurna-langwa ne-yama-mulangwa akina. 15 Neni-lyelyimbukweyinu-manja lukwakwa, kembirra eneja Jesus n-akwudangwukajungwa aburnuwa-manja akwudangwa. Biya nabuki-likena

arakba aburrubukwurruwa mamurukwa-langwiya.
16 Neni-rringkame-ka wunalakina Jesus akena nen-
angkungkuwabijuwame-ka nakina, nara kenu-mumiringka
wunalakina Jesus nakina-da.

17 Eneja Jesus ni-yama, “Amiyambena ayakwa
kini-lyelyelyimbukweyinama kinalakina kini-
yengbiyengbinama lukwakwa?” ni-yama.

Aburnaja nenu-ngwanja arakba wunalakina, akena
wunuwerrikawarriya-kiye-ka akwa nen-arrirriyadinuma
wunenumukwurra-kiya ngawa. 18 Biya nuwilyaba nen-
imikirra Kiliyubeja ni-yama nakina Jesus-uwa, “Mena
Jirujalema-manja ningkakina ningk-ambilyuma nungkuwa
akwa kembirra ningkeningbala ayakwa ningkakina? Umba
aburraja wurrababurne-ka warnumamalya warningma
umba nungkuwa yimbukwa ningkuwilyaba-ma ningken-
ingbala akina-na!” ni-yama nakina.

19 “Amiyambena ayakwa?” ni-yama eneja Jesus.

“Kada. Jesus NeningiNejirida nen-ar•dirrangu-
mulangwa nakina akwa ni-jungwunu-mulangwa
mingki-yada nakina-da,” neni-yama wunalakina.
“Nakine-ka nenungkwarba Neningikarrawara-langwa
nenikumakumaka ayakwa nakina. Ngalaja engbingbuda
warka amurndakibina nu-war•dangu-mulangwa akwa
engbingbuda ayakwa ni-yengbinu-mulangwa ngarraku-
wilyakajuwama amurndakakina Neningikarrawara-
langwa nenu-werrungwur•dangu-mulangwa nakina.
Aburrajukwaba wurrababurna-langwa warnumamalya
nenu-werrungwur•danguma nakina. 20 Akena aburraja
ngakwurra-langwa wurrarumuruma WurruMinida
warnungkwarba akwa ngawa ngakwurra-langwa
wurrububungkawa nenu-kwama nakina Jesus Balidu-
wa kajungwa ena-langwa wurrawinyamba warniku-
wardi-yada nakina-da. Wurrakine-ka kembirra nen-
ar•dirranguma arakba eka-manja na-mambalinu-
murrumanja-da. 21 Yirraja yirri-lyangkiyamama, ‘Dukwa
nakina-bina nibina keni-larrkajama Neningikarrawara
nenik-enjungwurri-yada NgarningiYijireyila ngarnuma-
malya,’ yirri-yamama. Akena nara-da. Akwa ngarningka
ena engka. Mabiyakarbiya arakba mamawura nakina
ni-jungwunuma yanda-langwa aduwaba.

22-23 “Aburraja wurrukwale-ka wurridarringka yirra-
langwa na-likenuma wurrakina buwa-wiya medirra-
wa, akena nara ken-akburrangarna nenumadangkwa.
Biya na-lawurradinuma wurrakina yirruwa-wa akwa ne-
yama, ‘Yirralirraki-rringkama yarna wunambilyuma-kiya

wunenikumamurikaja Neningikarrawara-langwa nen-abilyerrikajungwunuma yirruwa-manja. Umba yirrabu-makama wunalakina n-enibudu-mulangwa arakba nakina Jesus,' ne-yama wurrakina wurridarringka. Yirraja kembirra yirri-yakikbijangeyinume-ka akina-langwa ayakwa n-enibudu-mulangwa Jesus yirrakina. 24 Umba aburrajukwaba wurrukwala warnungkwarba yirra-langwa na-likenuma medirra-wa. Biya amandangwa narruma-rringkama wurrakina mibina medirra meyebirra, amurndakakina-langwiya-bina ayakwa wurridarringka-langwa ne-yengbinuma-da. Akena nara keni-rringka nakina Jesus-da," neni-yama wunalakina Jesus-uwa-da.

25 Kembirra ni-yama eneja Jesus wunalakina-kiya-wa, "Kineningbala-kiya-burra kinalakena Neningikarrawara-langwa ayakwa nuw-arrikarrijungwunuma jurra-manja? Nara ambaka yikin-eningmidina alyangmandukwuna akina-na? Muwurrariye-ka mangma nungkwurna-langwa. 26 Nungkwurnuwa yikin-eningmidinuma nakina NuMejaya neniki-larrka-langwa Neningikarrawara yangkwurrangwa nungkwurruwa-wa, neniki-lyandi-yada nakina nara-wiya Neningikarrawara a-bungkawakama nakina-da," ni-yama Jesus aburnuwa-wa-da.

27 Biya nenu-wilyakajuwama Jesus wunalakina-kiya-manja ababurna-langwa ayakwa ena-langwa-langwa nuw-arrikarrijungwunu-mulangwa arakburakba-kiya-wiya Neningikarrawara-langwa-manja jurra. Nenu-makama Mawijija-langwa ayakwa akwa ngarningka akwala warnikumakumaka-langwa ayakwa Neningikarrawara-langwa.

28 Biya kembirra akwudangwa arakba nabuki-likena nabuk-akwudangwukajungwuna Emeyiju-wa. Umba Jesus kinu-warrukwajungwuni-yada ngawa narrijinungkwa kini-likeni-yada nakina, 29 akena nenu-murndurrkwa wunalakina-kiya. Neni-yama wunalakina, "Ambilya yelakwa yinuwa-manja," neni-yama. "Arngkidarrba arakba ena ka-larrumur•duma," neni-yama.

Eneja kembirra n-awiyebena nakina Jesus aburna-langwu-wa alikira arrawu-wa akwa n-ambilya aburnuwa-manja yakwujina. 30 Biya n-ambarringa nakina aningi-yada arakba akwa ni-rndarrka damba akwa neni-yangmarngkwajuwa Neningikarrawaru-wa akina-langwa. Biya kembirra ni-ngkarrngarna akina damba akwa nenu-kwa. 31 Ngalaja kembirra numu-rngbala menba aburna-langwa, akwa kembirra nenu-mumiringka arakba-da, akena eneja nu-marngkilyumada arakba Jesus nakina-da.

32 Aburnaja nenu-makijeyina wunalakina akwa neni-
yama, “Yu-werringekburadinume-ka yalakena ni-yengbinu-
mulangwa nakina Jesus yakuwa-wa lukwakwa, akini-yada
ngarrubuki-likenu-manja yangkwurrangwa mamurukwa-
langwiya. Yu-werringekburadinuma yarrenu-wilyakajuwa-
mulangwa amurndakibina Neningikarrawara-langwa
ayakwa nuw-arrikarrijungwununa,” neni-yama.
33 Biya arngkawura-wiya nenilirraku-warumajungwa
wunalakina akwa neni-lawurradina arakba Jirujalemu-
wa. Biya narr-akburranga wurrumurndakibina Jesus-
langwa warnikabuburrakiyuwa wurrumemberrkwa wur-
ruwilyaba. Aburraja nawurra-murndukwununa wur-
rakina akwa ngarningka wurrukwala Jesus-langwa war-
numamalya aburruwa. 34 Biya namurndaki-yama, “N-
enibuduma amandangwa Nubungkawa! Ni-jadingame-ka
Jayumuna-manja nakina-da!” ne-yama wurrumurndakak-
ina warnumamalya-da.
35 Kembirra aburnamba-langwa Kiliyubeja-kiya narra-
makama ayakwa nabuk-akburranganju-mulangwa Jesus
mulikilikarrkuwilyarra mamurukwa, akwa ebina ayakwa
ni-yengbinu-mulangwa Jesus Neningikarrawara-langwa-
langwa akwa ngarningka nenu-mumiringka-mulangwa wu-
nalakina ni-ngkarrngarnu-manja ebina damba nakina
Jesus-da.

N-abilyerrikajungwunu-mulangwa Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa

36 Kembirra neni-yengbinu-wiya wunalakina
wunenikabuburrakiyuwa-kiya, adirrariyaba ni-jadinga
eneja Nubungkawa Jesus wurruwurrakuwilyarra. Ni-yama
aburruwa-wa, “Yilyurrkwa yukwudukwuda wurr-ambilya,”
ni-yama.
37 Akena aburraja warnikabuburrakiyuwa ena-
langwa nuw-arndirndadinume-ka wurrakina akwa nuw-
akbar•duma angwurra. Wurramukwa-bu namurndaki-
yama wurrakina. 38 Eneja Jesus ni-yama aburruwa-
wa, “Miyambena-burra kirr-akbar•denama karna?
Umba ngarningka mena-burra yirru-minikalyikinama?
39 Yirrumini-rringka alakena ayarrka-kiya akwa alika-kiya
nganyangwa. Ngayuwe-ka ningena ningenumamalya!
Yirru-minjirrkilyingina ningenumadangkwa nganyangwa
kajungwa yik-eningmidini-yada amandangwa ningena
ngayuwa. Yirri-rringkinama karna ningenumadangkwa
iya ningenumadidira. Nara wurramukwa a-
wilyakuma wurrakina adidira iya amadangkwa,

kembirra ningeningamukwa-ma umba ningenumamalya amandangwa ningena," ni-yama Jesus aburruwa-wa-da.

40 Biya kembirra nenu-mukangbijuwa arakba Jesus ayarrka akwa alika ena-langwa. 41 Aburraja kembirra ne-yekirrerriduma arakba. Akena na-minandabumeyinuma ngawa wurrumarngkeningbala-wiya-baba ambaka wurrakina. Ni-yama kembirra eneja Jesus aburruwa-wa, "Akina aninga k-alyubarini-yada ngayuwa?" 42 Aburraja nenukwa akwalya awalyuwa. 43 Biya neni-rringka kembirra wurrakina n-alyubarinuma nakina-da.

44 Eneja ni-yama nakina Jesus, "Yirri-rringkama arakba ngayuwa ning-enibuduma amandangwa ningijungwu-murrada. Akina-bina ngarra-makama ebinawiya ngarri-yakeyinu-wiya ngarna ngarruwurrakawurama. Arakburakba-kiya-wiya aburraja Mawijija akwa ngawa wurrumurndakibina warnikumakumaka ayakwa Neningikarrawara-langwa ne-yengbinuma ayakwa ngayuwa-langwa wurrakina. Akwa ngawa wurrumurndakibina warnumamalya wurribina narrarrikarranguma emeba Neningikarrawara-langwalangwa warniki-yangmarngkwaji-yada Neningikarrawara aburrajukwaba ne-yengbinuma ayakwa ngayuwalangwa. Ababurna-langwe-ka ayakwa amurndakibina ne-yengbinuma wurrakina na-lyangmandukwunadinumeka kembirra akina, mena Neningikarrawara nilyangkuwerribikajungwunu-mubaba nakina-da," ni-yama Jesus wurrumurndakakina-murru-wa-da.

45 Biya neni-dirrburakama nakina Jesus wurrakinuwa warnikabuburrakiyuwa ena-langwa kajungwa karru-mumiringkini-yada Neningikarrawara-langwa ayakwa. 46 Biya ni-yama, "Enene-ka ayakwa nuwarrikarrijungwunuma akina. Ne-yamama akina,

'Neniki-lyandi-yada nakina NuMejaya, akwa neniki-jungwiyada nakina akwa ngarningka mabiyakarbiya-manja mamawura nenik-enibuda-langwa nakina,'

ne-yamama akina ayakwa. 47 Aburraja Neningikarrawaralangwa warnumamalya karra-makinama wurrukwalamanja warnumamalya akina ayakwa NuMejaya-langwalangwa engka-manja iya engka-manja angalya. Adinubawiya Jirujalema-manja bi...ya kembirra ababurnamanja angalya karra-makinama wurrababurna-manja warnumamalya akina ayakwa. Karra-makinama warnumamalya-manja kajungwa warniki-larrngkuwurriyada ebina awurruwurrariya aburra-langwa ne-yamamulangwa akwa ngawa warnikumini-yarrkuwaraki-

yada ayakwa Neningikarrawara-langwa, kajungwa Neningikarrawara arrkala kenumini-yakuwabijini-yada ebina nakina awurruwurrariya ne-yama-mulangwa wurrakina-da. 48 Umba nungkwurraja kirrakina karnikabuburrakiyuwa nganyangwa karningma karna ababurna-langwa ne-yama-mulangwa akina enena-manja angalya, mena kirri-rringka-mubaba nungkwurra-langwa-murra menba akina. Kembirra aminakina-langwa nungkwurruwa-bine-ka yika-makinama wurrukwala-manja warnumamalya ababurna-langwa kirri-rringka-mulangwa akwa ngawa kirr-engkirrikenu-mulangwa kirrakina.

49 “Nungwarrke-ka nakina kirreni-yarrkakumarnuma ena-langwa ayakwa yiku-mena-mulangwa kirrakina Amawurrina ena-langwa. Kembirra ngayuwe-ka-bina ki-larrkajama akina Amawurrina nungkwurruwa-wa. Umba nungkwurraja karna yik-ambilyama yelakwa Jirujalema-manja, yik-embirrarinama Amawurrina Neningikarrawara-langwa ka-dirrirnda-murruwa engbuda akina, akwa yikaki-lyingina-murruwa nungkwurruwa-manja akina-da,” ni-yama nakina Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa-da.

Jesus ni-lawurradinu-mulangwa angubina-wa Nungwenikba-wa

50 Biya ni-jerrukwa-manja nakina Jesus amurndakakina ayakwa, nenu-wilyakama wurrumurndakakina warnikabuburrakiyuwa ena-langwa Jirujalema-langwa akwa angerriba akwudangwa Bediniyu-wa. Kembirra yakwujina ngawa n-alkayijuwa ayarrka ena-langwa karrawaru-wa akwa ni-yengbinuma eningaba ayakwa kajungwa eningaba ka-ngekburakajungwuni-yada aburra-langwa. 51 Biya ni-yengbinu-wiya ambaka nakina ayakwa, nuw-errbalina arakba nakina Jesus aburruwa-langwa, biya ni-rukwilyumada arakba angubina-wa nakina-da.

52 Aburraja kembirra warnikabuburrakiyuwa ena-langwa neni-yangmarngkwajuwa nakina Jesus biya na-lawurradina arakba wurrakina Jirujalemu-wa. Nu-ngwurrkbalinuma angwurra yukwudukwuda aburra-langwa. 53 Biya yadikina Neningikarrawara-langwa-manja angalya Jirujalema-manja nuw-ambilyuma ngawa wurrakina. Neni-yangmiyangmarngkwajuwame-ka Neningikarrawaru-wa yakwujina wurrakina-da.

Ena-bu ngawa-da.

Janjana

Nibina-murrada ngarrenuminabilyerrika-mulangwa Neningikarrawara ngakwurra-langwi-yada

1 Adinu...ba-wiya arakburakba-kiya-wiya nambilyumurra eneja nakina Jesus Christ nibina ngarrenuminabilyerrikama nabuwarrukwajungwunu-mulangwa Neningikarrawara ngakwurruwa-langwa. Nara-wiya ambaka nakina Neningikarrawara kiningekburaka amurndakenena angubina iya angalya, akini-yada ngawa nakina-murrada nambilyumurra arakba Neningikarrawara-manja. Biya nakina-murrada akwa Neningikarrawara wunalakina wunididirrbura-kiya ngawa-da.

2 A...rakba-wiye-ka adinu...ba-wiya nambilyuma nakina-murrada Neningikarrawara-manja. 3 Eneja nakina Neningikarrawara ningekburakama angubina-murriya iya angalya-murriya iya warnumamalya akwa enejukwaba nakina-murrada ningekburakama amurndakenena nenungwunyirrkwajuwama wunalakina wunididirrbura. Angkwulyumida-langwa aduwaba ngakwurraja ngarrirringkinama ngarna ngarnumamalya, wunalakina neningekburakama nakina-murrada ngawa akwa Neningikarrawara.

4 Nakine-ka kenuminabilyerrikinama nabuwarrukwajungwunu-mulangwa Neningikarrawara warnumamalya-langwa akwa kenenibikinama warningangkawura wurrakina. Wuburra-kiya wurrakina nenuminabarrakajinama bajananga alarrumur.da-manja warnumamalya-langwa warnikirringki-yada dirrbura, ngalaja ena-langwa ayakwa nuwabilyerridinuma warnikumiringki-yada ngawa dirrbura enuwa-langwa. 5 Wuburra-kiya bajananga ebina nuwabarrakajinama ngawa akina-manja alarrumur.da, nakina-murrada-bina ngawa niyaminjamama nenuminabilyerrikama Neningikarrawara warnumamalya-langwa. Aburraja wurrukwala narrumadidanguma aburra-langwa mada akena wurrakina-murrada ngawa nara kenungwanjajuwa nakina kenuminabilyerrika nabuwarrukwajungwunu-mulangwa Neningikarrawara wurrukwala-langwa.

6 Umba eneja nakina Neningikarrawara nenilarrkama nuwilyaba nenungkwarba enenu-wa angalya. Nenimikirra

nakina Janjana. 7 Biya nilikenuma nakina ngarnumamalyuwa nenikumaki-yada amamalya alyangmandukwuna ayakwa Jesus-langwa nibina-langwa nenimkirra Nenikilarrkabarraka. Biya ngarrenumakama ayakwa kajungwa ngarrababurna-langwa ngarnumamalya akuwerrikambilyi-yada nakinu-wa Nenikilarrkabarraka. 8 Nare-ka nakina Janjana Nenikilarrkabarraka umba nibina nenilarrkama Neningikarrawara yangkwurrangwa nenikuminiyengbi-yada ayakwa nakina-langwa Nenikilarrkabarraka. 9 Nakina Nenikilarrkabarraka niyirrbiyirrba ngawa niyengbiyengbinama alyangmandukwuna ayakwa akwa nilikenuma ngarnumamalyuwa kajungwa kuwabilyerridini-yada ena-langwa ayakwa ngarnikumuringki-yada ngawa dirrbura Neningikarrawara-langwa ngarrumurndakeyina.

10 Aburnaja wunalakina nakina-murrada akwa Neningikarrawara neningekburakama ababurna-langwa. Biya nakina-murrada ngawa nilikenuma yangkwurrangwa enenu-wa angalya, biya ngarnumamalya-manja arakba nambilyuma nakina. Akena nara ngakwurraja akinumumiringka. 11 Nilikenuma nakina ena-langwuwa ngarnumamalya NgarningiJudiya, akena ngarruwaranguma ngarrakina, nara akiningayindanga. 12 Umba aburraja wurrukwala warnumamalya neningayindanguma nakina, nara kawaranga umba nawerrikambilyuma enuwa-manja. Kembirra niyamama wurrumurndakibinamanja warnumamalya nawerrikambilyu-murrumanja enuwa-wa, “Amandangwe-ka Neningikarrawara-langwa kirriyukwayuwa yikiyamini-yada kirrakina,” niyamama nakina-murrada. 13 Akena aburraja wurrakina wurriyukwayuwa, nara keyama karukwularrina wuburra wurrakina narrarrangbinama wurrangariya, akwa nara wurrirndarringba akwa wurrungwarringba karrarukwularrijuwa wurrakina, umba eneja nakine-ka Neningikarrawara, nakina-bina nenirukwularrijuwama ena-langwi-yada wurriyukwayuwa.

14 Umba eneja nibina-murrada ngarrenuminabilyerrikama nabuwarrukwajungwunu-mulangwa Neningikarrawara ngakwurruwa-langwa, nenumamalyidinuma nakina wuburra ngakwurruwa. Nirukwularruma nuwilyakama amadangkwa iya adidira akwa kembirra nambilyuma yelakwa yirriyakeyinuma yarnumamalyamanja. Numinababurna akwulyelyingma numarngkirre-ka nakina akwa niyirrbiyirrba ngawa niyengbiyengbinuma alyangmandukwuna ayakwa. Yirraja yirruwa yinirringkama nakina narrubuda nukwulyubena

nilyengma, nibina nuwilyaba-ma Nenikuwenikba nilikenuma angaluba ena-langwa-langwa Nungwenikba akwa yangkwurrangwa.

15 Umba eneja nakina Janjana nenumakama alyangmandakwuna ayakwa ena-langwa-langwa warnumamalyu-wa akwa niyama, “Naka-langwa-bina nibina ngarramakama ngayuwa. Ningiyamama, ‘Nakina kinarijidinama kinilikajama ngayuwa-manja arija-langwa nubukwaya. Narumeka nilyengma nakina nenumamalya umba nganja ningabakiya ningena mena nakina neningadinakba arakba nambilyuma nara-wiya ngayuwa kirukwularrina,’ ningiyamama,” niyama nakina Janjana.

16 Numinababurna akwulyelyingma ena-langwa akwa numarngkirra, kembirra arakba niyamama eningaba ngakwurruwa-manja ngarrababurna-manja akwa niyaminjaminama ngawa aduwaba-da. 17 Eneja nakina Neningikarrawara nenukwama eningarumuruma ayakwa ena-langwa nakinu-wa Mawijija. Akena nenilarrka-manja Jesus Christ nenikenumamalyidi-yada, eneja kembirra ngarrenuwilyakajuwama nilyelyingminu-mulangwa numarngkirradinu-mulangwa ngakwurruwa-manja akwa niyengbiyengbinu-mulangwa alyangmandukwuna ayakwa. 18 Nare-ka aburraja warningerribirra warnumamalya kenirringka-langwa nakina Neningikarrawara. Umba eneja yimbukwa Nenikuwenikba ena-langwa nenirringkama nakina, mena wunididirrbura-kiya wunalakina akwa nenarndakilyangbadama Nungwenikba-manja. Kembirra Nenikuwenikba ngarrenuminabilyerrikama nabuwarrukwajungwunu-mulangwa Nungwenikba ngakwurruwa-langwa ngarnikeningmidi-yada.

Janjana nibina Nenikumingekingambaja nenumakamulangwa ayakwa warnumamalya-manja Jesus-langwa

19 Aburraja WarningiJudiya wurrububungkawa narralarrka wurrumurndakakina WurruMinida warnungkwarba iya WurruBarija warnungkwarba akwa wurribina warnungkwarba nawar.duwar.danguma warka Neningikarrawara-langwa-manja angalya angaluba Jirujalema-langwa akwa angerriba nambilyu-murruwa Janjana kajungwa warnikiyengkilabi-yada enuwa-wa ayakwa. Biya nenirringka-manja wurrakina Janjana, neyama enuwa-wa, “Ningkumiyambena ningkena ningkenumamalya?”

20 Eneja Janjana nara kinuwaranga umba nenuminilawurrakaja ayakwa dirrbura aburruwa-wa akwa niyama nakina, “Nara ngayuwa ningena ningibina kenuminijiraba

kenijirrkumarna amalyirra Neningikarrawara ningeningadinuba-wiya ningeningadinakba," niyama Janjana.

21 Biya, "Ningkumiyambena kembirra ningkena? Elaya-na?" neyama wurrakina. Eneja niyama Janjana, "Nara ngayuwa ningena Elaya." "Umba ningkumiyambena-na? Jerriya ningkakina ningkibina ningkingka-dangwa Neningikarrawara-langwa ningkenikumakumaka ayakwa nibina nenikilarrka ambaka-murra?" neyama wurrakina. Eneja niyama ngawa, "Nara!"

22 Kembirra aburraja neyama enuwa-wa, "Yir-rumaka arakba! Ningkumiyambena ningkakina? Aba yikilawurrakaji-yada ayakwa angerriba wurrumurndakibinu-wa warnungkwarba wurribina yirrabularrkenu-murruwa yirruwa. Kembirra yengbijajungwuna ningkumiyambena ningkenimikirra!" neyama wurrakina Janjanu-wa.

23 Eneja niyama Janjana, "Arakburakba-kiya-wiya niya-mama nakina Ajaya, 'Nuwilyaba nenumamalya nardird-enama nakina alarrkingburingka-langwa angalya nara-murrilangwa alikira. Enena kembirra ayakwa ena-langwada: Wurrumadirrburakina mamurukwa kirrakina kajungwa nenikiliki-yada nakina Nubungkawa makina-manja,' niyamama nakina Ajaya. Ningakina-bina ngayuwa ningibina ningardirdanguma ningenumamalya-da! Kem-birra ningena arakba-da!" niyama Janjana aburruwa-wa.✡ 24-25 Aburraja WurruBarija warnungkwarba neyama enuwa-wa, "Nara ningkakina ningkibina kenijirrkumarna Neningikarrawara ningkeningadinuba-wiya akwa nara ningkakina Elaya akwa nara ningkakina ningkibina Neningikarrawara-langwa ningkenikumakumaka ayakwa, umba miyambena-burra ningkena kembirra ningkar-ramingekingambajinama warnumamalya?" neyama wur-rakina.

26 Eneja niyama Janjana wurrumurndakakinu-wa warnungkwarba, "Akungwa-murra ngayuwa ningena ningarramingekingambajinama warnumamalya umba wurruwilyaba warna ngarningka yelakwa warnumamalya nuwambilyama karningbala ambaka nungkwurruwa. 27 Nakina-bina nibina nenikilika ambaka-murrumurra arija-langwa ngayuwa-manja-da. Akena ngayuwa ningena ningeningeningaba-ma ningenikuwar.da-langwa ena-langwa warka akwa ningenikaburawaka-langwa ena-langwa eningalika," niyama nakina Janjana aburruwa-wa.

✡ **1:23** Ajaya 40:3

28 Akina-bina angalya Bediniya neyengbeyinu-
murrumanja amurndakakina ayakwa Janjana
akwa wurrumurndakakina warnungkwarba, ebina
alyengmilyengma-langwa adalyuma emikirra Jardina,
nambilyu-murrumanja Janjana nenumingekingambajuwa-
murrumanja warnumamalya. Janjana niyengbinu-
mulangwa ayakwa Jesus-langwa-langwa.

29 Mingka-wiya mamawura Janjana nenirringka nakina
Jesus nilikenuma enuwa-wa akwa niyama ena-langwu-
wa warnumamalya, “Kwurruwa! Kwuja! Wunir-
ringka nangaba nenungkwarba! Neningikarrawara-langwa
nakina. Nakaka-bina wuburra ebina jiba narruwarduwar-
dangumurra niyaminama. Naka-bina ngarnikuminuwurri-
yada awurruwurrariya ngakwurra-langwa-da!

30 “Akiyadibina-wiya ningiyamama ngayuwa ngarra-
makama, ‘Nuwilyaba nenungkwarba nubukwaya yangk-
wurrangwa kinilikajama kinarijidinama arija-langwa. Ak-
ena narume-ka nilyengma nakina umba ningaba-kiya
ningena mena neningadinakba arakba nambilyumurra
nara-wiya ngayuwa kirukwularrina nganjukwaba,’ ningiya-
mama ningibina adinakba-kiya. Kembirra naka-bina-da
ngarramaka-murrada-da!

31 “Akini-yada ngawa ningiyengbinu-manja
amurndakakina ayakwa ngayuwa, ningeningbale-ka
nganjukwaba nakina-langwa nenungkwarba. Mama
ningeningbala nakina umba ningilikenuma ngayuwa
yangkwurrangwa ningenikumingekingambaji-yada
akungwa-murra nungkwurruwa-wa KarningiYijireyilu-
wa karnumamalya, karnikeningmidi-yada nakina-
langwa aduwaba,” niyama nakina Janjana ena-langwu-
wa warnumamalya. 32-33 Kembirra niyama nakina
nenumakamurra, “Ningeningbale-ka nganjukwaba nakina
umba ebina-wiya Neningikarrawara nginilarrkama
ningenikumingekingambaji-yada karnumamalya karna,
akwa niyamama nakina Neningikarrawara ngayuwa-
wa, ‘Kinirringkinama nungkuwa Nenumawurrina
kinijadenama kinidirrirndama akwa kinambarrinama
nuwilyaba-manja nenungkwarba. Nakina-bina
nenungkwarba nenikuminilyangburrukwaji-yada
Nungwurriyaka Nenumawurrina nungkwurra-langwa
yukwudukwuda,’ niyamama Neningikarrawara ngayuwa-
manja. Kembirra amandangwa ningenirringke-ka
Nenumawurrina nijadinga abalkaya-langwa, biya
nidirrirnda numurndamurndirra namburringa arakba
nibina-manja nenungkwarba, ningeningbala-wiya

nganjukwaba nakina. Wuburra laka dimirra ambaka-langwa yingambarrinama, niyamama enejukwaba Nenumawurrina nakina, nambarrinuma nibina-manja nenungkwarba. Ningeningbale-ka amandangwa nakina, 34 umba nganyangwa-murra menba ningenirringkame-ka nakina Nenumawurrina. Kembirra ngarramakinama ningena nakina nenungkwarba Neningikarrawara-langwa Nenikuwenikba nakina-da!" niyama Janjana ena-langwu-wa warnumamalya.

Wuneningadinuba-wiya nenaburrakiyuwarnu-mulangwa Jesus-manja

35 Mingka-wiya mamawura Janjana nenumingekingambajuwa-mulangwa Jesus, enuwa Janjana akwa wunambilyuma wunenikabuburrakiyuwa ena-langwa nabukalkilkayanguma akwiyakbidjina adalyuma emikirra Jardina. 36 Biya nenirringka Jesus nakina nalilikena yakwujina. Biya niyama Janjana wunalakina-kiya-wa, "Kwurnuwa! Kwuja! Wunirringka nangaba nenungkwarba! Neningikarrawara-langwa nakina! Wuburra jiba niyaminama," niyama.

37 Kembirra aburnaja wunalakina wunenikabubur-rakiyuwa Janjana-langwa nenengkirrikena nakina niyengbinuma ayakwa. Kembirra nenilalika nakina Janjana umba nenilikena wunalakina neniyuwarna Jesusuwa.

38 Eneja nerrikerra nakina Jesus akwa nenirringka wunalakina neniyuwarnuma enuwa-manja akwa niyama, "Miyambena kinandiyama kinalakina?" Aburnaja neniyama, "Rebaya, nga-manja ningkena ningkumungkumungkwulama?" neniyama. Akine-ka ekirra Rebaya neyaminama "Nenikakakirumaka."

39 Eneja niyama, "Kwa, ngarrubukwurruwa ngar-rubukilikaja kajungwa yikinirringkini-yada ebina angalya ngayuwa ningumungkumungkwula-murrumanja," niyama Jesus. Kembirra nabukilikena-da. Akena nalarruwurada arakba. Kembirra nenambilya wunalakina enuwa-manja makini-yada meningilarruwura.

40 Nuwilyaba nakina nenungkwarba Endiruwa nenimikirra, wunumangadiyerra-manja Jayumuna Bida-langwa. 41 Biya warenja-bawiya ngawa nilikena nenakburranga ena-langwa nerrkuwenikba Jayumuna akwa niyama enuwa-wa, "Yirruwe-ka yarna yinakburrangama nibina Neningikarrawara nenikilarrka yangkwurrangwa nibina nenuminijirabama nenijirrkumarnuma amalyirra neningadinuba-wiya

neningadinakba," niyama Endiruwa. Akine-ka ekirra "Christ" neyaminama "Nibina nenuminijirabama nenijirrkumarnuma amalyirra Neningikarrawara neningadinuba-wiya neningadinakba." 42 Kembirra nenuwilyaka nerrkuwenikba Jayumuna Jesususuwa. Eneja Jesus nenirringka enuwa-wa, akwa niyama, "Nungkuwa ningkena Jayumuna-na? Ningkibina ningkenikuwenikba Janjana-langwa-na? Kembirra aduwaba-langwa ningkena kabiyengbijinama nungkuwa ningkena ningkenimikirra Bida," niyama Jesus enuwa-wa. Akine-ka ekirra neyaminama "Angwarnda yinijirra." Jesus nuwekbalyinu-mulangwa Biliba akwa Nedeniyela 43-44 Biya arakba ngarningka mingka-manja mamawura nakina Jesus nilyangkuwerribikajungwunuma nenikiliki-yada akinu-wa aruma angalya emikirra Keliliya. Kembirra yakwujina ngawa nakina nenakburrangama Biliba nibina nambilyuma akina-manja angalya eyukwujiya Bejeda, ebina-manja ngawa nenambilyu-murrumanja Endiruwa akwa ngawa Bida. Biya Jesus niyama Bilibu-wa, "Kwa! Likaja ngayuwa-manja!"

45 Eneja kembirra nakina Biliba nilikena akwa nenu-minandeya Nedeniyelu-wa akwa nenakburranga akwa niyama enuwa-wa, "Ningkeningma nibina nenungkwarba ebina narrarrikarrangu-mulangwa Mawijija akwa Neningikarrawara-langwa warnikumakumaka ayakwa? Naka arakba amandangwa yinakburrangame-ka. Jesus-eka nakina NeningiNejirida nenungkwarba, Jawijiba-langwa nenikuwenikba," niyama Biliba.

46 Niyama eneja Nedeniyela, "A.a! Nara ebina eningaba angekburakajungwuma alikama akina-langwa angalya Ne-jirida!" niyama nakina. Eneja Biliba niyama enuwa-wa, "Kwa! Likaja nungkwabakiyaba andiya!" niyama Biliba.

47 Eneja Jesus nenirringka nakina Nedeniyela nilikenuma enuwa-wa akwa niyama Jesus wurrumurndakakinu-wa warningakwujina warnumamalya Nedeniyela-langwa, "Nakaka-bina nenungkwarba nubukwaya nilikajamurra, nilyangmandukwuna nenikaduwa numirarrngba ngakwurra-langwa-langwa wurrumirumiranyungwa WarningiYijireyila-langwa! Naka nenumamalya nara ekadikama ngarnumamalya-manja," niyama Jesus aburrawa-wa.

48 Eneja Nedeniyela niyama enuwa-wa, "Nga-manja ningkena-bina ningkeningmidinuma ngayuwa-langwa?" Eneja Jesus niyama enuwa-wa, "Ebina-wiya Biliba nardanga-wiya nungkuwa-wa, ngayuwa yirrarringkama nungkuwa manyungwunya-manja," niyama nakina.

49 Umba niyama Nedeniyela, “Mungkwa-ba, nungkuwa
ningkakina Neningikarrawara-langwa Ningkenikuwenikba
akwa Ningkumikbiyiya-dangwa YarningiYijireyila-langwa,”
niyama nakina.
50 Kembirra eneja Jesus niyama, “Wa! Jerriya
ningkuwerrikambilya kembirra ngayuwa-manja arakba
yirramaka-mulangwa ningena yirrarringka-mulangwa
nungkuwa mibina-manja manyungwunya? Ambaka-murra
kembirra nungkuwa kirringkinama engbingbuda,” niyama
nakina enuwa-wa. 51 Kembirra niyama ngarningka Jesus
wurrumurndakakinu-wa warnumamalya, “Wengkirrikiya!
Yikirringkinama akina angalya Neningikarrawara-langwa
kangwur.dangminama karrawara akwa Neningikarrawara-
langwa warnikumamurikaja kawurrakuwurdenama
karrawaru-wa akwa kawurrakidirrirndama ngayuwa-
manja ningibina-murrada ningirukwularrinu-murrumanja
enena-manja angalya. Amandangwa engburingka ayakwa
akina!” niyama Jesus aburruwa-wa.

2

Jesus nikuwarrukwajuwa-mulangwa akungwa akwurena-langwu-wa amalyirra

1 Biya mambilyuma marringa numularrina arakba ma-
kina. Kembirra makini-yada ngawa aburraja wurrababurna
warnumamalya nawurrakilikenuma akinu-wa angalya
emikwulyumida Keliliya biya neyar.duma eyukwujiya-
manja angalya emikirra Keyina. Nalikenuma wur-
rakina yenjerrikina mena nuwilyaba nakina nawur-
rumukuma keniyakeyini-yada dakina duwilyaba dadi-
yara. Ngalajukwaba Jesus-langwa dirndenikba dakina
yakwujina. 2 Jesus akwa ena-langwa warnikabubur-
rakiyuwa aburrajukwaba nawurrakilikenuma wurrakina
yenjerrikina. Biya nawurrakambarringa warnikalyubari-
yada aninga akwa warnikibeki-yada amalyirra akwurena-
langwa. 3 Nebibekeyinu...wa, biya najerrida arakba ak-
ina amalyirra akwurena-langwa. Kembirra ngalaja Jesus-
langwa dirndenikba yinginuwakwalya enuwa-wa akwa
yingiyama, “Wayi! Nara arakba ebina amalyirra akwurena-
langwa najerriduma,” yingiyama dakina.
4 Eneja Jesus niyama, “Nara ena nungkwa-langwa
ningkenikiyama-langwa, umba waka nganyangwa ena
kiyamina-mulangwa,” niyama nakina Jesus ngaluwa-wa.
“Nara ambaka ningena nalikaja-wiya ningenikabilyerrika-
langwa nibina narrubuda-dangwa nilyengma Neningikar-
rawara,” niyama.

5 Kembirra ngalaja dakina dirndenikba yingilikena
wurrakinu-wa warnikuminuwar.duwar.da akwa
yingiyama, “Kwurruwa! Wurriyamina arakba
kirrenumakina-mulangwiya nakina nungkwurruwa-wa,”
yingiyama dakina-da.
6 Umba akina-manja alikira nuwambilyuma amangbala
awilyaba adidirrungwarna budila angwarnda-murra-
da. Aburraja WarningiJudiya warnumamalya
narrilyangburrukwajuwama akungwa akina-manja
budila warnikilarrngkwajarri-yada amurndakijika akwa
warnikumangbajarri-yada ayarrka aburra-langwa. Biya
neyaminjamama ngawa wurrakina arngkababurna-langwa
narriyuwarnuma eningarumuruma-manja ayakwa aburra-
langwa-manja.
7 Niyama eneja Jesus wurrakinu-wa warnikumin-
uwar.duwar.da, “Wurrilyangburrukwajina akungwa
awurrakingaba-manja budila,” niyama nakina. Kembirra
narrilyangburrukwajuwa yanda-langwa namurndakilyang-
burrukwuna amurndakibina budila. 8 Kembirra niyama
ngarningka aburruwa-wa, “Wurrijirabina eyukwujiya
akungwa akwa wuniyikaja nibinu-wa nenungkwarba
nembimbirrajina-murruwa aninga-murriya,” niyama Jesus.
Kembirra neniyikena akungwa enuwa-wa.
9 Akina-wiya ngalaja akina akungwa nekuwar-
rukwajungwunuma wuburra amalyirra akwurena-
langwa. Kembirra nilabenu-manja nakina, niyama,
“Wa! Eningabe-ka ena!” Neningbale-ka nakina
ebina-langwa nalikenu-mulangwa akina amalyirra.
Akena aburraja warnikuminuwar.duwar.da wurribina
narrijirabama akungwa warningma wurrakina-da.
Kembirra eneja nenardijuwa nibinu-wa nawurrumukuma
10 akwa niyama nakina enuwa-wa, “Ngarrababurna-
langwa ngarnumamalya akaminijirabinama eningaba-
dangwa amalyirra akwurena-langwa adinuba-wiya
ngakwurra-langwi-yada warnumamalya. Kembirra
kebekina-manja wurrakina adirrungwarna amalyirra,
karrumilyakungwarndirrenama akwa kembirra
akaminijirabinama awarrngkeningaba arija-langwa.
Akena nungkwaja ningkakumarnuma eningaba-
dangwa amalyirra akwurena-langwa arija-langwa
akina-da,” niyama nakina nenungkwarba nibinu-wa
nawurrumukuma.
11 Akine-ka arrubuda niyamama Jesus akina-manja
angalya Keliliya akina-manja Keyina, eningadinuba-
wiya akina ebina ngarrakuwilyakajuwama ngarna
nilikenu-mulangwa Neningikarrawara-langwa. Yakwujina

ngawa nakina nabilyerrikama arrubuda ena-langwa nuwabuwarrukwajungwunu-mulangwa. Yadikina-langwiya kembirra aburraja warnikabuburrakiyuwa ena-langwa nawerrikambilyuma enuwa-manja arakba-da.

12 Bi...ya kembirra Jesus akwa dirndenikba akwa wurrar-rkwurrkuwena akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa nawurrakilikenuma nawurrakidirrirnduma Keyina-langwa angerriba Kabuniyumu-wa. Akwa nuwambilyuma yakwu-jina wurrakina mambawura marringa.

Jesus nilikenu-mulangwa Neningikarrawara-langwu-wa angalya ebina Jirujalema-manja

13 Biya nuwakwudangwudina arakba warnikambarringi-yada WarningiJudiya warnu-mamalya Akwurungkuwarrukwi-yada kajungwa warnikiyakuwerribiki-yada aburra-langwu-wa wurrarumuruma wurribinu-wa nawurrakijadangu-murruwa Yijiba-langwa. Eneja nakina Jesus nilikena arakba Jirujalemu-wa Neningikarrawara-langwu-wa angalya. 14 Biya nawiyeba nakina arrawu-wa akena nenirringka warnungkwarba yakwujina narrakukwama bulukwa iya jiba akwa darrawurukukwa-murriya wurrukwalu-wa warnumamalya nabeyindangu-murruwa angwarnda-murra amurndakakina bulukwa-murriya warnikuminidaki-yada Neningikarrawara-langwa. Akwa ngarningka nenirringka nakina warnungkwarba nuwangmakayanguma yakwujina aburra-langwa-manja debila akwa narrumanguma angwarnda wurrukwala-langwa warnumamalya umba narrakwama emininga angwarnda Neningikarrawara-langwa-langwa angalya warnikubeyindi-yada amurndakakina bulukwa-murriya. 15 Neyama-mulangwa amurndakibina arrawa, kembirra nuwerrikawarriyada akwa numakburranga makina merra yakwujina arrawa akwa nuwurrakijiranga makina-ma merra amurndakakina jiba iya bulukwa yadikina Neningikarrawara-langwa-langwa angalya angerriba errekbu-wa. Akwa nuwurrakabuluwendijuwa amurndakibina debila-murriya akwa nuwurrakijiraba angwarnda ebina narrumangu-mulangwa warnungkwarba yakwujina arrawa. 16 Biya niyangkarjiyajungwuna Jesus wurrumurndakakinu-wa warnungkwarba narrakwa-murruwa dumurndakakina darrawurukukwa warnumamalyu-wa akwa niyama, “Wurringawurrakumena daka umba jeyi errekbu-wa! Nara amanguma angwarnda wurrajija-murriya-langwa

yelakwa Nungwarrka-langwa-manja angalya! Umba jeyi wurrilikaja arakba yadada!" niyama Jesus.

17 Kembirra aburraja ena-langwa warnikabuburrakiyuwa neyakuwerribika ebina ayakwa Neningikarrawara-langwa nuwarrikarrijungwunuma. Neyaminama, "Ninguwerrikubarrnginama nganja nungkwa-langwa-langwa angalya ningena," neyaminama akina ayakwa.✡

18 Aburraja WarningiJudiya wurrububungkawa neniyengkilabena Jesus-uwa akwa neyama, "Yirruwilyakajiya kembirra arrubuda nungkuwa kajungwa yikeningmidini-yada yirraja wurribina bumaka-mulangwa ningkarndakbudadika-mulangwa ningkakina," neyama wurrumurndakakina wurrububungkawa-da.

19 Enamba-langwa Jesus nenuminilawurrakajuwa ayakwa wurrumurndakakinu-wa warnungkwarba akwa niyama, "Yikiburrija-manja ena alikira Neningikarrawaralangwa, kembirra mabiyakarbiya-manja mamawura kilikirakinama ngayuwa ngarningka akina-da," niyama Jesus aburruwa-wa.

20 Kembirra neyama, "Nare-ka! Nara ningkakina alikirakama akina alikira mabiyakarbiya-manja mamawura!" neyama wurrakina. "Aburraja yirra-langwa warnumamalya narrilikirakama enena alikira warnungkwurakba arakba 46 mamarika iya yinungkwura!" neyama wurrakina-da.

21 Umba eneja nakina Jesus numiniyengbijajungwunuma ayakwa nenikijungwa-langwa nenumadangkwa. Enalangwa nenumadangkwa wuburra Neningikarrawaralangwa alikira akina neyamama. 22 Kembirra nakina nuwarumajungwunu-manja nijungwunu-mulangwa mabiyakarbiya mamawura, aburraja ena-langwa warnikabuburrakiyuwa neyakuwerribikinuma ebina niyengbinu-mulangwa Jesus ayakwa. Kembirra narrumiringkama ebina ayakwa Neningikarrawara-langwa nuwarrikarrijungwunu-mulangwa akwa ngawa ebina niyengbinu-mulangwa nakina Jesus.

23 Nambilyu-wiya Jesus Jirujalema-manja Akwurungkuwarrukwi-yada, aburraja wurrababurna warnumamalya narrirringkama arrubuda niyamamulangwa akwa kembirra nawerrikambilyuma enuwamanja. 24 Akena nara Jesus kenuwerrungwur.danga wurrumurndakakina warnumamalya nenuwerrikirringkamulangwa wurrababurna-langwa. 25 Nara keningayindanga warnikuminumakajaja-langwa ayakwa aburruwa-

✡ **2:17** Emeba 69:9

langwa mena neningma-baba aburra-langwa-manja mangma arrawa narruwilyakama ayakwa-da.

3

Nikidima nilikenu-mulangwa Jesus-uwa

1 Eneja nakina nuwilyaba NuBarija nenungkwarba nubungkawa WarningiJudiya-langwa warnumamalya nambilyuma nakina nenimikirra Nikidima. 2 Nilikenuma nakina alyarrngwalyilya Jesus-uwa akwa niyama, “Wayi, nungkuwa! Nara wurribina warningerribirra warnumamalya warnikiyama-langwa amurndakibina arruburrubuda ningkiyamina-mulangwa nungkuwa umba kinambilya-manja yimbukwa Neningikarrawara aburruwa-manja, kembirra keyaminama wurrakina arruburrubuda aburramba-langwa-da. Umba nungkwaja arakba ningkiyamama arruburrubuda ningkakina. Kembirra yarningma yirraja arakba nungkuwa ningkena ningkenikakakirumaka ningkibina ningkilikenuma abalkaya-langwa yangkwurrangwa Neningikarrawara-langwa,” niyama Nikidima Jesus-uwa.

3 Eneja niyama Jesus Nikidimu-wa, “Engkirraja! Nara karningerribirra-manja karnumamalya abungkawaduma nakina Neningikarrawara umba kirribina yikirukwularrina-manja yimbukwa ngarningka, kembirra kinubungkawadinama nakina-da. Amandangwa engburingka ayakwa akina!” niyama Jesus-da.

4 Kembirra niyama eneja Nikidima, “Akiyamarrkinama ngarna ngarningka akirukwularrinama ngarraruma-manja? Nare-ka ngarrakina alawurraduma angerriba arrawu-wa ngarningka wurrirndirrka-langwu-wa mulkwa-da ngarnikirukwularri-yada-da!” niyama Nikidima-da.

5 Eneja Jesus niyama ngarningka nakina, “Engkirraja! Nara karningerribirra-manja karnumamalya abungkawaduma nakina Neningikarrawara kirribina kirrirukwularrinu-murrumanja wurrirndenungwa-langwa umba yikirukwularrina-manja yimbukwa ngarningka Neningikarrawara-langwa-murra Nenumawurrina, kirrakina-bina kembirra kinubungkawadinama nakina nungkwurruwa-manja-da. Amandangwa engburingka ayakwa akina! 6 Adinuba-wiya kirrumurrkbalya-wiya, kirrirukwularrinuma wurrirndenungwa-langwa kirrakina-da. Umba yikirukwularrina-manja ngarningka Neningikarrawara-langwa-murra Nenumawurrina, kembirra yikenirukwularrijinama nakina ena-langwa-murra Nenumawurrina ena-langwi-yada kirriyukwayuwa.

7 Nara eyakikbijanguma akina-langwa ayakwa yirramaka-
mulangwa nungkuwa-wa ningkenikirukwularra-langwa
ngarningka. 8 Nara arringkama nakina Nenumawurrina
Neningikarrawara-langwa kenirukwularrijina-mulangwa
nungkuwa ningkakina. Nare-ka! Akena nungkwaja
ningkeningma alyangmandukwuna akina ayakwa.
Nakina Nenumawurrina wuburra laka ebina
arrirra nuwangkarrinama eminibina-langwa angalya
nangayindena-murruwa. Kengkirrajama ningkakina akinu-
wa arrirra kabukwuna-murruwa, akena ningkikikamarra
akina angalya eminibina-langwa kuwangkarrina-
mulangwa akwa angerriba kalikaja-murruwa. Wuburra
laka arrirra neyaminama, nara ningkakina arringkama
enuwa Nenumawurrina Neningikarrawara-langwa
kenirukwularrijina-manja ningkakina nungkuwa," niyama
Jesus Nikidimu-wa.

9 Niyama eneja Nikidima, "Akiyamarrkinama kembirra
ngarna akirukwularrinama ngarningka?" niyama.

10 Kembirra niyama nakina Jesus, "Jerriya
ningkakina ningkenikakakirumaka WarningiJudiya-
langwa warnumamalya, umba ningkikikamarra akina-
langwa ayakwa? 11 Engkirraja! Yarna yirriyengbinama
ayakwa ebina-langwa yirreningmidina-mulangwa akwa
yirrirringkina-mulangwa yirra-langwa-murra menba.
Akena nara kirribina kirruwilyuwilyaba KarningiJudiya
karnikakakirumaka awerrungwur.duma enenu-wa
ayakwa yirra-langwu-wa. Amandangwa engburingka
ayakwa akina! 12 Yirramaka-manja akina ayakwa
nangekburakajungwuna-mulangwa enena-manja angalya
akwa angkwulyumida-manja, yiminikalyikama ngayuwa.
Kembirra yikamakina-manja nangekburakajungwuna-
mulangwa Neningikarrawara-langwa-manja angalya
abalkaya, nara ngawa aminuwerrungwur.duma
nganyangwu-wa ayakwa. 13 Akena nara kirribina
kirruwilyuwilyaba karnumamalya yikilikena-langwa
ambaka karrawaru-wa, umba ngayuwa yimbukwa
ningibina-murrada ningidirrirnduma yangkwurrangwa
angaluba abalkaya-langwa akwa ningirukwularrinuma
enena-manja angalya.

14 "Arakburakba-kiya-wiya eneja nakina Mawijija
ningkajikama yingarna yididija-murra karrawara eka-
manja alarrkburingka-manja angalya. Nenirringka-
manja wurrumurndakibina warnumamalya yakinu-wa
yingarna, kembirra eneja nakina Neningikarrawara
neneningabakama wurrakina angbilyuwa-langwa.
Amandangwe-ka akina wuburra keyaminamurra

wurrakina warnungkwarba kabingkajikinama ngayuwa ningibina-murrada ningirukwularrinuma enena-manja angalya, 15 kajungwa karningerribirra karnumamalya kirribina yikuwerrikambilyama ngayuwa-manja, kembirra nakina Neningikarrawara yikenenibikini-yada karningangkawura kirrakina-da," niyama Jesus Nikidimuwa.

16 Eneja nakina Neningikarrawara nilyelyingminuma angwurra ngarna ngarnumamalya ababurna-langwa angalya. Kembirra ngarrenuminilarrkenuma enalangwa Nenikuwenikba nuwilyaba-ma yangkwurrangwa kajungwa ngarrababurna-langwa ngarribina akuwerrikambilyama enuwa-manja, nari-yada ngarnumawurrina arukwulyuwakama alikama ngarreyebijeba ambilyuma Neningikarrawara-langwa umba nakina Neningikarrawara akenenibikini-yada ngakwurruwa akambilyi-yada enuwamanja ngarningangkawura. 17 Nare-ka kenilarrkena enalangwa Nenikuwenikba enenu-wa angalya nenikilekbi-yada ngakwurruwa-wa umba nenikenibiki-yada ngakwurruwamanja ngarningangkawura nakina Nenikuwenikba-da.

18 Biya kembirra ngarningerribirra ngarnumamalya akuwerrikambilya-manja Nenikuwenikba-manja, kembirra nara nakina Neningikarrawara alekbuma ngakwurruwa-wa. Akena ngarningerribirra ngarribina nara awerrikambilyuma enuwa-wa, ngarrenilekbenuma arakba ngakwurruwa-wa ngarnumamalya mena nara-baba akuwerrikambilya ena-langwa-manja Nenikuwenikba nuwilyaba-murra-manja. 19 Miyambena-burra Neningikarrawara ngarrenilekbajama ngakwurruwawa? Kamakinama kembirra nungkwurruwa-wa. Eneja nakina Neningikarrawara nenilarrkenuma Nenikilarrkabarraka enenu-wa angalya. Akena nara ngarnumamalya alyelyingmama alarradada umba ngarrilyelyingminama alarrumur.da-manja. Nara eyamama eningiringaba umba ngarriyaminama awurruwurrariya. 20 Ngarrababurna-langwa ngarnumamalya ngarribina ngarriyaminama awurruwurrariya, ngarruwurrikbinama alarradada. Nara kembirra alikama nakinu-wa Neningikarrawara ngakwurruwa mena ngarriyeliyenamubaba akenirringkina-mulangwa nakina ngarriyamamulangwa awurruwurrariya. 21 Umba ngarningerribirra ngarnumamalya ngarribina ngarriyuwarnama alyangmandukwuna ayakwa, ngarrilikajama nakinu-wa Nenikilarrkabarraka kajungwa akenirringkini-yada nakina ngarriyamina-mulangwa ngenuminiyarrkuwarakinamulangwa Neningikarrawara-langwa ayakwa ngarrakina-

da.

Janjana nenuminiyengbinu-mulangwa Jesus-langwa

22 Bi...ya kembirra Jesus akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa narrilalika akina Jirujalema umba nawurrakilikena angerriba emininguku-wa angalya nara-murruwa alikira Judiyu-wa. Akwa nuwambilyuma yakwujina aduwaya-wiya wurrakina. Umba aburraja wurrababurna warnumamalya nawurrakilikenuma wurrakina Jesus-uwa. Kembirra nakina eneja Jesus arakba nenumingekingambajuwa wurrakina warnumamalya akina-manja angalya. 23 Enejukwaba nakina Janjana nenumingekingambajuwama warnumamalya akina-manja angalya Ayinena. Akine-ka angalya akwudangwa engemba-manja Jalima-manja nuwambilyuma. Nakina Janjana nenumingekingambajuwama wurrakina yakwujina mena aruma-baba akungwa akina. Aburrajukwaba wurrababurna warnumamalya nawurrakilikenuma enuwa-wa akwa kembirra nenumingekingambajuwama wurrakina. 24 Nilikenu-manja nakina Jesus yenjerrikina, nara ambaka nakina Janjana kinididijungwuna-langwiya-da.

25 Aburraja wurrukwala Janjana-langwa warnikabuburrakiyuwa narriyarrkingirrajuwama WarningiJudiya-langwa-langwa eningarumuruma ayakwa aburruwa nuwilyaba NeningiJudiya nenumamalya. Nalyely-imbukweyinuma wurrakina ayakwa narriyuwarnu-mulangwa aburra-langwa-manja eningarumuruma ayakwa warnikajarra-langwa ayarrka iya amurndakijika. 26 Biya nalikena wurrakina Janjanu-wa akwa neyama enuwa-wa, “Wayi, nungkuwa! Ningkeningma nibina nenungkwarba nambilyuma nungkuwa-manja ayakingaluba adalyuma emikirra Jardina, nibina ningkenuminiyengbinu-mulangwa nungkuwa? Kwuja! Nakina arakba nenumingekingambajinama warnumamalya aduwaba akwa wurrababurna-langwa nawurrakilikajamurra enuwa-wa-da!” neyama wurrakina Janjana-langwa warnikabuburrakiyuwa.

27 Eneja niyama Janjana, “Yikarringkina-manja wurrakina warnumamalya eningaba warka keyaminama wurrukwala-manja, karningma kirrakina Neningikar-rawara wurrakina kenumakinama warnikiyama-langwa. 28 Kwurruwa, ebina-wiya ngarramakama akwa ningiyamama, ‘Nara ningena ningibina kenuminijiraba kenijirrkumarna amalyirra Neningikarrawara neningadinuba-wiya ningeningadinakba umba

nginilarrkama ngayuwa ningilyengmanguma adinubawiya,' ningiyamama ningibina. Akwa kirrengkirrikenuma kirrakina nganyangwa ayakwa. 29 Mama wurrakina warnumamalya neniyuwarnama Jesus-uwa umba nganja ningena wuburra Jesus-langwa yinenubiyakaja. Enena kembirra alawudawarra ngarramakinama. Akini-yada ngawa wunalakina wunenikiyakaji-yada nawurrumukuma nenungkwarba akwa didarringka, eneja nibina nenumamalya nawurrumukuma-langwa wunenubiyakaja kiningalyilyena dibina didarringka nibinu-wa nawurrumukuma. Kembirra kinirungwudarra nakina nenumamalya akwa kenuminengkirrikaja nibinalangwu-wa nawurrumukuma ayakwa. Kembirra arakba kiniyekirrerridina nakina kinengkirrikaja-mulangwa enalangwu-wa ayakwa. Akina-bu ngawa alawudawarra. Nganja ningena wuburra nakina nenumamalya. Kiniyekirrerridina nakina kinengkirrikaja-mulangwa nawurrumukuma-langwu-wa ayakwa umba ningeneka ningiyekirrerra wurrakina-langwa warnumamalya nalikaja-mulangwa Jesus-uwa. 30 Amandangwe-ka narumadangwa numikbiyiya nilyengma nakina umba nganja ningena ningiyukwujiya," niyama nakina Janjana enalangwu-wa warnikabuburrakiyuwa akwa nijerrukwa enalangwa ayakwa arakba-da.

31 Nakina nibina nilikenuma angaluba karrawara-langwa, naruma-dangwa nakina numikbiyiya nilyengma umba ngakwurraja ngarriyukwayuwa ngarnumamalya ngarna ngarrababurna-langwa enena-manja angalya. Ngarna ngarribina ngarriyengbinama ayakwa amurndakibinalangwa nangekburakajungwuna-mulangwa yelakwa enena-manja angalya umba eneja naruma-dangwa nibina nilikenuma angaluba abalkaya-langwa yangkwurrangwa, niyirrbiyirrba ngawa niyengbinama ayakwa amurndakibina-langwa nangekburakajungwunamulangwa karrawara, 32 akwa ngarrenumakinama nakina amurndakibina nirringka-mulangwa akwa nengkirrikenu-mulangwa ngakwurruwa-wa. Akena nara ngarribina ngarruwilyuwilyaba akawiyebajuwa ena-langwa ayakwa. 33 Umba ngarningerribirra ngarnumamalya ngarribina akawiyebajina-manja enalangwa ayakwa, kembirra akabuwerrikirringkinama wurrukwala warnumamalya nakina Neningikarrawara nilyangmandukwuna-da. 34 Nakina nibina Neningikarrawara nenilarrkama yangkwurrangwa, nenilyangburrukwajinama ena-langwa Nenumawurrina

niyirrbiyirrba ngawa enuwa-manja. Kembirra alibinawiya ngawa niyengbinama nakina Neningikarrawaralangwa ayakwa. 35 Umba Nungwenikba nilyelyingminama ena-langwa Nenikuwenikba akwa nenubungkawakama ababurna-manja. 36 Ngarningerribirra ngarnumamalya ngarribina akenuminiyarrkuwurrenama Nenikuwenikbalangwa ayakwa, nara enibikama Neningikarrawara akena akenilekbajama nakina ngarningangkawura ngawa umba ngarningerribirra ngarnumamalya ngarribina akuwerrikambilyama Nenikuwenikba-manja, akenenibikinama ngarningangkawura nakina.

4

1 Eneja Jesus neningma WurruBarija warnungkwarba nuwengkirrika-mulangwa nawurrakilikenu-mulangwa wurrababurna warnumamalya Jesus-uwa umba wurrambawura Janjanu-wa wunenikumingekingambajiyada wurrakina. 2 Akena eneja Jesus nara enabakiyaba kenumingekingambajuwa wurribina warnumamalya, umba ena-langwa warnikabuburrakiyuwa yimbukwa narramingekingambajuwama wurrakina.

Jesus niyengbinu-mulangwa diminingku-wa didarringka DadingiJameriya-langwu-wa

3 Kembirra arakba Jesus nilalika akina angalya Judiya umba nilawurradina angerriba akinu-wa angalya Keliliyuwa. 4 Biya lukwakwa nilyangkuwerribikajungwunuma nenikilika-langwa akina-langwiya angalya Jameriya aburruwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa.

5 Biya nawurrakiyar.da wurrakina yakwujina Jameriyamanja akwa narrakburranga angalya aminababurna alikira emikirra Jakara. Akina angalya akwudangwa nuwambilyuma errikbilya angalya ebina Jekaba nenukwama enalangwu-wa nenikuwenikba Jawijibu-wa. 6-8 Yakwujina ngawa ngalaja Jekaba-langwa emedirra akungwa nuwambilyuma akina. Eneja nakina Jesus nuwanbijungwuma nilikenu-mulangwa yeya engka-langwa akwa nambarringa akwudangwa akina-manja emedirra akungwa nakwukawura. Umba aburraja ena-langwa warnikabuburrakiyuwa nalikenuma wurrakina ngawa warnikubeyindiyada aninga. Memerrkuwilyarra mamawura makina arakba-da. Ngalaja DadingiJameriya didarringka yingilikenuma yenjerrikina dadikakarrngi-yada akungwa dakina. Eneja kembirra Jesus niyama ngaluwa-wa, “Yukwalangwa nganja akungwa marrakba.”

9 Ngalaja yingiyama dakina didarringka Jesus-uwa, “Wa! Nungkuwa ningkena NingkeningiJudiya umba nganja ningena NingeningiJameriya ningidarringka-da! Miyambenaburra nungkuwa yiyengkilabajama ngayuwa-wa akungwiyada? Mungkwa yeningbala-yaminjaja-kiya yalakena!” yingiyama dakina-da. Aburraja WarningiJudiya warnumamalya nara kuwawurikeyina WarningiJameriya-langwa amurndakijika eningerribirra wurrakina-da.

10 Eneja Jesus niyama ngaluwa-wa, “Karukwamaka ningkena keningmidinuma ebina nenikukwalangwa Neningikarrawara nungkuwa-wa akena nungkwaja ningkeningbala ningkakina ngayuwa-da. Nungkuwa keningmidinu-maka ningkakina, kembirra yikiyengkilabenu-maka ngayuwa-wa akwa yibakwi-yada akwenenibika akungwa,” niyama Jesus.

11 “A, nungkuwa,” yingiyama dakina didarringka, “angamba bajikala nungkwa-langwa? Angwujire-ka ena emedirra akungwa! Ngamba-langwa kembirra ningkakina kakarrnginama akina akwenenibika akungwa? 12 Eneja yakwa-langwa numiranyungwa neningarakburakba-kiya nakina Jekaba yerrenukwama yakuwa-wa enena emedirra. Nakina nibekinuma enena-langwa emedirra akungwa aburruwa ena-langwa warninikuwena akwa ngawa enalangwa jiba-murriya iya bulukwa-murriya aburrajukwaba. Wa! Aba jerriya nungkuwa ningkena ningkaruma umba Jekaba nakina naba-kiya-na?” yingiyama dakina didarringka Jesus-uwa-da.

13 Eneja Jesus niyama, “Yirramakinama ningena nungkuwa-wa kirribina kirrababurna-langwa karnumamalya yikibekinama enena-langwa emedirra akungwa, kembirra yikiyakwurrinama kirrakina ngarningka-da. 14 Umba nungkwurraja karningerribirra karnumamalya yikibekina-manja akina akungwa ebina kakwunama ngayuwa nungkwurruwa-wa, nara kembirra kirrakina eyakwurruma arakba-da. Ngalaja ebina akungwa ngayuwa kakwunamurra, akwenenibika akungwa, akina keyaminama wuburra laka ebina amukwa akungwa nabulbeyinama ajiringka-langwa. Akina akwenenibika akungwa yikakenibikinama karnumamalya karningangkawura-da,” niyama nakina.

15 Ngalaja yingiyama, “A, nungkuwa, kembirra nganja yibekajiya-langwa akina akungwa kajungwa nari-yada eyakwurruma ngarningka akwa nari-yada arakba alikama akarrnguma yangkwurrangwa akungwa,” yingiyama yinginuminilawurrakaja Jesus-uwa dakina.

16 Eneja niyama Jesus ngaluwa-wa, “Jeyi! Likaja nangkirna nungkwa-langwa neningiyena akwa yikini-lawurradina yangkwurrangwa nungkwurnuwa,” niyama nakina.

17 Ngalaja yingiyama, “Ningeningenungkwarba-ma ningena!” Eneja Jesus niyama, “Amandangwa alyangmandukwuna ebina ayakwa ningkiyengbinuma ningkiyamama, ‘Ningeningenungkwarba-ma ningena.’ 18 Nungkuweka ningkarrawarrukwajuwama ningkiyar.danguma wurrumangbala warnungkwarba umba eneja nakina nuwilyaba nibina kiniyakeyinama aduwaba, nara nakina nungkwa-langwa nenumamalya neningiyena. Akena nungkuwa ningkilarrkbularrkbakama yimakama ngayuwa-manja,” niyama nakina.

19 “Wa!” ngalaja yingiyama dakina didarringka. “Nungkuwa, jerriya kembirra ningkakina ningkenikumaku-maka ayakwa Neningikarrawara-langwa? 20 Aburraja yirra-langwa wurrumirumiranyungwa warningarakburakba-kiya WarningiJameriya neniyangmiyangmarngkwajuwama Neningikarrawaru-wa enena-manja angakarjiyinga angalya. Akena nungkwurraja KarningiJudiya kirriyaminama, ‘Jirujalema-manja yimbukwa akiniyang-marngkwajinama Neningikarrawaru-wa ngakwurruwa-da,’ kirriyaminama kirrakina,” yingiyama dakina-da.

21 Eneja Jesus niyama ngaluwa-wa, “Yirramakinama enena ayakwa alyangmandukwuna nungkuwa-wa. Adinuba arakba nara karna eyangmarngkwajuma ngakwurra-langwu-wa Nungwenyungwa yelakwa enena-manja angakarjiyinga angalya akwa yakwujina angaba-manja angalya Jirujalema-manja umba yikiniyangmarngk-wajinama enuwa-wa eningerribirra-manja angalya. 22-23 Mama ebina angalya ngeniyangmiyangmarngkwajina-murrumanja, umba eneja Nungwanyungwa ngar-reningayindenama aduwaba akiniyangmarngkwajinama enuwa-wa ngarruwerrikilyangmandukwuna muwilyaba-ma ngawa mangma. Nungkwurraja KarningiJameriya karnumamalya karningbala kirrakina nibina-langwa kiniyangmarngkwajina-murrilangwa nungkwurruwa umba yirraja yarna YarningiJudiya yarnumamalya yarningma yarna nibina-langwa yiniyangmarngkwajina-murrilangwa. Eneja Neningikarrawara yirrenuwilyaka-juwama yirruwa-wa akenenibikina-mulangwa ngarrababurna-langwa ngarnumamalya nakina. Niyama-mulangwa akina, kembirra yarningma yarna nibina-langwa yiniyangmarngkwajina-murrilangwa.

24 Numiyambena kembirra naka Neningikarrawarana? Nenumawurrina nakina-da! Ngakwurraja kembirra ngarribina ngeniyangmarngkwajinamurrumurra enuwa-wa, akiniyangmarngkwajinama ngarruwerrikilyangmandukwuna muwilyaba-ma ngawa mangma," niyama nakina Jesus ngaluwa-wa.

25 Ngalaja yingiyama dakina didarringka enuwa-wa, "Ngayuwa ningeningma arakba nakina nibina nenuminijirabama nenijirrkumarnuma amalyirra Neningikarrawara neningadinuba-wiya neningadinakba nenimikirra Christ kinilikajama yangkwurrangwa. Kembirra nakina kinilikaja-manja, yikenumakinamurra ababurna-langwa yirruwa-wa," yingiyama dakina-da.

26 Eneja Jesus niyama, "Ngayuwa-bina ningena-da, ningibina ningiyengbiyengbinama ayakwa aduwaba nungkuwamanja-da," niyama nakina Jesus-da.

27 Akini-yada ngawa aburraja Jesus-langwa warnikabuburrakiyuwa nalawurradinuma yenjerrikina akwa kembirra wurrakina nawurrakarndirndadinuma nenirringka-mulangwa nakina Jesus niyengbinu-mulangwa ayakwa dakina-manja didarringka. Akena nara wurrakina wurruwilyuwilyaba keyengbina aburnuwa-wa umba narrakilirrakungwurranga wurrakina aburnuwa-wa. Nara keyama ngaluwa-wa, "Miyambena ningkumangayinduma?" Akwa nara keyama Jesus-uwa, "Miyambena-burra nungkuwa ningkiyengbinama ayakwa dakaka-manja didarringka?" Nara keyama wurrakina.

28 Kembirra ngalaja dakina didarringka yingilalika yakwujina ngala-langwa budila adingira-murra umba yingilawurradina erribaja angalyu-wa. Akwa yingiyama warningakwujina-manja warnumamalya, 29 "Kwurruwayi! Kwa wurrilikaja! Wunirringka nangaba nenungkwarba nginumakamurra ngayuwa-manja ababurna-langwa amurndakibina ningiyama-mulangwa! Dukwa-bina nibina nenijirrkumarnuma neningadinuba-wiya nakina-na?" 30 Aburraja wurrababurna warnumamalya narrilalika akina angalya umba nalikena angerriba Jesus-uwa.

31 Yingilikenu-wiya dakina didarringka erribaja angalyuwa, aburraja wurrakina warnikabuburrakiyuwa nenumarrakbakama Jesus-uwa akwa neyama, "Marrakba, alyubarina-langwa aninga nungkwaja!" neyama wurrakina.

32 Akena eneja niyama aburruwa-wa, "Ene-ka aninga arakba nganyangwe-ka ningenikalyubari-yada akena karningbala nungkwurruwa aduwaba ebina-langwa," niyama nakina Jesus.

33 Kembirra aburraja ena-langwa warnikabuburrakiyuwa neyengkilabajeyina akwa neyama, “Dukwa arakba wurrukwala neniyikenuma naka aninga-da?” neyama wurrakina.

34 Eneja nakina Jesus niyama, “Kinuminiyarrkuwarakinama ningena ayakwa nibina-langwa nginilarrkamulangwa yangkwurrangwa enenu-wa angalya akwa ngarningka kijerrukwunama akina warka ebina nginukwama ngayuwa-wa ningenikiyama-langwa. Kiyamina-manja amurndakakina-langwiya ningena, kembirra kiladenama akwa kiyekirrerridinama ningena wuburra laka kiladikinama amurndakakina aninga. 35-37 Umba aburraja warnumamalya keyaminjaminama, ‘Yabiyarbuwa-manja yimawura kembirra arakba amaninga kawalyuwenama akwa ngakwurraja kembirra akarrangbinama,’ keyaminama wurrakina. Ngayuwa ngarramakinama nungkwurr-uwawa: Kwuja! Wurrandiya wurrarringka wurrangabu-wa warnumamalya! Wurrumurndakakine-ka warnikuwerrikambilyi-yada Neningikarrawara-manja. Wurrakina wuburra neyaminama amaninga ebina nawalyuwadinama warnikarrangbiyada warnumamalya. Aburraja kembirra wurrakina warnikuwar.duwar.da karrarrangbinama amurndakakina amaninga. Umba eneja nakina Neningikarrawara nenenibikinama arakba wurribina nawerrikambilyama enuwa-wa warningangkawura,” niyama nakina Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa. Akwa ngarningka niyama, “Ena engka ayakwa neyaminama, ‘Nuwilyaba nenungkwarba kinilungkwaburijinama amamamuwa amadidira umba nuwilyaba ningka nenungkwarba kinarrangbinama amaninga nakina,’ neyaminama akina. Alyangmandukwuna akina ayakwa. Wunalakine-ka wunambilyuma-langwa ngawa keniyekirrerridinama kembirra-da. 38 Kirrakina wuburra nibina narrangbinama amaninga. Kembirra nganja ngayuwa ngarralarrkajama nungkwurruwa ebinu-wa angalya nara-murruwa nungkwurruwa yikuwar.danga warka kajungwa yikamakini-yada warnumamalya Neningikarrawara-langwa kawerrikambilyi-yada wurrakina enuwa-manja. Nara yikuwar.danga yakwujina nungkwurruwa yikamaka umba aburraja wurrukwala narramakama adinakba Neningikarrawara-langwa akina-manja angalya akwa warnikuwerrikambilyi-yada arakba enuwa-manja,” niyama nakina Jesus.

39 Ngalaja dakina didarringka yinginuminiyengbinuma ayakwa Jesus-langwa-langwa wurrumurndakakina-

manja WarningiJameriya warnumamalya akwa yingiyama, “Nginumakamurra nakina ababurna-langwa amurndakibina ningiyama-mulangwa ngayuwa,” yingiyama. Kembirra amurndakakina-langwa ayakwa ngala-langwa-langwa, aburraja wurrababurne-ka warnumamalya nawerrikambilyumurra Jesus-manja. 40 Biya kembirra wurrakina nawurrakilikena Jesus-uwa akwa nenumarrakbaka enuwa-wa nenikambilyingi-yada aburruwa-manja. Akwa kembirra Jesus nambilya yakwujina mambilyuma marringa-da.

41 Aburraja arakba kembirra wurrababurne-ka warnumamalya nawerrikambilyuma enuwa-manja mena nuwengkirrikenu-mubaba ena-langwa ayakwa aburrabakiyaba. 42 Biya narringamaka wurrakina dakinu-wa didarringka akwa neyama, “Nungkuwa yirrumakama ayakwa akwa kembirra yirruwerrikambilyuma arakba Jesus-manja yarna. Akena yirruwa yirrabakiyaba yirrengkirrikenuma ena-langwa ayakwa akwa yarningme-ka angwurra yarna nakina Jesus nibina akenenibikinama ngarrababurna-langwa ngarnumamalya enena-manja angalya ababurna-manja,” neyama wurrakina.

Jesus neneningabaka-mulangwa nubungkawa-langwa nenikuwenikba

43-44 Eneja Jesus niyamama adinakba-kiya ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Warnumamalya nara aw-errungwur.duma wurrakina warnikumakumaka ayakwa Neningikarrawara-langwa wurribina nalikaja-mulangwa aburra-langwa-langwa angalya umba wurribina nalikaja-mulangwa emininga-langwa angalya yimbukwa narraw-errungwur.denama,” niyamama nakina. Kembirra mambi-lyuma marringa numijerrida akwa nilalika akina angalya Jameriya umba nilikena nakina yadikina Keliliyu-wa.

45 Aburraja WarningiKeliliya warnumamalya nawurrakilikenuma adinakba Jirujalemu-wa warnikambarringi-yada Akwurungkuwarrukwi-yada kajungwa warnikiyakuwerribiki-yada aburra-langwu-wa wurrarumuruma wurribinu-wa nawurrakijadangu-murruwa Yijiba-langwa. Narrirringkama arruburrubuda ebina niyamamurra Jesus yakwujina Jirujalema-manja. Kembirra niyar.du-manja nakina Jesus Keliliya-manja, wurrumurndakakina warnumamalya neniyekirrerrikama nakina nilikenu-mulangwa yenjerrikina aburra-langwu-wa angalya.

46 Nambilyu-wiya nakina Jesus yakwujina Keliliya-manja, kembirra nilawurradinuma akinu-wa angalya

eyukwujiya Keyina ebina nikuwarrukwajuwa-murruwa akungwa akwurenu-wa. Umba aburnaja nubungkawa akwa ena-langwa nenikuwenikba nenambilyuma yakwujina engka-manja angalya eyukwujiya-manja engembamanja Kabuniyuma. Akena nakina nenikuwenikba nangbilyuwadinuma. 47 Nakina nenungkwarba nengkirrika-wiya niyar.du-mulangwa nakina Jesus Judiya-langwa, nilikena Jesus-uwa akwa neniyengkilabena enuwa-manja nenikilikiyada Kabuniyumu-wa kajungwa nakina keneningabakiniyada ena-langwa nenikuwenikba nibina nenikijungwangena arngkidarrba.

48 Eneja Jesus niyama nubungkawu-wa, “Nara-manja nungkwurruwa karnumamalya arringkama ngayuwa awar.duma engbingbuda warka, kembirra nara kirrakina awerrikambilyuma ngayuwa-manja,” niyama nakina.

49 Kembirra niyama nakina nenungkwarba Jesus-uwa, “Kwa! Likaja ngayuwa-manja! Nara-manja ningkena alikama, kembirra nganyangwa niyukwujiya kinijungwunama!” niyama nakina.

50 Eneja Jesus niyama enuwa-wa, “Nungkwa-langwa nenikuwena kineningabadinama ngarningka. Jeyi! Likaja lawurradina angalyu-wa enuwa-wa!” niyama nakina. Eneja nenungkwarba nenuminuwerrungwur.danguma niyengbinu-mulangwa Jesus akwa nilikenuma angalyu-wa arakba.

51 Aburraja nuwakburrangaja nungwenikba akwa wurrukwala warnikuminuwar.duwar.da nubungkawa-langwa mulikarrkuwilyarra mamurukwa akwa neyama enuwawa, “Ningkeningma? Nungkwa-langwa nenikuwena neningabaduma arakba!” neyama wurrakina.

52 Eneja niyama nubungkawa aburruwa-wa, “Ngambiyada neningabaduma nakina?” Neyama aburraja enuwawa, “Yarrungkwa memerrkuwilyarra-manja mamawura, nakina numurndakuwarruwalyuma,” neyama wurrakina.

53 Eneja nakina nungwenikba nilyandarrkena ebinuwa ayakwa nenumaka-murruwa Jesus nenikeningabadalangwa ena-langwa nenikuwenikba, niyengbinuma mibinamanja ngawa meningiyarrungkwa memerrkuwilyarramanja mamawura. Kembirra nakina nenungkwarba akwa wurrababurna ena-langwa warnumamalya nawerrikambilyuma arakba Jesus-manja.

54 Akina kembirra arakba arngkambilyuma-ma arrubuda Jesus niyamama akini-yada ngawa nilalika-mulangwa Judiya umba nilikenu-mulangwa angerriba Keliliyu-wa. Ebina arrubuda ngarrakuwilyakajuwama ngarningka ngarna nilikenu-mulangwa Neningikarrawara-langwa.

5

Jesus neneningabaka-mulangwa nuwilyaba nenungkwarba

1 Bi...ya aburraja wurrakina warnumamalya Warningi-Judiya nawurramurndukweyinuma nuwambarrinuma ayakwi-yada yakwujina Jirujalema-manja kajungwa keyakuwerribikaji-yada ebina niyama-mulangwa Neningikarrawara arakburakba-wiya aburruwa-manja. Enejukwaba nakina Jesus nilikenuma yenjerrikina Jirujalemu-wa. 2 Umba akina-manja ngawa angalya ngalaja adirrungwarna akungwa nakuwabalinuma angwarnda-manja nuwambilyuma. Akwa amangbala akwulyubena amiyerriya angwarnda-murra nuwalkayanguma yakwujina nakwurdakama akwiyakbidjina akina-manja akungwa. Akina akungwa emikirra Bedijeda Yiburuwa-murra ekirra akina. Yakwujina ngawa nuwambilyuma akwudangwa ebina-manja dawa nangwurrkwarrngajungwunu-murrumanja Jirujalema-manja. Akine-ka dawa emikirra Jiba-langwa Dawa. 3 Aburraja wurruwurrakwulyumide-ka warnumamalya wurrangbangbilyuwa-murra nakwunumurrkwulijeyinuma amiyerriya-manja wurrakina yakwujina. Wurrukwala warnumamalya wurrimimba umba wurrukwala wurrilandarrkawarriya akwa ngawa wurrukwala wurrirrengmurnirna wurrumurndakakina. Nuwembirrarinuma ngawa karukwulyuwakenu-murruwa akina akungwa. 4 Adadinuba eneja nakina nenikumamurikaja Neningikarrawara-langwa nilikenuma nidirrirnduma yenjerrikina akinu-wa akungwa akwa nirukwulyuwakajuwama akina. Kembirra nuwembirrar-inuma ngawa wurrakina kinirukwulyuwakajina-murruwa nakina. Kembirra warningadinuba-wiya warnumamalya wurruwilyaba-ma wurrangbilyuwa-ma wurribina narrakburrangarnuma akungwa narukwulyuwakenu-manja, kembirra nuweningabadinuma eningerribirra-langwa angbilyuwa.

5 Umba enejukwaba nakina nuwilyaba nenungkwarba nambilyuma yakwujina ngawa nuwilyakama angbilyuwa numurndakayuwanguma 38 mamarika iya yinungkwura. 6 Eneja Jesus niyar.duma arakba akina-manja akungwa akwa nenirringka nakina nenungkwarba nukukwunumur-rkwuluma yakwujina. Akwa neningma arakba nakina nenungkwarba nangbilyuwadinuma neningarakba-kiye-ka. Kembirra niyama Jesus enuwa-wa, “Ningkingayindena keningabadinama nungkuwa-na?” niyama.

7 Eneja nakina nenungkwarba niyama, “Mungkwa akena, akini-yada ngawa karukwulyuwakena-manja akina akungwa, nara wurribina warnumamalya yelakwa warnikakumi-yada ngayuwa akungwa-manja. Ningiyaminama ningilikajama ningena, akena wurrukwala warnumamalya arakba nalyengmenama narrakburranginama akina akungwa adinuba-wiya,” niyama nakina.

8 Eneja Jesus niyama enuwa-wa, “Mirajanga, mamiya makina nungkwa-langwa makirakirakajungwa akwa likaja,” niyama Jesus nakinu-wa nenungkwarba.
9 Kembirra arngkawura-wiya eneja nakina nenungkwarba neningabada arakba akwa numarndirrka ena-langwa makirakirakajungwa akwa nilikena arakba nakina-da. Makina-manja ngawa mamawura memikirra Jebuda.
10 Kembirra aburraja wurrakina wurrububungkawa WarningiJudiya neyengbinuma ayakwa nakinuwa nenungkwarba neningabadinu-murruwa akwa neyama, “A! Nungkuwa! Jebuda aduwaba-da. Ningkeningbalidinamurra-bina ngakwurra-langwa eningarumuruma ayakwa? Nara ningkakina awilyakama makina nungkwa-langwa makirakirakajungwa Jebudamanja,” neyama wurrakina.

11 Eneja niyama nakina nenungkwarba, “Nibina nenungkwarba ngineningabakama ngayuwa-manja, nginumakama ningenikirndirrki-yada mema nganyangwa makirakirakajungwa akwa ningenikiliki-yada yeya,” niyama nakina.

12 Kembirra aburraja neniyengkilaba enuwa-wa akwa neyama, “Numiyambena nakina nenungkwarba nibina nginumakama nungkuwa-wa ningkenikirndirrkiyada makina nungkwa-langwa makirakirakajungwa akwa ningkenikiliki-yada yeya?” neyama wurrakina wurrububungkawa enuwa-wa-da.

13 Akena eneja nakina nenungkwarba nibina neningabadinu-murradungwa neningbala nakina nenumamalya neneningabaka-mulangwa enuwa-manja, mena wurrababurne-ka wurrakina warnumamalya yakwujina akina-manja-baba angalya akwa kembirra Jesus numarngkilyumada yadikina nakina-da.

14 Bi...ya nakina Jesus nenakburrangaja nakina arrawa Neningikarrawara-langwa-manja angalya yakwujina Jirujalema-manja akwa niyama, “Kwuja, nungkuwa ningkeningabaduma arakba ningkena. Mama ningkenungkwurakba nungkuwa ningkangbilyuwadinuma umba eyukwijiya angbilyuwa akina. Ngwanja arakba kembirra awurruwurrariya-langwa ningkiyamina-mulangwa! Akena

nara-manja nungkuwa angwanjuma akina-langwa awurrariya, kembirra kumiringekburakajungwunama arumeka awurruwurrariya nungkwa-langwa-langwa," niyama nakina Jesus.

15 Kembirra eneja nakina nenungkwarba nenumumiringkama nakina Jesus akwa nilalika arakba akina angalya Neningikarrawara-langwa umba nilikena wurrumurndakibinu-wa wurrububungkawa WarningiJudiya akwa niyama aburruwa-wa, "Nakina-bina Jesus ngineningabakama ngayuwa-da," niyama nakina-da.

16 Aminakina-langwa aburraja kembirra nenuminiyirrbinuma awinyamba Jesus-langwa, mena nakina ngawa niyaminjamama neneningabakama warnumamalya Jebuda-manja. Nalyangkiyama nuwar.danga-bu warka nakina umba ngalaja Mawijija-langwa ayakwa eningarumuruma neyamamurra, "Nara awar.duma warka makina-manja mamawura Jebuda-manja," neyamamurra akina. 17 Eneja niyama Jesus aburruwa-wa, "Nganyangwa Nungwarrka nuwar.duwar.denamurra ngawa ena-langwa warka aduwaba umba nganjukwaba ningena ninguwar.duwar.denamurra ebina-murradungwa ngawa warka," niyama nakina.

18 Kembirra aburraja wurrumurndakakina wurrububungkawa WarningiJudiya nalyangkuwerribikajungwunuma angwurra warnikuwardi-yada nakina Jesus. Miyambena-burra? Nalyangkiyama-mubaba wurrakina nenuminarriyaka-mulangwa Jesus Mawijija-langwa ayakwa ebina neyamamurra, "Nara awar.duma warka Jebuda-manja." Akwa engka neniyengbijuwa-mubaba Jesus nakina Neningikarrawara ena-langwa Nungwenikba akwa kembirra wunididirrbura-kiya wunalakina-da.

19 Eneja kembirra nakina Jesus niyama aburruwa-wa, "Wengkirraja! Nara ngayuwa eyamama ebina ngayabakiyaba Ningenikuwenikba umba ebina yimbukwa niyaminama nganyangwa Nungwarrka, akina-bina ngayuwa ningiyaminamurra. Nganja ningenirringkinama niyamina-mulangwiya nakina, kembirra ningenuminiyuwarnama ngayamba-langwa. Amandangwa engburingka ayakwa akina. 20 Umba nakina eneja Nungwarrka nilyelyingminama ningena Ningenikuwenikba akwa nginuwilyakajinama ngayuwa ababurna-langwa ebina niyamina-mulangwa enabakiyaba. Kenuwilyakajinama nakina ngayuwa-manja arumurumadangwa warka ningenikiyama-langwa ambaka-murra akwa kembirra nungkwurraja yikiyakikbijangeyinama kirrakina.

21 Wuburra laka nganyangwa Nungwarrka niyaminama
nenuwarumajinama nenenibikinama wurrumurndakibina
warnumamalya najungweyina-murrumurra, kembirra
nganjukwaba Ningenikuwenikba ningiyaminama
ningarrenibikinama wurrumurndakibina warnumamalya
ningarrangayindena-murruwiya. 22 Eneja nganyangwa
Nungwarrka nara alyangkuwerribikajungwuma
karnumamalya-langwa karningaba-murrikba akwa
kirruwurrariya-murrikba akena nginukwama ngayuwa-
wa Ningenikuwenikba-wa akina warka kajungwa ngayuwa
kilyangkuwerribikajungwuni-yada kirrababurna-langwa
karnumamalya. 23 Nginukwama akina warka ngayuwa-wa
kajungwa nari-yada kirrababurna-langwa karnumamalya
amarrungwayinduma umba yikiyangmarngkwajini-yada
akwa yikingkubarrngajini-yada Ningenikuwenikba-wa
wuburra laka kiningkubarrngajinama Nungwarrku-
wa. Akena nungkwurraja karningerribirra kirribina
karnumamalya nara engkubarrngajuma ngayuwa-
wa Ningenikuwenikba-wa, kembirra nara kirrakina
engkubarrngajuma nganyangwu-wa Nungwarrka
nginilarrka-murruwa yangkwurrangwa ngayuwa-da,”
niyama Jesus.

24 Biya niyama ngarningka Jesus, “Wengkirrikaja!
Karningerribirra karnumamalya yikengkirrikaja-manja
nganyangwu-wa ayakwa akwa yikuwerrikambilya-manja
nibinu-wa nginilarrka-murruwa ngayuwa, kembirra nara
alekbuma Neningikarrawara nungkwurruwa-wa, nara
kirrakina alikama akinu-wa angalya warninikijungwa-
langwu-wa umba yikilikajama angerriba akinu-wa
angalya yikambilya-murruwa karniba karningangkawura.
Amandangwa engburingka ayakwa akina! 25 Adinuba
arakba aburraja warnumamalya wurribina najungweyinu-
murrumurra, kabuminengkirrikajama nganyangwu-
wa ningenumayakwa Neningikarrawara-langwu-wa
Ningenikuwenikba akwa kuwambilyama kembirra
warniba wurrakina. Amandangwe-ka makina mamawura
kumakwudangwudinama. 26 Keyamarrkinama akina-
na? Adinuba-wiya eneja nakina Nungwarrka nakina-bina
kenenibikinama wurrakina warnumamalya enabakiyaba
akwa nganjukwaba Ningenikuwenikba kenibikinama war-
numamalya akwa nungkwurrajukwaba mena nginukwa-
mubaba nakina Nungwarrka akina warka adidirrbura
ngayuwa-wa. 27 Akwa ngarningka nginubungkawakama
akina-manja warka ningenikilyangkuwerribikajungwi-
yada karnumamalya-langwa karningaba-murrikba akwa

kirruwurrariya-murrikba. Ngayuwa ningena ningibina-murrada kirrengkirrikena-murrada ningenimikirra ningirukwularrinuma enena-manja angalya. Aminenena-langwa ekirra, kembirra nginubungkawakama nakina.✡

28 “Nare-ka eyakikbijanguma enena-langwa. Adinuba aburraja wurrakina ngawa najungweyinuma warninikijungwa warnumamalya wurribina errikbilya-manja angalya, kuwengkirrikajama nganyangwa ningenumayakwa-da. 29 Biya kembirra wurrakina kawurrakijadenama yadikina aburra-langwa-langwa angalya errikbilya-langwa. Wurribina warnumamalya neyama-murruwiya eningaba, kawarumajungwunama akwa kuwenibudinama akwa eneja nakina Neningikar-rawara kenuwerrungwur.denama wurrumurndakakina umba wurribina warnumamalya neyama-murruwiya awurruwurrariya, kawarumajungwunama akwa kuwenibudinama akena eneja nakina Neningikarrawara kenilekbajama wurrakinu-wa-da. Amandangwe-ka makina mamawura kumakwudangwudinama. Nare-ka kembirra eyakikbijanguma,” niyama Jesus wurrumurndakakinu-wa wurrububungkawa WarningiJudiya-wa-da.

Jesus nara kiniyengbina enabakiyaba

30 Biya niyama ngarningka Jesus wurrumurndakakinu-wa wurrububungkawa WarningiJudiya-wa, “Nare-ka ngayuwa ningena eyamama awar.duma warka ngayabakiyaba. Kilyangkuwerribikajungwuna-manja ngayuwa karnumamalya-langwa karningaba-murrikba akwa kirruwurrariya-murrikba, kiyaminama ngawa ebina-langwiya kenumakina-mulangwiya Neningikarrawara ngayuwa-manja. Eningerribirra warka ngayuwa kuwar.denama, nara eyamama ebina ningingayindenama umba ebina yimbukwa kiyaminama kiningayindenama nibina nginilarrkama ngayuwa yangkwurrangwa. Kuwar.dena-mulangwa ena-langwa yimbukwa warka, kembirra kilyangkuwerribikajungwuna-manja ngayuwa, eningaba yimbukwa kiyaminama ningena,” niyama nakina.

31 Biya niyama nakina, “Kuminiyengbijajungwuna-manja nganyangwa-langwa ayakwa, kembirra nara kirrakina aw-errungwur.duma nungkwurruwa ngayuwa-manja. 32 Umba eneja ngarningka ningka-langwa nenumamalya nakina nginuminiyengbinama ayakwa nganyangwa-langwa akwa nganja ngayuwa ningeningma amurndakibina ayakwa alyangmandukwuna-wiya niyengbinama ngayuwa-langwa.

✡ **5:27** Janjana 1:51

33 “Nungkwurraja kirralarrkama nungkwurra-langwa
wurrayakwa-murra nakinu-wa Janjana akwa eneja
nginuminiyengbinuma ayakwa alyangmandukwuna
nganyangwa-langwa. 34 Mama nara karningerribirra
karnumamalya aminiyengbuma ayakwa ngayuwa-langwa
umba ngarramakinama enena ayakwa nakina-langwa
Janjana kajungwa Neningikarrawara yikenenibikini-yada
nungkwurruwa. 35 Eneja nakina Janjana bajananga
wuburra niyamama ebina kirrakuminabarrakajinama
mamurukwa karnikiliki-yada. Kirrenuwilyakajuwama
karnikilika-langwa akwa kirriyekirrerriduma kirrakina.
Kembirra kinuminilyelyingmama akinu-wa ayakwa ena-
langwu-wa.

36 “Eneja nakina Janjana nginuminiyengbinuma
alyangmandukwuna ayakwa ngayuwa-langwa. Umba
ngalaja ngarningka engka yikakuwilyakajinama
nungkwurruwa-manja nganyangwa-langwa. Amiyambena
akina? Eneja nakina Nungwarrka nginuwar.dikinama
ngayuwa-manja ena-langwa warka ningenikiyama-langwa.
Kembirra akine-ka warka yikakuwilyakajinama ngayuwa-
langwa akwa yikakeningmikinama kirrakina nginilarrka-
mulangwa Nungwarrka ngayuwa yangkwurrangwa.

37 “Umba ngarningka Nungwarrka nibina nginilarrkama
ngayuwa, enejukwaba nginuminiyengbinuma
ayakwa nganyangwa-langwa akena nara kirrakina
yikinuminengkirrikena ena-langwa ayakwa akwa
nara yikinirringka nenumukwurra, 38 akwa nara
kirrakina yikingayindanga yikuwerrikambilya
ngayuwa-manja ningibina nginilarrka-murrumanja
Nungwarrka. Kirriyama-mulangwa amurndakakina,
kembirra kirrakina kirriyarrkuwurranguma ena-
langwa ayakwa. 39-40 “Nungkwurraja KarningiJudiya
kirrububungkawa kirringayindenama yikambilyama
karniba karningangkawura. Kirrilyangkiyaminama
numadadinama numaburangkinama mangma
nungkwurra-langwa Neningikarrawara-langwu-wa
ayakwa. Akena nara ngawa-da! Kirruwarenama nara
awerrikambilyuma ngayuwa-manja. Amandangwe-ka
akina ayakwa Neningikarrawara-langwa kirrakumakinama
ngayuwa-langwa. Umba ngayuwa-manja yimbukwa
yikuwerrikambilya-manja, kembirra yikambilyama
karniba karningangkawura kirrakina.

41 “Mama yikiyangmarngkwajinama ngayuwa-manja
akwa mama nara eyangmarngkwajuma ngayuwa-wa
umba nara kembirra kirrakina awerrikawarriyakama

ningena. 42 Ningeningma nganja ngayuwa nara kirrakina alyelyingmama Neningikarrawara umba kirrikadikajungwunama. 43 Nara ngayabakiyaba kilikena yangkwurrangwa umba Nungwarrka ningena nginilarrkama yangkwurrangwa. Akena nungkwurruwa karningiyekirrerru-ma ningilikenu-mulangwa ngayuwa enenu-wa angalya. Umba kalikaja-manja wurrukwala aburrabakiyaba kaminiyengbijajungwuna-manja yikabumakina-manja kirrakina, kembirra yikiyekirrerridinama warnikilika-langwa yangkwurrangwa nungkwurruwa-wa. 44 Umba kirruwarenama kirrakina nara angayinduma nakina Neningikarrawara eyangmarngkwajuma nungkwurruwa-wa. Umba kirriyekirrerridinama kirrabiyangmarngkwajina-mulangwa warnumamalya yimbukwa. Kirriyamarrkinamurra-bina yikuwerrikambilya-manja ngayuwa-wa?

45 “Dukwa kirrilyangkiyama-bu kirrakina ngayuwa kilikajama Nungwarrku-wa akwa kalekbajama ningena. Akena nara-da! Nakine-ka Nungwarrka yikenilekbajama nungkwurruwa mena-baba kirrilyangmuridinama karnikuminaburrakiyuwa ababurna-langwa ayakwa eningarumuruma Mawijija-langwa. 46-47 Akwa ngarningka kirrilyangkiyaminama-bu kirruwerringwur.denama ena-langwa-manja eningarumuruma ayakwa. Amandangweka Mawijija nginuminarrikarranguma nganyangwa-langwa! Akena nara kirrakina yikuwerrungwur.danga ena-langwa-manja ayakwa ebina narrikarrangumurrumanja arakburakba-kiya-wiya. Nara kirrakina yikuwerrungwur.danga ena-langwa-manja ayakwa-baba, kembirra kirrakina nara awerrungwur.duma nganyangwa ayakwa nganjukwaba-da akwa nara awerrikambilyuma ngayuwa-manja-da,” niyama Jesus wurrumurndakakinuwa wurrububungkawa WarningiJudiya-wa.

6

Jesus nenukwa-mulangwa aninga wurrilyimberrkwulyumida-manja 5,000 warnungkwarba

1-4 Bi...ya nakina Jesus nilawurradinuma erribaja akinu-wa angalya Keliliyu-wa aburruwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa. Biya nuwakwudangwudina arakba warnikambarringi-yada warnikilarrmi-yada emeba WarningiJudiya warnumamalya Akwurungkuwarrukwa-langwa kajungwa warnikiyakuwerribiki-yada aburra-langwu-wa wurrarumuruma wurribinu-wa nawurrakijadangu-murruwa Yijiba-langwa. Wurrakina

arakba kembirra narraburrungkuwarrukwa akina aruma akungwa mijiyangu-ma. Aminambilyuma ekirra nawilyakama akina akungwa Keliliya akwa Daburiyeja. Nuwangkidikarrinu...wa, biya neyar.da ayakuwarra. Kembirra nawurrakilikena angakarjiyinguwa angalya akwa nawurrakambarringa wurrakina yakwujina. Aburraje-ka wurruwurrakwulyumida warnumamalya narrirringkama arrubuda warka Jesus-langwa neneningabaka-mulangwa wurrangbangbilyuwamurra warnumamalya. Kembirra neniyuwarnuma arakba enuwa-wa.

5 Eneja Jesus nandiyinga akena nenirringka wurrakina wurruwurrakwulyumida warnumamalya nalikenumurra enuwa-wa. Biya niyama Jesus Bilibu-wa, “Nga-manja ngarna akubeyindenama aninga akakwuni-yada wurrumurndakeyina warnumamalya?” niyama. 6 Jesus nenilabenuma niyengbinuma akina ayakwa Biliba-manja neningmababa arakba nenikiyama-langwa.

7 Eneja niyama Biliba enuwa-wa, “Mama akuwilyakama arume-ka angwarnda, umba akilyangmuriduma ngarna ngarnikubeyinda eyukwayuwa aninga warnikalyubari-yada wurrumurndakeyina warnumamalya wurruwilyuwilyaba-wiya,” niyama nakina Biliba.

8 Eneja nuwilyaba ningka-dangwa nenikabuburrakiyuwa Jesus-langwa nambilyuma nakina yakwujina. Nenimikirra Endiruwa nibina Jayumina Bida-langwa nenikumarnjenikba. Niyama nakina Endiruwa Jesus-uwa, 9 “Naka nenjarrngalyilya nuwilyakinama amangbala damba eyukwayuwa akwa ambilyuma-kiya akwalya eyukwujiya-kiya. Akena nara ngarna arijakbama aladikama wurrababurnababa warnumamalya ena-murra aninga eyukwayuwa,” niyama nakina Endiruwa.

10 Eneja Jesus niyama, “Wurrambarrijina wurrumurndakakina warnumamalya amarda-manja,” niyama nakina. Ababurne-ka amarda akina yakwujina akina-manja angalya. Aburraja wurrababurna-langwa warnumamalya nawurrakambarringa. Akena wurrilyimberrkwulyumideka 5,000 warnungkwarbe-ka wurruwurrakakina. 11 Kembirra arakba eneja Jesus nirndirrka amurndakibina damba akwa neniyangmarngkwajuwa Neningikarrawaruwa. Nukuwarranga niyukwayuwaka akwa nenukwa enalangwu-wa warnikabuburrakiyuwa. Aburraja kembirra narreyikena wurruwilyuwilyaba-wiya-wa warnumamalya wurribina nuwangmakayangu-murruwa yakwujina. Niyamama ngawa ngarningka akwalya-manja. Kembirra

aburraja neyebukeyinuma ngawa wurrakinu...wa yandalangwa namurndakilada.

12 Namurndakilada-manja arakba kembirra wurrakina eneja Jesus niyama ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Wurrarrumurndukwuna ebina eyukwayuwa narrilalika-murrumurra umba nara arndakbudadikama,” niyama nakina Jesus. 13 Kembirra aburraja narrarrumurndukwama ebina aninga narrilalika-mulangwa wurrakina warnumamalya akwa narrilyangburrukwajuwama ememberrkwa ambilyuma-manja aruma ajamurnda ebina aninga eyukwayuwa amangbala-langwa damba amurndakibinalangwa nuwalyubarinu-mulangwa warnumamalya.

14 Aburraja wurrakina warnumamalya narrirringkama arrubuda ebina niyama-mulangwa Jesus akwa namakijeyinuma wurrakina akwa neyama, “Amandangwe-ka naka Neningikarrawara-langwa nenikumakumaka ayakwa nibina nenikilarrka nakina yangkwurrangwa enenu-wa angalya-da!” neyama wurrumurndakakina-da.

15 Akena eneja arakba nakina Jesus neningma warnikilika-langwa akwa warnikirndirrki-yada wurrakina enuwa warnikangkijiri-yada kajungwa kenubungkawakiniyada nakina Jesus. Kembirra yadikina nilikena arakba ngarningka angerriba angakarjiyingu-wa angalya nakwukawura-da.

Jesus nijirrkingalyaka-mulangwa karrawara akungwalangwiya

16 Biya numamerrkbalina arakba mamawura. Kembirra aburraja ena-langwa warnikabuburrakiyuwa nadirrirnda angerriba ebinu-wa adirrungwarna akungwa Keliliya 17 akwa namurndakirijawudija mijiyanga-manja arakba akwa narraburrindada erribaja akinu-wa angalya emikirra Kabuniyuma. Biya nalyarrngwalyilyada arakba akina. Eneja Jesus nara kinilikena aburruwa-wa-da.

18 Kembirra ngalaja arakba arrubuda arrirra nuwadirrbulanga akwa nawarumajungwunuma akina akungwa. 19 Kembirra aburraja arakba wurrakina warnikabuburrakiyuwa namideyinumurra ngawa amiyerra. Biya kembirra nenirringka nakina Jesus nijirrkingalyakama karrawara akungwa-langwiya nilikenuma nakwudangwukajungwunuma makinu-wa mijiyanga. Akena aburraja wurrakina nawurrakakbar.deka arakba.

20 Umba niyama eneja nakina Jesus aburruwa-wa, “Ngayuwa ningenu...wa!” niyama. “Nare-ka akbar.duma!” niyama nakina-da.

21 Aburraja kembirra neningayindanguma wurrakina nakina Jesus warnikirijawudiyi-yada makina-manja mijiyanga akena arngkawura-wiya arakba ngalaja numamindirruwajungwa ariba-manja akwudangwa akina-manja angalya nalikenu-murruwa wurrakina-da.

Warnumamalya nenuminaburangka-mulangwa Jesus-uwa

22 Kembirra mingka-manja mamawura aburraja wurribina warnumamalya nuwambilyu-murrumurra angakuba aburrungkwungaluba, nalyelyimbukweyinuma aburruwakiya akwa neyama, “Ngambu-wa nibina kembirra nenungkwarba nilikenuma? Yelakwa nibina ngenirringkama akena nara nibina-da. Ngarrumarringkama yimbukwa muwilyaba-ma mijiyanga yarrungkwa akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa nalikenuma narijawudiyinuma akena nara nibina Jesus kinilikena aburruwa-manja-da,” neyama wurrakina warnumamalya-da.

23 Umba ngalaja mamurndakakina mukwala mijiyanga meningiDaburiyeja numamurndakumindirruwajungwunuma mijiyelya-manja akwudangwa ebina-manja angalya neniyangmarngkwajuwa-murrumanja Jesus ebina-langwa damba Neningikarrawaru-wa nenukwa-murrumanja yakwujina wurrakina-manja warnumamalya. 24 Aburraja narrarringka-manja wurrakina warnumamalya narrilalikama Jesus akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa akina angalya, kembirra narijawudija wurrukwala mamurndakakina-manja mijiyanga akwa nalikena angerriba akinu-wa angalya Kabuniyumu-wa nenuminandeyuma wurrakina Jesus-uwa.

Jesus nakina nidamba Nakwenenibika ngakwurra-langwa

25 Bi...ya nuwakburrangaja arakba nakina Jesus jinikakwa-manja akina-manja angalya Kabuniyuma wurrumurndakakina warnumamalya yakwujina ayakuwarra akwa neyama enuwa-wa, “A nungkuwa! Ngambi-yada ningkena ningkiyar.duma yelakwa?” neyama wurrakina.

26 Eneja Jesus niyama aburruwa-wa, “Wurrengkirraja! Mena-burra karna yirruminaburangkama ngayuwa-wa? Kirrumumiringka-mubaba arrubuda ningiyama-mulangwa ningena-na? Nare-ka! Yirruminaburangkama ngayuwa-wa mena kirralyubarinu-mubaba damba akwa kirriladangu-mubaba nungkwurruwa. 27 Nareka aburangkama kengmandina-murruwa aninga umba wurraburangkina ebinu-wa aninga yikakukwuna-murruwa

akwenenibika nungkwurruwa-manja yikambilyi-yada karniba kembirra karningangkawura. Amandangwa engburingka ayakwa akina! Eneja Neningikarrawara Nungwarrka kirrenuwilyakajuwama nungkwurruwa-wa nginuwerrungwur.dena-mulangwa ngayuwa-manja. Nginuwerrungwur.denama ngayuwa-manja ningibina-murrada ningurukwularrinu-murrumanja enena-manja angalya. Kembirra nganja ngayuwa kakwunama amukwiyadakina aninga nungkwurruwa-wa," niyama nakina Jesus aburruwa-wa-da.

28 Aburraja kembirra neyama wurrakina enuwa-wa, "Miyambena yirreningayindenama Neningikarrawara yarnikiyama-langwa yarna yarnikiladikajungwa-langwa akina aninga?" neyama wurrakina-da.

29 Eneja niyama nakina Jesus aburruwa-wa, "Enena-bina awilyaba-ma kirrenumininggayindenama nakina Neningikarrawara karnikiyama-langwa nungkwurruwa karnikuwerrikambilyingi-yada ngayuwa-manja ningibina nginilarrka-murrumanja yangkwurrangwa enenu-wa angalya," niyama nakina Jesus.

30 Neyama aburraja enuwa-wa, "Amiyambena kembirra arrubuda nungkwaja kiyaminama kajungwa yikuminabilyerrikini-yada nungkuwa Neningikarrawara-langwa arrubuda yirra-langwa akwa yikuwerrungwur.deni-yada nungkwa-langwa-manja ayakwa? Kiyamarrkinama kembirra nungkuwa? 31 Aburraja ngakwurra-langwa warningarakburakba-kiya wurrumirumiranyungwa nuwalyubarinuma ebina aninga alarrkingburingka-manja angalya. Ngalaja enena nuwarrikarrijajungwunuma ayakwa akwa neyaminamurra, 'Nenukwamurra nakina wurrumurndakakinu-wa warnumamalya akina damba angaluba karrawara-langwa warnikalyubari-yada,' neyaminamurra akina ayakwa," neyama wurrakina-da.✡

32 Eneja niyama nakina Jesus, "Wurrengkirraja! Nare-ka nakina Mawijija yikenukwa akina damba karrawara-langwa angubina-langwa nungkwurruwa-wa, umba eneja nganyangwa Nungwarrka nakina-bina nenukwama aburruwa-wa akwa ngarningka yikenuk-wunama amamalya-dangwa damba karrawara-langwa nungkwurrajukwaba nungkwurruwa-wa. Amandangwa engburingka ayakwa akina! 33 Umba nganja ningena ningibina ningidirrirnduma yangkwurrangwa abalkaya-langwa, ningiyaminamurra akina wuburra damba

✡ **6:31** Exodus 16:4

yikenukwunama Neningikarrawara nungkwurruwa-wa. Akwa ngarningka kakwunama kirrababurnu-wa karnumamalya akwenenibika ngayuwa yikambilyi-yada karniba karningangkawura-da," niyama nakina Jesus.

34 Kembirra aburraja neyama wurrakina enuwa-wa, "A nungkuwa, yikukukwuna ngawa akina damba," neyama.

35 Eneja niyama ngarningka Jesus, "Ngayuwe-ka ningena ningibina ningidamba kakwuna-mulangwa akwenenibika nungkwurruwa-wa yikambilyi-yada karniba karningangkawura," niyama Jesus. "Umba nungkwurraja kirribina karningerribirra yikilikaja-manja yikiyuwarna-manja ngayuwa-wa akwa yikuwerrikambilya-manja ngayuwa-manja, nare-ka kembirra kirrakina amureyuma akwa ngarningka nare-ka eyakwurruma umba yikiladenama ngawa kirrakina," niyama. 36 "Umba ngarramakamurra arakba ebina-wiya yirrirringkama ngayuwa nungkwurruwa akena nungkwurraja nara yikuwerrikambilya ngayuwa-manja. 37-38 Nara kidirrirnda abalkaya-langwa ningenikiyami-yada ngayuwa nganyangwa-langwiya mangma umba ningilikena yangkwurrangwa ningenikiyami-yada ngayuwa ena-langwa-langwiya mangma nibina nginilarrka-mulangwa. Ningiyamina-mulangwa amurndakakina-langwiya, kembirra nare-ka aminangkirrajuma ngayuwa karningerribirra karnumamalya yadada kirribina yikilikaja-murrumurra ngayuwa-wa. Kirrababurna-langwa karnumamalya kirribina nginukwamurra Nungwarrka ngayuwa-wa arakba, yikilikajama ngayuwa-wa-da. 39 Umba enena-bina ngawa nginumiringayindenama nibina-murrada nginilarrkama ngayuwa ningenikiyami-yada. Nakina aduwaba nginingayindenama kakwurrajini-yada ngayuwa nungkwurruwa-manja. Nakina nginukwama nungkwurruwa ngayuwa-wa akwa nara kembirra ningena alarrkama karningerribirra ngayuwa-langwa umba kirrababurna-langwa kumandakwuliyinama ngayuwa akwa kawarumajinama kenibikinama nungkwurruwa makina-manja meningarija-langwa mamawura kawarumajungwuna-murrumanja wurribina warningma-murrumurra nakina Neningikarrawara. 40 Akwa ngarningka enena-bina aduwaba ningayindenama nganyangwa Nungwarrka. Kirrumurndakibina yikirringkina-murrumurra ngayuwa Ningenikuwenikba akwa yikuwerrikambilya-murrumurra ngayuwa-manja, yikambilyama karniba karningangkawura ngawa kirrakina-da. Akwa nganja ngayuwa kembirra

kawarumajinama kenibikinama nungkwurruwa meningarija-langwa-manja mamawura,” niyama Jesus wurrumurndakakinu-wa warnumamalya-da.

41 Kembirra arakba aburraja wurrakina warnumamalya nangwurrkiyengbeyinuma enuwa-langwa niyengbijajungwunu-mulangwa nakina nidamba nibina nidirrirnduma yangkwurrangwa karrawara-langwa angubina-langwa. 42 Biya neyama wurrakina, “Jawijiba-langwa nenungkwarba nenikuwenikba Jesus nakina-na? Ngarningma ngarna ena-langwa nungwenikba akwa dirndenikba. Nare-ka nakina amakama ngarna nidirrirndu-mulangwa abalkaya-langwa yangkwurrangwa!” neyama wurrakina.

43 Eneja Jesus niyama wurrumurndakakinu-wa warnumamalya, “Wurrungwurrkiyengminjadina arakba nara angwurrkiyengbajuma! 44 Nara karna karningerribirra alikama eyuwama ngayuwa-wa nungkwurrabakiyaba. Nare-ka-da! Yikeniyangkijirena-manja Nungwarrka yimbukwa nungkwurruwa nibina nginilarrkama ngayuwa, kembirra yikilikajama kirrakina ngayuwa-wa. Akwa kawarumajinama kirrakina kenibikinama mibina-manja ngawa meningarija-langwa-manja mamawura. 45 Eneja nakina nuwilyaba nenikumakumaka ayakwa Neningikarrawara-langwa narrikarranguma enena ayakwa neyaminamurra, ‘Eneja Neningikarrawara nakina yikenakakirumakinama kirrababurna-langwa karnumamalya,’ neyaminamurra akina ayakwa. Nungkwurraja kirrababurna-langwa kirribina kirrengkirrikaja-murrumurra Nungwarrku-wa akwa kirreningmidina-murrumurra enuwa-langwa, yikilikajama ngayuwa-wa kirrakina.✡ 46 Akena nara eyamama akina ayakwa, ‘Kirrakina kirrukwala karnumamalya arakba kinirringkama Nungwarrka,’ nara eyamama akina. Ngayuwa yimbukwa ninguwilyaba-ma ningenirringkama nganyangwa Nungwarrka, ningibina ningilikenuma Neningikarrawara-langwa,” niyama nakina Jesus.

47 Biya niyama ngarningka Jesus, “Wurrengkirraja! Kirribina karningerribirra yikuwerrikambilyama ngayuwa-manja, kembirra yikambilyamurra karniba nungkwurruwa karningangkawura. 48 Ngayuwe-ka ningena ningidamba kenibikina-mulangwa karningangkawura kirrakina. Amandangwa engburingka ayakwa akina! 49 Aburraja nungkwurra-langwa

✡ **6:45** Ajaya 54:13

wurrumirumirenungwa warningarakburakba-kiya nuwalyubarinuma akina aninga alarrkingburingka-manja angalya. Biya najungweyinumurra wurrakina wuburra neyaminamurra wurrababurna-langwa warnumamalya najungweyinama. 50 Umba enena ngalaja waka damba ebina nadirrirrnduma yangkwurrangwa karrawara-langwa, karningerribirra yikalyubarina-manja, nara nungkwurraja kirrakina ajungwuma akwa arukwulyuwakama alikama karnumawurrina kirriyebijeba ambilyuma Neningikarrawara-langwa, 51 umba yikambilyama karniba karningangkawura enuwa-manja. Ngayuwa-bina ningena ningidamba kenibikina-mulangwa kirrakina ningibina ningidirrirrnduma yangkwurrangwa abalkaya-langwa. Ebina damba kakwunama nungkwurruwa-wa ningenumadangkwa akina. Kakwunama akina kirrababurna-langwa karnumamalya kajungwa yikambilyi-yada karniba karningangkawura kirrakina-da," niyama Jesus wurrumurndakakinu-wa warnumamalya.

52 Kembirra arakba aburraja wurrumurndakakina warnumamalya WarningiJudiya nuwawinyambakeyinuma nebeyinuma aburruwa-kiya akwa neyama, "Kiniyamar-rkama kembirra naka nenungkwarba akenukwunama ena-langwa nenumadangkwa ngarnikalyubari-yada ngakwurruwa? Nare-ka-da!" neyama wurrakina-da.

53 Kembirra eneja Jesus niyama aburruwa-wa, "Wurrengkirraja! Nara-manja kirrakina nungkwurruwa alyubaruma nganyangwa ningenumadangkwa ningibina-langwa ningirukwularrinu-mulangwa enena-manja angalya akwa nara-manja ebekuma nganyangwa merra, kembirra nara ambilyuma karniba karningangkawura kirrakina-da. Amandangwa engburingka ayakwa akina! 54 Umba yikalyubarina-manja ningenumadangkwa akwa ngawa yikibekina-manja nganyangwa merra, kembirra yikambilyama karniba karningangkawura akwa nganja ngayuwa kawarumajinama kenibikinama nungkwurruwa mibina-murrada ngawa meningarija-langwa mamawura. 55 Umba nganyangwa ningenumadangkwa ningena wuburra amamalya akwalya akwa ngalajukwaba nganyangwa merra makina wuburra amamalya akubibeka. 56 Nungkwurraja kirribina karningerribirra yikalyubarina-murrumurra nganyangwa amadangkwa akwa yikibekina-murrumurra nganyangwa merra, akiyakeyinama ngarruwurrakawura-ma enena-manja angalya. 57 Eneja Nungwarrka nginilarrkama ngayuwa. Akwa nganja ningena ningambilyama ningeniba mena nginukwa-

mubaba akwenenibika ngayuwa-manja. Kembirra nungkwurrajukwaba yikalyubarina-manja nganyangwa amadangkwa, karniba yikambilyama mena kenibikina-mubaba ngayuwa kirrakina. 58 Umba ngayuwa ningena ningidamba ningibina ningidirrirnduma yangkwurrangwa karrawara-langwa. Akena enena damba nara wuburra akina aninga ebina nuwalyubarinuma nungkwurra-langwa wurrumirumirenungwa warningarakburakba-kiya akwa najungweyinuma. Nungkwurraja kirribina karningerribirra yikalyubarina-manja enena damba, yikambilyama karniba karningangkawura kirrakina-da," 59 niyama nakina Jesus nenuwilyakajuwama wurrumurndakakinu-wa warnumamalya yakwujina akina-manja jinikakwa akina-manja angalya Kabuniyuma.

Jesus niyengbinu-mulangwa ayakwa akambilya-mulangwa ngarniba ngarningangkawura

60 Kembirra aburraja wurrakina wurrababurna warnikabuburrakiyuwa Jesus-langwa nawurrak-engkirrikenuma amurndakakinu-wa ena-langwu-wa ayakwa akwa neyama, "Nare-ka, akina ayakwa ngarrilyangmuridinama ngarnikeningmidi-yada ngakwurruwa. Angkaburra kembirra kuwengkirrikiyi-yada akinu-wa ayakwa?" neyama wurrakina.

61 Umba eneja nakina Jesus nenumilyakwenuma arakba ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa nangwurrkiyengbeyinuma aminakina-langwa ayakwa. Biya niyama kembirra Jesus aburruwa-wa, "Jerriya kembirra kirruwarenama ena ayakwa nganyangwa kajungwa kirrakina nari-yada eyuwama ngayuwa-manja? 62 Nungkwurruwa yikirringkina-manja ngayuwa ningibina-murrada ningirukwularrinuma enena-manja angalya kuwarumajungwuna-manja ningena kilikaja-manja karrawaru-wa akinu-wa angalya ebina ningambilyu-murruwa adinuba-wiya, kembirra yikiyamarrkinama yikeningmidinama kirrumurndakeyina? 63 Nakina-bina eneja Nenumawurrina Neningikarrawara-langwa yikenenibikinama karningangkawura kirrakina. Umba nungkwurraja kirrilyangmuridinama nungk-wurrabakiyaba karnikiyama-langwa. Umba enena ayakwa ebina ningiyengbinuma nungkwurruwa-wa, yikuwerrungwur.dena-manja akina, kembirra eneja Nenu-mawurrina Neningikarrawara-langwa yikenenibikinama karningangkawura kirrakina. 64 Akena nara karna kirrukwala awerrungwur.duma akina-manja ayakwa," niyama Jesus. Arakba-wiya Jesus naburradadangu-wiya

ena-langwa warka, nakina neningma arakba wurrakina warnumamalya kawerrikambilya-murrumurra enuwa-manja akwa ngarningka wurribina wurruwilyaba nara-murrumurra awerrikambilyuma enuwa-manja, wurrakina-bina karrakwunama nakina Jesus wurrukwalu-wa warnumamalya kenuwurrikbina-murruwa. 65 Biya niyama ngarningka nakina Jesus, “Nara karna karningerribirra alikama ngayuwa-wa. Yikenangkijirena-manja yimbukwa nganyangwa Nungwarrka kirrakina, kembirra yikilikajama ngayuwa-wa. Nara karna awerrungwur.duma akina-manja ayakwa-baba, kembirra ngarramakama amurndakakina ayakwa nungkwurruwa-wa,” niyama nakina Jesus.

66 Yadikina-langwiya ngawa aburraja wurrababurna warnikabuburrakiyuwa ena-langwa namurndakilyangkar-rngajungwa akwa nara arakba keniyuwarna enuwa-manja wurrumurndakakina-da.

67 Eneja Jesus nenirringka-manja wurrumurndakibina nenilalikama nakina arakba, kembirra niyama ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa wurrumemberrkwu-wa wur-rambilyuma, “Nungkwurrajukwaba kirringayindena yiki-likaja arakba yikilalikina ngayuwa?” niyama nakina Jesus-da.

68 Eneja niyama nakina Jayumina Bida enuwa-wa, “Nara-murruwa wurribina warningaba yarnikiliki-yada yarna! Ningkakina-bina yirramakama yarna ebina ayakwa yikak-enibikinama yarningangkawura. 69 Kembirra arakba yarne-ka yirruwerrikambilyama nungkuwa-manja akwa yarningma ningkakina ningkibina ningkungwurriyaka ningkuwilyaba-ma nginilarrkama angaluba Neningikar-rawara,” niyama nakina Bida.

70 Kembirra eneja Jesus niyama aburruwa-wa, “Ngayuwa ninguwekbalyinuma kirrumemberrkwa kirrambilyuma-na? Akena kirruwilyaba karna yelakwa Namukwa-langwa-da!” niyama nakina Jesus aburruwa-wa-da. 71 Nakine-ka Jesus niyengbinuma Judija-langwa nibina nenikuwenikba nakina-langwa Jayumina NeningiKariyada. Nakina-bina nuwilyaba nibina wurrumemberrkwa wurrambilyuma-langwa warnikabuburrakiyuwa akena nakina-bina nenikukwi-yada nakina Jesus wurrakinu-wa wurrukwala warnumamalya nenuwurrikbina-murruwa nakina-da.

7

Nara wurrakina kawerrikambilya Jesus-manja

1 Bi...ya eneja Jesus nilikenuma yenjerrikina
engku-wa iya engku-wa angalya yakwujina Keliliya-
manja. Aburraja WarningiJudiya wurrububungkawa
neningayindanguma warnikuwardi-yada nakina Jesus.
Kembirra aminakina-langwa nara kiningayindanga arakba
Jesus kinilikena angerriba Judiyu-wa. 2 Ngalaja arakba
nuwakwudangwukajungwunuma warnikambarringi-yada
warnikilarrmi-yada emeba WarningiJudiya warnumamalya
wurrababurna-langwa amurndakibina-manja amiyerriya
nalungkwayangu-murrumanja warnikalyubari-yada
aninga-murriya akwa warnikilyelyimbukwaji-yada ayakwa
aburra-langwa-langwa wurrarumuruma. Akina emikirra
kembirra Akwulungkwayija.✡

3 Aburraja kembirra Jesus-langwa warnikumarnjena
nenirinjarrkama akwa neyama enuwa-wa, “Wulalika ena
angalya umba jeyi! Likaja angerriba akinu-wa angalya
Judiya kajungwa wurrakina warnikabuburrakiyuwa
nungkwa-langwa karrirringkini-yada amukwiyadakina
arruburrubuda warka wuburra ningkuwar.danguma.
4 Kangayindena-manja warnumamalya kuweningmidina-
manja nungkwa-langwa-langwa warka, kembirra
nara abuwarrkama awar.duma nungkwa-langwa
warka amurama ningkakina. Umba kuwar.denama
warka ningkabilyerra kaburringkina-murrumanja
wurrakina wurrababurna-langwa warnumamalya,”
neyama wurrakina warnikumarnjena enuwa-wa.
5 Nara aburrajukwaba ena-langwa warnikumarnjena
kawerrikambilya enuwa-manja wurrakina.

6 Eneja kembirra Jesus niyama aburruwa-wa, “Nara
ambaka ningena nalikaja-wiya ningenikabilyerrika-
langwa nibina narrubuda-dangwa nilyengma
Neningikarrawara. Umba nungkwurraja nungkwurra-
langwa mamawura meningerribirra makina karnikiyama-
langwa. 7 Aburraja warnumamalya enena-manja
angalya akwa angkwulyumida-manja, nara awurrikbama
nungkwurruwa-wa umba ngayuwa-wa buwurrikbinama
wurrakina ningarralekbenu-mulangwa ngawa neyamina-
mulangwa awurruwurrariya. 8 Nungkwurraja
jeyi! Wurrilikaja wurrilyengmena arakba akinu-wa
Akwulungkwayija nara-baba ningena alikama akinu-wa
Akwulungkwayija, nara-baba ambaka ningena nalikaja-
wiya ningenikabilyerrika-langwa nibina narrubuda-
dangwa nilyengma Neningikarrawara,” niyama Jesus.

✡ **7:2** Leviticus 23:33-44

9 Kembirra nambilyuma ngawa yakwujina nakina akina-manja angalya Keliliya-da.

Jesus nilikenu-mulangwa Akwulungkwayiju-wa

10 Aburraja kembirra Jesus-langwa warnikumarnjena nalyengmanguma wurrakina Jirujalemu-wa adinakba akinu-wa Akwulungkwayija warnikambarringi-yada amurndakibina-manja amiyerriya. Akwa ngarningka aburrajukwaba wurrababurne-ka warnumamalya nalikenuma yenjerrikina akinu-wa Akwulungkwayija. Eneja Jesus nakina narijidinuma arija-langwa. Nara kinabilyerrikajungwuna umba numurama nenuwurrakiyuwarnuma. 11 Akini-yada ngawa aburraja wurrakina wurrububungkawa WarningiJudiya nenuminembirrarinuma nuwaburangkeyinuma nakinu-wa Jesus akwa narreyengkilabenuma wurrumurndakakina-manja warnumamalya warningakwujina-manja akwa neyama, “Nangamba nibina nenungkwarba?” neyama wurrakina.

12 Aburraja wurrababurna warnumamalya wurribina nuwambilyuma yakwujina, nalyelyimbukweyinuma naminijirakajeyinuma ayakwa wurrakina enuwa-langwa akwa neyama wurrakina wurrukwala, “Neningabe-ka nakina nenungkwarba.” Umba wurrukwala aburraja neyama, “Nare-ka! Ngarrenikadikinama ngarna ngarnumamalya nakina,” neyama wurrumurndakakina. 13 Akena nuwakbar.danguma wurrumurndakakina-langwa wurrububungkawa WarningiJudiya-langwa karrangajina-mulangwa wurrakina. Kembirra nara karrabilyerrika ayakwa enuwa-langwa umba narriyukwujiyakama nalyelyimbukweyinuma.

14 Bi...ya akina Akwulungkwayija nara kajerridina ambaka umba nuwakwuleyinuma makina-manja ambaka mamawura. Kembirra eneja nakina Jesus nilikena Neningikarrawara-langwu-wa angalya akwa arakba nenakakirumakama wurrumurndakakina-manja warnumamalya yakwujina. 15 Aburraja kembirra wurrakina wurrububungkawa WarningiJudiya neyakikbijangeyinuma angwurra akwa neyama, “Nakaka nenungkwarba nare-ka kinambarrina nakina adinakba-kiya wurrarumuruma-manja warnikakakirumaka ngakwurra-langwa-manja. Umba niyamarrkama kembirra naka neningmidinuma ababurna-langwa?” neyama wurrakina namakijeyinuma.

16 Kembirra eneja Jesus niyama wurrumurndakakinu-wa warnumamalya, “Enena ayakwa ngarrakakirumakinama

ebina, nginukwama Neningikarrawara nibina nginilarrkama ngayuwa yangkwurrangwa. Nara nganyangwa ayakwa ena umba nibina-langwa. 17 Nungkwurraja yikilyangkuwerribikajungwuna-manja karnikiyama-langwa ebina kirrenumininga yindena-mulangwiya Neningikarrawara, kembirra yikeningmidinama akina ayakwa nganyangwa ebina nginukwa-murrikba Neningikarrawara akwa ningiyengbina-murrikba ayakwa ngayabakiyaba nganyangwa-langwiya mangma. 18 Kangayindangu-manja ningena kabiyangmarngkwajini-yada akwa kabingkubarrngajini-yada wurrukwala ngayuwa-manja, kembirra kuminiyengbijajungwunuma ngayabakiyaba. Akena nganja ningeningayindenama kiningkubarrngajini-yada nakinu-wa Neningikarrawara nibina nginilarrka-murruwa ngayuwa yangkwurrangwa. Ningeningayindena-mulangwa kiningkubarrngajini-yada enuwa-wa, kembirra ningiyengbinama ena-langwa ayakwa, nara ningena ekadikama umba ningilarrkularrkbakinama ningena. 19 Eneja Mawijija kirrenumakama eningarumuruma ayakwa Neningikarrawara-langwa-na? Akena nara kirruwilyuwilyaba kirrakina yikuminiyarrkuwaraka akina ayakwa akwa kirriyaminama ngawa kirrakina aduwabada. Miyambeni-yada kirrilyangkuwerribikajungwunama yikuwardena-mulangwa ngayuwa kirrakina-na?” niyama Jesus wurrumurndakakinu-wa WarningiJudiya warnumamalya.

20 Aburraja kembirra wurrumurndakibina warnumamalya neyama wurrakina, “Ningkarrawilyakinama wurruwilyaba wurruwurrariya wurramukwa ningkena-binana! Nare-ka yarna angayinduma awarduma nungkuwamanja!” neyama wurrumurndakakina.

21 Eneja niyama Jesus aburruwa-wa, “Kirriyakikbijangeyinuma kirrarndadinuma nungkwurruwa ninguwar.dangu-mulangwa ngayuwa ebina awilyaba warka arrubuda Jebuda-manja. 22 Eneja arakburakbawiya Mawijija nenumakama nungkwurra-langwa-manja warnumamalya ebina ayakwa yikaringandena-mulangwa yikamukaduwamurrikina-mulangwa nungkwurra-langwa wurrangaringariya warninikuwenungwa mamangbala mabiyakarbiya-manja mamawura. Akena nara nakina Mawijija kiniyengbina akina ayakwa kinabilyerrika umba aburraja nungkwurra-langwa wurrumirumirenungwa warningarakburakba-kiya neyengbinuma akina. Mama Jebuda makina mamawura umba yikamukaduwamurrikinama ngawa warnungkwarba wurrangariya

makina-manja ngawa mamawura-da, 23 kajungwa yikinuminiyarrkuwarakini-yada Mawijija-langwa-manja eningarumuruma ayakwa. Kembirra miyambena-burra kirrawinyambadina ngayuwa-manja ningeneningabaka-mulangwa nibina nenungkwarba Jebuda-manja? 24 Kirrilyangkuwerribikajungwunama ngarnumamalya-langwa ngarningaba-murrikba akwa ngarruwurrariya-murrikba ngarrakina. Kirrilyangkuwerribikajungwunuma arakba ninguwurrariya-murrikba ngayuwa kirrakina. Nara alyangkuwerribikajungwuma karna warningikarrawara-langwa warnumadangkwa umba warningarrawa-langwa wurraminilyangkuwerribikajungwuna ebina-langwiya alyangmandukwuna," niyama nakina Jesus wurrumurndakakinu-wa warnumamalya.

Warnumamalya nenuminilyelyimbukweyinu-mulangwa nibina-langwa nenijirrkumarnu-mulangwa Neningikarrawara neningadinakba

25 Aburraja wurrakina warnumamalya Warningi-Jirujalema nenirringkama nakina Jesus nenakakiru-makama wurrumurndakakina-manja warnumamalya niyengbinuma abilyerra ayakwa. Akena nara aburraja wurrakina wurrububungkawa kuwawinyambadina akwa nara keniba enuwa-wa. Kembirra wurrukwala warnumamalya naminandabumeyinuma akwa neyama, "Nakina-bina nenungkwarba nibina neningayindanguma kenuwardanguma wurrububungkawa wurrakina-na? 26 Akena kwuja! Nara aminilawurrakajuma ayakwa enuwa-wa umba niyengbinama abilyerra ayakwa. Dukwa warningma ngakwurra-langwa wurrububungkawa-baba nakina-bina nenuminijirabama nenijirrkumarnuma amalyirra Neningikarrawara neningadinuba-wiya neningadinakba. 27 Dukwa nara-da! Ngarningma ngarna akina angalya nilikenu-mulangwa nakina nenungkwarba narumidinu-mulangwa. Akena kinilikaja-manja nakina-murrada yangkwurrangwa, ngarningbala akina angalya kinilikaja-mulangwa nakina," neyama wurrakina warnumamalya. 28-29 Eneja Jesus nenakakirumakama ngawa yakwujina Neningikarrawara-langwa-manja angalya. Akwa niyangkuwarumajungwunuma nakina ayakwa akwa niyama, "Dukwa karningma ngayuwa, dukwa karningbala-da! Akwa dukwa karningma akina angalya ningilikenu-mulangwa ngayuwa, dukwa nara ngawa-da! Akena nara kilikena ngayabakiyaba yangkwurrangwa nganyangwa-langwiya mangma umba ningilikenuma

nibina-langwa nginilarrka-mulangwa ngayuwa enenuwa angalya akwa nilyangmandukwuna-dangwa nakina. Nungkwurruwa karningbala nakina umba ngayuwa yimbukwa ningeningmidinama-da!” niyama Jesus nakina-da.

30 Kembirra aburraja wurrumurndakakina warninungkwarba wurrukwala neningayindanguma warnikirndirrkiyada nakina Jesus akena nara ngawa kenuminjirrkilyinga wurrakina enuwa-manja mena nara ambaka numinilikenuwiya nenikuminabilyerrika-langwa nibina-langwa nenilarrka-mulangwa Neningikarrawara nakina-bina narrubuda-dangwa nilyengma. 31 Akena aburraja wurrumurndakakina warnumamalya wurrababurna nawerrikambilyuma enuwa-manja umba naminandabumeyinuma akwa neyama wurrakina, “Nakaka nenungkwarba ngarrenuminabilyerrikama arrubuda Neningikarrawaralangwa ebina nuwabuwarrukwajungwunu-mulangwa. Kinilikaja-manja yangkwurrangwa nibina nenuminijirrkumarnuma Neningikarrawara neningadinakba, kembirra eningumiyambena warka kinuwar.denama nakina yelakwa? Arrubuda-dangwa yinda aba-kiya? Nara nakina awar.duma amurndakayuwaya-na?” neyama wurrakina warnumamalya-da.

32 Aburraja wurrumurndakakina WurruBarija warnungkwarba nuwengkirrikenuma wurrumurndakakina warnumamalya nangwurrkiyengbeyinu-mulangwa Jesuslangwa. Kembirra wurrumurndakakina WurruBarija akwa ngawa wurrububungkawa WurruMinida warnungkwarba narralarrka wurrukwala wurrakina warnikakukwurraja Neningikarrawara-langwa angalya yenjerrikina warnikirndirrki-yada akwa warnikididi-yada enuwa.

33 Akena eneja Jesus niyama, “Ngayuwa ningena ningambilyama yelakwa aduwaya-wiya. Kembirra arakba kilikajama nibinu-wa nginilarrka-murruwa ngayuwa yangkwurrangwa. 34 Yikabuburangkeyinama kirrakina ngawa ngayuwa-wa akena nara akburrangama. Nara karna alikama ngayuwa kilikaja-murruwa. Aminakina-langwa kembirra nara karna akburrangama ngayuwa,” niyama nakina.

35 Kembirra aburraja WarningiJudiya wurrububungkawa neyama, “Ngambu-wa-bina naka kinilikajama kembirra nara ngakwurruwa akburrangama? Yinda kinilikajama angerriba emininglu-wa angalya nuwambilya-murruwa wurribina ngakwurra-langwa warnumamalya kajungwa

kenuwilyakajini-yada ayakwa wurribina WarningiJudiya-ma warnumamalya-na? 36 Ngarrenumakama nenikilika-langwa yenjerrikina akwa ngakwurruwa akinuminaburangkina-mulangwa enuwa-wa akena nara akburrangama nakina ngakwurruwa mena nara-baba ngarna alikama kinilikaja-murruwa. Kembirra dukwa neyamarrkama amurndakibina ayakwa ngarrenumakama niyengbinuma?" neyama wurrakina.

Akwenenibika akungwa kakwularrina-mulangwa

37 Kembirra numarakbada makina meningarija-langwa mamawura meningilarrngekburna akina-langwa Akwulungkwayija nuwambarrinu-mulangwa warnumamalya amurndakibina-manja amiyerriya warnikiyakuwerribiki-yada aburra-langwa-langwa wurrarumuruma.✡ Eneja Jesus narjiyinga akwa niyengbina niyangkuwarumajungwuna akwa niyama, "Kirribina karningerribirra yikiyakwurrina-manja akungwa, kwa! Yikilikaja ngayuwa-wa kajungwa kebekajini-yada. 38 Ngalaja arakburakba-kiya-wiya enena ayakwa nuwarrikarrijungwunuma akwa neyamama, 'Karningerribirra-langwa karnumamalya kirribina yikuwerrikambilya-manja ngayuwa-manja, kembirra arrawa-langwa nungkwurra-langwa-langwa yukwudukwuda kakwularrinama akwenenibika akungwa wuburra amukwa akungwa neyaminama,' neyamama akina ayakwa," niyama nakina Jesus. 39 Biya nenumaka-manja amurndakibina ayakwa akungwa-langwa, niyengbinuma Neningikarrawara-langwa-langwa Nenumawurrina. Akena akini-yada ngawa nara ambaka nakina Jesus kinijungwuna akwa kinuwarumajungwuna mabiyakarbiya-manja mamawura. Kembirra nara eneja Neningikarrawara ambaka kenilarrkena nakina Nenumawurrina warnumamalyu-wa. Umba ambaka-murra wurrumurndakibina warnumamalya kawerrikambilya-murrumurra Jesus-uwa, kembirra kenumenama nakina Nenumawurrina wurrakina. Akwa enamba-langwa kenumamurikajinama warnikiyama-langwa eninginingaba-wiya arngkababurna-langwa wuburra laka amukwa akungwa eningaba nabulbeyinama arngkababurna-langwa.

Warnumamalya neningirrajuwa-mulangwa Jesus-langwa

40 Aburraja wurrumurndakibina warnumamalya nuwengkirrikena amurndakakina ayakwa Jesus niyengbinu-mulangwa akena naminandabumeyinuma

✡ **7:37** Janjana 7:2

akwa nenangkuwabijuwama wurrakina. Biya wurrukwala neyamamurra, “Amandangwe-ka nakina nenikumakumaka ayakwa Neningikarrawara-langwa nibina nenikilarrka nakina yangkwurrangwa,” neyama wurrakina. 41 Wurrukwala neyamama, “Nakina-bina nenuminijirabama nenijirrkumarnuma amalyirra Neningikarrawara neningadinuba-wiya neningadinakba!” Aburraja wurrukwala neyamama, “A.a! Nara arukwularruma nakina-murrada neningadinuba-wiya akina-manja angalya Keliliya! Nare-ka! 42 Ebina ayakwa nuwarrikarrijajungwunuma Neningikarrawara-langwa-manja jurra, ngarrakumakinama numinakina-langwa ene-jukwaba kinilikaja-mulangwa nenikaduwa numirenikba Deyibida-langwa-langwa akwa nenikirukwularra-langwa nakina Deyibida-langwa-manja angalya Bediliyema-manja,” neyama wurrakina. Akena warningbala wurrakina nirukwularru-mulangwa Jesus Bediliyema-manja. 43 Kembirra arakba nawurrabarriyinuma Jesus-langwa. 44 Wurrukwala neningayindanguma warnikirndirrki-yada nakina Jesus akena nara kenuminjirrkilyinga wurrakina.

45 Aburraja wurrumurndakibina warnungkwarba narrakukwurrajuwa-murrumurra Neningikarrawara-langwa angalya, wurrumurndakibina-murrada warnikirndirrki-yada Jesus, nalawurradinuma angaluba Jesus-langwa akwa wurrakinu-wa wurrububungkawa WurruMinida akwa WurruBarija warnungkwarba akwa aburraja neyama aburruwa-wa, “Miyambena-burra nara yikinuwilyaka nibina nenungkwarba yangkwurrangwa?” neyama wurrakina.

46 Aburraja namurndakiyama wurrakina, “Nara ambaka wurribina warningerribirra warnumamalya keyengbina-langwa ayakwa Neningikarrawara-langwa wuburra naka nenungkwarba niyengbinuma,” neyama wurrakina.

47 Neyama aburraja WurruBarija, “Wayi! Kir-renikadikama nakina nungkwurrajukwaba! 48 Nara wurruwilyuwilyaba wurrububungkawa kawerrikambilya wurrakina Jesus-manja akwa yirrajukwaba YirruBarija. 49 Wurrumurndakibina wurrumurndakangaba warnumamalya nuwengkirrenu-murrumurra Jesus-uwa, warningbala eningarumuruma ayakwa Mawijija-langwa. Kembirra nakine-ka Neningikarrawara kenikbajinama wurrakina biya alibina-wiya keyaminama ngalaja awurrariya aburruwa-manja,” neyama wurrakina WurruBarija nalyangkiyama akena nara-da.

50 Nuwilyaba NuBarija nenungkwarba Nikidima,
nibina nilikenu-murrada Jesus-uwa ebina-wiya,
nara kinilyangkuwamina warnikuwardi-yada Jesus
umba niyarrkabuwarrkama ngawa akwa niyama
nakina wurrukwalu-wa WurruBarija warnungkwarba,
51 “Ngakwurra-langwa eningarumuruma ayakwa
ngarrakumakinama nara alekbama ngarna warnumamalya
nara-wiya engkirrikama aburra-langwa ayakwa
umba adinuba-wiya akeningmikajungwunama
wurrumurndakakina-langwa warnumamalya neyama-
mulangwa biya kembirra ngarna akalekbajama wurrakina.
Nara kembirra ngarna awarduma eningiyanda-langwa
nakina,” niyama nakina Nikidima.
52 Aburraja neyama wurrakina enuwa-wa,
“Nungkwajukwaba ningkena kinuminawilyaba-ma
angalya Keliliya-bina-na? Jerriya neningaba nakina
nibina nenungkwarba NeningiKeliliya? Wurringkina
kemba Neningikarrawara-langwa jurra keningmidini-
yada ngawa nara wurribina warnikumakumaka ayakwa
Neningikarrawara-langwa kalikena-langwa Keliliya-langwa
akwa nara alikama ngawa-da,” neyama wurrakina.

Narringakburrangu-mulangwa dibina didarringka nuwilyaba-manja nenungkwarba

53 Aburraja kembirra wurrababurna-langwa warnuma-
malya namurndakilikena arakba aburra-langwu-wa an-
galya

8

1 umba eneja Jesus nilikena angakarjiyingu-wa an-
galya Alibumanju-wa. 2 Biya kembirra nekbadu-manja
wurdarriya-wiya angalya, nilawurradina Jesus anger-
riba Neningikarrawara-langwu-wa angalya Jirujalemu-wa.
Kembirra aburraja wurrababurna-langwa warnumamalya
nawurrakilikena enuwa-wa. Eneja nambarringa yakwujina
akwa nenuwilyakajuwa wurrumurndakakina.
3 Aburraja WurruBarija warnungkwarba akwa
warnikakakirumaka ayakwa Mawijija-langwa narringaw-
ilyaka duwilyaba didarringka nakinu-wa Jesus. Aburraja
wurrukwala warnumamalya narringakburrangama
nuwilyaba-manja nenungkwarba dakina. Wurrakine-ka
WurruBarija akwa warnikakakirumaka narringarjiyaja
wurrilyimbilyimberrkuwilyarra-manja warnumamalya.
4 Kembirra neyama wurrakina Jesus-uwa, “Bungkawa,
daka wurrangaba narringakburrangama nuwilyaba-
manja nenungkwarba yingumungkwuluma! 5 Neyamama

akina ayakwa Mawijija-langwa ngarrakumakinama akingawardenama akingajungwajinama malarra-murra dadikarriyakajungwa-manja dadikiyaminjama didarringka. Kembirra nungkwaja ningkiyamarrkina?" neyama wurrakina. 6 Neyengbinuma akina ayakwa wurrakina kajungwa warnikukwudirrki-yada nakina Jesus nenikiyami-yada awurrariya akina warnikilekbi-yada, akena eneja Jesus nabuluwendinga ajiringka-wa akwa narrikarranga ena-langwa-murra ayarrka ajiringka-manja.

7 Neyaminjama ngawa neniyengkiyengkilabenu...wa. Eneja kembirra Jesus nuwarumajungwa akwa niyama aburruwa-wa, "Kirribina nara yikiyama awurruwurrariya kirruwilyuwilyaba, kembirra wurrumamena meningadinuba-wiya malarra akwa yikerrikbina yikingar.dirrena," niyama Jesus. 8 Biya nabuluwendinga ngarningka akwa narrikarranga ajiringka-manja. 9 Aburraja wurrumurndakakina WurruBarija warnungkwarba akwa warnikakakirumaka ayakwa Mawijija-langwa nuwengkirrikenu-manja akina ayakwa niyengbinuma Jesus, nawurrakijadanga arakba wurrarumuruma wurruwilyuwilyaba-wiya adinuba-wiya, kembirra angerriba wurriyukwayuwa-wa. Neyaminjamama ngawa bi...ya Jesus yimbukwa nuwilyaba nambilya nakwukawura akwa dibina didarringka.

10 Kembirra Jesus nuwarumajungwa akwa niyama dakinu-wa didarringka, "Wa! Ngambu-wa wurrumurn-dakibina yelakwa warnumamalya? Kada nara wurribina yelakwa kabulekbenuma nungkuwa?" niyama nakina.

11 Ngalaja yingiyama enuwa-wa, "Nare-ka wurribina kirrinjeya!" Kembirra Jesus niyama ngaluwa-wa, "Ningena nganjukwaba nara alekbuma nungkuwa-wa, umba jeyi! Likaja akwa nara arakba arriyakajungwuma awurrariya-wa!" niyama Jesus nangamaka.

Jesus nambilya-mulangwa Nenikilarrkabarraka ngarnumamalya-langwa

12 Eneja nakina Jesus nambilyuma yakwujina ngawa Neningikarrawara-langwa-manja angalya Jirujalema-manja. Biya niyengbinuma arakba ayakwa ngarningka nakina wurrumurndakibinu-wa warnumamalya akwa niyama, "Ngayuwe-ka ningena Ningenikilarrkabarraka kirrababurna-langwa karnumamalya enena-manja angalya. Karningerribirra-langwa kirribina yikiyuwarna-manja ngayuwa-manja, nara kembirra kirrakina alikama alarrumur.da-langwiya akwa nara angkungkuwabijuma alyangmandukwuna ayakwa umba yikilikajama

nganyangwa-langwiya akilarrkabarraka akwa kaminabily-errikinama Neningikarrawara nungkwurra-langwa nibina yikenenibikinama kirrakina karningangkawura," niyama nakina Jesus.

13 Aburrajukwaba WurruBarija warnungkwarba nuwambilyuma wurrakina yakwujina akwa nangwurrkiyengbinuma akwa neyama Jesus-uwa, "Nungkuwa ningkena ningkuminiyengbijajungwunama ayakwa akena nungkwa-langwa ayakwa eningilyangmandukwuna-ma akina!" neyama wurrakina WurruBarija Jesus-uwa-da.

14 "A.a! Nare-ka!" niyama nakina Jesus. "Ningeningma ngayuwa akina-langwa angalya ningilikenu-mulangwa yangkwurrangwa akwa akinu-wa angalya ngarningka kilikaja-murruwa ningena. Akena nungkwurraja karningbala ambaka yadikina ningilikenu-mulangwa akwa yenjerrikina kilikaja-murruwa ngayuwa. Ningeningma arakba akina angalya nganyangwa, kembirra mama ningena ninguminiyengbijajungwunama ayakwa nganyangwa-langwa, umba alyangmandukwune-ka nganyangwa ayakwa ena. 15 Nungkwurraja kirrakina kirrilyangkuwerribikajungwunama warnumamalya-langwa warningaba-murrikba akwa wurruwurrariya-murrikba wurrakina nungkwurra-langwa-langwiya mangma kirriyakuwerribikaja-mulangwiya. Umba nganja ngayuwa nara alyangkuwerribikajungwuma warnumamalya-langwa aduwaba 16 umba ambaka-murra kilyangkuwerribikajungwunama ngayuwa warnumamalya-langwa, akwa kembirra kilyangkuw-erribikajungwunama dirrbura ngawa mena nara-baba ngayabakiyaba eyamama umba yinaja yinuwa yinilyangkuwerribikajungwunama warnumamalya-langwa yinalakena ngayuwa akwa nibina nginilarrkama yangkwurrangwa. Nara ningena ngayabakiyaba, kembirra alyangmandukwuna nganyangwa ayakwa akina. 17 Ngalaja nungkwurra-langwa arumuruma ayakwa awilyaba neyaminama, 'Kirrambilyuma-kiya karnumamalya yikaminiyengbina-manja ayakwa adidirrbura wurrukwala-langwa warnumamalya kinalakina, kembirra alyangmandukwuna akina ayakwa nungkwurna-langwa,' neyaminama ayakwa akina. 18 Ngayuwa ninguminiyengbijajungwunama ayakwa nganyangwa-langwa akwa enejukwaba nganyangwa Nungwarrka nginuminiyengbinama nganyangwa-langwa nibina nginilarrkama ngayuwa yangkwurrangwa nakina-da," niyama nakina Jesus-da.

19 Aburraja neyama wurrakina WurruBarija warnungkwarba enuwa-wa, “Nangamba kembirra Nungwena nungkwa-langwa?” neyama wurruwurrakakina. Eneja neniyelijuwama nakina Jesus aburruwa-wa akwa niyama, “Kirrilyangkiyaminama karningma ngayuwa-langwa kirrakina akena nara-da! Umba karningma-manja karna ngayuwa, kembirra yikeningmidinama enejukwaba nganyangwa Nungwarrka,” niyama nakina Jesus wurrumurndakakinu-wa WurruBarija warnungkwarba. 20 Niyengbinuma akina ayakwa nakina akini-yada ngawa nenakakirumaka-manja warnumamalya yakwujina arrawa Neningikarrawara-langwa-manja angalya narrakakumarnu-murrumanja eyukwayuwa bada eningangwarnda-langwa. Akena nare-ka wurrakina kenumanga kenuwilyaka nakina mena nara-baba ambaka numinilikenu-wiya nenikuminabilyerrika-langwa nibina-langwa nenilarrka-mulangwa Neningikarrawara nakina-bina narrubuda-dangwa nilyengma.

Nara kirrakina alikama akinu-wa angalya kilikaja-murruwa ngayuwa

21 Biya niyama ngarningka nakina Jesus wurrumurndakakinu-wa warnumamalya, “Ngayuwa kilikajama ningena engku-wa. Nungkwurraja yikuminandiyama ngayuwa-wa akena nara kirrakina akburrangama-da. Nara kirrakina alikama akinu-wa angalya kilikaja-murruwa ngayuwa umba yikambilyama yelakwa yikijungwunama mena kirriyaminjamina-mubaba awurruwurrariya kirrakina,” niyama nakina Jesus.

22 Kembirra aburraja wurrakina wurrububungkawa WarningiJudiya naminandabumeyinuma akwa neyama na-makijeyina, “Niyamama nakina, ‘Nara kirrakina alikama akinu-wa angalya kilikaja-murruwa ngayuwa,’ niyamama. Dukwa amiyambena akina ayakwa? Dukwa nakina kinuwardijungwuni-yada,” neyama wurrakina.

23 Eneja Jesus niyama aburruwa-wa, “Nungkwurra karna karningiyelakwa enena-langwa angalya umba nganja ningena ningeningangaluba karrawara-langwa. Nara ningena ningeningiyelakwa enena-langwa angalya. 24 Aminakina-langwa-bina ningiyamama ngarramakama nungkwurruwa-wa, ‘Yikambilyama yelakwa nungkwurruwa yikijungwey-inama mena kirriyaminjamina-mubaba awurruwurrariya kirrakina,’ ningiyamama. Yikijungwunama nungkwur-ruwa nara-manja kirrakina awerrikambilyuma ngayuwa-manja ningibina ningenimikirra ‘Ningambilyama nin-

gena ningibina-murrada ningambilyama arngkababurna-langwa,' ningenimikirra," niyama nakina Jesus.
25 Aburraja neyama wurrakina wurrububungkawa enuwa-wa, "Ningkumiyambena ningkakina nungkuwa-burra?" neyama wurrakina. Eneja Jesus niyama, "Ngayuwa-bina ningibina-murrada ngarramaka-murrada kirrakina ebina-wiya nuwaburradadijungwunu-wiya. 26 Dukwa kiyengbiyengbinama ngayuwa ningiyirrbiyirrba ababurna ayakwa nungkwurra-langwa-langwa akwa kalekbajama nungkwurruwa-wa ababurna-langwa akena nara-da! Eneja nibina nginilarrkama ngayuwa yangkwurrangwa nilyangmandukwune-ka nakina akwa kamakinama ngayuwa warnumamalya ayakwa ebina yimbukwa ningengkirrikenu-mulangwa enuwa-langwa," niyama nakina Jesus.
27 Akena nara aburraja wurrumurndakakina karrumumiringka akina ayakwa nakina niyengbinuma aburruwa-wa Nungwenikba-langwa. 28 Kembirra eneja Jesus niyama wurrumurndakakinu-wa, "Yikiyamina-manja yikuwurdijina-manja kirrakina eka-manja ngayuwa ningibina ningirukwularruma enena-manja angalya, kembirra karningma kirrakina ningenimikirra 'Ningambilyama ningena ningibina-murrada ningam-bilyama arngkababurna-langwa,' ningenimikirra. Akwa ngawa karningma kirrakina nara ngayuwa ningena eyamama awar.duma warka ngayabakiyaba umba ebina nginuwilyakajuwa-mulangwiya Nungwarrka akina-langwa yimbukwa ningiyaminama ngayuwa-da.
29 "Umba eneja nibina nginilarrkama ngayuwa nara nakina alalikama umba nambilyama ngawa ngayuwa-manja. Nganje-ka ningiyaminjaminama ngawa ningen-uminuwerrikilyelyingmajinama, kembirra nara alalikama ngayuwa-manja nakina," niyama Jesus.
30 Aburraja wurrababurna warnumamalya nawerrikam-bilyuma Jesus-manja nuwengkirrikenu-mulangwa amurn-dakibina ayakwa niyengbinu-mulangwa nakina.

Neningikarrawara akenenjungwurrena-mulangwa ngakwurruwa-manja

31 Eneja Jesus niyama wurrumurndakibinu-wa WarningiJudiya warnumamalya nawerrikambilyu-murruwa, "Nungkwurraja kirrakina kirrilyangkiyaminama kirruwerrikambilyama ngayuwa-manja akena kirrikadikajungwunama! Yikiyarrkuwarakina-manja nganyangwa ayakwa, amandangwa kirrakina kembirra nganyangwa karnikabuburrakiyuwa. 32 Akwa karningma

arakba ebina alyangmandukwuna Neningikarrawara-langwa akwa yikenenjungwurrena-mulangwa kirrakina," niyama Jesus.

33 "A.a!" neyama aburraja wurrakina. "Yarneka waka yirra Aburiyama-langwa yirrumirumirena yarnikinikaduwa akwa nara wurribina warningerribirra yikabuwar.dika-langwa warka. Kembirra ningkiyamarrkinama ningkiyengbinama nenikenjungwurra-langwa Neningikarrawara yarna?" neyama wurrakina.

34 Eneja Jesus niyama aburruwa-wa, "Wurrengkirraja! Kirrumurndakibina karningerribirra karnumamalya kirriyaminjaminama awurruwurrariya, akina-bina kirrakarrkirnama kirrakuwar.dikinama kirrakina. Amandangwa engburingka ayakwa akina! 35 Yikiyaminjamina-manja ngawa awurruwurrariya, kembirra kirrakina karnikuminuwar.duwar.da arakba wuburra wurrububungkawa-langwa yikabilyingina-mulangwa. Aburraja wurrakina warnikuminuwar.duwar.da warka-langwa yimbukwa umba eneja nakina nenikuwenikba kinumameni-yada nungwenikba-langwa mamurukwa arija-langwi-yada. Kembirra numiyambena nungkwurra-langwa nungwenungwa? 36 Ngayuwa ningibina Neningikarrawara-langwa Ningenikuwenikba kenjungwurrena-manja kirrakina, amandangwe-ka kembirra nara arakba akina awurrariya arrkama alyingama nungkwurruwa. 37 Ningeningma ngaya ningena kirrakina Aburiyama-langwa kirrumirumirena karnikinikaduwa. Akena kirrakina kirrilyangkuwerribika-jungwunuma yikuwardeni-yada ningena mena nara-baba akukukweyina kirruwerringmungkwur.da ngawa, nara-baba eningmiduma nganyangwu-wa ayakwa. 38 Ngaya ningiyengbiyengbinama arngkababurna-langwa ebina nginuwilyakajuwa-mulangwiya Nungwarrka nganyangwa umba nungkwaja ningkiyaminama ebina nungkwa-langwa numirena nginumaka-mulangwiya," niyama nakina Jesus.

39 Umba aburraja neyama wurrakina, "Aburiyama nakina yirra-langwa numirarrka," neyama. Eneja niyama Jesus, "Amandangwa-manja kirrakina kirriyukwayuwa Aburiyama-langwa, kembirra yikiyaminama yikuwar.denama warka ebina-murradungwa nuwar.dangumurrada Aburiyama, akena nara-da. 40 Umba ngayuweka ningena ningenungkwarba ningibina ngarramakama nungkwurruwa-wa alyangmandukwuna ayakwa ebina ningengkirrenuma ngayuwa Neningikarrawara-langwa. Akena nungkwurraja yirringayindenama karnikuwardi-yada ngayuwa enena-langwa ayakwa.

Akena nara eneja nakina Aburiyama kiniyama amukwiyadakina. 41 Nungkwurraja kirriyaminjaminama kirruwar.duwar.denama amurndakibina warka nungkwurra-langwa-langwa wurrungwungwenungwa kirrakina-da," niyama nakina Jesus-da. Aburraja neyama wurrakina enuwa-wa, "Nare-ka yarna warningerribirra-langwa nungwarrka-murriya yirra-langwa, umba nuwilyaba-ma yimbukwa nungwanyungwa nibina-murradungwa Neningikarrawara," neyama wurrakina.

42 Eneja niyama nakina Jesus aburruwa-wa, "Amandangwa nungkwurra-langwa Nungwenungwa Neningikarrawara-na! Kembirra yikumumiringkinama yikilyelyingminama ngayuwa. Akena nara-da! Ningilikenuma ngayuwa Neningikarrawara-langwa akwa ningenena arakba yelakwa. Nara kilikena yangkwurrangwa ngayabakiyaba umba nginilarrkama enuwa. Nginilarrka-mulangwa nakina, kembirra yikilyelyingminama ngayuwa-da. 43 Miyambena-burra nungkwurruwa nara eningmiduma ayakwa ningiyengbina-manja ngayuwa? Mena kirruwarena nganyangwa ayakwa nara engkirrikama karna. 44 Kirrakina nungkwurra Namukwa-langwa karnikabuburrakiyuwa. Nakina-bina kiniyuwarnama kirrakina. Ebina ningayindenama nakina, kirringayindenama ngawa yikiyaminjaminama. Eneja nakina nilamukwarra ebina-wiya nuwaburradadijungwunu-mulangwiya. Nare-ka nakina kiningayindanga kinengkingkirrikena akinu-wa ayakwa alyangmandukwunu-wa mena neningilyangmandukwunama-baba nakina. Kiniyamin-jaminama ngawa kinikikadeyinama kiniyengbiyengbinama ayakwa mena nikalya-dangwa nilyengma nakina-baba akwa warnumamalya-langwa nubungkawa nakina-baba wurribina-langwa wurrikikalya.

45 "Umba nganje-ka alyangmandukwuna ayakwa ngayuwa ningiyengbinama ningilarrkbularrkbakinama umba nungkwurraja kembirra nara kirrakina eningmiduma nganyangwa ayakwa. 46 Kirrumiyambena-murruwiya yikilekbajama ngayuwa-wa ningiyama-mulangwa awurruwurrariya ngayuwa? Nara karna eyamama eyengbuma. Kembirra ningiyengbinu-manja alyangmandukwuna ayakwa, miyambena-burra nara eningmiduma nganyangwa ayakwa nungkwurruwa? 47 Aburraja wurribina Neningikarrawara-langwa warnumamalya kuwengkirrikajama ena-langwu-wa ayakwa. Akena nungkwurraja nare-ka Neningikarrawara-langwa kirrakina, kembirra nare-ka engkirrikama," niyama

nakina Jesus wurrumurndakakinu-wa warnumamalya.

Nara-wiya Aburiyama, Jesus nambilyuma neningadi-nakba

48 Aburraja kembirra neniyelijuwama wurrakina wurrububungkawa WarningiJudiya Jesus-uwa akwa neyama, “Nungkuwa ningkena NingkeningiJameriya ningkenumamalya akwa ningkarrawilyakinama wurramukwa wurruwurrariya nungkuwa-manja! Alyangmandukwuna akina ayakwa yirra-langwa-na?” neyama wurrakina.

49 Eneja niyama nakina Jesus, “Nara ningena ngaya awilyakama wurramukwa. Ningeniyangmarngkwajinama nganyangwu-wa Nungwarrka akena nungkwurraja kirriyengbinama awurrariya ayakwa ngayuwa-langwa. 50 Nara ningena angayinduma aminengkirrikajajungwuma ngayabakiyaba. Umba aburraja wurrakina wurruwilyaba nuwambilyama wurribina narrangayindenama kabiyangmarngkwajini-yada akwa kabingkubarrngajini-yada wurrukwala warnumamalya ngayuwa-wa. Akwa wurrakina kalyangkuwerribikajungwunama ngayuwa-langwa ningeningaba-murrikba. 51 Wurrengkirraja! Nungkwurraja yikuminiyarrkuwarakina-manja nganyangwa-langwa ayakwa, kembirra nare-ka karnumawurrina arukwulyuwakama alikama kirreyebijeba ambilyuma Neningikarrawara-langwa umba nakina Neningikarrawara yikenenibikinama kirrakina yikambilyi-yada enuwa-manja karningangkawura. Amandangwa engburingka ayakwa akina!” niyama nakina Jesus-da.

52 Kembirra aburraja namurndakiyama wurrakina wurrububungkawa WarningiJudiya enuwa-wa, “Yarningma arakba amandangwa nungkuwa ningkarrawilyakinama wurruwurrariya wurramukwa! Eneja nakina nenumawurrina Aburiyama-langwa nilikenuma warninikijungwa-langwu-wa angalya. Amandangwe-ka nijungwunuma akwa ngawa warnikumakumaka ayakwa warnumamalya Neningikarrawara-langwa najijungweyinuma aburrajukwaba wurrakina. Akena ningkiyamama nungkwaja ningkakina, ‘Karninger-ribirra karnumamalya yikuminiyarrkuwarakina-manja nganyangwa-langwa ayakwa, kembirra yikambilyama kirrakina karniba Neningikarrawara-manja karningangkawura,’ ningkiyamama. 53 Jerriya nara ningkakina ajungwuma? Jerriya nungkuwa ningkaruma-dangwa umba yirra-langwa numiranyungwa Aburiyama naba-kiya-na? Nare-ka! Nakine-ka nijungwuma akwa

ngawa aburrajukwaba wurribina warnikumakumaka ayakwa warnumamalya Neningikarrawara-langwa najungweyinuma. Umba ningkumiyambena kembirra ningkiyaminamurra-bina?" neyama wurrakina.

54 Eneja niyama nakina Jesus, "Ngayuwa kumininingkubarrngajungwunu-manja akwa kuminiyangmarngkwajungwunu-manja nganyangwa-langwa, kembirra yikiyaminama kirrakina, 'Nungkuwa ningkeningeningaba-ma ningkakina,' yikiyaminama nungkwurruwa. Eneja nganyangwa Nungwarrka, nakina-bina nginingkubarrngajinama ngayuwa-manja nibina-murrada kirriyamama, 'Nakina-bina Neningikarrawara yirra-langwa,' kirriyamama. 55 Akena karningbale-ka kirrakina nakina umba ngayuwa yimbukwa ningeningma nakina. Kiyama-manja ngayuwa, 'Ningeningbala nakina,' kembirra ningikalya ningakina-da wuburra nungkwurruwa kirrikikalya-da. Akena ningeningma ngayuwa nakina akwa ningenuminiyarrkuwarakinama ena-langwa ayakwa. 56 Eneja nakina nungkwurra-langwa numirenungwa Aburiyama nuwerrikilyelyingminuma nakina numamarngkirringka-mulangwa mibina mamawura nganyangwa. Numarringkama makina mamawura kiyar.dena-manja yelakwa ngayuwa akwa niyekirrerridinuma nakina-da," niyama nakina Jesus-da.

57 Aburraja neyama wurrakina wurrububungkawa WarningiJudiya enuwa-wa, "Nara ambaka ningkakina ningkeniyerringka akena ningkiyamama ningkenir-ringkama nakina Aburiyama!" neyama wurrumurndakak-ina.

58 Eneja niyama nakina Jesus aburruwa-wa, "Wurrengkir-raja! Nara-wiya nakina Aburiyama ambaka kinirukwular-rina, ngayuwa ningena ningambilyuma adinakba. Aman-dangwa engburingka ayakwa akina!" niyama nakina Jesus.

59 Aburraja wurrumurndakibina warnumamalya narru-mamanga malarra warnikuwardi-yada enuwa-wa. Akena eneja nakina Jesus numarngkilyumada akwa nilalika akina angalya Neningikarrawara-langwa nakina-da.

9

Jesus nenuminungwur.dangmajuwa-mulangwa menba nibina nirukwularrinumurra nimimba

1 Biya muwilyaba-manja mamawura Jebuda-manja nakina Jesus nilikenuma aburruwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa akina-manja ngawa Jirujalema. Biya nenakburranga nuwilyaba nenungkwarba nibina

nirukwularrinumurra nimimba. 2 Kembirra aburraja
wurrakina warnikabuburrakiyuwa Jesus-langwa neyama
enuwa-wa, “A! Nungkuwa! Wurrumiyambena neyamama
awurrariya, naka nimimba nenungkwarba yinda
dirndenikba yinda nungwenikba? Jerriya wurrukwala
neyamama awurrariya biya kembirra naka nenungkwarba
nirukwularrinumurra nimimba?” neyama wurrakina
warnikabuburrakiyuwa Jesus-uwa-da.

3 Eneja Jesus niyama, “A.a! Nara nakaka nenungk-
warba kiningekburaka awurrariya akwa ngawa abur-
najukwaba wunalakina dirndenikba iya nungwenikba
keningekburaka awurrariya. Nare-ka! Nakine-ka nim-
imbadinuma kajungwa yikinuminirringkini-yada kirrakina
arrubuda warka Neningikarrawara-langwa nakina-manja
nenungkwarba. 4 Numambilya-wiya meningilida, kem-
birra ngakwurruwa akuwar.duwar.denama amurndakib-
ina warka arrubuda nibina-langwa nginilarrka-mulangwa
ngayuwa yangkwurrangwa. Umba ngalaja makina
meningalyarrngwalyilya kumulikajama arakba biya kem-
birra nara karningerribirra karnumamalya awar.duma
warka kirrakina. 5 Ningambilya-wiya ningena enena-
manja angalya, ngayuwe-ka ningena Ningenikilarrkabar-
raka kirrababurna-langwa karnumamalya,” niyama nakina
Jesus wurrumurndakakinu-wa warnikabuburrakiyuwa.

6 Biya kembirra nakina Jesus nukwurarrma ningka-
lyika ajiringka ena-langwa-murra alyukwalya biya nu-
manga akina akwa nenuminilyungkwena nakina-langwa-
manja nenungkwarba menba. 7 Kembirra niyama enuwa-
wa, “Jeyi! Likaja angerriba ajarrijungwuna ningkenu-
mukwurra angabu-wa akungwa emikirra Jayilawuma,”
niyama nakina Jesus. Akine-ka ekirra neyamamurra
“Akungwa ebina narradikarrijungwunuma.” Kembirra
nilikena eneja arakba nakina nenungkwarba akungwa-
wa najarrijungwunuma nenumukwurra akena nandiyinga
arakba. Biya nilikena angalyu-wa ena-langwu-wa warnu-
mamalya. 8 Kembirra aburraja wurrakina akwa ngarningka
wurrukwala warnumamalya wurribina nenirringkama
neniyukwamajuwama angwarnda akwa aninga adinuba-
wiya, namakijeyinuma ayakwa wurrakina akwa wurruk-
wala neyama, “Jerriya nakina nibina-murrada niyukwiyuk-
waminuma angwarndu-wa?” neyama wurrakina.

9 Umba wurrukwala neyama, “Nakina-bina nibina-
murrada-da!” Umba wurrukwala neyama, “A.a! Wuburre-
ka enuwa nakina!” neyama wurrakina. Akena niyama

eneja nakina nenungkwarba, “Ngayuwa-bina ningena ningibina-murrada ningenungkwarba-da!” niyama nakina.
10 Aburraja neyama enuwa-wa, “Numiyamarrkama nungkwa-langwa menba numungwur.dangma?” neyama wurrakina.
11 Eneja kembirra niyama nakina nenungkwarba nenumaka wurrakinu-wa, “Nibina nenungkwarba nenimikirra Jesus ningkalyikama akina ajiringka ena-langwa-murra alyukwalya biya numanguma akina akwa nginuminilyungkwena nganyangwa-manja menba. Kembirra niyama ngayuwa-wa, ‘Jeyi! Likaja angerriba ajarrijungwuna ningkenumukwurra angabu-wa akungwa emikirra Jayilawuma,’ niyamama nakina. Kembirra nganja ningilikenuma ningakina akinu-wa akungwa akwa ningajarrijungwuna ningenumukwurra akena arakba ningandiyinga,” niyama nakina nenungkwarba.
12 Aburraja neyama wurrakina warnumamalya nakina-manja neniyengkilabena, “Nangamba kembirra nakina nenungkwarba?” Eneja niyama nakina nenungkwarba, “Ningeningbale-ka ngaya nakina!” niyama nakina-da.

Neniyengkilabenu-mulangwa WurruBarija nakina-manja nenungkwarba nandiyingu-mulangwa

13 Kembirra aburraja wurrumurndakakina warnumamalya nenuwilyaka nakina nenungkwarba nibina nimimbadinu-murrada wurrumurndakakinu-wa WurruBarija warnungkwarba. 14 Ngalaja mibina mamawura ningkalyika-manja Jesus akina ajiringka ena-langwa-murra alyukwalya akwa nenuminungwur.dangmajuwa-manja nenungkwarba-langwa menba, Jebuda makina.
15 Kembirra aburrajukwaba wurrakina WurruBarija warnungkwarba neniyengkilabenuma nakina-manja nenungkwarba akwa neyama, “Numiyamarrkama nungkwa-langwa menba numungwur.dangma?” neyama wurrakina. Eneja niyama nakina, “Nginuminilyungkwena nakina akina ajiringka nganyangwa-manja menba akwa ningajarrijungwunuma ningenumukwurra akena ningandiyinga arakba-da,” niyama nakina nenungkwarba.
16 Aburraja wurrukwala WurruBarija warnungkwarba namakijeyinuma ayakwa wurrakina akwa neyama, “Nare-ka nakina nenungkwarba Neningikarrawara-langwa! Nenungwur.dangmajuwama nimimba-langwa menba Jebuda-manja! Warke-ka akina! Nare-ka nakina aminiyarrkuwarakama akina ayakwa eningarumuruma Jebuda-langwa,” neyama wurrakina. Umba wurrukwala neyama, “Kiniyamarrkinama nuwurrariya

nenungkwarba kinuwar.denama amukwiyadakina warka arruburrubuda? Nara-da!" neyama wurrakina. Biya nawurrabarrinuma wurrakina, wurrumurndakuwarra neyengbeyinuma emininga ayakwa umba aburrajukwaba wurrumurndakukwala emininga neyengbeyinuma ayakwa.

17 Biya kembirra wurrakina WurruBarija warnungkwarba neniyengkilabena ngarningka nakinuwa nenungkwarba akwa neyama, "Nungkwaja, amiyambena ayakwa kiyengbinama nakina-langwa numambijangajuwa-mulangwa nungkwa-langwa menba?" neyama wurrakina. Eneja niyama nakina nenungkwarba, "Nenikumakumake-ka ayakwa Neningikarrawara-langwa nakina nenungkwarba," niyama nakina.

18 Akena aburraja wurrakina wurrububungkawa WarningiJudiya nara keningayindanga wurrakina kenuminikalyika nakina nimimbadinuma adinuba-wiya yanda-langwa nandeyumurra arakba. Nara wurrakina kenuminikalyika nakina yanda-langwa nenardijuwama ena-langwa dirndenikba akwa nungwenikba aburruwawa. 19 Biya neyama wurrakina aburnuwa-wa, "Jerriya naka nungkwurna-langwa nangariya? Jerriya kiniyamama kinalakena, 'Naka nirukwularrinuma nimimba,' kiniyamama? Kembirra niyamarrkama naka nandiyingama arakba?" neyama wurrumurndakakina.

20 Aburnaja neniyama wunalakina, "Yineningmakiya yinalakena nakina yina-langwa nangariya nakina nirukwularrinuma nimimba. 21 Akena yineningbala-kiya yinalakena nandeyu-mulangwa naka akwa ngarningka yineningbala nibina nenumamalya nenuminungwur.dangmajuwama ena-langwa menba. Kembirra wuniyengkilabaja! Naruma arakba nakina. Akwa kinuminiyengbijajungwunama ayakwa enabakiyaba!" neniyama wunalakina. 22 Neniyengbina amurndakakina ayakwa mena nenakbar.dangumubaba wurrumurndakakina-langwa wurrububungkawa WarningiJudiya-langwa wunalakina dirndenikba iya nungwenikba. Aburraja ebina-wiya arakba nalyangkuwerribikajungwunuma wurrumurndakakina wurrububungkawa WarningiJudiya nari-yada awiyebajuma akinu-wa alikira jinikakwu-wa wurribina warningerribirra keyaminama keniyengbijinama, "Nibina nenuminijirabama nenijirrkumarnuma amalyirra Neningikarrawara neningadinuba-wiya neningadinakba, nakina-bina Jesus." 23 Aminakina-langwa kembirra aburnaja wunalakina dirndenikba akwa nungwenikba

neniyamama, “Naruma arakba nakina. Kembirra wuniyengkilabaja!” neniyamama wunalakina.

24 Umba arngkambilyuma ngawa aburraja wurrumurndakakina WurruBarija warnungkwarba nenardijuwama nimimba-murrada akwa neyama wurrakina enuwa-wa, “Nara ekadikama umba yengbina alyangmandukwuna ayakwa yirruwa-wa kajungwa kinengkirrikaji-yada Neningikarrawara. Yarningma yarna nuwurrariya nakina nenungkwarba,” neyama wurrakina.

25 Eneja niyama nakina nimimba-murrada, “Dukwa nuwurrariya nakina, dukwa nara-da! Ningeningbala. Umba awilyaba yimbukwa ningeningma ningakina, ningimimbadinu-murrada akena ningandiyama arakba,” niyama nakina.

26 Kembirra aburraja neyama, “Niyamarrkama nakina nginuminambijangajuwama nungkwa-langwa menba?” neyama wurrumurndakakina.

27 Eneja nakina niyama nimimba-murrada, “Ngayuwa ngarramakama arakba nungkwurruwa-wa akena nara kirrakina yikuminengkirrikena. Miyambena-burra yirruminingayindenama ngayuwa kiyengbina ayakwa ngarningka? Dukwa nungkwurrajukwaba kirrakina kirringayindenama ena-langwi-yada karnikabuburrakiyuwana!” niyama nakina.

28 Kembirra aburraja wurrumurndakakina nenirinjarrkama enuwa-wa akwa neyama, “Nungkuwa ningkakina nakina-langwa nenungkwarba ningkenikabuburrakiyuwa umba yirraja yarna Mawijija-langwa yarnikabuburrakiyuwa. 29 Kwuja! Ngakwurraja ngarna ngarningma niyengbinuma ayakwa nakina Neningikarrawara Mawijijuwa. Umba nakina nenungkwarba dukwa neningambalangwa? Ngarningbala ngarna ngakwurruwa!” neyama wurrakina.

30 Eneja niyama nakina nimimba-murrada, “Wa! Marrakba! Karningbala kirrakina nakina nilikenu-mulangwa akena nginuminambijangajuwama nganyangwa menba! 31 Ngarningma ngarna nakina Neningikarrawara nara engkirrikuma wurruwurrariyawa warnumamalya umba nengkirrikajama wurribinuwa warnumamalya neniyangmarngkwajina-murruwa enuwa-wa akwa neyamina-murruwa wurrakina ebina nenumininingayindenama nakina. 32 Yadikina-langwa ningekburaka-manja Neningikarrawara angalya iya angubina, nara akengkirrikena ngarningerribirra ngarnumamalya ayakwa wurruwilyaba-langwa

warnumamalya kenuminambijangajuwa-mulangwa menba nibina-langwa nenumamalya nirukwularrinu-mulangwa nimimba. 33 Nara-manja kinilikena nakina nenungkwarba Neningikarrawara-langwa, nara-maka kembirra nakina kiniyama," niyama nakina nimimba-murrada wurrumurndakakinu-wa WurruBarija warnungkwarba.

34 Kembirra aburraja neyama enuwa-wa, "Nungkuwa ningkakina ningkirukwularrinuma ningkuwurrariya akwa ningkuwurrariya ngawa aduwaba. Nare-ka amakumakama amukwiyadakina ayakwa yirruwa-wa!" neyama wurrakina. Biya arakba wurrakina naminangkirraja yadikina jinikakwa-langwa nakina akwa neyama enuwa-wa, "Jeyi! Likaja akwa nara alawurraduma ningkakina yangkwurrangwa!" neyama wurrakina.

Ngarrikadikajungwuna-mulangwa ngarnumamalya wuburra ngarrimimba

35 Eneja nakina Jesus nengkirrika ayakwa wurrakina naminangkirraju-mulangwa nakina nimimba-murrada angerriba. Biya Jesus nenuminandeya nibinu-wa nenungkwarba biya nenakburranga akwa niyama, "Ningkuwerrikambilya ambaka ningkena nibina-manja nirukwularrumurrumanja enena-manja angalya?" niyama nakina Jesus.

36 Eneja niyama nakina nenungkwarba, "A! Numiyambena nakina nenungkwarba? Yimakinama ngayuwa-manja kajungwa kuwerrikambilyi-yada kembirra enuwa-manja," niyama nakina.

37 Eneja niyama nakina Jesus enuwa-wa, "Kwuja! Ningkenirringkama arakba nungkuwa nakina. Ngayuwabina ningena ningenungkwarba ningiyengbinama nungkuwa-manja aduwaba-da," niyama nakina Jesus.

38 Kembirra eneja niyama nakina nenungkwarba enuwawa, "Ninguwerrikambilyama arakba nungkuwa-manja, Ningkumikbiyiya-dangwa," niyama akwa neniyangmarngkwajuwa arakba nakina Jesus-manja-da.

39 Eneja niyama nakina Jesus, "Ningilikenuma yangkwurrangwa enenu-wa angalya kilyangkuwerribikajungwuniyada karningaba-murrikba akwa kirruwurrariya-murrikba nungkwurruwa. Wuburra laka wurribina warnumamalya wurrimimba-murrumurra neyaminama, kirruwurrakuwarra kirrakina kirriyaminama mena karningbalababa Neningikarrawara. Umba nganja ningena ningilikenuma yangkwurrangwa kajungwa yikeningmidini-yada

nakina. Umba kirruwurrakukwala kirrilyangkiyama kirrakina karningma nakina-da! Akena nara-da! Nungkwurrajukwaba kirrumimbadinama wuburra wurrimimba neyaminama," niyama nakina Jesus.

40 Umba aburraja wurrukwala WurruBarija warnungkwarba wurribina nuwambilyuma yakwujina Jesus-manja, nuwengkirrikenuma ena-langwa ayakwa akwa neyama enuwa-wa, "Wa! Dukwa yirrimimba yarna yirrajukwabana?" neyama wurrakina.

41 Kembirra eneja niyama nakina Jesus, "Yawa! Akena nara kirrakina wuburra wurrimimba warningbalamurrumurra Neningikarrawara. Nare-ka-da! Kirriyaminama nungkwurraja, 'Yarningma yarna Neningikarrawara,' kirriyaminama akena kirrikadikajungwunama! Aminakina-langwa kembirra eneja Neningikarrawara yikenilekbajama nungkwurruwa-wa kirruwurrariya ngawa," niyama nakina Jesus wurrumurndakakinu-wa WurruBarija warnungkwarba.

10

Jesus nakina nenikumungkakwurraja jiba

1 Biya Jesus niyama wurrumurndakakinu-wa warnumamalya, "Wurrengkirrikaja! Nuwilyaba nenungkwarba nara-manja nakina awiyebuma jiba-langwu-wa angalya ebina-langwa dawa nuwawiyebena-mulangwa jiba, umba kinuwurdiya-manja engka-langwa-langwa akwa kinidirrirndiya-manja biya kinawiyeba-manja arrawu-wa, nakina nenungkwarba nuwurrariyeka nengkengmina. 2 Umba nibina nenungkwarba kinawiyebenama dawa-langwa jiba-langwu-wa angalya ebina-langwa nuwawiyebena-mulangwa jiba, nakina-bina nibina nenungkwarba nenikumungkakwurraja jiba-da. Amandangwa engburingka ayakwa akina!

3 "Eneja ningka-dangwa nenungkwarba kinambilyama akwudangwa ngawa dawa-manja nakina kenuminambijangajinama dawa kinawiyebeni-yada nakina nenikumungkakwurraja jiba. Kembirra eneja nenikumungkakwurraja jiba kinardijinama nakina ena-langwa jiba, kinumurndakiyengbijinama ekirra ngala-langwa. Kembirra ngalaja jiba kenakuminumiringkinameka ena-langwa ayakwa. Biya kinumurndakijadijinama amurndakibina jiba errekbawa-da. 4 Kinilyengmenama nakina umba ngalaja jiba kenakiyuwarnama arija-langwa enuwa-manja, mena-baba akakirume-ka ena-langwa ayakwa-da. 5 Akena kinardijina-manja nimiringka

nenungkwarba, nare-ka kembirra eyuwama akina jiba enuwa-manja umba kuwangkirreyinama akina, kuwakbar.denama nakina-langwa nenungkwarba-da, mena ekikamarra-baba ayakwa ena-langwa-da," niyama Jesus.

6 Jesus nenumakama ena alawudawarra jiba-langwa, akena nara karrumumiringka ayakwa wurrakina warnu-mamalya.

7 Biya ngarningka niyama Jesus aburruwa-wa, "Wurrengkirrikaja! Ngayuwe-ka ningena wuburra akina dawa jiba-langwa. Amandangwa engburingka ayakwa akina! 8 Wurrababurna-langwa warnungkwarba wurribina nalyengmanguma adinuba-wiya ngayuwa-manja, wurrakina wurrengkengmina wurruwurrariya. Ngalaja akina jiba nara karrakuminengkirrikena ayakwa aburra-langwa kembirra. 9 Ngayuwe-ka ningena wuburra akina dawa. Kirribina karningerribirra yikilikaja-manja arrawu-wa akina-langwa dawa nganyangwa-langwiya, yikuwerrikambilya-manja ngayuwa-manja kirrakina, kembirra arakba nganyangwa kirrijiba akwa kenibikinama ngayuwa karningangkawura. Kembirra kirrakina yikawiyebenama akwa yikijadenama akwa yikakburranginama aninga akwa akiyakeyinama ngarruwurrakawura-ma.

10 "Wurribina wurrengkengmina, kalikajama warnikangmadingi-yada akwa warnikuburriji-yada akwa warnikuwardi-yada. Wurrikalya wurrakina! Umba nganja ningena ningilikenuma yangkwurrangwa kajungwa kirrababurna-langwa karniba yikambilyi-yada kirruwurrangekburna kirrakina-da.

11 "Ngayuwe-ka ningena ningeningaba ningeniku-mungkakwurraja jiba. Ningena-bina nara awaruma ningenikuminijungwa-langwa ningenikuminididirraka-langwa nganyangwa-langwa jiba. 12 Umba aburraja wurribina warnikuminuwar.duwar.da karrakwurrajinama jiba, warningeningaba-ma wurrakina warnikumungkak-wurraja. Nare-ka aburra-langwa amurndakakina jiba umba nibina-langwa nenungkwarba nabalija-langwa kenukwuna-mulangwa angwarnda kenubeyindena-mulangwa wurrakinu-wa warnikuminuwar.duwar.da kenuminakwurrajina-mulangwa amurndakakina. Kembirra amandangwa karrarringkina-manja wurrakina warnikuminuwar.duwar.da wurrubukwaya warnungwenimbaluba kalikaja-manja, karrilalikinama amurndakibina jiba umba kuwangkarrinama. Kembirra

wurrakine-ka warnungwenimbaluba karrilarrmenama kawardeni-yada awilyaba jiba umba ngalaja ebina akwala kuwangkirreyinama kawurrakerrbalinama. 13 Wurrakine-ka aburraja kembirra warnikuminuwar.duwar.da kamarrungwayindenama karrilalikinama amurndakakina jiba mena nara-baba aburra-langwa akina.

14 “Ngayuwe-ka ningena ningeningaba ningenikumungkakwurraja jiba. Ningakakirume-ka nganyangwa jiba akwa ngalajukwaba akina jiba nganyangwa akakiruma ngayuwa-da, 15 wuburre-ka Nungwarrka enejukwaba nakakiruma ngayuwa, akwa ngayuwa nganjukwaba ningakakiruma Nungwarrka-da. Kembirra nare-ka ngayuwa awaruma ningenikuminijungwi-yada jiba-langwa.

16 “Ngalaja nganyangwa akwale-ka jiba nuwambilyama emininga-manja angalya. Ekikamarra nganyangwa ayakwa akwa nara ambaka eyuwama ngayuwa-manja. Nganja ningena kuwurramurndukwajinama amurndakakina jiba ngalajukwaba. Kembirra akine-ka jiba kuwengkirrikajama nganyangwu-wa ayakwa akwa awurrakawurama amurndakakina kuwambilyama-da. Kembirra ngayuwa ngawa ningena ninguwilyaba-ma ningenikumungkakwurraja jiba ababurna-langwa kambilyama-da,” niyama Jesus wurrumurndakakinu-wa warnumamalya.

17 Biya Jesus niyama ngarningka, “Ngayuwa kijungwunama ningena ngayabakiyaba kajungwa kenibudiniyada ngarningka. Kembirra eneja nganyangwa Nungwarrka numinilyelyingminamurra angwurra ngayuwalangwa. 18 Nara warna warningerribirra awarduma ngayuwa umba ngayabakiyaba kilyangkuwerribikajungwunama kijungwuna-mulangwa akwa kenibudina-mulangwa ngarningka. Enena-bina ebina Nungwarrka nginumakama ningenikiyama-langwa-da,” niyama Jesus.

19 Kembirra aburraja wurrumurndakakina Warningi-Judiya warnumamalya nawurrabarriyinuma nangwurrkiyengbeyinuma Jesus-langwa neniyengbijuwa-mulangwa Jesus nakina Neningikarrawara ena-langwa Nungwenikba. 20 Wurrukwala neyama wurrakina, “Wurramukwa-dangwa naka nenuwilyakinama enuwa-manja! Nenubuwakida nakina! Miyambena-burra kinuminengkirraja enuwawa?” neyama wurrakina. 21 Umba wurrukwala neyama, “A.a! Kenuwilyakina-manja wurramukwa nakina nenungkwarba, nara nakina eyengbuma amukwiyadakina ayakwa! Namukwiyadakina nenungkwarba nara eningabakama nenikandiyinga menba nibina nimimba!” neyama wurrakina.

WarningiJudiya warnumamalya nawarangu-mulangwa Jesus-manja

22 Akilarrkumurndada arakba akina. Aburraja
nawurramurndukwunuma WarningiJudiya warnu-
mamalya Jirujalema-manja warnikiyakuwerribiki-
yada aburra-langwu-wa wurrumirumirarrngwa
warningarakburakba-kiyu-wa narrukwurdukwurdaka-
murruwa Neningikarrawara-langwa angalya. 23 Eneja
Jesus nilikenuma akina-langwiya alingajirra amiyerriya
angwarnda-murra niyarruwarnuma Neningikarrawara-
langwa-manja angalya. Akine-ka amiyerriya emikirra
Jalumuna-langwa Amiyerriya. 24 Aburraja wurrakina
warnumamalya nawurramurndukwunuma enuwa-manja.
Biya neyama, “Ningkena ngawa yikikukwurukwunama
ayakwa ningkeningamiyerra-na? Nginuminijiraba-manja
nginijirrkumarnu-manja amalyirra Neningikarrawara
ningkeningadinuba-wiya ningkeningadinakba ningkakina,
kembirra yirridirrburakina yirraja!” neyama wurrakina.

25 Eneja Jesus niyama aburruwa-wa, “Ngarramakama
arakba kirrakina akena nara yikuminuwerrungwur.danga
nganyangwa ayakwa. Nganja ninguwar.duwar.denama
warka ebina Nungwarrka nginukwama ngayuwa
ningenikiyami-yada. Akine-ka warka yikakidirrburaki-
nama ngayuwa-langwa. 26 Akena nungkwurruwa nara
awerrungwur.duma ngayuwa-manja mena nara-baba
kirrakina nganyangwa jiba. 27 Nganyangwa jiba akakiruma
nganyangwa ayakwa akwa nganja ningakakiruma
ngala-langwa, akwa kakaburrakiyuwarnama ngayuwa-
manja. 28 Akwa nganja ngayuwa kenibikinama
kuwambilyi-yada eningangkawura eniba akwa nari-
yada kembirra eyibiyuwajuma akijungwa akwa nari-yada
warningerribirra amurrakajuma akina ngayuwa-langwa.
29 Nganyangwa Nungwarrka nginukwama amurndakakina
jiba ngayuwa-wa. Nara wurribina wurrukwala wuburra
enuwa. Nara kembirra warningerribirra amurrakajuma
akina nganyangwa-langwa Nungwarrka. 30 Ngayuwa akwa
nganyangwa Nungwarrka yinuwilyaba-ma yinalakena,”
niyama Jesus.

31 Kembirra ngarningka aburraja WarningiJudiya
warnumamalya narrumamurndakumanga malarra
kenijungwajuwi-yada Jesus-manja. 32 Akena eneja Jesus
niyama, “Ningene-ka arakba ngarrawilyakajuwama
ababurna warka eningiringaba amurndakibina Nung-
warrka nginukwama ningenikiyama-langwa. Kembirra

amiyambena-langwa warka karna yikijungwajinama makina-murra malarra?” niyama Jesus.

33 Aburraja neyama wurrakina enuwa-wa, “Nara yarna ajungwajuma nungkuwa ningkiyama-mubaba eningaba warka ningkakina umba kijungwunama ningkiyengbinu-mulangwa awurrariya ayakwa Neningikarrawara-langwa. Ningkilyangkiyama-bu nungkuwa akwa Neningikarrawara kinalakina kinuwilyaba-ma. Akena yande-ka ningkakina ningkenumamalya!” neyama wurrakina.

34 Eneja Jesus niyama, “Neningikarrawara-langwa-manja jurra nuwarrikarrijajungwunama akwa neyaminama, ‘Neningikarrawara niyamama, Nungkwurruwa kirrakina wuburra ngayuwa Ningeningikarrawara, niyamama.’✡ 35 Akine-ka ayakwa Neningikarrawara-langwa alyangmandukwuna akwa kuwambilyama ngawa eningangkawura. Nakina-bina Neningikarrawara neniyengbijuwama wurrumurndakakina warnumamalya wuburra enuwa Neningikarrawara, wurrumurndakibinu-wa niyengbinu-murruwa ena-langwa ayakwa arakburakba-kiya-wiya. 36 Miyambena-burra kembirra yirrilekbajama ngayuwa nungkwurruwa ngarramaka-mulangwa ngayuwa ningena Ningenikuwenikba Neningikarrawara-langwa? Eningawurrariya-ma akina ayakwa nganyangwa! Nakine-ka Neningikarrawara, nakina-bina Nungwarrka nuwekbalyinuma ngayuwa akwa nginilarrkama enenu-wa angalya ningenikuminuwar.di-yada enena warka. 37 Nara-manja ningena awar.duma adidirrbura warka wuburra nganyangwa Nungwarrka nuwar.denama, kembirra nara kirrakina awerrungwur.duma akwa awerrikambilyuma ngayuwa-manja. 38 Umba kuwar.dena-manja ngayuwa adidirrbura warka wuburra Nungwarrka nuwar.denama, kembirra mama kirrakina nara awerrungwur.duma nganyangwa-manja ayakwa umba nganyangwa-manja warka yikuwerrungwur.denama kirrakina. Yikuwerrungwur.denama ngayuwa-manja kajungwa yikeningmidini-yada akwa yikumumiringkini-yada ngayuwa ningambilya-mulangwa Nungwarrka-manja akwa nganyangwa Nungwarrka nambilya-mulangwa ngayuwa-manja. Nungwarrka akwa ngayuwa yinalakena-kiya yinuwilyaba-ma ngawa,” niyama Jesus wurrumurndakakinu-wa WarningiJudiya warnumamalya.

39 Ngarningka arngkawura-langwa warnikirndirrki-yada wurrakina Jesus akena eneja numarngkilyumada aburruwa-langwa. 40 Biya yadikina nilawurradina arakba

✡ **10:34** Emeba 82:6

niyakuwarrukwa adalyuma EningiJardina ebina Janjana nenumingekingambajuwa-murrumanja warnumamalya ebina-wiya akwa nambilya yakwujina. 41 Aburraja wurrababurna warnumamalya nawurrakilikena yenjerrikina Jesus-uwa akwa namakijeyinuma namurndakiyama, “Nara Janjana kiniyaminjama arrubuda umba ababurna-langwa ayakwa alyangmandukwuna-wiya yirrenumakama naka-langwa nenungkwarba,” neyama wurrakina. 42 Kembirra arakba wurrilyimberrkuwarra warnumamalya wurrababurna nawerrikambilyumurra enuwa-manja.

11

Lajirida nijungwu-mulangwa

1 Eneja nuwilyaba nenungkwarba nenimikirra Lajirida nangbilyuwadinuma. Nambilyuma nakina engemba-manja angalya Bedini-manja, aburrubukwurruwa derrkuwenikba-kiya Mada akwa Meri. 2 Dakine-ka Meri dibina-murrada yingijiraba-murrada Jesus-langwa-manja alika ebina bungabungwa eningaba akwa yinginumininguringkaka-murrada ena-langwa alika ngala-langwa-murra mamungba. Nakina-bina nerrkuwadikba ngala-langwa Lajirida nangbilyuwadinuma nakina.

3 Aburraja Jesus akwa ena-langwa warnikabubur-rakiyuwa nuwambilyuma engka-manja angalya wurrakina. Kembirra Lajirida-langwa derrkuwenikba-kiya narringilarrkama ayakwa Jesus-uwa akwa narringiyama, “Ningkumikbiyiya-dangwa, nungkwa-langwa nenuma-malya nibina ningkilyelyingminama, nijungwuname-ka angbilyuwa,” narringiyama wurringalakina.

4 Eneja Jesus nengkirrika-manja akina ayakwa, niyama ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Angbilyuwe-ka nenakuwardanguma nakina Lajirida, akena nare-ka ajungwuma alarruma nakina. Akine-ka angbilyuwa nenakakburrangama kajungwa kirrababurna-langwa karnumamalya yikiniyangmarngkwajini-yada Neningikarrawaru-wa, akwa ngarningka yikeningmidini-yada kirrakina ningena ngayuwa Ningenikuwenikba Neningikarrawara-langwa ningarrubuda-dangwa nilyengma,” niyama Jesus wurrumurndakakinu-wa warnikabuburrakiyuwa.

5 Jesus nilyelyingminuma angwurra Mada-kiya-manja akwa nerrkuwarringba-manja. 6 Akena nengkirrika-manja

ebina ayakwa nangbilyuwadinu-mulangwa Lajirida, nambilyuma ngawa yakwujina mambilyuma marringa ebinamanja angalya nambilyu-murrumanja nakina. 7 Biya niyama ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Kwa, ngarrilikaja ngarrilawurradina Judiya-wa,” niyama Jesus.

8 Aburraja warnikabuburrakiyuwa wurribina ena-langwa neyama, “Nara! Wurrakina warnumamalya warningakwujina bungayindenama kabuwardenama malarra-murra. Jerriya ngawa ngarningka ningkena ningkingayindenama kilawurradinama akinu-wa angalya?” neyama Jesus-uwa.

9 Kembirra eneja Jesus niyama, “Kumambijangina-mulangwa mamawura akwa kumawiyebena-murruwa, akirringkinama angalya akilikaja-murrumanja akwa ngarrumilyukwa. Kilikaja-manja ningena meningilida, nara wurrakina angajuma. 10 Umba kumawiyebena-manja mamawura yimbukwa, kinilyangkuwerribikajungwuna-manja Neningikarrawara yimbukwa warnikiyami-yada wurrakina, kembirra aburramba-langwa kabingajinama. 11 Eneja ngakwurra-langwa nenumamalya nakina numungkwulingama marringa, akena ningena kilikajama enuwa-wa kajungwa kinumirajangajini-yada marringa-langwa nakina-da,” niyama Jesus.

12 Kembirra aburraja warnikabuburrakiyuwa ena-langwa neyama, “Kinumungkwula-manja nakina, kinenibudinama kineningabadiname-ka,” neyama. 13 Nalyangkiyamama Jesus niyengbinuma nakina numungkwulingama-bu meningiyanda marringa nakina Lajirida. Akena eneja Jesus neningma arakba nakina Lajirida nijungwuma.

14 Kembirra Jesus nenumungkidirrburaka arakba wurrumurndakakina warnungkwarba akwa niyama aburruwawa, “Lajirida nijungwuma arakba, 15 akena mama nara ningibina ngayuwa kambilya yakwujina akini-yada ngawa nijungwu-manja nakina nenungkwarba umba eningaba akina, kajungwa nungkwurruwa yikuwerrikambilyi-yada ngayuwa-wa. Kwa, ngarrilikaja arakba enuwa-wa,” niyama nakina.

16 Eneja kembirra nuwilyaba nenikaburrakiyuwa Jesus-langwa nenimikirra Damija, nenumaka ayakwa wurrumurndakibinu-wa wurrukwalu-wa warnungkwarba. Nakine-ka nuwilyakama ambilyuma-kiya ekirra, Damija akwa Didimija. Akine-ka ekirra Didimija neyaminama “Nenirukwularreyinuma duwilyabama-langwa dirndarringba muwilyabama-manja ngawa mamawura,” neyaminama akina. Nakine-ka Damija niyama, “Kwa, ngarruwurrakilikaja naka-manja

Numikbiyiya-dangwa ngakwurruwa, kajungwa akijungweyini-yada ngarruwurrakidirrbura enuwa-manja," niyama nakina.

Jesus nenilirrakuwerringekburaka-mulangwa Mada-kiya-manja

17 Biya nalikena arakba Jesus akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa Bedini-wa, biya neyar.da wurrakina yakwujina. Aburraja wurrukwala warnu-mamalya wurruminakina angalya nenumaka Jesus-manja nenakumarnu-mulangwa nenumadangkwa medirra-manja arrawa. Mabiyarbuwa arakba marringa nambilyuma nakina yakwujina. 18-19 Aburraja wurrababurne-ka warnumamalya namurndakilikenuma Jirujalema-langwa Bedini-wa. Akina angalya Jirujalema nara awilyikerra Bedini-langwa, umba awarrngkakwudangwa akina. Kembirra namurndakilikenuma yadikina Bedini-wa narrawerringekburakama wurringalakina-kiya-wa wurringidarringka-kiya, nijungwu-mulangwa nerrkuwarringba.

20 Ngalaja Mada yingengkirrika-manja dakina nakina Jesus nubukwaya nilikenuma aburrunguwa-wa, yingilikena arakba yinginukwurukwa. Umba ngalaja Meri yingangmakwulala dakina alikira-manja arrawa. 21 Kembirra yingiyama Mada Jesus-uwa, "Karukwa! Yelakwa kambilyu-manja ningkena, nara-maka ningena kijungwuna," yingiyama. 22 "Akena nganja ningeningma aduwaba kiniyengkilabaja-manja nungkuwa ningkakina eningerribirra ebina kingayindena-manja nungkuwa, kembirra nakina Neningikarrawara kenukwunama nungkuwa ningkakina aduwaba," yingiyama.

23 Eneja niyama Jesus Mada-wa, "Nerrkuwena nungkwa-langwa kinumirajanginama kinenibudinama nakina," niyama Jesus nangamaka.

24 Ngalaja yingiyama, "Ningeningma ningena kinenibudinama nakina, akena nara aduwaba umba ambaka-murrumurra mibina-manja meningarija-langwa-manja mamawura kawarumajungwuna-murrumanja wurribina warningma-murrumurra nakina Neningikarrawara," yingiyama dakina Mada.

25 Eneja Jesus niyama kembirra ngaluwa-wa, "Ngayuwe-ka ningena ningibina kenibikinama kirrakina yikambilyi-yada karniba karningangkawura. Mama karningerribirra karnumamalya yikijungwunama umba yikuwerrikambilya-manja ngayuwa-manja, kembirra kirrakine-ka karniba yikambilyama karningangkawura.

26 Nara karnumawurrina arukwulyuwakama alikama kirreyebijeba ambilyuma Neningikarrawara-langwa kirrakina umba karniba karningangkawura yikambilyama yikuwerrikambilya-manja ngayuwa-manja. Nungkwaja ningkeningma ena ayakwa?" niyama Jesus ngaluwa-wa.

27 "Yawe-ka, Ningkumikbiyiya-dangwa," yingiyama ngalamba-langwa. "Amandangwa ningeningma nungkuwa ningkakina ningkibina yiminijirabama yijirrkumarnuma amalyirra Neningikarrawara ningkeningadinuba-wiya ningkeningadinakba, ningkibina nenikilarrka enenuwa angalya, Ningkenikuwenikba ningkakina-da," yingiyama Mada Jesus-uwa-da. 28 Biya kembirra yingilawurradina dakina arakba angalyu-wa akwa nangardija derrkuwadikba-wa yingijiraka ayakwa nangamaka ngaluwa-wa akwa yingiyama, "Naka arakba Numikbiyiya-dangwa niyar.duma. Nginingayinduma nakina kiniyengbinama ayakwa nungkuwa-wa," yingiyama.

29 Ngalaja Meri yingengkirrika-manja dakina akina ayakwa, yingumirajanga dakina biya yingenjirrikaja yingilikena Jesus-uwa yinginukwurukwa.

30 Eneja nakina Jesus ambaka nambilyuma ngawa ebinamanja angalya yinginakburranga-murrumanja Mada lukwakwa mamurukwa-manja. 31 Aburraja warnumamalya wurribina narringawerringekburaka-murrumurra Merimanja ebina-manja alikira, narringarringka dakina yingilikenuma yingenjirrikenuma errekbu-wa. Nalyangkiyama yingilikena-bu medirra-wa dakina dadikungwadi-yada yakwujina angwada. Kembirra narringayuwarna dakinu-wa.

32 Ngalaja Meri yinginirringka-manja dakina Jesus, yingabuluwendinga enuwa-manja akwa yingiyama, "Ngeniyerriya! Yelakwa kambilyu-manja ningkena, nara-maka nganyangwa nerrkuwarrka kinijungwuna," yingiyama.

33 Eneja Jesus nangarringka Meri yingungwadina dakina, akwa wurrukwala warnumamalya aburrajukwaba biya nakine-ka nenikbarrngajuwama nakinu-wa nuwerrikawarriyadinuma. 34 Niyama nakina, "Nga-manja kinakumarnuma nenumadangkwa?" niyama. Aburraja neyama, "A! Angakuba! Kwa likaja kumarringkini-yada medirra nungkwabakiyaba," neyama.

35 Kembirra enejukwaba Jesus nungwadina-da.

36 Aburraja wurrumurndakakina warnumamalya nenirringka-manja Jesus nungwadina-manja enejukwaba, namakijeyinuma wurrakina. "Kwuja!" neyama wurrukwala. "Amandangwa nilyelyingminu-mubaba

nakina nenumamalya," namurndakiyama. 37 Umba wurrukwala neyama, "Nenumineningabakama Jesus nimimba-langwa menba-na? Kembirra keneningabaka-maka naka Lajirida-da nari-yada kinijungwuna-da," neyama.

Jesus nenumirajangajuwa-mulangwa Lajirida-manja

38 Kembirra eneja Jesus nuwerrikubarrngwarrngwadinume-ka nakina ngawa. Niyar.da arakba mibina-manja medirra numudidikajungwunu-murrumanja adirrungwarna-murra angwarnda. 39 Kembirra nenumaka Jesus wurrukwalu-wa warnungkwarba akwa niyama, "Wurrijirena akina angwarnda medirra-langwa," niyama. Ngalaja Mada yingiyama enuwa-wa, "Kardi! Numingbajame-ka makina medirra. Nakine-ka nenumadangkwa nambilyuma yakwujina arrawa medirra-manja mabiyarbuwa arakba marringa," yingiyama dakina.

40 Kembirra eneja niyama Jesus ngaluwa-wa, "Yirramakama arakba ngayuwa nungkuwa-wa, kuwerrikambilya-manja nungkuwa ngayuwa-wa aduwaba, kembirra kirringkinama akina arrubuda-dangwa Neningikarrawara-langwa," niyama Jesus Mada-wa. 41 Kembirra aburraja wurrukwala warnungkwarba narrirnjirrkwajuwa ebina angwarnda medirra-langwa. Umba nungwundikadinga arakba Jesus karrawaru-wa akwa niyama, "Ngeniyerriya Ngangwa, ngarreyangmarngkwajinama mena-baba ningkengkirrikenuma ayakwa nganyangwa aduwaba. 42 Ningeningme-ka ningena ningkakina ningkengkingkirrikajama ngayuwa-wa, akena ebina ayakwa ningarraminiyengbinuma warna warnumamalya yelakwa nuwengkirrikajama. Ningiyengbinuma akina kajungwa kuweningmidini-yada warna yilarrka-mulangwa nungkuwa yangkwurrangwa ningena," niyama Jesus Nungwenikba-wa Neningikarrawaru-wa. 43 Biya nijerrukwa-manja arakba, nardanguma nakina. "Lajirida...wu! Kwa jadiya...wu!" niyama.

44 Eneja nijungwu-murrada nibina nijadinga kembirra medirra-langwa-da. Ena-langwa ayarrka akwa alika namurndakeyukumurndijajungwunuma ngawa dumbala-murra, akwa nenumadangkwa akwa ngawa aringka. Umba niyama Jesus nenumaka wurrukwalu-wa warnungkwarba, "Wunuminumurndakaburawakina dakina dumbala akwa wunilarrkiya enilikaja arakba," niyama Jesus aburruwa-wa.

Nenuminilyelyimbukweyinu-mulangwa warnikuwardi-yada Jesus

45 Aburraja warnumamalya wurribina narringangarranguma Meri-wa nenirringkama niyama-mulangwa Jesus. Kembirra arakba wurrababurna nawerrikambilyuma enuwa-manja wurrakina, 46 umba wurrukwala nalawurradinuma angerriba WurruBarijuwa warnungkwarba akwa nenuminumakinuma niyama-mulangwa Jesus wurrumurndakakina-manja warnungkwarba. 47 Kembirra arakba aburraja wurrarumuruma WurruMinida akwa WurruBarija warnungkwarba narrawurramurndukwama WarningiJudiya wurrububungkawa akwa namurndakambarringa ayakwiyada akwa neyama, “Kwuja! Niyaminjamarrkinama nakina amukwiyadakina arrubuda? Akiyamarrkinama kembirra ngarna-na? 48 Umba akiyaminjamina-manja ngawa ngarna nara-manja angwanjajuma nakina, kembirra wurrababurna-langwa warnumamalya kawerrikambilyama arakba enuwa-manja. Kembirra aburraja WarningiRawuma wurrububungkawa kalikajama wurrakina karruburrijinama Neningikarrawara-langwa angalya akwa ngakwurruwa-mulangwa,” neyama wurrakina.

49 Wurrumurndakakina-langwa WurruMinida, eneja nuwilyaba naruma nubungkawa NuMinida nenimikirra Kayubaja. Akwa niyama nakina wurrumurndakakinu-wa, “Kirrumurndakeyina karnumamalya karningaringkama-wiya! 50 Umba enenabina eningaba-da! Wurruwilybaba-ma warnumamalya akabuminijungwunama ngarruwurrakwulyumida-langwa ngarnumamalya, kajungwa nari-yada WarningiRawuma wurrububungkawa aburrijuma ngarrilyimberrkwulyumida-langwa ngarnumamalya. Kirreningbalidinamurra-bina?” niyama nakina Kayubaja. 51 Nara nakina kiniyengbina enabakiyaba umba Neningikarrawara nenungwurrkumambambijuwama amurndakakina ayakwa nenikiyengbi-yada menababa akini-yada ngawa nakina naruma nubungkawa NuMinida nilyingama. Umba Neningikarrawara nenumakama enuwa-manja Jesus nenikuminijungwiyada wurrababurna-langwa WarningiJudiya 52 akena nara yimbukwa WarningiJudiya-langwa aminijungwuma umba wurruwurrakwulyumida-langwa Neningikarrawara-langwa warnumamalya engka-langwa iya engka-langwa angalya wurruwurrakawura-ma kuwambilyi-yada.

53 Kembirra yadikina arakba aburraja WarningiJudiya wurrububungkawa nenuminilyelyimbukweyina warnikuwardi-yada Jesus. 54 Aminakina-langwa kembirra

eneja Jesus nara nabilyerra kinilikena yenjerrikina Judiya-wa umba nilikena erribaja eyukwujiyu-wa angalya engembu-wa Yibureyima. Akine-ka angalya nuwambilyuma akwudangwa alarrkingburingka. Nakina ngawa nambilyuma yakwujina aburruwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa.

55 Biya nuwakwudangwudina arakba warnikambarringi-yada warnikilarrmi-yada emeba WarningiJudiya warnumamalya Akwurungkuwarrukwa-langwa kajungwa warnikiyakuwerribiki-yada aburra-langwu-wa wurrarumuruma wurribinu-wa nawurrakijadangu-murruwa Yijiba-langwa. Aburraja kembirra wurrababurna-langwa WarningiJudiya warnumamalya nawurrakilikenuma emininga-langwa iya emininga-langwa angalya nawurramurndukweyinuma yenjerrikina Jirujalemu-wa kajungwa kararrkajungwuni-yada arakba adinakba warnikambarringi-yada akina. 56 Wurrakine-ka arakba nenuminaburangkeyinume-ka Jesus-uwa. Nawurramurndukweyinuma arakba Neningikarrawara-langwa-manja angalya akwa namakijeyinuma wurrakina, “Kwureya! Dukwa kinilikaja nakina yangkwurrangwa enenu-wa Akwurungkuwarrukwa, dukwa nara-da!” namurndakiyama wurrumurndakakina.

57 Aburraja wurrumurndakakina wurrarumuruma WurruMinida akwa WurruBarija warnungkwarba narramakama warnumamalyu-wa akwa neyama, “Karningerribirra karnumamalya yikinirringkina-manja Jesus, kwa yikeningmikina yikilikaja yikumakina kajungwa yikinumiyi-yada kembirra nakina,” neyama wurrakina.

12

Meri yingi-jirabama-langwa bungabungwa Jesus-langwa-manja alika

1 Bi...ya mamangbala muwilyaba marringa num-akwudangwudinuma arakba warnik-ambarringi-yada warniki-larrmi-yada emeba WarningiJudiya warnumamalya Akwurungkuwarrukwa-langwa kajungwa warniki-yakuwerribiki-yada aburra-langwu-wa wurrarumuruma. Eneja arakba nakina Jesus ni-lawurradinuma erribaja Bedini-wa ebinu-wa angalya nenu-warumajuwamurru-wa nen-enibikamurru-wa Lajirida. 2 Aburraja wurrakina nenumin-akumarna arakba adinakba aninga Jesus-langwa. Enejukwaba nakina Lajirida n-ambilyumurra yakwujina aburruwa wurrukwala warnikabuburrakiyuwa Jesus-langwa.

Biya ne-yebukeyinuma wurrakina wurruwurrakawurama umba ngalaja dakina Mada yingi-lyilyanguma amurndakibina aninga aburruwa-wa.

3 Kembirra ngalaja Meri yingu-manga ebina akwulyubena bungabungwa yingu-beyindanguma aminaruma angwarnda eyukwujiya-ma budila akwa yingi-jiraba akina Jesus-langwa-manja alika. Kembirra yinginuminingburingkakama ngala-langwa-murra mamungba akwa nuw-angkarrkwulyuwakenuma ne-ngbajuma eningaba arrawa alikira-manja.

4 Eneja nakina Judija NeningiKariyada, nibina nuwilyaba nenikaburrakiyuwa Jesus-langwa, nibina neniku-kwi-yada Jesus wurrumurndakibinu-wa wurrububungkawa warniku-wardi-yada, ni-yama nakina aburruwa-wa, 5 “Miyambena-burra nara yika-kwa wurrumurndakangabu-wa akina bungabungwa kajungwa yiku-meni-yada adirrungwarna angwarnda akwa yika-kwuni-yada wurribinu-wa warningmalyingmalyingma warnumamalya?” ni-yama nakina. 6 Akena nakina Judija nu-marrungwayindangumurra wurrakina warningmalyingmalyingma warnumamalya umba numawilyuwilyakama mibina meningangwarnda beka enuwamanja. Akwali-yada n-angkangmaduma angwarnda ena-langwi-yada. Ni-yamama-langwa amurndakibina, kembirra nakina ni-yengbinuma amurnadakakina ayakwada.

7 Eneja kembirra Jesus ni-yama enuwa-wa, “Ngalalika daka! Ena yingu-minambambilyuma eningadinakba bungabungwa kangumini-lyungkweni-yada nganyangwamanja ningenumadangkwa ki-jungwa-manja ngayuwa. 8 Nganja ningena nara ambilyinguma arngkababurnalangwa nungkwurruwa-manja umba wurrakina warningmalyingmalyingma warnumamalya kuw-ambilyamurra arngakbaburna-langwa nungkwurruwa-manja,” ni-yama Jesus-da.

Nenumini-lyelyimbukweyinuma-langwa warniku-wardalangwa Lajirida

9 Aburraja wurrababurna warnumamalya Warningi-Judiya nuw-engkirrikenuma Jesus ni-yar.duma-langwa Bedini-manja arakba biya kembirra aburrajukwaba nawurraki-likenuma yenjerrikina Bedini-wa. Nara warnikirringki-yada yimbukwa nakina Jesus umba enejukwaba nakina Lajirida warniki-rringki-yada nibina-murrada nenu-warumajuwa-murrada nen-enibika-murrada Jesus. 10-11 N-enibudinuma-langwa ngarningka nakina

Lajirida, kembirra wurrumurndakakina warnumamalya na-werrikuwaranguma wurrarumuruma-langwa WurruMinida umba na-werrikambilyuma Jesus-manja. Kembirra aburraja wurrumurndakakina WurruMinida ne-yawijamama akwa nenumini-lyelyimbukweyinuma warniku-warda-langwa nakina Lajirida.

Jesus ni-likenuma-langwa Jirujalemu-wa dangki-murra

12 Mingki-yada arakba makina mamawura, aburraja wurribina wurrababurna warnumamalya nawurraki-likenu-murrumurra Jirujalemu-wa warnik-ambarringi-yada akina-manja Akwurungkuwarrukwa, nuw-engkirrika ni-likenuma-langwa Jesus enejukwaba akinu-wa angalya. 13 Kembirra nenumurndaku-manga yilyarra yinumawarruwalya warniku-warriji-yada ayarrka-murra akwa nawurraki-likena nenu-kwurukwa enuwa-wa. Ne-yangkuwarumajungwunuma wurrakina enuwa-wa akwa ne-yama, “Yirre-yangmarngkwajina yirra-langwa Ningkumikbiyiya-dangwa! Yirre-yangmarngkwajina ningkibina nginilarrkama yangkwurrangwa Neningikarrawara! Ngeni-yangmarngkwajina Nubungkawa NgarningiYijireyila-langwa!” ne-yama wurrakina.✡

14 Eneja Jesus nang-akburranga duwilyaba dangki akwa ni-rijawudija dakina-manja. Ni-yamama nakina Jesus ebina-langwiya ayakwa nuw-arrikarrijajungwunuma-langwiya arakburakba-kiya Neningikarrawara-langwa-manja jurra. Ngarraku-makinama akina ngakwurruwa-wa akwa ne-yaminama, 15 “KarningiJirujalema karnumamalya, nara akbar.duma! Umba kwuja! Wuni-rringka nubukwaya ni-likajama nungkwurra-langwa nubungkawa dangki-murra,” ne-yaminama akina ayakwa.✡ 16 Adinuba-wiya aburraja Jesus-langwa warnikabuburrakiyuwa narr-angkungkuwabijuwa amurndakakina ayakwa kinu-bungkawadinama-langwa Jesus akwa ni-likenuma-langwa dangki-murra. Akena ambaka-murra nu-warumajungwunu-manja Jesus ni-jungwunuma-langwa mabiyakarbiya mamawurakembirra nuw-eningmidinuma arakba amurndakakina ayakwa ebina nuw-arrikarrijajungwunuma-langwa enuwa-langwa akwa ngarningka amurndakakina ne-yamama-langwa akina-langwiya ayakwa. 17-18 Miyambena-burra

✡ **12:13** Emeba 118:25,26 ✡ **12:15** Jekaraya 9:9

wurrakina wurrababurna warnumamalya nawurraki-likena nenu-kwurukwa Jesus-uwa? Wurrakina nawurraki-likenuma yenjerrikina mena nuw-engkirrikenuma-baba Jesus n-ardanguma Lajirida medirra-langwa akwa nen-enibikama. Kembirra narra-makama narri-yarrkbalijuwama wurrukwala-manja warnumamalya akina-langwa arrubuda ni-yamama-langwa Jesus.
19 Kembirra aburraja WurruBarija warnungkwarba na-werrikawarriyadinuma na-makijeyinuma akwa ne-yama, “Kardi! Ne-yamarrkinama-bina warna? Kwuja! Wurrangkwulyumida-langwa warna arakba neni-yuwarnama enuwa-wa! Ngarne-ka ngakwurruwa ngarri-lyangmuridinama nara e-yamama!” namurndaki-yama wurrakina.

Nenumin-andeyuma-langwa Jesus-uwa wurrukwala WarningiJudiya-ma warnumamalya

20 Aburraja wurruwurrakwulyumida-langwa warnumamalya emininga-langwa iya emininga-langwa angalya nawurraki-likenuma Jirujalemu-wa warnik-ambarringi-yada warniki-larrmi-yada emeba akina-langwa Akwurungkuwarrukwa warniki-yakuwerribiki-yada WarningiJudiya-langwu-wa wurrarumuruma. Wurrukwala wurrakina WarningiJudiya-ma warnumamalya. 21 Umba eneja nibina-murrada Biliba n-ambilyuma yakwujina ebina-manja angalya eyukwujiya-manja Bejeda-manja Keliliya-manja, nakina yakwujina enejukwaba. Aburraja wurrumurndakibina WarningiJudiya-ma warnumamalya na-likenuma Bilibu-wa akwa ne-yama enuwa-wa, “Wayi! Nungkuwa! Yarne-ka yini-ngayindenama yikini-rringkinama Jesus!” ne-yama wurrakina. 22 Kembirra Biliba ni-likena nenu-maka Endiruwa-manja akwa wunalakina ngawa neni-likena akwa nenu-maka Jesus-manja.

23 Eneja Jesus ni-yama wurrumurndakakinu-wa warnumamalya, “Na-darrbudinama arakba ena adinuba ebina yikenumin-abilyerrikinamurra Neningikarrawara nungkwurraja ngayuwa-bina ningena ningarrubuda-dangwa ningukwulyubena ningilyengma, ningibina ningi-rukwularrinuma enena-manja angalya. 24 Wurr-engkirraja! Ebina wuburra-kiya awilyaba amaninga amadidira na-lungkuwabijajungwuna-manja ajiringka-manja, kembirra nuw-eyebirredinama ebina eningarrawa umba na-lingbijanginama akwa na-lungkuwarringinama akwa ababurne-ka amadidira nuw-arrangbijeyinama. Ebina eningadinuba-wiya amadidira nuw-eyebirredinama

akwa arakba na-jungwunama. Akena nara-manja a-lungkuwabijajungwuma akina ajiringka-manja, akwa kuw-ambilya-manja engburingka, kembirra nara a-lungkuwarruma akwa arrangbijajuma ababurna amadidira umba awilyaba-ma yimbukwa amadidira aminakwukawura kuw-ambilyama. Amandangwa engburingka ayakwa akina! 25 Kirribina karningerribirra nara-manja amin-engkirrikama wurrukwalu-wa umba yiki-lyelyingmajungwuna-manja nungkwurrabakiyaba-langwa, kembirra nara karniba ambilyuma karningangkawura. Umba yikumini-yakuwabijajungwuna-manja akwa yikamini-yakuwerribikaja-manja wurrukwala-langwa, kembirra karniba yik-ambilyama karningangkawura. 26 Kirribina karningerribirra yiki-ngayindena-manja ngayuwa ningubungkawa nungkwurra-langwa, kembirra kirrakina nganyangwa karnikuminuwar.duwar.da akwa yiki-yuwarnama ngayuwa-manja kajungwa ngayuwa-manja yik-ambilyi-yada ababurna-manja angalya ki-likajamurra-manja ngayuwa. Akwa eneja Nungwarrka yikeni-kbarrngajinama karningerribirra kirribina yikuminu-war.denama warka nganyangwa," ni-yama Jesus.

Jesus numini-yengbijajungwunuma-langwa neniki-jungwi-yada

27 Biya Jesus ni-yama ngarningka wurrumurndakakinu-wa warnumamalya, "Ki-yamarrkinama ningena? Ninguwerrikubarrnge-ka ningena arakba. Kinu-makina ningena Nungwarrka nari-yada a-lyanduma. Akena mama akina! Aminakina-langwa-baba ningena ningi-likenuma yangkwurrangwa ningeniki-yami-yada. 28 Ngangwa, wurra-dirrburakina wurrumurndakeyina-manja war-numamalya ningkarrubuda-dangwa ningkukwulyubena ningkilyengma," ni-yama nakina Jesus. Kembirra ngalaja akina amayakwa Nungwenikba-langwa ne-yengbina angaluba karrawara-langwa akwa ne-yama, "Ngayuwa arakba ningarra-dirrburakama akwa ngarningka ngawa ka-dirrburakinama nganja ningibina ningarrubuda-dangwa ningukwulyubena ningilyengma," ne-yama akina amayakwa. 29 Umba aburraja wurrumurndakakina warnumamalya nuw-engkirrikenuma akina amayakwa angaluba karrawara-langwa. Yibilyibilya-bu na-lyangkiyama aburra wurrukwala umba aburraja wurrukwala nenikumamurikaja-bu Neningikarrawara-langwa ni-yengbinumurra Jesus-uwa na-lyangkiyama wurrakina.

30 Eneja kembirra Jesus ni-yama wurrumurndakakinu-wa warnumamalya, “Akina ebina amayakwa nara kakumini-yengbina ngayuwa-langwa umba nungkwurruwa-langwa kirrakumini-yengbinuma,” ni-yama nakina. 31 “Ngalaja arakba na-darrbudinama ena yikeni-lekbajama-langwa nakina Neningikarrawara nungkwurruwa-wa kirrababurnu-wa akwa ngawa kin-ambilyama-langwa neningarrubuda-ma nibina nubungkawa enena-langwa angalya akwa angkwulyumida-langwa. 32 Kabu-wurdijina-manja wurrakina ngayuwa enena-langwa angalya, kembirra nganja ningena k-angkijirenama wurrababurna-langwa warnumamalya emininga-langwa iya emininga-langwa angalya nganyangwi-yada,” ni-yama Jesus. 33 Jesus ni-yengbinuma akina ayakwa kajungwa warnumamalya kuw-eningmidini-yada adinakba enuwa-langwa nenikumini-jungwa-langwa wurrababurna-langwa warnumamalya ka-mambalinamurra-manja eka.

34 Aburraja kembirra wurrumurndakakina warnumamalya namin-andabumeyinuma akwa ne-yama Jesus-uwa, “Neningikarrawara-langwa-manja ayakwa nuw-arrikarrijajungwunama ngarraku-makinama nakina kin-ambilyama neniba neningangkawura nibina nenumini-jirabama neni-jirrkumarnuma amalyirra Neningikarrawara neningadinuba-wiya neningadinakba. Kembirra ki-yamarrkinama nungkuwa kabu-wurdijinama ningkakina yadada, ningkibina-murrada ningki-rukwularrinu-murrada enena-manja angalya? Ningki-yamarrkinama ningkakina ningki-yengbijajungwunama ningkenimikirra ningki-rukwularrinuma enena-manja angalya?” ne-yama wurrakina.

35 Kembirra eneja Jesus ni-yama aburruwa-wa, “Ngayuwa ningena Ningenikilarrkabarraka ningibina-murrada ngarramin-abilyerrikinama Neningikarrawara-langwa nungkwurruwa-manja akena ning-ambilyama nungkwurruwa-manja arngkidarrba yimbukwa. Yiki-likaja-manja karningerribirra alarrumur.da-langwiya, kembirra yik-angkuwabijinama karniki-lika-langwa dirrbura kirrakina. Yik-angkuwabijinama alyangmandukwuna ayakwa Neningikarrawara-langwa umba yiki-yaminama ngawa awurruwurrariya. Kembirra ning-ambilya-wiya ningena Ningenikilarrkabarraka nungkwurruwa-manja, yiki-likajama nganyangwa-manja akilarrkabarraka kajungwa yiku-miringkini-yada dirrbura Neningikarrawara-langwa akwa nari-yada akina alarrumur.da akburranguma nungkwurruwa-

manja kirri-yaminjamina-wiya awurruwurrariya.
36a Ning-ambilya-wiya ngayuwa nungkwurruwa-manja,
yiku-werrikambilyama ngayuwa-manja ningibina
Ningenikilarrkabarraka kajungwa nungkwurramba-
langwa yiki-yamini-yada wuburra karnikilarrkabarraka
wurrukwalu-wa warnumamalya warniku-miringki-yada
dirrbura Neningikarrawara-langwa," ni-yama Jesus.

WarningiJudiya warnumamalya wurrubina nara ka-werrikambilya Jesus-manja

36b Ni-jerrukwama-langwa ayakwa Jesus, kembirra ni-
lalika akina angalya Jirujalema umba n-abuwarrkajungwa
wurrumurndakakina-langwa warnumamalya warningak-
wujina. 37 Mame-ka nakina Jesus ni-yamama
ababurna arruburrubuda neni-rringkamurra-manja
wurrumurndakakina warnumamalya, akena nara ngawa
ambaka wurrakina ka-werrikambilya enuwa-manja,
38 kajungwa akina ayakwa ka-lyangmandukwunadini-
yada ebina n-arrikarranguma arakburakba-kiya nakina
nenikumakumaka Neningikarrawara-langwa ayakwa
nenimikirra Ajaya. Akine-ka ayakwa ne-yaminama,
"Karukwa! Yikabuminu-werrungwur.danguma yirra-
langwa ayakwa! Akena nara wurribina-da! Akwa
nungkwaja nungkuwa ningkarramin-abilyerrikama
nungkwa-langwa arrubuda! Akena nara ngawa wurribina-
da!" ne-yaminama akina ayakwa.✡ 39 Wurrakina
ngawa nara ka-werrikambilya mena ni-yengbinuma-
baba Ajaya ngarningka engka awilyaba ayakwa. Akine-
ka ne-yaminama, 40 "Neningikarrawara nenuminu-
mimbakama aburra-langwa menba, akwa nenumini-
lyangbudirrkama aburra-langwa aringka, kajungwa
karr-angkuwabijuwi-yada aburra-langwa-murra menba
akwa nari-yada karru-mumiringka aburra-langwa-murra
mangma. Umba Neningikarrawara ni-yamama, 'Ngayuwa
arakba ningi-yengbinuma akina ayakwa, kajungwa nari-
yada a-lyangbulawurraduma wurrakina ngayuwa-wa,
akwa nari-yada eningabakama aburruwa-manja,' ni-
yamama Neningikarrawara," ne-yaminama akina ayakwa
Ajaya-langwa. Aminakina-langwa ayakwa kembirra
wurrakine-ka warnumamalya nara ka-werrikambilya
Jesus-manja.✡ 41 Miyambena-burra ena Ajaya ni-
yengbinuma? Dukwa nenu-marngkirringkama-baba Jesus
narrubuda-dangwa nukwulyubena nilyengma. Kembirra
nenumini-yengbinuma enuwa-langwa.

✡ **12:38** Ajaya 53:1 ✡ **12:40** Ajaya 6:10

42 Kada wurrumurndakakina WarningiJudiya
wurrububungkawa wurrababurna-langwa nenumini-
yarrkuwaranga Jesus. Nara-da! Umba aburraja
wurrukwala na-werrikambilyuma enuwa-manja akena
nara ke-yengbina abilyerra enuwa-langwa, mena nuw-
akbar.danguma-baba wurrakina WurruBarija-langwa
warnungkwarba. Wurrumurndakakine-ka WurruBarija
warnungkwarba narra-makama adinakba warnumamalya-
manja nari-yada a-werrikambilyuma enuwa-manja. Akena
ka-werrikambilya-manja warningerribirra enuwa-manja,
kembirra wurrumurndakakina WurruBarija warnungk-
warba ka-minangkirreyinama amurndakakina-langwa
jinikakwa kajungwa nari-yada e-yangmarngkwajuma
Neningikarrawaru-wa yakwujina. 43 Akwa ngarningka
wurrakina WarningiJudiya wurrububungkawa narra-
ngayindanguma wurrumurndakakina warnumamalya
nari-yada kuw-engkirrikena Neningikarrawaru-wa
neniku-werrungwur.di-yada aburruwa-wa umba karra-
werrungwur.deni-yada angwurra aburruwa-manja.

Jesus-langwa ayakwa ka-lyangkarrngajungwunama-
langwa ngakwurruwa-wa

44 Eneja Jesus ni-yengbina ni-yangkuwarumajungwunuma
akwa ni-yama, “Kirribina karningerribirra yiku-
werrikambilya-murrumurra ngayuwa-manja, nara
yimbukwa ngayuwa-manja a-werrikambilyuma
kirrakina umba ngarningka Nungwarrka-manja yiku-
werrikambilyama, nibina ngini-larrkamurra-manja
ngayuwa yangkwurrangwa. 45 Yiki-rringkina-manja
kirrakina ngayuwa-wa, kembirra yikini-rringkinama
enejukwaba nibina ngini-larrkama ngayuwa. 46 Nganja
ningena Ningenikilarrkabarraka ningibina ningi-likenuma
enenu-wa angalya kajungwa karningerribirra-langwa
kirribina yiku-werrikambilya-murruwiya ngayuwa-wa
nari-yada alarrumur.da-manja ambilyuma kirrakina yiken-
angkuwabijini-yada Neningikarrawara umba alarradada-
langwiya yiki-likaji-yada yikinu-miringkini-yada enuwa-
manja.

47 “Umba kirrumurndakibina yik-engkirraja-murruwiya
nganyangwa ayakwa yikumini-yarrkuwurrena-manja
akina, nara nganja kembirra a-lekbuma nungkwurruwa-
manja. Nara ngayuwa ningena ki-likena ningeniki-
lekbi-yada kirrakina umba ningi-likenuma ningena
ningenik-enibiki-yada kirrilyimberrkwulyumida-langwa
karnumamalya engka-langwa iya engka-langwa angalya.
48 Umba arrkala ngalaja ngarningka ambaka awilyaba

yikaki-lekbajama kirribina yiku-warenama akwa yikumini-yarrkuwurrenama nganyangwa ayakwa. Amurndakibina ayakwa ningi-yengbinuma-langwa ngayuwa, akina-bina ka-lyangkarrngajungwunama ka-lawurradinama nungkwurruwa-wa akwa yikaki-lekbajama meningarija-langwa-manja mamawura kini-lyangkuwerribikajungwuna-manja Neningikarrawara karningaba-murrikba akwa kirruwurrariya-murrikba.
49 Akina-bina amandangwa alyangmandukwuna mena nara-baba ki-yengbina ngayabakiyaba umba ebina yimbukwa Nungwarrka nginu-makama-langwiya ningeniki-yengba-langwa, akina-langwa-bina kembirra ningi-yengbinuma, nakina nibina ngini-larrkama ngayuwa yangkwurrangwa.
50 Ningeningma ningena amurndakibina ayakwa nginu-makama-langwa Nungwarrka ngayuwa-manja, yiku-werrungwur.dena-manja amurndakibina-manja, kembirra yiken-enibikinama nakina karningangkawura yik-ambilyi-yada kirrakina. Aminakina-langwa-bina ebina ababurna-langwa ningi-yengbinama-langwa, akina-bina Nungwarrka nginu-makinama ngayuwa-wa ningeniki-yengbi-yada,” ni-yama nakina Jesus.

13

Jesus nenumin-ajirranguma-langwa alika ena-langwa-langwa warnikabuburrakiyuwa

1 Muwilyaba-ma arakba num-akwudangwudinuma makina mamawura warnik-ambarringi-yada warniki-larrmi-yada emeba WarningiJudiya warnumamalya Akwurungkuwarrukwa-langwa kajungwa warniki-yakuwerribiki-yada aburra-langwu-wa wurrarumuruma. Eneja arakba Jesus neningma nakina na-darrbudinuma neniki-lalika-langwa enena angalya umba neniki-liki-yada Nungwenikba-langwu-wa angalya. Ni-lyelyelyingminuma nakina wurrababurna-langwa wurrumurndakibina neni-yuwarnu-murrumurra enuwa-manja enena-manja angalya akwa ni-lyelyingminuma nakina neningangkwura yanda-langwa ni-jungwununa.

2 Kembirra num-awiyeba-manja mamawura, Jesus akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa ne-yebukeyina aninga wurruwurrakawura-ma. Akena nara-wiya ambaka kuw-alyubarina aninga wurrakina, eneja arakba nakina Na-mukwa nenu-kwudirrka Judija nibina nenikuwenikba Jayu-muna NeningiKariyada-langwa, kajungwa kenu-kwi-yada

Jesus wurrumurndakakinu-wa wurrububungkawa kenu-wardangi-yada nakina.

3 Eneja Jesus neningma arakba nakina nenu-bungkawakama-langwa Nungwenikba angkwulyumida-manja. Akwa ngarningka neningma ni-likenuma-langwa nakina angaluba Neningikarrawara-langwa akwa nenikilawurrada-langwa yenjerrikina ngarningka enuwa-wa. 4 Nuw-alyubarinu-wiya ngawa wurrakina akina aninga, Jesus nu-mirajanga akwa nang-abuwaraka dadingikarrawara dumbala umba ngarnumadangkwa dumbala n-abaldamura dawula-murra. 5 Kembirra ni-jiraba akungwa marumuwa damba-langwu-wa mamurndakijika akwa nenumin-ajirranga alika ena-langwa-langwa warnikabuburrakiyuwa wurruwilyuwilyaba-wiya-langwa akwa nanga-rndirrka dibina-murrada dumbala n-abaldamurinuma akwa nenumini-ngburingkaka aburra-langwa alika.

6 N-abuluwendingu-manja arakba Jayumuna Bida-manja, eneja kembirra ni-yama nakina, “Wa, nungkuwa! Jerriya ningkena yikumin-ajirrenama alika nganyangwa-na?” ni-yama nakina.

7 Eneja Jesus ni-yama, “Ningk-angkuwabijinama enena ningi-yaminama-langwa aduwaba umba ambaka-murra kembirra ningkakina ku-mumiringkinama,” ni-yama nakina.

8 Eneja Bida ni-yama, “A.a! Nare-ka amin-ajarruma nganyangwa alika!” ni-yama nakina. Eneja Jesus ni-yama, “Nara-manja ajarruma ngayuwa nungkuwa-manja, nara kembirra arakba ningkakina nganyangwa yenubiyakaja-da,” ni-yama nakina.

9 Eneja Jayumuna Bida ni-yama, “Kembirra nara alika yimbukwa amin-ajarruma umba ayarrka akwa aringka yimin-ajirrena ngarningka,” ni-yama nakina.

10 Jesus ni-yama nakina, “Warningerribirra-langwa wurribina warnumamalya nuw-ajarrijungwuna-murrumurra akwa wurrumungkwur.da-murrumurra, nara ngarningka ajarrijungwuma umba alika yimbukwa karr-ajirrenama aburra-langwa. Umba nungkwurraja nganyangwa-wiya karnikabuburrakiyuwa karna kirruminjirrmungkwur.da akena ningkuwilyaba ningkena yelakwa ningkeninguminjirrmungkwur.da-ma,” ni-yama nakina. 11 Jesus neningma nibina kenu-kwunama-langwa nakina wurrumurndakakinu-wa wurrububungkawa warniku-wardi-yada. Neningma arakba nakina-baba adinakba-kiya, kembirra nakina ni-yamama, “Ningkuwilyaba ningkena yelakwa ningkeningumungkwur.da-ma,” ni-yamama nakina.

12 Biya nenumin-ajirranguma-langwa Jesus aburra-
langwa alika, kembirra nanga-rndirrka dadingikarrawara
dumbala akwa n-awiyebena akwa n-ambarringa ebina-
manja angalya ena-langwa-manja ne-yebukeyinumurra-
manja aninga akwa ni-yengbina ayakwa aburruwa-
wa akwa ni-yama, “Kirru-mumiringka karna ambaka
ebina ningi-yamama-langwa ngayuwa aduwaba?
13 Yirri-yengbijinama Ningumikbiyiya-dangwa akwa
Ningenikakakirumaka nungkwurra-langwa. Akine-
ka eningaba mena amandangwa ningena ngayuwa
nungkwurra-langwa Ningumikbiyiya-dangwa akwa
Ningenikakakirumaka. 14 Ngayuwa nganja nungkwurra-
langwa Ningumikbiyiya-dangwa akwa Ningenikakakiru-
maka ngarramin-ajirranguma nungkwurra-langwa
alika wuburra ngayuwa ningenikuminuwar.duwar.da
nungkwurra-langwa. Kembirra nungkwurramba-langwa
yiki-yamini-yada arrkala yikumin-ajarrijeyini-yada
nungkwurra-langwa alika akwa yikuminu-war.dijeyini-
yada warka. 15 Enena wuburra ngarra-wilyakajuwama
ngayuwa nungkwurruwa-manja, yiki-yamini-yada
ngarningka wurrukwala-manja.

16 “Wurr-engkirraja! Jerriya warnikuminuwar.duwar.da
wurraruma umba naba-kiya eneja aburra-langwa
nubungkawa? Nara-da! Jerriya wurrayakwu-ma
wurraruma umba naba-kiya eneja nibina neni-larrkama?
Nare-ka-da! Nara ngarna angkuwurrijajuma umba
ngarruwurrakidirrbura ngawa ngarna. Amandangwa
engburingka ayakwa akina! 17 Karningma karna arakba
nganyangwa ayakwa alyangmandukwuna. Yikumini-
yarrkuwarakina-manja nganyangwa ayakwa, kembirra
Neningikarrawara kini-yaminama eninginingaba-wiya
nungkwurruwa-manja.

18 “Ningeningma arakba ningeningadinakba ningu-
wekbalyinu-murrumurra kirribina ngayuwa. Akena
nara ningena e-yengbuma kirrababurnu-wa umba
kirruwilyabu-wa. Umba ngalaja akina ayakwa
nuw-arrikarrijungwunuma Neningikarrawara-langwa-
manja jurra, ka-lyangmandukwunadinama akina
ebina-murrada ne-yaminama, ‘Nibina nuwilyaba n-
alyubarinuma ngayuwa-manja, nginu-marngkilyerrikama
akwa nginu-wurrikbama nakina,’ ne-yaminama akina
ayakwa.✡ 19 Amandangwa ningena ngarra-makinama
amurndakenena ka-ngekburakajungwunamurru-wa,
kajungwa ka-ngekburakajungwuna-manja amurndakakina

✡ **13:18** Emeba 41:9

ambaka-murra, karningmi-yada kirrakina arakba ngayuwa-bina ningibina-murrada neniki-larrki-yada Neningikarrawara yangkwurrangwa.

20 “Wurr-engkirraja! Kamini-larrkajama nganyangwa wurrayakwu-ma. Karningerribirra-langwa yika-werringekburakina-manja wurrayakwa-murrumurra, kembirra wuburra laka yiki-yaminama yiku-werringekburakinama ngayuwa-manja. Akwa ngarningka karningerribirra-langwa yiku-werringekburakina-manja ngayuwa-manja, kembirra wuburra laka nibina-manja ngini-larrkamurra-manja ngayuwa, yiki-yaminama yikinu-werringekburakinama enejukwaba. Amandangwa engburingka ayakwa akina!” ni-yama Jesus.

Nenu-makamurra-langwa Jesus ena-langwa-manja warnikabuburrakiyuwa ebina warniki-yama-langwa wurrukwala enuwa-manja

21 Biya ni-jerrukwama-langwa Jesus amurndakakina ayakwa, nuwerrikubarrnge-ka arakba nakina. Akwa ni-yengbina ni-yama ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Wurr-engkirraja! Kirruwilyaba kirrumurndakeyina-langwa yika-kwunama ngayuwa wurrumurndakakinu-wa wurrububungkawa warniku-wardi-yada. Amandangwa engburingka ayakwa akina!” ni-yama Jesus.

22 Aburraja wurrumurndakakina warnikabubur-rakiyuwa na-rringkajeyinuma wurruwilyuwilyaba-wiya namin-andabumeyinuma wurrakina. 23 Nibina nuwilyaba ni-lyelyelyingminu-murrada Jesus, ni-rrakarjiyinga akwudangwa enuwa-manja. 24 Kembirra eneja nakina Jayumuna Bida nenu-kweyinuma menba-murra nakinu-wa akwa ni-yama, “Ni-yendabiya nakina numiyambena-langwa nakina ni-yengbinama,” ni-yama nakina Bida.

25 Eneja nibina nenikabuburrakiyuwa n-arndadadilyuma akwudangwa Jesus-manja akwa ni-yama, “Yirrumiyam-bena?”

26 Eneja Jesus nu-manga damba akwa ni-ngkarrnga eyukwujiya akwa ni-yama, “Ngayuwa ki-ngambajiyama ena akwa kinu-kwunama enuwa-wa. Kembirra nakina-langwa-bina ningena ningi-yengbinuma,” ni-yama Jesus. Kembirra arakba ni-ngambaja akina damba akwa nenu-kwa nibinu-wa Judija, Jayumuna NeningiKariyada-langwu-wa nenikuwenikba. 27 Eneja Judija ni-rndirrka ebina damba umba akina-wiya ngawa eneja nakina Namukwa nu-werrikawiyeba Judija-manja. Eneja Jesus ni-yama Judiju-wa, “Jeyi! Warenja likaja akwa ki-yamina nungkwaja

ningkeniki-yami-yada!” ni-yama nakina. 28 Aburraja wurrumurndakakina wurribina nuw-alyubarinu-murruwiya yakwujina aninga, narr-angkuwabijuwa ebina ayakwa ni-yengbinuma Jesus. 29 Wurrukwala na-lyangkiyama wurrakina Jesus neni-larrkama neniku-beyindi-yada ebina narri-ngayindanguma Akwurungkuwarrukwi-yada, umba aburraja wurrukwala na-lyangkiyama-bu wurrakina nilyilyanguma akina angwarnda warningmalyingmalyingmawa warnumamalya, mena nubungkawa-baba nakina ebina ni-lyingama aburra-langwa angwarnda. 30 Eneja Judija ni-rndirrkama-langwa ebina damba, arngkawura-wiya nuwarumajungwa akwa ni-jadinga errekbu-wa. Ngalaja arakba akina na-larrumur.da angalya.

Enikaduwa-langwa eningarumuruma ayakwa ngakwurra-langwa ngarniki-yarrkuwaraki-yada

31 Judija ni-likenuma-langwa ebina-langwa angalya, eneja kembirra nakina Jesus ni-yengbina ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa akwa ni-yama, “Kirrababurna-langwa arakba karna karnik-eningmidi-yada ngayuwa ningena ningarrubuda-dangwa ningukwulyubena ningilyengma, ningibina ningi-rukwularrinuma enena-manja angalya. Akwa ngarningka k-abilyerrikini-yada ngayuwa-ma nungkwurruwa-wa Neningikarrawara-langwa nibina narrubuda-dangwa nukwulyubena nilyengma enejukwaba. 32 Akwa k-abilyerrikina-manja ngayuwa-ma nungkwurruwa-wa Neningikarrawara-langwa nibina narrubuda-dangwa nukwulyubena nilyengma, kembirra enamba-langwa nakina yikenumin-abilyerrikinama ngayuwa-langwa ningibina ningarrubuda-dangwa ningukwulyubena ningilyengma, ningibina ningi-rukwularrinuma enena-manja angalya.

33 “Ngeniyerriya aku-ngwarndirrija arakba! Nara ningena ambilyuma ningeningamiyerra nungkwurruwa-manja yelakwa umba ningeningaduwaya ningena ning-ambilyama. Nungkwurraja kum-aburangkinama menba ngayuwa-wa akena nara arakba akburranguma ngayuwa. Ebina-murrada ayakwa ningarra-maka-murrada WarningiJudiya-manja wurrububungkawa, ngarra-makinama arakba karna. Ningi-yamama aburruwa-wa, ‘Nara karna a-likama ngayuwa ki-likajamurru-wa,’ ningi-yamama. 34 Kembirra arakba ngarra-makinama enikaduwa-dangwa eningarumuruma ayakwa kajungwa yiki-lyelyingmajeyini-yada warningerribirra-langwa warnumamalya. Wuburra laka ngayuwa

ningi-lyelyingminama nungkwurruwa, yiki-yamini-yada yiki-lyelyingmajeyini-yada kirrakina. 35 Kirribina yiki-lyelyingmajeyina-manja, kembirra wurrababurna-langwa kuw-eningmidinama wurrakina nganyangwa karnikabuburrakiyuwa kirrakina," ni-yama Jesus.

Jesus nenu-makama-langwa Bida-manja kin-eningbalikajungwunama-langwa enuwa

36 Eneja ni-yama nakina Jayumuna Bida, "A nungkuwa! Ngambu-wa-bina ningkena ki-likajama?" Eneja Jesus ni-yama, "Nara arakba ningkakina aburrakiyuwama ngayuwa-manja ki-likajamurru-wa, umba ambaka-murra kembirra ningkakina yiki-yuwarnama," ni-yama Jesus.

37 Eneja nakina Bida ni-yama, "Miyambena-burra nungkuwa ningki-yaminama nara aburrakiyuwama ngayuwa nungkuwa-manja? Ngayuwa ningena ningenikumini-jungwi-yada arakba nungkwa-langwa," ni-yama nakina Bida.

38 Eneja Jesus ni-yama, "Jerriya amandangwa arakba ningkena yikumini-jungwuni-yada nganyangwa? Engkir-raja! Nara-wiya dakina ardingama dadinungkwarba juk-wujukwa, ningkena k-eningbalikajungwunama ngayuwa-langwa arngkabiyakarbiya-ma. Amandangwa engburingka ayakwa akina!" ni-yama nakina Jesus Bida-wa.

14

Jesus nakina numamurukwa ngarniki-liki-yada Nungwarrku-wa

1 Biya ngarningka Jesus ni-yama ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, "Nare-ka karna a-werrikawarriyaduma umba wunu-werrungwur.dena Neningikarrawara-manja akwa ngawa nganjukwaba ngayuwa-manja. 2 Ngalaja akina angalya Nungwarrka-langwa karrawara, aminababurna angalya na-wilyakinama yik-ambilyama-langwa nungkwurruwa yakwujina karningangkawura. Ningena nganja arakba ningeniki-liki-yada akinu-wa angalya kamini-ngekburakini-yada adinakba nungkwurra-langwi-yada. Nara ngayuwa ningena ekikalya ayakwa a-makama-na? 3 Umba ki-likaja-manja ngayuwa kamini-ngekburakina-manja angalya nungkwurra-langwa, kembirra ngarningka ngayuwa ningena ki-lawurradinama yangkwurrangwa k-angkirnama nungkwurruwa-wa akinu-wa angalya aki-yakeyini-yada ngarruwurrakawuru-ma karningangkawura ebina-manja angalya k-ambilyamurra-manja ngayuwa. 4 Karningme-ka arakba kirrakina makina mamurukwa

ebinu-wa angalya ki-likajamurru-wa ngayuwa," ni-yama Jesus.

5 Eneja Damija ni-yama, "A.a! Yarningbala ambaka yarna ki-likajamurru-wa nungkuwa! Yiki-yamarrkama kembirra yarna yik-eningmiduma makina mamurukwa yarniki-lika-langwa yirruwa yenjerrikina?" ni-yama nakina Damija.

6 Eneja Jesus ni-yama enuwa-wa, "Ngayuwa-bina ningena ningumamurukwa Nungwarrka-langwu-wa angalya akwa ngarramin-abilyerrikinama ngawa alyangmandukwuna ayakwa enuwa-langwa akwa k-enibikinama kirrakina yik-ambilyi-yada enuwa-manja karniba karningangkawura. Nara ningkakina nungkwabakiyaba a-likama nganyangwu-wa Nungwarrka, umba ki-likaja-manja yimbukwa nganyangwa-langwiya ningumamurukwa, kembirra ki-likajama enuwa-wa ningkakina," ni-yama Jesus. 7 Biya ngarningka ni-yama ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, "Karningma arakba karna ngayuwa, kembirra nungkwurruwa yik-eningmidinama Nungwarrka enejukwaba. Aduwaba-langwa karningma kirrakina enuwa akwa kini-rringkama arakba," ni-yama Jesus.

8 Eneja Biliba ni-yama enuwa-wa, "Wa! Yirru-wilyakajiya kembirra yirraja nungkwa-langwa Nungwena akwa ngawi-yada arakba!" ni-yama Biliba nakina.

9 Eneja Jesus ni-yama Bilibu-wa, "Ngarri-yakiyakeyinuma arakba ngarnungkwurakba enena-manja angalya ngarna-da. Umba ningkumiyambena ningkenumamalya ningkena ningkeniku-murnandaba-manja? Karningma arakba ngayuwa ningena, kembirra karningma arakba nganyangwa Nungwarrka enejukwaba. Miyambena-burra ningkakina yi-yengkilabaja Nungwarrka-langwa ngayuwa-wa ningeniku-wilyakaji-yada-na? 10 Aba nara-bina ningkena a-werrungwur.duma nganyangwa ayakwa? Ngayuwa ning-ambilyama Nungwarrka-manja ningena umba eneja Nungwarrka n-ambilyama nganjukwaba ngayuwa-manja akwa yinuwilyaba-ma yinalakena. Amurndakenena ebina ayakwa ningi-yengbinama nungkwurruwa-wa, nara ngayabakiyaba e-yengbuma umba Nungwarrka nginuminu-war.dikinama amurndakakina ningeniki-yengba-langwa nibina n-ambilyama ngayuwa-manja. 11 Yirru-werrungwur.dena ngayuwa-manja ebina-langwa ayakwa ngarra-makinama-langwa yinuwilyaba-ma yinalakena ngayuwa akwa Nungwarrka. Akena nara-manja aminu-werrungwur.duma nganyangwa-manja ayakwa, kembirra

yiku-werrungwur.dena amurndakibina-langwa ninguwar.danguma-langwa ngayuwa.
12 “Wurr-engkirraja! Karningerribirra yiku-werrikambilya-manja ngayuwa-manja, kembirra yiku-war.denama warka ngayuwa wuburra ningi-yamama. Adinuba arakba nganja ki-likajama Nungkwarrka-langwuwa angalya akwa k-ambilyama enuwa-manja. Ki-likajama-langwa arakba ningena Nungwarrku-wa, kembirra nungkwurraja yiku-war.denama arrubuda-dangwa warka umba yanda amurndakibina warka ngarra-wilyakajuwama kirrakina. Amandangwa engburingka ayakwa akina!
13 Ngarnubiyakaja ngarna-baba, kembirra eningerribirra-langwa ebina yiki-yengkilabajama ngayuwa-wa, akina-bina kembirra ki-yaminama ningena kajungwa ngayuwa kamin-abilyerrikini-yada nungkwurruwa-wa Nungwarrka-langwa nibina narrubuda-dangwa nukwulyubena nilyengma.
14 Ngarnubiyakaja-baba akwa yiki-yengkilabaja-manja ngayuwa-wa eningerribirra-langwa, kembirra ngayuwa ki-yaminama akina,” ni-yama Jesus.

Jesus nenu-makama-langwa neniki-larrka-langwa Neningikarrawara ena-langwa Nenumawurrina aburruwawa
15 Biya Jesus ni-yama ngarningka ena-langwuwa warnikabuburrakiyuwa, “Yiki-lyelyingmina-manja ngayuwa, kembirra yikumini-yarrkuwarakinama nganyangwa ayakwa. 16 Nganja ngayuwa kamini-yengkilabajama Nungwarrka yikenumini-larrkaji-yada wurruwilyaba wurringka warnumamalya yikabu-mamurikajini-yada wurribina kuw-ambilyama nungkwurruwa-manja warningangkawura. 17 Umba wurrakina wurribina wurruwilyaba nakina-bina enuwa Nenumawurrina, nibina yikenumini-dirrburakinama nungkwurruwa-langwi-yada ebina amamalya Neningikarrawara-langwa. Aburraja warnumamalya warningbala-murruwiya ngayuwa, nara wurrakina eningmiduma nakina Nenumawurrina akwa kembirra nara a-werrungwur.duma nakina-da. Umba arrkala nungkwurraja yikenu-werrungwur.denama nakina, mena kin-ambilyama-baba nungkwurruwa-manja arrawa akwa akwudangwa nirungekburna.
18 “Nara ningena a-lalikama nungkwurruwa-kiya akwurrajajuma umba ki-lawurradinama ngarningka yangkwurrangwa nungkwurruwa-wa. 19 Arngkidarrba warnumamalya wurribina warningbala-murruwiya ngayuwa, nara a-rringkama wurrakina ngayuwa-wa, umba

nungkwurraja kirribina karningma-murrumurra ngayuwa yiki-rringkinama ngarningka. Nganja k-enibudinama ngarningka ningena. Kembirra nungkwurrajukwaba karniba kirrakina. 20 Akini-yada ngawa kembirra yik-eningmidinama kirrakina ning-ambilyama-langwa ngayuwa Nungwarrka-manja akwa nungkwurruwa-manja nungkwurrajukwaba umba nungkwurramba-langwa arrkala yik-ambilyama-langwa ngayuwa-manja. 21 Kirribina yikumini-yarrkuwarakinama nganyangwa ayakwa, kirrakina-bina kirri-lyelyingminamurra ngayuwa-manja. Akwa yiki-lyelyingmina-manja ngayuwa, kembirra enamba-langwa Nungwarrka kini-lyelyingminama kirrakina akwa ngayamba-langwa ki-lyelyingminama kirrakina akwa k-abilyerrikajungwunama nungkwurruwa-manja," ni-yama nakina Jesus.

22 Eneja nakina Judija (nara Judija NeningiKariyada umba ningka-dangwa Judija) ni-yama, "A nungkuwa ngarnubiyakaja! Ki-yamarrkinama nari-yada abilyerrikajungwuma ningkakina wurribina-manja warnumamalya warningbala-murrumanja nungkuwa umba yirruwa-manja k-abilyerrikajungwuni-yada?" ni-yama nakina Judija. 23-24 Eneja Jesus ni-yama, "Karningerribirra-langwa nara-manja a-lyelyingmama ngayuwa-manja, kembirra yikumini-yarrkuwurrenama nganyangwa ayakwa. Umba yiki-lyelyingmina-manja ngawa ngayuwa-manja, kembirra kirrakina yikumini-yarrkuwarakinama nganyangwa ayakwa akwa enamba-langwa Nungwarrka kini-lyelyingminama nungkwurruwa. Yinalakena kembirra yikin-akwudangwukajungwunama ngarningka nungkwurruwa-wa akwa yikin-ambilyama nungkwurruwa-manja. Amurndakeyina ayakwa nganyangwa ebina kirr-engkirrikenuma, nara ngayuwa ki-yengbina akina ngayabakiyaba umba Nungwarrka nginu-ngwurrkumambambijuwama ningeniki-yengbi-yada, nibina ngini-larrkama yangkwurrangwa. 25 Ning-ambilya-wiya ngawa ningena nungkwurruwa-manja, ngarra-makama amurndakenena ayakwa. 26 Umba nibina nenikumamurikaja, nibina Neningikarrawara-langwa Nungwurriyaka Nenumawurrina, nakina yikeni-dirrburakinama akwa yiken-eningmikinama ababurna-langwa amurndakibina ngarra-makama nungkwurruwa-wa, nibina keni-larrkajama Nungwarrka nenikumini-rndirrki-yada nganyangwa mamurukwa.

27 "Ki-likaja-manja ngayuwa yenjerrikina, kembirra ningena kamini-lyurrkwakinama nungkwurra-langwa

yukwudukwuda. Aburraja wurribina warnumamalya warningbala-murruwiya ngayuwa, na-lyangkiyaminama nenu-wilyakinama yilyurrkwa yukwudukwuda. Akena nara-da! Umba yaka wuburra yilyurrkwa yukwudukwuda nganyangwa ni-yaminama, kamini-lyurrkwakinama kembirra nungkwurramba-langwa nungkwurra-langwa. Kembirra nara a-werrikawarriyaduma akwa akbar.duma kirrakina umba wurri-yakuwerribikaja amurndakibinu-wa ayakwa.

28 “Dukwa nara a-lyelyingmama angwurra ngayuwa-manja umba kirri-kadikajungwunama. Arakba kirr-engkirrikenuma karna nganyangwa ayakwa ningeniki-lika-langwa akwa ningeniki-lawurrada-langwa yangkwurrangwa. Eneja Nungwarrka naruma numikbiyiya-dangwa nakina umba nganja ningaba-kiya ningena. Naruma ngawa numikbiyiya-dangwa nakina-baba, kembirra yiki-lyelyingmina-manja amandangwa ngayuwa, yiki-yekirrerridinama ki-lawurradinama-langwa nganyangwu-wa Nungwarrka. Akena nara-da! 29 Amandangwa ningena ngarra-makama amurndakenena ka-ngekburakajungwunamurru-wa, kajungwa ka-ngekburakajungwuna-manja amurndakakina ambaka-murra, yik-eningmidini-yada nganyangwa ayakwa. 30 Eneja naka arakba nimininga nubungkawa nubukwaya ni-likajama yangkwurrangwa nibina nu-bungkawadinama enena-manja angalya akwa angkwulyumida-manja. Ni-likajama-baba nakina, kembirra arngkidarrba ki-jerrukwunama nganyangwa ayakwa. Akena nara nakina angkuwurruma ngayuwa-manja a-rndirrkuma nganyangwa mamurukwa. 31 Nganja ningena ningi-yarrkuwarakinama Nungwarrka-langwa ayakwa kajungwa wurrababurna-langwa enena-manja angalya akwa angkwulyumida-manja kuw-eningmidini-yada ngayuwa ningi-lyelyingminama-langwa nakina Nungwarrka. “Kwa! Ngarri-likaja arakba yadada enena-langwa angalya,” ni-yama Jesus.

15

Jesus nakina wuburra amamalya akwurena ememeka

1 Biya Jesus ni-yama ngarningka ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Ngayuwe-ka ningena ningibina wuburra amamalya akwurena ememeka umba eneja nganyangwa Nungwarrka n-akwurrajinama akina akwurena. 2 Amurndakibina nganyangwa ememeka eningikarrawara amakirnda nara-manja arrangbama

amaninga, akina kembirra nakina kini-ngkarrnginama. Umba arrkala kuw-arrangbina-manja amaninga ngala-langwa, kembirra ka-jerrida-manja akina amaninga, kini-ngkarrnginama numurndamurndirra ambaka-langwa ebina amukayerra eningikarrawara amakirnda ememeka-langwa kin-arndirrdebirrakinama kajungwa kembirra ambaka-murra ka-lungkuwarrini-yada kuw-arrangbini-yada ababurna amaninga ngarningka. 3 Umba nungkwurraja wuburra karnumemeka kirrakina nganyangwa akwa ngalaja ebina ayakwa nganyangwa kirraku-ngwurriyakikama awurruwurrariya-langwa arakba, ebina ngarra-makama-langwa ngayuwa nungkwurruwa-wa.

4 “Ke-yemberrkiyerrerrikeyina-manja eningikarrawara amakirnda akwukawura eyebijeba ememeka-langwa, kembirra nara arrangbama ngala-langwa amaninga. Wuburra laka akina, kirrakwukawura-manja ngarreyebijeba ngayuwa-langwa, kembirra nara kirrakina arrangbama amaninga, kirruwerridebirra. Akina wuburra nalirra-dakwuliyinama amakirnda ememeka-manja, kembirra yiku-mandakwuliyinama ngawa ngayuwa-manja. Nganjukwaba ngawa arrkala ki-yamini-yada nungkwurruwa-manja. 5 Ngayuwa ningena ningi-yemberrkarjiyama umba nungkwurraja kirrakina nganyangwa karningikarrawara karnumemeka. Karningerribirra kirri-lyangmuridinama karniki-yama-langwa nungkwurrabakiyaba. Yiku-mandakwuliyina-manja yimbukwa kirrakina ngayuwa-manja akwa nganjukwaba ngawa ki-yamini-yada nungkwurruwa-manja, nara kembirra kirrakina kirruwerridebirra umba yik-arrangbinama ababurna amaninga akwa yika-werrikiladikinama wurrukwalu-wa warnuma-malya. 6 Akena nara-manja a-mandakwulijuma akina ememeka eningikarrawara amakirnda ebina-manja ne-yemberrkarjiyamurra-manja, kembirra ke-ngburingkadinama akwa aburraja karru-murndukwunama akwa karri-dakinama angwura-manja. Nungkwurramba-langwa kembirra nara-manja a-mandakwulijuma ngayuwa-manja, akina wuburra engburingka eka, kini-yaminama Neningikarrawara kenu-wurrenama kirrakina.

7 “Umba ngayuwa-manja ngawa yiku-mandakwuliyina-manja kirrakina akwa yikumini-yarrkuwarakina-manja nganyangwa ayakwa, kembirra ngarnubiyakaja arakba ngarna akwa yikini-yengkilabajama nganyangwa Nungwar-rka eningerribirra yiki-ngayindenama-langwa. Kembirra

eneja kini-yaminama nungkwurra-langwa-langwiya ayakwa nakina. 8 Umba yik-arrangbina-manja ababurna amamamuwa amaninga akwa yika-werrikiladikina-manja wurrukwalu-wa warnumamalya, kembirra aburraja warningerribirra kuw-eningmidinama nungkwurruwa kirrakina nganyangwa karnikabuburrakiyuwa akwa kirrakina-murrada ngawa yikamin-abilyerrikinama wurrakina nakina Nungwarrka narrubuda-dangwa nukwulyubena nilyengma. 9 Nganyangwa wuburra Nungwarrka ni-lyelyingminama ngayuwa, nganjukwaba ngawa ningi-lyelyingminama nungkwurruwa. Wurru-mandakwuliyina ngawa ngayuwa-manja kajungwa ki-lyelyingmini-yada ngawa nungkwurruwa-manja. 10 Yiki-yarrkuwarakina-manja nganyangwa ayakwa, kembirra ngayuwa ki-lyelyingminama k-abulirrangkwunama ngawa kirrakina, wuburra laka nginumini-yarrkuwarakama Nungwarrka-langwa ayakwa nganjukwaba akwa kembirra ni-lyelyingminama ngin-abulirrangkwunama ngawa ngayuwa nakina.

11 “Ngayuwa arakba ngarra-makama amurn-dakakina kajungwa nungkwurruwa yiku-werrikilyelyingmajungwuni-yada wuburra nganjukwaba ningu-werrikilyelyingmajungwunama. 12 Kembirra arakba ngarra-makinama nungkwurruwa-wa, yiki-yamini-yada ngawa yiki-lyelyingmajeyini-yada kirrakina, wuburra laka nganjukwaba ningi-lyelyingminama nungkwurruwa. 13 Ka-lyelyingmina-manja angwurra warnumamalya aburra-langwa-manja warnubiyakaja, kembirra dukwa karramini-jungwunama wurrakina aburruwa-langwa. Amukwiyadakine-ka akwulyelyingma eningaba-dangwa. 14 Yikumini-yarrkuwarakina-manja nganyangwa ayakwa, kembirra nganyangwa ngarnubiyakaja kirrakina. 15 Aburraja warnikuminuwar.duwar.da warningma warniku-war.di-yada warka umba warningbala ambaka wurrakina aburra-langwa-langwa nubungkawa kini-ngayindenama-langwiya neniki-yama-langwa nakina umba wurruminakina-langwa nubungkawa warnubiyakaja, warningma arakba neniki-yama-langwa. Nara kembirra arakba kirrakina nganyangwa karnikuminuwar.duwar.da umba ngarnubiyakaja arakba ngarna-da, mena ngayuwa arakba ngarra-makama-baba ababurna-langwa ebina nginu-makama-langwiya Nungwarrka.

16 “Nara nungkwurruwa yiku-wekbalyina ngayuwa umba nganja ngayuwa ningu-wekbalyinuma kirrakina nungkwurruwa yikuminu-war.deni-yada warka

nganyangwa akwa alibina-wiya yika-werrikiladikini-yada wurrukwalu-wa. Amukwiyadakina warka eyirrbiyirrba ngawa ka-war.dikajungwunama. Yiki-yamina-manja kembirra kirrakina, nganyangwa Nungwarrka yikenu-kwunama ebina yikini-yengkilabajama-langwiya mena ngarnubiyakaja ngarna-baba. 17 Ngayuwa ngarra-makinama ningi-yaminama, ‘Wurri-lyelyingmajeyina karningerribirra-langwa!’ ” ni-yama Jesus.

Wurribina warnumamalya warningbala-murruwiya Jesus akabu-wurrikbinama ngakwurruwa-wa

18 Biya ngarningka Jesus ni-yama ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Yikabu-wurrikbina-manja warnumamalya wurribina warningbala-murruwiya ngayuwa nungkwurruwa-wa, kembirra yiki-yakuwerribikajama ne-yamamurra bu-wurrikbama ngayuwa-wa nganjukwaba adinuba-wiya. 19 Kirrakina yiki-yakeyina-manja wurribina warningbala-murruwiya ngayuwa, nara kembirra wurrakina a-wurrikbama nungkwurruwa-manja umba yikab-abulirrangkwunama wuburra ne-yaminama narr-abulirrangkwunama aburra-langwa warnumamalya. Akena nganja ngayuwa ningu-wekbalyinuma kirrakina ngarr-abulirrangkwama akwa ngarr-eyebijabakama wurrakina-langwa warnumamalya. Nara kembirra e-yakajuma aburruwa-manja umba kirreyebijaba waka kirrakina yik-ambilyama. Kirreyebijaba-baba kirrakina, kembirra warnumamalya wurribina warningbala-murruwiya ngayuwa, kirrabu-wurrikbinama nungkwurruwa.

20 “Wurri-yakuwerribikaja ebina ayakwa ngarra-makamurra nungkwurruwa-wa akwa ningi-yamama, ‘Jerriya warnikuminuwar.duwar.da wurraruma umba naba-kiya eneja aburra-langwa nubungkawa? Nara-da!’ ningi-yamama. Aburraja wurrukwala warnumamalya wurribina warningbala-murruwiya ngayuwa, bumini-ngekburakama awinyamba nganyangwa akwa kembirra ningi-lyandinuma. Akina wuburra ke-yaminama wurrakina nungkwurrajukwaba nungkwurruwa-manja akwa kembirra yiki-lyandinama. Umba aburraja wurrukwala waka bumini-yarrkuwarakama nganyangwa ayakwa akwa ngarningka akina wuburra ke-yaminama yikabumini-yarrkuwarakinama nungkwurra-langwa ayakwa nungkwurrajukwaba. 21 Ne-yamama wuburra ngayuwa-manja, kembirra ke-yaminama ngawa nungkwurrajukwaba nungkwurruwa-manja. Miyambena-burra wurrakina ke-yaminama? Nganyangwa-baba arakba

kirrakina ngarnubiyakaja akwa warningbala ambaka wurrakina nibina ngini-larrkama yangkwurrangwa ngayuwa.

22 “Nara-manja ningena ki-likena akwa ki-yengbina wurribinu-wa warningbala-murruwa ngayuwa, kembirra nara amini-yelijajungwuma wurrakina awurruwurrariya-langwa. Akena ningi-likenuma nganja yangkwurrangwa aburruwa-wa akwa ningi-yengbinuma-da. Nara kembirra aburraja edirremama awurrariya-langwa ne-yamama-langwa umba wurrakakiruma arakba wurrakina. 23 Aduwaba warningerribirra wurribina bu-wurrikbinama ngayuwa, kembirra ne-yaminama ngawa nenu-wurrikbinama enejukwaba Nungwarrka nganyangwa. 24 Nara ambaka aburraja wurrukwala ke-yama-langwa ebina amukwiyadakina ningi-yamama ngayuwa. Nara-manja wurrakina kabu-rringka amurndakibina ningi-yamama ngayuwa, nara kembirra a-lekbuma Neningikarrawara aburruwa-wa. Akena arakba bu-rringkama amurndakakina ningi-yamama akwa aduwaba bu-wurrikbinama ngawa ngayuwa akwa nganyangwa Nungwarrka enejukwaba. 25 Akena ena na-ngekburakajungwununa ne-yamama kajungwa ebina ayakwa nuw-arrikarrijungwununa aburra-langwa-manja eningarumuruma ayakwa, ka-lyangmandukwunadini-yada. Akine-ka ayakwa ne-yaminama, ‘Bu-wurrikbama ngayuwa eningiyanda-langwa,’ ne-yaminama akina ayakwa.✡

26 “Nganja ngayuwa kamini-larrkajama nungkwurruwa-wa nibina Nenikumamurikaja Nenumawurrina nakina-bina yikenumin-abilyerrikinama ebina alyangmandukwuna ngayuwa-langwa. Nakina-bina kini-likajama yangkwurrangwa Nungwarrka-langwa akwa kenumini-yengbinama ngayuwa-langwa. 27 Yadikina-langwiya ngawa ebina ning-aburradadanguma-langwiya ngarra-wilyakajuwama-langwiya nungkwurruwa-wa, nungkwurruwa arakba kembirra ngarri-yakeyinuma ngayuwa. Ngarri-yakeyinuma-langwa ngarna, nungkwurrajukwaba yikumini-yengbinama ngayuwa-langwa.

16

1 “Nganja arakba ngarra-makama amurndakenena ayakwa nungkwurruwa-wa kajungwa nari-yada kirrakina amini-yarrkuwurruma nganyangwa ayakwa

✡ **15:25** Emeba 35:19; 69:4

umba yiku-werrungwur.deni-yada ngawa ngayuwa-manja. 2 Aburraja ka-minangkirreyinama kirrakina amurndakakina-langwa jinakakwa kajungwa nari-yada kirrakina e-yangmarngkwajuma Neningikarrawara yakwujina. Arngkidarrba warna arakba yikabu-wardenama kirrukwala-manja. Yikabu-wardena-manja wurrakina, kembirra ka-lyangkiyaminamurra kenuminu-war.denama eningaba warka Neningikarrawara-langwa. 3 Miyambena-burra ke-yamina amukwiyadakina wurrakina? Yindi! Nuw-eningbalidinama-baba ngayuwa akwa nganyangwa Nungwarrka-na? 4a Nganja ngarra-makama arakba karna kajungwa mibina-manja mamawura ka-ngekburakajungwuna-manja amurndakakina, kembirra kirrakina yiki-yakuwerribikaji-yada ebinu-wa ngarra-makamurru-wa ngayuwa," ni-yama Jesus.

Nenumawurrina Nungwurriyaka akenuminu-war.denama-langwa ngakwurruwa-langwa

4b Biya Jesus ni-yama ngarningka ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, "Akini-yada ngawa yirr-aburrakiyuwarnu-manja adinuba-wiya ngayuwa, nara ka-maka karna ke-yaminama-langwa wurrukwala nungkwurruwa-manja mena ngayuwa ngarri-yakeyinuma-baba karna. 5 Nganja arakba ningeniki-liki-yada nibinu-wa ngini-larrkamurru-wa ngayuwa yangkwurrangwa akwa kembirra ngarra-makama arakba amurndakibina. Akena nara kirruwilyuwilyaba yiki-yama ngayuwa-wa, 'Ngambu-wa nungkuwa?' yiki-yama. 6 Akena nungkwurraja kirru-werrikubarrnginuma arakba kirr-engkirrikenuma-langwa amurndakibina. 7 Umba nganje-ka ngayuwa ningi-yengbinama alyangmandukwuna ayakwa ningi-larrkbularrkbakinama. Ki-likaja-manja arakba ngayuwa, nara awurrariya akina umba eningaba akina-da. Nara-manja ngayuwa a-lalikama nungkwurruwa umba k-ambilya-manja ngawa, eneja kembirra nara-maka nakina Nenikumamurikaja a-likama nungkwurruwa-wa. Umba ki-likaja-manja ningena, nganja kembirra arrkala kini-larrkajama nakina nungkwurruwa-wa-da.

8 "Kini-likaja-manja eneja Nenumawurrina nungkwurruwa-wa, nakina keni-dirrburakinama wurrababurna-langwa warnumamalya enena-manja an-galya akwa angkwulyumida-manja kuw-eningmidini-yada ne-yaminama-langwa awurrariya akwa ngayuwa-langwa ningibina ningeninguwurrariya-ma ninguwerrikidirrbura akwa ngawa keni-lekbajama-langwa Neningikarrawara

aburruwa-wa ambaka-murra. Wurrakine-ka na-makijajungwunama wurrakakiruma akena nara ngawa-da.
9 Wurrakina narr-angkuwabijinama ebina awurrariya mena nara-baba wurrakina a-werrikambilyuma ngayuwa-manja. 10 Akwa ngarningka b-angkuwabijinama ngayuwa ningibina ninguwerrikidirrbura mena ngayuwa-baba ningena ki-likajama Nungwarrku-wa akwa kembirra nara karna arakba a-rringkama ngayuwa. 11 Akwa ngarningka nen-angkuwabijinama wurrakina keni-lekbajama-langwa Neningikarrawara warnumamalyu-wa ne-yamamurru-wa awurrariya mena arakba neni-lekbenuma-baba Neningikarrawara nibinu-wa nu-bungkawadinamurru-wa enena-manja angalya akwa ngarningka angkwulyumida-manja.

12 “Ababurna ayakwa ngarningka ka-makinama nungkwurruwa-wa akena yikuminu-marngkuwarenama-baba kirrakina-da. 13 Umba kini-likaja-manja eneja nibina Nenumawurrina nungkwurruwa-wa, nakina-bina yikenumini-dirrburakinama nungkwurraja ebina alyangmandukwuna Neningikarrawara-langwa, yiken-akakirumakinama ababurna-langwa alyangmandukwuna. Nara nakina enabakiyaba e-yengbuma nungkwurruwa-wa umba amurndakibina yimbukwa ayakwa kin-engkirrikajama-langwiya ebina ki-yengbinama-langwiya ngayuwa neniki-yengba-langwa nakina akwa enamba-langwa yikenu-makinama ebina-langwa ka-ngekburakajungwunama-langwa ambaka-murra.
14 Nakina kenumin-engkirrikajama amurndakakina ayakwa nganyangwa akwa enamba-langwa yikenu-makinama nungkwurruwa-wa. Yikenu-makinama-langwa karna, kembirra nungkwurraja kirrakina yik-eningmidinama ngayuwa ningena ningarrubuda-dangwa ningukwulyubena ningilyengma. 15 Ababurna-langwa ebina Nungwarrka-langwa, amurndakakina nganjukwaba nganyangwa. Ababurna-langwa ayakwa amurndakibina ningi-yengbinama, na-likajama-baba Nungwarrka-langwa, kembirra ngayamba-langwa ngarra-makinama nakina-langwa Nenumawurrina kin-engkirrikajama-langwa nganyangwu-wa ayakwa akwa kembirra enamba-langwa yikenu-makinama ngarningka nungkwurruwa-wa,” ni-yama Jesus.

Awerrikawarriya ke-kuwarrukwajungwunama-langwa eyekirrerru-wa

16 Biya ngarningka Jesus ni-yama ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Arngkidarrba kirrakina nara

arakba a-rringkama ningena umba awarrngkambaka-murra yiki-rringkinama karna ngarningka,” ni-yama nakina aburruwa-wa.
17 Aburraja kembirra namin-andabumeyinuma akwa na-lyelyimbukweyina aburruwa-kiya wurrakina akwa ne-yama, “Amiyambena-kiya ebina ambilyuma ayakwa ngarrenu-makinama ngarna? Eningadinuba-wiya ngarrenu-makinama nara ngarna a-rringkama nakina arngkidarrba umba awarrngkambaka-murra akini-rringkinama ngarningka. Kembirra eningarija-langwa-dangwa ngarrenu-makinama kini-likajama-langwa Nungwenikbu-wa. 18 Dukwa amiyambena kembirra ayakwa akina ‘arngkidarrba’? Ngarningbala ngawa ngarna nara a-mumiringkama ebina ni-yengbinuma-da!” ne-yama wurrakina.
19 Eneja neningma arakba Jesus keni-yengkilabajama-langwa enuwa-wa amurndakibina-langwa ayakwa ena-langwa-langwa. Kembirra ni-yama aburruwa-wa, “Ningi-yamama ningibina, ‘Arngkidarrba kirrakina nara arakba a-rringkama ningena umba awarrngkambaka-murra yiki-rringkinama karna ngarningka,’ ningi-yamama. Aminenena-langwa-bina ebina kirri-yengkiyengkilabajeyinuma-na? 20 Wurr-engkirraja! Nungkwurraja kirrakina yiku-ngwadeyinama yiki-ringirriyadinama umba aburraja warnumamalya warningbala-murruwiya ngayuwa, wurriyekirrerra kuw-ambilyama wurrakina. Akena nungkwurra-langwa awerrikawarriya ke-kuwarrukwajungwunama ngarningka eyekirrerru-wa. Amandangwa engburingka ayakwa akina!
21 “Ngalaja yingu-werribikajungwuna-manja arakba dibina didarringka dadik-arrangbi-yada wurrangariya, narringu-wardiyinama akina akarrkwujaja. Kembirra na-rukwularrina-manja wurrangariya, nara arakba e-yakuwerribikama akarrkwujaju-wa umba arakba diyekirrerra yingumini-rukwularrama-langwa wurrangariya. 22 Nungkwurraja kirrakina dakina wuburra didarringka kirri-yaminama. Kirru-werrikubarrnginama ningeniki-lika-langwa arakba umba ngayuwa ambaka-murra aki-rringkeyinama ngarningka. Kembirra yiki-yekirrerridinama ngarningka akwa nara warningerribirra wurrakina a-werrikungwanjajuma kirrakina. 23 Akini-yada ngawa nara kembirra nungkwurraja kirrakina e-yengkilabama ngayuwa-wa nganyangwa-langwa ayakwa umba nakina nibina Nenumawurrina yikeni-dirrburakinama kirrumurndakakina. “Wurr-engkirraja! Ngarna ngarnubiyakaja-baba arakba,

kembirra ababurna-langwa ebina yikeni-yengkilabajama nganyangwu-wa Nungwarrka, eneja kini-yaminama amurndakakina-langwiya nungkwurra-langwa-langwiya ayakwa. Amandangwa engburingka ayakwa akina! 24 Nara ambaka karna yikini-yengkilabena-langwa awilyuwilyaba ngarri-yaminama-langwa ngarnubiyakaja. Kemba wuni-yengkilabaja, nakine-ka kembirra kini-yaminama nungkwurra-langwa kajungwa yiku-werrikilyelyingmajungwuni-yada kirrakina.

25 “Ningeningamiyerra nara ki-yengbiyengbina adirrbura umba alawudawarra nganyangwa-langwiya ngarra-makumakama nungkwurruwa-wa ningenik-akakirumaki-yada. Akena arngkidarrba nara arakba a-makama alawudawarru-ma umba dirrbura arakba ki-yengbinama Nungwarrka-langwa nungkwurruwa-wa. 26 Makina-manja mamawura nara ningena amini-yengkilabama nganyangwu-wa Nungwarrka nungkwurra-langwa awilyuwilyaba umba nungkwurruwa nungkwurrabakiyaba yikini-yengkilabaja mena ngarnubiyakaja-baba, 27 akwa ngarningka ni-lyelyingminama-baba Nungwarrka nungk-wurruwa. Nungkwurraja kirri-lyelyingminama ngayuwa akwa kirr-eningmidinuma arakba ningi-likenuma-langwa Neningikarrawara-langwa. Kembirra enamba-langwa ni-lyelyingminama angwurra nungkwurruwa. 28 Nganja ngayuwa angaluba ningi-likenuma Nungwarrka-langwa enenu-wa angalya akena adinuba arakba ki-lalikinama enena angalya umba ki-lawurradinama nganyangwu-wa Nungwarrka,” ni-yama Jesus.

29 Aburraja wurrakina warnikabuburrakiyuwa ena-langwa ne-yama enuwa-wa, “Nara arakba ningkena a-makama alawudawarra umba adirrbura ningki-yengbinama. 30 Yirraja yarna arakba yarningma ningkakina yirrumini-rringkinama yirra-langwa mangma. Kembirra nara arakba e-yengkilabama ayakwa ngarningka. Yirrumini-rringkinama-langwa yirra-langwa mangma, kembirra yirr-eningmidinuma ningkakina ningki-likenuma-langwa angaluba Neningikarrawara-langwa,” ne-yama wurrakina.

31 Eneja Jesus ni-yama aburruwa-wa, “Kada arakba yirru-werrungwur.denama ngayuwa-manja? 32 Adinuba arakba kirrababurna-langwa yikuwurrak-errbalinama yiki-lalikinama ngayuwa umba yiki-lawurradinama nungkwurra-langwu-wa angalya. Umba eneja Nungwarrka kin-ambilyama ngayuwa-manja akwa kembirra nara ningakwukawura ambilyingama ningena. Amandangwa

memema mamawura akwudangwa arakba. 33 Nganja
arakba ngarra-makama amurndakakina nungkwurruwa-
wa kajungwa kini-lyurrkwadini-yada nungkwurra-
langwa yukwudukwuda ngarri-yakeyinuma-langwa
ngarruwurrakawuru-ma. Aburraja warnumamalya enena-
manja angalya akwa angkwulyumida-manja yikabumini-
ngekburakinama nungkwurra-langwa awinyamba akena
nganja ngayuwa arakba ningi-jerrukwama akina arrubuda
Namukwa-langwa akwa ena-langwa-langwa warnikumin-
uwar.duwar.da wurrikikalya enena-manja angalya. Wurru-
werrikiyangmarngkwajungwuna kembirra!” ni-yama Jesus
ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa.

17

Nu-buriyaminuma-langwa Jesus Nungwenikba-wa

1 Biya ni-jerrukwama-langwa ni-yengbinuma-langwa
Jesus ayakwa ena-langwa-manja warnikabuburrakiyuwa,
kembirra nu-ngwundikadinga karrawaru-wa akwa
ni-yama, “Ngangwa, enena-bina arakba kamin-
abilyerrikini-yada k-eningmikini-yada nungkuwa
warnumamalya-manja ngayuwa-langwa, ningibina-
langwa nungkwa-langwa-langwa Ningenikuwena,
ningarrubuda-dangwa ningukwulyubena ningilyengma.
K-eningmikinama wurrakina kajungwa ngayamba-langwa
k-eningmikini-yada arrkala nungkuwa-langwa, ningkibina
ningkarrubuda-dangwa ningkukwulyubena ningkilyengma
nungkwajukwaba. 2 Nungkuwa yi-bungkawakama
ngayuwa wurrababurna-manja warnumamalya enena-
manja angalya akwa angkwulyumida-manja, kajungwa
ngayuwa k-enibikini-yada wurrababurna-langwa
warniba warningangkawura wurrumurndakibina
yu-kwama ngayuwa-wa. 3 Kuw-eningmidina-manja
wurrakina nungkuwa ningkibina ningkuwilyaba-ma
ningkilyangmandukwuna Ningkeningikarrawara akwa
kuw-eningmidina-manja ngayuwa ningibina yi-larrkama
nungkuwa yangkwurrangwa, kembirra kuw-ambilyama
warniba warningangkawura wurrakina. 4 Ningi-jerrukwa
arakba amurndakibina warka yu-kwama nungkuwa
ngayuwa-wa ningeniki-yami-yada. Ningi-yamama-
langwa amurndakakina, kembirra arakba ngayuwa
ningarramin-abilyerrikama warnumamalya enena-
manja angalya akwa angkwulyumida-manja warnik-
eningmidi-yada nungkuwa ningkarrubuda-dangwa
ningkukwulyubena ningkilyengma. 5 Kembirra nungkuwa

Ngangwa, yiki-lawurrakajina ngayuwa ebinu-wa ning-ambilyumurru-wa ningeningadinakba wuburra laka nungkuwa y-akumarnuma ngayuwa ningarrubuda-dangwa ningukwulyubena ningilyengma nara-wiya ambaka ki-ngekburaka ababurna-langwa ningkakina," ni-yama Jesus.

Jesus nenuminu-buriyaminuma-langwa ena-langwa-langwa warnikabuburrakiyuwa

6 Biya ngarningka ni-yama Jesus, "Nungkwaja yu-kwama ngayuwa-wa warna warnikabuburrakiyuwa enena-langwa angalya umba ngayuwa ningarramin-abilyerrikama ningarr-eningmikama wurrakina nungkuwa-langwa. Adinuba-wiya nungkwa-langwa wurrakina akena nungkuwa yu-kwama wurrakina ngayuwa-wa. Aburraja bumini-yarrkuwarakama nungkwa-langwa ayakwa. 7 Warningma arakba ababurna-langwa amurndakibina nganyangwa-murruwiya, yiminu-wilyakama nganyangwa-wi-yada. 8 Nganja ngayuwa arakba ningarra-makama nganyangwa warnikabuburrakiyuwa ababurna-langwa ayakwa amurndakibina nungkuwa yi-makama ngayuwa-manja umba aburraja narru-werringwur.danguma akina-manja. Warningme-ka amandangwa warna ningi-likenuma-langwa ngayuwa yadikina nungkuwa-langwa akwa ningkakina-bina yi-larrkama-langwa ngayuwa.

9 "Nganja ningena ningarraminu-buriyaminama wurrumurndakenena-langwa. Nara ningena aminu-buriyamama wurrumurndakibina-langwa warningbala-murrilangwa ngayuwa umba wurribina-langwa yimbukwa yu-kwama-langwa ngayuwa-wa ningarraminu-buriyaminama, mena nungkwa-langwa-baba wurru-murndakenena. 10 Aburraja wurrumurndakakina warnumamalya wurribina nganyangwa, nungkwajukwaba wurrakina nungkwa-langwa. Umba wurrumurndakakina warnumamalya wurribina nungkwa-langwa, nganjukwaba nganyangwa wurrakina y-awurakeyinama. Wurrakine-ka karramin-abilyerrikinama karr-eningmikinama wurrukwala warnumamalya ngayuwa-langwa ningibina ningarrubuda-dangwa ningukwulyubena ningilyengma.

11 "Ngangwa Ningkungwurriyaka ningkakina umba ningubukwaya arakba ningi-likajama nungkuwa-wa. Arngkidarrba arakba nara ngayuwa ningena ambilyama enena-manja angalya, umba nganyangwa warnikabuburrakiyuwa kuw-ambilyama yelakwa arija-langwa. Nungkwaja ningkakina ningkarrubuda akwa yi-ngbudirrkama ngayuwa. Kembirra ka-didirrakinama warna kajungwa wurruwilyaba-mi-yada wurrakina

wuburra yakuwa yuwilyaba-ma yalakena. 12 Ning-ambilyu-wiya nganja ngayuwa aburruwa-manja, ningarra-didirrakama wurrakina yi-ngbudirrkama-langwa ngayuwa. Ningarr-akwurrajuwama akwa nara wurruwilyuwilyaba ka-rukuwurriyina warna. Akena nuwilyaba-ma yimbukwa nenungkwarba kini-jungwunama akwa kinu-rukwulyuwakenama nenumawurrina ena-langwa. Kini-yamina-manja nakina, kembirra ngalaja akina ayakwa nungkwa-langwa ka-lyangmandukwunadinama ebina nuw-arrikarrijajungwunuma arakburakba-kiya-wiya.

13 “Ningubukwaya nganja arakba ningi-likajama nungkuwa-wa, umba ningi-yengbinama amurndakenena ayakwa nganyangwu-wa warnikabuburrakiyuwa ning-ambilya-wiya ngayuwa ambaka enena-manja angalya, kajungwa ka-werrikilyelyingmajungwuni-yada wuburra ngayuwa. 14 Nganja ningarra-makama arakba warna amurndakibina ayakwa yu-kwama nungkuwa ngayuwa-wa. Wurrumurndakibina warnumamalya warningbala-murruwiya nungkuwa, nara wurrakina abulirrangkwama nganyangwa warnikabuburrakiyuwa, wuburra nara wurrakina abulirrangkwama nganjukwaba ngayuwa. Nara-baba wurrakina abulirrangkwama aburruwa-manja, kembirra narra-wurrikbinama aburruwa-wa wuburra laka bu-wurrikbinama ngayuwa-wa. 15 Ngangwa, nara ningena e-yengkilabama nungkuwa-wa ningkeniku-wilyaka-langwa ningkakina nganyangwa warnikabuburrakiyuwa enena-langwa angalya nuw-ambilyamurra-langwa wurrumurndakibina warningbala-murruwiya nungkuwa umba yirra-yengkilabajama nungkuwa kajungwa ka-didirrakini-yada nibina-langwa nuwurrariya nikalya. 16 Wurrumurndakibina warnumamalya warningbala-murruwiya nungkuwa, nara wurrakina abulirrangkwama nganyangwa warnikabuburrakiyuwa, wuburra nara wurrakina abulirrangkwama nganjukwaba ngayuwa.

17 “Ngangwa, nungkwa-langwa ayakwa alyangmandukwune-ka eningangkawura. Akina-murra ayakwa, k-abulirrangkwunama ningkakina warna wurribina-langwa warningbala-murruwiya nungkuwa. 18 Nganja arakba ningarra-larrkajama warna enenu-wa angalya akwa ababurnu-wa wurrumurndakibinu-wa warnumamalya warningbala-murruwiya nungkuwa, wuburra laka nungkuwa yi-larrkama nganjukwaba ngayuwa yangkwurrangwa aburruwa-wa. 19 Ngayuwa ngarra-ngayindenama nungkuwa yik-abulirrangkwuni-yada ngayuwa kajungwa kembirra aburramba-langwa

ka-ngayindeni-yada nungkuwa k-abulirrangkwuni-yada wurrumurndakakina," ni-yama Jesus.

Jesus nenuminu-buriyaminuma-langwa wurrababurna-langwa wurribina ka-werrikambilya-murruwiya ambaka-murra

20 Biya ngarningka ni-yama Jesus Nungwenikba-wa, "Nara ningena e-yengkilabama wurrumurndakenena-langwa warnikabuburrakiyuwa yelakwa yimbukwa, umba ngarningka aburrajukwaba wurrukwala-langwa ningarramini-yengkilabajama wurrumurndakibina-langwa ka-werrikambilyama-langwa ambaka ngayuwa-manja kuw-engkirrikajama-langwa ebinu-wa ngawa ayakwa ke-yengbinamurru-wa nganyangwa warnikabuburrakiyuwa. 21 Ngangwa, ngayuwa ningarra-ngayindenama kuw-ambilyi-yada wurrababurna-langwa wurruwilyaba-ma ngawa wurruwurrakawuru-ma akwa kuw-ambilyi-yada yakuwa-manja wuburra laka nungkuwa ningk-ambilyama ngayuwa-manja akwa nganjukwaba ngayuwa ning-ambilyama nungkuwa-manja akwa yuwilyaba-ma yalakena. Aburraja kembirra aki-yakeyini-yada wurrakina yakuwa-manja kajungwa wurrukwala warnumamalya enena-langwa angalya akwa angkwulyumida-langwa kuw-eningmidini-yada yi-larrkama-langwa ningkakina ngayuwa yangkwurrangwa.

22 "Nganja ngayuwa ningarra-ngbudirrkama akwa ningarra-kwulyubenikama ngayuwa-murra nganyangwu-wa warnikabuburrakiyuwa, wuburra laka nungkuwa y-akumarnuma ngayuwa ningarrubuda-dangwa ningukwulyubena ningilyengma kajungwa kembirra wurruwurrakawura-murri-yada wuburra laka yakuwa yuwilyaba-ma yalakena. 23 Ngayuwa ningena arakba ning-ambilyama aburruwa-manja umba nungkuwa arakba nungkwajukwaba ningk-ambilyama ngayuwa-manja, kajungwa wurrakina ke-yakeyini-yada ngawa karruma-wilyakini-yada muwilyaba-ma mangma. Karruma-wilyakinama-langwa muwilyaba-ma mangma, kembirra aburraja wurrababurna-langwa warnumamalya wurribina warningbala-murruwiya nungkuwa, kuw-eningmidinama wurrakina yi-larrkama-langwa ningkakina ngayuwa yangkwurrangwa akwa ngarningka ningki-lyelyingminama nungkuwa nganyangwa warnikabuburrakiyuwa wuburra laka nungkuwa ningki-lyelyingminama nganjukwaba.

24 "Ngangwa, nungkuwa arakba yu-kwama warna nganyangwa warnikabuburrakiyuwa ngayuwa-wa

akwa kembirra ngayuwa ningarra-ngayindenama kuw-ambilyi-yada ngayuwa-manja ebina-manja angalya k-ambilyamurra-manja ningena. Aburraja kembirra wurrakina kabu-rringkinama ningena ngayuwa ningarrubuda-dangwa ningukwulyubena ningilyengma. Nungkwaja nungkuwa ningki-lyelyingminuma ngayuwa adinuba-wiya nara-wiya ambaka ki-ngekburaka ababurna-langwa. Ningki-lyelyingminuma-langwa nungkuwa ngayuwa-manja, kembirra y-akumarnuma ngayuwa ningarrubuda-dangwa ningukwulyubena ningilyengma. 25 Ngangwa, ningkibina Ningkuwerrikidirrbura, aburraja wurrumurndakakina warnumamalya enena-manja angalya akwa angkwulyumida-manja warningbala-wiya nungkuwa akena ngayuwa ningeningma nungkuwa akwa aburrajukwaba nganyangwa warnikabuburrakiyuwa warningma nungkuwa yi-larrkama ngayuwa yangkwurrangwa. 26 Ngayuwe-ka arakba ningarramin-abilyerrikama ningarr-eningmikama wurrakina nungkuwa-langwa akwa ningiyirribiyirrba ngawa ki-yaminjaminama ningena kajungwa kembirra ka-lyelyingmajeyini-yada wurrakina wuburra nungkuwa nungkwajukwaba ningki-lyelyingminama ngayuwa akwa ngarningka nganja k-ambilyi-yada aburruwa-manja yirruwilyaba-ma. Amandangwa," ni-yama nakina Jesus Nungwenikba-wa.

18

Wurrukwala warnungkwarba nenu-manguma-langwa Jesus

1 Eneja Jesus ni-jerrukwama-langwa nu-buriyaminuma-langwa, nu-warrukwa angakbilyuwalya angalya emikirra Kidirena aburruwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa, akwa na-likena aminababurnamurru-wa eka-murriya na-lungkuwarrinumurru-wa, 2 ebinu-wa angalya nawurra-murndukweyinumurru-wa arngkirngkawura-wiya. Eneja nibina Judija neningma arakba akina angalya, nibina neniku-kwi-yada Jesus wurrumurndakibinu-wa wurrububungkawa kajungwa warniku-wardi-yada nakina. 3 Kembirra aburraja wurrarumuruma WurruMinida akwa WurruBarija warnungkwarba narra-larrkama wurrukwala warnungkwarba Judija-manja. Wurrukwala WarningiRawuma wurrawinyamba umba wurrukwala wurribina warnikumungkakwurraja angalya Neningikarrawara-langwa Jirujalema-manja. Biya nawurraki-likena narru-wilyakama kaliwanga

akwa bajananga akwa narri-kekuwarakama amukwa angwura. Biya na-likena arakba ebinu-wa angalya nuw-ambilyumurru-wa Jesus-murriya wurrakina.

4 Eneja arakba Jesus neningma nakina warniki-yama-langwa wurrakina nara-wiya ke-yar.danga. Kembirra Jesus nenu-kwurukwa Judija-murriya-wa akwa ni-yama aburruwa-wa, “Wayi! Angkaburra-wa kirramin-aburangkinama karna?” ni-yama nakina.

5 “Jesus NeningiNejiridu-wa!” ne-yama aburraja. Biya enamba-langwa ni-yama Jesus, “Ningena ngaya-da!” Eneja Judija nu-kuwarjeya yakwujina ngawa aburruwa-manja, nibina neniku-kwi-yada Jesus aburruwa-wa. 6 Umba aburraja nuw-engkirrika-manja wurrakina warnungkwarba akina ayakwa Jesus-langwa, arngkawura-wiya nawurraku-ngwudarra erribaja arngkidarrba wurrakina, akwa namurndaki-ngkilarra ajiringka-wa. 7 Kembirra eneja ngarningka ni-yama Jesus aburruwa-wa, “Angkaburra-wa kirramin-aburangkinama karna?” ni-yama. “Jesus NeningiNejiridu-wa,” ne-yama aburraja.

8 Enamba-langwa kembirra ni-yama nakina Jesus, “Ngarra-makama arakba ningena ngaya. Yikumin-aburangkina-manja ngayuwa-wa yimbukwa, kembirra wurra-larrkiya warna abu-likaja arakba,” ni-yama nakina. 9 Ena ayakwa ni-yengbinuma Jesus kajungwa ka-lyangmandukwunadini-yada ebina ayakwa ni-yengbinuma adinuba-wiya Nungwenikba-wa. Ni-yamama, “Ngangwa, wurrumurndakibina warnumamalya yu-kwama ngayuwa-wa, nara wurruwilyuwilyaba ka-rukuwurriyina warna umba ngarr-akwurrajuwama ningena,” ni-yamama. Kembirra amandangwa enena ayakwa.✡

10 Eneja Jayumuna Bida nu-wilyakama kaliwanga enuwa-manja. Kembirra ni-ngkarbaja nakina akwa neni-rida nuwilyaba-manja nenungkwarba, nenumini-ngkarrnga mada mekbuda-langwa-langwa. Nakine-ka nenungkwarba nenimikirra Melkija nibina nenuminu-war.danguma warka naruma-langwa nubungkawa NuMinida. 11 Eneja kembirra ni-yama Jesus nakina Bida-wa, “Wu-lawurrakajiya akina kaliwanga nungkwa-langwa,” ni-yama. “Ki-lyandiname-ka ngayuwa amandangwa ebina-langwiya nginu-makama-langwiya Nungwarrka arakba-wiya ngayuwa ningeniki-lyanda-langwa,” ni-yama nakina Jesus.

Wurrukwala warnungkwarba nenu-wilyakama-langwa Jesus nakinu-wa Enija

✡ **18:9** Janjana 6:39

12 Aburraja wurrumurndakakina wurrawinyamba
WarningiRawuma, nubungkawa aburra-langwa
akwa ngawa wurrumurndakibina WarningiJudiya
warnikumungkakwurraja angalya Neningikarrawara-
langwa Jirujalema-manja, nenu-manga arakba nakina
Jesus. Biya nenumin-ararika ayarrka ena-langwa 13 akwa
nenu-wilyaka arakba Enija-langwu-wa angalya. Eneja
nakina Enija NeningiJudiya narngkiyenikba Kayubaja-
langwa nibina naruma nubungkawa NuMinida akini-yada
ngawa. Umba neningadinakba nakina Enija nara-wiya
Kayubaja. 14 Nakina-murrada Kayubaja nenu-makama
ebina-wiya wurrububungkawa-manja WarningiJudiya ni-
yamama, “Wurruwilyaba-ma warnamamalya akabumini-
jungwunama ngarrumurndakwulyumida-langwa
ngarnumamalya,” ni-yamama nakina nubungkawa.

Bida n-eningbaliyaminjajungwunuma-langwa Jesus-langwa

15 Aburnajukwaba kembirra Jayumuna Bida akwa ngawa
nuwilyaba ningka nenikaburrakiyuwa Jesus-langwa neni-
likena nen-aburrakiyuwarna nakina-manja Enija-langwu-
wa angalya. Eneja n-awiyeba Jesus arrawu-wa akwa ene-
jukwaba nakina ningka nenungkwarba n-awiyeba, mena
neningma-baba nubungkawa Enija nakina. 16 Akena nara
eneja Bida kin-awiyebena umba errekba-manja ngawa n-
arjeyuma dawa-manja. Eneja kembirra ni-jadinga ngar-
ningka nibina ningka-dangwa nenikaburrakiyuwa Jesus-
langwa akwa ni-yengbina ayakwa duwilyabu-wa dadiyara
dibina ying-akwurrajuwamurru-wa angalya. Ngalaja kem-
birra yinginuminu-ngwur.dangmajuwa dawa. Kembirra
ningka-dangwa nenungkwarba nenu-wilyaka Bida enejuk-
waba arrawu-wa arakba.
17 Ngalaja yingi-yama dadiyara Bida-wa, “Ningkena-
bina nungkwajukwaba ningkenikaburrakiyuwa nangaba-
langwa nenungkwarba-na?” yingi-yama dakina. “A.a! Nara
ngaya-da!” ni-yama eneja Bida nakina-da.
18 Aburraja wurrukwala warnumamalya wurruminakina
angalya wurribina nenuminu-war.danguma warka
Enija-langwa akwa wurrukwala wurribina warniku-
mungakwurraja angalya Neningikarrawara-langwa, narri-
lirakama angwura mamukumurndada-baba, akwa nuw-
alkayanguma angwura-manja na-wabilyakajungwunuma
wurrakina. Eneja kembirra Bida ni-likena nawurrak-
alkayangumurru-wa warnungkwarba akwa n-arjiyinga
aburruwa-manja nu-wabilyakajungwunuma enejukwaba
nakina-da.

Enija neni-yengkilabenuma-langwa Jesus-uwa ayakwa

19 Eneja kembirra nubungkawa Enija neni-yengkilabena Jesus-uwa ena-langwa-langwa warnikabuburrakiyuwa. Biya ni-yama, “Amiyambena ayakwa ningkarr-akakirumakama wurrumurndakakina-manja?” ni-yama.

20 Eneja Jesus ni-yama, “Ningena ngawa ningi-yengbiyengbinuma ababurna ayakwa nganyangwa nuw-engkingkirrikenumurra-manja wurruwurrakwulyumida-langwa warnumamalya. Ningarr-akakirumakama arngkababurna-langwa engka-manja iya engka-manja angalya Neningikarrawara-langwa-manja alikira jinikakwa-manja akwa ngawa ena-langwa-manja angalya Jirujalema-manja. Nara ki-yengbina ngayuwa ayakwa amurama, umba ningabilyerra ningi-yengbinuma. 21 Miyambena-burra kembirra yi-yengkilabajama ngayuwa-wa? Wurre-yengkilabaja kembirra wurrukwala warnumamalya wurribina nuw-engkirrikenuma ayakwa nganyangwa. Warningme-ka wurrakina, kemba wurre-yengkilabajama ebina-langwiya ningarra-makama-langwiya,” ni-yama Jesus Eniju-wa.

22 Umba eneja nuwilyaba nenikumungkakwurraja angalya Neningikarrawara-langwa n-engkirrika akina ayakwa ni-yengbinuma Jesus, biya neni-laburrbaja nenumukwurra-manja ayarrka-murra akwa ni-yama, “Ningkiyukwujiye-ka ningkeningaruma-ma akena ayarrkawarriya ayakwa ningki-yengbinama nubungkawa-wa!” ni-yama nakina Jesus-uwa.

23 Eneja Jesus ni-yama, “Ebina ayakwa ningi-yengbinuma, awurrariya-manja amurndakakina, wurra-maka kemba wurrangkwulyumida-manja warnumamalya aminakina-langwa, umba eningaba-manja, kembirra miyambena-burra yi-laburrbaja ningenumukwurra-manja?” ni-yama nakina.

24 Eneja kembirra nubungkawa Enija neni-larrka Jesus narumu-wa nubungkawa NuMinidu-wa Kayubaja. Neni-larrkama n-ararikajungwunuma ngawa nakina-da.

Bida n-eningbaliyaminjajungwunuma-langwa Jesus-langwa ngarningka

25 Eneja Bida ngawa n-arjijeyuma yakwujina nu-wabilyakajungwunuma. Aburraja kembirra wurrukwala warnumamalya ne-yama enuwa-wa, “Ningkena-bina amandangwa ningkenikaburrakiyuwa nangaba-langwa nenungkwarba-na?” ne-yama. Eneja Bida ni-lyangkilyuwakajuwa aringka. “Ngarra!” ni-yama. “Nara ngaya-da.”

26 Eneja nuwilyaba ningka nenungkwarba yakwujina nibina nenuminu-war.danguma warka Enija-langwa, ni-yengbina arakba ayakwa Bida-wa. Nakine-ka nenungkwarba wunakali-yaminjaja nibina nenumini-ngkarrngarnuma mada Bida. Biya ni-yama nakina Bida-wa, “Jerriya ningkena-bina ningkibina ngayuwa yirra-rringkama ebina-manja angalya nenu-mangumurra-manja?” ni-yama nakina Bida-wa.

27 Eneja Bida ni-lyangkilyuwakaja ngarningka aringka n-eningbaliyaminjajungwa. Ngalaja akina-wiya ngawa dadi-nungkwarba jukwujukwa ying-ardinga arakba dakina.

Neni-lyilyanguma-langwa Jesus Balidu-wa

28 Kembirra aburraja buwa-wiya ngawa wurrukwala WarningiJudiya warnungkwarba nenu-wilyaka arakba Jesus errekbu-wa akwa angerriba emininguku-wa alikira. Namurndaki-likenuma Kayubaja-langwa-langwa angalya akwa ningku-wa nubungkawa nenimikirra Balida. Nakine-ka nubungkawa NeningiRawuma ni-lyingama akina-manja angalya Judiya. Akena nara wurrakina Warningi-Judiya kuw-awiyebena arrawu-wa akinu-wa alikira NeningiRawuma-langwu-wa umba nuw-ambilyuma ngawa errekba-manja. Nara wurrakina kuw-awiyebena arrawu-wa, kajungwa nari-yada ka-ngkwabukwabakajungwuna ka-kwurdukwurdakajungwuna. Neni-ngayindanguma wurriyada kajungwa kuw-alyubarini-yada Akwurungkuwarrukwa-langwa aninga wurrakina.
29 Kembirra eneja Balida ni-jadinga nenu-kwurukwa akwa ni-yama wurrumurndakakinu-wa warnumamalya, “Kwurruwa, miyambena-burra kini-lekba naka nenungkwarba? Ni-yamarrkama naka-bina?” ni-yama.

30 Aburraja ne-yama, “Neningaba-manja naka, nara-maka yikinu-wilyaka, akena nuwurrariya naka akwa akina-langwa yinu-wilyakama yangkwurrangwa,” ne-yama wur-rakina Balidu-wa.

31 Eneja Balida ni-yama, “Nungkwurrabakiya kemba wunu-wilyakina arakba nakina akwa yiki-lyangkuwerribikajungwuna nuwurrariya-murrikba nungkwurra-langwa-langwiya eningarumuruma ayakwa,” ni-yama Balida aburruwa-wa. Akena aburraja WarningiJudiya warnumamalya ne-yama, “Nara yarna a-jungwajuma warnumamalya. Umba nungkwurra-langwa eningarumuruma ayakwa eningiRawuma yirraku-makinama nara yarna a-jungwajuma warnumamalya,” ne-yama. 32 Ebina-wiya eneja ni-yengbinu-manja Jesus ayakwa ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, nenu-makama

nakina kenu-wurdijinama-langwa warnungkwarba eka-manja akwa keni-jungwajinama-langwa nakina. Kembirra na-lyangmandukwunadinuma amurndakakina ayakwa amandangwa-da.

33 Eneja Balida n-awiyeba ngarningka arrawu-wa alikiru-wa akwa nen-ardija Jesus-uwa akwa ni-yama, “Nungkuwa ningkena NingkubungkawaWarningiJudiya-langwa warnumamalya-na?” ni-yama.

34 Eneja Jesus ni-yama, “Jerriya nungkwabakiyaba ningkena yi-yendabajama? Dukwa wurrukwala bu-makama ngayuwa-langwa-na?” ni-yama.

35 Eneja Balida ni-yama, “Wa! Ngayuwa ningena NingeningiJudiya-na! A.a! Nungkwa-langwa warnuma-malya akwa wurrarumuruma WurruMinida warnungk-warba bi-lyilyanguma nungkuwa ngayuwa-wa-da. Ningki-yamarrkama ningkena-burra?” ni-yama nakina.

36 Eneja Jesus ni-yama, “Nara ningena a-bungkawaduma enena-manja angalya wuburra wurrukwala na-bungkawadinama. Wurrakine-ka wurrukwala karra-kirriyakama WarningiJudiya-manja wurrububungkawa nari-yada ngayuwa kabu-manga. Ngarra! Nara kuw-awinyambada nganyangwa warnumamalya umba wurrumilyukwa wurrakina nuw-ambilyuma. Ngarrumineyebijeba ngarna ngarru-bungkawadinama, waka ngaya umba waka nungkwurraja!” ni-yama nakina Jesus Balidu-wa.

37 Kembirra eneja Balida ni-yama enuwa-wa, “Aba jerriya-bina ningkena ningkubungkawa?” ni-yama. Eneja Jesus ni-yama, “Nungkwabakiyaba arakba yi-makama ngayuwa ningubungkawa ningena. Nganja ningi-rukwularrinuma akwa ningi-likenuma enenu-wa angalya kajungwa ki-yengbini-yada warnumamalya-manja Neningikarrawara-langwa-langwa ayakwa alyangmandukwuna umba nara akwala-langwa. Aburraja warningerribirra warnumamalya kabumin-engkirrikaja-manja ayakwa alyangmandukwuna-dangwa, kuw-engkirrikajama wurrakina ngayuwa-wa,” ni-yama.

38a Eneja Balida ni-yama, “Aki-yamarrkinama dukwa ak-eningmidini-yada ngarna ayakwa alyangmandukwuna-dangwa?” ni-yama.

Balida nenu-kwama-langwa Jesus wurrarumuruma-wa WurruMinida warnungkwarba warniku-wardi-yada Jesus wurrakina

38b Biya kembirra Balida ni-lawurrada errekba-
wa WarningiJudiya-wa warnumamalya akwa ni-
yama aburruwa-wa, “Nara naka a-lekbuma ningena,
neninguwurrariya-ma-baba. Umba neningaba ngawa
naka. 39 Akena nungkwurra-langwa-langwiya ayakwa
eningarakba-kiya-langwa nganja ngayuwa keni-
jadijinama wurruwilyaba warnungkwarba wurribina
na-didikajungwununa. Ningi-yaminjaminamurra nganja
ababurna-langwa Akwurungkuwarrukwa. Yiku-makina
kembirra! Nungkwurraja kini-ngayindena ngayuwa kin-
enjungwurrenama naka Nubungkawa KarningiJudiya-
langwa karnumamalya?” ni-yama.

40 Biya ne-yangkarjiyajungwununa enuwa-wa, “Nara
nakina! Yirru-warenama nakina umba yini-ngayindenama
Baraba. Yirrumini-jadijiya nakina ni-didikajungwunuma-
langwa!” ne-yama. Umba eneja Baraba nibina ni-
ngekbungekburakama awinyamba nakina-da.

19

1 Eneja kembirra Balida nenu-maka wurrukwala-manja
wurrawinyamba. “Wunu-wilyakina arakba naka nenungk-
warba angerriba akwa yikini-larrkbarjena merra-murra,”
ni-yama.

2 Aburraja kembirra wurrumurndakakina wur-
rawinyamba narr-ararikama amakirnda akwurrirra
eningaringki-yada. Kembirra nenumin-akumarna
Jesus-langwa-manja aringka akwa nen-awiyebajuwa
ngarningka dumbala wuburra nibina naruma
nubungkawa n-awiyebenuma. 3 Biya ne-yama
wurrumurndakakina wurrawinyamba Jesus-uwa, “Wayi!
Jerriya nungkuwa Ningkubungkawa WarningiJudiya-
langwa warnumamalya?” ne-yama, akwa nenu-
marngkajuwama nen-abadakalyakama akwa neni-
laburrbajanguma wurrakina nenumukwurra-manja
ayarrka-murra-da.

4 Eneja kembirra Balida ni-jadinga nakina errekbu-
wa nuw-ambilyumurru-wa wurruwurrakwulyumida
warnumamalya. Biya ni-yama Balida aburruwa-
wa, “Wurr-engkirrikiya! Ning-aburangkama ena-
langwa awurruwurrariya nenaka-langwa, akena nara
k-akburrangarna-da. Kembirra kinu-wilyakinama nakina
yangkwurrangwa nungkwurruwa-wa yik-eningmidini-
yada nungkwurramba-langwa neningawurrariya-ma,”
ni-yama nakina-da. 5 Kembirra Jesus enejukwaba ni-
jadinga errekbu-wa, nu-wilyakama ngawa ebina amakirnda

akwurrirra aringka-manja akwa dibina dumbala n-awiyebenuma. Eneja ni-yama Balida wurrumurndakibinu-wa warnumamalya wurruwurrakwulyumida-wa, “Kwuja! Wuni-rringka! Naka-bina arakba-da!” ni-yama nakina-da.

6 Aburraja wurrarumuruma WurruMinida warnungk-warba akwa wurrukwala warnikumungkakwurraja Neningikarrawara-langwa angalya neni-rringka Jesus-uwa wurrakina akwa ne-yangkarjiyajungwunuma ne-yama, “Wun-ar.dirrena nakina eka-manja...wu! Yikin-ar.dirrena eka-manja ka-mambalinamurra-manja...wu!” ne-yama wurrakina. Eneja Balida ni-yama aburruwa-wa, “Wunu-wilyakina nungkwurrabakiyaba akwa yikin-ar.dirrena eka-manja ka-mambalinamurra-manja! Mena nara-baba ningena k-akburrangarna awurrariya enuwa-manja-da!” ni-yama nakina wurrakinu-wa.

7 Aburraja WarningiJudiya warnumamalya namurndaki-yama, “Yirra-langwa ayakwa eningarumuruma ngarraku-makinama neniki-jungwa-langwa nakina, ni-yamama-langwa nakina, ‘Neningikarrawara-langwa Ningenikuwenikba ningena,’ ni-yamama nakina,” ne-yama wurrakina.

8 Eneja n-engkirrika-manja Balida akina ayakwa, kembirra n-akbar.de-ka angwurra, 9 akwa ni-lawurrada, nenu-wilyaka Jesus ngarningka arrawu-wa alikiru-wa akwa ni-yama Balida Jesus-uwa, “Amiyambena angalya nungkwa-langwa k-arrangbama?” Akena eneja nara kini-yengbina ayakwa Jesus, ni-yengminjade-ka. 10 Eneja ni-yama kembirra Balida enuwa-wa, “Miyambena-burra nara e-yengbuma ngayuwa-wa? Jerriya ningkeningbala ngayuwa ningena ningubungkawa ning-angkarrijinama angalya akwa nungkwurruwa? Kembirra ki-lyangkuwerribikajungwunama yib-enjungwurrena-murrikba akwa kab-ar.dirrena-murrikba ningkakina eka-manja-da,” ni-yama Balida Jesus-uwa-da.

11 Eneja ni-yama Jesus Balidu-wa, “Y-angkarrijinama ningku-bungkawadinama ngayuwa-manja ningkakina mena-baba Neningikarrawara ngin-akumarnuma ningkubungkawa. Umba eneja nakina nenungkwarba nibina nginu-kwama ngayuwa nungkuwa-wa ni-yamama awurrariya-dangwa alyengma nakina,” ni-yama Jesus Balidu-wa.

12 Yadikina-langwa kembirra eneja Balida neni-ngayindanguma nakina angwurra ken-enjungwurranguma Jesus. Akena aburraja WarningiJudiya warnumamalya namurndaki-yangkarjiyajungwunuma wurrakina Balidu-wa akwa ne-yama, “Kin-enjungwurrena-manja ningkakina

naka nenungkwarba, kembirra yikin-awinyambakeyinama nungkuwa akwa ngawa nungkwa-langwa nubungkawa Kajara kinalakina-da. Kini-yengbijajungwuna-manja neningerribirra nenumamalya nubungkawa naruma nakina, kembirra nara nakina amin-engkirrikama nakinu-wa nubungkawa Kajara-da," ne-yama wurrakina-da. Nakine-ka Kajara naruma-dangwa nubungkawa NeningiRawuma.

13 Eneja n-engkirrika-manja Balida amurndakakina ayakwa, nenu-wilyaka arakba Jesus ngarningka errekbu-wa wurruwurrakwulyumida-wa warnumamalya. Biya n-ambarringa Balida eningayakwa-langwa-manja angalya. Aburraja narri-ngekburakama akina angalya malarra-murra. Narrum-akumarnuma ajiringka-manja marumuruma malarra miremburemberrbirra. Akine-ka angalya nibina-langwa nubungkawa ni-lyangkuwerribikajungwunuma-langwa warnumamalya-langwa warningaba-murrikba akwa wurruwurrariya-murrikba. Yiburuwa-murra ayakwa akina emikirra "Kabada". 14 Ngalaja arngkidarrba arakba memer-rkuwilyarra. Kembirra mingka-manja mamawura Akwurungkuwarrukwa akina warniki-yakuwerribiki-yada WarningiJudiya warnumamalya aburra-langwa-langwa wurrarumuruma. Eneja kembirra ni-yama Balida wurruwurrakwulyumida-wa warnumamalya, "Kwurruwa...yi! Nenaka nubungkawa nungkwurra-langwa naruma-dangwa-da!" ni-yama nakina.

15 Akena aburraja ne-yangkarjiyajungwunuma Balidu-wa akwa ne-yama, "Wunu-wardena nakina...wu! Yikin-ar.dirrena ka-mambalinamurra-manja eka arakba...wu!" namurndaki-yama wurrakina. Eneja Balida ni-yama, "Yirri-ngayindena amandangwa ngayuwa kamin-ar.dirrenama nubungkawa nungkwurra-langwa naruma-dangwa eka-manja-na?" ni-yama nakina wurrumurndakakinu-wa warnumamalya. Aburraja wurrarumuruma WurruMinida warnungkwarba ne-yangkarjiyajungwunuma Balidu-wa akwa ne-yama, "Nuwilyaba-ma ngawa ngakwurra-langwa nubungkawa naruma-dangwa Kajara nakina, umba nara wurribina wurrukwala!" ne-yama wurrakina.

16a Eneja Balida nenu-kwa Jesus aburruwa-wa arakba-da, warnik-ar.darri-yada Jesus wurrakina ka-mambalinamurra-manja eka-da.

Wurrawinyamba nen-ar.dirranguma-langwa Jesus na-mambalinumurra-manja eka

16b Aburraja kembirra wurrumurndakibina
wurrawinyamba neni-rndarrka Jesus arakba-da. 17 Biya
nenu-wilyaka arakba angerriba engembu-wa angalya
emikirra “Aringka-langwa-manja amadidira”, emikirra
Yiburuwa-murra “Kalikada”. Umba eneja Jesus
enabakiyaba ni-ngabukweyina ebina eka warnik-
ar.darri-yada wurrawinyamba akina-manja nakina.
18 Biya yakwujina ngawa nen-ar.dirranga Jesus ebina-
manja eka ni-ngabukweyinumurra-manja nakina.
Aburnajukwaba narralirrak-ar.dirranguma wunambilyuma
wunenungkwarba-kiya ambilyuma-kiya-manja eka,
nuwilyaba nekbuda-langwa-langwa, nuwilyaba nekalyarra-
langwa-langwa umba Jesus wilyarra.
19 Biya kembirra narr-akumarna akarrikarra karrawara
akina-manja eka nen-ar.dirrangumurra-manja Jesus. Akina
akarrikarra Balida n-arrikarranguma. Ne-yama akina,
“Naka nenungkwarba Jesus NeningiNejirida Nubungkawa
naruma-dangwa WarningiJudiya-langwa warnumamalya.”
20 Aburraja wurrababurna WarningiJudiya warnumamalya
narri-ridimindanguma amurndakakina ayakwa,
akwudangwa ngawa-baba nuw-alkayanguma ababurna
alikira. Akine-ka akarrikarra nuw-arrikarrijajungwunuma
eminininingka-murra ayakwa Yiburuwa-murra iya Ledina-
murra iya Kirika-murra.
21 Akena aburraja wurrarumuruma WurruMinida
warnungkwarba ne-yama Balidu-wa wurrakina,
“Nara arrikarruma, ‘Naka nubungkawa naruma-
dangwa WarningiJudiya-langwa warnumamalya,’ umba
wurr-arrikarrena, ‘Naka nenungkwarba ni-yamama,
Ngayuwa ningena ningubungkawa ningaruma-dangwa
WarningiJudiya-langwa warnumamalya,’ ” ne-yama
wurrakina Balidu-wa.
22 Eneja Balida ni-yama, “Akina ngawa-da. Akina ayakwa
ning-arrikarranguma, kuw-ambilyamurra ngawa eningar-
ngkuwilyaba,” ni-yama nakina.
23 Aburraja nen-ar.dirranguma-langwa Jesus wurrakina
wurrawinyamba wurrabiyarbuwa, nenumini-rndirrka
kembirra dumbala ena-langwa akwa na-murnduweyina
duwilyuwilyaba-wiya. Akwa ngarningka nenumini-
rndirrka dingka dadingikarrawara dumbala dingbulirra.
24 Biya na-lyelyimbukweyina wurrakina wurrawinyamba
akwa ne-yama, “Nara daka dumbala ngu-kuwarruma,
umba ngarru-malyangkeyina ngarr-akwuleyina
ngarr-embirrkuwurrena akina biya aki-rringkina
ngarrumiyambena aku-wurdiya ak-aburijaja,” ne-
yama. Arakburakba-kiya-wiya Neningikarrawara-langwa

ayakwa ngalaja nuw-arrikarrijajungwunuma akwa ne-yamama, “Na-murnduweyinumurra dumbala nganyangwa akwa na-malyangkeyinumurra nuw-akwuleyinuma narr-embirrkuwurranguma akina biya narri-rringka wurrumiyambena na-wurdingama nuw-aburijajuma warniki-rndirrka-langwa dadingikarrawara dumbala nganyangwa,” ne-yamama akina ayakwa. Kembirra na-malyangkeyinu-manja wurrakina wurrawinyamba, akina ayakwa na-lyangmandukwunadinuma amandangwa arakba-da.✡

25 Aburraja wurrukwala wurridarringka nuw-alkilkayanga ngawa eka-manja akwudangwa. Jesus-langwa dirndenikba dakina iya dirndenikba-langwa dadiyamarnjadikba iya duwilyaba didarringka dadimikirra Meri, DadinguMakidala dakina, akwa ngawa duwilyaba dingka didarringka dadimikirra ngalajukwaba Meri, dibina dadingiyenikba Kiliyubeja-langwa. 26 Eneja kembirra n-andeya Jesus karrawara-langwa biya neni-rringka nibina nenungkwarba ni-lyelyingminuma nakina-manja, akwa ngawa dirndenikba nen-alkilkayanguma wunalakina yakwujina. Kembirra ni-yama Jesus dirndenikba-wa, “Ngeniyerriya, kirradiyuwangkwa! Nungkwa-langwa arakba nakina naburrena arija-langwi-yada,” ni-yama ngaluwa-wa.

27 Kembirra ni-yengbina ayakwa nakinu-wa nenungk-warba enamba-langwa akwa ni-yama, “Dirndena dak-ina arakba.” Kembirra yadikina ngawa eneja nanga-wilyaka dakina dirndenikba Jesus-langwa ena-langwu-wa angalya akwa ying-ambilyuma enuwa-manja dadin-gangkawura. Dirndenikba arakba kembirra dakina nanga-yengbijuwama.

Jesus nu-werrikarrnguma-langwa

28 Eneja kembirra neningma arakba Jesus ni-jerrukwama-langwa warka ena-langwa akwa ni-yama, “Ningi-yakwurra ningena arakba akungwa,” ni-yama. Ni-yengbinu-manja akina ayakwa, kembirra na-lyangmandukwunadinuma Neningikarrawara-langwa ayakwa ebina nuw-arrikarrijajungwunuma arakburakba-kiya-wiya.

29 Ngalaja muwilyaba menarlamba num-ambilyuma yak-wujina, numi-lyangburrukwunuma makina alyikarrbuda ajirrkarnyerra akubibeka. Aburraja narru-manga alinga-jirra eka wuburra enungkwa akwa narri-lamuranguma

✡ **19:24** Emeba 22:18

wuburra alyukwurra-murra akwa narri-ngambajuwa ajirrkarnyerra akungwa akwa narri-ngkajika Jesus-langwu-wa alyelyikba. 30 Nenu-ngwurrkalyikama nakina. Biya niyama, “Ningi-jerrukwama arakba warka nganyangwa,” niyama. Kembirra nu-mikarrngaja aringka ena-langwa akwa nu-werrikarrnga arakba-da.

Nuwilyaba nawinyamba nen-ar.dirranguma-langwa Jesus memirrkwura-manja

31 Aburraja kembirra wurrukwala warnungkwarba WarningiJudiya na-likena nubungkawu-wa Balida. Biya neni-yengkilabena wurrakina warniki-ngkarrngiyada alakba wurribina-langwa warnungkwarba narra-wardanguma-langwa, akwa warniki-larriji-yada warnumadangkwa ebina-langwa eka, mena Buradi akina. Na-waranguma warnumadangkwa warnik-ambilyinga akina-manja eka maminakina-manja marringa mibina Jebuda, mena-baba makina mukwurdukwurda-baba mamawura makina MeningAkwurungkuwarrukwa.

32 Aburraja kembirra wurrukwala wurrawinyamba nalikena akwa narri-ngkarrngarnuma alakba nuwilyabalangwa akwa ngarningka ningka-langwa wunalekbina narra-wardanguma-langwa aburrubukwurruwa Jesus. 33 Kembirra neni-ngarranga wurrakina Jesus-uwa, biya nuw-andeya akena neni-rringka nakina ni-jungwuma arakba. Kembirra nara karri-ngkarrngarna alakba enalangwa. Engkinyungwurra ngawa numin-ambilyuma. 34 Akena eneja nuwilyaba nawinyamba nen-ar.darra arakba nakina Jesus memirrkwura-manja. Kembirra akina-wiya ngawa ngalaja numu-kwularrina merra numijirrkungwurrkwaja akungwa.

35 Eneja nibina-murrada nenungkwarba yakwujina narjijeyuma akwa neni-rruburringkama ena-langwa-murra menba biya n-arrikarranguma nakina amurndakenena ayakwa kajungwa nungkwurruwa karnumamalya yikeningmidini-yada nungkwurrajukwaba. Eningikalyuma enena umba amandangwe-ka alyangmandukwuna ena. Neningme-ka ni-larrkbularrkbakinama nakina enena ayakwa. 36-37 Arakburakba-kiya-wiya nuwarrikarrijajungwunuma ena ayakwa Neningikarrawaralangwa. Ne-yamama akina, “Nara awilyuwilyaba aminingkarrnguma adidira ena-langwa,” ne-yamama akina. Akwa ena awilyaba engka ayakwa Neningikarrawaralangwa ne-yamama, “Wurrakina warnumamalya wurribina nen-ar.dirranguma nakina, keni-rringkinama

enuwa-wa," ne-yamama. Kembirra arakba alakina-kiya ayakwa na-lyangmandukwunadinuma amandangwa.✡

Nen-akumarnuma-langwa Jesus nenumadangkwa medirra-manja

38 Eneja nuwilyaba nenungkwarba nenimikirra Jawijiba. NeningiJudiya nakina engemba-langwa angalya Arumudiya-langwa. Biya ni-likenuma nakina Balidu-wa akwa neni-yengkilabenuma kenu-meni-yada nenumadangkwa Jesus. Nakina Jawijiba nenikaburrakiyuwa Jesus-langwa enejukwaba akena nara kenu-maka wurrukwalamanja, mena n-akbar.danguma nakina WarningiJudiya-langwa wurrububungkawa. Eneja kembirra Balida nilyangkuwama. Biya eneja ni-likena Jawijiba akwa nenumanga nenumadangkwa Jesus. 39 Umba eneja nuwilyaba ngarningka nenungkwarba nenimikirra Nikidima nenilikenuma aburnuwa nibina-murrada ni-likenu-murrada Jesus-uwa alyarrngwalyilya. Umba numa-wilyaka makina mababurna mirrijina, 30 kilogrammes. Amangwarra akina ebina na-kirruwanjuma eningaba, emikirra mura, akwa ngawa alibina-wiya na-ngwunyurrkwajeyinuma emikirra akina alawa. 40 Kembirra wunalakina nenu-manga nenumadangkwa Jesus, akwa nen-errikbina mirrijina akwa nenu-wurumbijuwa neni-lamuranga dumbala-murra. Amukwiyadakina ne-yaminjamamurra aburraja WarningiJudiya warnumamalya akini-yada narr-akumarnu-manja warnumadangkwa wurrakina medirra-manja. 41-42 Ebinamanja angalya nenu-wardangumurra-manja Jesus, nuwalkayanguma ngalaja eninganinga eka. Akwa medirra ngarningka makina num-ambilyuma yakwujina akwudangwa Kalikada-manja. Menikaduwe-ka makina medirra, murn.debirra ngawa num-ambambilyuma. Warnik-akumiyada warnumadangkwa makina-manja akena nara ambaka. Biya nuw-akwudangwudina arakba akina Jebuda. Aburnaja kembirra wunalakina nen-akumarnuma Jesus nenumadangkwa yakwujina arrawa-manja akwa nenumadidanga medirra aruma-murra angwarnda.

20

Murn.debirra-langwa medirra

1 Ngalaja kembirra mambilyuma marringa numi-jerrida. Biya Jandi arakba akina. Na-larrumur.dinu-wiya ambaka buwa-wiya, yinguma-ngarranga Meri DadinguMakidala makinu-wa medirra. Ying-andeya akena yinguma-rringka

✡ **19:36-37** Exodus 12:46; Numbers 9:12; Emeba 34:20; Jekaraya 12:10

arakba makina medirra numu-ngwur.dangminuma. Akineka angwarnda na-rnjirrkwajungwunuma akwukawura mulirrekbidjinu-wa medirra. 2 Biya yingi-lawurrada arakba ying-angkarrinuma dakina ebinu-wa angalya nen-ambilyumurru-wa wunalakina Jayumuna Bida akwa ningka nenikaburrakiyuwa nibina Jesus nilyelyingminumurra. Nangalirraku-maka makina-langwa medirra akwa yingi-yama, “Nenu-manguma wurrukwala warnumamalya nenumadangkwa Numikbiyiya-dangwa mangaba-langwa medirra. Dukwa nga-manja nenakumarnuma nakina-da? Yarningbala yarna yirra-da,” yingi-yama dakina aburnuwa-wa.

3 Aburnaja kembirra wunalakina Bida akwa ngarningka nakina ningka nenikaburrakiyuwa Jesus-langwa nenu-mirajanga arakba akwa neni-likena aburnajukwaba makinu-wa medirra. 4 Nen-angkirreyinuma ngawa wunalakinu...wa. Akena nuwilyaba ngawa ningkadangwa n-angkarrina angwurra ni-lyengmanguma, biya num-akburranga adinuba-wiya enuwa medirra. 5 Nabuluwendinga n-andirrarina akwa nanga-rringka dumbala yakwujina ying-anjalmurrkwuluma akena nara kinawiyebena nakina. Errekba-manja ngawa n-ambilyuma.

6 Kembirra enamba-langwa Jayumuna Bida niyar.da arakba yakwujina medirra-manja. Nara kinambudidina amiyerra nakina errekba-manja umba nu-warrukwajungwa n-awiyeba makinu-wa medirra. Biya enejukwaba nanga-rringka dibina dumbala ying-anjalmurrkwuluma deyebijeba yakwujina 7 akwa ngarningka dingka dadingaringka dumbala ying-anjalmurrkwuluma deyebijeba yingi-lamurijungwunuma.

8 Kembirra enejukwaba ningka-dangwa nenungkwarba nibina num-akburrangu-murrada mibina medirra adinuba-wiya, n-awiyeba arrawu-wa-da. Nanga-rringka-manja nakina dibina dumbala, kembirra neningma arakba amandangwa Jesus n-enibuduma nakina. 9 Akena nara ambaka wurrakina karru-mumiringka-langwa ebina ayakwa Neningikarrawara-langwa nuwarrikarrijajungwunuma arakburakba-kiya-wiya, ebina neyamamurra kin-enibudinama-langwa Jesus. 10 Kembirra neni-lawurradinuma angalyu-wa wunalakina.

N-abilyerrikajungwunuma-langwa Jesus Meri-manja DadinguMakidala-manja

11 Ngalaja Meri ngarningka yingi-lawurradinuma mibinu-wa medirra narringa-makama-langwa wunalakinakiya, biya yakwujina-wiya ngawa ying-ambilyuma

dakina. Biya yingu-ngwadina arakba dakina. Ying-arjijeyuma ngawa yingu-ngwadungwadinuma medirra-manja errekba-manja dakina. Ying-abuluwendinga, ying-andirrarina arrawu-wa medirru-wa 12 akena narringa-rringka wunambilyuma wunenikumamurikaja-kiya Neningikarrawara-langwa. Nen-awiyebeyinumurra wunalakina dumbala dukwulyadada, akwa yakwujina nen-angmakayanguma n-ambilyumurra-manja Jesus nenumadangkwa adinuba-wiya, nuwilyaba aringka-langwa umba ningka alika-langwa.

13 Kembirra neni-yama wunalakina ngaluwa-wa, “Nungkuwa! Miyambena-burra ningku-ngwadungwadinamurra ningkena?” neni-yama. Ngalaja yingi-yama Meri aburnuwa-wa, “Nenu-manguma-baba nganyangwa Numikbiyiya-dangwa nenumadangkwa. Dukwa ngambu-wa nenu-wilyakama nakina? Ningeningbala ningena-da,” yingi-yama dakina-da. 14 Kembirra yingi-nyakuwarrukwajungwa akwa yingini-rringka Jesus n-arjeyuma yakwujina akena yingin-angkuwabijuwa nibina Jesus.

15 Eneja Jesus ni-yama, “Nungkuwa! Miyambena-burra ningku-ngwadungwadinamurra ningkena?” ni-yama. “Angkaburra-wa ningkarramin-aburangkinama?” ni-yama. Ngalaja yingi-lyangkiyama dakina numinakina-bu angalya nenungkwarba n-akukwurrajuwama ebina eninganinga eka. Kembirra yingi-yama enuwa-wa, “A nungkuwa! Yi-manguma ngayuwa ningenumadangkwa? Yi-maka kembirra angalya ebina y-akumarnumurra-manja, kajungwa ki-likaji-yada akwa kumini-majungwuni-yada kumini-lawurrakajungwuni-yada,” yingi-yama Meri enuwa-wa-da.

16 Umba eneja Jesus ni-yama ngaluwa-wa, “Adiyuwangkwa!” Ngalaja yingi-nyakuwarrukwajungwa enuwa-wa akwa yingi-yengba aburra-langwa-murra ayakwa Yiburuwa-murra, “Wa! Rabawuni!” yingi-yama. Akina ayakwa ne-yaminamurra “Ningkenikakakirumaka.”

17 Eneja ni-yama Jesus, “Nara a-lyingama ningena mena nara ambaka-baba ki-likena-langwa karrawaru-wa Nungwarrku-wa. Umba likaja dirrbura wurrukwalu-wa warnikabuburrakiyuwa nganyangwu-wa akwa ka-makina ayakwa ena nganyangwa, ‘Ki-likajama ningena karrawaru-wa nganyangwu-wa Nungwarrka akwa nungkwurra-langwu-wa Nungwenungwa, nibinu-wa ngawa Neningikarrawara nganyangwu-wa akwa Neningikarrawara nungkwurra-langwu-wa,’ ki-yamina

nungkuwa wurrumurndakakina-manja warnumamalya,” ni-yama Jesus Meri-wa.

18 Ngalaja kembirra yingi-likena ebinu-wa angalya nuw-ambilyumurru-wa wurrumurndakibina warnikabuburrakiyuwa Jesus-langwa akwa narringa-maka aburruwa-manja yingini-rringkama-langwa Numikbiyiya-dangwa akwa ebina ayakwa ni-yengbinuma-langwa ngaluwa-manja-da.

N-abilyerrikajungwunuma-langwa Jesus ena-langwa-manja warnikabuburrakiyuwa

19 Bi...ya akini-yada Jandi alyarrngwalyilya nuw-ambilyuma warnikabuburrakiyuwa Jesus-langwa wurruwurrakawura-ma alikira-manja arrawa. Narruwurraki-didikajungwunuma nuw-akbar.danguma-baba wurrububungkawa-langwa. Eneja Jesus ni-jadinga adirrariyaba akwa n-arjiyinga wurruwurrakuwilyarra akwa ni-yama, “Yilyurrkwa-murra yukwudukwuda wurr-ambilya,” ni-yama. 20 Kembirra nenu-wilyakajuwa ayarrka ena-langwa akwa memirrkwura. Aburraja na-werringekburadinume-ka angwurra neni-rringkama-langwa Numikbiyiya-dangwa.

21 Eneja Jesus nenu-maka ngarningka akwa ni-yama, “Yilyurrkwa-murra yukwudukwuda wurr-ambilya. Wuburra Nungwarrka ngini-larrkama enenu-wa angalya, ki-yaminama ngayuwa nganjukwaba ka-larrkajama yikuminu-war.deni-yada warka nganyangwa,” ni-yama.

22 Kembirra nenu-bukwa nakina Jesus aburruwa-wa akwa na-murndabala arrirra ena-langwa akwa ni-yama, “Wunu-mena Nenumawurrina Neningikarrawara-langwa. 23 Yikamini-yakuwabijina-manja awurruwurrariya wurrukwala-langwa, eneja kembirra Neningikarrawara kenumini-yakuwabijinama. Akena nara-manja amini-yakuwabijuma nungkwurruwa awurruwurrariya wurrukwala-langwa, kembirra wurruwurrariya ngawa wurrakina-da,” ni-yama nakina.

N-abilyerrikajungwunuma-langwa Jesus Damija-manja

24 Eneja nakina nenikaburrakiyuwa nenimikirra Damija, nibina wurrumemberrkwa wurrambilyuma-langwa, nara aburruwa-manja kin-ambilya akini-yada ngawa ni-jadinga-manja Jesus yakwujina. 25 Aburraja wurrukwala nenu-makama Damiju-wa akwa ne-yama, “Yarna yirra yini-rringkama Numikbiyiya-dangwa.” Eneja ni-yama Damija aburruwa-wa, “Nara-manja a-rringkama yinungwurnda ena-langwa-manja ayarrka ebina

baja nenak-ar.dirrangumurra-manja akwa nara-manja yakina-murrada a-lyingama akwa ngarningka nara-manja awiyebajuma ayarrka nganyangwa ena-langwa-manja memirrkwura, kembirra kamini-kalyikinama kirrakina ayakwa nungkwurra-langwa," ni-yama nakina Damija.

26 Bi...ya kembirra mamangbala mambilyuma marringa aburraja wurruwurrakawura-murra nuw-ambilyuma wurrakina warnikabuburrakiyuwa alikira-manja arrawa, ebiniyada wuburra, Damija aburruwa. Mama nawurrakididikajungwununa umba ngarningka adirrariyaba nijadinga eneja Jesus akwa n-arjiyinga wurruwurrakuwilyarra akwa ni-yama, "Yilyurrkwa-murra yukwudukwuda wurr-ambilya," ni-yama aburruwa-wa.

27 Biya kembirra Jesus ni-yengbina ayakwa Damijuwa akwa ni-yama, "W-akuma ayarrka nungkwa-langwa yelakwa akwa yimini-rringka ayarrka nganyangwa akwa wu-lawulawajiya ayarrka nungkwa-langwa akwa wawiyebajiya edirra-manja memirrkwura-manja. Nara amini-kalyikuma umba eningmidina ngayuwa ningena," ni-yama Jesus Damiju-wa.

28 Eneja Damija ni-yama Jesus-uwa, "Wa! Ngeniyerriya Ningkumikbiyiya-dangwa nganyangwa akwa Ningkeningikarrawara nganyangwa ningkakina-da!" ni-yama Damija Jesus-uwa.

29 Eneja kembirra Jesus ni-yama enuwa-wa, "Ningkeningmidina arakba nungkuwa yi-rringkama-langwa ngayuwa. Nara aburraja wurrababurna warnumamalya a-rringkama ngayuwa umba amandangwa kuweningmidinama ngayuwa-manja aburrajukwaba. Eneja kembirra Neningikarrawara kini-yaminama eninginingabawiya aburruwa-manja," ni-yama Jesus nakina-da.

Miyambena-burra Janjana n-arrikarranguma amurndakenena ayakwa?

30 Eneja Jesus nenuminu-war.danguma ababurna akwala warka arruburrubuda ena-langwa-langwa warnikabuburrakiyuwa akena nara ababurna-langwa kuw-arrikarrijungwuna enena-manja jurra. 31 Akena amurndakenena nuw-arrikarrijungwuna enena-manja jurra kajungwa nungkwurruwa yik-eningmidini-yada Jesus-langwa, nibina nenumini-jirabama-langwa nenijirrkumarnuma-langwa amalyirra Neningikarrawara neningadinuba-wiya neningadinakba, nibina-langwa Nenikuwenikba Neningikarrawara-langwa. Kembirra yiku-werrikambilya-manja enuwa-manja, karniba yikambilyama karningangkawura kirrakina-da.

21

N-abilyerrikajungwunuma-langwa Jesus wurrumangbala wurrambilyuma-manja warnikabuburrakiyuwa

1 Ambaka-murra eneja Jesus ni-jadingama ngarningka ena-langwa-manja warnikabuburrakiyuwa wurrumangbala wurrambilyuma akina-manja angalya emikirra EningiDaburiyeja Akungwa. Aruma akungwa akina angalya. Akine-ka angalya aminambilyuma ekirra, EningiDaburiyeja akwa ngawa EningiKeliliya Akungwa.

2 Aburraja wurrumurndakakina warnikabuburrakiyuwa warnimikirra Jayumuna Bida iya Damija iya Nedeniyela, nibina nenungkwarba numinakina angalya Keyina Keliliya-manja, iya wunambilyuma nenikuwenikba-kiya Jebediya-langwa, akwa ngawa wunambilyuma wunenungkwarba-kiya.

3 Numa-merrkawiyebu-manja mamawura, eneja kembirra Jayumuna Bida ni-lyangkuwarumanguma akwalyu-wa akwa ni-yama nakina aburruwa-wa, “Ngi-likajama ningena akwalyu-wa. Yiki-yamarrkinama karna? Ngakwurruwa?” ni-yama nakina. Aburraja ne-yama, “Yawa! Ngakwurruwa ngarri-likajama,” ne-yama. Kembirra nuw-ambilyuwar.da akungwa-manja akwa narruma-larrijuwa arakba madirrungwarna meningakwalya makirndirndirrka makina. Akena nara ambaka karru-manga ngawa wurrakina. Ngarningka makina meningakwalya narruma-larrijuwama akena nara ngawa-da. Ne-yaminjamama ngawa wurrakinu...wa bi...ya ne-kbada. 4 Kembirra num-ambijangu-manja mamawura, eneja Jesus n-abalkayukwuna akwudangwa akungwa-manja akena warningbala ngawa nakina Jesus. Ngalaja makina mijiyanga awarrngkakwudangwa 100 metres num-ambilyuma ariba-langwa. 5 Eneja Jesus n-ardanga aburruwa-wa. “Kwurruwa...yi! Laka akwalya kirru-manga?” ni-yama nakina. “Nara ambaka!” ne-yama aburraja.

6 Eneja Jesus ni-yama, “Wurr-errikba makina meningak-walya mekbuda-langwa-langwa mijiyanga, kembirra kir-rakina yiku-menama akwalya,” ni-yama Jesus. Abur-raja akina-langwiya ngawa ayakwa ne-yamama wurrakina. Dam! Adirrariyaba numi-ngkubarrnga makina meningak-walya. Ngalaja ababurne-ka akwalya num-awiyebeyinuma arakba. Nara kembirra karrum-arrkarna wurrakina.

7 Eneja kembirra nakina nenikaburrakiyuwa nibina Jesus ni-lyelyingminuma ni-yama Bida-wa, “Nakake-ka

Numikbiyiya-dangwa!” Eneja n-engkirrika-manja Jayumuna Bida akina ayakwa, “Nakake-ka Numikbiyiya-dangwa,” kembirra n-awiyeba dadingikarrawara dumbala dibina nang-aburawaka-murrada adinuba-wiya, akwa nukuwabijanga akungwa-wa. 8 Umba aburraja wurrukwala wurrakina mijiyanga-murra na-likenuma, narrumarrkarnuma ngawa makina meningakwalya abulalu-wa akungwa mena numi-lyangburrukwuma-baba makina akwalya. 9 Kembirra na-kuwabijangeyinu-manja makinalangwa mijiyanga, narri-rringka angwura mijiyelya-manja. Ngalaja akina yakwujina eningadinakba akwalya akwa damba nuw-ambilyuma amarnina-manja. 10 Eneja Jesus ni-yama, “Wayi! Wurru-wilyakina akwala akwalya yangkwurrangwa ebina aduwaba kirru-manguma,” ni-yama. 11 Eneja kembirra Jayumuna Bida ngarningka ni-njawudija mijiyanga-manja akwa num-arrkarna makina meningakwalya ariba-wa. Mama makina numi-lyangburrukwuma umba nara kumi-ngkarrngina. Ngalaja adidirrungwarnawiye-ka akwalya 153 awurrakakina nuw-awiyebeyinuma.

12 Eneja Jesus ni-yama kembirra aburruwa-wa, “Kwa, wurr-alyubarina-langwa!” Aburraja wurrababurnalangwa warnungkwarba nara karri-ngayindanga keniyengkilabena ke-yama, “Ningkumiyambena ningkena?” Nara ke-yama mena warningma wurrakina Numikbiyiyadangwa nakina-baba-da. 13 Eneja kembirra ni-lika nakina Jesus n-akumarnumurru-wa ebina damba akwa nenu-kwa. Akwa ngarningka ni-yamama ngawa akwalya-manja.

14 Akine-ka arngkabiyakarbiya-ma ni-jadanguma Jesus ena-langwa-manja warnikabuburrakiyuwa n-enibudumalangwa nakina-da.

Jesus ni-yengbinuma-langwa ayakwa Bida-manja

15 Aburraja kembirra narri-jerrukwama-langwa Jesus akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa ebina damba akwa akwalya, Jesus ni-yama Jayumuna Bida-wa, “Jayumuna, ningkenikuwenikba Janjana-langwa, yi-maka! Jerriya wurrangaba aburra na-lyelyingminama yandiyanda ngayuwa-manja umba nungkwaja nungkuwa ningkilyelyingminama angwurra ngayuwa-manja-na?” ni-yama nakina. Eneja Jayumuna ni-yama, “Yawa marrakba! Nungkwaja ningkeningma ningkena ngayuwa ningilyelyingminama nungkuwa,” ni-yama nakina. Kembirra Jesus ni-yama enuwa-wa, “Yimin-akwurrajina kembirra nganyangwa angaringariya jiba!” ni-yama nakina.

16 Ngarningka Jesus ni-yama Jayumunu-wa, “Jayumuna, ningkenikuwenikba Janjana-langwa, yi-maka! Jerriya

ningki-lyelyingminama ngayuwa?" ni-yama nakina. Eneja Jayumuna ni-yama enuwa-wa, "Yawa marrakba! Nungkwaja ningkeningma ningkena ngayuwa ningi-lyelyingminama nungkuwa," ni-yama nakina. Kembirra Jesus ni-yama enuwa-wa, "Yimin-akwurrajina kembirra nganyangwa jiba!" ni-yama nakina.

17 Ngarningka arngkabiyakarbiya-ma Jesus ni-yama enuwa-wa, "Jayumuna, ningkenikuwenikba Janjana-langwa, yi-maka! Jerriya ningki-lyelyingminama ngayuwa?" Eneja kembirra Bida nu-werrikawarriyada neni-yengkilabenuma-langwa enuwa-manja Jesus arngkabiyakarbiya-ma ebina ayakwa ni-yamama, "Jerriya ningki-lyelyingminama ngayuwa?" Eneja Bida ni-yama Jesus-uwa, "Ningkumikbiyiya-dangwa, nungkwaja nungkuwa ningkeningma ababurna-langwa. Kembirra nungkuwa ningkeningma ngayuwa ningi-lyelyingminama nungkuwa-manja," ni-yama nakina. Kembirra ni-yama Jesus, "Yimin-akwurrajina kembirra nganyangwa jiba! 18 Engkirraja! Ebina-wiya ningk-ambilyu-wiya ningkawurrumukuma, ningki-yaminjamama ningk-awiyuwiyebenuma dumbala ningkabakiyaba akwa ningki-likenuma erribirra amurndakibinu-wa ningki-ngayindangumurru-wa ningkakina. Akena ambaka k-eniyuwangkidinamurru-wa nungkuwa, aburraja warningerribirra warnumamalya kab-awiyebajinama dumbala akwa kabu-wilyakinama ebinu-wa angalya nara-murruwa a-ngayinduma nungkuwa a-likama umba akini-yada ngawa kabuminilirraku-mambalijinama nungkwa-langwa ayarrka-kiya. Amandangwa engburingka ayakwa akina!" ni-yama Jesus. 19 (Ni-yengbinuma akina ayakwa kajungwa ngarna ak-eningmidini-yada adinakba nenikijungwa-langwa Bida amurndakakina-langwiya ayakwa akwa kembirra ambaka-murra ngakwurraja ngarniki-yangmarngkwaji-yada ngarniki-ngkubarrngaji-yada Neningikarrawaru-wa.) Kembirra Jesus ni-yama Bidu-wa, "Kwa! Yi-yuwarna ngayuwa-manja!" ni-yama nakina.

Jesus ni-yengbinuma-langwa ena-langwa-langwa nenikaburrakiyuwa nibina ni-lyelyingmama-langwa

20 Aburnaja Jesus akwa Bida neni-likenuma wunalakina lukwakwa. Akena Bida n-errikerra akwa neni-rringka nuwilyaba nenikaburrakiyuwa nibina ni-lyelyingminuma Jesus nen-aburrakiyuwarnuma enejukwaba aburnuwa-manja. (Nakina nibina nibina-murrada nenungkwarba nibina n-arndadadilyuma akwudangwa Jesus-manja ebina-manja nuw-alyubarinumurra-manja

Akwurungkuwarrukwa-langwa aninga akwa ni-yama Jesus-uwa, “Yirrumiyambena yirruwilyaba yika-kwunama nungkuwa wurrububungkawu-wa warnungkwarba warniku-wardi-yada?” ni-yamama nakina Jesus-uwa.)
21 Eneja Bida neni-rringka-manja nakina nenungkwarba, ni-yama Jesus-uwa, “A nungkuwa! Kini-yamarrkinama naka?” ni-yama nakina.
22 Eneja Jesus ni-yama Bidu-wa, “Kini-ngayindena-manja ngayuwa naka kin-ambilya-manja neniba yanda-langwa ngawuya ki-lawurradina-manja yangkwurrangwa, nara nungkwa-langwa enena umba waka nganyangwa ningakwukawura-murra-langwa ningen-akwurrajinama-langwa nakina ningena. Nungkwaja kembirra, yi-yuwarna ngayuwa-manja,” ni-yama Jesus.
23 Aburraja wurrukwala warnikabuburrakiyuwa Jesus-langwa nuw-engkirrika enena ayakwa. Na-lyangkiyama nakina nenungkwarba nara a-jungwuma. Akena Jesus nara akina kini-yama, “Nara a-jungwuma nakina,” umba ni-yamama, “Kini-ngayindena-manja ngayuwa naka kin-ambilya-manja neniba yanda-langwa ngawuya ki-lawurradina-manja yangkwurrangwa, nara nungkwa-langwa enena umba waka nganyangwa ningakwukawura-murra-langwa ningen-akwurrajinama-langwa nakina ningena,” ni-yamama nakina Jesus.
24 Nakina-bina nenungkwarba nibina-murrada nibina kirrenu-makinama nungkwurruwa amurndakenena-langwa-da. Kirrenumin-arrikarranguma ababurna-langwa ayakwa enena-manja jurra. Aduwaba-langwa ngarningma ngarna alyangmandukwuna-wiya amurndakibina ni-yamama nakina.
25 N-ambilyu-wiya neniba Jesus, ni-yamama ngarningka ababurna arruburrubuda warka. Dukwa ningena ngawa-maka k-arrikarrikarranguma ababurna-langwa awilyuwilyaba-wiya jurra-manja amurndakibina ni-yamama-langwa. Akena nara-maka ebina angalya ningeniki-lyangburrukwaja-langwa enena-manja angalya angkwulyumidi-yada jurra k-arrikarranguma-langwa ngayuwa. Ena ngawa.

Bawula-langwa jurra ni-larrkamurra WarningEbijiju-wa Warnumamalya

Nakina Bawula n-arrikarranguma ayakwa Neningikarrawara-langwu-wa warnumamalya wurribina nuw-ambilyu-murruwa Ebijija-manja. Akwa nenu-makama kuw-ambilya-mulangwa wurrakina wurruwurrakawura-ma Jesus Christ aburruwa. Wurrakine-ka kuw-engkingkirrikajama ngawa Jesus Christ ni-lyelyingminu-mulangwa aburruwa. Akwa ngarningka kuw-engkingkirrikajama nu-marngkirradinu-mulangwa nakina Jesus aburruwa-manja akwa nenumini-yakuwabijuwa-mulangwa awurruwurrariya ebina ne-yama-mulangwa.

1 Ngayuwa ningena Bawula ning-arrikarrenama enena-manja jurra kajungwa ki-larrkaji-yada enena nungkwurruwa-wa Neningikarrawara-langwu-wa karnumamalya, kirribina kirr-ambilya-murruwa Ebijija-manja. Eneja Neningikarrawara nu-wekbalyinuma ngayuwa ningenikilarrkilarrka kajungwa kinuminu-war•deni-yada warka Jesus Christ-langwa. Kembirra enena ayakwa nganja ning-arrikarrenama aduwaba nungkwurruwa-wa kirribina kirru-werrikambilya-murruwa Jesus Christ-manja.

2 Ngarra-ngayindenama Nungwanyungwa Neningikar-rawara akwa ngawa Jesus Christ ngakwurra-langwa Nubungkawa kenu-marngkirradinama wunalakina nungkwurruwa-manja karnumamalya kirribina kirr-ambilya-murrumanja Ebijija-manja. Akwa ngarra-ngayindenama wunalakina yikabumini-lyurrkwakinama nungkwurra-langwa yukwudukwuda.

Eninginingaba-langwa ngarrenu-wekbilyangu-mulangwa Neningikarrawara

3 Ngeni-yangmarngkwajina Neningikarrawara, nibina-murrada Neningikarrawara akwa Nung-wenikba Nubungkawa-langwa Jesus Christ-langwa. Numarngkirre-ka nakina, akwa ngarrenu-wekbilyangumurra eninginingaba ena-langwa-langwa angalya abalkaya. Amurndakakina eninginingaba ngarrenu-wekbilyangumurra ngakwurra-langwa-langwa ngarnumawurrina, mena ngakwurruwa ngarri-yakeyinama ngarna ngarruwurrakawura-ma Christ arakba-da.

4 Arakburakba-kiya-wiya nara-wiya kini-ngekburaka
eneja Neningikarrawara amurndakenena angalya,
nu-wekbalyinuma nakina ngakwurruwa ngarna ena-
langwi-yada ngarnumamalya. Nu-wekbalyinuma
ngakwurruwa ngarri-yakeyina-mulangwa ngarna
ngarruwurrakawura-ma Christ. Akwa Neningikarrawara
ngarreni-ngayindenama kinumin-eyebijebakajungwuni-
yada ngarna ngarnumamalya akwa ngarruwerringekburni-
yada. Ni-lyelyingminama nakina angwurra ngakwurruwa
ngarnumamalya. 5 Biya kembirra arakburakba-kiya-
wiya Neningikarrawara ni-lyangkuwerribikajungwunuma
neniki-rukwamalyi-yada ngakwurruwa aken-enibikina-
mulangwa Jesus Christ. Enena-bina Neningikarrawara
ni-ngayindanguma adinuba-wiya, akwa aminakina-langwa
ni-yekirrerridinuma nakina.

6 Ngakwurraja ngeni-yangmarngkwajina arakba
Neningikarrawaru-wa, mena numarngkirre-ka
nilyengma nakina akwa ngarrenu-wekbilyangu-mubaba
Nenikuwenikba Jesus Christ, nibina ni-lyelyingminama
angwurra nakina.

7 Eneja Christ ngarrenumini-jungwunuma nakina.
Ngarrenuminu-kwularrijuwama merra ena-langwa
akwa ngarren-enjungwurranguma ngakwurruwa.
Eneja kembirra Neningikarrawara ngarrenumini-
yakuwabijuwama awurruwurrariya ngakwurra-langwa.
Nu-marngkirradiname-ka ngakwurruwa-manja. 8 Yawe-
ka, nu-marngkirradiname-ka ngakwurruwa-manja
ngarnumamalya.

Nakine-ka Neningikarrawara aringkawa nilyengma
nakina. 9-10 Aminakina-langwa kembirra arakburakba-
kiya-wiya ni-lyangkuwerribikajungwunuma adinuba-
wiya kenu-bungkawakina-mulangwa Christ nubungkawa.
Akwa ni-lyangkiyamama nakina, “Ngayuwa kinu-
bungkawakinama Christ, akwa narume-ka nubungkawa
numikbiyiya-dangwa kin-ambilyama nakina. Kinu-
bungkawadiname-ka nakina ababurna-manja,
amurndakenena-manja nganyangwa-manja angalya
abalkaya akwa ngawa amurndakangaba-manja
awurrakwulyumida-manja angalya arrawa-manja,” ni-
yamama Neningikarrawara nakina. Akena ngakwurraja
ngarna ngarnumamalya ngarningbala-wiya ambaka akina
ayakwa ena-langwa. Bi...ya kembirra arija-langwa eneja
Neningikarrawara n-abilyerrikajungwunuma arakba
nakina akwa neni-larrkama Christ ngakwurruwa-wa
enenu-wa angalya. Enena-bina ni-ngayindanguma nakina

akwa nenaki-yekirrerrikama. Akwa kembirra ngarren-eningmikama arakba akina ayakwa kenu-bungkawakina-mulangwa nakina Christ nubungkawa.

Dukwa ngambi-yada Neningikarrawara kenu-bungkawakinama Jesus Christ nubungkawa? Ngarningbala-wiya ambaka ngarna, umba eneja Neningikarrawara neningma nakina. Umba ngarningma ngarna amandangwa Neningikarrawara kenu-bungkawakinama Christ nubungkawa ababurna-manja.

11-12 Ebina-wiya yirraja YarningiJudiya yarnumamalya, yirribina yirru-werrikambilyuma Neningikarrawara-manja, yirri-yakeyinuma Christ yirruwurrakawura-ma. Umba akini-yada eneja Neningikarrawara nu-wekbalyinuma yirruwa ena-langwi-yada yarnumamalya, mena arakburakba-kiya-wiya ni-lyangkuwerribikajungwununa arakba akina. Nakina-bina enuwa nu-war•dikinama ababurna-langwa ena-langwa-langwiya mangma. Kembirra nu-wekbalyinuma yirruwa, yirribina yarningadinuba-wiya yirru-werrikambilyuma Christ-manja, kajungwa yikini-yangmarngkwajini-yada yarna enuwa-wa. Yirrakine-ka kembirra yikini-yangmarngkwajinama Neningikarrawaru-wa mena nukwulyubene-ka numurndangekburna nilyengma nakina.

13 Umba nungkwurrajukwaba Neningikarrawara-langwa karnumamalya kirrakina. Nungkwurrajukwaba kirr-engkirrikenuma ayakwa alyangmandukwuna, ebina eningaba ayakwa Christ yiken-enibikina-mulangwa. Nungkwurrajukwaba kirru-werrikambilyama arakba Christ-manja aduwaba kirrakina. Adinuba-wiya eneja Neningikarrawara ni-yarrkakumarna ena-langwa ayakwa akwa ni-yamama nungkwurruwa-wa, “Ka-kwunama ngayuwa akwurdukwurda Amawurrina nganyangwa nungkwurruwa-manja kajungwa ka-jirrkumakajungwuni-yada nganyangwa-manja karnumamalya,” ni-yamama nakina. Kembirra kirrenu-kwama amandangwa-da.

14 Ngakwurraja ngarningma ngarna Neningikarrawara ngarrenu-wekbilyanguma arakba ngakwurruwa-wa ena-langwu-wa ngarnumamalya Amawurrina ena-langwa. Aminakina-langwa kembirra ngarningma ngarna akenu-wekbilyenama nakina ngarningka eningininga ba-wiya ngakwurra-langwa-langwa ngarnumawurrina, akwa aken-enjungwurrenama ngarrakina ngarningangkawura. Kembirra ngeni-yangmarngkwajina arakba Neningikarrawara mena nukwulyubene-ka numurndangekburna nilyengma nakina.

Nu-buriyaminu-mulangwa Bawula Neningikarrawaru-wa

15-16 Aminakina-langwa, amurndakibina-langwa ayakwa
ningi-yengbinu-mulangwa ngayuwa nungkwurruwa-
wa, ningene-ka ningeni-yangmiyangmarngkwajinama
Neningikarrawaru-wa aduwaba, kirru-werrikambilya-
mulangwa Nubungkawa Jesus-manja kirrakina karnuma-
malya. Ebina-wiya, kirru-werrikambilyu-manja adinuba-
wiya Nubungkawa Jesus-manja kirrakina, aburraja bu-
makama warnumamalya ayakwa nungkwurruwa-langwa.
Ne-yamama, "Warna WarningEbijija warnumamalya na-
lyelyingminame-ka wurrababurna-langwa warnumamalya
Neningikarrawara-langwa," ne-yamama bu-makama.
Akini-yada ngawa nganja ningeni-yangmarngkwajuwama
ngayuwa Neningikarrawaru-wa, akwa ningi-yaminjamama
ngawa ningeni-yangmarngkwajuwama enuwa-wa akina-
langwa yanda-langwa aduwaba. Akwa ngarningka
ningu-buriyaminama ngayuwa Neningikarrawaru-wa
nungkwurruwa-langwa. 17 Nakina-bina Nubungkawa-
langwa Jesus Christ-langwa Neningikarrawara.
Nungwanyungwa nakina akwa narume-ka numikbiyiya
nilyengma. Kembirra ningeni-yengkilabajama ngayuwa
kajungwa yikenu-kwuni-yada milyenjirra mangma, akwa
kin-abilyerrikajungwuni-yada kajungwa yik-eningmidini-
yada angwurra Neningikarrawara kirrakina. 18 Akwa
ngarningka ningeni-yengkilabajama Neningikarrawara
kajungwa yikenuminu-ngwurrkbalijini-yada nakina
nungkwurra-langwa mangma iya yukwudukwuda,
kajungwa yiku-marngkirringkini-yada ena-langwa
alarradada kirrakina. Akwa ngarra-ngayindenama
ngayuwa nungkwurruwa yiku-werrikembirrarini-yada
Neningikarrawaru-wa akwa ngarningka yik-eningmidini-
yada nungkwurruwa akenu-wekbilyena-mulangwa
Neningikarrawara ababurna-langwa eninginingaba
ngakwurra-langwi-yada ngarnumawurrina. Akenu-
wekbilyenama nakina aduwaba akwa eningangkawura.

19 Ngarra-ngayindename-ka nungkwurruwa yik-
eningmidini-yada Neningikarraware-ka nakina narrubuda
nilyengma. Nara wurribina wurrukwala wurrarrubuda
wuburra enuwa. Nakine-ka narrubuda akwa akeni-
ngbudirrkinama ngakwurruwa ngarribina ena-langwa
ngarnumamalya. 20 Neningikarrawara narrubude-
ka nakina nen-enibika-mulangwa Christ. Akwa
ngarningka narrubuda nakina nenu-wurdijuwa-mulangwa
Christ karrawara ena-langwa-manja angalya abalkaya.
Neningikarrawara nakina nen-ambarrijuwama Christ

nekbuda-langwa-langwa, mena Christ narume-ka numikbiyiya nilyengma nakina.

21 Aburraja warningerribirra wurrububungkawa wurrarumuruma wurrumikbiyiya wurrakina. Mama wurrumikbiyiya wurrakina, eneja Christ naruma nakina numikbiyiya angwurra. Nu-bungkawadinama neningangkawura nakina wurrangkwulyumida-manja wurramukwiyadakina-manja wurrububungkawa wurribina nuw-ambilya-murrumanja karrawara akwa ngawa amurndakeyina-manja angalya arrawa. Akwa ekirra ena-langwa amikbiyiya angwurra, mena enuwa nakina numikbiyiya-baba angwurra. Numikbiyiye-ka nakina aduwaba akwa neningangkawura. 22 Eneja Neningikarrawara nakina nen-akumarnuma Christ Nubungkawa ababurna-manja. Ngarrenu-kwama nakina ngakwurruwa-manja kajungwa kinu-bungkawadiniyada ngakwurruwa-manja ngarribina ngarr-ambilya-murrumanja Neningikarrawara-langwa. 23 Akena eneja Jesus Christ nara ambilyuma nakwukawura, umba ngakwurraja ngakwurruwa Neningikarrawara-langwa ngarnumamalya wuburra laka ena-langwa nenumadangkwa ngarr-ambilyama ngarruwurrrakawura-ma. Umba nakine-ka Christ n-ambilyama ababurna-manja angalya akwa nu-war•denama ena-langwa warka ababurna-manja angalya.

2

Neningikarrawara ngarren-enibika-mulangwa

1 Nara-wiya nungkwurraja yik-eningmidina Neningikarrawara, kirreyebijeba kirr-ambilyuma kirrakina enuwa-langwa. Wuburra wurribina na-jungwunu-murrumurra warnumamalya kirri-yamama kirrakina, mena nungkwurruwa kinumini-yarrkuwurranguma ayakwa Neningikarrawara-langwa akwa kirr-arriyakajungwunu-mubaba awurruwurrariya-langwa kirrakina. 2 Akini-yada kirri-yaminjamama ngawa wuburra warnumamalya wurribina warningbala-murruwiya Neningikarrawara. Nungkwurruwe-ka karniniyerriya karnumamalya akwa kirr-arriyakajungwunuma ngawa awurruwurrariya-langwa karningangkawura. Namukwa-langwa kinumin-engkirrikenuma ayakwa. Nakina-bina Namukwa nu-bungkawadinama wurruwurrariya-manja wurrububungkawa warningikarrawara nakina. Akwa nu-war•denama ena-langwa warka aduwaba ngawa warningerribirra-manja warnumamalya wurribina

nenumini-yarrkuwurrena-murrumanja Neningikarrawara-langwa ayakwa.

3 Umba ngakwurrajukwaba ngarrababurna-langwa ngarnumamalya ngenumini-yarrkuwurranguma Neningikarrawara-langwa ayakwa. Ngarri-yamama ngarribina ngakwurrabakiya-ba ebina ngarri-ngayindanguma. Eningerribirra ebina ngakwurra-langwa mangma na-ngayindanguma ngarri-yamama akina ngarrakina. Umba eningerribirra ebina ngarnumadangkwa ngarri-ngayindanguma ngarri-yamama ngarningka ngarrakina. Akwa amurndakibina warningerribirra warnumamalya ne-yamamurra wurrakina ngarri-yamama akina ngakwurruwa ngarnumamalya ngakwurrajukwaba.

Akina-langwa eneja Neningikarrawara kin-awinyambadinuma nakina ngakwurruwa-wa ngarrababurna-langwu-wa ngarnumamalya, 4-5 akena n-errukwulinume-ka ngakwurruwa. Umba ngakwurraja ngarr-arriyakajungwunu-manja ngawa awurruwurrariya-langwa, wuburra na-jungwunu-murrumurra warnu-mamalya ngarri-yamama ngarrakina. Umba ngalaja akwerrukwula Neningikarrawara-langwa eningangkawura ngawa akina akwa nara a-jerriduma. Neningikarraware-ka nakina ni-lyelyingminame-ka angwurra ngakwurruwa ngarnumamalya. Numinababurna akwerrukwula iya akwulyelyingma nakina. Kembirra ngarren-enibikama ngakwurruwa kajungwa aki-yakeyini-yada ngarruwurrakawura-ma Christ. Ngarren-enibikama mena numarngkirra nakina-baba. 6 Akwa nen-enibikama Jesus Christ akwa nenu-wilyakama karrawaru-wa ena-langwu-wa angalya, akwa nen-ambarrijuwama nakina yakwujina kajungwa kinu-bungkawadini-yada nakina. Akwa Neningikarrawara ngarrenu-wilyakama ngakwurrajukwaba karrawaru-wa ena-langwu-wa angalya akwa kembirra ngakwurrajukwaba ngarru-bungkawadinama ngakwurruwa Jesus Christ, mena ngarri-yakeyina-mubaba ngarna ngarruwurrakawura-ma Jesus Christ-manja aduwaba. 7 Neningikarrawara-ka nakina ngarrenu-bungkawakama ngarna kajungwa wurrababurna-langwa warnumamalya warningmi-yada wurrakina numarngkirra nilyengma nakina neningangkawura. Aminakina-langwa kembirra nenilarrkama Jesus Christ ngakwurruwa-wa kajungwa nenik-abilyerriki-yada ni-lyelyingminu-mulangwa angwurra ngakwurruwa.

8-9 Mama ningkeningaba nungkwaja, mama ningki-

yamama eningaba ningkeningangkawura, akena nare-ka k-enibikajungwuna ningkakina. Ngalaja amukwiyadakina eninginingaba ningki-yama-mulangwa ningkibina, nara akina kak-enibika nungkuwa ningkakina. Umba eneja nakina Neningikarrawara nu-marngkirradinuma nungkuwa-manja akwa ngin-enibikama nungkuwa ningkuwerrikambilyu-mulangwa Jesus Christ-manja. Neningikarrawara ngin-enibikama nungkuwa enabakiya kajungwa nari-yada nungkuwa a-ngkweningabakajungwuma ningkenibudu-mulangwa ningkakina. 10 Neningikarrawareka nakina ngarren-enibikama ngakwurruwa. Nilyangkuwerribikajungwunuma nakina, akwa ni-yamama, “Ka-ngekburakinama nganyangwa warnumamalya kajungwa eningaba ke-yamini-yada wurrakina,” niyamama. “Eningaba ke-yaminama wurrakina mena keyakeyina-mubaba Jesus Christ wurruwurrakawura-ma,” ni-yamama nakina Neningikarrawara.

Ngarri-yakeyina-mulangwa Christ-manja

11 Wi-yakuwerribikina ena, nungkwurruwa kirribina KarningiJudiya-ma karnumamalya. Karningma kirrakina amukwiyadebina ayakwa yirruwa yirriyengbiyengbeyinuma yirribina YarningiJudiya yarnumamalya nungkwurruwa-wa. Yirri-yamama yirrakina, “Nara kirrakina Neningikarrawara-langwa karnumamalya, mena nara yiki-ringandijungwuna yiku-mukaduwamurrikajungwuna karna. Ngarreyebijeba kirrakina YarningiJudiya-langwa yarnumamalya. Yirraja yirruwa yimbukwa yarna Neningikarrawara-langwa yarnumamalya, mena yirrumukaduwamurrikajungwunuma yarna-baba,” yirriyamama yarna, yirru-ngkweningabakajungwunuma.

12 Akini-yada ngawa nungkwurraja kirreyebijeba Christlangwa kirr-ambilyuma. Akwa kirrimininga kirrakina nungkwurra YarningiJudiya-langwa yarnumamalya, yirribina Neningikarrawara nu-wekbalyinu-mulangwa. Karningbale-ka ayakwa amurndakibina Neningikarrawara ni-yarrkakumarnuma ena-langwa-langwa yarnumamalya. Nara nakina kini-yarrkakumarna ayakwa nungkwurralangwa-langwa umba yirra-langwa-langwa YarningiJudiya yarnumamalya ni-yarrkakumarnuma. Akini-yada ngawa karningbala kirrakina Neningikarrawara. Kembirra nara yiku-werrikambilya enuwa-manja nungkwurruwa, akwa nara kembirra yik-engkirrikena arnungkwaya-langwa akwa yingka-langwa yimawura yik-ambilya-mulangwa Neningikarrawara-manja kirrakina.

13 Akena nungkwurruwa kirrakina kirri-yakeyinama
arakba kirruwurrakawura-ma Jesus Christ-manja aduwaba.
Engka-manja kirrakina kirr-ambilyuma adinuba-wiya
Neningikarrawara-langwa awilyikerra. Umba aduwaba
eneja Neningikarrawara kirren-akwudangwukama enuwa-
manja, mena Christ kirrenuminu-kwularrijuwama merra
ena-langwa akwa kirrenumini-jungwunu-mubaba nakina.
14 Nakina-bina Christ ngarrenuminu-ngwanjajuwama
awinyamba, yirruwa YarningiJudiya yarnumamalya akwa
ngarningka kirrakina kirribina KarningiJudiya-ma kar-
numamalya. Ni-jungwu-manja nakina ngarrenuminu-
ngwanjajuwama awinyamba ngarnikuwarduwardija ka-
jungwa aki-yakeyini-yada ngarruwurrakawura-ma ngarna.
Nakina-bina enuwa nuwilyaba ni-yamama akina, umba
nara wurribina wurrukwala. Aminakina-langwa kembirra
ngarri-yakeyinama arakba ngarna ngarruwurrakawura-ma
aduwaba.
15-16 Arakburakba-kiya-wiya eneja Neningikarrawara
nenu-makama Mawijija-manja eningarumuruma ayakwa
ena-langwa. Enamba-langwa Mawijija nenu-makama
amurndakakina ayakwa eningarumuruma ena-langwa-
manja warnumamalya. Ngalaja kembirra amurndakakina
eningarumuruma ayakwa ngarrak-eyebijebakama yirruwa
akwa nungkwurruwa. Umba eneja Christ ngarrenumini-
jungwunuma nakina eka-manja, akwa ngarrenu-
marumama ngakwurruwa ngarnumamalya akwa ngarren-
akumarnuma ngakwurruwa ngarruwurrakawura-ma
arakba. Ngarrenu-murndukwajuwama ngakwurruwa,
yirruwa akwa ngarningka nungkwurruwa nungkwurrajuk-
waba, kajungwa akeni-lawurrakajini-yada ngakwurruwa
Neningikarrawaru-wa. Ngalaja kembirra aduwaba na-
jerriduma amurndakibina ayakwa eningarumuruma
nara arakba eyebijebakama ngarna, umba ngakwurraja
ngarruwurrakididirrbura ngarr-ambilyama ngarna
arakba. Mame-ka YarningiJudiya yarnumamalya yarna,
umba nungkwurraja karnumamalya KarningiJudiya-ma
kirrakina, ngarruwurrakawura-ma aduwaba ngarna.
17 Eneja ni-likenu-manja Christ enenu-wa angalya, ni-
yengbinuma ayakwa nungkwurruwa-wa kirribina kirr-
ambilyu-murruwa awilyikerra Neningikarrawara-langwa
akwa ngarningka yirruwa-wa yirribina yirr-ambilyu-
murruwa akwudangwa Neningikarrawara-manja. Ni-
yamama Christ, “Nara awinyuwinyambakajajuma,” ni-
yamama nakina, “umba yiki-likaja ngayuwa-wa kajungwa
ka-marumini-yada ngayuwa kirrakina,” ni-yamama
nakina ngarrababurna-murruwa. 18 Ngalaja Amawurrina

Neningikarrawara-langwa ngarraku-mamurikajinama ngakwurruwa aduwaba kajungwa aki-likaji-yada ngarna ngarrababurna-langwa Nungwarrku-wa, mena Christ ngarrenumini-jungwunu-mubaba nakina. 19 Aminakina-langwa nara arakba nungkwurraja kirrimininingka karna KarningiJudiya-ma karnumamalya yirruwa-langwa, akena ngakwurraja ngarruwurrakididirrbura ngawa ngarr-ambilyama aduwaba. Ngarruwurrakawura-ma arakba ngarna Neningikarrawara-langwa ngarnumamalya, wuburra ngarradiyerra-manja ngawa aduwaba.

20-21 Ngarna ngakwurruwa Neningikarrawara-langwa ngarnumamalya, yirruwa akwa nungkwurruwa, ngarr-ambilyama ngarna awilyaba-me-ka wuburra aruma alikira. Neningikarrawara-langwa wuburra alikira ngarri-yaminama ngarna. Umba akine-ka amamalya alikira ena-langwa akwurdukwurde-ka, akwa ngakwurruwa ngarna ngeni-yangmarngkwajinama Neningikarrawaru-wa yakwujina. Ngalaja alikira nuw-arjiyama akina akwurraka-manja angwarnda. Umba yirraja yarnikilarrkilarrka yarnungkwarba, yirribina Neningikarrawara nu-wekbalyinuma yarningadinuba-wiya, akwa ngarningka wurribina warnikumakumaka ayakwa Neningikarrawara-langwa ena-langwu-wa wurrukwalu-wa warnumamalya aburrajukwaba, ebina wuburra angwarnda yirri-yaminama yarna. Umba eneja nakina Jesus Christ akina wuburra aruma-dangwa angwarnda, ebina eningilyamarmba alarrngekburna Neningikarrawara-langwa-manja alikira. Nakina-bina Jesus Christ ngarrenu-murndukwama ngakwurruwa ngarriminimininingka ngarnumamalya, kajungwa ngarruwurrakawura-ma ak-ambilyi-yada aduwaba. Akine-ka wuburra laka ngarruwurraki-lakwulijeyinama ngarna ngarnumamalya awilyaba-murra-manja ngawa alikira akwurdukwurda-manja. 22 Umba eneja nakina Neningikarrawara ngarrenu-murndukwunama aduwaba kajungwa aki-yakeyini-yada ngarna ngarruwurrakawura-ma Jesus Christ. Kembirra yirruwa YarningiJudiya yarnumamalya akwa nungkwurruwa karnumamalya kirribina KarningiJudiya-ma kirrakina ngarr-akwudangwukajeyinama arakba ambaka-langwa ngarna. Ngarri-yaminama amandangwa ebina wuburra alikira amamalya Neningikarrawara-langwa. Yakwujina ngawa nuw-ambilyama ena-langwa Amawurrina eningangkawura akina.

3

Bawula nenuminu-war•dangu-mulangwa warka WarningiJudiya-ma warnumamalya

1 Nganja ngayuwa ningi-didijungwunama ningena, mena ngarra-makumaka-mubaba ayakwa Jesus Christ-langwa-langwa nungkwurruwa-wa. Mama ningi-didijungwunama ngayuwa, ningu-buriyaminama ngawa Neningikarrawaruwa nungkwurruwa-langwa, mena ningeningma ngayuwa nungkwurruwa kirribina KarningiJudiya-murra karnumamalya Neningikarrawara-langwa nungkwurrajukwaba kirrakina.

2 Dukwe-ka kirr-engkirrikenume-ka kirrakina ayakwa numarngkirradinu-mulangwa Neningikarrawara ngayuwa-manja? Dukwa nara? Eneja nu-wekbalyinuma ngayuwa ningeniku-maki-yada nungkwurruwa-manja enuwa-langwa, mena eningaba-baba ena karnik-eningmida-langwa nungkwurruwa. 3 Neningikarrawara nginumin-abilyerrikama arakba enena ayakwa ebina nuw-abuwarrkajungwunuma adinuba-wiya. Nganja ningena arakba ning-arrikarranguma akwala ayakwa akina-langwa. 4 Nungkwurraja yiki-ridimindena-manja kirrakina amurndakakina akwala ayakwa, yiku-mumiringkinama ning-eningmidinu-mulangwa ngayuwa amurndakakina ayakwa Christ-langwa-langwa ebina nuw-abuwarrkajungwunuma adinuba-wiya.

5 Arakba-wiya eneja Neningikarrawara nara kenu-maka wurruwilyuwilyaba-manja warnumamalya akina ayakwa ebina nuw-abuwarrkajungwunuma. Umba aduwaba Neningikarrawara yirrenu-makama akina ena-langwa-murra Amawurrina. Yirrenumin-abilyerrikama amurndakakina ayakwa ebina nuw-abuwarrkajungwunuma yirruwa-wa ena-langwu-wa yarnikilarrkilarrka yarnungkwarba akwa ngarningka ena-langwu-wa warnikumakumaka ayakwa aburrajukwaba. 6 Neningikarraware-ka nakina yirrenumin-abilyerrikama kini-yamina-mulangwa eningaba yirruwa-manja Yarningi-Judiya yarnumamalya akwa ngawa nungkwurruwa-manja KarningiJudiya-ma karnumamalya ngarrididirrbura, mena Jesus Christ ngarrenumini-jungwunuma ngakwurruwa-langwa. Ngakwurraja ngarri-yakeyinama nungkwurruwa akwa yirruwa ngarruwurrakawura-ma. Ngalaja kembirra amurndakibina ayakwa Neningikarrawara ni-yarrkakumarnuma yirruwa-langwa, kembirra nungkwurrajukwaba ngarningka nungkwurra-langwa akina, mena Jesus Christ ngarrenumini-jungwunuma ngarrababurna-langwa.

7 Neningikarraware-ka nakina nu-wekbalyinuma ngayuwa kajungwa ningeniku-war•di-yada warka ena-langwa, ningeniku-maki-yada ayakwa Jesus Christ-langwa-langwa wurrukwala-manja. Nakine-ka numarngkirra ngayuwa-manja, akwa nginu-mamurikajuwama ngayuwa, nginu-kwa-mulangwa amawurrina ena-langwa ningenikuminu-war•di-yada ena-langwa warka. 8 Ambaka aburraja warnumamalya Neningikarrawara-langwa nuw-ambilya warningubungkawa-ma? Nganja ngayuwe-ka angwurra ningena ningeningubungkawa-ma. Akena eneja Neningikarrawara nginu-kwama enena eningaba warka nganyangwa ka-makina-mulangwa nungkwurruwa-wa nungkwurrajukwaba eningaba ayakwa Jesus Christ-langwa-langwa. Ngalaja enene-ka eningaba ayakwa ngarraku-makinama nakina Christ numinababurna eningiringaba. Ngakwurraja nara a-jerrukwama ngarna eningmiduma eningiringaba ena-langwa.

9 Aduwaba eneja Neningikarrawara nginu-kwama warka ngayuwa-manja nganjukwaba ningenik-abilyerriki-yada enena ayakwa nungkwurruwa-wa akwa wurrababurna-langwu-wa warnumamalya neniki-yama-langwa ebina ni-lyangkuwerribikajungwunuma nakina. Arakburakba-kiya-wiya Neningikarrawara ni-ngekburakama ababurna-langwa, akena n-abubuwarrkama akina ayakwa yanda-langwa aduwaba. 10 N-abuwarrkama akina kajungwa aduwaba warningerribirra wurrububungkawa warningikarrawara kuw-eningmidini-yada wurrakina Neningikarrawara aringkawa nakina akwa neningma ababurna-langwa. Aburraja kuw-eningmidinama wurrakina karra-rringkina-mulangwa Neningikarrawara-langwa warnumamalya kenumini-yarrkuwarakina-mulangwa Neningikarrawara-langwa ayakwa wurrakina.

11 Arakburakba-kiya-wiya nakine-ka Neningikarrawara ni-lyangkuwerribikajungwunuma ena, ngakwurruwa ngarrababurna-langwa ngarnik-ambilyinga-langwa ena-langwa ngarnumamalya, yirruwa YarningiJudiya yarnumamalya akwa ngarningka nungkwurrajukwaba KarningiJudiya-ma karnumamalya. Akwa nakina ni-lyangkuwerribikajungwunuma ena. Eneja Jesus Christ ngakwurra-langwa Nubungkawa nakina-bina aken-akumurnama ngarna Neningikarrawara-langwi-yada ngarnumamalya.

12 Aduwaba kembirra ngakwurraja ngarna nare-ka akbar•duma umba ak-akwudangwukajungwunama ngar-rumarngba Neningikarrawaru-wa. Aki-likajama ngar-

rumarngba Neningikarrawaru-wa mena ngarri-yakeyina-mubaba ngarruwurrakawura-ma Christ akwa ngarningka ngarru-werrikambilya-mubaba Christ-manja.
13 Ngakwurruwa-murra karnumamalya, nara a-werrikungwanjuma ningi-didijungwuna-mulangwa alikira-manja arrawa. Mama arrawa ningena ning-ambilyama ngarra-maka-mulangwa ayakwa Jesus Christ-langwa-langwa nungkwurruwa-wa, umba eningaba nungkwurra-langwa ka-ngekburakajungwunama arija-langwa akina, ning-ambilya-mulangwa yelakwa ngayuwa aduwaba.

Akwulyelyingma Christ-langwa-langwa

14 Nganja ngayuwa ningeni-yangmarngkwajinama Nungwanyungwu-wa mena ningeningma aduwaba ayakwa ena-langwa, ebina nuw-abuwarrkajungwunuma adinuba-wiya. Ningeningma aduwaba Neningikarrawara kirren-enibika-mulangwa nungkwurruwa KarningiJudiya-ma karnumamalya, wuburra laka yirren-enibikama yirruwa YarningiJudiya yarnumamalya yarna.
15 Eneja Neningikarrawara Nungwanyungwa nakina ngarningerribirra-langwa akwa wurrababurna-langwa warnumamalya amurndakenena-manja angalya akwa ngarningka ena-langwa-manja angalya abalkaya akwa ngakwurra-langwa ekirra amamalya ngarru-wilyakinama enuwa-langwa.

16 Neningikarraware-ka ningbuda nakina akwa numinababurna arrubuda. Nganja kembirra ningu-buburiyaminama arngkababurna-langwa ngawa amurndakenena ayakwa enuwa-wa. “Wurre-ngbudirrkina wurruwurrakakina WarningEbijija warnumamalya nungkwa-langwa-murra Amawurrina,” ningi-yaminama. “Wurre-ngbudirrkina kajungwa marrubuda mangma karruma-wilyakini-yada wurrakina warniki-yama-langwa eningaba. 17 Akwa ngarningka en-ambilya eneja Christ aburruwa-manja mena na-werrikambilya-murrubaba angwurra enuwa-manja. Akwa ngarningka wurrakine-ka ab-eningmidina akwulyelyingma ena-langwa warningangkawura. Akwa kuw-engkirrikaja-manja wurrakina ni-lyelyingmina-murrilangwa wurrakina-manja, ab-arjiya kembirra wurringbuda ngawa wurrakina warnumamalya. 18-19 Akwa ngarningka aburra-wilyakina milyenjirra mangma wurrababurna-langwa warnumamalya nungkwa-langwa ababurna-langwa angalya kajungwa warningmi-yada Christ ni-lyelyingmina-mulangwa angwurra wurrakina. Ab-eningmidina nara nakina a-ngwanjuma umba kini-lyelyingminama

wurrakina angwurra neningangkawura nakina. Ngalaja Christ-langwa akwulyelyingma amakwulyumide-ka akina akwa yirraja yik-eningmidina-manja akina nare-ka yarna a-jerrukwama. Kembirra ab-eningmidina Christ nilyelyingmina-mulangwa wurrakina kajungwa karrumalyangkiyuwarni-yada nungkwa-langwa-manja mangma akwa ke-yamini-yada wuburra nungkuwa. Amandangwa," ningi-yaminama ngayuwa Neningikarrawaru-wa.

20 Kwurruwa-yi, ngeni-yangmarngkwajina arakba Neningikarrawaru-wa, mena narrubuda-baba nakina nilyengma akwa nu-war•dena-mubaba aduwaba ngakwurruwa-manja nakina. Akena nara ngarna a-marngkirringkama amurndakakina engbingbuda kini-yaminama nakina ngakwurruwa-manja. 21 Ngeni-yangmarngkwajina kembirra Neningikarrawara ngarrababurna-langwa ngarnumamalya ena-langwa. Akwa keni-rringkina-manja warnumamalya Christ-manja, kembirra abuni-yangmarngkwajina Neningikarrawara aburrajukwaba. Ngeni-yangmarngkwajina ngawa Neningikarrawara aduwaba akwa angkawura.

4

Aki-likaja-mulangwa ngarruwurrakawura-ma wuburra ngarruwilyaba-ma ngarnumadangkwa

1 W-engkirraja kembirra enena ayakwa ngarra-makinama ngayuwa, ningibina ningi-didijungwunama ngawa yelakwa mema-manja medirra. Ningi-didijungwununa ngayuwa mena-baba ningenumamalya ningena Nubungkawa-langwa Jesus Christ-langwa. Eneja nakina Neningikarrawara nu-wekbalyinuma kirrakina ena-langwi-yada karnumamalya. Kembirra nungkwurraja kirribina Neningikarrawara-langwa karnumamalya kirrumungkwurrkidirrbura yiki-likajama ngawa Neningikarrawara-langwa-manja mamurukwa kirrakina.

2 Nara kembirra a-ngkweningabakajungwuma, umba ambaka-langwa yiki-likajama kirrakina Neningikarrawara-langwa-manja mamurukwa. Akwa kirrumurndamurndirra ngawa yiki-likajama nungkwurruwa kirruwerring-murndirra. Akwa nara a-marngkwajajuma umba yiki-lyelyingmajeyinama ngawa karningangkawura kirrakina. 3 Eneja Neningikarrawara ngarrenu-murndukwama nakina ena-langwa-murra Amawurrina kajungwa ngakwurruwa-murri-yada ngarna. Kembirra nungkwurraja yiki-ngayindenama angwurra kirrakina karnik-ambilyingi-yada

ngawa kirruwurrakawura-ma, karniki-lyelyingmajaji-yada akwa karniku-mamurikaji-yada kirrakina yilyurrkwa-murra yukwudukwuda karningangkawura.

4 Ngakwurraja Neningikarrawara-langwa ngarnu-mamalya ngarruwurrakuwilyaba ngarrididirrbura ngarna. Awilyaba-ma wuburra amadangkwa ngarr-ambilyama ngarna. Umba eneja Neningikarrawara ngarrenu-kwama nakina ena-langwa Amawurrina awilyaba-ma ngakwurruwa-wa ngarrababurnu-wa. Nu-wekbalyinuma nakina ngarrididirrbura ngawa ngarna, kajungwa aku-werrikembirrarini-yada ngarna ngarruwurrakidirrbura enuwa-wa. 5 Nuwilyaba-me-ka ngawa Nubungkawa naruma-dangwa. Ngakwurraja ngarru-werrikambilyama ngarna ngarrididirrbura enuwa-manja. Umba aburraja warnumamalya ngarrabu-mingekingambajuwama ngakwurruwa ngarrididirrbura ngarrakina. 6 Nuwilyaba-me-ka Neningikarrawara akwa nuwilyaba-me-ka Nungwanyungwa nakina ngarrababurna-langwa ngarnumamalya. Nu-bungkawadinama nakina ngarrababurna-manja ngarnumamalya akwa ngarningka ababurna-manja angalya. Akwa ngarrenu-wilyakinama ngakwurruwa ngarniku-war•di-yada warka ena-langwa akwa n-ambilyama wilyarra ngakwurruwa-manja.

7-10 Ngalaja Neningikarrawara-langwa ayakwa ngarraku-makinama Christ-langwa ni-lawurradinu-mulangwa Nungwenikba-langwu-wa angalya. Ne-yamama akina,

“Ni-lyengmanguma nakina Neningikarrawara-langwu-wa angalya karrawaru-wa.
Akwa nenu-wilyakama wurrababurna warnumamalya enuwa-mulangwa.
Umba neni-yuwarnuma wurrakina enuwa-manja arija-langwa.
Kembirra nenu-wekbilyanguma nakina eninginingaba-wiya ena-langwu-wa warnumamalya,”

ne-yamama akina. Nungkwurraja karningme-ka karna adinuba-wiya ni-dirrirnduma nakina Christ karrawara-langwa, ni-rukwularruma nakina wuburra laka ngarnumamalya ngarri-rukwularreyinuma ngarna, akwa n-ambilyumurra nakina wuburre-ka laka ngarnumamalya ngarr-ambilyamurra ngarrakina enena-manja angalya. Kembirra nibina-murrada ni-dirrirnda-murrada nu-warumajungwunuma karrawaru-wa, kajungwa kin-ambilyi-yada nakina ababurna-manja angalya akwa akenu-wekbilyeni-yada eninginingaba-wiya. Christ ngarrenu-wekbilyanguma nakina eninginingaba-wiya ngarruwilyuwilyaba-wiya-wa.

11 Amiyambena eninginingaba Christ ngarrenu-kwama nakina? Christ ngarrenu-kwama nakina ena-langwu-wa ngarnumamalya eminimininingka warka akwa ngarrenu-mamurikajinama ngarniki-yami-yada akina. Ngarrukwala nu-wekbalyinuma Christ ngarnikilarrkilarrka ngarnumamalya. Umba ngarrukwala nu-wekbalyinuma nakina kajungwa ngarniku-maki-yada ena-langwu-wa warnumamalya ena-langwa ayakwa. Umba ngarrukwala nu-wekbalyinuma nakina kajungwa ngarniku-maki-yada ayakwa ena-langwa-langwa wurribinu-wa warningbala-murruwa enuwa, kajungwa aburrajukwaba ka-werrikambilyi-yada enuwa-manja. Umba ngarrukwala nu-wekbalyinuma nakina ngarnik-akwurraji-yada ena-langwa warnumamalya. Umba ngarrukwala ngarnik-akakirumaki-yada ena-langwa ayakwa aburruwa-wa.

12 Yawu. Akina-bina-da. Ngarrumurndakeyina ngarnikuminuwar•duwar•da nu-wekbalyinuma eneja nakina Christ, kajungwa aki-ngbudirrkeyini-yada ngakwurruwa ena-langwa ngarnumamalya. Ngakwurraja aki-ngbudirrkeyinama ngarna ngarniku-war•da-langwa ena-langwa warka ngarningangkawura. 13 Kembirra ngakwurruwa ngarna aku-mamurikajeyinama yanda-langwa ngarruwurrakidirrbura aku-werrikambilyama ngarrababurna-langwa Neningikarrawara-langwa-manja Nenikuwenikba. Akwa ngarningka aku-mamurikajeyinama ngarna yanda-langwa ak-eningmidinama nakina ngarruwurrakidirrbura akwa yanda-langwa aki-ngbudidinama ngarrakina ngarringbuda ngawa. Kumu-ringbirradini-yada mangma ngakwurra-langwa wuburra laka Christ-langwa mangma miringbirra. Kembirra aku-mumiringkinama Neningikarrawara-langwa ayakwa. Nara e-yamama ngarna wurriyukwayuwa wuburra, wurribina nara ambaka a-mumiringkama ayakwa wurrakina.

14 W-engkirrikiya. Dukwa aburraja wurrukwala warnumamalya akabu-makinama wurrakina ekikalya ayakwa alyangkilyangkadawa. Dukwa aburrabakiya-ba karri-ngekburakinama ayakwa eminimininingka akwa akabu-ngayindenama akabu-wilyakajinama ngakwurruwa-wa. Umba ngakwurraja nare-ka ngarna engkirrikuma amukwiyadebinu-wa ayakwa alyangkilyangkadawu-wa, umba ngarringbuda aki-likajama ngawa Neningikarrawara-langwa-manja mamurukwa mulikarrkidirrbura-manja ngarna.

15 Umba aki-yengbinama alyangmandukwuna-

wiya ayakwa. Nara amarngkawinyamba-murra ayakwa e-yengbuma ngarna wurrukwalu-wa, umba amarngkuwarruwalya-murra ayakwa aki-yengbinama wurrukwala-manja warnumamalya, kajungwa warningmi-yada ngarri-lyelyingminama wurrakina-manja. Akwa aki-yaminama kajungwa ak-ambilyi-yada wuburra Christ, nibina nu-bungkawadinama ngakwurruwa-manja. Nakine-ka Christ wuburra aringka umba ngakwurruwa wuburra ena-langwa nenumadangkwa, 16 nibina nu-wilyakinama ayarrka iya alakba. Ngalaja akina aringka na-war•dikinama amurndakibina ayarrka iya alakba. Ka-war•dena-manja alakba nungkwa-langwa eningaba warka akwa ke-ngbudidina-manja akina, akwa ka-war•dena-manja ayarrka nungkwa-langwa eningaba warka ngalajukwaba akwa ke-ngbudidina-manja akina, ngalaja kembirra nungkwa-langwa amadangkwa ka-war•denama eningaba warka akwa ke-ngbudidinama akina. Akine-ka wuburra eneja akenu-war•dikinama Christ ngakwurruwa-manja, Neningikarrawara-langwa-manja ngarnumamalya. Umba ngarruwilyuwilyaba-wiya ngarna aku-war•duwar•denama eningaba warka akwa aki-lyelyingmajeyinama ngawa. Kembirra aki-ngbudirrkeyinama ngarruwurrakawura-ma ngarna.

Wurr-aburradadiya ebina eningaba wuburra karnikaduwa karnumamalya

17 Ngayuwe-ka ningena ningenumini-yengbinama ayakwa nungkwurruwa-wa Nubungkawa Jesus Christ-langwa, akwa kembirra ngarra-madumurrukwunama. Nare-ka e-yaminjamama wuburra wurrukwala warnu-mamalya warningbala-murrumurra Neningikarrawara wurrakina. Muwurrariye-ka mangma aburraja narruma-wilyakinama. Nare-ka kembirra nungkwurraja e-yamama wurrumurndakakina wuburra warnumamalya.

18 Aburraja wurrumurndakakine-ka warnumamalya wurrukwurrake-ka. Na-warenama Neningikarrawara akwa nenu-kwunama miririrba. Nare-ka a-wilyakama amamalya akwanenibika ebina ngarrenu-kwunama Neningikarrawara. Alarrumur•da-manja na-likajama. Wurrimimba na-likajama. 19 Nara arakba wurrakina amini-yelijajungwuma amurndakibina-langwa ne-yama-mulangwa. Na-lyangkuwerribikajungwunuma wurrakina warnik-arriyakajungwi-yada awurrariya-langwa. Nara kembirra engkirrikuma wurrakina eningabu-wa, umba awurrariya-wa wulkwa nuw-engkingkirrikajama ngawa wurrakina. Na-rndirndirrkeyiname-ka erribirra.

Eningerribirre-ka awurruwurrariya eminimininga ka neyaminjaminama wurrakina warnumamalya, wurribina warningbala-murrumurra Neningikarrawara.

20 Umba aburraja wurrumurndakibina warnumamalya kirrab-akakirumaka-murrumurra kirrakina nara yikabumaka karniki-yami-yada amukwiyadakina. 21 Kirrabakakirumakama kirrakina alyangmandukwuna ayakwa Jesus-langwa-langwa. Kembirra nungkwurraja kirrengkirrikenuma aburra-langwa ayakwa akwa kembirra kirr-eningmidinama kirrakina enuwa-langwa. 22 Kembirra nara arakba e-yamama ebina adinuba-wiya kirriyamama, mena amurndakibina awurruwurrariya kirringayindanguma kirrak-arriyakame-ka kirrakina. Umba wurri-larrngkuwurriya arakba awurruwurrariya, wuburra laka kirring-anjalkuwurrenama kirrakina dumbala dibina duwurrariya dadinungkwurakba. 23 Umba yikiyaminama eninginingaba-wiya mamungkwur•da-murra mangma, wuburra laka kirr-awiyebenama dumbala dadingaba dadikaduwa-langwa. 24 Wurr-aburradadiyeka ebina enikaduwa eningaba wuburra karnikaduwa karnumamalya, mena Neningikarrawara kirrenenikaduwaka-mubaba enuwe-ka wuburra. Kembirra wurri-likaja kirruwerringekburna kirruwerrikidirrbura Neningikarrawara-langwa-manja mamurukwa karningangkawura.

25 Kembirra aminakina-langwa nara e-kadikama warningerribirra-manja warnumamalya. Yikilyelyimbukweyina-manja kirrakina karnumamalya Neningikarrawara-langwa, yiki-larrkbularrkbakinama mena ngarruwurrakawura-murra Christ-manja ngarna wuburra ngakwurruwa-murra. 26 Kak-ar•dirrenamanja awinyamba ningkakina, kembirra nara arriyakajungwuma awurrariya-wa. Akwa nara awerrikawinyambaduma nungkuwa yanda-langwa alyarrngwalyilya. 27 Akwa ngarningka nara awiyebajuma Namukwa nungkuwa-manja. 28 Kirrengkingkengmina karnumamalya kirribina kirr-angmukangmadama kirrakina wurr-erriminja arakba engkengmina, akwa nara angmaduma arakba kirrakina umba wurru-war•dena warka arakba. Wurru-war•dena warka eningaba nungkwurrabakiya-ba, kajungwa yiki-larrmburreniyada angwarnda alyangmandukwuna wurribinu-wa warningalyingmalyingma-wa warnumamalya.

29 Akwa ena engka. Nara e-yengbuma ayakwa erribirra ayarrkawarriya umba yiki-yengbinama wulkwa

ayakwa ayarrngekburna, kajungwa yika-mamurikajini-yada kirrakina wurrukwala warnumamalya akwa yike-ngbudirrkini-yada wurrakina. 30 Eneja Neningikarrawara nakina nu-wekbalyinuma kirrakina, kajungwa ena-langwi-yada karnumamalya yik-ambilyi-yada. Akwa kirrenu-wekbilyanguma ena-langwa Amawurrina akwurdukwurda kajungwa karningmi-yada amandangwa ena-langwa kirrakina, akwa karningmi-yada yiken-enjungwurrenama amandangwa nakina. Kembirra nare-ka a-werrikawarriyakuma Amawurrina Neningikarrawara-langwa kirrakina. 31 Wurri-yarrkuwurrena ayakwa ayarrkiyarrkawarriya akwa ayarrkiyarrkardidarra. Nara e-yangiyangarraduma. Nara a-rinjarrkuma wurrukwalu-wa warnumamalya. Akwa nara aminu-makumakuma awurruwurrariya ayakwa wurrukwala-langwa warnumamalya. Akwa nara a-wurruwirrikbijajuma 32 umba wurr-errukwuliyamajeyina akwa wurri-lyelyingmajeyina. Akwa wurrumini-yakuwabijeyina awurruwurrariya kirrukwala-langwa karnumamalya, wuburra enejukwaba Neningikarrawara kirrenumini-yakuwabijinama nakina awurruwurrariya nungkwurra-langwa-da. Nakine-ka Neningikarrawara kirrenumini-yakuwabijinama mena Jesus Christ kirrenumini-jungwunu-mubaba nakina-da.

5

Ak-ambilya-mulangwa alarradada-manja

1 Nungkwurraja Neningikarrawara-langwa kirriyuk-wayuwa kirrakina, kirribina Neningikarrawara ni-lyelyingminamurra angwurra nakina. Kembirra wurri-yaminjamina ngawa kwureya kajungwa enuwa wuburra yiki-yamini-yada kirrakina. 2 Yiki-lyelyingmajeyinama karningangkawura, wuburra laka Christ ni-lyelyingminume-ka ngakwurruwa. Nakine-ka ngarrenumini-jungwunuma eka-manja mena ni-lyelyingminu-mubaba ngakwurruwa angwurra. Kembirra eneja Neningikarrawara nenu-werrungwur•danguma angwurra nakina-manja.

3 Nara kembirra engkirrikuma awurrariya-wa. Nara a-rndirndirrkajuma, akwa nara engkirrikuma amangumangwu-wa. Akwa ngarningka nara a-mar•dumar•duma a-mungwur•dangmaduma eninger-ribirra wurrukwala-langwa. Nare-ka a-lyelyimbukwajuma amukwiyadakina-langwa awurruwurrariya mena Neningikarrawara-langwa karnumamalya kirrakina-baba.

4 Akwa nara e-yengbiyengbuma ayarrkiyarrkawarriya
ayakwa. Umba yiki-yengbinama wulkwa ayakwa
eningaba-wiya akwa yikini-yangmarngkwajinama
Neningikarrawaru-wa.

5 Nare-ka e-yakuwabijuma ena. Yik-arriyakajungwuna-
manja kirrakina akwa yiki-rndirndirrkeyina-manja akwa
yik-engkingkirrikaja-manja amangumangwu-wa akwa
yiku-mungwur•dangmadina-manja yiku-mar•dumar•dena-
manja eningerribirra wurrukwala-langwa, nare-ka a-
likama kirrakina Neningikarrawaru-wa. Yiku-mar•dena-
manja eningerribirra wurrukwala-langwa, kembirra
akine-ka wuburra laka nara kirrakina engkirrikuma
Neningikarrawaru-wa umba yiki-yaminama yikumin-
engkirrikajama alawudawarra-murruwa amurndakijika.
Kembirra yiki-yamina-manja amukwiyadakina
awurruwurrariya nare-ka e-yakajuma kirrakina
warnumamalya-manja wurribina nenu-bungkawadina-
murrumanja wunalakina Neningikarrawara akwa Christ.

6 Wurrukwala warnumamalya yikabu-ngayindena-manja
warniki-kadiki-yada nungkwurruwa-manja enubuwakida-
murra ayakwa awurrumalya-murra, kembirra nare-ka
engkirrikuma wurrakinu-wa. Yikabu-ngayindenama
karniki-yami-yada awurrariya-wa. Akena nara-manja
amini-yarrkuwarakama kirrakina Neningikarrawara-
langwa ayakwa umba yiki-yaminjamina-manja
awurruwurrariya karningangkawura, kembirra nakine-ka
Neningikarrawara kin-awinyambadiname-ka kirrakina-
manja karnumamalya. 7 Aminakina-langwa nungkwurraja
nare-ka a-likama wurramukwiyadakina-manja
warnumamalya wurruwurrariya, umba kirreyebijeba
wurr-ambilya aburruwa-langwa.

8 Nara-wiya nungkwurruwa Neningikarrawara-langwa,
kirr-arriyakajungwunuma awurruwurrariya-langwa,
wuburra laka kirr-ambilyuma kirrakina alarrumur•da-
manja. Umba aduwaba Neningikarrawara-langwa karna.
Akine-ka wuburra laka alarradada-manja kirr-ambilyama
aduwaba. Kembirra alarradada-manja ngawa wurr-
ambilya, 9 mena yik-ambilya-manja nungkwurruwa
alarradada-manja, kembirra yik-ambilyama karningaba,
kirruwerrikidirrbura akwa kirrilyangmandukwuna.
10 Akwa wurr-eningmidina arakba ebina ni-ngayindena-
mulangwa Nubungkawa Jesus Christ.

11 Yiku-warename-ka ababurna-langwa awurruwur-
rariya ebina ne-yaminama wurribina warnumamalya
na-likaja-murrumurra alarrumur•da-manja. Umba

yiki-yaminama aburruwa-wa, “Amurndakibina kirri-yaminjaminama awurruwurrariye-ka akina,” yiki-yaminama. 12 Ngakwurraje-ka ak-engkirrikaja-manja ngarna akinu-wa awurrariya ne-yamina-murruwa wurruwurrariya warnumamalya amurama, kembirra aki-yeliyename-ka ngakwurruwa. Yawe-ka, ngarri-yeliyenama angwurra akwa nare-ka ngarna a-lyelyimbukwajuma amukwiyadakina-langwa awurrariya. 13 Wurrumurndakibina warnumamalya kuw-engkirrikaja-manja nungkwurruwa-manja kembirra ke-yaminamurra akina wuburra laka yiki-jadijinama kirrakina alarrngkilarrngkawarriya alarrumur•da-langwa angalya akwa aangerriba errekbu-wa alarradadu-wa. 14 Akine-ka alarradada kuw-abilyerrikinama ababurna-langwa. Aminakina-langwa enena ayakwa nuw-arrikarrijungwununa. Ne-yaminama,

“Nungkwurruwa karnumamalya kirru-mungkwulame-ka.
Karninikijungwa wuburra karnumamalya kirri-yaminama karna,
umba wurru-mirajangina arakba!
Kembirra Christ yikenumin-abarrakajinama nungkwurra-langwi-yada nakina,”
ne-yaminama akina ayakwa.

15 Kembirra nungkwurraja yiki-yakuwerribikajama kirrumurndamurndirra ambaka-langwa yiki-yamina-mulangwa yik-ambilya-mulangwa enena-manja angalya. Nare-ka e-yamama wuburra wurribina warningbala-murrumurra warniki-yama-langwa eningaba, umba yiki-yaminame-ka kirrumurndamurndirra wuburra warnumamalya aringkawa. 16 Wurru-war•dena arakba warka Neningikarrawara-langwa mababurna-langwa mamawura. Akwa nara a-kuwabarrngwarrngwaduma a-likama Neningikarrawara-langwa-manja mamurukwa, mena wurrababurna warnumamalya ne-yamina-mubaba eningerribirra awurruwurrariya eminimininga. 17 Nare-ka kembirra a-wakiduma, umba wurr-eningmidina angwurra ebina kirreni-ngayindenama Nubungkawa karniki-yama-langwa kirrakina.

18 Nare-ka a-bungwurriduma anija-langwa, mena yikak-arriyakinama karna akina. Akwa nara a-lyangburrukwajuma mulkwa nungkwurra-langwa anija-wiya, umba wurru-mena wurri-lyangburrukwajina Amawurrina Neningikarrawara-langwa.

19 Yiki-lyelyimbukweyina-manja kirrakina kar-numamalya kirribina Neningikarrawara-langwa

yiku-makijeyinama ena-langwa-langwa. Wurru-werrikilyelyingmajungwuna akwa wurru-mebeyina emeba enuwa-wa. Nara eningerribirra a-mebuma, umba yiningaba-murra yukwudukwuda yiku-mebeyinama emeba ena-langwi-yada. 20 Yikini-yangmarngkwajinama Nungwanyungwa Neningikarrawara karningangkawura. Akwa yikini-yangmarngkwajina-manja Neningikarrawara kirrakina, kembirra yiki-yengbijinama ekirra ngakwurra-langwa-langwa Nubungkawa Jesus Christ.

Warnungkwarba-langwa akwa wurridarringka-langwa

21 Nungkwurraja nara amin-engkirrikajungwuma, umba yikamin-engkirrikajama kirrakina wurrukwalu-wa warnu-mamalya mena kinu-werrikiyangmarngkwajina-mubaba Christ.

22-23 Ningkidarringka, eni-lyengmena neningiyena, umba nungkwaja k-arijidinama ngawa enuwa-manja. Eningaba akina. Eneja Christ ni-lyengmenama nakina, umba ngakwurraja Neningikarrawara-langwa ngarnumamalya ngarr-arijidinama ngawa enuwa-manja. Kini-lyengmena-manja neningiyena, kembirra eningaba ngawa akina. Nakine-ka Christ ngarren-enibikinama ngakwurruwa ena-langwa ngarnumamalya. Ni-lyengmenama nakina akwa ngarrenu-war•dikinama ngakwurruwa. Eningaba akina. Kembirra kini-lyengmena-manja nuwilyaba nenungkwarba akwa kininga-war•dikina-manja dadingiyenikba, eningaba ngawa ena. 24 Ngakwurraja ngarna Neningikarrawara-langwa ngarnumamalya ngarrenumin-engkirrikajama enuwa-wa. Kembirra nungkwajukwaba ningkidarringka numin-engkirrikaja neningiyena nungkwa-langwu-wa.

25 Umba nungkwaja ningkenungkwarba, lyelyingmina didarringka nungkwa-langwa dadingiyena, wuburra laka Christ ni-lyelyingminama ngakwurruwa Neningikarrawara-langwa ngarnumamalya. Nakine-ka Christ ni-lyelyingminuma ngakwurruwa akwa ngarrenumini-jungwunuma, 26 kajungwa ak-ambilyi-yada Neningikarrawara-langwa ngarnumamalya. Akwa ngarrenu-kwama ayakwa ena-langwa, ebina akakuminu-mungkwur•denama mada iya mangma. Ngakwurraja ngarnumamalya akinga-mungkwur•denama ngarrakina dumbala ngakwurra-langwa aking-ajirrena-mulangwa dakina akungwa-murra. Akine-ka wuburra, eneja nakina Christ akenu-mungkwur•denama ngakwurruwa. 27 Christ ni-jungwunuma kajungwa ngarruwerringekburni-yada akwa kembirra kinu-kwajungwuni-yada ngakwurruwa

enuwa-wa, wuburra laka nuwilyaba neningiyadikba kinukwajungwunama dukukwulyubena-wa dadingiyenikba. Ni-jungwunuma kajungwa ngarrababurna-langwa ngarnumamalya Neningikarrawara-langwa ak-ambilyiyada ngarninguwurrariya-murra.

28 Amandangwa Christ ni-lyelyingminama angwurra ngakwurruwa. Umba nungkwajukwaba ningkenungkwarba, ki-lyelyingminama didarringka dadingiyena nungkwa-langwa. Ningkilyelyingminama ningkakina ningkenumadangkwa, ningkembimbirrajajungwunama mababurna-langwa marringa. Kembirra ki-lyelyingminama ngalajukwaba dadingiyena mababurna-langwa marringa. Ki-lyelyingmina-manja dadingiyena nungkuwa, kembirra amandangwa kilyelyingmajajungwunama.

29-30 Ningkenungkwarba, ningk-angmar•dijungwunama ningkenumadangkwa-na? Nare-ka-da! Ningki-lyelyingminama ningkenumadangkwa, ningk-embimbirrajajungwunama. Ningkilyelyingmajajungwunama ningkakina. Amandangwa akina. Umba eneja nakina Christ ni-lyelyingminame-ka ngakwurruwa Neningikarrawara-langwa ngarnumamalya. Ngakwurruwa ngarna wuburra ena-langwa ayarrka iya alakba, kembirra ni-lyelyingminama ngakwurruwa akwa ngarren-embirrajinama ngarrababurna-langwa neningangkawura.

31 Arakburakba-kiya-wiya eneja Neningikarrawara niyamama,

“Nuwilyaba nenungkwarba kini-yar•dena-manja dadingiyenikba, kembirra kenilirraki-lalikinama nakina nungwenikba akwa dirndenikba umba kini-likajama dadingiyenikba-wa. Keni-yakeyina-manja wunalakina-kiya, nuwilyaba nenungkwarba akwa duwilyaba didarringka ena-langwa, kembirra wuburra wunuwilyaba-ma wunenumamalya kenilirraki-likajama arakba wunalakina-da,”

ni-yamama Neningikarrawara. 32 Ngalaja akina ayakwa Neningikarrawara-langwa ngarraku-makinama ngakwurruwa-wa Christ-langwa akwa ngakwurruwalangwa Neningikarrawara-langwa-langwa ngarnumamalya enena-manja angalya. Adinuba-wiya akina ayakwa nuw-abuwarrkajungwunuma umba aduwaba nganja ngarramin-abilyerrikinama arakba nungkwurruwa-langwa ningena.

33 Karnungkwarba, kirruwilyuwilyaba-wiya yikilyelyingminama wurridarringka nungkwurra-langwa,

wuburra kirri-lyelyingmajajungwunama. Umba arrkala nungkwurraja kirradidingiyarrngwa kirruwilyuwilyaba-wiya yikamin-engkirrikajama warninginingiyenungwa-langwa kirrakina.

6

Wurriyukwayuwa-langwa iya wurrungungwarrngwa-langwa iya wurrirndirndarrngwa-langwa

1 Nungkwurraja kirriyukwayuwa, kirrumurn-damurndirra w-engkirrikajama enenu-wa ayakwa ngarra-makina-murruwa. Yikamin-engkingkirrikajama kirrakina ayakwa wurrungungwenungwa-langwa iya wurrirndirndenungwa-langwa. Yiki-yaminjaminama kirrakina yikamin-engkingkirrikajama ngawa, mena Neningikarrawara kirrenu-maka-mubaba akina nungkwurruwa-manja, akwa eningaba-baba akina. Nara amini-yarrkuwurruma aburra-langwa ayakwa, umba yikamin-engkingkirrikajama ngawa akinu-wa.

2-3 Karningma amurndakibina ayakwa eningarumuruma Neningikarrawara yirrenu-kwamurra arakburakba-kiya-wiya YarningiJudiyu-wa yarnumamalya. Awilyaba ayakwa ngarraku-makinama akina,

“Yika-werrikiyangmarngkwajinama ngawa kirrakina wurrungungwenungwa iya wurrirndirndenungwa kajungwa eninginingaba ka-ngekburakajungwuni-yada nungkwurra-langwa, akwa yik-ambilyi-yada nungkwurra-langwa-manja angalya yanda-langwa yik-eniyuwangkwudinama akwa yik-adiyuwangkwudinama karna,”

ngarraku-makinama Neningikarrawara-langwa ayakwa. Akine-ka eningadinuba-wiya ayakwa ngarraku-makinama kini-yamina-mulangwa Neningikarrawara eningaba ngakwurruwa-manja. Kembirra nungkwurraja kirriyukwayuwa yika-werrikiyangmarngkwajinama ngawa wurrungungwenungwa iya wurrirndirndenungwa aduwaba.

4 Umba nungkwurraja kirrungungwarrngwa, nara a-werrikawinyambaduma nungkwurra-langwu-wa wurriyukwayuwa, umba wurr-errukwuliyamajina wurrakina-manja, nari-yada wurrakina awinyambaduma aburramba-langwa nungkwurra-langwa-langwa ayakwa. Yik-arumurrkwunama wurrakina kirrumurndamurndirra. Yika-wilyuwilyakajinama ambaka-langwa, kajungwa

kenumini-yarrkuwarakini-yada ayakwa Jesus Christ-langwa wurrakina, akwa kajungwa Neningikarrawara-langwa ayakwa karraku-mungkwurrkidirrburakini-yada wurrakina.

Wurrububungkawa-langwa akwa warnikuminuwar•duwar•da-langwa narra-beyindangu-mulangwa angwarnda-murra

5 Nungkwurraja kirrukwala karnumamalya, wurrububungkawe-ka kirrabuminu-beyindanguma angwarnda wurrukwalu-wa warnumamalya kajungwa yiku-war•deni-yada warka wurrakina-langwa wurrububungkawa. Nara e-kikadikama wurrumurndakakina wurrububungkawa nungkwurra-langwa umba kirrumungkwurrkidirrbura kirrilyangmandukwuna wurr-ambilya. Mama kirru-minjirrkakbar•denama aburruwa-langwa kirrakina, umba wurramin-engkirrikaja mababurna-langwa mamawura. Wurraminu-war•dena warka aburra-langwa wuburra laka yikinuminu-war•denama warka Christ-langwa. 6 Nara erribirra a-war•duma, umba eningaba warka wurraminu-war•dena. Yikabu-rringkina-manja wurrakina akwa ngarningka nara-manja a-rringkama nungkwurruwa-wa, kembirra yikaminu-war•denama eningaba warka. Yiki-yaminame-ka kirrumurndamurndirra ababurna-langwa Neningikarrawara yikeni-ngayindenama nakina. 7 Akwa nare-ka a-ngwurrkiyengbuma a-ngwurrmiluma kirrakina, umba wurru-war•dena eningaba warka, mena Nubungkawa-langwa Jesus Christ-langwa karnumamalya kirrakina-baba. Kembirra yikaminu-war•dena-manja warka wurrukwala-langwa warnumamalya, yiku-war•denama warka wuburra laka yikinuminu-war•denama warka Jesus Christ-langwa.

8 Yiki-yamina-manja eningaba kirrakina, kembirra eneja Nubungkawa Jesus Christ kini-yaminama nakina eningaba nungkwurruwa-manja. Mama kirrukwala kirraminu-war•denamurra warka wurrububungkawa-langwa wurribina kirrabuminu-beyindangu-mulangwa angwarnda wurrukwalu-wa warnumamalya. Mama kirrukwala kirraminu-war•denamurra warka wurrububungkawa-langwa wurribina kirrabu-kwuna-mulangwa angwarnda, nara-baba aburra-langwa kirrakina. Eneja kini-yaminama eningaba nungkwurruwa-manja kirrababurna-manja.

9 Umba nungkwurraja kirrububungkawa kirru-beyindangu-murrumurra warnumamalya nungkwurra-langwi-yada warnikuminuwar•duwar•da, nungkwurrajuk-waba kirrilyangmandukwuna kirrumungkwurrkidirrbura

wurr-ambilya. Nare-ka e-yamama enena ayakwa aburruwa-wa, “Nara-manja karna aminu-war•duma eningaba warka, kembirra ngayuwa ka-larrkbarjenama nungkwurruwa-manja!” nara e-yamama. Eneja nakina Neningikarrawara kirreni-rringkinama nungkwurruwa-wa kirrububungkawa akwa ngawa nungkwurra-langwu-wa warnikuminuwar•duwar•da kirruwur-rakididirrbura. Nubungkawa nakina kirrababurna-langwa, kirrububungkawa-langwa akwa ngarningka nungkwurra-langwa-langwa warnikuminuwar•duwar•da aburrajukwaba. Nare-ka e-yamama Neningikarrawara, “Naka nenungkwarba dukwa nubungkawa, umba nenikuminuwar•duwar•da dukwa-da,” nara e-yamama nakina. Umba kini-yaminama, “Naka nenungkwarba dukwa neningaba, umba nuwurrariya dukwa-da,” kini-yaminama Neningikarrawara nakina.

Yikinu-wardiyina-mulangwa nungkuwa akwa Namukwa

10 Ngeniyerriya, ngakwurruwa-murra, nara ningena amiyerra a-makama ayakwa nungkwurruwa-wa, umba ambawura arakba ayakwa ka-makinama ngarningka. Wurr-ambilya Nubungkawa-manja akwudangwa. Nakine-ka Nubungkawa numikbiyiya nilyengma, ningbude-ka. Kembirra nara a-lalikama nakina, umba akwudangwa wurr-ambilya enuwa-manja, kajungwa yikeni-ngbudirrkini-yada nakina.
11 Eneja Neningikarrawara ngarrenu-kwama engbingbuda eningawinyamba ngakwurra-langwa kajungwa aku-wardiyini-yada awinyamba ngakwurruwa akwa Namukwa. Nungkwurraja kembirra yiku-menama akwa yik-awiyebenama amurndakakina kajungwa yikeni-kadikina-manja kwureya nakina Namukwa yikenu-kwudirrkini-yada awurrariya-wa, kembirra dirrbura ngawa yik-abalkayukwuni-yada kirrakina. 12 Amandangwa ngarru-wardiyiname-ka arakba ngakwurruwa akwa Namukwa. Nara awinyambakuma ngarna warnumamalya-manja umba Namukwa-manja, akwa ena-langwa-manja wurramukwa wurruwurrariya-manja. Aburraja na-bungkawadinama wurrakina enena-manja ngawa angalya alarrumur•da-manja akwa ngarningka wurruwurrariya wurrilyengma wurrakina karrawara angubina-manja. Wurrababurne-ka wurriminimiiningka wurramukwa Namukwa-langwa akwa wurringbingbuda awurrariya-langwa wurrakina wurrababurna-langwa. 13 Kembirra nungkwaja wu-mena amurndakibina engbingbuda eningawinyamba ababurna-langwa nginu-kwama

Neningikarrawara awinyambi-yada Namukwa-manja kajungwa ka-likaja-manja Namukwa akwa ena-langwa wurramukwa wurruwurrariya nungkuwa-wa, kembirra k-abalkayukwuni-yada dirrbura. Ku-menama amurndakakina engbingbuda kajungwa nari-yada a-larruma umba dirrbura ngawa k-abalkayukwuni-yada ningkakina.

14 Kembirra arjiya akwa ki-yamina wuburra ningkawinyamba ningkenumamalya Neningikarrawara-langwa! Ki-yengbina nungkuwa ayakwa alyang-mandukwuna amurndakibina kenu-kwunama Neningikarrawara. Kembirra akine-ka ke-yaminama wuburra k-akbaldamirenama eningawinyamba engbingbuda ningkakina. Ki-likaja ningkeningaba ningkumungkwurrkidirrbura ngawa akwa nara a-ngayinduma ningkakina awurrariya. Kembirra akine-ka ke-yaminama wuburra k-awiyebenama ningkakina didija yukwudukwuda-manja. 15 Ku-wilyakina Neningikarrawara-langwa ayakwa eningiringaba wurriminimiringku-wa warnumamalya. Kembirra akine-ka ke-yaminama wuburra k-awiyebenama akukwurraka alika-manja. Ku-wilyakinama Neningikarrawara-langwa ayakwa aburruwa-wa kajungwa akine-ka ayakwa karrakumini-lyurrkwakini-yada aburra-langwa yukwudukwuda. 16 Ku-werrikambilya Neningikarrawara-manja ningkeningangkawura nungkuwa. Kembirra akine-ka ke-yaminama wuburra laka ku-wilyakinama ningkakina eka alingakbaluwala ningkeningangkawura kajungwa nari-yada a-ngajuma enungkwa angwura-murra Namukwa-langwa nungkuwa-wa. 17 K-eningmidina nungkuwa Jesus Christ ngin-enibikama. Kembirra akine-ka ke-yaminama wuburra laka k-awiyebenama eningaringka balmarna akwurraka ebina nuw-awiyebenama wurrawinyamba warnungkwarba. Akwa ku-wilyakina Neningikarrawara-langwa ayakwa. Kembirra akine-ka ke-yaminama wuburra kaliwanga. Umba ngalaja Amawurrina Neningikarrawara-langwa kaku-mamurikajinama nungkuwa ku-minangkirreyini-yada Namukwa Neningikarrawara-langwa-murra ayakwa, wuburra laka wurrawinyamba warnungkwarba na-minangkirreyinamurra warnumamalya kaliwanga-murra.

18 Akwa ku-buriyamina Neningikarrawaru-wa ningkeningangkawura. Ngalaja ena-langwa Amawurrina kaku-wilyakajinama ayakwa ningkeniki-yengba-langwa enuwa-wa. Nara kembirra a-ngwanjuma a-buriyamama, umba mababurna-langwa marringa kini-

yengkilabajama ngawa ningkakina Neningikarrawaru-wa kenu-mamurikajini-yada nakina nungkuwa-manja, akwa ngarningka akenu-mamurikajini-yada ngarrababurna-langwa ngarnumamalya ena-langwa.

19 Akwa ngarningka, ngarra-ngayindenama kirrakina karnumamalya yikini-yengkilabajama Neningikarrawara kenu-mamurikajini-yada ngayuwa nganjukwaba. Wuni-yengkilabaja nakina kenu-kwuni-yada ngayuwa ayakwa eningaba, akwa nari-yada akbar•duma ngayuwa akini-yada ngawa ka-makina-manja ngayuwa wurrukwalu-wa warnumamalya amurndakibina ayakwa eninginingaba nuw-abuwarrkajungwunuma Jesus Christ-langwa-langwa, umba ningumarngba ngawa k-ambilyi-yada ngayuwa. 20 Mama ngayuwe-ka ningena ningi-didijungwunama alikira-manja arrawa, umba kinuminu-war•denama ngawa warka Jesus Christ-langwa akwa kinumini-yengbinama ngawa. Kembirra wuni-yengkilabaja enuwa-wa keni-ngbudirrkini-yada ngayuwa, kajungwa kinumini-yengbiyengbini-yada ngayuwa eningaba ayakwa ningumarngba ningeningangkawura ngayuwa-da.

Eningarija-langwa ayakwa

21-22 Ngayuwa ngarra-ngayindenama nungkwurruwa karnumamalya yik-eningmidini-yada ngayuwa-langwa. Kembirra ningeni-larrkama arakba Dikikaja nungkwurruwa-wa, nibina ningi-lyelyingminama akwa nenuminu-war•duwar•denama eningaba warka Nubungkawa-langwa Jesus Christ. Eneja nakina yikenu-makinama kembirra ayakwa eningaba ngayuwa-langwa akwa yirrababurna-langwa yarnumamalya Neningikarrawara-langwa enena-manja angalya. Nara kembirra nungkwurraja a-werrikawarriyaduma.

23 Nganja ngayuwa ningeni-yengkilabajama Neningikarrawara Nungwanyungwa, kajungwa yikabumini-lyurrkwakini-yada enuwa akwa Jesus Christ nungkwurra-langwa yukwudukwuda, akwa yiki-lyelyingmajeyini-yada ngawa, akwa yiki-lyelyingmini-yada angwurra Neningikarrawara akwa yiku-werrikambilyi-yada enuwa-manja karningangkawura. 24 Akwa ningeni-yengkilabajama Neningikarrawara kinu-marngkirradini-yada nakina nungkwurruwa-manja kirribina kirri-lyelyingmina-murrumanja amandangwa Nubungkawa Jesus Christ kirrakina-da.

Ena ngawa.

Bawula-langwa jurra eningadinuba-wiya ni-larrkamurra Dimidi-wa

1 Ngayuwa ningena Bawula ning-arrikarrenama enena
ayakwa nungkuwa-wa, Dimidi. Aburnaja wunalakina-
kiya Neningikarrawara akwa Jesus Christ nenu-
wekbalyinuma ngayuwa ningibina ningenikilarrkilarrka
Jesus Christ-langwa. Bu-makama ngayuwa ningeniki-
yarrkbaliji-yada ayakwa Jesus-langwa warnumamalyu-
wa ababurnu-wa angalya. Neningikarraware-ka nakina
ngarren-enibikama ngakwurruwa akwa nakina-bina
Jesus Christ akenuwurraku-warakinama ngakwurruwa
Neningikarrawara-langwu-wa angalya abalkaya.
2 Nungkwaja wuburre-ka nganyangwa ningkenikuwarrka
ningkakina, mena ngayuwa ningeningadinuba-wiya
yirra-maka-mubaba ayakwa Jesus Christ-langwa-langwa
nungkuwa-wa. Kembirra arakba nungkuwa ningku-
werrikambilyama ningkakina enuwa-manja aduwaba.

Nganja ningarra-ngayindenama wunalakina
Nungwanyungwa Neningikarrawara akwa Jesus Christ
ngakwurra-langwa Nubungkawa kenu-marngkirradinama
nungkuwa-manja wunalakina akwa ngawa ken-
errukwulinama nungkuwa akwa ngawa kabumini-
lyurrkwakinama nungkwa-langwa yukwudukwuda.

Ayarrkikalya-langwa ayakwa

3 Ningi-likenu-manja lukwakwa ngayuwa engembu-
wa Mejideniya, yirra-rringkama nungkuwa yakwujina
Ebijija-manja akwa ningi-yamama ngayuwa nungkuwa-
wa, “Ambilya yelakwa ngawa Ebijija-manja,” ningi-
yamama. Yirr-angkijiranguma ngayuwa nungkuwa-
manja, kembirra yakwujina ngawa ningk-ambilyuma
ningkakina. Yirra-ngayindename-ka yakwujina ngawa
k-ambilyama nungkuwa, mena-baba wurrukwala
wurruminakina angalya warnumamalya narr-
akakirumakina-mubaba ayarrkikalya ayakwa wurrukwala-
manja warnumamalya. Awurrariye-ka akina. Kembirra
ka-makina ningkakina amurndakenena ayakwa
nganyangwa aburruwa-wa. “Nara akakirumakama
ayarrkikalya ayakwa warnumamalya-manja,” ki-yamina
ningkakina. “Nare-ka e-yamama, 4 akwa nare-ka
engkirrikuma eningawurrumalyu-wa alawudawarra

akwa a-lyangmurukwajuma warningarakburakba-kiya-manja warnimikirra warnumamalya-langwa-manja. Yik-engkingkirrikaja-manja ngawa amurndakakinu-wa, kembirra yiki-bibeyinama kirrakina. Ngalaja amukwiyadakina ayakwa nara a-mamurikajuma ngakwurruwa-manja kajungwa ak-eningmidini-yada amurndakibina Neningikarrawara akeni-ngayindenama nakina ngarniki-yami-yada. Umba aku-werrikambilya-manja enuwa-wa, kembirra ngarningma ngarna amurndakibina Neningikarrawara akeni-ngayindenama nakina ngarniki-yami-yada ngakwurruwa," ki-yamina nungkuwa wurrumurndakibina-manja warnumamalya.

5 Ki-yengbinama ningkakina amurndakakina ayakwa kajungwa ka-lyelyingmajeyini-yada wurruminakina angalya warnumamalya. Karruma-wilyakina-manja meningaba mangma mamungkwur•da, akwa ke-yamina-manja amurndakibina kuw-eningmidinama wurrakina eningaba akina, akwa ka-werrikambilya-manja Neningikarrawaru-wa, kembirra akwulyelyingma amamalya karru-wilyakinama wurrakina. 6 Akena wurrukwale-ka wurruminakina angalya warnumamalya nara arakba e-yamama amukwiyadakina aduwaba, umba narri-yarrkiyarrkingirrajuwama enubuwakida-murra ayakwa. Wurrakina wuburra ne-yaminama wurribina warnumamalya na-marrawarnama akwa narri-larrkuwabijinama. 7 Narra-ngayindenama wurrakina warnik-eningmika Neningikarrawara-langwa ayakwa eningarumuruma wurrukwalu-wa warnumamalya, akena nare-ka wurrakina a-mumiringkama ebina ayakwa ne-yengbinama. Ayarrkumarngba ayakwa aburra-langwa wuburra aringkawa-langwa warnumamalya, akena wurrikikamarre-ka wurrakina.

8 Ngakwurraja ngarna ngarningma Neningikarrawara-langwa ayakwa eningarumuruma eningaba akina aki-yarrkuwarakina-mulangwa akina ambaka-langwa ngakwurruwa. 9 Ngarningma ngarna amurndakakina ayakwa eningarumuruma na-ngekburakajungwunuma nara warninginingaba-langwa warnumamalya umba wurruwurrariya-langwa wulkwa warnumamalya. Na-ngekburakajungwunuma akina wurruwurruwurrariya-langwa warnumamalya wurribina nenumini-yarrkuwurrena-murrilangwa ayakwa Neningikarrawara-langwa akwa ngarningka narramini-yarrkuwurrena-murrilangwa wurrukwala-langwa ayakwa ngalajukwaba. Wurrakine-ka warnumamalya nenu-kwunama mirirrba Neningikarrawaru-wa. Nenu-wirrikbinama

wurrakina enuwa-wa, akwa nuw-ambilyama erribirre-ka. Awurruwurrariya ne-yaminjaminama ngawa wurrakina. Wurrukwala wurramukwiyadakina warnumamalya na-lamukwarridiname-ka wurrukwala-manja warnumamalya, akwa ngarningka narra-wardenama narra-jungwajinama wurrungwarringba-manja akwa wurrirndarringba-manja. 10 Akwa na-rndirndirrkeyiname-ka erribirra wurrakina. Narri-ngekbungekburakinama eningerribirra awurruwurrariya wurramukwiyadakina warnungkwarba iya wurridarringka aburra-langwa-manja warnumadangkwa. Akwa ngarningka nuw-angmadama wurrukwala warnumamalya akwa narra-lyumadikinama-da. Akwa ne-yengbinama ekikalya ayakwa akwa namini-kadikajeyinama ayakwa wurrukwala-langwa. Ne-yaminjaminame-ka wurrakina amukwiyadakina eningerribirra awurruwurrariya. Umba eneja nakina Neningikarrawara ngarren-akakirumakama ngakwurruwa ngarniki-yama-langwa eningaba. 11 Akwa Neningikarrawara nakina nginu-kwama ngayuwa-wa eninginingaba ayakwa kajungwa ningeniku-maki-yada ngayuwa wurrukwala-manja warnumamalya. Akwa narume-ka numikbiyiya nilyengma nakina akwa ngakwurraja akini-yangmarngkwajinama enuwa-wa.

Bawula neni-yangmarngkwajuwa-mulangwa Neningikarrawaru-wa ena-langwa-langwa akwerrukwula

12 Nganja ningena ningeni-yangmarngkwajinama Jesus Christ ngakwurra-langwa Nubungkawa. Nakina-bina ngini-ngbudirrkama ngayuwa kajungwa kinuminu-war•deni-yada ena-langwa warka. Akwa ningeni-yangmarngkwajinama nakina mena nginu-werrungwur•dena-mubaba akwa nu-wekbalyinu-mubaba ngayuwa kajungwa ningenikuminu-war•di-yada ningena ena-langwa. 13 Ningi-yengbiyenginuma ayakwa awurruwurrariya ena-langwa-langwa adinuba-wiya akwa ningenu-wirrikbama. Kembirra ningi-ngekburakama awinyamba Neningikarrawara-langwa-manja warnumamalya. Ninguwarnkarnyerre-ka ngayuwa akwa ningu-ngkweningabakajungwununa. Akena eneja Neningikarrawara n-errukwulinuma ngayuwa mena ningeningbala-baba ambaka ningakina Jesus ena-langwa Nenikuwenikba, akwa kembirra ningeningbala-wiya ningi-yamama awurrariya ngayuwa. 14 Biya kembirra Neningikarrawara ngakwurra-langwa

nu-marngkirradinume-ka ngayuwa-manja. Nginu-mamurikajuwama nakina kajungwa ku-werrikambilyi-yada ngayuwa Jesus Christ-manja akwa ki-lyelyingmini-yada wurrukwala-manja warnumamalya, mena ngarrababurna-langwa ngarnumamalya akwa Jesus Christ ngarri-yakeyina-mubaba ngarruwurrakawura-ma ngarna.

15 Eneja Jesus Christ ni-dirrirnduma nakina angubina-langwa ngakwurruwa-wa yenjerra enenu-wa angalya kajungwa nenik-enibiki-yada nakina ngakwurruwa ngarruwurrariya ngarnumamalya. Akine-ka ayakwa alyangmandukwuna. Kembirra ngakwurraja ngarnumamalya ak-engkirrikajama angwurra akinu-wa. Umba ngayuwe-ka ningena ninguwurrariya ningilyengma. 16 Akena eneja Neningikarrawara n-errukwulinuma ngayuwa kajungwa Jesus Christ kenu-wilyakajini-yada wurrukwala warnumamalya kin-embimbirrarina-mulangwa aburruwa-wa. Nakine-ka Jesus Christ n-embimbirrarinuma ngawa ngayuwa-wa, ningibina-murrada ninguwurrariya ningilyengma, yanda-langwa ningu-werrikambilyuma enuwa-manja. Neni-ngayindanguma nakina wurrukwala warnumamalya kuw-eningmidini-yada wurrakina kin-embirrarina-mulangwa aburruwa-wa aburrajukwaba, wuburre-ka n-embirrarinuma ngayuwa-wa. Kin-embirrarinama nakina aburruwa-wa ka-werrikambilya-murruwa enuwa-manja akwa ken-enibikinama nakina warningangkawura.

17 Akini-yangmarngkwajinama ngarna Neningikarrawaru-wa ngakwurra-langwu-wa Nubungkawa. Nakine-ka nu-bungkawadinama neningangkawura nakina. Nara nakina a-jungwuma umba kin-ambilyama neningangkawura ngawa nakina. Nare-ka ngarna a-rringkama nakina ngakwurra-langwa-murra menba, umba enuwa yimbukwa Neningikarrawara nakina. Kembirra ngenu-werrikiyangmarngkwajiname-ka enuwa-wa ngarningangkawura mena narrubuda nilyengma nakina. Amandangwa.

18 Nganyangwa wuburra ningkenikuwarrka ningkakina, akwa ki-yamina nungkuwa amurndakibina yirra-makinama ngayuwa nungkuwa-manja, mena ningi-yuwarna-mubaba ngayuwa amurndakibina ayakwa Neningikarrawara nenu-ngwurrkumambambijuwama wurrukwalu-wa warnumamalya adinuba-wiya, ebina-wiya ne-yengbinu-manja wurrakina ayakwa nungkwa-langwa-langwa. Yikinu-wardiyina-manja nungkuwa akwa Namukwa, kembirra ki-yakuwerribikajama ambaka-

langwa amurndakakinu-wa ayakwa ne-yengbinu-murruwa wurrakina. 19 Akwa ku-werrikambilyama ningkakina ngawa Jesus Christ-manja akwa ki-yaminama amurndakibina eningaba ningk-eningmidinu-mulangwa ningkakina.

Aburraja wurrukwala warnumamalya warningma wurrakina ebina eningaba warniki-yami-yada akena nare-ka ke-yama akina umba nuw-arriyakajungwununa awurruwurrariya-langwa. Kembirra aduwaba nara arakba a-werrikambilyuma wurrakina Neningikarrawaru-wa. 20 Abunaja wunalakina wunambilyuma-kiya wunenungkwarba-kiya Yemineyija akwa Alijanda neni-yaminjamama amukwiyadakina awurruwurrariya aburnajukwaba. Umba nganja ningenu-kwama wunalakina wunenumamalya-kiya Namukwu-wa-da, kajungwa nakina Namukwa kenu-war•dikini-yada aburnuwa-manja-da. Kembirra aminakina-langwa ken-eningmidinama wunalakina neni-yamama awurrariya akwa kembirra nara arakba e-yengbuma wunalakina ayakwa awurruwurrariya Neningikarrawara-langwa-langwa-da.

2

Aku-murndukwuna-mulangwa ngarna jebija-manja

1 Kwuja, Dimidi! Karningerribirra karnumamalya yiku-buriyamina-manja Neningikarrawaru-wa, ngarra-ngayindenama ngayuwa yikini-yangmarngkwajini-yada Neningikarrawaru-wa akwa yikini-yendabaji-yada kirrakina yikinu-marrakbakini-yada Neningikarrawaru-wa kajungwa neniku-kwi-yada ngarrababurna-langwa ngarnumamalya amurndakibina ngarri-ngayindena-mulangwa. 2 Yikaminu-buriyaminama kirrakina wurrarumuruma-langwa wurrububungkawa akwa ngarningka wurriyukwayuwa-langwa wurrububungkawa aburrajukwaba. Yikaminu-buriyaminama aburra-langwa kajungwa akab-embirrajini-yada ngakwurruwa-manja wurrakina, akwa aki-likaji-yada ngarna ngarnumamalya ayarrirra-manja angalya, akwa ngarningka akinumini-yarrkuwarakini-yada Neningikarrawara-langwa ayakwa akwa aki-yamini-yada eningaba.

3 Aku-buriyamina-manja ngarna Neningikarrawaru-wa eningabe-ka akina. Kembirra enamba-langwa arrkala kin-engkirrikajama ayakwa ngakwurra-langwa akwa akenu-werrungwur•denama kembirra ngakwurruwa. Nakina-bina ngarren-enibikinama ngarna, 4 akwa ngarreni-

ngayindenama nakina nenik-enibiki-yada ngarrababurna-langwa ngarnumamalya. Akwa ngarningka ngarreni-ngayindenama ak-eningmidini-yada ngarna ebina alyang-mandukwuna, 5 mena nuwilyaba-ma yimbukwa-baba nakina Neningikarrawara umba nara-baba wurribina wur-rukwala wuburra enuwa.

Umba eneja nakina nuwilyaba-ma yimbukwa nenumamalya akenu-wilyakinama ngakwurruwa enuwa-wa kajungwa ak-ambilyi-yada ngarruwurrakawura-ma. Nakina-bina Jesus Christ nibina-murrada n-enumamalyidinuma. 6 Nara kinu-marrukwajungwuna nakina Jesus umba ngarrenumini-jungwunuma kajungwa akini-yada ngawa aken-enjungwurreni-yada ngarrababurna-langwa ngarnumamalya. Aminakina-langwa ngarningma ngarna Neningikarrawara ngarreni-ngayindenama nakina nenik-enibiki-yada ngakwurruwa ngarrababurna-langwa ngarnumamalya. 7 Akwa aminakina-langwa eneja Neningikarrawara nu-wekbalyinuma nakina ngayuwa-manja k-ambilyi-yada ningenikilarrkilarrka ngayuwa akwa ka-makini-yada warnumamalya Jesus Christ-langwa-langwa. Amandangwa akina. Nara nganja e-kaduma umba alyangmandukwuna ayakwa ningi-yengbinama ngayuwa nungkuwa-wa. Nginilarrkame-ka Neningikarrawara wurrumurndakakinu-wa warnumamalya WarningiJudiya-murru-wa kajungwa ningeniku-maki-yada ngayuwa alyangmandukwuna ayakwa aburruwa-wa, akwa kuw-engkirrikaji-yada wurrumurndakakina akwa ngarningka ka-werrikambilyi-yada Jesus Christ-uwa.

8 Kwuja, engkirrikiya nungkuwa! Ka-likaja-manja warnumamalya jebiju-wa akwa ka-murndukwuna-manja wurrakina, ningene-ka ningarra-ngayindenama ngayuwa warnungkwarba ka-buriyaminama wurrakina Neningikarrawaru-wa. Wurrumurndakakine-ka wurribina karri-ngkajikinama aburra-langwa ayarrka warniku-buriyami-yada nare-ka e-bibajuma wurrakina yardidarra-murra yukwudukwuda umba ka-buriyaminama Neningikarrawaru-wa yuwerrikuwarruwalya-murra yukwudukwuda mena ena-langwa-baba warnumamalya wurrakina.

9 Akwa ngarningka ningene-ka ningarra-ngayindenama wurridarringka nari-yada awiyebuma duwurrariya dumbala dibina ngarrangi-yelijinama ngarrakina umba kuw-awiyebeni-yada dadingaba dumbala. Umba nara wurrakina a-kwulyubenakajungwuma akawulda-ma errumungkwa-murriya akwa akukwulyubena-ma

arnarrirnarra akwa dumbala duminadirrungwarna-murra angwarnda akwa nara e-miningkikama aburra-langwa mamungba. 10 Umba ka-lyangmurukweyina-manja wurrakina ke-yamina-manja eningiringaba wurrukwala-manja warnumamalya, kembirra ngalaja amukwiyadakina karraku-kwulyubenakinama wurrakina. Ka-makijeyina-manja wurrakina akwa ke-yamina-manja, “Neningikarrawara-langwa ngarnumamalya ngarna ngarribina ngeni-yangmarngkwajinama enuwa-wa,” ke-yamina-manja wurrakina, kembirra eningaba amukwiyadakina warka ka-war•denama. Kembirra wurrukwulyubena ngawa wurrakina wurridarringka.

11 Akwa karr-akakirumakina-manja warnungkwarba wurridarringka-manja, kembirra wurrumurndakakina wurridarringka nara e-yengbuma akwa nara a-ngkweningabakajungwuma umba kuw-engkirrikajama kaba-langwiya aburra-langwu-wa ayakwa wurrakina. 12 Nare-ka nganja a-ngayinduma akakirumakama wurrakina wurridarringka warnungkwarbu-wa akwa a-lyengmanguma aburruwa-manja. Umba kuw-engkirrikajama kaba-langwiya wurrakina aburra-langwu-wa ayakwa. 13 Ningi-yengbinama ngayuwa enena ayakwa nungkuwa-wa mena Neningikarrawara neni-ngekburakama nakina Eduma neningadinuba-wiya umba Yiba arija-langwa nanga-ngekburakama nakina. 14 Umba ngalaja yingarna nara keni-kadika Eduma-manja umba dakina-manja Yiba nanga-kadikama yakina. Umba dakina-bina didarringka nara kinginumini-yarrkuwaraka ayakwa Neningikarrawara-langwa umba yinginumin-engkirrikenuma ayakwa yingarna-langwa dakina. 15 Dadingerribirre-ka didarringka nara-manja e-yelijuma wurrukwala-manja warnumamalya umba kingi-lyelyingmina-manja wurrakina akwa kingu-werrikambilya-manja ngawa Neningikarrawaru-wa dakina akwa kinguma-wilyakina-manja mamungkwur•da mangma, kembirra eneja Neningikarraware-ka nakina kining-enibikinama dakina didarringka karringa-rukwularrijina-mulangwa wurrangariya-da.

3

Warningijebija-langwa wurrububungkawa

1 Umba aburraja warningerribirra warnungkwarba karra-ngayindena-manja ka-bungkawadini-yada Neningikarrawara-langwa-manja warnumamalya akwa karr-akwurrajini-yada wurrakina aburruwa-manja,

kembirra karri-ngayindenama eningaba warka aburra-langwa. Amandangwa eningabe-ka akina warka.

2 Umba numiyambena nenumamalya kinu-bungkawadinama Neningikarrawara-langwa-manja warnumamalya? Neningabe-ka kin-ambilyama nakina neningangkawura. Akwa kininga-wilyakinama nakina duwilyaba-ma yimbukwa didarringka ena-langwa dadingiyenikba. Akwa ngawa kin-engkirrikajama nakina eningaba wulkwa. Akwa kini-yengbinama ambaka-langwa nakina numurndamurndirra nari-yada awinyambaduma. Ka-likaja-manja warningerribirra warnumamalya engka-langwa angalya, ken-ardijinama nakina wurrakina warnumamalya ena-langwu-wa angalya akwa keni-rukwungekburakinama wurrakina yakwujina. Akwa ngarningka neningaba ngawa nenumamalya ken-akakirumakinama wurrukwala-manja warnumamalya Neningikarrawara-langwa ayakwa. 3 Nara nakina a-bungwurriduma akwa a-warnkarnyerriduma wurrukwala-manja warnumamalya. Umba nakine-ka nenumamalya numurndamurndirra kini-likajama warnumamalya-manja, akwa kini-lyurrkwudinama ena-langwa yukwudukwuda. Akwa ngarningka nara nakina a-ngayinduma ababurna angwarnda. 4 Akwa ken-akwurrajinama ngawa nakina ena-langwa warnumamalya, akwa kinu-bungkawadinama ena-langwa-manja wurriyukwayuwa kajungwa kenumini-yarrkuwarakini-yada ayakwa ena-langwa nungwarringba-langwa wurrakina. 5 Umba nara-manja ng-akwurrajuma nakina ena-langwa warnumamalya, kembirra kini-yamarrkinama nakina nenungkwarba ken-akwurrajinama Neningikarrawara-langwa warnumamalya? Nare-ka nakina-da.

6 Umba nara nakina eningmiduma Neningikarrawara awarrngkadinuba, umba kin-eningmidinama neningamiy-erra nakina. Kin-eningmidina-manja nakina awarrngkad-inuba, kembirra dukwa kinu-ngkweningabadinama nakina. Akwa kini-lyangkiyamina dukwa, “Ngayuwe-ka ningena ningaruma ningenumamalya.” Kini-lyangkiyamina-manja nakina akina ayakwa, kembirra enamba-langwa Neningikarrawara kini-yaminama nakina, “Nuwurrariye-ka nakina nenumamalya.” Arakburakba-kiya-wiya Namukwa enejukwaba ni-lyangkiyamama, “Ningarume-ka ngayuwa.” Umba nakine-ka Neningikarrawara ni-yamama, “Nuwurrariya Namukwa nakina.” Nara kembirra a-bungkawaduma namukwiyadakina nenumamalya Neningikarrawara-langwa-manja warnumamalya. 7 Umba nakine-ka nenumamalya nibina kinu-bungkawadinama

Neningikarrawara-langwa-manja warnumamalya keni-rringkina-manja aburraja wurrumurndakakina warnumamalya wurribina warningbala-murrumurra Neningikarrawara, kembirra ke-yaminama, “Neningabe-ka nakina nenumamalya.” Umba ke-yamina-manja wurrakina, “Nuwurrariya nakina,” eneja kembirra nara a-bungkawaduma Neningikarrawara-langwa-manja warnumamalya mena nakina Namukwa kenu-war•dikina-mubaba nakina nenumamalya akwa keni-yengkiyelijina-mubaba enuwa-wa wurrumurndakibina warningbala-murrumurra Neningikarrawara.

Warningijebija-langwa warnikumamurikaja warnumamalya

8 Aburraja wurribina warningijebija warnikumamurikaja warnungkwarba kuw-ambilyama warningaba wurrakina aburrajukwaba. Aburraja wurrukwala warnumamalya, karra-rringkina-manja wurrakina, ke-yaminama, “Neningabe-ka nakina nenumamalya.” Umba nare-ka wurrumarngkambilyuma ngi-likama wurrumurndakakina warnikumamurikaja warnumamalya. Akwa nare-ka e-bekuma ababurna akubibeka akwa ngarningka nare-ka a-mungwur•dangmaduma a-manguma ababurna angwarnda wurrakina-da. 9 Umba karri-lyinginame-ka ngawa ayakwa alyangmandukwuna amurndakibina Neningikarrawara ngarren-abilyerrikama nakina. Akwa ke-yaminjaminama ngawa amurndakibina eningaba nuw-eningmidinu-mulangwa wurrakina. 10 Warningerribirra warnumamalya karri-ngayindena-manja wurrakina akina warka, kembirra nungkuwa nungkwaja ka-labajama wurrakina warningaba-murrikba. Kembirra warningaba-manja ngawa, ka-war•denama wurrakina akina warka Neningikarrawara-langwa-da.

11 Akwa ngarningka aburraja warnikumamurikaja-langwa wurradidingiyarrngwa kuw-ambilyama warningaba wurrakina aburrajukwaba. Aburraja karra-rringkina-manja wurrukwala warnumamalya, kembirra ke-yaminama wurrakina, “Dadingabe-ka dakina didarringka.” Umba nare-ka wurrakina erribirra ngi-yarrkuwilyakama ayakwa wurrukwala-langwa-langwa warnumamalya akwa ngi-yarrkbalijuma akina angerriba iya angerriba akwa a-ngekburakuma awinyamba umba kuw-engkirrikajama wurrakina eningaba wulkwa. Akwa warningaba ngawa kuw-ambilyama wurrilyangman-dukwuna warningangkawura wurrumurndakakina

wurradidingiyarrngwa warnikumamurikaja-langwa warnungkwarba.

12 Eneja neningijebija nenikumamurikaja nenungkwarba kininga-wilyakinama nakina duwilyaba-ma ngawa didarringka. Ken-akwurrajinama ambaka-langwa ena-langwa wurriyukwayuwa akwa ngarningka wurrababurna-langwa warnumamalya ena-langwa aburrajukwaba-da. 13 Kinu-war•dena-manja nakina eningaba warka, kembirra aburraja warnumamalya keni-rringkinama nakina akwa ke-yaminama, “Eningabe-ka warka nakina nuwar•denama,” ke-yaminama wurrakina. Umba nakineka kini-yengbinama yimarngba-murra yukwudukwuda, akwa kenu-makinama nakina wurrukwala-manja warnumamalya ka-werrikambilya-mulangwa wurrakina Jesus Christ-uwa-da.

Aruma-langwa ayakwa ebina nuw-abuwarrkajungwunumulangwa

14 Ngayuwe-ka ningena yirra-ngayindenama yibarringkinama nungkuwa. Ning-arrikarrena-wiya enena ayakwa nungkuwa-wa aduwaba, ningi-lyangkiyaminama ngayuwa ningeniki-rringki-yada adinuba nungkuwa. 15 Umba dukwa nara ningena a-rringkama warenjabawiya ningkakina. Umba k-ambudidina-manja ningena awarrngkamiyerra, nungkwaja kembirra ki-ridimindenamanja enena ayakwa nganyangwa k-eningmidinama ningkakina ebina-langwa aki-yamina-mulangwa ngakwurruwa Neningikarrawara-langwa ngarnumamalya. Ngakwurraja Neningikarrawara-langwa ngarnumamalya ngarna. Akwa nakina-bina nibina Neningikarrawara neniba aduwaba akwa neningangkawura. Akwa ngarrakina-bina ngarnumamalya Neningikarrawara-langwa ngarribina ngarri-lyinginama amurndakakina ayakwa alyangmandukwuna Neningikarrawara-langwa-langwa akwa ngarri-yarrkinyungwurrakinama akina.

16 Umba ngalaja ebina ayakwa Neningikarrawara-langwa eningabe-ka amandangwa. Arume-ka ayakwa ebina nuw-abuwarrkajungwunuma ebina-wiya ngarrakumakama ngakwurruwa-manja Jesus Christ-langwa-langwa:

Ni-likenuma nakina enenu-wa angalya, n-enumamalyidinuma nakina, akwa ngarnumamalya wuburra ni-yamama nakina.

Ngalaja Neningikarrawara-langwa Amawurrina ngarraku-wilyakajuwama ngakwurruwa-manja

nakine-ka Jesus ni-yama-mulangwa ebina neningayindanguma Neningikarrawara neniki-yamalangwa nakina.

Aburraja Neningikarrawara-langwa warnikumamurikaja neni-rringkama nakina.

Aburraja wurrukwala warnumamalya Neningikarrawaralangwa narra-makama arakba aduwaba enalangwa-langwa wurrukwala-manja warnumamalya emininga-manja iya emininga-manja angalya.

Umba aburraja wurrukwala warnumamalya wurribina-murrada amurndakakina-manja ngawa angalya warningma arakba nakina Jesus Neningikarrawara-langwa Nenikuwenikba nakina.

Eneja kembirra nakina Neningikarrawara nenilawurrakajuwama arakba Jesus ena-langwu-wa angalya abalkaya-da.

4

Wurrikikalya-langwa warnikakakirumaka warnumamalya

1 Ngalaja Neningikarrawara-langwa Amawurrina ngarraku-makinama akina aduwaba ngakwurruwamanja wurrukwala-langwa warnumamalya wurribina ka-warena-mulangwa ambaka-murra Neningikarrawara, na-werrikambilyu-murrada enuwa-wa adinuba-wiya wurrakina. Ka-werrikambilyame-ka wurrakina wurrikikalya-manja wurramukwa, akwa karraminiyuwarnama aburra-langwa-manja ayakwa. 2 Aburraja wurrukwala wurriyarrkikalya warnumamalya nara arakba engkirrikuma wurrakina ebinu-wa awurrariya ne-yama-murruwa, akwa nara arakba e-yeliyuma wurrakina akina-langwa. Kembirra karri-yarrkbalijinameka amukwiyadakina ekikalya ayakwa wurrakina wurrumurndakakinu-wa warnumamalya.

3 Wurramukwiyadakina warnumamalya ke-yaminama wurrukwalu-wa warnumamalya, “Nara e-yakajuma. Yiki-yakaja-manja kirrakina, awurrariye-ka akina,” keyaminama wurrakina. Akwa ke-yaminama ngarningka enena ayakwa, “Akwala aninga eningakalyelyubarangenama akina, kembirra nare-ka alyubaruma akina,” keyaminama wurrakina. Akena eneja Neningikarrawara numurndaki-ngekburakama amurndakakine-ka aninga ngarnik-alyubari-yada ngarna. Ngakwurraja ngarnumamalya ngarribina ngarru-werrikambilya-murrumurra

Neningikarrawara-manja akwa ngarribina ngarningma-murrumurra ayakwa ebina alyangmandukwuna akina, akini-yangmarngkwajinama enuwa-wa ngarrakina amurndakakina-langwa aninga akwa kembirra ak-alyubarinama akina ngarna. 4-5 Eneja Neningikarrawara ni-ngekburakama ababurna-langwa ni-yengbinu-mulangwa arakburakba-kiya-wiya. Ngalaja ababurna-langwa ebina ni-ngekburakama Neningikarrawara eningabe-ka akina. Nara ngarna a-waruma akina aduwaba, umba aku-menama ebina aninga ngarrenu-kwama nakina akwa akini-yangmarngkwajinama akina-langwa. Akini-yangmarngkwajina-manja ngarna Neningikarrawaru-wa, kembirra akine-ka aninga kuw-eningabadinama ngarnik-alyubari-yada ngakwurruwa.

Jesus Christ-langwa-langwa neningaba nenikumin-uwar•duwar•da

6 Nungkwaja ka-makina-manja ningkakina amurndakenena ayakwa Neningikarrawara-langwu-wa warnumamalya, kembirra eningaba warka kinuminu-war•denama ningkakina Jesus Christ-langwa. Ku-wilyakinama ningkiyirrbiyirrba ngawa nungkwa-langwa-manja mada amurndakibina ayakwa nuw-eningmidina-mulangwa Neningikarrawara-langwa warnumamalya akwa k-aburrakiyuwarnama ngawa akina-langwiya ayakwa alyangmandukwuna-langwiya ningkakina ningkeningangkawura. 7 Aburraja wurrukwale-ka warnumamalya na-makijeyinama wurrakina awurruwurrariya alawudawarra enubuwakida. Umba nungkwaja nara engkirrikuma akinu-wa akwa nara a-makama wurrukwala-manja, mena awurrariye-ka akina-baba. Umba kini-yuwarnama ningkiyirrbiyirrba ngawa Neningikarrawara-manja ningkakina.

8 Ngakwurraja ngarnumamalya ak-akwurrajina-manja ngarna ngakwurra-langwa ngarnumadangkwa, eningaba akina. Umba aki-lyangmurukweyina-manja ak-engkirrikaja-manja Neningikarrawaru-wa ngarna, eningabe-ka akina angwurra. Aki-yamina-manja akina, kembirra eningaba ka-ngekburakajungwunama ngakwurra-langwa ngarr-ambilya-wiya ngarna yelakwa enena-manja angalya aduwaba akwa ngarningka eningangkawura akina ngawa. 9 Akine-ka ayakwa yirra-makinama nganja nungkuwa-wa aduwaba alyangmandukwuna. Kembirra nungkwaja ki-yakuwerribikinama akinu-wa akwa ku-wilyakinama akina nungkwa-langwa-manja mangma iya yukwudukwuda.

10 Ngakwurraja ngenuminu-war•denama Neningikarrawara-langwa warka umba nara a-ngwanjuma. Ngarriyirrbiyirrba ngawa akinuminu-war•denama Neningikarrawara ngarrakina, mena ngarru-werrikembirrarinama ngarna enuwa-wa. Nakine-ka Neningikarrawara n-ambilyama neniba neningangkawura. Akwa nakina-bina ngarren-enibikinama ngakwurruwa, ngarribina ngarru-werrikambilya-murrumurra enuwa-wa, akwa ngarningka neni-ngayindenama ken-enibikini-yada nakina wurrababurna-langwa warnumamalya aburrajukwaba.

11 Umba nungkwaja ka-makinama amurndakenena ayakwa ababurna-langwa wurruminakina-manja angalya warnumamalya ningk-ambilya-murrumanja nungkuwa aduwaba. 12 Umba aburraja wurrukwala warnumamalya kabu-wurrumalyakinama wurrakina ningkakina dukwa-da, mena ningkiyukwujiya-baba. Umba nungkwaja ka-makinama kajungwa nari-yada e-yengbuma wurrakina amukwiyadakina ayakwa. Akwa ki-yaminama ngawa ningkakina eningaba kajungwa Neningikarrawara-langwa warnumamalya kabu-rringkini-yada ningkeningaba ngawa akwa kuw-eningmidini-yada amurndakibina eningaba warniki-yama-langwa aburrajukwaba. Ki-yengbinama ningkakina eningaba wulkwa ayakwa, akwa ki-yaminama eningaba wulkwa, akwa k-engkirrikajama ningkakina ngawa eningaba wulkwa. Akwa ku-werrikambilyama ngawa Neningikarrawara-manja, akwa ngarningka ki-lyelyingminame-ka warningerribirra warnumamalya.

13 Ningene-ka ki-likajama ambaka-murra arija-langwa nungkuwa-wa. Kembirra nungkwaja ki-lyangmurukweyinama ngawa ningkakina yanda-langwa ki-likajama ngayuwa yenjerrikina. Ki-ridimindenama ningkakina Neningikarrawara-langwa ayakwa wurrumurndakibinu-wa wurruminibina angalya warnumamalya akwa k-akakirumakinama akina wurrakina-manja akwa ngarningka ka-wilyakajinama ngawa wurrakina-manja kuw-ambilya-mulangwa warningaba wurrakina.

14 Ningkeningma ningkakina wurrukwala warnungk-warba bu-makama ebina-wiya Neningikarrawara-langwa ayakwa nungkuwa-wa. Akwa ngarningka akini-yada ngawa aburraja wurribina wurrarumuruma warningijebija warnungkwarba bu-mingekilyingama wurrakina nungkuwa-manja. Kembirra akini-yada ngawa ngalaja Neningikarrawara-langwa Amawurrina k-arrubudirrkama

akina nungkuwa-manja. Nare-ka kembirra nungkuwa e-yakuwabijuma akina, 15 umba ku-war•denama ningkakina ngawa Neningikarrawara-langwa warka. Ki-lyangmurukweyinama, akwa ki-yaminama ngawa eningaba ningkakina kajungwa wurrababurna-langwa warnumamalya kabu-rringkini-yada ki-ngbudidinama ningkakina. 16 Ki-rringkajungwunama ningkakina akwa ki-yengbinama ngawa Neningikarrawara-langwa ayakwa wurrumurndakibinu-wa warnumamalya, umba nare-ka ningkakina a-ngwanjuma. Ki-yengbina-manja ningkakina ngawa Neningikarrawara-langwa ayakwa aburruwa-wa, kembirra eneja nakina Neningikarrawara ken-enibikinama ningkakina akwa ngarningka wurribina kabumin-engkirrikajama ayakwa nungkwa-langwa aburrajukwaba.

5

Neniki-yengba-langwa Dimidi ayarrkeningaba ayakwa wurrukwalu-wa warnumamalya

1 Nuwilyaba neniyerringka kini-yamina-manja awurrariya, kembirra nara nungkwaja e-yengbuma ayarrkardidarra-murra ayakwa enuwa-manja, umba ayarrkuwarruwalya-murra ayakwa ki-yengbinama ningkakina yilyurrkwa-ma yukwudukwuda. Ki-yengbinama ningkakina ayakwa enuwa-manja wuburra laka ningki-yengbinama nungkwa-langwa-manja nungwena. Umba ki-yengbina-manja ningkakina ayakwa wurrawurrumukuma-manja, ki-yengbinama ningkakina wuburra laka ningki-yengbinama ayakwa nungkwa-langwa-manja narrkuwena-murriya. 2 Akwa ngarningka ki-yengbina-manja ningkakina ayakwa wurradidiyuwangkwa-manja, ki-yengbinama ningkakina wuburra laka ningki-yengbinama ayakwa nungkwa-langwa-manja dirndena. Umba ki-yengbina-manja ningkakina wurruwarrngkiyukwayuwa-manja wurridarringka, ki-yengbinama wuburra laka ningki-yengbinama nungkwa-langwa-manja darrkuwena-murriya. Ki-yengbiname-ka ningkakina ayarrkeningaba ayakwa, akwa kuma-wilyakinama mamungkwur•da mangma iya yukwudukwuda ningkakina.

Wurradidiyuwangkwa-langwa wurringayingaya-langwa

3 Kuw-ambilya-manja wurridarringka wurringayingaya wurrakwukawura wurrakina, ku-marngkirradinama kembirra ningkakina aburruwa-manja. 4 Umba aburraja wurrukwala warnungkwarba iya wurridarringka aburra-langwa dukwa dirndarringba, dukwa dungkwarringba,

dukwa duminjarringba, dingaya dakina. Kembirra karring-akwurrajinama ngaluwa-manja wurrakina aduwaba, mena dibina-murrada dingaya narring-akukwurrajuwa-mubaba dakina aburruwa-manja adinuba-wiya wurriyukwayuwa-wiya wurrakina. Kembirra aburramba-langwa karring-akwurrajinama wurrakina dakina-manja aduwaba, dingaya-baba arakba dakina. Ke-yamina-manja akina aduwaba, kembirra eneja nakina Neningikarrawara kenu-werrungwur•denama wurrakina.

5 Laka ngalaja duwilyaba dingaya nara wurribina war-numamalya akwurrajuma ngaluwa-manja umba ying-ambilyama dakwukawura dakina? Kembirra yingu-werrikembirrarinuma arakba dakina Neningikarrawara-manja akwa yingu-buburiyaminama enuwa-wa dadin-gangkawura dakina. Meningilida iya alyarrngwalyilya yingini-yendabajama dakina enuwa-wa kajungwa kininga-mamurikajini-yada nakina ngaluwa-manja. 6 Umba aburraja wurrukwala wurridarringka wurringayingaya namin-engkirrikajajungwunama warningangkawura wur-rakina. Narri-ngayindenama aruma aninga iya akubibeka akwa dukwulyubena dumbala warnik-awiyebi-yada wur-rakina. Nare-ka a-werrikambilyuma Neningikarrawara-manja wurrakina, umba erribirre-ka nuw-ambilyama wur-rakina wuburra laka warninikijungwa warnumamalya nuw-ambilyama wurrakina.

7 Nungkwaja ka-makinama ningkakina Neningikarrawara-langwa-manja warnumamalya amurndakenena ayakwa nganyangwa. Wurrakine-ka karr-akwurrajinama aburra-langwa wurringayingaya wurridarringka, kajungwa nari-yada a-lekbuma wurrukwala warnumamalya aburruwa-manja. 8 Nara-manja ng-akwurrajuma wurrakina aburra-langwa warnumamalya, wurruwurrariye-ka kembirra wurrakina. Wurruwurrariye-ka wuburre-ka laka ka-warenama Neningikarrawara wurrakina. Aburraja warnumamalya wurribina warningbala-murruwiya Neningikarrawara ke-yamina-manja wurrakina amukwiyadakina, awurrariye-ka akina. Umba aburraja warnumamalya wurribina Neningikarrawara-langwa ke-yamina-manja wurrakina amukwiyadakina, awurrariye-ka angwurra akina.

9 Akwa ena ngarningka ningene-ka yirra-makinama. Yirra-ngayindenama ningkena k-arrikarrenama ekirra wurridarringka-langwa wurringayingaya-langwa jurra-manja, kajungwa wurrukwala warnumamalya Neningikarrawara-langwa karr-embirrajini-yada

wurrakina-manja. Wurrumiyambena wurridarringka wurringaya karr-embirrajinama wurrakina? Nara embirrajuma wurrababurna-langwa umba wulkwa wurradidiyuwangkwa wurringaya wurribina nuw-ambilyu-murrumurra 60 mamarika iya yinungkwura akwa ngawa angwurra ngarningka, akwa wurribina narra-wilyakama warningiyarringba wurruwilyaba-ma ngawa, 10 akwa wurribina nuw-ambilyuma warningaba wurrukwala-manja warnumamalya. Amiyambena eningaba ne-yamama wurrakina? Narr-arumurrkwama aburra-langwa wurriyukwayuwa ambaka-langwa. Akwa narr-akwurrajuwama warnumamalya wurribina na-likenuma engka-langwa angalya, akwa ngarningka narra-mamurikajuwama warnumamalya Neningikarrawara-langwa akwa ngawa warnumamalya wurribina na-werrikawarriyadinuma aburrajukwaba. Akwa ngarningka na-lyangmurukweyinuma narri-ngekburakama eminimininga eninginingaba warningangkawura wurrakina. Wurramukwiyadakina wurradidiyuwangkwa wurringaya kembirra kamin-arrikarrenama nungkuwa aburra-langwa ekirra aduwaba.

Wurrididarringka-langwa wurringayingaya-langwa

11 Kamin-arrikarrenama ningkakina ekirra wurrumurndakakina-langwa wurringayingaya wurradidiyuwangkwa. Akena nara-manja ambaka kuw-ambilya 60 mamarika iya yinungkwura, kembirra nara amin-arrikarruma aburra-langwa ekirra. Nara amin-arrikarruma akina, mena ambaka-murra ngarningka wurrakina karra-ngayindenama warnungkwarba dukwa-da. Wurrakine-ka kembirra akini-yada ngawa karruma-kwunama dukwa mirirrba Jesus Christ-uwa. 12 Karruma-kwuna-manja wurrakina mirirrba Jesus Christ-uwa, kembirra karri-yarrkuwurrenama wurrakina ebina nenu-kwama ayakwa Jesus Christ-uwa adinuba-wiya, akwa kembirra aburraja wurrukwala warnumamalya karra-rringkinama wurrakina akwa karra-lekbajama aburruwa-manja. Kembirra eneja Jesus Christ keni-rringkinama wurrakina akwa keni-lekbajama nakina aburruwa-wa enejukwaba. 13 Wurramukwiyadakine-ka wurridarringka wurribina wurringayingaya na-kuwabarrngwarrngwadinama warninguwarka-ma wurrakina akwa na-marrawarnama na-likajama erribirra emininingku-wa iya emininingku-wa alikira. Kembirra narri-yarrumurnduwarnama ayakwa wurrukwala-langwa warnumamalya akwa karri-ngekburakinama awinyamba.

Yawe-ka! Akena akwala ayakwa nara e-yengbuma wurrakina.
14 Nganja ningi-yaminama ngayuwa wurramuk-wiyadakina wurringayingaya karra-menama ngarningka warnungkwarba, akwa ngarningka karr-arrangbinama wurriyukwayuwa, akwa karr-akwurrajinama warningiyarringba-manja akwa ngawa wurriyukwayuwa-manja wurrakina. Kembirra aburraja warnumamalya wurribina ngarrabu-wirrikbinama ngakwurruwa-manja Neningikarrawara-langwa-manja ngarnumamalya nara wurrakina arndirruma ngakwurruwa. 15 Umba wurrukwale-ka wurringayingaya wurridarringka nenu-kwama arakba mirirrba Neningikarrawaru-wa akwa neni-yuwarnama wurrakina Namukwu-wa aduwaba.
16 Ngalaja duwilyaba didarringka dadingijebija karringa-wilyakina-manja wurringaya ngala-langwa-manja warnumamalya, karring-akwurrajinama wurrakina ngaluwa-manja. Nara dakina amini-lalikama akwurrajuma warningijebija warnumamalya wurrakina-manja, umba karring-akwurrajinama dakina ngalabakiya-ba, kajungwa wurrumurndakakina warnumamalya warningijebija karr-akwurrajini-yada wulkwa wurringayingaya nuw-ambilyama wurrakwukawura wurrakina.

Wurrarumuruma-langwa warningijebija-langwa warnungkwarba

17 Aburraja wurrarumuruma warningijebija warnungkwarba wurribina nenuminu-war•denama Neningikarrawara narra-mamurikajinama wurrakina wurrukwala-manja warnumamalya kajungwa warniki-yuwi-yada wurrakina Neningikarrawaru-wa. Ningkakine-ka nungkwaja kembirra ka-kwunama angwarnda aburruwa-wa. Ka-war•dena-manja wurrakina eningaba warka, karr-akakirumakina-manja wurrakina Neningikarrawara-langwa ayakwa wurrukwala-manja warnumamalya, akwa karra-wilyakajina-manja wurrakina warniki-yama-langwa eningaba wurrakina, kembirra ka-kwunama ningkakina ababurna angwarnda aburruwa-wa.
18 Ngalaja ayakwa Neningikarrawara-langwa ne-yaminama akina,

“Awilyaba bulukwa kakuminu-war•dena-manja warka nungkwa-langwa ka-ngalyilyakina-manja akina amadidira amaninga kajungwa amakwulya ka-wayijajungwuni-yada akina, kembirra nara ningkakina amin-ararikama ngala-langwa edirra. Yikumin-ararikina-manja ngala-langwa edirra,

kembirra nare-ka alyubaruma akina. Kembirra wu-lalika ab-alyubarina akwala amadidira amaninga akina bulukwa nungkwa-langwa,”
ne-yaminama akina ayakwa Neningikarrawara-langwa ngarraku-makinama aduwaba. Akwa enena ngarningka,

“Wurribina warnikuminuwar•duwar•da karru-menama angwarnda na-war•dangu-mulangwa wurrakina warka,”
ne-yaminama ngarningka akina ayakwa.

19 Akwali-yada aburraja wurrukwala warnumamalya narra-lekbajama wurrakina wurrumurndakakinu-wa wurrarumuruma warningijebija warnungkwarba ebina-langwa ne-yama-mulangwa awurrariya. Umba kini-yengbina-manja nuwilyaba-ma nenumamalya nungkuwa-wa akina-langwa awurrariya, nare-ka nungkwaja amin-engkirrikuma enuwa-wa. Wulkwa wurrambilyuma akwa wurrabiyakarbiya warnungkwarba keni-rringkina-manja nakina ni-yama-mulangwa awurrariya akwa karru-wilyakina-manja ebina ayakwa nungkuwa-wa, kembirra arakba ningkakina k-engkirrikajama akinu-wa. 20 Umba ke-yaminjamina-manja wurruwilyaba wurrarumuruma warnungkwarba awurrariya, kembirra ka-lekbajama ningkakina wurrakina kuw-engkirrikaja-mulangwa wurrababurna-langwa warnumamalya warningijebija. Ka-lekbajama ningkakina wurrakina-manja warnungkwarba kajungwa wurrakina wurrukwala wurrarumuruma warningijebija warnungkwarba kuw-engkirrikaja-manja nungkwa-langwa ayakwa kuw-akbar•deni-yada, akwa nari-yada wurrakina e-yamama awurrariya.

21 Enena ayakwa yirra-makinama nganja nungkuwa-wa, bu-rringkina-murrumanja ngayuwa aduwaba Neningikarrawara iya Jesus Christ akwa ngawa Neningikarrawara-langwa warnikumamurikaja aburrajukwaba. Kembirra yikuminu-wilyakina ngawa nganyangwa ayakwa ababurna-langwa ningi-yengbinuma ngayuwa nungkuwa-wa. Nare-ka e-yengbuma ayarrkeningaba ayakwa wurrukwala-manja akwa ayarrkawarriya ayakwa wurrukwala-manja. Umba ki-yengbinama ayarrkidirrbura ayakwa wurrababurna-manja warnumamalya. 22 Nara a-wekbalyuma a-mingekilyingama warenja-bawiya wurrububungkawa warningijebija. Akwa ena ngarningka. Ke-yamina-manja warnumamalya awurrariya, kembirra nare-ka e-yakajuma aburruwa-manja umba k-ambilyama ngawa ningkumurndangekburna ningkeningangkawura ningkakina.

23 Dimidi, ningkakine-ka ningki-bekinama akungwa
awilyaba, umba ki-bekinama ningkakina eyukwayuwa
yanda amalyirra akwurena-langwa ngalajukwaba,
kajungwa kak-eningabakini-yada ningkakina, mena
ningk-angbilyuwadinama adadinuba. Akine-ka amalyirra
akwurena-langwa ki-bekina-manja eyukwujiya ningkakina,
kembirra eningabe-ka mirrijina mulkwa-langwa.

24 Wurrukwala warnumamalya kuw-arriyakajungwuna-
manja wurrakina awurrariya-langwa, aburraja kembirra
wurrababurne-ka warnumamalya kuw-eningmidinama
wurrakina akina-langwa awurrariya nara-wiya a-
lekbuma nakina nubungkawa aburruwa-wa. Umba
wurrukwala warnumamalya kuw-arriyakajungwuna-
manja wurrakina awurrariya-langwa, kembirra nara
aburraja wurrukwala eningmiduma warenja-bawiya,
umba ambaka-murra wulkwa kuw-eningmidinama
amurndakakina-langwa awurrariya. 25 Umba ebina-
langwiya, aburraja wurrukwala warnumamalya
ke-yaminama eninginingaba. Kembirra aburraja
wurrababurna warnumamalya kuw-eningmidinama akina-
langwa eningaba. Umba akwali-yada aburraja wurrukwala
warnumamalya ke-yaminama eninginingaba akena nara
aburraja wurrukwala eningmiduma akina-langwa. Akena
amurndakakina eninginingaba aburra-langwa nare-ka
abuwarrkajungwuma akina eningangkawura.

6

Warnikuminuwar•duwar•da-langwa

1 Wurrukwala warnumamalya Neningikarrawara-
langwa, aburraja wurrububungkawa narraminu-
beyindanguma angwarnda wurrukwalu-wa warnuma-
malya kajungwa ka-war•deni-yada warka wurrakina-
langwa wurrububungkawa. Umba nungkwaja
nungkuwa wurra-makina enena ayakwa nganyangwa
wurrumurndakakina-manja warnikuminuwar•duwar•da.
“Nare-ka awinyambaduma nungkwurra-langwu-wa
wurrububungkawa,” ki-yamina, “umba eningaba warka
yikaminu-war•dena kirrakina,” ki-yamina nungkuwa
aburruwa-wa. Akina ayakwa ka-makina nungkuwa,
mena nara-manja wurrakina a-war•duma eningaba
warka, kembirra wurruminukwala warnumamalya karri-
rringkiname-ka akina, akwa ke-yengbinama wurrakina
ayakwa ayarrkawarriya Neningikarrawara-langwa-langwa
nenimikirra akwa ngawa ena-langwa-langwa ayakwa

ebina ngarr-akakirumakina-mulangwa ngakwurruwa warnumamalya-manja.

2 Umba aburraja wurrukwala wurrububungkawa warningijebija warnumamalya wurrakina. Kembirra nungkwaja nungkuwa wurra-makina ena ayakwa nganyangwa aburra-langwu-wa warnikuminuwar•duwar•da. Ki-yamina nungkuwa, “Nareka a-lyangkiyamama nungkwurra-langwu-wa wurrububungkawa, ‘Nganyangwa nubungkawa neningeningaba-ma nakina,’ mena narrkuwena-murriya wuburra wurrakina aduwaba. Aburraja wurrumurndakakina wurrububungkawa kirraminu-war•dena-murrumurra warka warningijebija warnumamalya aburrajukwaba. Kembirra kirri-lyelyingminama aburruwa-manja akwa kembirra aminakina-langwa eningaba angwurra yikaminuwar•denama kirrakina warka,” ki-yamina nungkuwa wurrumurndakakinu-wa warnikuminuwar•duwar•da.

Ekikalya-langwa ayakwa akwa alyangmilyangmandukwuna-langwa ayakwa

Ningkakina kembirra nungkuwa ka-makinama amurndakenena ayakwa nungkwa-langwa-manja warnumamalya. 3 Aburraja warningerribirra warnumamalya karr-akakirumakina-manja eminimininingka ayakwa wurrukwala-manja warnumamalya, kembirra nara wurrakina a-yarrkuwilyakama akina ayakwa alyangmandukwuna ebina nenu-makamurra Jesus Christ ngakwurra-langwa Nubungkawa aburruwa-wa. Akine-ka ayakwa ngarraku-makinama ngarnikiyama-langwa Neningikarrawara-langwa-langwiya mangma. 4-5 Karr-akakirumakina-manja ekikalya ayakwa, kembirra ka-makijeyinama wurrakina, “Ningeningme-ka ngayuwa Neningikarrawara,” ke-yaminama wurrakina, akena nara. Wurrikikamarra ngawa wurrakina. Umba ka-makijeyinama ngarningka wurrakina, “Ningarume-ka ngawa ningenumamalya ngayuwa,” ke-yaminama wurrakina. Akwa narri-ngayindenama ka-merribeyinama wurrakina ebina-langwa ayakwa eningalyangmandukwuna-ma-langwa. Awurrariye-ka akina, mena ke-yakwujamajeyinama wurrakina akwa ka-makijeyinama awurrariya-baba ayakwa. Akwa kembirra kamini-ngekburakajeyinama awurrariya ayakwa mangma-murra akwa ngawa edirra-murra. Wurrumurndakakine-ka warnumamalya nara arakba engkirrikuma alyangmandukwuna-wa ayakwa

Neningikarrawara-langwu-wa, mena mangma aburra-langwa num-arriyadinu-murrubaba makina. Na-lyangkiyaminama wurrakina, “Ki-likaja-manja ngayuwa Neningikarrawara-langwa-manja mamurukwa, kembirra ku-mename-ka ngayuwa aruma angwarnda,” ke-yaminame-ka wurrakina.

6 Amandangwa nungkwaja ki-likaja-manja ngawa Neningikarrawara-langwa-manja mamurukwa, kembirra ningkiyekirrerre-ka ningkakina. Ki-yekirrerridinama wuburra laka ningkuminarume-ka angwarnda. Akena nara ningkakina a-ngayinduma ngawa ngarningka akwala umba ki-yaminama, “Ngawa arakba.” Wulkwa kembirra ki-yekirrerridinama angwurra ningkakina. 7 Ngarrabu-rukwularrijuwa-manja ngakwurra-langwa wurrirndirndirrka ngakwurruwa enena-manja angalya, amiyambene-ka ngarru-wilyakama ngakwurraja? Nara ngawa-da! Ngarri-rukwularrinuma ngarrurumungkwur•da ngarningamurndakijika-ma ngarna. Umba aki-jungwuna-manja ngarna, amiyambene-ka aku-wilyakinama ngakwurruwa-manja enena-langwa angalya? Nara ngawa-da. 8 Umba aninga akwa dumbala aku-wilyakina-manja ngarna enena-manja angalya aduwaba, akina ngawa.

9 Umba aburraja wurrukwala warnumamalya karri-ngayindena-murrumurra wurrakina warniki-rndirrki-yada ababurna karruma-yuwarnama muwurrariya mamurukwa. Amurndakakina-bina awurruwurrariya enubuwakida aburra-langwa-manja mangma amurndak-ibina karraku-kwudirrkinama wurrakina awurrariya-wa. Ambaka-murra karri-lyumadikinama ababurna-langwa akwa awurrariye-ka ngalaja aburra-langwa ka-ngekburakajungwunama akina. 10 Akine-ka ayakwa yirra-makama nganja nungkuwa-wa, mena wurribina warnumamalya karri-ngayindena-manja wurrakina angwurra ababurna angwarnda, kembirra eminimininga-ka awurruwurrariya ka-ngekburakajungwunama aburra-langwa. Aburraja wurrukwala warnumamalya narruma-lalikama arakba Neningikarrawara-langwa mamurukwa, narri-ngayindangu-mulangwa angwurra wurrakina ababurna angwarnda. Kembirra aduwaba nuw-ambilyame-ka wurruwerrikawarriya ngawa wurrakina, wuburra laka na-werridadijungwunama wurrakina angandinga-murra lyelyinga yukwudukwuda-manja.

Eningarija-langwa ayakwa Bawula-langwa Dimidi-wa

11 Umba nungkwaja Neningikarrawara-langwa ningkenumamalya ningkakina. Kembirra nare-ka

e-yamama amurndakibina awurruwurrariya yirra-maka-mulangwa ngayuwa nungkuwa-wa. Umba eningaba ki-yaminjaminama ningkakina. Ki-likajama ngawa ningkakina Neningikarrawara-langwa-manja mamurukwa, akwa nare-ka a-ngwanjuma. Akwa ningkuwerrikidirrbura ngawa ki-likajama ningkakina akwa ki-lyinginama angwurra akuwerrikambilyinga akwa ngawa akwulyelyingma. Akwa ngarningka ningkumurndamurndirra ki-likajama ngawa ningkakina warnumamalya-manja.

12 Ngakwurraja ngarribina Neningikarrawara-langwa ngarnumamalya, wuburra laka akakwulenja ak-angkarrinama ngarna. Ak-akwuleyina-manja ngakwurruwa ngarnumamalya, nara a-ngwanjuma errikerruma, umba angwurra ak-angkarrinama ngarrakina. Nara ambaka ngarrakina ak-akburrangarna-langwa Neningikarrawara-langwa angalya. Kembirra nungkwaja ki-likajama ngawa Neningikarrawara-langwa-manja mamurukwa ningkakina, yanda-langwa k-akburranginama ningkakina Neningikarrawara-langwa angalya. Kembirra yakwujina ngawa k-ambilyama ningkeningangkawura. Eneja nakina Neningikarrawara ngin-ardijuwama nungkuwa enuwa-wa kajungwa enuwa-manja k-ambilyi-yada ningkeningangkawura ningkakina. Akwa akini-yada ngawa ngin-ardijuwa-manja Neningikarrawara enuwa-wa ningkakina, ningkarra-makama wurrababurna-manja warnumamalya ningku-werrikambilyu-mulangwa Neningikarrawaru-wa ningkakina.

13 Eneja Neningikarrawara n-engkirrikenume-ka nakina amurndakibina ayakwa ababurna-langwa yirra-makama ngayuwa nungkuwa-wa. Nakina-bina ni-ngengkuwangajiname-ka aduwaba ababurna-langwa akina. Eneja Jesus Christ n-engkirrikenuma enejukwaba akinu-wa ayakwa nganyangwu-wa. Nakina-bina numarngba ni-yengbinuma alyangmandukwuna ayakwa Neningikarrawara-langwa-langwa nibinu-wa nubungkawa Bandiyija Balidu-wa. Kembirra akina-langwa yirra-makinama ngayuwa aduwaba nungkuwa-wa 14 nare-ka a-yarrkuwurruma Neningikarrawara-langwa ayakwa umba kinumini-yarrkuwarakina akina yanda-langwa nakina Nubungkawa Jesus Christ kini-lawurradinama yangkwurrangwa. 15 Nakine-ka Nubungkawa Jesus Christ kini-lawurradinama nakina yangkwurrangwa mena Neningikarraware-ka ni-lyangkuwerribikajungwunuma

arakba neniki-larrka-langwa nakina. Umba ngambi-yadeka Jesus Christ kini-lawurradinama nakina? Ngarningbaleka ngarna. Umba eneja Neningikarrawara nuwilyabama neningma nakina. Neningikarrawara nakina nuwilyaba-ma Nubungkawa nenumamalya. Akwa nu-bungkawadinama nakina warningerribirra-manja wurriyukwayuwa wurrububungkawa wurrababurna-manja. Nare-ka wurribina wurrukwala wurrububungkawa wurringbuda wuburra enuwa. 16 Enuwa yimbukwa nara a-jungwuma nakina, umba n-ambilyama neningangkawura ngawa alarradada-manja. Akine-ka alarradada na-kwulyarriyinama ngawa. Akwa nara a-likama ngakwurraja ngarningerribirra ngarnumamalya yenjerrikina Neningikarrawaru-wa akwudangwa. Nara wurribina wurrukwala keni-rringka-langwa nakina arakburakba-kiya-wiya-langwa yanda-langwa aduwaba, akwa ngakwurrajukwaba aduwaba nara nakina a-rringkama ngarna-da. Kembirra ngarrababurna-langwa ngenu-werrikiyangmarngkwajinama nakina aduwaba. Akwa enu-bungkawadina nakina ngakwurruwa-manja aduwaba akwa angkawura. Amandangwa.

17 Nungkwaja ningkakina wurra-makina wurruminarumuruma angwarnda warnumamalya enena ayakwa nganyangwa. Ki-yamina ningkakina aburruwa-wa, “Nare-ka a-ngkweningabakajungwuma, akwa nara engkirrikuma karningangkawura amurndakijiku-wa ebina kuw-arriyadina-murruwa enena-manja angalya. Umba yiku-werrikambilyama ngawa kirrakina nuwilyaba-murra-manja Neningikarrawara umba nara akwala. Nakine-ka Neningikarrawara numekba akwa ngarrenu-wekbilyenama eningiringaba eningerribirra kajungwa ngarriyekirrerra ak-ambilyi-yada ngakwurruwa ngarnumamalya,” ki-yamina ningkakina wurrumurndakibinu-wa wurruminarumuruma angwarnda warnumamalya. 18 Akwa ngarningka wurra-makina aburruwa-wa amurndakenena ayakwa. “Karningaba wurr-ambilya wurrukwala-manja warnumamalya,” ki-yamina. Akwa “Yiki-lyangmurukweyina yiki-yaminjamina ngawa eminimiringka eningiringaba. Akwa yiku-mekbadina akwa yiki-larrmburrena yik-awurikeyina eningerribirra nungkwurra-langwa kirrakina,” ki-yamina nungkuwa wurruwurrakinu-wa wurruminaruma angwarnda warnumamalyu-wa. 19 Ke-yamina-manja akina, kembirra karri-larrngkwaburrenama wurrakina ababurne-ka eningiringaba amurndakibina Neningikarrawara

kenu-kwunama ena-langwa-manja angalya abalkaya ambaki-yada. Aminakina-langwa kembirra nakine-ka Neningikarrawara kenu-kwunama amamalya akwanenibika eningaba aburruwa-manja.

20-21 Nungkwaja ningkakina ki-yarrkuwilyakinama engkinyungwurra ngawa ababurna-langwa ayakwa alyangmandukwuna, amurndakibina nuw-eningmidinama Neningikarrawara-langwa warnumamalya. Ki-yarrkakwurrajinama akina kajungwa nari-yada wurrukwala warnumamalya a-warrukwajuma akina. Aburraja wurrukwala warnumamalya ne-yaminama, “Wulkwa amurndakakina ayakwa yirrakakiruma yarna alyangmilyangmandukwuna,” ne-yaminama. Nara nungkwaja engkirrikuma enubuwakidu-wa ayakwa ayarrkiyarrkawarriya-wa ne-yengbina-murruwa akwa ne-beyina-murruwa. Wurrakine-ka warnumamalya narruma-yuwarnama muwurrariya mamurukwa akwa narri-lyumadikama amurndakibina ayakwa alyangmandukwuna nuw-eningmidinama Neningikarrawara-langwa warnumamalya.

Nganja ningeni-ngayindenama ngayuwa Neningikar-rawara kinu-marngkirradinama nakina nungkuwa-manja akwa ngawa wurrababurna-manja warnumamalya wur-ribina nuw-ambilya-murrumanja nungkuwa-manja akina-manja angalya ningk-ambilya-murrumanja nungkuwa.

Ena ngawa-da.

Jaminja-langwa jurra

Nakina Jaminja n-arrikarranguma amurndakenena ayakwa Neningikarrawara-langwu-wa warnumamalya kajungwa warningmi-yada wurrakina warnik-ambilyinga-langwa enena-manja angalya. Nenu-makama nakina ka-werrikambilya-mulangwa Neningikarrawara-manja akwa ngarningka ke-yamina-mulangwa eningaba warningangkawura ngawa wurrakina.

1 Ngayuwe-ka ningena Jaminja, ningeniku-minuwar•duwar•da Neningikarrawara-langwa iya Nubungkawa-langwa Jesus Christ-langwa. Ning-arrikarrenama ngayuwa enena ayakwa nungkwurruwa-wa Neningikarrawara-langwu-wa karnumamalya. Kembirra ki-larrkajama enena jurra kirribinu-wa karnumamalya kirr-ambilya-murruwa engka-manja iya engka-manja angalya. Ngayuwe-ka nara e-yakuwabijuma kirrakina umba ning-engkingkirrikajama ngawa nungkwurruwa-wa ningena.

Aku-werrikambilya-mulangwa Neningikarrawaru-wa akwa ak-eningmidina-mulangwa ngarniki-yami-yada

2 Ngeniyerriya, nenikama-murriya akwa dadiyama-murriya, eminimiringka awurruwurrariya ka-ngekburakajungwunama nungkwurra-langwa, akena mama akina. Yiku-werrikilyelyingmajungwunama ngawa, 3 mena ka-likaja-manja eningerribirra awurrariya nungkwurruwa-wa, kembirra angwurra kirrakina yiku-werrikambilyama ngawa Neningikarrawara-manja. Yiku-werrikambilya-manja nungkwurruwa Neningikarrawara-manja, kembirra yiki-ngbudidinama kirrakina nari-yada arriyakajungwuma awurrariya-langwa. 4 Yiki-ngbudidinama karningangkawura ngawa kajungwa kirruwerringekburna yik-ambilyi-yada akwa nari-yada arakba ebina akwala nungkwurra-langwa umba karningaba yik-ambilyi-yada karnumamalya.

5 Dukwa ki-lyangkiyamina ningkakina, “Ki-yamarrkinama ngayuwa? Angamba eningaba ningeniki-yama-langwa ngayuwa?” Kembirra ki-yaminama Neningikarrawaru-wa ningkakina, “Ngangwa, amiyambene-ka awurrariya umba amiyambena eningaba? Ningeningbale-ka ngayuwa. Yi-mamurikajina-langwa kajungwa k-eningmidini-yada ngayuwa,” ki-yaminama

ningkakina Neningikarrawaru-wa, mena nara-baba ningkakina eningmiduma ningkabakiya-ba.

Eneja Neningikarrawara nara a-waruma nakina, umba kin-engkirrikajama ku-buriyamina-manja nungkuwa enuwa-wa. Kin-engkirrikajama nakina nungkwa-langwa ayakwa akwa kenu-mamurikajinama nungkuwa-manja. Nare-ka nakina a-lekbuma nungkuwa ningki-lyangmuridina-mulangwa ningkakina akwa miyukwujiya-baba mangma nungkwa-langwa.

6-8 Umba ku-buriyamina-manja nungkuwa Neningikarrawaru-wa, kembirra k-eningmidinama ningkakina kin-engkirrikaja-mulangwa nakina amandangwa nungkwa-langwu-wa ayakwa, akwa kenu-mamurikajina-mulangwa nakina amandangwa nungkuwa-manja. Umba ki-yamina-manja ningkakina Neningikarrawaru-wa, “Yi-mamurikajina-langwa ngayuwa,” kembirra nara ngarningka a-lyangkiyamama, “Nare-ka nakina Neningikarrawara a-mamurikajuma ningena-da.” Nara ningkumininingarrkambilyuma mada engkirrikuma, umba muwilyaba-ma mada k-engkirrikajama.

Aburraja wurrukwala warnumamalya wurrilyangkilyangkadawe-ka, wurruminingarrkam-bilyuma mada wurrakina. Adinuba-wiya ka-werrikambilyama wurrakina Neningikarrawaru-wa, kembirra ambaka-murra nara arakba a-werrikambilyuma wurrakina enuwa-wa. Amandangwa wuburra laka makarda mibina kumu-warumajungwunama maruma ke-yaminame-ka wurrakina warnumamalya. Ngalaja arrirra ka-bukwunama makarda angerriba iya angerriba. Kembirra makina wuburra makarda ke-yaminama wurrakina warnumamalya. Nare-ka Neningikarrawara a-mamurikajuma wurramukwiyadakina warnumamalya wurrilyangkilyangkadawa warnik-eningmidi-yada wurrakina ebina eningaba akwa ebina awurrariya nakina-da.

Warningalyingmalyingma-langwa warnumamalya akwa wurruminababurna-langwa amurndakijika

9 Dukwa nungkwurraja kirruwilyaba karnumamalya Neningikarrawara-langwa karningalyingmalyingme-ka kirrakina. Umba eneja nakina Neningikar-rawara kini-yaminama, “Ningkakine-ka ningkaruma ningkeningilarrngekburna,” kini-yaminama nakina. Kembirra ningkakine-ka ningkiyekirrerra k-ambilyama, akwa ki-yakuwerribikinama k-ambilya-mulangwa

Neningikarrawara-langwa ningkenumamalya ningkakina-da.

10 Umba kirruwilyaba karnumamalya Neningikarrawara-langwa dukwa kirruminababurna angwarnda kirrakina. Umba eneja nakina Neningikarrawara keni-rringkinama nungkuwa-wa akwa kini-yaminama, “Ningkeningerribirre-ka ningkeningaruma-ma ningkakina ningkuminababurna angwarnda-da,” kini-yaminama Neningikarrawara. Nungkwajukwaba ningkiyekirrerra ngawa k-ambilyama ningkakina. Nara ningkakina a-ngkweningabakajungwuma, mena ki-jungwuna-mubaba ningkakina. Wuburra laka amawalyuwa eningerriberriba ka-jungwunama akina, ki-jungwunama nungkwajukwaba ningkakina ningkuminababurna angwarnda. 11 Ngalaja mamawura mardidarra ke-ngburingkakinama ebina amawalyuwa. Kembirra akine-ka amawalyuwa nara arakba a-lingbaduma akwulyubena-murrada. Biya ka-jungwunama akwa ka-larrinama akina. Umba ningkibina ningkenumamalya ningkuminababurna angwarnda-murriya ebina wuburra amawalyuwa ki-yaminama ningkakina. Angwarnda-manja wulkwa ningki-lyangmurukweyinama ningkakina mena ningki-yakuwabiju-mubaba Neningikarrawara. Ebine-ka wuburra amawalyuwa nungkwajukwaba ki-jungwunama ningkakina-da.

Nara Neningikarrawara a-kwudirrkama ngakwurruwa awurrariya-wa

12 Karningerribirra karnumamalya ka-ngekburakajungwuna-manja awurrariya nungkwurra-langwa umba yik-abalkayukwuna-manja dirrbura karningangkawura, kirriyekirrerra yik-ambilyamurra kirrakina. Eneja Neningikarrawara yikenu-werrungwur•denama nungkwurruwa-manja, umba kirrakine-ka karniba ngawa yik-ambilyama karningangkawura, mena Neningikarrawara ni-yarrkakumarnu-mubaba ayakwa kuw-ambilya-mulangwa warniba warningangkawura warnumamalya wurribina na-lyelyingmina-murrumurra enuwa-wa.

13 Umba ka-ngekburakajungwuna-manja awurrariya karnumamalya-langwa, akwa yiki-ngayindena-manja karningerribirra karnumamalya karniki-yami-yada awurrariya, nare-ka kembirra e-yamama kirrakina, “Nakine-ka Neningikarrawara nginu-kwudirrkinama

ngayuwa awurrariya-wa.” Nare-ka! Nara nakina a-kwudirrkama kirrakina awurrariya-wa. Kembirra ngamba-langwa ngalaja akina awurrariya? Nara akina ka-likena Neningikarrawara-langwa, 14 umba nuw-ambarringama akina eningadinakba nungkwurra-langwa-manja mangma arrawa. Akina-bina kirraku-kwudirrkama kirrakina umba nara akwala! Kembirra yik-engkingkirrikaja-manja kirrakina ngawa akinu-wa awurrariya kirriyirrbiyirrba, yiki-lyangkuwerribikajungwunama karniki-yami-yada akina awurrariya. 15 Biya yiki-ngayingayindena-manja akwa yik-engkingkirrikaja-manja kirrakina awurrariya-wa kirriyirrbiyirrba, kembirra awurrariya-langwa yik-arriyakajungwuname-ka kirrakina. Yiki-yaminjamina-manja awurruwurrariya angwurra, kembirra eneja Neningikarrawara nare-ka enibikama kirrakina umba yikeni-jungwajinama nakina-da.

16 Ngeniyerriya, nenikama-murriya akwa dadiyama-murriya, nara e-kadikajungwuma umba w-engkirraja enena alyangmandukwuna ayakwa ngarra-makinama. 17 Nakine-ka Neningikarrawara Nungwanyungwa ngarrenu-kwunama ababurna-langwa eningiringaba alarrngkilarrngkingekburna. Nare-ka nakina a-larrkuma ngakwurruwa-wa alarrngkilarrngkawarriya. Akwa nara nakina a-larrkuma ngakwurruwa-wa akwala eningaba umba akwala awurrariya. Nakina-bina ngarrenu-wekbilyenama alarrngkilarrngkingekburna ngakwurra-langwa ababurna-langwa, akwa nara a-warrukwajungwuma nakina. Numa-ngekburakama nakina mamawura iya yimawura akwa dakilyingajanga, biya num-akumarnuma mamurndakibina mamawura-murriya angubina-manja nakina. Kembirra mamawura-manja ngakwurraja ngarnumawarruwalya ngarr-akumajungwunama ajiringka-manja. Umba kumu-merrkirnjirrkwuna-manja mamawura makina, kembirra ngakwurrajukwaba ngarnumawarruwalya ngakwurra-langwa aku-warrukwajungwunama ngarrakina. Umba eneja Neningikarrawara nare-ka nakina a-warrukwajungwuma-da.

18 Neningikarraware-ka ni-lyangkuwerribikajungwunuma nakina ak-ambilyi-yada ngakwurruwa ena-langwa ngarriyukwayuwa ngarna akenumini-yarrkuwarakina-mulangwa ena-langwa alyangmandukwuna ayakwa. Ngarreni-ngayindenama ak-ambilyama ngarna ena-langwa ngarriyukwayuwa kajungwa ngarraruma ngarrilyengma ak-ambilyi-yada. Eningerribirra ebina ni-ngekburakama

nakina aruma akina? Ak-ambilyame-ka ngarrakina ngarraruma angwurra.

Akinumini-yarrkuwarakina-mulangwa Neningikarrawara-langwa ayakwa

19 Ngeniyerriya, nenikama-murriya akwa dadiyama-murriya, nara e-yakuwabijuma enena ayakwa nganyangwa. Nare-ka a-makumakama Neningikarrawara-langwa ayakwa warnumamalya-manja umba yik-engkirrikajama ena-langwu-wa ayakwa kirrangba ngawa. Akwa ngarningka nare-ka a-werrikardaduma warenja-bawiya. 20 Yiku-werrikardadina-manja warenja-bawiya kirrakina, kembirra nare-ka e-yamama amurndakibina eninginingaba Neningikarrawara kirreni-ngayindenama nungkwurruwa karniki-yama-langwa.

21 Wurri-larrngkuwurriya kembirra arngkawura-murra ababurna-langwa awurruwurrariya kirri-yaminjaminama. Nara arakba engkirrikuma akinu-wa umba wurri-larrngkuwurriya akina. Nara a-ngkweningabakajungwuma umba ambaka-langwa yik-awiyebajina Neningikarrawara-langwa ayakwa ebina n-akakumurnama nakina nungkwurra-langwu-wa mangma iya yukwudukwuda. Akine-ka ayakwa Neningikarrawara-langwa yikak-enibikinama akina.

22 Yik-engkirrikaja-manja karna Neningikarrawara-langwu-wa ayakwa, kembirra yiki-yaminama kirrakina ababurna-langwa ngawa ebina Neningikarrawara kirrenu-makama karniki-yama-langwa akina. Umba yik-engkirrikaja-manja karna akinu-wa ayakwa akwa kembirra yiki-yakuwabijina-manja karna warenja-bawiya akina, akena nara-manja e-yamama ebina kirreni-ngayindanguma Neningikarrawara, kembirra yiki-kadikajungwunama kirrakina-da. Yik-engkirrikajame-ka karna Neningikarrawara-langwu-wa ayakwa akwa ngarningka yikinumini-yarrkuwarakinama akina ngawa.

23 Yik-engkirrikaja-manja kirrakina Neningikarrawara-langwu-wa ayakwa akena nara-manja amini-yarrkuwarakama akina, kembirra yiki-yaminama kirrakina wuburra laka nuwilyaba nenumamalya nibina ni-rringkajungwunama nenumawarruwalya ambaka-langwa kilaja-manja. 24 Akena warenja-bawiya nakina kini-lalikinama ebina kilaja kini-rringkajungwuna-murrada akwa kini-likajama nakina engku-wa. Adinube-ka kini-yakuwabijinama nakina kembirra nenumawarruwalya ni-rringkajungwunu-mulangwa. Umba nungkwurraja yik-engkirrikaja-manja Neningikarrawara-langwa ayakwa

akena yiki-yarrkuwurrena-manja akina nakine-ka wuburra nenumamalya yiki-yaminama kirrakina.

25 Nare-ka kembirra akina e-yamama nungkwurruwa. Umba yik-engkirrikajama Neningikarrawara-langwu-wa ayakwa mababurna-langwa marringa. Akine-ka ayakwa Neningikarrawara-langwa ayarrngekburna akina. Nara ebina akwala ayakwa ayarrngekburna wuburra ena-langwa, mena-baba ena-langwa ayakwa akak-enjungwurrena-mubaba ngakwurruwa ngarnumamalya akina. Nare-ka kirrakina a-lalikama e-yakuwabijuma akina ayakwa. Umba yik-engkingkirrikajama ngawa akinu-wa akwa yiki-yarrkuwarakinama akina akwa eningaba yiki-yaminama mababurna-langwa marringa. Yiki-yamina-manja akina, kembirra eneja Neningikarrawara yikeni-yekirrerrikinama kirrakina-da.

26 Dukwa kirruwilyaba karnumamalya yiki-yamina kirrakina, “Ngayuwe-ka ningenumini-yarrkuwarakinama Neningikarrawara-langwa ayakwa akwa ngarningka ningeni-yangmarngkwajinama enuwa-wa,” kirri-yamina dukwa-da. Umba ki-yengbina-manja ayakwa ayarrkawarriya, ningkiyirrbiyirrba ngawa ki-yengbina-manja erribirra, kembirra nara amandangwa amini-yarrkuwarakama Neningikarrawara-langwa ayakwa akwa e-yangmarngkwajuma enuwa-wa, umba ki-kadikajungwunama ningkakina-da.

27 Umba nungkwurraja kirrakina karningerribirra karnumamalya yikinumini-yarrkuwarakina-manja amandangwa Neningikarrawara-langwa ayakwa akwa ngarningka yikini-yangmarngkwajina-manja enuwa-wa kirrakina, yika-mamurikajinama kirrakina ngawa arngkababurna-langwa wurrababurna-manja warnumamalya. Kirrakina-bina eneja Neningikarrawara Nungwanyungwa yikeni-rringkinama kirruwerringek-burna. Wurrakina wurriyukwayuwa ka-jakawarena-manja mena nungwarringba akwa dirndarringba neni-jungweyinu-mubaba wunalakina, nungkwurraja yika-mamurikajinama wurrumurndakakina wurriyukwayuwa. Dakina dingaya kingi-jakawarena-manja mena neningiyadikba ni-jungwu-mubaba arakba nakina, dakina-manja yikinga-mamurikajinama ngalajukwaba kirrakina. Yiki-lyangmilyangmurukweyinama yiku-war•duwar•denama eningaba warka karningangkawura. Wurrukwala wurruwurrariya warnumamalya yikabu-kwudirrkina-manja kirrakina awurrariya-wa, nara

kembirra engkirrikuma wurrakinu-wa umba karningaba ngawa yik-ambilyama kirrakina-da.

2

Aki-lyelyingmajeyina-mulangwa ngarrababurna-langwa ngarruwurrakididirrbura ngarnumamalya

1 Nenikama-murriya akwa dadiyama-murriya, w-engkirraja enena ayakwa ngarra-makinama. Kirru-werrikambilyama arakba kirrakina Jesus Christ-manja aduwaba. Nakine-ka Jesus Christ ngakwurra-langwa Nubungkawa naruma numikbiyiya nilyengma nakina. Ni-lyelyingminama nakina ngarrababurna-langwa ngarnumamalya ngarriminimiiningka ngarruwurrakididirrbura. Nara ngarrukwala yimbukwa umba ngarrababurna-langwa ni-lyelyingminame-ka nakina. Kembirra nungkwurramba-langwa yiki-lyelyingminama nungkwurrajukwaba wurruwurrakididirrbura wurrababurna-langwa warnumamalya wurriminimiiningka ngawa-da.

2 Kirribina yiku-murndukwuna-manja karnumamalya, kawurmurra eneja nuwilyaba nenumamalya numinababurna amurndakijika kini-likaja nakina yenjerrikina nungkwurruwa-wa. Akena nakine-ka nenumamalya kin-awiyebenama dadingaba dumbala akwa eyukwayuwa errumungkwa akawulda-murra ena-langwa-manja amamuwa ayarrka. Umba kawurmurra nuwilyaba ngarningka nenumamalya kini-likaja yenjerrikina akena neningalyingmalyingme-ka nakina. Duwurrariye-ka dumbala kin-awiyebenama. 3 Umba dukwa yikini-rringkina-manja karna nibina nenumamalya numinababurna amurndakijika, yiki-yengbina enena ayakwa enuwa-wa. “Kwa, awiyeba, yelakwa ambarriya,” yiki-yamina. Umba yikini-rringkina-manja nibina nenungkwarba neningalyingmalyingma yiki-yamina enuwa-wa, “Errekba-manja-wiya ngawa ambilya nungkuwa. Angakuba ambarriya,” yiki-yamina. 4 Awurrariye-ka akina. Yiki-yamina-manja nungkwurruwa akina ayakwa, kembirra nare-ka karna a-lyelyingmama warnumamalya wurriminimiiningka wurruwurrakididirrbura ngawa. Nara kirrakina e-yakuwerribikama dirrbura engkirrikuma, umba yiki-yakuwerribikajama kumi-yangkwuruwudinama mangma nungkwurra-langwa-da.

5 Ngeniyerriya, nenikama-murriya akwa dadiyama-murriya, w-engkirraja angwurra enenu-wa ayakwa.

Nakine-ka Neningikarrawara nenu-manguma warningalyingmalyingma warnumamalya enena-manja angalya kajungwa ka-werrikambilyi-yada wurrakina angwurra enuwa-manja. Nenu-manguma wurrakina ena-langwi-yada wurriyukwayuwa akwa kajungwa ka-likaji-yada wurrakina ena-langwu-wa angalya abalkaya. Arakburakba-kiya-wiya Neningikarrawara ni-yamama nakina,

“Karningerribirra karnumamalya kirribina kirrilyelyingmina-murrumurra ngayuwa-manja yikilikajama kirrakina nganyangwu-wa angalya eningabu-wa,”

ni-yamama nakina. 6 Umba nungkwurraja karnumamalya kirre-yelijuwama wurrumurndakakina warnumamalya warningalyingmalyingma kirrakina-da.

Wurrumurndakakine-ka warnumamalya warningalyingmalyingma na-lyangmuridinama, umba aburraja warnumamalya wurruminababurna angwarnda wurringbude-ka wurrakina. Wurrumurndakakina-bina wurruminababurna angwarnda warnumamalya kirrabumini-ngekburakinama awurrariya nungkwurra-langwa. Wurrukwala-bina kirrabu-wilyuwilyakinama nubungkawu-wa kajungwa yikeni-dideni-yada nakina medirra-manja nungkwurruwa karnumamalya. 7 Wurrumurndakakina-bina nenirinjarrkinama wurrakina Jesus Christ-uwa. Ayakwe-ka neyengbinama awurruwurrariya, akwa narr-arriyakinama ekirra Jesus-langwa. Umba akine-ka ekirra ena-langwa ebina-murrada narri-yengbijuwa-murrada ebina-wiya wurrakina warnumamalya kirrabu-mingekingambajuwamanja nungkwurruwa-manja wurrakina-da. 8 Umba Neningikarrawara-langwa ayakwa ngarraku-makinama,

“Ki-lyelyingminama ningkakina nungkwa-langwa nenumamalya wuburra nungkuwa ningkilyelyingmajajungwunama.”

Kembirra ningkakine-ka nara-manja aminiyarrkuwurruma akina ayakwa Neningikarrawara-langwa umba kinumini-yarrkuwarakina-manja amandangwa akina, kembirra eningaba ngawa ki-yaminama. 9 Akena nara-manja ningkakina a-lyelyingmama wurrababurnalangwa warnumamalya umba ki-lyelyingmina-manja angwurra ningkakina wurrukwala-manja wulkwa, kembirra kinumini-yarrkuwurrenama Neningikarrawaralangwa ayakwa eningarumuruma akwa awurrariya kiyaminama ningkakina-da.

10 Nara-manja amini-yarrkuwurruma ningkakina akwala ayakwa eningarumuruma Neningikarrawaralangwa, umba kinumini-yarrkuwurrena-manja ningkakina

awilyaba-ma ngawa amurndakibina ayakwa ena-langwa, eneja Neningikarrawara kini-yaminama nakina, “Nungkuwa ningkakina yimini-yarrkuwurranguma ababurna-langwa ayakwa nganyangwa, amurndakibina eningarumuruma,” kini-yaminama nakina-da. 11 Ni-yamama nakina Neningikarrawara, “Nara a-rndirndirrkajuma.” Nibina-murrada Neningikarrawara ni-yamama, “Nara a-lamukwarriduma wurrukwalu-wa warnumamalya.” Kembirra nara-manja a-rndirndirrkajuma nungkuwa akwa duwilyaba didarringka umba ki-lamukwarridina-manja nungkuwa wurruwilyaba warnumamalya, kembirra kinumini-yarrkuwurrenama ningkakina Neningikarrawara-langwa ayakwa eningarumuruma ababurna-langwa. 12 Eneja Neningikarrawara ngarrenu-kwama ena-langwa ayakwa, ebina akak-enjungwurrenamurra ngakwurruwa ngarnumamalya. Kembirra nungkwaja ki-yaminama akwa ngawa ki-yengbinama ayakwa akina-langwiya.

13 Aminakina-langwa wurrukwala warnumamalya kabumini-ngekburakina-manja awurrariya nungkwa-langwa, nungkwamba-langwa kamini-yakuwabijinama awurrariya aburra-langwa. Nara-manja errukwuluma amini-yakuwabijuma awurruwurrariya wurrukwala-langwa warnumamalya nungkuwa ningkakina, kembirra enejukwaba Neningikarrawara enamba-langwa nara errukwuluma amini-yakuwabijuma awurruwurrariya nungkwa-langwa nakina-da. Mini-yakuwerribikajungwuna kembirra Neningikarrawara n-errukwulina-mulangwa ngakwurruwa ngarnumamalya. Kamini-yakuwabijina-manja nungkuwa awurruwurrariya wurrukwala-langwa warnumamalya wurribina bumini-ngekburaka-murrilangwa awurrariya nungkwa-langwa, kembirra nungkuwa ki-likajama yuwerringekburna-murra yukwudukwuda. Ki-likajama ningkakina yuwerringekburna-murra yukwudukwuda mena Neningikarrawara enejukwaba kenumini-yakuwabijina-mubaba enamba-langwa awurruwurrariya nungkwa-langwa nakina-da.

Aku-werrikambilya-mulangwa Neningikarrawara-manja akwa ngarningka aki-yamina-mulangwa eninginingaba-wiya

14 Nenikama-murriya akwa dadiyama-murriya, kirruwilyabe-ka karnumamalya yiki-yamina-manja kirrakina, “Ngayuwe-ka ningena ningu-werrikambilyama Neningikarrawara-manja ningeningangkawura ningena-da,” akena nara-manja amini-yarrkuwarakama kirrakina

Neningikarrawara-langwa ayakwa, nakine-ka kembirra Neningikarrawara yiken-enibikinama kirrakina kirri-yengbinu-mulangwa akina ayakwa-na! Nare-ka nakina Neningikarrawara-da! Nara nakina enibikama ningkakina ningki-yengbinu-mulangwa akina ayakwa-da.

15 W-engkirrikiya! Kawurmurra wurrukwala warnungkwarba akwa wurridarringka Neningikarrawara-langwa warningalyingmalyingma warningangwarnda-ma wurrakina. Akwa wurruminuwurrariya dadikawiyeba akwa ngarningka murumureya kuw-ambilya warningangkawura wurrakina-da. 16 Kembirra nara-manja ningkakina a-kwama dadikawiyeba iya aninga akwa akwalya aburruwa-wa kembirra nare-ka e-yengbuma aburruwa-wa enena ayakwa awurrariya. Nare-ka e-yamama, “Ngeniyerriya, en-ambilya Neningikarrawara nungkwurruwa-manja! Nara a-werrikawarriyaduma! Umba jeyi, wurri-likaja angalyu-wa. Yik-awiyebena duwabilya dumbala kajungwa kirruwabilya yik-ambilyi-yada kirrakina akwa yik-alyubarina aninga yiki-ladeni-yada kirrakina-da.” Nara-manja ningkakina a-mamurikajuma wurrumurndakibina-manja warnumamalya umba ku-marrungwayindena-manja wurrakina, awurrariye-ka akina ayakwa nungkwa-langwa-da. Ka-mamurikajiname-ka wurrumurndakakina-manja warnumamalya warningalyingmalyingma ningkakina-da.

17 Kembirra karningerribirra karnumamalya yiku-werrikambilya-manja Neningikarrawara-manja akena nara-manja amini-yarrkuwarakama kirrakina Neningikarrawara-langwa ayakwa, awurrariye-ka akina. Ningkakine-ka ku-werrikambilyama Neningikarrawara-manja akwa ngarningka kenumini-yarrkuwarakinama ena-langwa ayakwa. Kembirra akina eningaba-da.

18 Dukwa kirruwilyaba karnumamalya yiki-yamina kirrakina ngayuwa-wa, “Kwuja! Nangaba nenungkwarba nu-werrikambilyama nakina Neningikarrawaru-wa, akena nara nakina amini-yarrkuwarakama ena-langwa ayakwa. Umba naka nenungkwarba nare-ka nakina a-werrikambilyuma Neningikarrawaru-wa akena ni-yaminjaminama ngawa eningiringaba,” yiki-yamina kirrakina ngayuwa-wa dukwa-da.

Kembirra nganja ki-lawurrakajinama ngayambalangwa ngayuwa enena ayakwa nungkuwa-wa. “Neningerribirra nenumamalya nara-manja nakina amini-yarrkuwarakama Neningikarrawara-langwa ayakwa, kembirra kini-yamarrkinama nakina kinu-werrikambilyama Neningikarrawaru-wa? Nganje-ka

ningenumini-yarrkuwarakinama Neningikarrawara-langwa ayakwa, umba ningki-rringkinama nungkuwa ababurna-langwa ngayuwa ningi-yaminama aduwaba. Nungkuwa yiki-rringkina-manja ki-yamina-mulangwa ngayuwa eningaba, kembirra k-eningmidinama nungkuwa ningu-werrikambilya-mulangwa ngayuwa amandangwa Neningikarrawaru-wa," ki-yaminama ngayuwa nungkuwa-wa-da.

19 Nungkwaja ningkakina ki-yaminama ngayuwa-wa, "Ngarningma ngarna nuwilyaba-me-ka yimbukwa Neningikarrawara nakina, umba nara wurribina wurruk-wala," ki-yaminama nungkuwa. Alyangmandukwune-ka eningaba akina ayakwa nungkwa-langwa, umba aburraja wurramukwa ke-yaminama aburrajukwaba, "Ngarningma ngarna nuwilyaba-me-ka yimbukwa Neningikarrawara," ke-yaminama wurrakina. Akena na-minjirrkakbar•dename-ka Neningikarrawara-langwa wurrakina wurramukwa, na-murndaburridename-ka wurrakina-da. Akwa nare-ka wurrakina amini-yarrkuwarakama Neningikarrawara-langwa ayakwa-da.

20 Umba ki-yamina-manja ningkakina, "Ngayuwe-ka ningena ningu-werrikambilyame-ka amandangwa Neningikarrawara-manja," ki-yamina-manja ningkakina, akena nara-manja ningkakina amini-yarrkuwarakama Neningikarrawara-langwa ayakwa akwa a-lyelyingmama wurrukwalu-wa warnumamalya, kembirra ki-kadikajungwunama ningkakina-da. Yande-ka erribirra ayakwa ningki-yengbinama akwa ningkeningaringka-ma amandangwa ningkakina-da.

21 Umba aki-yakuwerribikajama arakba Aburiyamu-wa. Karningma arakburakba-kiya-wiya nakina Aburiyama numiranyungwa neningarakba-kiya n-ambilyumurra nakina. Umba eneja Neningikarrawara ni-yengbinuma enena ayakwa Aburiyama-langwa-langwa. Ni-yamama, "Nuwerrikidirrbure-ka n-ambilyuma nakina Aburiyama ngayuwa-manja," ni-yamama. Miyambena-burra Neningikarrawara ni-yengbinuma nakina akina ayakwa Aburiyama-langwa-langwa? Umba ni-yamarrkama Aburiyama nu-werrikidirrburadinuma nakina? Nakine-ka Aburiyama nu-werrikidirrburadinuma nenumini-yarrkuwaraka-mulangwa Neningikarrawara-langwa ayakwa.

Eneja ni-yamama Neningikarrawara enuwa-wa, "Yu-kwa-langwa nenikuwena Ajika. Nu-wurdijina karrawaru-wa angwarndu-wa ningki-ngekburaka-murruwa aldi-yada akwa kinu-wardena nakina," ni-

yamama Neningikarrawara Aburiyamu-wa. Kembirra nara kinu-waranga nakina Aburiyama, umba nenu-wurdijuwama Ajika ebina-manja angwarnda. 22 Kembirra eneja Neningikarrawara ni-yamama enuwa-wa, “Nara ar•darruma nakina.” Nakine-ka Aburiyama nu-werrikambilyuma amandangwa Neningikarrawaru-wa akwa ngarningka nenumini-yarrkuwarakama ena-langwa ayakwa. Akwa nenumini-yarrkuwaraka-manja nakina Neningikarrawara-langwa ayakwa, nenu-mukangbijuwama nakina Neningikarrawara-manja nu-werrikambilyu-mulangwa amandangwa nakina-manja.

23 W-engkirraja enena ayakwa nuw-arrikarrijungwunama Neningikarrawara-langwa-manja jurra. Ne-yaminama,

“Aburiyama nu-werrikambilyuma Neningikarrawara-manja nakina. Aminakina-langwa Neningikar-rawara ni-yamama, ‘Nake-ka nenungkwarba nuwerrikidirrbura n-ambilyuma ngayuwa-manja-da,’ ni-yamama Neningikarrawara nakina-da,”

ne-yaminama akina ayakwa. Kembirra na-lyangmandukwunadinuma akina-da. Kembirra wunalakina Neningikarrawara akwa Aburiyama aburnuwa-murra arakba wunalakina-da.

24 Kembirra yiku-werrikambilya-manja karningerribirra karnumamalya Neningikarrawaru-wa akwa ngarningka yikinumini-yarrkuwarakina-manja kirrakina ena-langwa ayakwa, kembirra eneja Neningikarrawara kini-yaminama enamba-langwa, “Nungkuwa ningkuwerrikidirrbura ningk-ambilyama ngayuwa-manja-da,” kini-yaminama Neningikarrawara. Akena nara-manja ningkakina amini-yarrkuwarakama Neningikarrawara-langwa ayakwa, mama ningku-werrikambilyama ningkakina amandangwa Neningikarrawaru-wa, nare-ka Neningikarrawara e-yengbuma ebina ayakwa nungkuwa-langwa-langwa-da.

25 Umba w-engkirraja enenu-wa engka alawu-dawarra arakba-kiya-langwa. Ngalaja duwilyaba didarringka DadingiYijireyila-ma ying-ambilyumurra arakburakba-kiya-wiya Jerika-manja. Dadimikirra Reyeba. Duwurrariya dakina didarringka mena yingu-mungkumungkwulijeyinuma dakina erribirra wurrababurna-manja warnungkwarba. Mama dakina dimininga akena narringalirraku-mamurikajuwama wunambilyuma WuneningiYijireyila wunenungkwarba-kiya. Wunalakine-ka neni-ngarranguma akinu-wa angalya Jerika engbuda-murrikba. Kembirra dakine-ka didarringka

narringalirrak-abuwarrkama wunalakina. Biya neni-lyumaduma arakba wunalakina meminingka-langwiya mamurukwa akwa neni-lawurradinuma angalyu-wa Yijireyilu-wa wuningkinyungwurra-kiya. Aminakina-langwa narringalirraku-mamurikajuwa-mulangwa dakina, kembirra eneja nakina Neningikarrawara nanga-werrungwur•danguma ngaluwa-manja.

26 Kwuja! Ki-yamina-manja ningkakina, “Ningu-werrikambilyama ngayuwa Neningikarrawaru-wa,” akena erribirra ki-yengbina-manja ayakwa, yimbukwa alyelyikba-ma ki-yengbina-manja ningkakina, yanda ayakwa, nara akwala, kembirra ningkenikijungwa wuburra ningkenumamalya k-ambilyama amandangwa ningkakina-da. Eneja nuwilyaba ni-jungwu-murrada nara a-warruma nakina, nara e-yamama eningaba, nara amini-yarrkuwarakama Neningikarrawara-langwa ayakwa nakina. Kembirra nara-manja ningkakina amini-yarrkuwarakama Neningikarrawara-langwa ayakwa, wuburre-ka ningki-jungwu-murrada ningkenumamalya k-ambilyame-ka ningkakina-da.

3

Ngakwurra-langwa-langwa alyelyikba

1-2 Nenikama-murriya akwa dadiyama-murriya, kirrambawura karnumamalya yik-akakirumakinama karna wurrukwala-manja warnumamalya. Nara akakirumakama kirrababurna wurrakina-manja umba kirrambawura wulkwa yik-akakirumakinama wurrumurndakakina-manja warnumamalya. Enena ayakwa ningi-yengbinuma ngayuwa, mena-baba nakina Neningikarrawara ngarreni-ngayindena-mubaba ngakwurruwa ngarnumamalya ngarningaba ngarrangkwulyumida-langwa, umba ngarribina ngarnikakakirumaka-murrumurra ngarreni-ngayindenama nakina Neningikarrawara ngarningaba angwurra ak-ambilyi-yada.

Arngkirngkawura ngarrangkwulyumida-langwa ngarnumamalya ngarri-yengbinama ngarna ayakwa awurruwurrariya. Eneja Neningikarrawara nu-warename-ka nakina amurndakakina ayakwa awurruwurrariya. Umba ngarnikakakirumaka ngarnumamalya aki-yengbina-manja ayakwa awurruwurrariya ngakwurruwa, kembirra nakina Neningikarrawara kinu-warenama angwurra amurndakakina. Nungkwaja nungkuwa nara awurrariya ayakwa e-yengbuma ningkakina, umba ningki-yengbina eninginingaba-wiya ayakwa yimbukwa-na? Nare-ka!

Nara-manja ningkakina ki-yengbiyengbina awurrariya ayakwa, kembirra ningkeningabe-ka k-ambilyama ningkakina ningkuwerringekburna ningkilyengma! Kuma-war•dikinama mangma nungkwa-langwa ningkabakiya-ba, ku-bungkawakajungwuname-ka ningkeningangkawura-da.

3-5 Yakwa-langwe-ka alyelyikba eyukwujiye-ka akina, akena aminaruma ayakwa akina. Akine-ka alyelyikba wuburre-ka miyukwujiya kwulinga mibina warnumamalya narrum-akumurnama wurrakina edirra-manja jarrangwa-manja, kajungwa ka-bungkawadini-yada dakina-manja jarrangwa wurrakina warnumamalya. Kinguma-werribikina-manja makina kwulinga dakina jarrangwa ngala-langwa-manja edirra, kingam-arrkirna-manja dekbudu-wa dakina, kembirra kingi-lyangkarrngajungwunama dekbudu-wa. Umba kingam-arrkirna-manja kwulinga dekalyarru-wa, kembirra dekalyarru-wa kingi-lyangkarrngajungwunama dakina. Kembirra narringamin-engkingkirrikajame-ka warnumamalya dakina jarrangwa-da.

Umba ngarri-yakuwerribikina arakba mamakwulyumidu-wa mijiyanga. Makine-ka mijiyanga na-wilyakinama miyukwujiya kwulinga. Mama engbuda arrirra ka-lyikbijinama makina mijiyanga, eneja nuwilyaba nenumamalya nu-bungkawadiname-ka makina-manja mijiyanga miyukwujiya-murra kwulinga nakina-da.

Ngalajukwaba ke-yaminama eyukwujiya alyelyikba-da, wuburra mibina miyukwujiya kwulinga meningijarrangwa-da akwa ngawa mibina wuburra meningumijiyanga kwulinga-da. Eyukwujiye-ka akina akena aminaruma ayakwa akwa ke-yengbinama ayakwa ababurna-langwa arumuruma aduwaba-da.

Kwuja, angwura, mama eyukwujiya ngala, kuw-arumidinama akina, kuw-errbalinama akwa ka-dakinama eningerribirra arumuruma eka. Akwa kembirra aruma angalya ke-kalaridinama akina-da.

6 Ngalajukwaba ke-yaminama alyelyikba-da wuburra angwura-da. Yakwa-langwa alyelyikba ke-yengbiyengbinama erribirra. Eningerribirra ayakwa awurruwurrariya eminimiringka ke-yengbinama akina. Kembirra amurndakibina ayakwa ka-jadena-murrumurra edirra-langwa, yakak-arriyakinama akina. Yakak-arriyakinama akina yakwa-langwa-manja amadangkwa akwa aringka-manja akwa ngarningka yukwudukwuda-manja, wuburra laka ebina angwura kuw-arriyakinama angalya akina. Amurndakakine-ka ayakwa awurruwurrariya yarrak-arriyakama yakuwa yi-rukwularrinu-mulangwa akwa yakak-arriyakinama

yeningangkawura yaki-jungwuna-murruwa yakuwa. Amukwiyadakine-ka ayakwa awurruwurrariya na-likajame-ka akina Namukwa-langwa-da.

7 Aburraja wurrukwala warnumamalya neni-nyarrngwukinama wurrakina yinungungwangba-murriya iya wurrajija-murriya iya yingarna-murriya akwa ngawa akwalya-murriya. 8 Akena nara aduwaba ngarnumamalya a-nyarrngwukama alyelyikba ngakwurra-langwa-da. Enene-ka alyelyikba yakwa-langwa ne-yaminama akina wuburra akarrnga amalyirra yimabadukwena-langwa ebina abarda awinyamba akwa yakaki-jungwajinama.

9 Yakuwe-ka yenumamalya-kiya yeni-yangmarngkwajinama yakwa-langwu-wa Nubungkawa akwa Nungwanyungwu-wa. Yeni-yangmarngkwajinama nakina yakwa-langwa-murra alyelyikba, akena ebina-murra ngawa alyelyikba yi-yengbiyengbinama awurruwurrariya ayakwa, akwa ngarningka yarre-kbajiname-ka yakuwa wurrukwala-manja warnumamalya. Umba eneja nakina Neningikarrawara neni-ngekburakama wurrumurndakakina-murrada warnumamalya. Enuwe-ka wuburra neni-ngekburakama nakina. 10 Yawe-ka. Awilyaba-ma-langwa ngawa edirra ka-jadenama eninginingaba ayakwa Neningikarrawaru-wa akwa ngarningka awurruwurrariya ayakwa wurrukwalu-wa warnumamalya-da.

Nenikama-murriya akwa dadiyama-murriya, awurrariye-ka akina amandangwa. 11 Kwuja! Eningariba amukwa akungwa nare-ka a-kwularrijuma akina alyikarrbuda akungwa. Nare-ka-da! Akina amukwa ka-kwularrijinama wulkwa eningaba akungwa. 12 Akwa ngarningka ngalaja manyungwunya nara makina arrangbama mangkarrkba. Nare-ka-da! Umba ngalaja akwurena nara akina arrang-bama manyungwunya. Nara-da! Umba ngarningka ebina eningariba amukwa akungwa nara a-kwularrijuma alyikar-rbuda akungwa. Ngalaja yakwa-langwa-langwa edirra ka-jadename-ka eninginingaba ayakwa akwa ngarningka awurruwurrariya. Awurrariye-ka akina.

Akwaneningmika-langwa ebina ngarrenu-kwuna-mulangwa Neningikarrawara

13 Ngeniyerriya karnumamalya, yikuma-wilyakina-manja nungkwurruwa milyenjirra mangma, kembirra eninginingaba-wiya yiki-yaminama kirrakina, nara akwala. Aringkawa-manja amandangwa nungkwurruwa, kembirra aburraja wurrukwala warnumamalya yikabu-rringkinama

kirrakina karningaba karningangkawura. Nara a-ngkweningabakajungwuma umba kirrumurndamurndirra yiki-likajama karningaba. Kembirra aburraja wurrababurna-langwa warnumamalya yikaburringkinama karningaba-da.

14 Yikumin-engkingkirrikajajungwuna-manja kirrakina, yiki-yakwujamina-manja kirrakina wurrukwalu-wa warnumamalya akwa yiku-merribina-manja wurrukwalu-wa warnumamalya kirriyirrbiyirrba ngawa, kembirra nara a-ngkweningabakajungwuma. Nare-ka e-yamama, “Yirraringkiringka-ma yarna,” awurrariye-ka akina-baba. Dukwa karningaringka-ma kirrakina-da, akwa kirrikadikajungwunama kirrakina dukwa-da.

15 Nare-ka eneja Neningikarrawara yikenu-wilyakajuwa amukwiyadakina awurruwurrariya. Umba eneja nakina Namukwa kirrenu-wilyakajuwama akina. Aburraja wurribina warnumamalya warningbala-murrumurra Neningikarrawara narru-wilyakinama amukwiyadakina akwaneningmika. 16 Umba karningerribirra karnumamalya yiki-yakwujamina-manja kirrakina akwa yikumin-engkingkirrikajajungwuna-manja nungkwurruwa yimbukwa, kembirra yikumini-ngekburakajungwunama awinyamba akwa yikamini-ngekburakiname-ka awinyamba wurrukwalu-wa warnumamalya akwa ababurna-langwa awurruwurrariya eminimininga yiki-yaminama kirrakina-da.

17 Umba eneja Neningikarrawara ngin-akakirumakama nungkuwa k-ambilyi-yada aringkawa ningkakina wuburra enuwa. Kini-yuwarna-manja ningkakina ena-langwa-manja mamurukwa, kembirra ningkuwerrikidirrbura akwa ki-likajama ningkakina yilyurrkwa-murra yukwudukwuda. Ningkumurndamurndirra ningkumarngkuwurrumalya k-ambilyama ningkakina. K-errukwulinama wurrukwala warnumamalya akwa k-embirrajinama wurrakina-manja. Ningkeningma ningkakina nara e-yamama awurrariya umba ningkeniki-yama-langwa eningaba awilyaba, akwa kembirra akina eningaba ki-yaminama ningkakina ngawa-da. Akwa nara ningkakina e-kadikama engkirrikuma awurruwurrariya-wiya wurrukwala-langwa. Akwa ki-yamina-manja awurrariya, kembirra nare-ka e-yamama ningkakina, “Kwuja, eningaba ningi-yamama ngayuwa.” Umba ningkilyangmandukwuna k-ambilyama. 18 Karnumamalya kirribina kirruwerrikuwarruwalya kirrakina yikamumaruminama wurrukwala warnumamalya. Aburraja

wurrukwala warnumamalya yikabu-rringkina-manja kirrakina yiki-yaminjamina-manja eningaba ngawa karningangkawura, kembirra wurrumurndakakina-bina warnumamalya karri-ngayindenama aburrajukwaba ke-yaminamurra eningaba wurrakina-da.

4

Kirru-warduwardiyina-mulangwa

1 Nungkwurraja karnumamalya, miyambena-burra kirru-warduwardiyinama kirriyirrbiyirrba ngawa? Akwa miyambena-burra kirru-merrimerribeyinama karningangkawura? Kirri-yaminjaminama akina mena kirri-ngayingayindena-mubaba eminimininingka karningangkawura. Kembirra nare-ka a-wilyakama yilyur-rkwa yukwudukwuda umba yiku-werrikawarriyadinama. 2 Kirri-ngayingayindename-ka eminimininingka. Biya nara-manja kirrakina a-manguma amurndakakina, kembirra yiki-yakwujaminama, yik-awinyambadinama akwa yiki-lamukwarridinama wurrukwala-manja warnumamalya. Kirri-ngayingayindenama ababurne-ka eminimininingka. Biya nara-manja kirrakina a-manguma amurndakakina, kembirra yiku-warduwardiyinama akwa yiku-merrimerribeyinama. Umba nare-ka karna yiku-mumena ebina kirri-ngayindenama kirrakina, mena nara yikini-yengkiyengkilabaja kirrakina Neningikarrawaru-wa. 3 Umba yikini-yengkilabaja-manja Neningikarrawaru-wa, kembirra nare-ka a-manguma ebina yiki-ngayindenama, mena nare-ka a-ngayinduma kirrakina ebina Neningikarrawara kini-ngayindenama nakina umba yiki-ngayindenama ababurna-langwa nungkwurra-langwi-yada.

4 Karniniyerriya karnumamalya, kirri-lyumadinuma Neningikarrawara-langwa. Kirri-yakeyinama nungkwurruwa akwa warnumamalya wurrumurndakibina ne-yaminjamina-murrumurra awurruwurrariya. Akine-ka wuburra laka kin-angmar•denama Neningikarrawara kirrakina-da, wuburra laka kin-awinyambakiname-ka Neningikarrawara-manja kirrakina-da.

5 Ngarri-yakuwerribikina-langwa ngarna enena ayakwa Neningikarrawara-langwa ebina nuw-arrikarrijungwunama. Ne-yaminama ena,

“Neningikarrawara ngarrenu-kwama ena-langwa
Amawurrina akena akine-ka Amawurrina ngarraki-ngayindenama ngarna ngala-langwi-yada,”

ne-yaminama akina. Nare-ka erribirra kuw-arrikarrijungwuna enena ayakwa, umba alyangmanduk-wuna enena. 6 Umba eneja nakina Neningikarrawara ngarreni-ngbudirrkinama ngakwurruwa ngarnumamalya. Aminakina-langwa enena ayakwa ngalajukwaba nuw-arrikarrijungwunama. Ne-yaminama akina,

“Nara-manja a-ngkweningabakajungwuma ningkakina umba ku-werrikambilya-manja Neningikarrawaru-wa, nakine-ka kembirra keni-ngbudirrkinama nungkuwa,”

ne-yaminama akina ayakwa.

Akinumini-yarrkuwarakina-mulangwa Neningikarrawara-langwa ayakwa

7 Nungkwaja numini-yarrkuwarakina kembirra Neningikarrawara-langwa ayakwa. Akwa wunu-wardiyina nungkuwa akwa Namukwa. Yikinu-wardiyina-manja kinalakina kembirra nakine-ka Namukwa kini-lyumadinama. 8 Umba nungkwaja akwudangwukajungwuna arakba Neningikarrawaru-wa. K-akwudangwukajungwuna-manja nungkuwa Neningikarrawaru-wa, kembirra enamba-langwa Neningikarrawara kin-akwudangwukajungwunama nungkuwa-wa nakina-da.

Karniniyerriya karnumamalya, nare-ka arakba arriyakajungwuma awurrariya-langwa. Kini-ngayindenama yikini-yuwarnama Neningikarrawaru-wa ena-langwa-manja mamurukwa akena kini-ngayindenama ngarningka yikini-yuwarnama nakinu-wa Namukwa ena-langwa-manja mamurukwa. Nare-ka kirrakina a-likama mambilyuma-kiya-manja mamurukwa umba wurruma-yuwarna aduwaba Neningikarrawara-langwa-manja mamurukwa kirruminuwilyaba-ma mangma.

9 Kwujukwuja! Nara e-yekirrerriduma a-jungwuma amarngka umba wurri-jakawarena wurru-ngwadina wurri-ringirriyadina. 10 Akwa yiku-buriyamina-manja Neningikarrawaru-wa, nara a-ngkweningabakajungwuma umba yik-abuluwenda kirrumurndamurndirra enuwa-manja. Kembirra eneja Neningikarrawara yikeni-ngkajikinama nungkwurruwa nakina-da.

Nara ngakwurruwa a-lekbijajuma

11 Nenikama-murriya akwa dadiyama-murriya, nare-ka a-lekbijajuma akwa e-yengbuma enena ayakwa, “Ningk-arriyakajungwuma awurrariya-langwa nungkuwa aduwaba,” nara e-yamama. Wu-lalika amukwiyadakina

ayakwa. Yiki-lekbijeyina-manja Neningikarrawara-langwa karnumamalya, akina kembirra wuburra laka yiki-yaminama, “Neningikarrawara-langwa eningarumuruma ayakwa awurrariye-ka akina,” yiki-yaminama. Yiki-yengbina-manja karna akina ayakwa, kembirra nara arakba amini-yarrkuwarakama Neningikarrawara-langwa eningarumuruma ayakwa. Akwa ke-yaminama akina wuburra laka yiki-lyangkuwerribikajungwunama Neningikarrawara-langwa-langwa eningarumuruma ayakwa eningaba-murrikba akwa awurrariya-murrikba.

12 Nare-ka. Nakina-bina Neningikarrawara enuwa yimbukwa ngarrenu-kwama eningarumuruma ayakwa. Neningikarrawara nuwilyaba-ma kini-lyangkuwerribikajungwunama ngarningaba-murrikba akwa ngarruwurrariya-murrikba. Enuwa yimbukwa aken-enibikinama ngakwurruwa akwa akeni-jungwajinama nakina-da. Kirri-yamarrkinama-burra kembirra kirrumiyambena karnumamalya kirribina kirri-lyangkuwerribikajeyinama kirriyirrbiyirrba ngawa karningaba-murrikba akwa kirruwurrariya-murrikba?

Nara ngakwurruwa a-ngkweningabakajungwuma

13 W-engkirraja enena ayakwa nganyangwa, nungk-wurruwa kirribina kirru-ngkweningabakajungwuname-ka kirrakina. Kirrukwala karnumamalya yiki-yaminama, “Dukwa aduwaba, dukwa arnungkwaya ki-likajama ngayuwa engku-wa emininggu-wa angalya. Biya yakwujina k-ambilyamurra ngayuwa awilyaba akilarrkumamarika iya akilarrkinungkwura. Yakwujina ngawa ku-war•denama warka akwa ku-menama aruma angwarnda,” yiki-yaminama kirrakina kirrukwala. 14 Akena karningbala kirrakina arnungkwaya-langwa.

Karningma karna awija. Ke-kbadena-manja ka-warumajungwunama akina akwa ka-wurumbijinama angalya. Kembirra kum-arumidina-manja mamawura ka-lyumadinama warenja-bawiya ebina awija. Nara amiyerra a-wurumbijuma akina enena angalya, umba aduwaya-wiya ka-wurumbijinama angalya akina. Umba nungkwurraje-ka karnumamalya kirr-ambilyama karna aduwaya enena-manja angalya ebina wuburra awija.

15 Karningbala kirrakina arnungkwaya-langwa. Kembirra yiki-yaminama, “Keni-ngayindena-manja Neningikarrawara ngayuwa ningenik-ambilyingi-yada enena-manja angalya akwa ningeniki-lyangmurukwaji-yada, kembirra k-ambilyama ki-lyangmurukweyinama,” yiki-yaminama.

16 Akena kirru-ngkweningabakajungwunama kirrakina,
akwa kirruminaruma ayakwa kirrakina karnumamalya.
Umba awurrariya akina karningbala-baba arnungkwaya-
langwa. 17 Karningerribirra karnumamalya yik-
eningmidina-manja eningaba karniki-yama-langwa
kirrakina akena nara-manja e-yamama akina eningaba,
kirruwurrariye-ka kirrilyengma kirrakina-da.

5

*Kirruminababurna angwarnda karnumamalya wurri-
rringkajungwuna!*

1 W-engkirraja enenu-wa ayakwa nganyangwa, kirribina
kirruminababurna angwarnda iya amurndakijika. Wurru-
ngwadina arakba angwada aruma, mena abukwaya-baba
adinuba awerrikawarriya nungkwurra-langwa adirrung-
warna.
2 Ngalaja amurndakijika nungkwurra-langwa nuw-
arriyadinuma arakba. Dumbala nungkwurra-langwa
mukwunina arakba. 3 Ebina angwarnda nungkwurra-
langwa ajilba-murra iya akawulda-murra ngalajukwaba
nuw-arriyadinuma eningangkawura arakba. Nuw-
arriyadinu-mulangwa aduwaba akina, kembirra nganja
ningeningma ngayuwa karniniyerriya karnumamalya
kirrakina. Wuburra laka nuw-arriyadinuma nungkwurra-
langwa angwarnda ajilba-murra iya akawulda-murra
nungkwurra-langwa karnumadangkwa yiki-ngmandinama.
Kirri-lyangmilyangmurukweyinuma angwarnda-manja,
umba kirruwurruwurra-murndukwama kirrakina ambaki-
yada akina.
4 Kwuja! Nara yika-kwa angwarnda nungkwurra-
langwu-wa warnikuminuwar•duwar•da. Wurrakine-ka na-
war•danguma warka nungkwurra-langwa-manja angalya,
narr-arrangbama aninga nungkwurra-langwa, akwa narru-
wilyakama akina nungkwurruwa-wa. Akena nara kir-
rakina yika-kwa angwarnda aburruwa-wa. Akine-ka
wuburra laka akina angwarnda ne-yengbinama awur-
rariya ayakwa nungkwurruwa-langwa Neningikarrawaru-
wa akina. Nakine-ka Nubungkawa ningbuda-dangwa
Neningikarrawara, akwa n-engkirrikenuma nakina ngala-
langwa ayakwa-da.
5 Enena-manja angalya nungkwurraja kirri-yamama
eningerribirra kirri-ngayindanguma. Kirrumin-
engkingkirrikajajungwunuma karningangkawura.
Kirri-yamama nungkwurra-langwa-langwiya mangma
mamawura iya alyarrngwalyilya. Aruma aninga
kirr-alyubarinuma, kembirra kirri-ngmurridinuma

arakba. W-engkirrikiya! Ke-ngmurridina-manja bulukwa, ke-yamarrkinama kembirra warnumamalya? Karru-wardenama akina arakba-da. Kembirra nungkwurraja karnumamalya yiki-yaminama wuburra akina engmurra bulukwa aduwaba! 6 Kirra-lekbenuma kirrakina warningaba warnumamalya, akwa kirri-yamama, “Wurruwurrariya wurrumurndakakina warnumamalya.” Na-lyangmuridinume-ka wurrakina, kembirra kirri-lamukwarridinuma arakba wurrakina-manja warnumamalya warningaba arakba-da.

Ak-embirrarina-mulangwa akwa aku-buriyamina-mulangwa Neningikarrawaru-wa

7 Nenikama-murriya akwa dadiyama-murriya, yiki-likajama kirrumurndamurndirra ngawa Neningikarrawara-langwa-manja mamurukwa yanda-langwa nakina Jesus kini-lawurradinama yangkwurrangwa enenu-wa angalya.

Wi-yakuwerribikaja enenu-wa ayakwa marndakirriyerra-langwa. Kini-larrina-manja yelyukwa kumi-ngmurridinama makina karnik-alyubari-yada karnumamalya. Yik-embirrarinama kirruwerring-murndirra kirrakina kumi-ngmurridina-murruwa makina, kembirra akini-yada ngawa yiku-mungkadinama makina marndakirriyerra. 8 Akina kembirra wuburra ngakwurraja ak-embirrarinama ngarrakina ngarruwerringmurndirra kini-lawurradinama nakine-ka Nubungkawa Jesus yangkwurrangwa. Kembirra nara a-werrikawarriyaduma, mena amandangwa nubukwaya adinuba nakina Jesus kini-lawurradinama yangkwurrangwa enenu-wa angalya.

9 Nara a-ngwurrmilijajuma, nenikama-murriya akwa dadiyama-murriya, nari-yada a-lekbuma nakina Jesus kirrakina-manja. Nakina-bina kini-lyangkuwerribikajungwunama karnumamalya-langwa karningaba-murrikba akwa kirruwurrariya-murrikba. Akwa nu-warumajungwunuma arakba nakina neniki-liki-yada yangkwurrangwa.

10 W-engkirrikiya, nenikama-murriya akwa dadiyama-murriya. Arakba-wiya aburraja Neningikarrawara-langwa WurruBuburabuda warnungkwarba narra-makumakama ayakwa Neningikarrawara-langwa ena-langwa-manja warnumamalya. Na-lyandinu-manja wurrakina akwa na-werrikawarriyadinu-manja, nara ka-ngwurrmilanga wurrakina. 11 Umba ngarningma ngarna Neningikarrawara nenu-werrungwur•danguma wurrakina-manja mena nara ka-ngwurrmilanga.

Wi-yakuwerribikaja arakba nakinu-wa neningarakba-kiya-wa nenumamalya Jawuba. Ni-lyandinumurra nakina akena n-embirrarinuma. N-embimbirrarinumu...wa. Bi...ya arakba-langwa eneja Neningikarrawara nenu-mamurikajuwama nakina nenungkwarba, mena numarngkirra nakina akwa numinababurna akwerrukwula.

12 Nenikama-murriya akwa dadiyama-murriya, w-engkirraja angwurra enenu-wa ayakwa nganyangwa. Kirrakina kirri-yengbijinama ekirra Neningikarrawara-langwa kajungwa yikakumini-ngbudirrkini-yada akina nungkwurra-langwa ayakwa. Nare-ka e-yamama amukwiyadakina, e-yengbijuma ekirra Neningikarrawara-langwa, akwa ena-langwa-langwa angalya abalkaya, akwa eningerribirra-langwa angalya. Yiki-ngayindena-manja yiki-yaminama wulkwa, “Yawa” akwa “Nara,” yiki-yaminama, umba nara akwala. Kembirra nakine-ka Neningikarrawara nara a-lekbuma kirrakina-da.

13 Laka awurrariya na-ngekburakajungwununa akina nungkwa-langwa akwa ningku-werrikawarriyadinama aduwaba akina-langwa awurrariya? Ku-werrikawarriyadina-manja ningkakina, kembirra kinu-makina Neningikarrawaru-wa akina-langwa awurrariya. Nara a-ngwurrmiluma umba ku-buriyamina Neningikarrawaru-wa.

Laka ningkiyekirrerra aduwaba ningkakina? Ku-werrikilyelyingmajungwuna-manja nungkuwa, kini-yangmarngkwajina kembirra Neningikarrawaru-wa emeba-murra.

14 Laka ningk-angbilyuwaduma aduwaba? Angbilyuwa-manja ningkakina, kembirra k-ardijina wurrukwalu-wa wurrarumuruma warningijebija warnumamalya, kajungwa ka-likaji-yada wurrakina nungkuwa-wa. Umba kabuminu-buriyaminama Neningikarrawaru-wa nungkwa-langwa-langwa. Akwa ngarningka kabumin-errbilyenama aringka nungkwa-langwa eningaliba-murra amalyirra. Akwa kabumin-errbilyena-manja wurrakina aringka nungkwa-langwa, karri-yengbijinama ekirra Jesus-langwa. 15 Wurrumurndakakina warnumamalya na-werrikambilyama Nubungkawu-wa Jesus. Kembirra keni-yendabaja-manja wurrakina enuwa-wa kajungwa yikab-eningabakini-yada kirruwilyaba kirr-angbilyuwaduma karnumamalya, kembirra nakine-ka Nubungkawa Jesus yikeni-ngekburakinama kirrakina akina-langwa angbilyuwa, akwa yikenumini-yakuwabijinama amurndakakina awurrariya kirri-yama-mulangwa.

16 Kembirra nara abuwarrkama awurrariya
nungkwa-langwa, umba kinu-makina ningka-manja
nenumamalya Neningikarrawara-langwa-manja akina-
langwa awurrariya. Kembirra nakine-ka kinu-
buriyaminama Neningikarrawaru-wa nungkwa-
langwa-langwa. Umba nungkwamba-langwa ku-
buriyaminama Neningikarrawaru-wa ena-langwa-
langwa, kajungwa Neningikarrawara yikeni-ngekburakini-
yada nungkwurnuwa awurrariya-langwa. Yiku-
buriyamina-manja kirruwerrikidirrbura karnumamalya
Neningikarrawaru-wa, nungkwurra-langwa ayakwa
engbingbuda akina-da.
17 Wi-yakuwerribikaja nakina neningarakba-wiya
nenumamalya nenimikirra Eliya. Ngakwurruwa wuburra
ni-yamamurra nakina. Umba neni-yendiyendabenuma
Neningikarrawaru-wa nakina nari-yada yelyukwa
a-larruma. Kembirra nara kini-larrina yelyukwa
yabiyakarbiya-manja yinungkwura akwa ngawa nu-
wurdangu-manja yimangbala yuwilyaba yimawura. Nare-
ka kini-larrina yelyukwa akini-yada. 18 Bi...ya ngarningka
nakina Eliya neni-yendabena Neningikarrawaru-wa,
kajungwa yiniki-larri-yada ngarningka yelyukwa.
Kembirra yakine-ka yelyukwa ni-larrina arakba akwa
kembirra na-lungkuwarreyinuma arakba aninga-murriya.

Eningarija-langwa ayakwa

19 Nenikama-murriya akwa dadiyama-murriya,
dukwa kirruwilyaba karnumamalya yikuma-lalikinama
Neningikarrawara-langwa meningaba mamurukwa, akwa
yik-arriyakajungwunama awurrariya-langwa kirrakina.
Umba dukwa kirruwilyaba karnumamalya yikini-
lawurrakajinama nakina makinu-wa mamurukwa. 20 Wi-
yakuwerribikaja. Yikini-lawurrakajina-manja nuwilyaba
nuwurrariya nenumamalya Neningikarrawara-langwu-wa
mamurukwa, yikinu-mamurikajinama nakina kajungwa
Neningikarrawara kenumini-yakuwabijini-yada ena-
langwa awurrariya akwa nari-yada a-jungwuma nakina.
Ena ngawa.